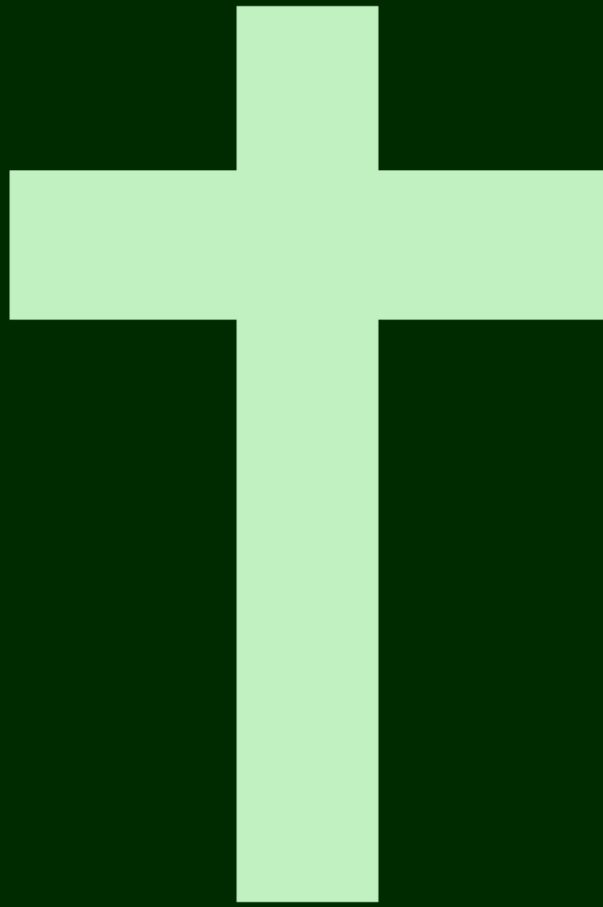

Bulu ntam pəpwe;
Nkonya

New Testament in Nkonya (GH:nko:Nkonya)

Bulu ntam pɔpwe; Nkonya
New Testament in Nkonya (GH:nko:Nkonya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nkonya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nkonya

nko

Ghana

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nkonya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 20 Dec 2018
01b09958-fa53-51d1-aae0-88c7e9302503

Contents

Mateo	1
Marko	40
Luka	65
Yohane	106
Gyumagyihe	135
Romafo	171
1 Korintofo	187
2 Korintofo	201
Galatiafo	211
Efesofa	217
Filipifo	222
Kolosefo	226
1 Tesalonikafo	230
2 Tesalonikafo	233
1 Timoteo	235
2 Timoteo	240
Tito	243
Filemon	245
Hebrifo	246
Yakobo	259
1 Petro	263
2 Petro	268
1 Yohane	271
2 Yohane	275
3 Yohane	276
Yuda	277
Ata Lesunáhe	279

ASun Wankláán Ání
Mateo
 Lówanlín

Yesu Anáin Ilínto
(Luka 3:23-38)

¹ Yesu Kristo, Owíe Dawid mu na, Abraham mu na ámu ilínto ní.

² Abraham lókwú Isak. Isak lókwú Yakob. Yakob lókwú Yuda mua mu apio yinhé*.

³ Yuda lókwú Peres mua Sera. Amú yín gyí Tamar. Peres lókwú Hesron. Hesron lókwú Ram. ⁴ Ram lókwú Aminadab. Aminadab lókwú Nahson. Nahson lókwú Salmon. ⁵ Salmon lókwú Boas. Boas mu yin gyí Rahab. Boas lókwú Obed. Obed mu yin gyí Rut. Obed lókwú Yisai. ⁶ Yisai lókwú Owíe Dawid.

Owíe Dawid lókwú Salomo. Salomo mu yin gyí ɔtsi ɔkwá tɛki ogyi Uria mu ka. ⁷ Salomo lókwú Rehabeam. Rehabeam lókwú Abia. Abia lókwú Asa. ⁸ Asa lókwú Yehosafat. Yehosafat lókwú Yoram. Yoram lókwú Usia. ⁹ Usia lókwú Yotam. Yotam lókwú Ahas. Ahas lókwú Hiskia. ¹⁰ Hiskia lókwú Manase. Manase lókwú Amon. Amon lókwú Yosia. ¹¹ Yosia lókwú Yekonia mua mu apio yinhé. Mu brésú bekitá Israelfo, híe amú be buyétsiá Babilon ɔmátó ní.

¹² Amú Babilon yotó á, Yekonia lókwú Sealtiel. Sealtiel lókwú Serubabel. ¹³ Serubabel lókwú Abihud. Abihud lókwú Eliakim. Eliakim lókwú Asor. ¹⁴ Asor lókwú Sadok. Sadok lókwú Akim. Akim lókwú Elihud. ¹⁵ Elihud lókwú Eleasar. Eleasar lókwú Matan. Matan lókwú Yakob. ¹⁶ Yakob lókwú Yosef, Yosef létsiá Maria. Maria lókwú Yesu. Yesu gyí Kristo, (ɔhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu) ni.

¹⁷ Mú su tsú Abrahamsu bɔtu Owíe Dawidsu bugyi anáin ilínto dúana. Tsú Dawidsu bɔtu bréá bɔɔ Babilon ɔmátó é bugyi anáin ilínto dúana. Asa tsú amú Babilon yotó bɔtu Kristo, (ɔhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu) kwúsú é bugyi anáin ilínto dúana.

Yesu Kristo Kwí
(Luka 2:1-7)

¹⁸ Ɔkpa ánfisu Yesu Kristo kwí lɔtsun ni. Bɔpu Maria há Yosef be ɔtsiá. Táme asa bétsiá, abufia ɔtsi mua oyin á, bowun áni Maria dé ɔmé Ɔhe Wankíhé túmito. ¹⁹ Mu kulu Yosef a, mu asún da ɔkpa, táme omekle áni ɔbówa mu pélito. Mú su ɔlɔbwe agywun áni obékiná mu njáinto. ²⁰ Táme bréá ɔde mú agywun bwe á, ki, Bulu-ɔbɔpu ɔku léle iwɔ ɔwan súná mu okudeto, bláa mu ɔbéé, “Yosef, Dawid mu na, mánya péli áni fékpa fú ká Maria ba fú wá, tsúfé ɔmé ámú ɔde ámu itsu Ɔhe Wankíhé túmito. ²¹ Ɔbókwí obiyímbi, bédinká mu dá Yesu. (Mú asi gyí, ‘Ɔlepú.’) Tsúfé mu ɔbéle mu ahá tsú amú lakpantó ní.”

²² Inu léha Bulu asún ámú ɔleblí tsun mu ɔnósú ɔtɔ́púsú ámu ileba mútó. ²³ Ɔbéé, “Ki, obitebí áni ɔmákúyó oyin wá ki obénya ɔmé. Ɔbókwí obiyímbi, bédinká mu dá Imanuel.” (Mú asi gyí, “Bulu bu ani wá.”)

²⁴ Bréá Yosef létsinkí á, olegyi asún ámú Bulu-ɔbɔpu amu lébláa mu amusu. Oletsíá Maria, kpáin mu. ²⁵ Táme ɔmɔpu ibi da Maria, kpéfɔn bréá ɔlɔkwí mu bi yínhé gyankpapu, ɔledinká mu dá Yesu.

2

Anyansapu Aku Bá

¹ Bréá Owíe Herode dé iwíe gyí Yudea ɔmátó bɔkwí Yesu wúlu kwá butetí mú Betlehem, ibu Yudea ɔmátó unu. Mú ɔma a, anyansapu akwá butowun ató ntsrakpabito botsu owí ɔdalikpa ɔmá kutɔ ba Yerusalem wúluto. ² Befíté beé, “Nkúnú bakwí Yudafɔ owíe amv? Anilówun mu osúna áni igyi ɔtsrakpabi owí ɔdalikpa unu. Mú su abá bosúm mu.”

* 1:2 Apio yinhé ánfí gyí Israel abusuan dúanyɔ ámu anáin ni.

³ Owíe Herode lónu asún ánfí á, opúni letsíí mva Yerusalemfó fée. ⁴ Mú sv ɔletí Yudafó Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú fée fía, fíté amú ɔtínéá bókwií Kristo, (ɔhá ámú Bulu ladá mv ofúli amv).

⁵ Bebláa mv beɛ “Betlehem wúluá ibu Yudea ɔmátó. Alí Bulu ɔnósú ɔtáípu ɔku lówanlín tswi ní. ⁶ Ɖbéɛ,

‘Fú Bethlehem, Yudea wúlu,
fume gyí wúlu túkúrífí ɔkpagyí ɔkpasu Yudea awúlu yilé ámvto.
Tsúfé ɔmású ogyípu ɔku ɔbédali tsu fútóá,
ɔbékpa Bulu ahá Israelfó.’ ”

⁷ Mú sv Owíe Herode létí anyansapu amv nkɔɛ, fíté amú bréá bowun osúna ɔtsrakpabi amv, bebláa mv. ⁸ Mú ɔlɔwa amú Bethlehem ɔbéɛ, buyódunká kebi ámv wankláán. Ní bowun mv a, buyínki bebláa mv, méní mv é mýósum mv.

⁹ Olenya bláa amú tá ali benatí. Ɖtsrakpabi amú bowun owí ɔdalíkpa amv, lékpa amú alu yélu ɔtínéá kebi ámv bv. ¹⁰ Bréá bowun ɔtsrakpabi amv a, ansí lehie gyi amú. ¹¹ Bowie wóyító unv á, bowun kebi ámv mva mv yin Maria, beda akpawunu súm kebi ámv. Besankí amú akentebi, bekie mv sika pepe, ɔhíén pú ohuam.

¹² Mú ɔma a, Bulu lówa mbla há amú okudeto ɔbéɛ, bumáyinkí yótsun Herode wá. Mú sv bɔtsun ɔkpa bámbású yó amú wúluto.

Yesu Mva Mv Akwípu Egypte Ɖmátó Yo

¹³ Bréá anyansapu amv benatí á, Bulu-ɔbɔpu léle iwí ɔwan súná Yosef okudeto, bláa mv ɔbéɛ, “Kusu, afukpa kebi ámv mva mv yin sri ya Egypte ɔmátó. Mlitsia unv yófun bréá nébláa fu mbée mlíyínki ba, tsúfé Owíe Herode obódunká kebi ámv, mó mv.”

¹⁴ Mú sv Yosef lókusú onyé-onyé ámv, kpá Maria mva kebi ámv sri ya Egypte ɔmátó. ¹⁵ Betsiá unv yófun bréá Herode lówu. Íni léha Bulu asún ání ɔleblí tsun mv ɔnósú ɔtáípu ɔkusv leba mótó. Ɖbéɛ, “Netí mí bí ámv tsú Egypte ɔmátó.”

Betlehemfó Abí Mɔ

¹⁶ Bréá Owíe Herode lówan ání anyansapu amv bamlé mv a, ɔbló lehie kítá m. Ɖlɔwa mv isá akɔpu ɔbéɛ, buyó Bethlehem wúluto pú mú nkudasí, abuyɔmɔ abi yinhé ání baho tsú nfinyɔ ba ayasí fée. Tsúfé anyansapu amv bebláa mv beɛ, begyankpá wun ɔtsrakpabi amv nfinyɔ ní.

¹⁷ Íni léha Bulu asún ání ɔleblí tsun mv ɔnósú ɔtáípu Yeremiasv leba mótó. ¹⁸ Ɖbéɛ, “Bonu isú mva olú kvá imeká tin Rama wúluto.

Rahel dé mv abí sú. Omotsulá ání bukpáta mv,
tsúfé butráa buma unv.”

Yesu Mva Mv Akwípu Yinkí Tsú Egypte

¹⁹ Owíe Herode lowu ɔma a, Bulu-ɔbɔpu léle iwí ɔwan súná Yosef okudeto Egypte unv, bláa mv ɔbéɛ, ²⁰ “Kusu, afukpa kebi ámv mva mv yin, amlíyínki yɔ Israel ɔmátó. Tsúfé ahá ámú bodunká ání bómɔ kebi ámv, bawú.” ²¹ Mú sv Yosef lókusú kpá kebi ámv mva mv yin, beyínki yó Israel ɔmátó.

²² Táme bréá bowie unv á, olonu ání Arkelao latsiá mv sí Herode obíasú, ɔde Yudea ɔmású gyí. Mú sv olenya ifú ání ɔbɔpu kebi ámv ya unv. Bulu lélawá mbla há mv okudeto ɔbéɛ, ɔpú mv ya Galilea ɔmátó. ²³ Mú sv bɔyɔ yétsiá Nasaret wúluto. Íni léha Bulu asún ámú ɔleblí tsun mv ɔnósú ɔtáípu ɔbéɛ, “Béti mv Nasaretyin” amv ileba mótó ní.

3

Asú Ɖbɔpu Yohane Bulu Asún Ɖkanda

(Marko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohane 1:19-28)

¹ Bré kvto á, Asú Ɖbɔpu Yohane léba ɔde Bulu asún ɔkan da Yudea dimbísú. ² Ɖbéɛ, “Mludamli klɔntɔ, amlisi lakpan bwe, tsúfé Bulu iwígyí lawíé wóyí tá.” ³ Yohane iwí asún Bulu ɔnósú ɔtáípu Yesaia lówanlín ɔbéɛ, “Ɖku dékplun dimbísú ɔbéɛ,

‘Mlila aní Wíe ɔkpa.

Mlitswii ikpa ha mu’ ” amu ni.

⁴ Yohane lówa kpósó-imi atadié, ɔlɔpu ɔwuló-kpákpa ɔfé klí músú. Atsantsanku pú ɔkwén otegyi. ⁵ Ahá botsu Yerusalem wúluto, Yudea ɔmátó pú Yordan bunkpa ɔnó awúlu féesú ba bonu mu asun blíhé. ⁶ Bele amó lakpan blí, ɔlɔbo amó asú Yordan ntsutso.

⁷ Táme bréá Farisifo pú Sadukifo tsɔtsɔtsɔ beba beé, ɔbóo amó asú á, ɔlefité amó ɔbéé, “Abé abí-aná, ntɔ gyá mli, mlisrí Bulu isubití ámúú ibá ámu? ⁸ Mómú mliswie abíá ibósuná ání lélé mliladámli klɔntɔ. ⁹ Mlumáki mlihaa, mli náin gyí Abraham. Mú sv Bulu méebití mli isv. Nde mli bláa mbéé, Bulu ɔbétalí há abwi ánfí íbédamli Abraham abí-aná. ¹⁰ Séi á, Bulu lapú éfé yi nyí-atsitsitɔ. Oyígyíoyí ání imoswie abi wankláán á, bókun mú dá, wá mú fée ogyá. ¹¹ Mí mú á, ntsu ndepubó mli asú púsúná ání mliladámli klɔntɔ. Táme ɔkwá ɔdun mi bu ɔma ɔbá. Mmɔfon ání nósura mu ntukuta kúráá. Mu ɔbɔpu ɔɣe Wankíhé pú ogyá bó mli asú ní. ¹² ɔde mu ilín, ɔbɔpufúni ntéte lé ayó ámutɔ. ɔbékpa ayó ámu wá mu oduduto. Táme ɔbéféí ofuníkpa unv wankláán, kpá ntéte amu wá ogyá ání itamaduntɔ.”

Yesu Asúbɔ

(Marko 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³ Yesu lótsu Galilea ɔmátó ba Yordan ntsu ɔnó Yohane wá ɔbéé, ɔbó mu asú. ¹⁴ Teki Yohane mótsulá ání ɔbóbo mu asú. Íni sv ɔlebláa Yesu ɔbéé, “Mí ilehián ání fóbɔ asú. Nkálí ígyi sù faba fée mí ɔbóo fú asú?”

¹⁵ Yesu lébláa mu ɔbéé, “Séi á, ha atsu mó alí asa, tsúfé ilehián ání abóbwe tógyítóá ida ɔkpa Bulu ansító.”

Mú sv Yohane lótsulá. ¹⁶ Bréá ɔlɔbo Yesu asú tá, Yesu lédalí ntsu ámutɔ alí nwlótáa lefinkí, olowun Bulu ɔɣé deklí fé abróduma, ilobogyonká musv. ¹⁷ Inu ɔme ku lotsu ɔsús ɔbéé, “ɔni gyí mí Bía ntɔdwé mu, mi ansí tɛhíé gyi mu iwí ní.”

4

Yesu Isókí

(Marko 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Inunu ɔɣe Wankíhé amu lékpa Yesu ya dimbísú, méni ɔbunsám ɔbóo mu ki. ² Oletsíá unv klí ɔnó nke advana (40), onyé advana (40). Mú sv akón lehie kítá mu. ³ Inu ɔbunsám lóso mu ki, bláa mu ɔbéé, “Ní Bulu mu Bi fúgyi á, mómú ha abwi ánfí idamli bwe bodobodo.”

⁴ Yesu léle mú ɔnó ɔbéé, “Bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ beé, ‘Megyí atogyihe wule nyankpusa obégyi tsia nkpa, táme ɔpú Bulu asun blíhé é tsia nkpa.’ ”

⁵ ɔbunsám lékpa mu ya Yerusalem, wúlu wankíhé amutɔ, ɔlɔpu mu yélu Bulu ɔtswékpa obu ámu ɔtántra. ⁶ Inu ɔlebláa Yesu ɔbéé, “Ní Bulu mu Bi fúgyi lélé á, tu kpayi. Tsúfé bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ beé,

‘Bulu ɔbéha mu abɔpu békpatá fú ibitɔ,
méni fú yabi méeda ibwi kukusu.’ ”

⁷ Yesu léle mú ɔnó ɔbéé, “Betrá wanlín beé, ‘Mákapú fú Wíe Bulu ki.’ ”

⁸ Mú ɔma a, ɔbunsám lópu mu ya ibv fúáhé kusv, olosuná mu ɔyító iwíe ogyíkpa fée, pú mú numnyam. ⁹ Múú ɔlebláa mu ɔbéé, “Ní féda akpawunu sùm mí á, nópu íni fée há fú.”

¹⁰ Yesu lébláa mu ɔbéé, “ɔbunsám, natí tɛi mísú! Tsúfé bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ beé, ‘Da akpawunu ha fú Wíe Bulu. Mu nkule fu sùm.’ ”

¹¹ Inu ɔbunsám lénatí mu wá, Bulu-abɔpu beba beki musv.

Yesu Gyumagyihe Asitsuá Galilea ɔmátó

(Marko 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² Mú ɔma a, Yesu lónu ání bakítá Yohane tswi obu, oleyinkí ba Galilea ɔsulósu. ¹³ Olotu tsú Nasaret wúluto yó Kapernaum, wúluá ibv mantáa Galilea ɔpu ɔnó, Sebulon múa Naftali ɔsulósu. ¹⁴ Mu unv yɔ léha asún ámúú Bulu ɔnósú ɔtáipú Yesaia léblí ámu ileba mútɔ. ɔbéé,

¹⁵ “Sebulon pú Naftali

ɔsulóvá ida Yordan bunkpa ɔnó, mantáa Galilea ɔpu.

Galilea ɔmátó ɔmá bámbásúfɔ butsie.

¹⁶ Ahá ánfí butsie oklúntɔ ánfí
bawun wanki kpɔnkpɔɔnkpɔnti ku.

Butsie ɔsulúvɔ lowu dé iwíe gyí mósú.

Wanki ku lawánkí wólí amósú.”

¹⁷ Tsú unv Yesu léfi asɔ ɔde Bulu asún ɔkan da, blí ɔbé, “Mlɔdamli klvntɔ, Bulu iwíegyí lawíe wóyí tá.”

Akasípó Abaná Le

(Marko 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Eke ɔkuá Yesu ná Galilea ɔpu ɔnó á, olowun apíó abanyó aku. Simon ání butetí mu Petro mua mu gyama Andrea, buɔe asawu tswú, tsúfée aye alepú bugyi. ¹⁹ Múú ɔlebláa amú ɔbé, “Mlɔba bobuo mi. Nóbwe mli anyánkúsa alepú.” ²⁰ Inunu besi amú asawu aná tswi, kplá buo mu.

²¹ ɔlenatí yó nkpa kpalobí, olowun apíó abanyó aku é, Yakobo mua mu gyama Yohane. Amú amú sí Sebedeo bubu ɔklvntɔ, buɔe amú asawu bín, Yesu létí amú. ²² Inunu amú é benatí sí amú sí mua ɔklvntɔ amv bobuo mu.

Yesu Atósuná, Mv Asún ɔkanda Pú lɔtsa

(Luka 6:17-19)

²³ Yesu léki Galilea ɔmátó fée, súná ató Yudafo offiakpa. ɔleda Bulu iwíegyí ámu iwí asun wankláán ɔkan. ɔlɔtsa ɔhétó mú awútó ulɔ kugyíku. ²⁴ Íni sv mu iwí asún leklee yó Siria ɔmátó fée. Bɔpu alɔpu tsúa ntíné-ntíné ba mu. ɔlɔtsa ulɔ kugyíku, ahá ání buɔe iwíasun wúun, amúá ɔɔe laláhe dé amú háan, amúá ulɔ dídahe bu amósú pú abubúpu aná fée. ²⁵ Mú sv ɔdam kpɔnkpɔɔnkpɔnti bobuo mu. Ahá ání botsú Galilea ɔmátó pú Dekapoli* awúlu amvu, Yerusalem wúlutɔ, Yudea ɔmátó pú Yordan ntsu ɔbun ɔsulúsv fée.

5

lbusv Atosunáhé

¹ Bréá Yesu lówun ɔdam amv a, ɔlɔɔv yó ibv kusu yétsiá asɔ, mu akasípó amv beba mu wá. ² Inu olusuná amú ató ɔbé,

Oyúla Asún

(Luka 6:20-23)

³ “Bulu layúla ahá ání amú ansí medín tɔtɔsv dvn mu Bulu,
tsúfée amóbú mu iwíegyí ámu ni.

⁴ Bulu layúla awireho agyípo,
tsúfée obólwií amú klvntɔ.

⁵ Bulu layúla iwiasɔ abápu,
tsúfée amú obégyi ɔsulúsv amv ni.

⁶ Bulu layúla ahá ání mu apébwé akón mú ɔmewóli de amú,
tsúfée ɔbéha amú bómwe.

⁷ Bulu layúla nwe awúnpu,
tsúfée obówun amú nwe.

⁸ Bulu layúla ahá ání amú klvntɔ lɔwankí,
tsúfée amú obówun mu ni.

⁹ Bulu layúla ahá nsiné alapó,
tsúfée ɔbétí amú ɔbé mu abí.

¹⁰ Bulu layúla ahá ání budin amósú mu apébwé sv,
tsúfée amóbú mu iwíegyí amv ni.

¹¹ “Bulu layúla mli, ní buɔe mli sia, budin mlsv, buɔe afunu wa dínká mlsv. ¹² Ansí igyí mli, iwí isanki mli, tsúfée mli ikáká tso ɔsúsú. Alí bɔbwé Bulu ɔnósú atóipó agyankpapv amv ni.

* 4:25 Dekapoli asɔ gyí awúlu dú.

Nfólí Múá Wankí*(Marko 9:50; Luka 14:34-35)*

¹³ “Mlìgyí òyító nfólí ní. Ní nfólí itá òdwe á, nto bélapówá mú òdwe? Itráa ma ale há tətətə bwe. Tsei butetséí mú tsítsá, ahá butetsátsa músú tsun.

¹⁴ “Mlìgyí òyító wankí é ní. Wúluá idin busu tamaráín. ¹⁵ Butamanywé òkandíe, pú òlò bun músú. Òfúákpá butəpúbían, méni ibówankí há ahá ání butsie wóyí ámutə féé. ¹⁶ Mú sv mlíha mlí bwehé iwankí ali, méni ahá bówun mlí bwehé wankláán ámu, fówun békanfú mlí Sí ámutú òvò òsúsú ámu.

Mose Mbla lwi Atosunáhé

¹⁷ “Mlímákí mlíaa, neba Mose Mbla ntée Bulu ònósú atəípú ámu atosunáhétə òkəkpá. Mmēba mótú òkəkpá, mboún neba bəbwe mú ifun. ¹⁸ Ònəkwali nde mlí bláa, òsú múa así bómò ònó, táme itoduáhé ntée asúnbi kule kúráá uméedali Mbla ámutə, yófun bréa mótú asún féé laba mótú. ¹⁹ Òhagyíoha ání omobu mbla ámutə túkúríbí ku, olosuná mu aba é òbéé bumábu mú á, bétí mu kebi túkúríbí òsúsú iwíe ogyíkpá unv. Táme òhá ání olegyi mbla ámu féésú, súná mu aba ání bogyíi músú á, bétí mu òha yilé òsúsú iwíe ogyíkpá unv. ²⁰ Mú sv nde mlí bláa mbée, ní mlímóbwe Bulu apé dun Mose mbla asunápú pú Farisifo ámu a, mlímóowie Bulu iwíegyi ámutə ekekeke.

Òbló lwi Atosunáhé*(Luka 12:57-59)*

²¹ “Mlilanú ání bebláa mlí anáin atitífó ámu beé, ‘Mámò òha. Òhagyíoha ání òmó òha a, Bulu obégyi mu asún, há mu ipón.’ ²² Táme mí mú nde mlí bláa mbée, òhagyíoha ání olenya òbló wa mu ba á, Bulu obégyi mu asún. Òhá ání olesia mu ba òbéé, ‘Òhakpan!’ á, obégyi ipón Yudafo asún agyípu ansítú. Òhagyíoha ání òlebláa mu ba é òbéé, ‘Raka!’* a, obégyi ipón yó isubití ogyá ání itamaduntə. ²³ Íni sv ní fotsu atə hahé foyó afədie òbəkpá, fekáin ání fapú asun laláhe ku gyi fú bá á, ²⁴ si fú atə amú yai afədie-asubwisu unv. Yə fúa mnyə amlíla mlí nsuné, asa afúba bəbə afədie ámu ha Bulu.

²⁵ “Ní òku òsáma fu á, wa òsa ha abuyobwíi ipa ha mu asa asún ámu ogyíké ifun, méni fú onyabá ámu òméeha asún agyípu bumóopu fú ha obu adípúsú òkípu, òwa fú obu. ²⁶ Mbláa fu ònəkwali, nkéti faká ikə ámu féé tá asa féedali unv.

Otsiába Òmadali lwi Atosunáhé

²⁷ “Mlilanú ání bebláa mlí beé, ‘Mákle òku tsiába.’ ²⁸ Táme mí mú nde mlí bláa mbée, oyingyíoyin ání olowun òtsi, òləbwe mu klé lwi agywun á, alató mbua dodo mu kluntə. ²⁹ Mú sv ní fú gyəpí nsíbi tēhá fútəbwé lakpan á, loti mú le, tswi tsalífwi. Ibv aléá fú lwi òtineku má unv, dun ání bótswi fú nyankpusa-oyí ámu féé wá isubití ogyá ání itamaduntə. ³⁰ Mú sv ní fú gyəpí ibi tēhá fútəbwé lakpan á, ka mú tswi tsalífwi. Ibv aléá fuma ibi kule, dun ání bótswi fú nyankpusa-oyí ámu féé wá isubití ogyá ání itamaduntə.

Òkákíná lwi Atosunáhé*(Mateo 19:9; Marko 10:11-12; Luka 16:18)*

³¹ “Betrá bláa mlí beé, ‘Òhagyíoha ání obékiná òká á, òwánlun òkákíná òwuló ha mu asa.’ ³² Táme mí mú nde mlí bláa mbée, ní oyin okíná mu ka ání òməkúdáli mu òma a, muláhá sv òtsi ámu òbéedali mu òma. Oyingyíoyin ání òtsiá òtsi ánfí mu kulu lakíná mu ánfí é lató mbua.

Ntamka lwi Atosunáhé

³³ “Mlilétrá nu ání bebláa mlí anáin atitífó ámu beé, ‘Máka ntam kpaali. Mboún bwe dúnka ntam amúb feka há Bulu ámusu.’ ³⁴ Táme mí mú nde mlí bláa mbée, máka tətətə kúráá. Mápú òsúsú ká ntam, tsúfé Bulu owíe obíá igyi. ³⁵ Mápú òsulób ká ntam. Bulu ayabi oyíkpa igyi. Mápú Yerusalem wúlu ká ntam. Awíetə Owíe wúlu kpənkpənti ní. ³⁶ Mlímápu mlí nwun ká ntam, tsúfé mlíméetalí bwé imi kule futútú ntée bíbi. ³⁷ Mboún fú ‘Iin!’ ibwée ‘Iin!’ Fú ‘Ó-o!’ é ibwe ‘Ó-o!’ Kugyíkuá fétrá blí tsíá mótú itsú Òbunsám wá.

* 5:22 Raka así gyí “Òbwi!”

Lalahé Ikwaka Iwi Atosunáhé
(Luka 6:29-30)

³⁸ “Mlilanú ání beblí beε, ‘Oha obwíé mu ba nsibi a, bubwíé mu é mu kle ka ikó. Oha otsíí mu ba iyín é á, butsíí mu kle ka ikó.’ ³⁹ Táme mí mú nde mli bláa mbéε, mlimákplá oha laláhe. Mboún ní oha odá fú isuto á, damli nyoozi é ha mu odáa. ⁴⁰ Ní oha dékléá obésamáa fu, ho fú atadie á, pu fú tati é ha mu. ⁴¹ Ohá ání odon fu ohíé fú obéε, fusúra mu ató máuli kule ha mu a, sura mú máuli anyo. ⁴² Oha okólí fú ató á, ha mu. Ní oku é obéε fupáan mu tóku á, mákiná.

Alupúdwe Iwi Atosunáhé
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Mlilónuá beblí beε, ‘Dwe fú bá, afulu fú olupú.’ ⁴⁴⁻⁴⁵ Táme mí mú nde mli bláa mbéε, mludwe mli alupú. Mlibo mpái ha ahá ání budin mliε, méni mlóbwe mli Sí ámúbú obu osúsú ámu abí. Tsúfé mutéhá owí telin, otehá nyankpu é itotswie wulí aha wankláán pú aha laláhe féésú. ⁴⁶ Ní fú adwepú nkule futodwé á, ipán mōmu fénya? Lampóo ahópu kúráá butobwé alí. ⁴⁷ Ní fú anyawíε nkule futowá onó á, ntó fakoku bwe dubi? Alí kén omátófo butobwé ní. ⁴⁸ Iní su mlifon fé alíá mli Sí ámúbú obu osúsú ámu lófon.

6

Yilébwe Iwi Atosunáhé

¹ “Mliki wankláán ání mlimóobwe mli yilé ahá ansító. Ní mlóbwe mú alí á, mliménya ikoká mli Síá obu osúsú wá.

² “Mú su ní fóbwe yilé há ohiáni á, máda mú okan fé alíá apinabwebí abwepú butobwé Yudafo ofiakpa pú dunsu, méni ahá békafú amú. Onokwali nde mli bláa mbéε, Bulu laká amú ikó dodo. ³ Táme ní fóbwe yilé há ohiáni á, máha fú buna obi tóá gyopi labwé. Bwe mú njaintó, ⁴ méni fú Sí oklúntó ató owúnpu amu obéka fú ikó.

Mpáibó Iwi Atosunáhé
(Luka 11:2-4)

⁵ “Ní mlóbó mpái á, mlimábwe fé apinabwebí abwepú. Amú tekle Yudafo ofiakpa pú dunsu lí bó mpái, méni ahá bówun amú. Onokwali nde mli bláa mbéε, Bulu laká amú ikó dodo. ⁶ Táme ní fóbó mpái á, bítwíé fú obutótó, afufin obu wa iwi, bó mpái ha fú Sí njaintó. Fú Sí njaintó ató owúnpu amu obéka fú ikó.

⁷ “Ní mludé mpái bó á, mlimátsiá plá mótó há mú iwa swí fé omátófo. Botosúsu beε, ní bóbó mú iwá swí asa Bulu obónu mú há amú. ⁸ Mlimábwe fé amú, tsúfé mli Sí Bulu yín tóá ide mli hián asa mludé mu kolí. ⁹ Mú su mlibo mpái mliáa, ‘Aní Síá fúbu osúsú.

Ahá bubúu fú dá.

¹⁰ Ba begyi iwíε.

Ahá bubwéε fú apé osulúsu, fé alíá butobwé mú osúsú.

¹¹ Ha aní atogyihéá ibófon aní nde.

¹² Si aní lakpan kie aní,

fé alíá antesikíé ahá ání butopú ulá gyi aní.

¹³ Mákpa aní wá isókito, mboún le aní tsu Obunsám ibito.’*

¹⁴ “Tsúfé ní mlesi ahá lakpan kíé amú á, mli Sí ámúbú obu osúsú ámu é obési mli klé kíé mli. ¹⁵ Táme ní mlimésikíé ahá a, mli Sí ámu é oméesikíé mli.

Onóklí Iwi Atosunáhé

¹⁶ “Ní mludé onó klí á, mlimábwe mli iwi búmbláán fé alíá aku butepina bwé. Alíá ahá bówun ání budé onó klí sù butobwé iwi alí. Onokwali nde mli bláa mbéε, Bulu laká amú ikó dodo. ¹⁷ Mboún ní mludé onó klí á, mlibie ntsu, amlifunya nwun, ¹⁸ méni ahá bumóowun ání mludé onó klí. Táme mli Sí oklúntó ató owúnpu amu mú obówun mli, ká mli ikó.

* 6:13 Iní bu nwuló dada amu akuto: Tsúfé fúbú iwíegyí, túmi pú iwíwanki bré féétó. Amen.

Atonyahé Puyáí Osúsó
(Luka 12:33-34)

¹⁹ “Mlumákle ató yáí osúlóv anfisv. Otíné ánfí atéple butowí ató, iku aná tówí nkanv yíntá, awikplu é butobwíé wíé obuto wí ató ánfí. ²⁰ Mboún mlíkíle ató yáí osúsó. Inu mó á, atéple butamawí ató, itamawí nkanv, awikplu é butamabwíé wíé obuto wí ató. ²¹ Tsúfé otínéá fú siadie bu a, inú fú agywun tetsiá.

Nyankpusa-oyí Okandíe
(Luka 11:34-36)

²² “Ansíbi igyi okandíe há nyankpusa-oyí. Ní fú ansíbi bu alé á, fú nyankpusa-oyí ámu fée bówankí. ²³ Táme ní fú ansíbi ma ale a, fú nyankpusa-oyí ámu fée ibu oklúnto. Ní okandíe ámúbu ibu futó ámu idun a, múmú fawíé oklún kponkponkrontito.

Bulu Mva Atonyahé Iwí Atosunáhé
(Luka 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Ohaa méetalí súm awie anyo. Obódwe okule, lú okule. Ntee obóbu okule, omóobu okule. Fuméetalí súm Bulu, súm kóba.

²⁵ “Mó sv nde mli bláa mbée, mlumáhan iwí tóá mlégyi, tóá mlónu tsiá nkpa pú tóá mlédidá sv. Mbée, nkpa medéhián dun atogyihe? Ntee oyulúv medéhián dun ató didáhé?

²⁶ Mlíki mbubwi, butamadú, butamasíétí wá idantó, táme mli Sía obu osúsó tehá amú atogyihe. Mlumá labi dun amó? ²⁷ Mlito ma obétalí han iwí pú bré kpalobí tsiá mu nketo?

²⁸ “Ntogyi súbú mli dé iwí háan mli ató didáhé sv? Mlíki alíá pututó-oyí ntswítswi tedan. Itamayó agyómá ntee lú atati. ²⁹ Táme nde mli bláa mbée, Owíe Salomo, mu inya féeétó a, ometalí híhie iwí, wá akíle fé oyí ntswítswi anfitó kuku. ³⁰ Ní Bulu dé ifá ání nde ulí, oke ilawú, bawá mú ogyá tati didá á, ntogyi súbú ometalí didá mli atati dun mó? Mli hógyi mótso!

³¹ “Mó sv mlumáhan iwí fíté mlíaa, ‘Nto abégyi?’ ntee ‘Nto abónu?’ ntee ‘Nto abédidá?’ ³² Inu aná omátófo butesrí gya ni. Mli Sí amúbú obu osúsó ámu yin ání inu fée de mli hián. ³³ Itóá mligyánkpa dunka gyí, Bulu iwíegyi pú mu yilébwe, fówun Bulu obópu inu fée tsiá mótó há mli. ³⁴ Mlumásusúu oke iwí. Oketo asún igyi oke klé. Ekekegyíeketo asún wunhe itso há eke ámu.

7

Ilále
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ “Mlumále ahá ilá, méni Bulu oméele mli ilá. ² Tsúfé alí amúbú mli dé ahá ilá le ámu a, alí Bulu obéle mli ilá ní. Itóá fópúsúu ha fú bá á, mó kén Bulu obópúsúu ha fú é ní. ³ Ntogyi súbú fúde ipí túkúrífíbi wun fú bá nsíbisu, táme fumedé ogyakpatín ání idin fú klésu mó wun?

⁴ Ntee ntogyi súbú fúde fú bá bláa fee, ‘Ha mí andinkí ipí fú nsíbisu?’ bréá ogyakpatín dun fú klésu? ⁵ Apinabwebí obwepó! Gyankpa dinkí ogyakpatín ámu fú nsíbisu, méni fówun ató wankláán, tálí dínkí ipí ámu fú bá klésu.

⁶ “Mlumápu Bulu ató wankíhé há ahá ání bogyi fé akíai, Bulu asún tamawá amú ogyá. Bénaya obló dámlí dun mli. Alí kén mlumápu mli abutó wolíhe há ahá ání bogyi fé mprákuo ní. Tsúfé bétsatsáa mósú, tsiá mó wá odibato.

Atókulí Tsú Bulu Wá
(Luka 11:9-13)

⁷ “Mlíku Bulu, obéha mli. Mli dunka, mlówun. Mli da mu klónsv, obéfinkí mó há mli. ⁸ Tsúfé ohá ání otokólí ató tenyá. Ohá ání otodúnká ató towun. Ohá ání otadá klónsv bútefinkí há. ⁹ Ma búv mlitáá mu bi okólí mu bodobodo a, obótsu ibwi wá mu ibitó? ¹⁰ Ntee ní okólí mu iye a, obékítá iwó wá mu ibitó? ¹¹ Mli lakpan abwepó kúráá mliyin alíá butópó ató wankláán há mli abí. Ntogyi súbú mli Sí amúbú obu osúsó ámu mó móopu ató wankláán há ahá ání bude mu kulí.

¹² “Bwe ha ahá alíá fudeklé fee bubwée ha fu. Inu Mose Mbla pú Bulu onósú atóipú amu atosunáhé deblí ní.

Ἄκρα Κρλανηε Μύα Τείηέ
(Luka 13:24)

¹³⁻¹⁴ “Mlitsun ἄκρα κρλανηε amusu, mlóyo nkpa ání itamatátó. Ahá kpalobí pé tebí mú. Táme ní mlòtsun téíhéhé ámúú ibu atsunle amusu á, mlóyo ḡhíkpa. Ahá tsòtsòtsò tòtsun músú.

Ογί Ρύ Μύ Αβι Σβιεή
(Luka 6:43-44)

¹⁵ “Mlíki wankláán ahá ání butowá afunu βεε, Bulu ḡnósú atóipú bugyisu. Butepina bwe iwí fé akúfa ba mli wá, táme nkpatakuá bubu iyin búgyi. ¹⁶ Amó bwehé mlópubí amó. Butamakpótí kankaba okplóto oyísú, butamakpótí tsòkpuv é tunkpa iflasu. ¹⁷ Oyi wankláán toswié abi wankláán. Oyi laláhe é toswié abi laláhe. ¹⁸ Oyi wankláán méetalí swié abi laláhe. Alí kén oyi laláhe é méetalí swié abi wankláán ní. ¹⁹ Oyiá itamaswié abi wankláán á, kún butokun mú dá, wá mú ogyá. ²⁰ Mú alí sv á, ḡnósú atóipú afunupu anfi bwehé mlópubí amó.

Bulu Iwíegyi Ámutò Awiepó
(Luka 13:25-27)

²¹ “Megyi ḡhagyíḡha ání ḡtetí mí ḡbéε, ‘Mí Wíé, mí Wíé’ obówie Bulu iwíegyi ámutò. Mboún ḡhá ání ḡḡbwé mí Sí ámúú ḡbu ḡsúsú ámv apé ḡbóyo inu. ²² Bulu asún ogyíké amu a, ahá tsòtsòtsò béfité mí βεε, ‘Mí Wíé, megyi fú dátó aniléblí Bulu ḡnó asún, gya ḡhe laláhe lé ahátò, bwé ofúla é ní?’ ²³ Inu néle bláa amó mbéε, ‘Mmeyín mli ḡkpagyíḡkpasu. Mlunati tci mísú, mli lakpan abwepó!’

Butásó pú Osublútò Obuyí
(Luka 6:47-49)

²⁴ “Mú sv ḡhagyíḡha ání olonu mí asun blíhéhé anfi, olegyi músú á, ogyi fé ḡtiansipu ḡkúá oleyi mv obu dínká butású. ²⁵ Nyankpu lótswié, ntsu lóbulá wa mú, atsufú lòtsun wulí músú, táme imobwie. Tsúfé oleyi mú dínká butású.

²⁶ “Táme ḡhagyíḡha ání olonu mí asun blíhéhé anfi, omegyi músú á, ogyi fé ḡha mimláhe ání oleyi mv obu osublútò. ²⁷ Nyankpu lótswié, ntsu lóbulá wá mú, atsufú é lòtsun wulí músú. Obu ámv lobwie, ilèda asi gbloo!”

Túmiá Yesu Bu

²⁸ Bréá Yesu léblí asún ánfi tá á, mv atosunáhé leha ḡnó lobwie ḡḡm amu. ²⁹ Tsúfé olosuná amó atò túmisu. Omosuná mú fé Mose mbla asunápú amu.

8

Ilò Peye ḡlòpú ḡku Tsa
(Marko 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Bréá Yesu lékplí tsú ibu ámusu á, ḡḡm kḡnkpḡḡnkpḡnti bobuo mv. ² Inu á, ilò peye ḡlòpú ḡku léba beda akpawunu mv ayabito, kókóli mv ḡbéε, “Owíé! Ní fótsulá á, fétalí há mí iwí bépli.”

³ Múú Yesu létinkí ibi da mv, bláa mv ḡbéε, “Natsúlá, fú iwí uplú!” Inu mv iwí lépli. ⁴ Múú Yesu léda mv ḡlá ḡbéε, “Mábla ḡhaa asún ánfi. Natí laa afupu fú iwí yosuná Bulu igyi ḡhapú, afuha mv iwígyurátò amúú Mose mbla losuná tsú ilò pepetsa iwí ámv. Igyi adánsie suna ahá ání fú iwí laplú.”

Romafò Isá Akḡpú ḡhande Osúmpú ḡku Ilò Tsa
(Luka 7:1-10)

⁵ Yesu lówie Kapernaum wúlutò. Romafò isá akḡpú ḡhande ḡku léba mv wá, bóbwií ipa há mv ḡbéε, ⁶ “Owíé, mí osúmpú dèlò. Alasin tsukule, ḡda wóyító ḡde iwíḡsun wúun dibi.”

⁷ Múú Yesu lébláa mv ḡbéε, “Néba betsa mv ilò.”

⁸⁻⁹ Táme ḡhande amu lébláa mv ḡbéε, “Owíé, mmḡfun ání féba mí wóyító. Fú mú bli asvanku, iwí bówa mí osúmpú amu ḡnlun. Tsúfé mí é mbu ahande aku asi, isá akḡpú aku é

bubu mí así. Nélé ònó mbéé amótó òku ònátí á, òtenátí. Ní mbéé òbá é á, òteba. Tógyítá nébláa mí osúmpú mbéé òbwéé á, òtòbwé.”

¹⁰ Bréá Yesu lónu asún ánfí á, ònó lobwie mu, òledamlí bláa ahá ámúbú bubuo mu amu, òbéé, “Ònòkwali nde mli bláa, mmakówun òhá ání òbu hógyi kponkponti ánfí odu Israelfòtó kóráá kí!” ¹¹ Nde mli bláa mbéé, “Ahá tsòtsòtsò bòtsu owí òdalíkpa pú owí òkplíwíékpa ba, betsiá ató ogyíkpa Bulu iwíegyí ámútò, amúba aní anáin Abraham, Isak pú Yakob aná bówá ibi gyi ató. ¹² Táme béle Israelfò ámúbú teki bugyi Bulu iwíegyí ámútò atsiápú amu lé inu, tswi amú wá oklúntò. Inú isú múa kpisíi bu ni.” ¹³ Múú òlelábáa isá akòpú òhande amu òbéé, “Nati, ibá mótó ha fu fú hógyi ònó.”

Alí bré ámútò pépéépé osúmpú amu iwí lówa mu ònlun.

Alòpu Tsòtsòtsò Tsa

(Marko 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Yesu lóyo Petro wóyító. Òlòyo á, owísó lakítá Petro mu sia tsíhíé, òda. ¹⁵ Múú òleyékitá òtsi ámu ibi. Inunnu owísó amu lókusú musu, òlòbwe Yesu afòótò.

¹⁶ Mú ntópwesu á, bòpu ahá tsòtsòtsòá òje laláhe dé amú háan ba Yesu. Òlòtòí gya òje laláhe amu, tsá alòpu amu fée. ¹⁷ Inú léha asún ámúbú Bulu ònósú òtòpú Yesaia léblí ámu léba mótó. Òbéé, “Mólétsa aní ulò, tsú ipian kúsú anisú.”

Ahá Ání Bèe Bóbwe Yesu Abúopu

(Luka 9:57-62)

¹⁸ Yesu lówun ání òdòm babomlí mu, òlebláa mu akasípú amu òbéé, “Mliha afa Galilea òpu yo mú òbun.” ¹⁹ Inu Mose mbala osunápú òku lébá mu wá, bebláa mu òbéé, “Osunápú, nóbuo fu yó òtíneyíótínéá fóyo.”

²⁰ Yesu lébláa mu òbéé, “Awíá bubu mbó, mbubwi é bubu asia, támé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí mú mma òtínéá nópu mí nwun tswi.”

²¹ Ahá ámúbú bubuo mu amútò òku lébláa mu òbéé, “Owíé, ha mí anyopolá mí sí asa ambobuo fu.”

²² Táme Yesu lébláa mu òbéé, “Bobuo mi, afusi awupú abupula amú afúli.”

Atsufú Asibá

(Marko 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Yesu lówie òkluntò, mu akasípú amu é bowie buo mu. ²⁴ Bréá bòyó á, afú kponkpònkponi ku lówa tsúun bi. Mú su ntsu dèda wíé òklun amútò, ideklé ime, támé Yesu mú da òdèdidi. ²⁵ Akasípú amu betsinkí mu, bláa mu bèe, “Aní Wíé le aní. Anidé ntsu wie!”

²⁶ Múú òlefíté amú òbéé, “Ntogyi só mlidé ifú nya alí? Mli hógyi mòtsó!” Inu òlòkusú lé ònó wa afú múa ntsu ámu, inu fée lólúá.

²⁷ Ifú lèhie kítá amú, befíté aba bèe, “Nyankpusa òmòmu ni, afú múa ntsu kóráá tonú mu òme alí?”

Òje Laláhe Gyáa Le Agbedépú Abanyótó

(Marko 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Bréá Yesu lówie Galilea òpu òbun, Gadarafò òsulúsu á, ayin abanyó akvá òje laláhe bu amótó bedali tsu afúli opulákpá befia mu. Amú iyin su òhaa tamatálí tsun òkpa ámusu.

²⁹ Inunnu bòkplón fité Yesu bèe, “Bulu mu Bi, amansu igyi? Febá bepítí aní ató asa Bulu tsubitíbi ifun?”

³⁰ Mprákuo tsòtsòtsò aku budegýi inu fún. ³¹ Mú su òje laláhe amu bokokóli Yesu bèe, “Ní fégya aní lé ahá ánfítò á, ha ayowie mprákuo ánfítò.”

³² Yesu lébláa amú òbéé, “Mliyo.” Inunnu bedali ayin ámútò yówie mprákuo ámútò. Amú fée besrí kplí okúku ku wíé òpu amútò, wúwu.

³³ Mprákuo ámu akpapú besrí yó wúlutò, yébláa ahá tógyítá ulaba ahá ámúbú teki òje laláhe bu amótó ámusu. ³⁴ Mú su wúlu amútò ahá fée bedali ba Yesu wá. Bréá bowun mu a, bokokóli mu bèe, òdálí amú òsulúsu.

9

Tsukule Osínpu Tsa

(Marko 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Mú sv Yesu léyinkí wíé òkluntò, fá òpu amu yó wúlu amú otsie mótó ámusu*. ² Inu á, aku bəsurá tsukule osínpu akpasu ba mu. Bréá Yesu lówun ání bahò mu gyi a, òlebláa tsukule osínpu amu òbéé, “Mí bí, klun idí fò asi. Nasí fú lakpan kíé fú.”

³ Inu Mose mbla asunápú akvá butsie unu, beblí wá nwuntò beé, “Oyin ání labó mbusuo.”

⁴ Yesu lébi amú agywun. Mú sv òlefíté amú òbéé, “Ntogyi sú mlidé íni odu gywíun? ⁵ Məmu bówa ablílé òn? ‘Nasí fú lakpan kíé fú.’ ntéé ‘Kusu tsu fú akpa afunati?’ ⁶ Táme ndekléá mlíbú ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání mbu túmi òyí ánfítò sí ahá lakpan kíé amú.” Inu òlebláa tsukule osínpu amu òbéé, “Nde fú bláa mbéé, kusu. Tsu fú akpa afunati yò wóyító!”

⁷ Inu òlòkúsú náti yó wóyító. ⁸ Íni lówa amú fée wánwan, bekanfú Bulu ání alapú túmiá igyi alí há anyánkpúsa.

Mateo Ti

(Marko 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ Bréá Yesu lópu òyó á, olowun lampóo òhópu òkúá butetí mu Mateo tsie lampóo òhókpa. Múú òlebláa mu òbéé, “Bobuo mi.”

Inunu Mateo lókúsú buo mu.

¹⁰ Mateo létí Yesu mua mu akasípú ató ogyíkpá mu wóyító. Lampóo ahópu pú lakpan abwepú tsòtsòtsò beba ató ámu ogyíkpá. ¹¹ Farisifò ámu benya wun amú alí, befité mu akasípú amu beé, “Ntogyi sú mli osunápú mua ahá ání odu butəwá ibi gyi ató?”

¹² Yesu lónu asún ání, òlebláa amú òbéé, “Aləpu léhián ulò òtsapú, megýí ahá ání iwí bu amú ònlun. ¹³ Mliyo amliyefíté Bulu asún ání bəwanlín tswi anfi asi. Beé, ‘Nwewúun ntekle, megýí igyíha.’ Mmēba aha wankláán òtikpá, lakpan abwepú òtikpá nēba.”

Ɔnókli Iwi Asun Fitéhé

(Marko 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Eke òku Asú Ɔbəpú Yohane akasípú beba Yesu wá befité mu beé, “Ntogyi sú ania Farisifò aniteklí ònó, táme fú akasípú mú butamaklí ònó?”

¹⁵ Yesu léle mú ònó òbéé, “Ɔtsi òkpáinpu anyawíéá bubu mu wá bégyi awireho? Ekekeke! Táme eke ku béba ání békpa òká otsiápu amu náti sí amú. Alí nke ámutò béklí ònó ní.”

¹⁶ “Ɔhaa tamapú tati pəpwe tan tati dada. Tsúfé tati pəpwe amu békpikpú tsíí dáda amu ku lé, há òtánkpa unu bélatéí tsía. ¹⁷ Alí kén butamapú nta pəpwe wá òwolú-kpákpá kente wuhétó ní. Nta pəpwe amu ibófu fá kente amu, tsítsá, ibéyintá kente amu é. Íni sv òwolú-kpákpá kente pəpwetò bütəpú nta pəpwe wá, méní mú anyò ámu fée bétsiá.”

Ɔhande Ɔku Mu Bi Mua Ɔtsi Ɔku Ilo Tsa

(Marko 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Bréá Yesu détoí á, Yudafo offiakpa òhande òku léba beda akpawunu mu ayabito, kókóli mu òbéé, “Mí bí tsíhé lawú sésééséí, táme ba afubəpu ibi ònka musu onya nkpa.”

¹⁹ Mú sv Yesu lókúsú, mua mu akasípú bobuo òhande amu.

²⁰ Ɔtsi òkúá obugya de mu wulí nfí dúanyò ní lótsun yò Yesu òma, pú ibi da mu tati osiebí. ²¹ Tsúfé òleblí wá mu nwuntò òbéé, “Ní nəpú ibi da mu tati kpán á, ulò bési mí.”

²² Yesu lédamlí kí mu, bláa mu òbéé, “Mí bí, klun idí fò asi. Fú hógyi latsá fú ulò.” Inunu òtsi ámu iwí lówa mu ònlun.

²³ Bréá olowie òhande amu wóyító a, olowun ikpe afulípú, nú awireho agyípú amu okitikíti. ²⁴ Olegya amú òbéé, “Mlidalí nfi! Otsibi amu mókówú, òdí òde.” Ahá ámu bəməsí mu. ²⁵ Bréá amú fée beðali ba wunsínésú a, Yesu lébitíwíé obu ámutò otsibi amu da mótó ámutò yékítá mu ibi, òlòkúsú. ²⁶ Asún ání lékléí wá òmá ámutò fée.

* 9:1 MU WÚLU GYÍ KAPERNAUM. KÍ 4:13.

Ansibi Abwiepú Ilo Tsa

²⁷ Yesu lédalí òyó á, ansibi abwiepú abanyó aku bobuo mu, bude okitikíti surá kpólí mu bεε, “Owíe Dawid mu na, wun aní nwε!”

²⁸ Bréá olowie wóyító a, ansibi abwiepú ámu beba mu wá. Yesu léfité amú òbéε, “Mlulahogyi mlíaa, nétalí há mli ansíbi bóbwií?”

Bele mú ònó bεε, “Aní Wíé, Ee!”

²⁹ Mú ólòpυ ibi dada amú ansíbi, bláa amú òbéε, “Ibá mótó ha mli, mli hógyi ònó.”

³⁰ Inu bowa ató wun bi. Yesu léda amú ólá òbéε, bumábláa óhaa.

³¹ Táme bréá bedali báyó á, beda mu òkan ómá ámu féétó.

Omúmu Ilo Tsa

³² Benya náti alí, bəpυ oyin ókúá óje laláhe bu muto, su alató omúmu ba Yesu. ³³ Olenya gya óje laláhe amu lé oyin ámuto alí, ólwa tóí bi. Ahá ámu féé bowun, su ònó lobwie amú. Mú su beblí bεε, “Anímókúwun íni odu Israelfoto kí!”

³⁴ Farisifo ámu beblí bεε, “Óje laláhe owíe túmi ódepygya óje laláhe lé ahátó.”

Ahá Nwewúun

³⁵ Yesu léki awúlu pú nkuda féé así, súná ató Yudafo ofiakpa. Óleda Bulu iwíegyí ámu iwí asun wankláán òkan. Óletsa ilo kugyíku féé. ³⁶ Bréá olowun ódóm amu a, amú asún lówa mu nwe. Buggy fé akúfa ání buma ókparú, tsúfé asún de amú háan, buma tótó bwetó.

³⁷ Mú su ólebláa mu akasípú òbéε, “Ató kpótíhé amu itsó, táme mú akpótípú bumòtsó. ³⁸ Mú su mlíkòkòli ndó mu wie, ówa ató akpótípú tsòtsò abuba bəkpótí ató ámu.”

10

Akasípú Amu Adá

(Marko 3:13-19; Luka 6:12-16, 9:1-6)

¹ Yesu létí mu akasípú dúanyó ámu, óleha amú túmi ání buggyí óje laláhesu. Buggyáa amú lé ahátó, abutsa ilo múa iwíesun kugyíku. ² Sumbí ayəpú dúanyó ámu adá ní: Ogyankparu gyí Simon ání butetí mu Petro mva mu pio Andrea. Yakobo mva mu pio Yohane ání buggy Sebedeo abí; ³ Filipo, Bartolomeo, Toma, lampóo óhəpυ Mateo, Alfeo mu bi Yakobo, Tadeo, ⁴ Simon ání ogyi iwíesutsiá adunkápú əpasuato óha pú Yuda Iskariot ání ólele Yesu há.

Akasípú Dúanyó Ámu Sumbíwa

(Marko 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ Ólwa sumbí ayəpú dúanyó ámu sísí, wá mbla há amú òbéε, “Mlumáyo ahá ání bumegyí Yudafo əsulóv pú Samariafo awúlu kokusu. ⁶ Mboún mlyó Israelfó wá. Buggy fé akúfa ání bafwí. ⁷ Ní mloyó á, mlída asún ámu òkan mlíaa, ‘Bulu iwíegyí amu lawíé wóyí tá.’ ⁸ Mlitsa ilo, amlitsinki afúli. Mlitsa ilo pεpe aləpú, amligya óje laláhe le ahátó. Mlumáhó amú tótó. Mlibwe mú pukie amú, fé alíá napókíé mli. ⁹ Mlumátsu sika kokuuku wá mli akentetó. ¹⁰ Mlumátsu akpankogyo ání mlópu ató wá mótó há ókpa ámu tu. Mlumátsu atadiε nyəəsi, ntukvta pú oyi yiáhé. Tsúfé agyómá ayəpú butehá atogyihε.

¹¹ “Ní mloyóswú wúlu kugyíkusu á, mlidunka óha wankláán, amliswu mu wá. Mlitsia unu kpεfon ekeá mlénatí. ¹²⁻¹³ Ní mlowíé wóyító unu á, mliha amú itsiá mlíaa, ‘Bulu óhá mli iwílwii.’ Ní wóyí ámutofo bəhó mli á, mli oyúla amu isín amúsú. Táme ní buməhó mli á, mómú mli oyúla amu isánki ba mlisu. ¹⁴ Ní buməhó mli, ntée nú mli asún á, mlidalí wóyí ntée wúlu amotó, amlíkpa mli ayabitə-isi wuli unu. ¹⁵ Ónəkwali ndε mli bláa mbéε, Bulu òbébití amú isu dun Sodom múa Gomorafó mu asún ogyíké amu.”

Iwíesun Ání Ibéba Sumbí Ayəpú Ámusu

(Marko 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ Óletrá bláa amú òbéε, “Mlibi ání ndε mli wa fé akúfa ání bəyó nkpatakutó. Mlifwifwi ansí fé awə, amlíha mli iwí itun fé abróduma. ¹⁷ Mlíki mli iwí wankláán anyánkpósasu. Tsúfé békítá mli ya asún ogyíkpa, nwén mli ató amú ofiakpa. ¹⁸ Mí su békpa mli ya ómáso agyípú pú awíε ansító, méni mlégyi mí iwí adánsiε súná amúa ómátófo. ¹⁹ Ní békítá mli

ya a, mlumágywíun asún ání mléblí pú alhá mléle mú ònó. Bópu asún ání mléblí bré ámvto wá mli ònó. ²⁰ Tsúfé megyí mli òbótóí. Mli Sí Òhè ámv òbótóí tsvn mli sv.

²¹ “Apíó béle amú apíó há lowu. Abí así béle amú abí há. Abí é bókusu líí amú akwiúpósu, há bómo amú. ²² Mí sv ahá féé bólu mli, táme ní mlétalí wá klvn líí kínkínkín yófun mú ònómó á, Bulu òbóhò mli nkpa. ²³ Ní budin mli sv wúlu kutò á, mli sv yò wúlu bámbátó. Ònòkwali nde mli bláa. Mluméeki Israel awúlu amv féésú tá asa mí, Nyankpusa-Mv-Bi ánfí néyinkí ba.

²⁴ “Okasípú tamadun mv osunápú. Osúmpú é tamadun mv wie. ²⁵ Ibówa alé ní òkasípú òbóbwe fé mv osunápú, osúmpú é òbóbwe fé mv wie. Ní batálí bude wóyí mv wie amv tí bee, ‘Òbunsám’ ntée ‘Beelsebul’ a, múmú ida laláhe mòm mv bumóòputí mv wóyító atsiápú mú?”

Òhá Ání Abénýa Ifú
(Luka 12:2-7)

²⁶ “Táme mli mánya ifú. Tòtò má unvá babun ató músó ání bumóobwíí músú. Tógyító é ma unvá ilegáin ání iméelun òwan. ²⁷ Ní nelé ató súná mli onyé á, mli klplvn bli mú òpa. Mli da asún ání nébláa mli nklobítò é òkan. ²⁸ Mli mánya nyankpusa ifú. Òbétalí mó mli òyulúv, táme òméetalí mó mli òkláa. Mboún òhá ání mli nyá ifú gyí Bulu. Mv òbétalí yíntá òyulúv mba òkláa amv féé isubtí ogyá ání itamaduntò. ²⁹ Megyí kápíe butefé akénsire anyò kéké? Táme amótó òkuku tamakpáda òsulótò ání mli Sí ámv méyín mú iwí. ³⁰ Tsúfé Bulu yin mli nwunsu-imi kúráá klátò. ³¹ Mú sv mli mánya ifú, tsúfé mli bu ibiá dun akénsire tsòtsòtsò.”

Adánsiegyí Pú Asúnkiná
(Luka 12:8-9)

³² “Ní òku létalí gyi mí iwí adánsie ahátò á, mí é négyi mv iwí adánsie súná mí Sí òsúsú. ³³ Táme ní òku lékiná mí ahátò á, mí é nékiná mv mí Sí ansító òsúsú.

Ipián Yesu Lópu ba, Megyí Iwilwii
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Imábwe mli fé iwilwii nòpu ba òsulúv anfisv. Megyí iwilwii, mboún òdayí iya anyò nòpu ba. ³⁵ Tsúfé abi yinhé mba amú así nsuné béyintá. Abi tsihé mba amú ayín é nsuné béyintá. Osia tsihé mba mv sia tsíhényò é nsuné béyintá. ³⁶ Òha alupú bótsu mv wóyító.

³⁷ “Òhá ání òtòdwé mv sv ntée mv yin dun mli mófun ání òbóbwe mí òkasípú. Òhá ání òtòdwé mv bi tsíhé, ntée mv bi yínhé dun mli é mófun ání òbóbwe mí òkasípú. ³⁸ Òhá ání omotsu mv oyikpalíhe bobuo mli é mófun ání òbóbwe mí òkasípú. ³⁹ Ní òku lépri mv nkpa á, òbóhulí mú. Ní òku é lóhulí mv nkpa mí sv á, obénýa mú.

Yilébwé Iwí Ikká
(Marko 9:41)

⁴⁰ “Òhá ání òlòhò mli lahò mli. Ní òku lóhò mli é á, alahò mí Sí ámvú òlòwa mí ámv. ⁴¹ Ní fòhò Bulu ònósú òtòipú òfò á, Bulu ònósú òtòipú òyúla fényà. Òhá ání òlòhò yilé òbwepú é òfò obénýa yilé òbwepú òyúla. ⁴² Ònòkwali nde mli bláa. Òhagyíòha ání òlèha mí akasípúto òkusu kúráá ntsu-owebi òbò olonu a, òmóòhulí mv ipán.”

11

Yesu Mva Asú Òbòpú Yohane
(Luka 7:18-35)

¹ Bréá Yesu lópu agyómá ánfí wá mv akasípú dúanyò ámv ibitò tá á, òlòyò yéki Galilea awúlusu, súná ahá ató, dá asún ámv é òkan.

²⁻³ Asú Òbòpú Yohane da obu, olonu Kristo bwehé. Mú sv òlòwa mv akasípú abanyò sísí Yesu òbéé, buyéfité mv bee, “Fúgyí òhá ámvú òbéba amv ni, ntée akí òha bambá òkpa?”

⁴ Yesu lébláa amú òbéé, “Mli yinkí yebláa Yohane asún ání mli labonu pú atóá mli labowun. ⁵ Mli labowun ání ansibi abwiepú bude ató wun, abò buna. Ilo pepe alòpú

iwí deplí. Iwu atínpu bude asún nu. Afúli budetsinkí, ahiánfó é bude asun wankláán ámu nu. ⁶ Bulu obóyulá òhá ání mí bwehé m̀okusó líi musu.”

⁷ Bréá Yohane akasípú ámu beyinkí b̀oyó á, Yesu lówa tóí tsú Yohane iwí súná òdòm amu bi. Òbéé, “Bréá mlilédalí yò dimbísó unu á, nto òkíkpa mlílóyò? Fítáa ání afú de mó tsún lóó? Ekekekeke! ⁸ Ní megyí mú á, nto kóun òkíkpa mlílóyò? Òhá ání òdidí ntsrim? Ekekekeke! Awíe wóyí atati ámu odu adidápú butetsiá. ⁹ Mlibla mí! Bulu ònósú òtáíró mlilédalí yéki? Ee, Yohane ni. Òdun Bulu ònósú òtáíró. ¹⁰ Mu iwí asún Bulu léblí b̀owanlín mú tswi beé, ‘Kí, nde obí wa gya fu nkpá. Mu òbéla òkpa há fú ní.’ ¹¹ Ònòkwali nde mli bláa mbéé, òhagyíòha ání òha tshé laken kwí mófun Asú Òbòró Yohane, táme mu é òmòfun Bulu iwíegyi ámutò òkusú kóráá. ¹² Tsú Yohane brésú b̀otv nde á, ahá bude Bulu iwíegyi ámu príi òwunlínús. Awunlínú bude mú príi. ¹³ Tsúfè Bulu ònósú atáíró amu pú Mose Mbla ámu b̀ofun Yohanesu fèé b̀otóí tsú Bulu iwíegyi ámu iwí. ¹⁴ Ní mlóhò asún ámu gyi a, múmú mlébi ání mugyi Elia. Mu òbéba ni. ¹⁵ Òhá ání òbu asu onúu.”

¹⁶ “Séi ánfí á, amendí nòpu ndemba-abí ánfí kápú? Bugyi fè nyebíá butsie dunsu bude aba kpolí, ¹⁷ blí beé, ‘Anlápiléi ansigyísú, mlímétsa. Mú su anulá wá awurehò ulu, táme mlumósu.’ ¹⁸ Mligyi fè nyebí ánfí, tsúfè Yohane léba á, oletsíá kí ònó, omonu ntá, táme mlíaa, ‘Òje laláhe bu mutò!’ ¹⁹ Táme mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí mú naba nde ató gyí, nde ntá núu. Mú é mlíaa, ‘Mlíki opotsuapu pú nta òbupú, lakpan abwepú pú lampóo ahòpu onyawíe.’ Táme Bulu òha tsiátó telé mu nyánsa òwan.”

Ahá Ání B̀umédamlí Kluntò Asúngyi (Luka 10:13-15)

²⁰ Yesu lópu òbló tóí tsú awúlu aku iwí. Awúlu amvá òlòbwe ofúla akp̀onkp̀onnti mútò, táme b̀umédamlí kluntò ámu. ²¹ Òbéé, “Korasinfò, mligyòwi. Betsaidafò, mligyòwi ní. Ní Tiro pú Sidon awúlu laláhe amutò nòbwe ofúla akp̀onkp̀onnti ánfí nòbwe mlitò á, tekí b̀edamlí kluntò dodoodo. Tekí buda akpekpetò, bakpá nsúó wá nwuntò p̀súná ání badámlí kluntò. ²² Mlibi ání Bulu òbébití mli isu mu asún ogyíké dun Tiro múa Sidonfò. ²³ Mli Kapernaumfò, mlidéklé mlíaa mlótsu iwí fúá alu yówo òsúsú? Ekekekeke! Bulu òbéba mli así yówie afúlitò. Tsúfè ní Sodom wúlutò nòbwe ofúla akp̀onkp̀onnti ánfí odu á, tekí wúlu amu itráa bu unu b̀otv nde. ²⁴ Mlíkan ání Bulu obówun Sodomfò nwe asún ogyíké amu dun mli.”

Mlibeda Òkpúnú Mí Wá (Luka 10:21-22)

²⁵ Alí bré ámutò á, Yesu lóbò mpái blí òbéé, “Mí Sí, òsú mva así Owíé! Nedá fú ipán ání falé tóá f̀opunáin anyansapu pú asún abípú òwan súná ahá ání b̀umeyín òlala, bugyi fè nyebí. ²⁶ Ee, Mí Sí! Alí fudeklé fèe íbá mútò ní.”

²⁷ “Mí Sí lópu tógyítò wá mí íbitò. Òhaa méyín Obí ámu, nkéti Òsí ámu nkule. Òhaa méyín Òsí ámu é, nkéti Obí ámu pú òhá ání Obí ámu latsúlá ání òbéle mu súná mu.”

²⁸ “Mliba mí wá, mli ahá ání ilapíán mli, mli atò suráhé de mli dún. Néha mléda òkpúnú. ²⁹ Mliba iwíasi ha mí, amlisuan mí, tsúfè neba iwíasi, nolwíi, méní mlénya iwílwíi. ³⁰ Tsúfè mí wá tsiá bu atsiálé. Mí atò suráhé é móòdun mli surá.”

12

Òkpúnú Òdaké Mu Wie (Marko 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Yesu mva mu akasípú b̀otsun ayó ndò kutò òkpúnú òdaké. Akún de akasípú amu, su b̀opusáa ayó ámu ku wí. ² Farisifò aku bowun amú, bebláa Yesu beé, “Kí, fú akasípú amu bude tóá mbla meha òkpa bwe òkpúnú òdaké!”

³ Yesu léfité amú òbéé, “Mlímókókla nu tóá Owíé Dawid lóbwe bréá akún de mva mu abúopu kí? ⁴ Olebitíwíé Bulu osúmkpa yótsu bodobodoá bapóhá Bulu igyi ba, mva mu abúopu amu begyi. Bulu igyi ahapú nkule beha òkpa, butegyi alí bodobodo amu. ⁵ Mlilakla Mose Mbla, nú ání Bulu igyi ahapú ámu butòyó agyúmá Bulu òtswékpa unu òkpúnú òdaké, táme butamahá amú ipón. ⁶ Nde mli bláa mbéé, òhá ání òdun Bulu òtswékpa amu búu

nfi á. ⁷ Bulu asún leblí obéé, ‘Nwewúun ntekle, megyí igyíha.’ Ní mliyin mú así á, teki mlumécha ahá ánfí amú asún da okpa ánfí ipón. ⁸ Tsúfè mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí gyí okpónú odaké mu wie ni.”

*Ilotsa Okpónú Odaké
(Marko 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ Yesu lénatí unu, olowo Yudafo ofiakpa. ¹⁰ Olowun oyin okuá mu ibi kule lawú unu. Farisifo ámu bude Yesu téé. Mú su befité mu beé, “Mbla leha okpa ání butsaá ilo okpónú odaké?”

¹¹ Mú Yesu léfité amú obéé, “Ní mlito oku bu kufa, alakpádá wíé ibúntó okpónú odaké á, oméele mu? ¹² Yéé nyankpusa bu labi dun kufa a? Mú su mbla leha okpa ání oha obóbwe yilé okpónú odaké.” ¹³ Mú olébláa oyin amú mu ibi lawú ámu obéé, “Tunki fú ibi amu.”

Olenya tinki mú alí pé, oghé lowie mótó fé nyowu amu. ¹⁴ Táme mú ó á, Farisifo ámu bedali yékitá agywun alí obóbwe bómwo Yesu.

Osúmbi Ání Bulu Léle

¹⁵ Yesu lébi amú agywun. Mú su olenatí unu. Odóm bobuo mu, oletsá amótó alowu féé ilo. ¹⁶ Mú oléda amú olá obéé, bumáha ahá abubi mu. ¹⁷ Iní léha asún amú Bulu onósó otóipú Yesaia leblí yáí ámu léba mótó ní. ¹⁸ Obéé,

“Ki, mí osúmpúá nalé ní.

Ntòdwé mu, mi ansí tegyi mu iwi.

Nópu mí Oghé Wankíhé wá mutò.

Obébláa omátófo obéé, ‘négyi amú asún onokwalisu.’

¹⁹ Oméegyí nwéén, omóokplún.

Ohaa móonu mu onó bronusu.

²⁰ Obénya klun há ahá ání amú hógyi onó ma onlun,

bábwé fé oyíá ilatá bia tá.

Obówa awitole há ahá ání buma owonlín,

bábwé fé okandíéá nfo latá mótó,

yófun bréá bébi ání ntegyi asún onokwalisu.

²¹ Ahá ání bumegyí Yudafo bópu ansí dínká musu.”

*Yesu Mva Beelsebul
(Marko 3:20-30; Luka 11:14-23)*

²² Inu bapu oyin oku ba Yesu, oghé laláhe bu mutò. Mú su ileha mu ansíbi lobwie; álató omúmu é. Yesu létsa mu ilo, ode ató wúun, odetoí é. ²³ Onó lobwie ahá ámu féé, befité beé, “Megyi Dawid mu na ámu ni?”

²⁴ Táme Farisifo ámu bonu asún ánfí á, beblí beé, “Oghé laláhe owíé Beelsebul túmi ódepuhya oghé laláhe lé ahátò.”

²⁵ Yesu lébi amú agywun. Mú su olébláa amú obéé, “Iwíé ogyíkpá ání ilaye anyo, bude aba ko bédida. Alí kén wúlu ntée wóyí oduá mótó atsiápu bude aba ko é itobwíé ní. ²⁶ Mú su ní Obunsám dé mu iwi gyáa a, mu iwíegyí bédida. ²⁷ Ní Beelsebul túmi ndepuhyia oghé laláhe lé ahátò á, mómú ma túmi mli abí é budepuhya oghé laláhe lé ahátò? Mli abí ámu onutó obégyi mli asún. ²⁸ Táme ínía Bulu Oghé ndepuhyia oghé laláhe su á, mlibi ání Bulu iwíegyí ámu laba mli wá dodo.”

²⁹ Ohaa méetalí wíé owonlínpu wóyító yókolá mu ató, nkéti alagyankpá kíklí mu tswi, asa obétalí kúlá mu ató féé.

³⁰ Ohá ání omobuo mi dé mí lu. Ohá ání omedé mí tsa akpa ahá ba Bulu é dé amú gyáa teía mi. ³¹ Iní su nde mli bláa mbéé, Bulu obési ahá lakpan pu abususu kugyíku kíé amú. Táme ní oku oblí Oghé Wankíhé amu iwi abususu a, Bulu méesikíé mu ekekeke. ³² Ní oku leblí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é iwi asun laláhe a, Bulu obétalí sikíé mu. Táme ní oku leblí Oghé Wankíhé amu iwi asun laláhe mú á, Bulu méesikíé ohá ámu nde oyi kehe, ntée bré amú ibá ámutò.

*Tsiátó Itsú Ikluntò
(Luka 6:43-45)*

³³ Oyi abí butəpúbí mǔ. Oyi wankláán toswié abi wankláán. Oyi laláhe é toswié abi laláhe. ³⁴ Mli awə abí-aná! Nkálí mli aha laláhe mlétalí blí asun wankláán? Tsúfé tóá idun ɔha klun a, mótédálí tsu mu ɔnó. ³⁵ ɔha wankláán teblí asun wankláán tsú mu kluntə, ɔha laláhe é teblí asun laláhe tsú mu kluntə.

³⁶ Nde mli bláa mbéé, ɔhagyíɔha ɔbéle asun laláhe kugyíkúá ɔleblí ɔnó Bulu asún ogyíké amu. ³⁷ Tsúfé ɔha asun blíhé Bulu ɔbópɔhá mu asu ntéé ipón.

Bodunká Ofúla

(Marko 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Mú Farisifo pú Mose mbla asunápú amu aku bebláa Yesu beé, “Osunápú, anidékéle aniaa fubwéé osúna ku suna anu.”

³⁹ ɔlebláa amú ɔbéé “Mli ndemba-abí laláhe ání mlíladáli Bulu ɔma. Mlídé osúna dunká amlwun, táme mlímóowun kúkukú dun Bulu ɔnósú ɔtópú Yona osúna amu. ⁴⁰ Alí ámbú Yona létsiá bonsu iwítə nkensá, ɔpa múa onyé ámu a, alí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é nétsiá ɔsulú ɔtótó nkensá, ɔpa múa onyé ní. ⁴¹ Niniwefə é bókusú Bulu asún ogyíké amu, há mli ndemba-abí ánfí ipón. Tsúfé bréá Yona léda Bulu asún ɔkan súná amú á, bedamlí kluntə ba Bulu wá. Mlíki, ɔhá ání ɔdun Yona onutó líí nfi á. ⁴² Seba owíe tsíhé ɔbókusú líí Bulu asún ogyíké, há mli ndemba-abí ánfí ipón. Tsúfé olotsu ɔsaasi ɔmá ikutə kéní gya ɔkpa ba, bonu Salomo nyánsa atosunáhé. Mlíki, ɔhá ání ɔdun Salomo líí nfi á.”

ɔɲe Laláhe Yinkí Ba ɔhatə

(Luka 11:24-26)

⁴³ “Ní ɔɲe laláhe idáli ɔhatə á, iteyéki dimbísú dúnká ɔkpónú ɔdakpá, táme itamanyá. ⁴⁴ Inu iteblí ání ibéyinkí yó mǔ wóyí dadatə. Ní isánkí yó á, itowun ání baféí mótó, lá mótó wankláán, ida kpan. ⁴⁵ Iteyínkí yékpa mǔ aba asienó ání butəbwé lalahe dun mǔ, buteba betsiá unu. Inu ɔhá ámu tsiátó teyíntá dun alá igyi yái. Alí ibéba ha mli ndemba-abí laláhe ánfí ní.”

Yesu Abusuanfə Onutó

(Marko 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Bréá Yesu trá ɔde ahá ámu asún bláa a, mu yin mua mu apíó beba belú kpankpá, budedunká ání bébláa mu asún. ⁴⁷ Ahá ámutə ɔku lébláa Yesu ɔbéé, “Ki, fú yín mua fú apíó bulí kpankpá. Bude fú dunká, abubla fu asún.”*

⁴⁸ Mú Yesu léfité mu ɔbéé, “Amendi gyí mí yín mua mí apíó?” ⁴⁹ Inu ɔletinkí ibi sísí mu akasípú amu, blí ɔbéé, “Mlíki, mí yín mua mí apíó gyí ahá ánfí á. ⁵⁰ ɔhagyíɔha ání ɔtəbwé mí Sí ámbú ɔbu ɔsúsú ámu apé á, mgyí mí yín múa mí pío ní.”

13

Ató-abí Owunyápu Iwi Yébi

(Marko 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Eke ámu kén á, Yesu lédalí tsu wóyító yétsiá ɔpu ɔnó. ² ɔdəm kpankpankpankpankpankpank beba befia bomlí mu. Mú su ɔlodu wíé ɔkluntə, yétsiá ɔpu amusu, ahá ámu é bulí ɔpu ɔnó unu. ³ Inu olosuná amú ató tsətsətsə ayébitə ɔbéé,

“ɔdətəpu ɔku lóyo ató-abí owunyákpa. ⁴ Bréá ɔde mǔ wunyáa a, iku lówulí ɔkpatə, mbubwi beba bətswetswéé mǔ fée. ⁵ Iku é lówulí abutású, ɔtínéá isi kpalobí din. Mú su uləwa ɔsa kwe, ⁶ táme bréá owí lelun a, ulətə mǔ mǔ, tsúfé mǔ nlín məyo ɔtótó. ⁷ Abí ámu ku lobun awutə, awu ámu lobulá kítá mǔ. Mú su umedan. ⁸ Táme abí ámu ku é lobun ɔsulú wankláánsú, uləkwe, dan, swie abí. Iku lafa (100), iku aduesie (60), iku é advasa (30).”

⁹ Yesu lómə mu asún ɔnó ɔbéé, “ɔha ání ɔbu asu onúu!”

Tóá Svá Yesu Lótóí Ayébisu

(Marko 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Mu akasípú amu beba befuté mu beé, “Ntogyi sǔ fude amú asún bláa ayébisu?”

* 12:47 Mótó yéé 47 ima nwulú dada amu akutə.

¹¹ Múú òlèlè mú ònó òbée, “Mli mú á, Bulu lahá mli òkpa òbée, mlibí mu iwíegýí ámu iwí asun ñáínnhé, táme òmeha amú mú alí. ¹² Tsúfè òhá ání odekléá obónu mí atosunáhé amu así á, Bulu òbópu iku tsía mútò há mu, méní òbétra bí tsía mútò. Táme òhá ání omedékléá obónu mú así á, Bulu òbóswí mu kpalobí ámúú alabí ámu kúráá. ¹³ Tóá svá nde amú asún bláa ayébisu gyí, bude mú nu, táme bumedé mú así nu. Bude mú wúun, táme bumedé mú bí. ¹⁴ Ahá ánfí sù Bulu ònósú òtáípu Yesaia asún ání òleblí tswú laba mútò ní. Òbée, ‘Bónu lánú, táme bumóonu mú así.

Béki láki, táme bumóowun mú.

¹⁵ Tsúfè amú agywun lawú.

Batílá asu, bun ansíbi é.

Íni su bumóonu, bumóowun é.

Ní megyí alí á, teki bówun ató,

bónu asún, amú agywun bóbwíí,

bédamlí ba mí wá, nétsa amú ilò.’

¹⁶ “Táme mli mú á, Bulu layúlá mli. Mlétalí pú ansíbi wun ató, pú asu nú asún. ¹⁷ Ònòkwali nde mli bláa. Bulu ònósú atáípu pú yilé abwepú tsòtsòtsò bekleá bópu amú ansíbi wun ató ánfí, abupu amú asu nu asún ánfí mlidénu, táme bumenya mú alí.

Ató-abí Owunyápu Yébi Amu Así

(Marko 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ “Mlinu ató-abí owunyápu yébi amu así ngya. ¹⁹ Ahá ání bonú Bulu iwíegýí iwí asún ámu, táme bumonu mú así á, bgyi fé abí ámúú ilobun òkpatò ámu. Òbunsám teba bele asún ámúú bodu wá amú kluntò ámu náti. ²⁰ Abí ámúú ilòwólí abutásó amu gyí ahá ámúú bonú asún ámu pé, bahò mú ansigyísó, ²¹ táme íniá buma nlin su á, itamatsiá amútò yó. Mú su ní budin amúsú ntéé iwíwásin ku itú amú asún ámu su á, unnu butedida. ²² Abí ámúú ilòwólí awutò ámu gyí ahá ámúú bonú asún ámu a, bahò mú, táme òyí ánfító atò hiánhe iwí gywín pú mútò atonyahé iwí ònsípe tegyi Bulu asún ámusu. Íni su butamaswíé abí. ²³ Abí ámúú ilòwólí òsulúw wankláánsú amu gyí ahá ámúú butonú asún ámu, nú mú así. Íni su itehá butòbwé yilé fé alí ató-abí ámu loswie, iku lafa (100), iku aduesie (60), iku é advasa (30) ámu.”

Ató-abí Wankláán Pú Ifa Laláhe Iwí Yébi

²⁴ Yesu létrá ha ahá ámu yébi ku òbée, “Bulu iwíegýí ámu igyi fé òdòtəpu òkúá oloyódu ayó wankláán mu ndòtə. ²⁵ Táme onyé, bréá ahá bedi á, mu olupú lóyódu ifa laláhe ání ilélian ayó ámu wá mútò, òlenatí. ²⁶ Bréá ayó ámu lédan, idekwí á, ifá ámu é lelun òwan mútò. ²⁷ Òdòtəpu amu apafò botsu ndò ámutə ba befité mu be, ‘Ani wíé, megyí ayó fodu wá fú ndò ámutə? Nkónú ifa laláhe é itsú mútò?’ ²⁸ Múú òlebláa amú òbée, ‘Mí olupú bwehé ní.’ Inu bebláa mu be, ‘Ní fótsulá á, ha ayetsitsíí mú le ayó ámutə.’ ²⁹ Òlebláa amú òbée, ‘Ó-o! Mliha mú itsia. Ní mlidé mú tsíí á, mlétsíí mí ayó ámu é ku tsítsá. ³⁰ Mlisi mú féé ilu yófun mú tlnbi. Ní ifun a, nébláa mú atínpu mbée, bgyánkpa saun ifa laláhe amu, abukli mú tswi ha mú ogyá wa, asa abutun ayó ámu yəwa mí odudutə.’ ”

Takyí-akpin Ibí Yébi

(Marko 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu létrá ha amú yébi òbée, “Bulu iwíegýí ámu igyi fé takyí-akpin ibí, oyin òku lódu wá mu ndòtə. ³² Múgyí tükúríibi nyí-abí féétò ni, táme ní idan a, itòbwé ifá fúáhé dun ifá kugyíku. Mú abámbi tekpíkpli, mbubwi butogyónká músú.”

Bodobodotu-afá Yébi

(Luka 13:20-21)

³³ Yesu létrá ha amú yébi ku òbée, “Bulu iwíegýí ámu igyi fé bodobodotu-afá ání òtsi òku lóputsiá bodobodo nfúó kente kule, ileha mú lotu.”

Yesu Lótoí Ayébisu

(Marko 4:33-34)

³⁴ Ayébi anfi odu tsatsətsə oletsíá públáa ədəm amu asún ní. Əmebláa amú asún kəkúvá imegyí ayébi ələputáí. ³⁵ Ínı léha asún amúú Bulu ənəsú ətəípú əku léblí yáí amú léba mótó. Əbée,

“Nótáí ayébisu

púlé asún aní Bulu lópuşáín tsú əyí asitsuábi əwan.”

Ifa Laláhe Yébi Amu Asi

³⁶ Yesu lénatí ədəm amu wá ba wóyító. Múb mu akasípú amu bəyə mu wá yébláa mu bæe, “Le ndə amutə ifa laláhe iwı yébi amu asi suna anı.”

³⁷ Múb Yesu léle mú ənó əbée, “Mí, Nyankpusa-Mu-Bi anfi gyí ató-abí wankláán odupú amu ni. ³⁸ Ndə amu gyí əyí anfi. Ató-abí wankláán amu gyí Bulu iwíegyí amutə abí. Ifa laláhe amu gyí Əbunsám abí. ³⁹ Olupú amúú olodu ifa laláhe abí amu gyí Əbunsám. Atótınbı amu gyí əyí ənóməké. Ató atínpu amu é gyí Bulu-abəpu.

⁴⁰ “Alı amúú besáın ifa laláhe amu, wá mú ogyá amu a, alı kén ibéba ha aha laláhe əyí ənóməké amu ni. ⁴¹ Mí, Nyankpusa-Mu-Bi anfi nówa mí abəpu békpa tógyítóá itehá əha təbwé lakpan pú lalahə abwəpú fée lé mí iwíegyí amutə. ⁴² Bótswı amú fée wá ogyá kponkrontıtə. Inú isú múa kpisíı bu ni. ⁴³ Táme yilé abwəpú mú bówankí fée owı amú Sí Bulu iwíe ogyíkpa ıwı. Əhá anı əbu asu onúu.”

Siadié Méntíhé Iwı Yébi

⁴⁴ Yesu létrá ha amú yébi ku é əbée, “Bulu iwíegyí amu igyi fé siadié kuá bopulá əsulúv kusu. Oyin əku léyémentı mú, lánján mú. Mú iwı ansigyı su á, əleyéfe mu ató fée púəhə əsulúv amu.”

Abutó Wólıhe Iwı Yébi

⁴⁵ Bulu iwíegyí amu ıtráa gyı fé ibıá ogyípú əkuá əna əde abutó wólıhe dunká əhə. ⁴⁶ Bréá olowun butóbi wólıhe kule péá ihıé bu ibıá á, əlefe mu ató fée púyóhə butóbi amu.

Asawu Iwı Yébi

⁴⁷ Bulu iwíegyí amu léla igyi fé asawu anı bətswı wa əputə lé aye ətsan-ətsan. ⁴⁸ Bréá aye ləbulá mú á, aye əlepú amu bəbitıa mú ba əpu ənó. Betsıá asi, tósı gyıhe amu wá blanwétó, tswı múá butamagyı tsıtsá. ⁴⁹ Alı ibéba əyí ənóməké amu ni. Bulu-abəpu béba bətəsí aha laláhe lé aha wankláántó. ⁵⁰ Fówun batswı aha laláhe amu wá ogyá kponkrontıtə. Inú isú múa kpisíı bu ni.

Atonyahé Pəpwe Múa Dáda

⁵¹ Yesu léfité mu akasípú əbée, “Mılanú mú fée asi?”

Bəe, “Ee, anılanú mú asi.”

⁵² Múb əlebláa amú əbée, “Mómú mbla osunápú oduá alakası Bulu iwíegyí amu iwı asún é bí á, igyi fé wóyı mu wie oduá ətelé atə pəpwe múa dáda fée tsú mu ató əyaıkpa.”

Buməhə Yesu Mu Wúluto

(Marko 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Yesu lénya mó mu ayébi amu ənó alı, əlenatı ıwı. ⁵⁴ Oleyinkı yó mu onutó wúluto Nasaret, oloyósuná ató Yudafə ofiakpa. Mu atosunáhé ləha ənó lobwie ahá amu fée. Mú su bəfité aba bæe, “Nkónú olenya nyánsa múa ofúlabwe túmi anfi é tsú? ⁵⁵ Megyı ató osrépú mu bı amu ni? Megyı mu yin gyı Maria, mu apio yinhé gyı Yakobo mva Yosef pú Simon mva Yuda? ⁵⁶ Yéə anıa mu apio tshé tsie nfi á? Múb nkónu olenya ínı fée tsú?”

⁵⁷ Ínı su mu asún lókvsú líı amúsú.

Yesu lébláa amú əbée, “Ahá butobú Bulu ənəsú ətəípú ətíneyıətíné, támə mu onutó wúlutəfə pú mu wóyıtó ahá mú butamabú mu.” ⁵⁸ Íniá buməhə mu gyı su á, ofúla kpalobı ku pé ələbwe ıwı.

¹ Galilea ɔmású ogyípú Herode lónu Yesu iwɪ asún alɪ bré ámutɔ. ² Múú ɔlebláa mu asúmpú ɔbéɛ, “Asú Ɖɔɔpú Yohane amu ni. Múlákúsú tsú afúlitɔ. Mú sù ɔde ofúla anfi odu bwe ní.”

³⁻⁴ Bré kutɔ á, Yohane létsiá bláa Owíe Herode ɔbéɛ, mbla meha ɔkra ání otsiá mu pio Filipino mu ka Herodia. Íni su Herode léha bekitá Yohane, wá mu ikan, pú mu wá obu. ⁵ Ɖɔɔbwe agywun ání ɔbómɔ Yohane, táme olenya ahá ámu ifú, tsúfé butobú Yohane ání Bulu ɔnósú ɔtáipú ogyi.

⁶ Táme eke ɔkúá Owíe Herode dé mu ɔkwíké gyí a, mu ka Herodia mu bi tsíhé lóbowie ɔbuntɔ tsa Herode mua mu ahande ansítɔ. Mu itsáa amu lówa owíe amu ansigyí. ⁷ Mú sù ɔleka ntam ɔbéɛ, ɔbéha mu tógyítáá odeklé.

⁸ Otsibi amu mu yin léha mu ɔlebláa Herode ɔbéɛ, “Ndekléá fupú Asú Ɖɔɔpú Yohane nwun duka ilínsú ha mi sésééséi.”

⁹ Asún ánti léhie han Herode, táme mu ntam amúú ɔleka, pú ahá amúú bubu inu ámu sù á, ɔleha mu ahá ɔtínpu ɔkra ɔbéɛ, ɔbwéé tóá otsibi amu lafíté ha mu. ¹⁰ Ahá ɔtínpu amu léyetin Yohane nwun obu ɔdikpá inu. ¹¹ Múú ɔɔpɔ nwun ámu dínká ilínsú ba otsibi amu, mu é ɔɔpɔya mu yin Herodia. ¹² Asú Ɖɔɔpú Yohane akasípú beba botsu mu satin yópulá. Mú ɔma a, bɔyɔ yébláa Yesu asún ání ilaba.

Ahá Mpím-nu Atogyihe Ha

(Marko 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohane 6:1-14)

¹³ Yesu lénya nú asún ámu alɪ, olowie ɔkluntɔ, fá ntsu yétsiá ɔtunekv mu nkule. Táme ɔɔm ámu bebi ɔtínéá ɔyó. Mú sù benatí ayabitɔ tsú amú awúlusu gya mu nkpá. ¹⁴ Bréá ɔlekpí dali ɔklun amutɔ, wun ɔɔm kpɔnkpɔnkpɔnti á, amú asún lówa mu nwe. Mú sù ɔletsa amútɔ ɔɔpɔ.

¹⁵ Owí lɔpɔn a, akasípú amu beba mu wá bebláa mu beɛ, “Dimbísú nfi gyí, owí é deta. Mú sù ha amú abuyɔ awúluá ibu bomlí nfi asi yɔhɔ tɔku gyi.”

¹⁶ Táme Yesu léle mú ɔnɔ ɔbéɛ, “Imehián ání bóyɔ. Mludunka tɔku ha amú abuyi.”

¹⁷ Mu akasípú amu bebláa mu beɛ, “Tóá anibu féé gyí bodobodo apin anu pú ntsutso iye bwáhé anyɔ pé.”

¹⁸ Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Mlitsu ba mi.” ¹⁹ Múú ɔleha ahá ámu betsiatsiá ifa bɔbwe amusu. Inu olotsu bodobodo anu pú ntsutso iye bwáhé anyɔ ámu. Inu olotsu ansí fúá kí ɔsúsú, ɔleda Bulu ipán. Múú olebiabía bodobodo amutɔ há akasípú amu, amú é beye mú ha ahá ámu féé. ²⁰ Amú féé begyi mwe sian. Akasípú amu bɔtɔsí síanhe amu. Ulɔbulá alakpá dúanyɔ. ²¹ Ayin ání begyi ató ámu nkule bugyi fé mpím-nu (5,000). Bumekla atsi múa nyebí mú.

Ɖpɔsu Natí

(Marko 6:45-52; Yohane 6:15-21)

²² Múú Yesu léha akasípú amu ɔbéɛ, buwíe ɔkluntɔ, abugyankpa fa ɔpɔ amu yɔ mú ɔbun. Mu mú olesin ɔma sí ahá ámu ɔkra. ²³ Bréá olesi amú ɔkra tá á, ɔɔɔvú yó busu yóɔɔ mpái. Mu nkule oletsiá inu yófun owi tahé. ²⁴ Alɪ bré ámutɔ á, ɔklun amu lawíé ntsu nsuné. Ilefia afú kpɔnkpɔnti kv, ɔpɔ amu lówa dabi.

²⁵ Bake-bake a, Yesu lénatí ntsu ámusu ayabitɔ buo amú. ²⁶ Bréá bowun mu, ɔna ɔpɔ amusu á, benya ifú súra okitikíti, blí beɛ, “Fúli ogyi.”

²⁷ Táme ɔlɔwa ɔsa bláa amú ɔbéɛ, “Mlɔwa klun. Mí ní. Mlumánya ifú.”

²⁸ Petro lébláa Yesu ɔbéɛ, “Mí Wíé, ní fú ní mú á, ha mí é annatí ɔpɔ amusu bɔtu fú.”

²⁹ Yesu lébláa mu ɔbéɛ, “Nati ba.” Petro lédali ɔklun amutɔ ɔna ɔpɔ amusu ɔyó Yesu wá. ³⁰ Táme bréá olowun alíá afú ámu ɔnɔ bu ɔnlun á, ifú lowie mu ayetɔ. Mú sù ɔlɔwa me bi. Múú ɔɔkplún kpolí Yesu ɔbéɛ, “Mí Wíé, hɔ mi!”

³¹ Inu Yesu létunkí ibi kítá mu, bláa mu ɔbéɛ, “Fú hógyi mɔtsó. Ntogyi sù fúde nwéen gyí?”

³² Benya dó wíé ɔklun amutɔ alɪ, afú ámu léka itin. ³³ Inu ahá amúú bubu ɔklun amutɔ ámu beda akpawunu Yesu ayabitɔ, blí beɛ, “Lélé, Bulu mu Bi fúgyi.”

Genesaretfo Alɔpu Tsa
(Marko 6:53-56)

³⁴ Yesu mva amúnyno befa ɔpu amu yési Genesaret otsubúno. ³⁵ Bréá unfo bebi ání mu ni á, bowa abí ya amú awúlu féesú, há amú bɔpu alɔpu fée ba mu. ³⁶ Bokokóli Yesu beɛ, ɔhá alɔpu amu abupu ibi da mu atadie ɔdanú kpán. Amúá bɔpu ibi da mú fée benya ɔlɔtsá.

15

Atutifo Amándíé
(Marko 7:1-13)

¹ Mú ɔma a, Farisifo pú Mose mbla asunápú aku botsu Yerusalem ba Yesu wá, befité mu beɛ, ² “Ntogyi só fú akasípú amu butamagyi aní anáin amándíésú. Butamafwí ibi amándíé ɔkpasu asa butegyi ató?”

³ Yesu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “Ntogyi só mli é mli anáin amándíé su mlimédé Bulu mbla ámusu gyí? ⁴ Mose lówanlín wá Bulu mbla ámutɔ ɔbéɛ, ‘Bu fú sí mva fú yín,’ ɔletrá wanlín ɔbéɛ, ‘Ní ɔku léblí asukpan tsú mu si ntée mu yin iwí á, bómɔɔ mu?’ ⁵⁻⁶ Táme mli mú mliaa, ɔha ɔbétalí bláa mu si ntée mu yin ɔbéɛ, ‘Tóá teki nópvhá fú á, napúhá Bulu. Imehián ání nétrá kɪ fú.’ Mli anáin amándíé su mlitráa mlimédé Bulu mblasu gyí. ⁷ Apinabwebí abwepú! ɔnɔkwali Bulu ɔnósú ɔtáipú Yesaia léblí tsú mli iwí tswi ɔbéɛ,

⁸ ‘Ahá ánfɪ buɔɔpu amú ɔnó bú mí,
táme amú klun bu ifó mí wá.

⁹ Kpaali buɔɔ mí sum,

tsúfé basí Bulu mbla tswi, yó buɔɔ anyánkpusa mbla suná.’ ”

Tóá Itɔkpóí ɔha Bulu Ansító
(Marko 7:14-23)

¹⁰ Yesu létrá tɪ ɔɔɔm amu ba mu iwí wá, ɔlebláa amú ɔbéɛ, “Mliyaa asu, méni mlónu íni asi. ¹¹ Megyí tóá ɔha tegyi tókpóí mu Bulu ansító, mboún múbá itedáli tsu mu ɔnó tókpóí mu.”

¹² Inu mu akasípú amu beba mu wá befité mu beɛ, “Fuyin ání fú asun blíhé anfi lawo Farisifo ámu?”

¹³ Yesu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “Bópulí oyígyíoyí ání megyí mí Sí ámúbú ɔbu ɔsósú ámu lóswié tsítsá. ¹⁴ Mlisi Farisifo ámu asún. Ansibi abwiepú bugyi, buɔɔ ansibi abwiepú kpa. Ní nsibi obwiepú dé nsibi obwiepú kpa á, ɔbótó amú abanyó butekpá wíé.”

¹⁵ Múbú Petro lébláa mu ɔbéɛ, “Le yébi amu asi suna aní.”

¹⁶ Yesu léfité amú ɔbéɛ, “Mú su mli é mlitamanú asún asi? ¹⁷ Mliméyín ání tóá iwíé ɔha ɔnó á, mu iputo itowíé, ɔteyéle mú wá ɔkpunto? ¹⁸ Asóngyíasún ání itedáli tsu ɔha ɔnó á, mu klunto itedáli tsu. Mútɔkpóí mu Bulu ansító ní. ¹⁹ Tsúfé ɔha klunto ágywun laláhe tedáli tsu. Mútélhá ɔtómó ɔha, ɔtótó mbua, ɔtówá atsi múbá ayin asún, otowí ató, ɔtówá afunu, otetsii ɔha. ²⁰ Íni aná tókpóí ɔha, támé ní ɔha mófwɪ ibi amándíé ɔkpasu asa olegyi ató á, itamakpóí mu Bulu ansító.”

ɔtsɪ ɔkvá Omegyí Yudayin Hógyi
(Marko 7:24-30)

²¹ Yesu lénatí unv yó Tiro múbá Sidon nsántɔ. ²² Kanaanyintse ɔkvá otsie unv léba Yesu wá. ɔɔe okitikítɪ sɔrá, olokokóli Yesu ɔbéɛ, “Dawid mu na, wun mi nwe! ɔɔe laláhe bu mí bí tsíhétó. Ide mu háan dubi.”

²³ Táme Yesu mékpla mu. Inu mu akasípú amu bobwíí ipa há mu beɛ “Ha ɔtsɪ ámu ɔnati, tsúfé obuɔ aní ɔɔe okitikítɪ sɔrá dubi.”

²⁴ Yesu lébláa ɔtsɪ ámu ɔbéɛ, “Israel akúfa fwhé pé wá Bulu lówa mí.”

²⁵ Táme ɔtsɪ ámu léda akpawunu mu ayabito, bláa mu ɔbéɛ, “Mí Wíé, gyi mi buale.”

²⁶ Yesu lébláa mu ɔbéɛ, “Ima aleá fósúwí nyebí atogyihe púhá akíai.”

²⁷ ɔtsɪ ámu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “Owíé, ibu mútó alɪ, támé akíai é butegyi atogyihe mpupubi ání itekpákpa bun amú wíé ɔpónúasi.”

²⁸ Múy Yesu lébláa mu ɔ́bée, “Ɔtsi, fú hógyi lomoni. Iba mútò ha fu alíá fudeklé.” Inunu iwí lówa mu bi ámu ɔ́nlin.

Ahá Tsɔtsɔtsɔ Ilo Tsa

²⁹ Tsú unu á, Yesu lótsun Galilea ɔ́pu ɔ́nò, dú yétsiá okúku kusu. ³⁰ Ahá tsɔtsɔtsɔ bɔpu abubúpu, ansibi abwiepú, abɔ, amúmu pú ilo bámbá alɔpú bobun Yesu ayabiasí, ɔletsá amú fée. ³¹ Ahá ámu ɔ́nò lobwie amú bréá bowun amúmu budetáí, abubúpu iwí lawá amú ɔ́nlin, abɔ buna, ansibi abwiepú é buɔe ató wúun, bekanfú Israel Bulu ámu.

Ahá Mpím-na Atogyihe Ha

(Marko 8:1-10)

³² Yesu létí mu akasípú, bláa amú ɔ́bée, “Ahá ánfí asún de mí nwe wa. Nde eke sáásí ɔ́pá bubuo mi, butráa buma tɔ́tɔ́a bégyi. Ní nehá amú bɔpú akún náti á, ansító béyebi amú ɔ́kpatɔ.”

³³ Mu akasípú amu befité mu beɔ, “Nkúnú abénya atogyihe há ɔ́ɔm anfi dimbí ánfísu?”

³⁴ Yesu léfité amú ɔ́bée, “Bodobodo afini mlibu?”

Bele mú ɔ́nò beɔ, “Asienó pú aye pútúpútú kpalobí ku.”

³⁵ Yesu léha ɔ́ɔm amu betsiá asi. ³⁶ Múy olotsu bodobodo asienó pú aye amu, dá Bulu ipán, olebiabía mútò há akasípú amu, beye ha amú. ³⁷ Amú fée begyi mwe. Bɔ́tɔ́sí síanhe amu bóla alakpá yíle asienó. ³⁸ Ayin ání begyi ató ámu nkule bugyi mpím-na (4,000). Bumekla atsi múa nyebí.

³⁹ Inu Yesu lési ahá ámu ɔ́kpa, olowie ɔ́kluntɔ́ fá ɔ́pu yó Magadanfɔ ɔ́sulúsu.

16

Farisifɔ Bodunká Ofúla

(Marko 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Eke ɔ́ku Farisifɔ pú Sadukifɔ aku beba Yesu ɔ́sókíkpa. Mú su bebláa mu beɔ, ɔ́bwée osúna pɔ́suna amú ání lélé otsú Bulu wá. ² Yesu lébláa amú ɔ́bée, “Ní owí ipɔ́n, nsainto ipé á, mliteblí mlíaa, ‘Ɔke nsainto bédi.’ ³ Ní nyankpu obíla tuun nyanki a, mliteblí mlíaa, ‘Nde nyankpu obótswie tsun afú.’ Mlitétalí ki nsainto, bí tóá ibéba. Ntogyi sù mlumétalí nú tóá mlidéwúun séi ánfí mú asi.* ⁴ Mli ndemba-abí laláhe ání mliladáli Bulu ɔ́ma, mlidé osúna dunká amliwun, táme mlumóowun kukukuku dun Bulu ɔ́nósú ɔ́tɔ́ípú Yona osúna amu odu.”

Inu su ɔ́lenatí sí amú.

Farisifɔ Pú Sadukifɔ Bodobodotu-afá

(Marko 8:14-21)

⁵ Yesu akasípú amu bumekáin tsú bodobodo kítá asa befa ɔ́pu amu yó ɔ́bin. ⁶ Yesu léda amú ɔ́l ɔ́bée, “Mlíki wankláán Farisifɔ pú Sadukifɔ Bodobodotu-afású.”

⁷ Akasípú amu befité aba beɔ, “Bodobodo amú anumédé ámu sù ɔ́de asún ánfí blí lóó?”

⁸ Yesu lónu asún ání buɔeblí. Múy ɔ́lebláa amú ɔ́bée, “Óo, mli hógyi mótsó. Ntogyi sù mlidéblí mlíaa bodobodo amú mlumédé ámu su? ⁹ Imákúwánkí mli ki? Mlilatan bodobodo apin anu amú neha ahá mpím-nu (5,000) begyi amusu? Alakpá afini lésían mlilótási? ¹⁰ Ntée mlilatan bodobodo apin asienó amú neha ahá mpím-na (4,000) begyi amusu? Alakpá afini lésían mlilótási?” ¹¹ Ntogyi sù imákúwánkí mli ání megyí bodobodo iwí asún ndeblí? Bláa nde mli bláa mbée, “Mlíki wankláán Farisifɔ pú Sadukifɔ Bodobodotu-afású.”

¹² Inu asa ilowankí amú ání megyí Bodobodotu-afású ɔ́de, mboún amú atosunáhé.

Ɔhá Ání Yesu Gyí

(Marko 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Bréá Yesu lówie Kaesarea Filipi nsainto á, ɔ́lefíté mu akasípú ɔ́bée, “Ma ahá beɔ mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ngyi?”

* 16:3 Múy yé 2 múa 3 uma nwulú dada amu akotɔ.

¹⁴ Bele mú onó bee, “Aku bee, fúgyí Asú Ɖbapú Yohane. Aku bee, Bulu Ɖnósú Ɖtáírú Elia. Aku é bee, Yereima ntée Bulu onósú Ɖtáírú bambá oku.”

¹⁵ Mú ɔlefíté amú ɔbée, “Mli é mé? Mlia mígyí ma?”

¹⁶ Simon Petro léle mú onó ɔbée, “Fúgyí Kristo, (ɔhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu) ni. Bulu Ɖkiankparu amu mu Bi.”

¹⁷ Inu Yesu lébláa mu ɔbée, “Bulu layúlá fú Simon, Yona mu bi, tsúfé megyí nyankpusa ɔkuku léle ɔnɔkwali anfi ɔwan súná fú. Mí Sí ámú ɔbu ɔsúsú ámu ni. ¹⁸ Inu su mí é nde fú bláa mbée, fú dá gyí Petro. Mú asi gyí, ‘Butá.’ Butá ánfisu néyi mí ɔpasua dínká ní. Lowu túmi méetalí gyí músú ekekeke. ¹⁹ Nópú Bulu iwíegyi ámu asáafi wá fú ibitɔ. Asúngyiasún ání fékiná ɔsulúv anfisú á, Bulu é obékiná mú ɔsúsú. Múá fótulá á, Bulu é obótulá músú ɔsúsú.”

²⁰ Inu ɔleda amú ɔlá kpráákprá ɔbée, bumábláa ɔhaa ání megyí Kristo amu.

Yesu Iwiasin Pó Mu Lowu Iwi Asún Blí
(Marko 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Tsú bré ámusu á, Yesu léfi asi ɔde asúntó le súná amú ɔbée, “Ilehián ání móyo Yerusalem yówun iwiasin tsɔtsɔtsɔ Yudafo ahande, Bulu igyi ahapú dehen pó Mose mbla asunápú ibitɔ. Bómɔ mu, táme Bulu ɔbélakúsua mu eke sáási tsú afúlitɔ.”

²² Mú su Petro létu mu ya itsétó, yéka mu itin ɔbée, “Mí Wíé, Bulu ogyáa mú téi ya fú iwi. Inu mába fusu ekekeke.”

²³ Inu ɔledamli bláa Petro ɔbée, “Satan, natu tei mísú! Fude mí ɔkpa tfin. Megyi tóá Bulu dégywín fudegywín, anyánpúsa klé fudegywín.”

²⁴ Mú ɔlebláa mu akasípú amu ɔbée, “Ní ɔku dékléa obóbuo mi á, osíi tóá otekle bwe, otsu mu oyikpalíhe bobuo mi. ²⁵ Tsúfé ní ɔku lépri mu nkpa á, ibóhulí mu. Táme ní ɔku lési mu nkpa há mí su á, ɔbélanyá nkpa ání itamatá. ²⁶ Ní ɔku onyá ɔyító ató féé, táme ɔhúli mu ɔkláa a, labi mɔmu ilowa há mu? Ntée ntɔ ɔha ɔbétalí pútse mu nkpa? ²⁷ Tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání néba mí Sí numnyamtɔ, mía mu abɔpu. Inú néka ɔhagyíɔha iko alí mu tsiátó gyi ní. ²⁸ Ɖnɔkwali nde mli bláa. Aku bubu mlitɔ nfi ání bumóowu, yófun bréa bawun ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání néba mí iwíe ogyíkpá.”

17

Yesu Iwitsée
(Marko 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Nkensíe ɔma a, Yesu lékpa Petro mua Yakobo pó mu pio Yohane, bɔdu yó ibu kusu.

² Amú ansító inu á, Yesu iwi letse. Mu ansító lówankí fé owí, mu atadie é ledamli fútútúútú.

³ Inunu mu akasípú abasá ámu bowun ání Mose mua Elia bele iwi ɔwan, amúa Yesu budetá. ⁴ Mú Petro lébláa Yesu ɔbée, “Mí Wíé, ibu aléa abétsiá nfi. Ní fótulá á, ha ada abú asa. Fú klé kule, Mose klé kule, Elia é klé kule.”

⁵ Bréa ɔde asún ání blí á, agyinde wánkíhé ku lobobun amúsú. Inu ɔme ku ledali tsu agyinde ámutɔ ɔbée, “Ɖni gyí mí Bí ɔdwepúá olegyi mi ansí ní. Mlunu mu ɔme.”

⁶ Ifú lehie kítá amú bréa bonu asún ání. Mú su bɔwa ɔsa mlí bun ɔsulútɔ. ⁷ Mú Yesu léba ɔpu ibi dada amú, bláa amú ɔbée, “Mlikusu, mlimánya ifú.” ⁸ Inu bɔwa ansí ki a, bumetrá wun ɔhaa dun Yesu nkule.

⁹ Bréa bude ibu ámu kplí á, Yesu léda amú ɔlá ɔbée, bumábláa ɔhaa tóá bayówun, yófun ekeá Bulu ɔbókúsua Nyankpusa-Mu-Bi ámu tsú afúlitɔ.

¹⁰ Mu akasípú amu befíté mu bee, “Ntogyi sù Mose mbla asunápú amu bee, ilehián ání Elia obéyinkí bá asa Kristo amu ɔbéba?”

¹¹ Ɖlele mú onó ɔbée, “Ɖnɔkwali igyi. Elia obégyankpá bá bela tógyító yáí wankláán.

¹² Nde mli bláa mbée, Elia layínkí bá dodoodo, táme ɔhaa mébi mu. Bɔwa mu amumuoyɔ. Ali kén mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání é nówun iwiasin amú ibitɔ ní.”

¹³ Inu á, ilowankí akasípú amu ání Asú Ɖbapú Yohane iwi asún ɔdeblí.

Ilo Dídahe Ɖlópú Tsa
(Marko 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ Bréá beyinkí kpíí bowie ɔdɔm amu wá á, oyin ɔku léba beda akpawunu Yesu ayabito, bláa mu ɔbéé, ¹⁵ “Mí Wíé, wun mí bí ánfí nwe, tsúfé ulɔ dídahe de mu háan. Otetsiá dida wíé ntsu múa ogyátó. ¹⁶ Nɔpu mu ba fú akasípú amu, táme bumetalí tsá mu ulɔ.”

¹⁷ Yesu léle mú ɔnó ɔbéé, “Ndemba-abíá mlumá hógyi, mli tsiátó ma ale. Alí nétsiá mli wá yó ekekegyíeke ní? Nnyá klun ha mli yófun ɔmenke? Mlikpa kebi ámu ba mí!” ¹⁸ Inu ɔlɔkplún gya ɔhe laláhe amu. Uledali kebi ámutɔ, iwí lówa mu ɔnlun.

¹⁹ Mú ɔma a, akasípú amu befité Yesu itsétó beé, “Ntogyi só aní mú anumétalí gya ɔhe laláhe amu dáli kebi ámutɔ?”

²⁰⁻²¹ Mú ɔlebláa amú ɔbéé, “Mli hógyi mɔtsó kúráá. Mbláa mli ɔnɔkwali. Ní mli hógyi lomóní fé takyí-akpin ibí á, teki mlétalí bláa ibu ánfí mliiaa ipúli. Lélé ibópulí, tɔtɔto mɔdɔn mli bwe.”*

Yesu Lowu Iwí Asón Blí Otse Nyɔɔsi

(Marko 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²²⁻²³ Bréá akasípú amu féé beba befia Galilea ɔmátó á, Yesu lébláa amú ɔbéé, “Béle mí, Nyankpusa-Mu-Bí ánfí há adún bómo mí, táme Bulu ɔbókusúa mí eke sáásí.”

Asón ánfí lehie han akasípú amu.

Bulu ɔtswékpa Ofí Ikáka

²⁴ Yesu mua mu akasípú beba Kapernaum wúluto. Inu Bulu ɔtswékpa ofíká ahópu aku beba befité Petro beé, “Fú wíé teká Bulu ɔtswékpa ofí íká?”

²⁵ Petro lébláa amú ɔbéé, “ɔteká.”

Bréá Petro lóyo wóyító a, Yesu légyankpá fité mu ɔbéé, “Simon, nkáli gyí fú agywun? Amendi téká dúte múa lampóo há awíe? Afóó ntée wúlu awíe?”

²⁶ Petro lébláa mu ɔbéé, “Afóó teká.”

Mú Yesu lébláa mu ɔbéé, “Yéé múmú wúlu awíe bagyi iwí ní? ²⁷ Táme mmedéklé mbéé, abókusú líí amúsú sv á, tsu ɔdaduwa afuyɔ ɔpu ɔnó yɔtswi. Kí klemetí gyankpapu aní féle ɔnótó. Fénya kóba aní ibófun aní abanyó ofíká ámu ka. Le mú, afuyeka ha amú.”

18

Ma ɔbóbwe ɔhande?

(Marko 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Beba Kapernaum wúluto, akasípú amu beba Yesu wá befité mu beé, “Ma gyí ɔhande Bulu iwíegyí ámutɔ?”

² Yesu létí kebi ɔku belí amú ansító, ³ ɔleblí ɔbéé, “ɔnɔkwali nde mli bláa. Ní mlumétse, bwe iwí fé nyebí á, mlumóowie Bulu iwíegyí ámutɔ. ⁴ ɔhagyíha aní ɔleba iwiasí fé kebi ánfí á, mugyí ɔhande Bulu iwíegyí ámutɔ ní. ⁵ ɔhagyíha aní ɔlɔhɔ kebiá ogyi ali mí dátó lahɔ mí.

ɔha Kpa Wá Lakpantɔ

(Marko 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ “Ní ɔku léha ahá ánfí bumákúdan mísú hógyito ánfíto ɔku lóbwe lakpan á, ní beda nfúókwebu síán mu ɔmetɔ, tswi mu wá ɔpu okluklúkpá, mó mu pó á, ibu alé dun. ⁷ ɔyító atsiápú bugyówi ní. Tsúfé itóá itehá ɔha tobwé lakpan bu unu. Ibéba ali, táme ɔhá aní ina musu mu ba lóbwe lakpan ɔgyówi ní.

⁸ “Mú sv ní fú ibi ntée fú yabi téhá futédida hógyito á, ka mú le, afutswi mó tsalífwí. Ibu aléá fópu ibi kule ntée yabi kule nyá nkpa aní itamatá, dun aní fópu ibi anyɔ ntée ayabi anyɔ wíé ogyá aní itamaduntɔ. ⁹ Ní fú nsibi téhá fútɔbwé lakpan á, loti mú le, afutswi mó tsalífwí. Ibu aléá fópu nsibi kule nyá nkpa aní itamatá, dun aní fópu ansibi anyɔ wíé isóbtí ogyá aní itamaduntɔ.

Kufa Fwíhé

(Luka 15:3-7)

* ^{17:20-21} Mú ɔtɔ yéé 21 bu nwló dada amu akɔto: Táme íni odu mú á, nkéti mpái múa ɔnóklí pé mlétalí púgya mú.

¹⁰⁻¹¹ “Mliki wankláán ání mluméeki nyebí pútúpútú ánfito okuku ansító kótíkótí. Nde mli bláa mbée, bubu Bulu-abọpọ ání butáksí pú amú asún ya mí Sí ọsúsú. *

¹² “Mliyo asún ánfito amliki. Ní oku bu akúfa lafakule (100), amótó okule ọfwi á, nto ọhá ámu tọbwé? Megyí si otesí adukwebá-kwebá (99) atráhe amu líi okúku amusu, yódunká okule pé amú alafwí ámu? ¹³ Ọnọkwali nde mli bláa. Ní owun mu a, mu ansí bégyi mu iwi dun adukwebá-kwebá atráhe amú bumọfwi ámu. ¹⁴ Alí kén mli Sí amú ọbu ọsúsú ámu médékle ọbée, nyebí pútúpútú ánfito okuku é ọfwi ní.

Ní Fú Bá Ọpọ Ilá Gyi Fu

¹⁵ “Ní fú bá ohógyipọ ọpọ ilá gyi fu á, yo mu wá, mli abanyó pé amlibli mú. Ní olonu iwiasí á, falányá opió. ¹⁶ Táme ní omonu iwiasí á, kpa ọbakúle ntée abanyó manta iwisu amliyọ mu wá, méni bégyi asúngyiasún ání mléblí iwi adánsie fé alíá Bulu asún leblí. ¹⁷ Ní omonu amú asún é á, pọ asún ámu ya mli ọpasuafọ. Táme ní omonu amú asún é á, múmú bu mu ọmátóyín ntée lampọo ọhọpọ.

Asúnkiná Pọ Músú Tsulá

¹⁸ “Ọnọkwali nde mli bláa. Asúngyiasún ání mlékiná ọsulú anfiso á, Bulu obékiná mú ọsúsú. Múá mlótsulá á, Bulu obótsulá músú ọsúsú.

¹⁹ “Ntráa ndeblí mbée, ní mli abanyó mlọbwé agywun kole ọsulú anfiso kólí tọku á, mí Sí amú ọbu ọsúsú ámu ọbọbwe mú há mli. ²⁰ Tsúfẹ ọtínegyíótíné ání ahá abanyó-abasá befia mí dátó á, mbu amú wá.”

Osúmpọ Owuntọlupọ Iwi Yébi

²¹ Mú Petro léba befíté Yesu ọbée, “Mí Wíé, tsefini nsíkíe mí bá ní ọpọ ilá gyi mi? Tse sienó lóó?”

²² Yesu lébláa mu ọbée, “Ó-o, megyí tse sienó fésikíe mu, tsé aduesienó (70) aku asienó. ²³ Íni su Bulu iwíegyi ámu igyi fé asún ánfí. Owíe oku lóbwe agywun ání mva mu asúmpọ bóbu akúnta. ²⁴ Bréá olefi mú asi á, mu asúmpọ bekpa amótó okvá ọde mu ikọ mpím-mpímtó ba mu. ²⁵ Táme osúmpọ amu má tọtọá ọbọpuká ikọ ámu su á, owíe amu léha ọbée bufé mva mu ka, mu abí pú mu ató féé púkítá ikọ ámutọ. ²⁶ Inu á, osúmpọ amu lókusú dá akpawunu owíe amu ayabito, bwíi ipa há mu ọbée, ‘Mí Wíé, nya klun ha mi. lbwé néka fú ikọ ámu féé.’ ²⁷ Mu asún lọwa mu wie amu nwe. Mú su olesi ikọ ámu féé kíe mu, há mu ọlenatí.

²⁸ “Táme bréá osúmpọ amu lédalí unu á, ọlọyọtu mu osúmba okvá ọde mu ikọ kpalobí kv. Ọlékítá mu ba ámu ọmetọ kínkínkín, bláa mu ọbée, ‘Pọ mí kóba ha mi!’ ²⁹ Mu osúmba amu é léda akpawunu bwíi ipa há mu, bláa mu ọbée, ‘Nya klun ha mi. lbwé néka fú kọ.’ ³⁰ Táme osúmpọ anfi mú mótsulá. Ọleha ání bupọ mu yowa obu yófun ekeá ọbéka mu ikọ ámu. ³¹ Mu asúmba bowun tọá alapúgyi mu ba ámu a, ilowie amú iwito. Mú su bọyo yébláa amú wíe asún ámu féé. ³² Mú amú wíe amu léha beti osúmpọ amu ba, ọlebláa mu ọbée, ‘Osúmpọ owuntọlupọ, fú ipabwíi su nesi ikọ tsọtsọtsọ amú fúde mí ámu féé kíe fú. ³³ Ima alá fú mú fówun fú bá ámu nwe fé alíá nowun fu nwe?’ ³⁴ Ọbló lékítá owíe amu. Mú su ọleha ọbée, buwáa mu obu, abupiti mu ató yófun ekeá ọbéka ikọ ámu féé.

³⁵ “Alí mí Sí amú ọbu ọsúsú ámu ọbọbwe mlito okugyíokvá omesi mu ba lakpan kíe mu tsú mu kluntọ ní.”

19

Ọkákíná Iwi Atosunáhé (Marko 10:1-12)

¹ Bréá Yesu lótoí tá á, ọlenatí Galilea ọmátó yó Yudea ọmátó Yordan ntsu ámu ọbun. ² Ọdọm kponkponkponnti bobuo mu, ọletsa amú ilọ unu.

³ Farisifo aku beba mu wá bọsọ mu kí, fíté mu bee, “Ani Mbla léha okpa ání oyin ọbétalí kíná mu ka okpagyíokpasu?”

* ^{18:10-11} Mútó yée 11 bu nwulú dada amu akoto: Tsúfẹ mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí neba ání nọhọ ahá amú bafwí ámu nkpa.

⁴ Yesu lébláa amú ɔ̀béé, “Mlumókókla Bulu asún ámu kí ání bré á múbú Bulu léfi ɔ̀yí asi á, ɔ̀tsi múa oyin ɔ̀lɔ̀bwe? ⁵ Bulu léblí ɔ̀béé, ‘Íni su oyin obótu sí mu si mva mu yin yémantá mu kasu, amú abanyó bóbwe ɔ̀yulúv kule ni.’ ⁶ Mú su nde mli bláa mbéé, butráa bomegyí abanyó, táme babwé ɔ̀bakúle. Ahá ání Bulu labwé amú ikule a, ɔ̀haa mámaín amú abasu.”

⁷ Farisifó amú befité mu beé, “Ntogyi sù Mose lówa mbala ɔ̀béé, oyin ɔ̀bétalí wánlín ɔ̀kákíná ɔ̀wulú púkíná mu ka?”

⁸ Yesu lébláa amú ɔ̀béé, “Mli klontó odwin sù Mose léha mli ɔ̀kpa ɔ̀béé, mlikína mli aká, teki megyí ali Bulu lóbwe mú bréá olefi ɔ̀yí ámu asi ní. ⁹ Táme nde mli bláa mbéé, ní oyin okíná mu ka láyétsiá ɔ̀tsi bámbá á, alató mbua. ɔ̀kpa oduásúá oyin ɔ̀bétalí kíná mu ka pé gyí aladáli mu ɔ̀ma.”

¹⁰ Múv mu akasípú amu beblí beé, “Ní ali okúlu mva ɔ̀ká abatsiátó asún igyi ní mú á, múmú uma aléá oyin mva ɔ̀tsi bétsiá aba pó.”

¹¹ Yesu lébláa amú ɔ̀béé, “Megyí ahá féé ɔ̀bétalí hɔ̀ atosunáhé anfi. Nkétu ahá ání Bulu lópuhá amú pé. ¹² Tsúfé una ɔ̀kpa tsɔ̀tsɔ̀tsɔ̀su ayin aku butamatsiá aká. Ayin ámu aku á, alí ɔ̀kwí amú ní. Aku é anyánkpusa láflo amú. Aku é basin kpanku Bulu iwíegyí ámu su. ɔ̀há ání ɔ̀bétalí á, ɔ̀hó mí atosunáhé anfi.”

Nyebí Yulá

(Marko 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Aha aku bekpa nyebí ba Yesu beé, ɔ̀púv ibi dinka amúsú, ɔ̀kuli Bulu oyúla ha amú. Táme akasípú amu ɔ̀bowa iyin wá amú. ¹⁴ Múv Yesu lébláa akasípú amu ɔ̀béé, “Mliha nyebí ámu ɔ̀kpa abuba mí wá. Mlumátin amú ɔ̀kpa, tsúfé ahá ání odu bú Bulu iwíegyí ámu ni.”

¹⁵ Múv ɔ̀lɔ̀pu ibi dínká amúsú, ɔ̀lenatí unu á.

Atonyahé Iwi Atosunáhé

(Marko 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ Eke ɔ̀ku oyin ɔ̀ku léba Yesu wá befité mu ɔ̀béé, “Osunápú, yilé mɔ̀mu nóbwe asa nénya nkpa ání itamatá?”

¹⁷ Yesu léfité mu ɔ̀béé, “Ntogyi sù fude mí yilé iwi asún futé? ɔ̀bakúle pé gyí ɔ̀ha yilé. Mvgyí Bulu. Táme ní fudekléá funyaá nkpa ání itamatá á, múmú gyi Bulu mbala asún ámu su.”

¹⁸ Oyin ámu lélafité mu ɔ̀béé, “Mútó mɔ̀mu?”

Yesu lébláa mu ɔ̀béé, “Mámɔ̀ ɔ̀ha, máto mbua, máwi ató, máka asún dínká fú bású. ¹⁹ Bu fú sí mva fú yín, afudwe fú bá fé fú iwi.”

²⁰ ɔ̀yasubi ámu lébláa Yesu ɔ̀béé, “Ntegyi mú féésú. Nto é ntráa bwe?”

²¹ Yesu lébláa mu ɔ̀béé, “Ní fudekléá fɔ̀fun mú á, yefe fú iwisu ató féé, afuye kóba amu ha ahíánfɔ̀, méni fénya siadié ɔ̀súsú. Fɔ̀bwé mú tá á, ba afubobuo mi.”

²² Bréá ɔ̀yasubi ámu lónu asún ání á, ilehié han mu, ɔ̀lenatí dín, tsúfé ɔ̀híé ɔ̀bu ató.

²³ Múv Yesu lébláa mu akasípú ɔ̀béé, “ɔ̀nɔ̀kwali nde mli bláa mbéé, ibéhié wá ɔ̀nlun asa iwi onyapú obówie Bulu iwíegyí ámutó. ²⁴ Ntráa nde mli bláa mbéé, ulɔ̀pɔ̀n ha kpósó ání ɔ̀bótson ɔ̀bin-ató ɔ̀bótó, dun ání iwi onyapú obówie Bulu iwíegyí ámutó.”

²⁵ Akasípú amu bonu asún ání á, ɔ̀nó lobwie amú. Íni su befité beé, “Múv ma mee Bulu ɔ̀bóhɔ̀ nkpa?”

²⁶ Inu Yesu lélu kí amú alu. Múv ɔ̀lebláa amú ɔ̀béé, “Anyánkpusató mú á, ɔ̀haa méetalí bwé íni, táme Bulu mú tetáli bwé tógyító.”

²⁷ Múv Petro léfité mu ɔ̀béé, “Íniá anilasí tógyító tswi bobuo fu á, nto abénya tsú fú búotó?”

²⁸ Yesu lébláa amú ɔ̀béé, “ɔ̀nɔ̀kwali nde mli bláa. Bréá Bulu ɔ̀bwé ɔ̀yí pɔ̀pwe amu, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání netsiá mí numnyam owíe obía ámu su á, mli ahá ání mli buo mi ání é mlétsiá awíe mbíá dúanyɔ̀su, gyi Israel abusuan dúanyɔ̀ amú asún. ²⁹ ɔ̀hagyí ɔ̀ha ání alanatí sí mu wóyí, mu apíó, mu si mva mu yin, mu abí ntée ɔ̀sulúv mí su á, Bulu ɔ̀béla há mu mú tsé dú tsé lafa, trá lahá mu nkpa ání itamatá. ³⁰ Táme agyankpapu aku béba beblí amapu, amapu amu aku é bébeblí agyankpapu.”

20

Ndoto Agyúma Ayopó Iwí Yébi

¹ Yesu létra bláa amú obée, “Mú sv Bulu iwígyí ámu igyi fé asún ánfí. Odoto pu oku létsiá. Eke oku okusú nyanki-nyanki oyó ipa agyípu odunkákpá, abuyoyó agyúma mu ndoto. ² Mva amúnyo begyi bíá ání obéka amú alíá butohó ekewóle, olopu amú sísí agyúma ámu oyokpá. ³ Dokwebátó a, oledali yo dunsu, oloyowun aku é bulí, bumede toto bwe. ⁴ Olotsu amú é obée buyoyó agyúma mu ndoto ha mu. Ibwé obéka amú tóá ibu alé. Mú sv boyo. ⁵ Dódúanyo pú dōsato é á, oledra pu aku sísí ndo ámutó. ⁶ Ntúpwe donuto, bréa oledali a, oledra wun akvá bulí kpaali. Mú obefité amú obée, ‘Ntogyí sú nde féé mlilí nfi, mlímédé toto bwe?’ ⁷ Bebláa mu bee, ‘Ohaa mókóbó aní ipa.’ Mú obelbláa amú obée, ‘Mómú mli é mlibotsun yoyó agyúma mí ndoto.’

⁸ “Bréa owí lōpōn a, odoto pu amu léti mu agyúmasú okípu bláa mu obée, otí ipa agyípu ámu féé, okáa amú ako. Okáa amú tsu amapu amusu alu botu agyankpapu amu. ⁹ Bréa ipa agyípu amu beba a, agyúmasú okípu amu léka ahá ámúú boyo donuto ámu alíá butohó ekewóle. ¹⁰ Bréa loto agyankpapu amu a, buki bee bénya dun ali, táme ali kén oleka amú é ní. ¹¹ Mú sv oleka amú ako tá á, agyankpapu amu bowa tótó odoto pu amusu bi. ¹² Beblí bee, ‘Amapu anfi mú á, dōnhwírí kule pé boyo agyúma. Aní mú anilalí owí kpankpli ánfisu yó agyúma, táme faká ania amúnyo féé ako kule.’

¹³ “Odoto pu amu lébláa amútó okule obée, ‘Agya, yéé mmakútafá fu o! Megyí itó ámúú mía funyo anuléblí ámu napóhá fú á? ¹⁴ Pu fú ató natí. Mídeklé mbée, néha amapu amu alíá naká fú. ¹⁵ Mma okpa ání nópu mí kóba bwé tóá ndeklé? Ntee mí awitolewa dé fú iwito wie?’

¹⁶ “Alí amapu bóbwe agyankpapu, agyankpapu é bóbwe amapu ni.”

Yesu Lowu Iwí Asún Blí Otse Saasi
(Marko 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ Bréa Yesu oyó Yerusalem a, olekpa akasípu dúanyo ámu ya itsétó bláa amú obée, ¹⁸ “Mlinu! Ayó Yerusalem. Inu á, béle mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí há Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbala asunápu. Béha mí lowu ipón. ¹⁹ Bópu mí wá ahá ání bumegyí Yudafó ibito bóbwe mí ahinlá, bónwen mí mpli, dá mí mántá oyikpalíhesu. Táme Bulu obélakúsúa mi eke sáási tsú afúlitó.”

Abí Oyín Oku Ató Kulíhé
(Marko 10:35-45)

²⁰ Mú Sebedeo mu ka lékpa mu abi anyo beba, oleda akpawunu Yesu ayabito, kólí mu obée, obwée toku ha mu.

²¹ Yesu léfité mu obée, “Nto fudeklé?”

Otsi ámu lébláa mu obée, “Ha mí abi anyo ánfito okule otsia fú gyōpisu, okule é otsia fú binasu bréa fúde iwí gyí.”

²² Yesu lébláa amú obée, “Mluméyín tóá mlidékulí.” Oledité Yohane mva Yakobo obée, “Mlétalí wun iwōsin ámúú nebá bowun amu?”

Bebláa mu bee, “Ee, abétalí.”

²³ Mú obelbláa amú obée, “Mlówun iwōsin ámu mú, táme mma túmi ání néle ahá ání bétsiá mí gyōpisu ntee mí binasu. Otsiákpá unu ida gyo ahá ámúú mí Sí Bulu lalá unu yái há ámu.”

²⁴ Bréa akasípu dú atráhe amu bonu asún ánfí á, Yakobo mva Yohane iwí lówa amú obló. ²⁵ Mú Yesu léti amú, bláa amú obée, “Mlyin ání omátófosu agyípu butehié amú ahá, amú ahande é butenyá túmi amúsú. ²⁶ Táme mlito mú á, imába ali. Ohagyíoha ání odekléá obóbwe mlito ohande a, obwée mu iwí osúmpú ha mu aba atráhe. ²⁷ Ohá ání odekléá obóbwe mli nkpa ogyápu obwée mli okpábi. ²⁸ Ali kén mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é mmeba mbée, busúm mí ní. Ahá osúmpká neba, ampu mí nkpa hō ahá tsotsotsō nkpa.”

Ansibi Abwiepú Abanyó Ilo Tsa
(Marko 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ Bréá Yesu mua mu akasípú budedali Yeriko wúluto bəyó á, ədam kɾənkɾənkɾənti bobuo amú. ³⁰ Ansibi abwiepú abanyó aku butsie əkpa ámutə, bonu ání Yesu dɛtsúvun. Inu bəklón blí beɛ, “Ani Wíe, Dawid mu na, wun ani nwe.”

³¹ Ədam amu bəklón wa amú beɛ bukpá ənó bun. Táme belakplón dun ali beɛ, “Ani Wíe, Dawid mu na, wun ani nwe!”

³² Mú Yesu lési lí, tí amú, əlefíté amú əbéɛ, “Ntə mlidéké mliaa, mbwée ha mli?”

³³ Bəbláa mu beɛ, “Ani Wíe, ha ani awun ató.”

³⁴ Inu amú asún lówa Yesu nwe, əlɔpu mu ibi dada amú ansibi. Inunu bowun ató, bəklá buo mu.

21

Bəhə Yesu Fé Owíe Yerusalem

(Marko 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohane 12:12-19)

¹⁻² Bréá Yesu mua mu akasípú bebéen Yerusalem wúlu, beta Betfage wúlu ání ibu Nfə-nyíbu* ámu asi wie tá á, əlɔwa mu akasípú abanyó gyankpá. Əlebláa amú əbéɛ, “Mliyo wúlu anfi ida mli ansító ánfisv. Ní mlowíé wúlu amu ənó á, mlówun afrímú tsíhé əkúá ədā əfétó, mu bi lí mu wá. Mlisanki mu, amlíkpa amú ba mi. ³ Ní əku əfíté mli asvankv á, mlíbla mu mliaa, ‘Ani Wíe dé amú hián.’ Inunu əbéha mlópu amú ba mi.”

⁴ Íni léha Bulu asún ámu əleblí tsun mu ənósú ətəírúsv amú léba mótó. Əbéɛ,

⁵ “Mlíbla Sionfə mliaa,
Mlíki, mli Wíe əbá mli wá.

Ololwíí, ədun afrímúsó.

Ədun afrímú ibí yínhésó əbá.”

⁶ Yesu akasípú abanyó ámu bəyóbwɛ ali ámu Yesu lébláa amú ámu. ⁷ Bəkpa afrímú mua mu bi ámu ba, beyaí amú atati dínká amúsú, əlɔdu bian musv. ⁸ Ədam kɾənkɾənkɾənti beyaí amú atati tswi əkpatə, aku é bebiabía afitáa bunbun əkpa ámutə. ⁹ Ədam amú bugya Yesu nkpá múə əma amu bəsvrá okitikíti beɛ, “Hosiána há Dawid mu na ámu! Bulu oyúla owíe anfi əbá mu dátó ánfi! Hosiána bu əsúsúsó!”

¹⁰ Bréá Yesu lówie Yerusalem a, wúlu amutə féé lɛda kpokiti, budefíté beɛ, “Ma gyí əhá ánfi?”

¹¹ Ədam amú bubuo mu amu beɛ mú ənó beɛ, “Əni gyí Yesu, Bulu ənósú ətəírú amú otsú Nasaret wúluá ibu Galilea əmátó ámu ni.”

Yesu Bulu Ətswékpa Yə

(Marko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohane 2:13-22)

¹² Mú Yesu lóyo Bulu ətswékpa wunsúnésú inu, yégya ató afepú pú ató ahópu féé dalu. Olowuwíta kóba atsépu mpúnú dá, súnsúnki abrdúma afepú é mbía dá. ¹³ Əlebláa amú əbéɛ, “Bəwanlín wá Bulu asún ámutə beɛ, ‘Béti mí ətswékpa beɛ, mpái əbəkpa.’ Táme mlílapú inu mlí awikplu əhainkpá.”

¹⁴ Ansibi abwiepú pú abubúpu aku beba mu wá Bulu ətswékpa wunsúnésú inu, əletsə amú ulə. ¹⁵ Bréá Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbli asunápú amu bowun ofúla ání Yesu débwe, pú alá nyebí budekplón Bulu ətswékpa wunsúnésú inu beɛ, “Hosiána há Dawid mu na ámu!” a, əbló ləkítá amú. ¹⁶ Mú sv befíté Yesu beɛ, “Fumedénu asún ání nyebí ánfi budebli?”

Yesu léle mú ənó əbéɛ, “Ndenu. Mlimókúkla asún ání Bulu asún wanlínhé amu léblí? Əbéɛ, ‘Fasúná nyebí pú amúə bvməkútin nyópu alá bukánfu fú.’ ”

¹⁷ Yesu lédali wúlu amutə sí amú yó Betania. Inú əlɛdi eke ámu ni.

Pəntə Oyí Lwí

(Marko 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Əyi kehe nyanki, bréá Yesu léyinkí əbá Yerusalem a, akún de mu. ¹⁹ Mú sv bréá olowun pəntə kvá ulí mantáa əkpa á, əlebaí yó mú asi. Əlɔyo á, omowun abí kuku mótó, afitáa són bu músú. Inu əlebláa pəntə ámu əbéɛ, “Tsú nde fumétrá swie abí ekekekeke!” Inunu oyí ámu lówu.

* 21:1-2 Nfə-nyíbu igyi obubwí kvá ibu mantáa Yerusalem, butetí mú Olifbu.

²⁰ Mu akasípó amu bowun alá oyí ámu labwé á, onó lobwie amú. Mú su befité bee “Ntogyi só oyí ánfí lawú ɔtsáwule pé alí?”

²¹ Yesu lébláa amú ɔbéé, “Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ní mlɔhɔ Bulu gyi, mlumégyi nwéen a, mlétalí bwé itó ánfí nabwé oyí ánfí pú múá idun mó. Mlétalí bláa ibu ánfí mlíaa, ‘Puli yowie ɔputɔ.’ Ibópulí yó. ²² Ní mlɔhɔ Bulu gyi, mlɔkúlí mu tógyító á, mli ibi béda mó.”

*Yesu Túmi Iwí Asun Fitéhé
(Marko 11:27-33; Luka 20:1-8)*

²³ Yesu léyinkí bowie Bulu ɔtswékpa wunsinésú unu. Bréá ɔde ató suná á, Bulu igyi ahapú dehen pú Yudafo ahande amu beba mu wá. Befité mu bee, “Ma léha fú ɔkpa, fúde ntobí ánfí bwe? Ma léha fú túmi?”

²⁴ Yesu léle mú onó ɔbéé, “Mí é nfité mli asun kua kule. Ní mlelé mú onó á, nébláa mli túmi oduá ndepubwé ntobí ánfí. ²⁵ Bulu wá Asú Ɖɔɔpú Yohane lénya túmi pɔbɔ ahá asú, ntée nyankpusa?”

Amú wulewule ɔyɔ asún ánfíto bee, “Ní ablí aníaa itsú Bulu wá á, ɔbéfité aní ɔbéé, mú ntogyi só anumóhɔ mu gyi? ²⁶ Ntée ablí aníaa, anyánpɔsa wá itsú.” Táme bude tóá ahá tsɔtsɔtsɔ ámu bóbwé amú ifú nya. Tsúfé amú féé bohogyi ání Bulu onósú ɔtɔpú Yohane gyí. ²⁷ Mú su bele mú onó bee, “Ɖhwéé! Anuméyín ɔtíneá olenya mu túmi tsú.”

Mú Yesu é lébláa amú ɔbéé, “Múmú mí é mmébláa mli túmi oduá ndepubwé ntobí ánfí.”

Oyin Ɖku Abi Anyɔ Iwí Yébi

²⁸ “Mliyo asún ánfíto amlíki. Oyin ɔku mu mu abi anyɔ betsiá. Eke ɔku ɔlɔyɔ yébláa ɔdéhen ɔbéé, ‘Mí bí, nde yɔyɔ agyómá mí ndɔtɔ ha mi.’ ²⁹ Ɖlebláa mu si ɔbéé, ‘Mmóyɔ.’ Mú ɔma a, ɔlelatse mu agywun, yó ndɔ ámutɔ. ³⁰ Amú sí lénatí yó ɔkusv amu é wá yébláa mu alí kén. Ɖkusv amu lótsulá ɔbéé, ‘Mí sí, nóyɔ.’ Táme ɔmɔyɔ.” ³¹ Inu Yesu léfité ahá ámu ɔbéé, “Abi anyɔ ámutɔ ɔmɔmu lóbwe dínká mu si asúnsú?”

Yudafo igyi ahapú dehen pú Yudafo ahande amu bebláa mu bee, “Ɖdéhen amu.”

Mú Yesu lébláa amú ɔbéé, “Ɖnɔkwali nde mli bláa. Lampóo ahópu pú obu-onó atsiápu bówie Bulu iwígyí ámutɔ sí mli. ³² Tsúfé Asú Ɖɔɔpú Yohane lóbosuná mli tsiátó oduá ida ɔkpa Bulu ansító, táme mliumóhɔ mu gyi. Lampóo ahópu pú obu-onó atsiápu bóhɔ mu gyi. Ɖma mlílowun ání amú kóráá batse a, mliumétse mli agywun hɔ mu gyi.

Apafo Laláhe Aku

(Marko 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ “Mlinu yébi iku é. Ɖɔɔtɔpu ɔku lóɔ wáun ndɔ. Olegyi iban bómlí mú. Olokwi wáun amu onyimékpá. Ɖɔɔpwe obu fúáhé ku há ndɔ ámu agyópu. Mú ɔlɔpu ndɔ ámu wá apafo ibitɔ, olotu ɔkpa yó ɔmá ikutɔ. ³⁴ Bréá wáun-abí amu kpɔtíbi lófun a, ɔlɔwa mu asúmpú apafo ámu wá ɔbéé, buyóhɔ mu ogyíkpa ba mu. ³⁵ Táme apafo ámu bekitá amú, dá ɔkule, mó ɔkule, dá ɔkule é abwi. ³⁶ Ndɔ mu wie amu létrá wa mu asúmpú bámbá ání butso dun agyankpapu amu. Apafo ámu bóbwé amú é alí kén. ³⁷ Mú tráhe kúrúá á, ɔleblí ɔbéé, ‘Oo, bóbu mí bí kwííhé mú.’ Mú su ɔlɔwa mu é. ³⁸ Táme bréá apafo ámu bowun mu bi ámu sísí á, bebláa aba bee, ‘Ɖni obégyi mu si ató ní. Mliha amɔ mu, méní ndɔ ámu ibémlí aní klé.’ ³⁹ Mú su bekitá mu, bítía mu dáli ndɔ ámutɔ yómɔ mu.”

⁴⁰ “Ní ndɔ mu wie ɔbá á, ntɔ mlílahogyi mlíaa, ɔbóbwe apafo ánfí?”

⁴¹ Yudafo igyi ahapú dehen pú Yudafo ahande amu bele mú onó bee, “Ɖbéha aha laláhe anfi bówu lowu sínsín, ɔbélapú ndɔ ámu wá apafo bámbá ibitɔ. Amúá bétsiá pú mu ató-abí ba mu mú kpɔtíbi.”

⁴² Mú Yesu léfité amú ɔbéé, “Ntée mliumókúkla Bulu asun wanlínhé amu kí? Bɔwanlín bee,

‘Ibwi ámúú obu ayípu bekiná ámu

lébemlí okonkísúbwi ní.

Bulu lóbwe mú alí.

Ibu wánwan.’

⁴³ “Mú sv nde mli bláa mbée, Bulu òbòhò mu iwíegýí ámu lé mli ibtò pùhá òmá ání bòbwe tóá otekle.

⁴⁴ “Ìni sv òhá ání òledida ibwi ámu sv obébiabía blúblúblúblú. Ní ibwi ámu isúnkí dá òkusv é á, ibòkwe mu fíkófíkófíkó fé nfúó.” ⁴⁵ Bréá Bulu igyi ahapú dehen pú Farisifo ámu bonu Yesu ayébi anfi á, ulòwankí amú ání amú òde. ⁴⁶ Teki bekleá békítá mu, táme benya ifú, tsúfé òdòm amu butobú Yesu ání Bulu ònósó òtòipú ogyi.

22

Òtsikpaín Iwí Yébi

(Luka 14:15-24)

¹⁻² Yesu létrá bláa Yudafò igyi ahapú pú Yudafò ahande amu asún yébitò òbée, “Bulu iwíegýí ámu igyi fé asún ánfí. Owíe òku dé òtsi kpaín há mu bi, ³ òletí ahá òbée, bubá nke ámu asi. Bréá owíe ámu lóbwe tá á, òlòwa mu asúmpú òbée, buyéti ahá ámu abuba, táme bekiná bá. ⁴ Mú sv òlèlawá mu asúmpú bámbá òbée, ‘Mlitra yebláa ahá ámu mlíaa, nabwé tógyító tá. Bamó mí nnantswie akpònkpònti ámu pú amúá bawá nfo, níná ató ámu fée tá. Mú sv bubá òtsi òkpaínkpa ínu.’ ⁵ Táme ahá ámu òbèyèti ámu bumekplá amú. Benatí sí amú yó amú agyómású. Aku benatí yó amú ndòtò. Aku é benatí yó amú ibíá ogyíkpa. ⁶ Amú atráhe bekitá asúmpú amu, dá amú, mó amú. ⁷ Bréá owíe amu lónu asún ánfí á, òbló lehíe kítá mu. Mú sv òlòwa mu isá akòpú, bəyómə ahá ámu òbòmò mu asúmpú amu, wá amú wúlu ogyá. ⁸ Mú òlèbláa mu asúmpú bámbá òbée, ‘Baníná òtsikpaín atogyihe amu tá, táme ahá ámu òneti ámu buməfun ha mí wóyító ba. ⁹ Mú sv mlíwie awúlutò, amlítí òhagyíòha ání mlówun, òba òtsi òkpaínkpa ínu.’ ¹⁰ Inu asúmpú amu bowie awúlutò. Bèti òhagyíòha ání bowun, aha wankláán pú aha laláhe fée. Mú sv ahá bòbulá òtsi òkpaínkpa ínu dédéédé.

¹¹ “Táme bréá owíe amu lébeki ahá ámu òbatí ámu a, olowun oyin òkúá òmòwa òtsikpaín nketo atadié. ¹² Mú òlèfité mu òbée, ‘Agya, nkáli ulòbwe fumòwa òtsikpaín nketo atadié asa fèba nfi?’ Oyín ámu métalí lé mú ònó. ¹³ Mú owíe amu lélabláa mu asúmpú òbée, ‘Mlíki mu ayabi pú mu ibi, amlítswi mu wa oklún amutò. Inú isú móa kpisíi bu nu.’ ”

¹⁴ Yesu lómò mu asún ònó òbée, “Bulu tetí ahá tsòtsòtsò, táme ahá kpalóbí pé òtelé.”

Lampóoka

(Marko 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Farisifo ámu bəyòbwe ònò-òkule ání bétetée Yesu ònótó asún nú, abunya mu akítalé. ¹⁶ Mú sv bəwa amú akasípú pú Owíe Herode ahá Yesu wá beé buyéfité mu beé, “Osunápú, anyin ání ònòkwálipw fugyi, fútosúná Bulu asún ámu é ònòkwálisv. Futamahá òhaa òtse fú agywun, tsúfé futamakí òhaa ansító. ¹⁷ Mú sv anidé fú fité anu. Aní mbla léha òkpa ání akáa lampóo ha Roma owíe dehen Kaesare, ntée anumáka?”

¹⁸ Táme Yesu lówun amú agywun laláhe amu. Mú sv òlèfité amú òbée, “Apinabwébi abwepú, ntogyi sù mlidé mí sòò kí? ¹⁹ Mlitsv kóba amú òbutòpóká lampóo amu ikv ba mi anki.”

Bəpuba mu, ²⁰ òlèfité amú òbée, “Ma nwun pú mu dá dín mósú?”

²¹ Bèlè mú ònó beé, “Kaesare.”

Mú òlèbláa amú òbée, “Mómú mlipw tóá igyi Kaesare klé ha Kaesare, amlipw múá igyi Bulu klé é ha Bulu.”

²² Yesu mbuai ánfí lóbwie amú ònó. Mú sv benatí.

Kusú Tsú Afúlito Iwí Asvñ Fitéhé

(Marko 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Èke ámu kén á, Sadukifo aku beba Yesu wá. Bugyi òpasua kúá buteblí beé, kusú tsú afúlito má ínu. Befíté mu beé, ²⁴ “Osunápú, Mose lówanlín tswi aní òbée, ‘Ní òku mva mu ka bumòkwí asa olowu sí mu ka ámu a, mu pio otsú mu ka ámu tsia, féki òkwu ha owupú ámu.’ ²⁵ Oyín òkule abí abasiénó aku betsiá. Amútó ogyankpapu létsiá òká, táme òmòkwí asa olowu. Mu pio lótsu òsvrapuka amu tsía, ²⁶ táme mu é òmòkwí. Òsaasi lótsu òtsi ámu

† 21:44 Mútó yée 44 ima nwulú dada amu akvto.

tsía. Mu é ɔmɔkwí. Alu yótu osienósí amu. ²⁷ ɔma-ɔma a, ɔsvrapu mu é lóbowu. ²⁸ Afúli ɔkusúké a, amótó ɔmɔmu ɔbóbwe mu kulu? Tsúfé amú abasiénó ámu fée betsiá mu.”

²⁹ Mú Yesu léle mú ɔnó ɔbéé, “Megyí mli ológyi. Mluméyín Bulu asun wanlínhé amu ntée Bulu túmi. ³⁰ Ní afúli bɔkúsó á, bóbwe fé Bulu-abɔpu. Buméetsiá aká múa akúlu. ³¹ Mlumókúkla asún ání Bulu onutó lébláa mli tsú afúlikusú iwí? ³² Bulu asun wanlínhé lébli ɔbéé, ‘Mígyí mli anáin Abraham muva Isak pú Yakob Bulu ámu ni.’ Iní so megyí awupú Bulu ógyi, akiankpapu Bulu ógyi.”

³³ Bréá ɔɔm amu bonu asún ání á, mu atosunáhé anfi leha ɔnó lobwie amú.

Bulu Mbla Ámuto Múá Idun
(Marko 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Bréá Farisifo bowun ání Yesu lalé Sadukifo ámu asún ɔnó, asún lawú wá amú ɔnó á, bekpa aba ya Yesu wá. ³⁵ Amótó ɔkuleá ogyi mbla osunápú léfité Yesu asún, ɔpuso mu ki. ³⁶ ɔlefité Yesu ɔbéé, “Osunápú, Bulu mbla ámuto mɔmu dón?”

³⁷ Yesu lébláa mu ɔbéé, “ ‘Pu fú klun, fú ɔkláa pú fú agywun fée dwe fú Wíe Bulu.’ ³⁸ Iní gyí mbla ámuto gyankpapu ání idun mú fée ní. ³⁹ Nyɔɔsi é igyi fé mú. ‘Dwe fú bá fé fú iwí.’

⁴⁰ Mose Mbla pú Bulu ɔnósú atóipú amu atosunáhé fée ulí mbla anyo ánfisu.”

Ma Gyí Kristo Amu?
(Marko 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Iníá Farisifo ámu bebefia sí bulú su á, Yesu léfité amú ɔbéé, ⁴² “Nkáli mlidé Kristo, (ɔhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu) iwí gywíin? Ma mu na ní?”

Bebláa mu beé, “Owíe Dawid mu na ní.”

⁴³ ɔlelafité amú ɔbéé, “Mú ntogyi sú ɔɔe Wankíhé léha Owíe Dawid létu mu ɔbéé ‘Mí Wíé?’ Tsúfé Owíe Dawid lébli ɔbéé,

⁴⁴ ‘Ani Wíe Bulu lébláa mí Wíe ɔbéé,

Tsia mí gyɔpisu nfi

yófun bréá néha fétsatsáa fú alupúsú?”

⁴⁵ Ní Owíe Dawid onutó létu ɔhá ání Bulu ladá ofúli anfi ɔbéé, mu wie a, nkáli sú ɔtráa ogyi mu na?”

⁴⁶ Amótó ɔkuku metálí lé mú ɔnó. Tsú eke ámu a, ɔhaa métrá wa klun fité mu asvansu.

23

Mose Mbla Asunápú Pú Farisifo Tsiátó
(Marko 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Asún ání ɔma a, Yesu lébláa ɔɔm amu pú mu akasípú amu ɔbéé, ² “Mose mbla Farisifo pú Mbla asunápú amu budesuná. ³ Mú su mli gyi amú asun blíhé féesú, táme mlimátsiá amú atsiábi. Tsúfé butamagyí amú onutó asun blíhésu. ⁴ Butɔpú ato dwindwín súra ahá, táme amú onutó butamapú osrebi ɔkule kúráá tsá amú tsu. ⁵ Butɔbwé amú tógyító ahá ansísú. Butɔwánlín Bulu asún dínká tati téihésu, púklí amú ɔsvkpi pú amú buna basu. Butɔló nfé tíntíntín síánsian amú atadie ɔnó. ⁶ Butekle otsiákpá yilé tsiá nke ogyíkpá pú Yudafo Ofiakpa. ⁷ Bedáli yɔ dunsu á, butekle beé ahá butí amú beé, ‘Asunápú,’ abubun ha amú itsiá. ⁸ Mli fée á, apíó mli gyí. Mú su mlimáha abutu mlito ɔhaa osunápú. ɔbakúle pé gyí mli osunápú. ⁹ Alí kén mlimáti ɔhaa mli sí ɔsolúv anfisú ní. Tsúfé ɔsí ɔkule pé mlíbu, ɔbu ɔsúsú. ¹⁰ Tráhetráhe a, mlito ɔhaa máha abutu mu nkpa ogyápu. Tsúfé nkpa ogyápu ɔkule pé mlíbu. Mgyí Kristo, (ɔhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu). ¹¹ Mlito ɔhande ɔbwée mli osúmpú. ¹² Tsúfé fúá fotsu iwí á, Bulu ɔbéba fu asi. Fúá feba iwiasí é á, Bulu obótsu fu fúá.

Apinabwebí Abwepú
(Marko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13-14 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápú, apinabwebí abwepú, mligyowí ní. Mllatin Bulu iwíegyí ámu okpa wá ahá. Mli onutó mlímédékléá mlówie unu, mlidé ahá ání bude mbódí bə bəwie unu é okpa tíin.*

15 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápú, apinabwebí abwepú, mligyowí ní. Tsúfé mlitefá uln fá əpu, dú ibu kplí ibu há əha tedámlí kluntə. Táme ní ədámlí kluntə tá á, mlitelábwé mu otemlí isubití ogyá ání itamaduntə əyəpú dun mli onutó.

16 “Ansibi abwiepú ání mlidé ahá kpa, mligyowí ní. Mliteblí mlíaa, ‘Ní əku əká Bulu ətswékpa obu ámu ntam a, imehián ání obégyi mósú. Táme ní əká sika pəpə atóá ibu ətswékpa obuto unu mú ntam a, ilehián ání obégyi mósú.’ 17 Ansibi abwiepú! Aha mimláhe! Mútó məmu bu labi dun? Sika pəpə ató ámu lóó, ntée Bulu ətswékpa obu ámúb ilahá sika ámu lamlí Bulu klé amu? 18 Mlitetráa blí mlíaa, ‘Ní əku əká afədiə-asubwi ntam a, imehián ání obégyi mósú. Táme ní əká afədiə-abətó ámu ntam mú á, ilehián ání obégyi mósú.’ 19 Ansibi abwiepú! Mútó məmu bu labi dun? Afədiə-abətó ámu ntée afədiə-asubwi ámúb ilahá mú ilamlí Bulu klé amu? 20 Ní feká afədiə-asubwi amu ntam a, faká ibwi ámu pú atóá idin mósú fée ntam. 21 Ní feká Bulu ətswékpa amu ntam a, faká Bulu mva mu otsiákpá ntam. 22 Ní feká əsósú ntam a, faká Bulu mva mu owíe obíá ntam.

23 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápú, apinabwebí abwepú, mligyowí ní. Mliteye mli ətsotsú pú kpántánkplámá aná féétó idú, pú idúsí há Bulu. Táme mlímédé Bulu mbla amúb ihíe dehián, igyi asúngyí ənəkwalsu, aba nwewúun pú ənəkwaltwa ámusu gyi. Múdehián ni, táme mlímákiná iyétə dúsí amu é ha. 24 Ansibi abwiepú ání mlidé ahá kpa, mligyowí ní. Mlitətsrú mbépi lé oputsútó, táme mlitemé mbéwun.

25 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápú, apinabwebí abwepú, mligyowí ní. Tsúfé mlitəfwí mli nwe pú mli nlepe əma wankláán, táme atóá mlilapú owi múa ənsipe swíi ahá són bu mútó. 26 Farisifo ansibi abwiepú, mligyankpa fwí nwe múa nlepe ámutə, mú əma é bétun.

27 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápú, apinabwebí abwepú, mligyowí ní. Mlilabwé fé ntsán ání bakpá mú afá futútúútú, mú iwí lawá akíle. Táme mútó mú á, afúli awú pú atə plóhé són bó mú. 28 Alí kén mligyí ní. Ahá butekí mli ání mligyí yilé abwepú. Táme mli kluntə mú á, apinabwebíəwe múa lalahəwe són bó mú.

Bulu Isubití (Luka 11:47-51)

29-30 “Mli Farisifo pú Mose mbla asunápú, apinabwebí abwepú, mligyowí ní. Tsúfé mlitəpwé Bulu ənósú atəípú pú yilé abwepú ámúb betsiá ámu ntsán, lá mú iwí wankláán, blí mlíaa, ‘Ní anilétsiá aní anáin brésú asa bəmə Bulu ənósú atəípú anfi á, tekí anumówa ibi mútó.’ 31 Mli asun blíhé anfi désuná ání mligyí Bulu ənósú atəípú aməpú ámu abí-aná ní. 32 Mliwuna yə mósú, amlumə mli anáin bwéhé ámu ənó. 33 Awə, abe abí-aná! Mlétalí srí sí ipón ámúb Bulu əbéha mli, kpá mli wá isubití ogyá ámúb itamaduntə ámu? 34 Mú su nde Bulu ənósú atəípú, anyansapu pú Mose mbla asunápú wa sísí mli. Táme mlómə aku, dá amótó aku mántá oyikpalíhesu. Mlónwen amótó aku mpli mli ofiakpa, dínká akusu tsú awúlusu yó awúlusu. 35 Íni su yilé abwepú ámúb mlíaa mli anáin mlilámó tsú Habelsu bəfun Sakaria, ogyi Barakia mu bi ámúb mlilómə Bulu ətswékpa obu múa afədiə-asubwi amu nsiné ámu fée obugya béba mlisu. 36 Ənəkwali nde mli bláa. Íni aná fée su Bulu isubití béba mli ndemba-abí ánfisu ní.

Yerusalemfə Iwí Ədwe (Luka 13:34-35)

37 “Óo Yerusalemfə, Yerusalemfə! Mlitómó Bulu ənósú atəípú, dá abí ání Bulu lawá sísí mli abwi mó ní. Ntekleá nóhun mli abísú brégyíbré, fé aliá bate tobun mu abísú, táme mlitamahá mí okpa. 38 Mlíki, Bulu obési mli ətswékpa tswí mli, ibédi kpan. 39 Tsúfé nde

* 23:13-14 Mútó yée 14 bu nwulú dada amu akutə: Mli Farisifo pú Mose mbla asunápú, apinabwebí abwepú, mligyowí ní. Mlitelíi ahátə bó mpái títíintín, táme mlitəswíi asurapu amó wóyí pú amó ató fée é. Íni su Bulu əbébití mli isu dun aha tráhe.

mli bláa mbéé, mli méétrá wun mi ekekeke, yófun ekeá mléblí mlihaa, ‘Bulu oyúla dhá ámbú óbá mu idátó.’ ámu.”

24

Bulu ɔtswékpa Amu Bwie
(Marko 13:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Bréá Yesu lédali Bulu ɔtswékpa unu oyó á, mu akasípú amu benatí yótu mu, súná mu ɔtswékpa unu mbu ámu. ² Mú ólebláa amú óbéé, “Mli lawun mbu akpɔnkpɔnkpɔnti ánfí fée? ɔnɔkwali nde mli bláa. Bóbwie mú fée bun. Ibwi kule kóráá méesian dinká mú bású.”

Iwɔsun Múa Iklán
(Marko 13:3-13; Luka 21:7-19)

³ Bréá Yesu tsie Nfɔ-nyíbu ámusu, ɔde Bulu ɔtswékpa amu kú a, mu akasípú amu nkule befité mu beé, “Bla aní, bré mɔmutɔ íni fée béba? Osúna mɔmu é óbéba, ibósuná aní fú bábi pú oyí ɔnɔmɔké lafun?”

⁴ Inu Yesu léle mú ɔnɔ óbéé, “Mliki wankláán, méni dháa méemlé mli. ⁵ Tsúfé ahá tsɔtsɔtsɔ bópu mí dá ba beé, amúgyí Kristo, (dhá ámbú Bulu ladá mu ofúli amu) ni. Bémlé ahá tsɔtsɔtsɔ bófwí ɔkpa. ⁶ Ní mlonúá isá ladá mantáa mli ntée ɔtunekv á, opúni mátsíí mli. Tsúfé lehián aní íni aná fée béba, táme imedésuná aní oyí ɔnɔmɔké ámu lafun. ⁷ Tsúfé ɔmá bókwá aba. Awíe bókusú líí abasu. Akún béba, ɔsulúw békpunkí ntíné-ntíné. ⁸ Íni fée igyi fé iwɔsun aní ɔtsi towun bréá ikwí de mu dwiín.

⁹ “Alí bré ámutɔ á, mí su ɔmá-ɔmá bólu mli. Bédinká mli su, pú mli há bówa mli amumuyɔ, mó mli. ¹⁰ Mli to ahá tsɔtsɔtsɔ bédida hógýtɔ. Bólu aba, lé aba há. ¹¹ Afunu awapú béblí beé, Bulu ɔnɔsú atáípu bogyi tsɔtsɔtsɔ béba bemlé ahá tsɔtsɔtsɔ, há amú bófwí ɔkpa. ¹² Lalahébwé bómoní. Mú su ahá tsɔtsɔtsɔ buméétrá dwe aba. ¹³ Táme dhá aní ɔletalí líí kínkíínkín yófun oyí ɔnɔmɔké á, Bulu ɔbóhɔ mu nkpa. ¹⁴ Mú óó á, ahá béda Bulu iwígyí ámu iwí asun wankláán ánfí ɔkan oyító fée, méni ahá fée bónu mú, asa oyí íbómɔ ɔnɔ.

Iwɔsun Wúunbi
(Marko 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “Ní mlowun akísítá itobwíé ɔmá, ida ɔwankíkpa unu, ide Bulu ɔtswékpa unu kpóí, fé alíá Bulu ɔnɔsú ɔtáípu Daniel léblí tswi a, —Aklápu, mli nu mú así!— ¹⁶ múmú ahá aní bubu Yudea ɔmátó busrí yɔ abusu. ¹⁷ Dhá aní ɔdin obusu mákpli óbéé, moyótsu tɔto obuto. ¹⁸ Dhá aní ɔbu ndɔtɔ é ɔmáiyínkí ba wóyító botsu mu tati. ¹⁹ Amenyapú pú abí-ayín aní bupia abi ɔbɔwe alí bré ámutɔ, bogyówi ní. ²⁰ Mlikokoli Bulu mlihaa, mli ɔsríké amu imábwe nyankpu múa atsalíbí ntée ɔkpúnú ɔdaké. ²¹ Tsúfé tsú oyí asitsuábi a, asun wunhe aní íbéba alí bré ámutɔ odu kuku mókúba kí. Mú odu kuku é méétrá ba ekekeke. ²² Ní Bulu médinkí nke ámusu á, teki dháa méesian oyító. Táme ahá ámbú alalé púbwé mu kle amu su aladínkí nke ámusu.

²³ “Alí bré ámutɔ á, ní ɔkv lébláa fu óbéé, ‘Kí, Kristo, (dhá ámbú Bulu ladá mu ofúli amu) bu nfi ntée nána’ á, máhogyi. ²⁴ Tsúfé ahá aní beé amúgyí Kristo amu pú ahá aní bówa afunu beé, Bulu ɔnɔsú atáípu bogyi tsɔtsɔtsɔ béba oyító. Bóbwie ofúla pú osúna akpɔnkpɔnti púmlé ahá. Ní bétalí kóráá á, bémlé ahá ámbú Bulu lalé ámu é. ²⁵ Mli nu, nde mli ólá da yáí asa íba.

²⁶ “Ní ɔkv ɔbláa mli óbéé, ‘Kí, Kristo amu laba ɔbu dimbísú’ a, mli mádalí yéki. Alí kén ní beblí beé, ‘ɔbu obutótó’ é mli máhogyi ni. ²⁷ Tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ɔbáke íbóbwé fé alí ámbú nyankpu tɔfwí íbi, butowun mú tsú owí ɔdalíkpa yédali owí ɔkplíwíékpa amu.

²⁸ “ɔtínéá itɔ wuhé da a, unú alása butefia.

Nyankpusa-Mu-Bi Ámu Ibábi
(Marko 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “Iwɔsun wúun amu ɔma a, owí óbéta, ɔtsra é ɔméétrá féí. Ntsrakpabi békpa tsú ɔsúsú beda. Nwulótáa múa mútótó ató fée békpinkí. ³⁰ Mú ɔma a, mli wun mí, Nyankpusa-Mu-Bi

ánfi íbá íwí osúna osúsú. Ɔyító ahá fée bósu. Ɔhagyíŋha obówun ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí napú túmi móa numnyam kpɔ̀nkpɔ̀nti mbu nwulótáato tsú osúsú nebá. ³¹ Inu á, ɔkpe ku íbélín kúklókú, Bulu ɔ́bówa mu abɔ̀pu béyɛkpa mu ahá ámuú alalé ámu tsú ɔyí afunka ana ámu féesú.

Ɔyí Ɔnómɔ́ Íwí Osúna

(Marko 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² “Mlɔ̀puki pɔ̀ntɔ́ ɔyí. Ní mú abámbi deɔ̀í, ide ate pɔ̀pwe le á, mlitebí ání awikpan bré lafun. ³³ Alí kén, ní mlowun ání ntobí ánfí fée ide mútó bá a, mlébi ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí íbábi lafun ta ní. Nawíé wóyí ámu ɔ́nó tá. ³⁴ Ɔnɔ̀kwali nde mli bláa mbéé, ndemba-abí ánfí fée bumóowu tá asa íni fée béba mútó. ³⁵ Ɔsú móa así fée bótsun, táme mí asun blíhé móɔ̀tsun ekekekeke.

Nyankpusa-Mu-Bi Ámu Ɔbáke

(Marko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Ɔhaa méyín eke ntée bréa ntobí ánfí fée íbéba. Bulu-abɔ̀pu bumeyín. Bulu mu Bi ámu é méyín, nkéti aní Sí ámuú ɔ̀bu osúsú ámu nkule pé yin. ³⁷ Alí ámuú ilegyi Noa brésú amu a, alí íbégyi mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é íbábi ní. ³⁸ Tsúfé asa ntsubulábi amu lafun a, ahá betsiá búde ató gyí, búde ntá núu, búde aká tsiá, búde atsi kítá há akúlu alu yófun ekeá Noa lówie mu dáka kpɔ̀nkpɔ̀nkpɔ̀nti ámutɔ́. ³⁹ Ɔhaa mébi tóá ide músú yɔ́, kpéfún bréa ntsu ámu labulá súra amú fée náti. Alí kén buméebi mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí íbábi ní. ⁴⁰ Alí bré ámutɔ́ á, ní ayin abanyó bulí ndɔ́ kuletɔ́ búde agyómá yɔ́ á, Bulu obótsu ɔ̀kule sí ɔ̀kule. ⁴¹ Ní atsi abanyó búde nfúó kwe á, Bulu obótsu ɔ̀kule sí ɔ̀kule.

⁴² “Mlɔ̀dinka ansí íwisu, tsúfé mluméyín ekeá mli Wíe ɔ̀béba. ⁴³ Táme mlinu asún ánfí. Ní wóyí mu wie yin onyé bréa owikplu ɔ̀béba mu wóyító a, tɛki ologyo mu wóyí, owikplu móbwie wíé, wí mu ató. ⁴⁴ Mú su mli é mli gyɔ́, tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí néba bréa mli ansí medín mísú.

Osúmpú Wankláán Pó Ɔlaláhe

(Luka 12:41-48)

⁴⁵ “Ma mɛe gyí osúmpúá ɔ̀letun ansí, ɔ̀bu ɔ̀nɔ̀kwali? Mu íbitɔ́ mu wie tɔ̀pú mu aba atráhe wá, ɔ̀béé ɔ̀há amú atogyihe dinka brésú. ⁴⁶ Ansí bégyi osúmpú amu, ní mu wie amu ɔ̀bá bowun ání lélé ɔ̀de mú bwe. ⁴⁷ Ɔnɔ̀kwali nde mli bláa. Mu wie amu ɔ̀bópu mu ató fée wá mu íbitɔ́. ⁴⁸ Táme ní osúmpú laláhe ogyi, ɔ̀leblí wá nwuntɔ́ ɔ̀béé, ‘Mí wie méeba séi.’ ⁴⁹ Inu su olefi así ɔ̀de mu aba asúmpú da, mu ntá abupú búde ató gyí si amú, búde ntá núu bu á, ⁵⁰ mu wie amu ɔ̀béba bófwie mutɔ́ ekeá ɔ̀medín ansí. ⁵¹ Mu wie amu ɔ̀béhie títi mutɔ́, trá bití mu apinabwebífó ámu asu kékéé. Inú isú móa kpisií bu ní.

25

Mbitebí Dú Aku Íwí Yébi

¹ “Bulu iwígyí ámu íbóbwe fé mbitebí dú akvá botsu amú nkandíe dáli beyéfia ɔ̀ká pɔ̀pwe otsiápu ɔ̀ku. ² Amútó abanú bemimláa, abanú é betun ansí. ³ Aha mimláhe amu botsu amú nkandíe, táme bumotsu nfɔ́ kuku kítá. ⁴ Táme atiansipu amu botsu nfɔ́ wá atótó kítá. ⁵ Ɔká otsiápu amu mókɔ́sí ba. Mú su mbitebí ámu fée bɔ̀gyɔ́sí, tsun mútó dídi.

⁶ “Ɔyí-nsiné á, ɔ̀ku lósvrá okitikíti ɔ̀béé, ‘Ani pi, ɔ̀ká otsiápu amu ɔ̀bá o! Mlɔ̀dali yefia mu!’ ⁷ Inu mbitebí ámu fée bɔ̀kusú nywé amú nkandíe. ⁸ Aha mimláhe amu bebláa atiansipu amu beé, ‘Ani nkandíe dedúun. Mú su mliha aní nfɔ́ kpalobí awa aní kléto.’ ⁹ Mú atiansipu amu bebláa amú beé, ‘Ó-o, imɔ̀tsó. Imóɔ̀fun ania mlunyɔ́. Mli yɔ́ afepú wá, amli yɔ̀hɔ́ mli klé.’ ¹⁰ Bréa aha mimláhe amu bɔ̀pu ɔ̀kpa bɔ̀yó á, ɔ̀ká otsiápu amu léba. Amú ámuú beda íwisu ámu bobuo ɔ̀ká otsiápu amu wíé ɔ̀ká otsiákpá inu, oyin ámu asúmpú befin obu ámu.

¹¹ “Mú ɔ̀ma a, mbitebí atráhe amu é beba belú klun ɔ̀ma, blí beé, ‘Ani sí, finki ha aní awie.’ ¹² Táme ɔ̀ká otsiápu amu lébláa amú ɔ̀béé, ‘Ɔnɔ̀kwali nde mli bláa, mmeyín mli ɔ̀kpagyíokpasu.’”

¹³ Yesu lómɔ́ mú ɔ̀nó ɔ̀béé, “Inu su mlida íwisu, tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí néba bréa mli ansí medín mísú.

Asúmpú Abasá lwi Yébi
(Luka 19:11-27)

¹⁴ “Nyankpusa-Mu-Bi ámu íbábi bóbwe fě ọkúá ọde ọkpa tu, ọletí mu asúmpú, ye mu ató há amú ọbée, bukí mósú yai mu. ¹⁵ Ọlọpu sika pepe akente anu há ọkule, pú akente anyo há onyọọsi, ọlọpu kente kule é há ọsaasi. Ọleha okugyíọku mu ọwunlín ọnó asa ọlenatí. ¹⁶ Osúmpú amúú olenya akente anu ámu lówa ọsa pú kóba amu fi íbíágyí asi. Mú sv umọwa ọpá kuku, olenya akente anu dínká mósú. ¹⁷ Onyọọsi amu é lédamlí ibi mu sika pepe akente anyo ámusu alí kén. Mú sv olenya akente anyo dínká mósú. ¹⁸ Táme ọsaasi amúú olenya kente kule amu mú lóyókwi ọbó, pú mu wie sika pepe amu ọjáín mótó.

¹⁹ “Lọwa ọpá asa amú wíe amu lótsu mu ọkpa ámu ba, ọletí amú ọbée, mu amónyo bóbú akúnta. ²⁰ Osúmpú amúú olenya sika pepe akente anu ámu lótsu múa mósú ọdínka akente anu ámu ba mu wie, bebláa mu ọbée, ‘Mí wíé, feha mí sika pepe akente anu. Mí é nanyá akente anu dínká mósú. Mú ní.’ ²¹ Mu wie amu léda mu ipán, blí ọbée, ‘Fabwé ató. Osúmpú wankláán fúgyi. Íniá fawá ọnọkwali ató túkúrííbi ánfító sv á, nọpu fú yáí mí ató tsọtsọtsọ ọnó. Ba afubetsiá mí wá, anya ansigyí.’

²² “Osúmpú onyọọsi amúú olenya sika pepe akente anyo ámu é lébláa mu wie ọbée, ‘Mí wíé, sika pepe akente anyo feha mí. Mí é nanyá anyo dínká mósú. Mú ní.’ ²³ Mu wie amu léda mu ipán, blí ọbée, ‘Fabwé ató. Osúmpú ọnọkwali pu fúgyi. Íniá fawá ọnọkwali ató túkúrííbi ánfító sv á, nọpu fú yáí mí ató tsọtsọtsọ ọnó. Ba afubetsiá mí wá, anya ansigyí.’

²⁴ “Múú osúmpú amúú olenya sika pepe kente kule amu é lébebláa mu wie ọbée, ‘Mí wíé, nyin ání fú asón bu ọnlun. Futọkpótí ató ọtínéá fumodu; futekpá ató-abí ọtínéá fumefitá. ²⁵ Mú sv nenyá ifú pú fú sika pepe amu ọjáín ọbótó. Mú ní, hẹ fú ató.’

²⁶ “Inu mu wie amu lébláa mu ọbée, ‘Osúmpú laláhe, ọwuhyọpú fúgyi. Fuyin ání ntọkpótí ató ọtínéá mmodu, ntekpá ató-abí ọtínéá mmefitá ató. ²⁷ Íniá fuyin mú alí á, teki fọpu yótswi sika ọyaíkpa. Íniá naba a, teki nọyọhọ múa mósú abí.’ ²⁸ Múú oyin ámu lébláa mu asúmpú amu ọbée, ‘Mliswu mu sika pepe kente kule amu ha ọmvamúú alanyá akente idú ámu. ²⁹ Tsúfẹ ọhá ání ọbu tsọtsọ á, betrá pu iku tsía mótó há mu, obénya tsọtsọtsọ. Táme ọhá ání ọma á, bóswi mu kpalóbíbiá ọbu, ³⁰ amlitswi osúmpú anfi ọma labi anfi wa oklúntó. Inú isú múa kpisií bu ni.’

Asúngyí

³¹ “Ní mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí nebá mí iwíe ogyíkpa, Bulu-abọpu fěé bubuo mi á, nétsiá mí ọsúsú numnyam owíe obíású. ³² Békpa ọyító ahá fěé befiá mí ansító. Inu nótọsí amótó, fě aliá mbwi ọkparú tótọsí akúfa lé akpalátó. ³³ Fówun nahá akúfa amu balí mí gyọpısu, akpaláa amu é balí mí binasv. ³⁴ Inu mí ánfí ngyi Owíe anfi nébláa ahá amúú bulí mí gyọpısv ámu mbée, ‘Mli ahá ánfí mí Sí layúlá ánfí mlıba, amlıbetsiá iwíegyí amúú ọlayayáí há mli tsú ọyí asitsuábi ọpá ámutó. ³⁵ Tsúfẹ akún lekítá mí á, mlıléha mí ató negyi. Ọmewóli lekítá mí, mlıléha mí ntsu nonu. Nọbwe ọfọ, mlılóhọ mi ọfọ. ³⁶ Nenatí yayá, mlıléha mí tati nedídá. Nọlọ, mlıléki mi. Nedi obu, mlıléba beki mi.’

³⁷ “Inu yilé abwepú ámu béfité mí be, ‘Ani Wíé, ọmenke anilówun ání akún de fú, aniléha fú ató fegyí? Ọmewóli de fú, aniléha fú ntsu fonu? ³⁸ Fọbwe ọfọ, anilóhọ fu ọfọ? Ọmenke fenatí yayá, aniléha fú tati fedídá? ³⁹ Ọmenke fọlọ, ntée fedı obu, aniléba beki fu?’

⁴⁰ “Inu mí ánfí ngyi Owíe ánfí nébláa amú mbée, ‘Ọnọkwali nde mli bláa. Tógyítá mlılóbwe há mí apíó ánfí ahá butamabú amú wá ahátó ánfító ọku á, mí mlılóbwe mú há á.’

⁴¹ “Inu nébláa ahá amúú bulí mí binasv ámu é mbée, ‘Mlıkpokpe tei nfi. Bulu lalwí mli. Mlıyọ ogyá amúú itamadun, Bulu lélayáí há Ọbunsám múa mu abọpu amutó. ⁴² Tsúfẹ akún lekítá mí, mlıméha mí atogyihe. Ọmewóli lekítá mí, mlıméha mí ntsu annu. ⁴³ Nọbwe ọfọ, mlımóhọ mi ọfọ. Nenatí yayá, mlıméha mí tati andıda. Nọlọ, nedi obu; mlıméki mi.’

⁴⁴ “Inu amú é béfité mí be, ‘Ani Wíé, ọmenke anilówun ání akún de fú, ọmewóli de fú, fúgyi ọfọ, funa yayá, fudelo ntée fuda obu; anımébeki fu?’ ⁴⁵ Inu mí ánfí ngyi Owíe anfi nébláa amú mbée, ‘Ọnọkwali nde mli bláa. Alı amúú mlımóbwe mú há mí apíó ánfí ahá

butamabú amú wá ahátò ánfító òkú á, mí mlímóbwe há á.' ⁴⁶ Bulu òbéha amú bóyò iwòwòsun ání itamatátó, táme yilé abwepó ámu mú bénya nkpa ání itamatá."

26

Bekiklí Yesu Nwunsu

(Marko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohane 11:45-53)

¹ Bréá Yesu lósuná ató ánfí fée tá á, òlebláa mu akasípú amu òbéé, ² "Mliyin ání ilasí nkenyó bégyi Israelfòsu Katsun Nke. Nke ámutò á, òkú òbópu mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí wá mí alupú ibitò, béda mí mántá oyikpalíhesu."

³⁻⁴ Alí bré ámutò á, Yudafo Bulu igyí ahapú dehen pú amú ahande befia igyí òhapú dehen Kaiafa wóyító, kítá agywun òkpa ání bótson músú kítá Yesu ñáinto, mó mu. ⁵ Táme beblí bee bumóòbwe mú nke ámutò, méni kpokiti méeda òmá ámutò.

Ofobí Fánfáánfán Pwólí Yesu

(Marko 14:3-9; Yohane 12:1-8)

⁶ Bréá Yesu bu Betania wúlutò, Simon òkúvá alaló ilo pèpe kí wóyító òde ató gyí a, ⁷ òtsi òkú léba mu wá. Òde prentua wankláán kuá ofobí fánfán ání ibu bíá bə mú, òletséí ofobí ámu wólí Yesu nwuntò. ⁸ Yesu akasípú amu benya òbló bréá bowun íni. Mú su befité beé, "Ntogyi sù òtsi ánfí layíntá ofobí fánfán ánfí? ⁹ Abétalí fé mú ibiá kpékplé, pú kóba amu há ahíánfó."

¹⁰ Yesu lébi ání òbló lakítá amú. Mú su òlebláa amú òbéé, "Ntogyi sù mlidé mu háan? Ito yilé alabwé há mí. ¹¹ Ahíánfó bétsiá mlitò ekekegyíeke, táme mí mú mméetsiá mli wá yó. ¹² Alatséí ofobí fánfán ánfí wólí mí, pólá mí òyulúv yáí há mí opuláké. ¹³ Ònòkwali nde mli bláa. Òyító òtínegyíòtíneá béda Bulu asun wankláán ámu òkan a, béblí tó ánfí òtsi ánfí labwé ánfí púkáín musu."

Yuda Iskariot Lótsulá Ání Òbéle Yesu Há

(Marko 14:10; Luka 22:3-6)

¹⁴ Mú òma a, mu akasípú dúanyò ámutò òkúvá butetí mu Yuda Iskariot lóyò Bulu igyí ahapú dehen amu wá. ¹⁵ Òleyéfité amú òbéé, "Ní nelé Yesu há mli á, ntò mléha mí?" Mú su bekla sika futútú advasa (30) wá mu ibitò. ¹⁶ Tsú bré ámutò òlòwa òkpa dunká ání òbótson músú lé Yesu há amú.

Katsun Atogyihe Gyí

(Marko 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Yohane 13:21-30)

¹⁷ Israelfò Bodobodo MátúhéNke ámutò eke gyankpapu a, akasípú amu beba Yesu wá befité mu beé, "Ani Wíé, obu mòmuto ayela ha fu, afogyi Israelfòsu Katsun Nke atogyihe amu?"

¹⁸ Yesu lébláa amú òbéé, "Mliyo asímási wá wúlutò, amliyebláa mu mliaa, 'Osunápú amu òbéé, mí bré lafun. Íni su mía mí akasípú abá begyi Israelfòsu Katsun Nke ámu fú wóyító.'"

¹⁹ Mú su akasípú amu bəyóòbwe ali ámutú Yesu lébláa amú ámu pérééépé. Bela obu ámutò, bwé Katsun Nketò atogyihe amu yáí unu.

²⁰ Bréá nsaintò deklúun a, Yesu mua mu akasípú beba betsiá òpónú ámu asi. ²¹ Ató ámu ogyíkpá a, Yesu lébláa amú òbéé, "Ònòkwali nde mli bláa, mlitò òkule òbéle mí há."

²² Asún ánfí léhie han akasípú amu. Mú su befi asi bude mu fité kulekule beé, "Mí Wíé, mí ní lóó?"

²³ Yesu lébláa amú òbéé, "Òhá ámutú mía munyo anidé ibu wa òlepe òkuleto ámu òbéle mí há. ²⁴ Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí nówu fé alitá bəwanlín tswí, táme òhá ámutú òbéle mí há ámu ògyówí ní. Ní bumetepí kwíí mu kúráá á, teki ibu alé há mu."

²⁵ Yuda Iskariot ámutú òlele mu há ámu é léfité mu òbéé, "Osunápú, mí ní lóó?" Mú Yesu lébláa mu òbéé, "Ee, fablí."

Yesu Ntópwe Atogyihe Tráhe

(Marko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintofò 11:23-25)

²⁶ Bréá buɔe ató ámu gyí a, Yesu léle bodobodo ipín, ɔleɔa Bulu ipán, bíábíá mútó púhá mu akasípú amu, blí ɔbéé, “Mliho amligyi. Mí ɔyulúv nu.”

²⁷ Inu olotsu ntá-ewe, ɔleɔa Bulu ipán, púhá amú ɔbéé, “Mli fée mliho amlunu. ²⁸ Mí obugya ni. Mú Bulu dépusí mu ntam* ání alaká há ahásv ní. Bétsei mú wólí asi, méni obési ahá tsotsɔtsɔ lakpan kíé amú. ²⁹ Nde mli bláa mbée, mméetrá nu wáun-abí ntá ánfi alu yófun ekeá mía mlunyo abélanu mú pópwe mí Sí iwíegyí ámutɔ.”

³⁰ Benya wá ulu dá Bulu ipán tá alí, benatí yó Nfɔ-nyíbu ámusu.

Petro ɔbɔswí ɔbéé Mumeyín Yesu

(Marko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohane 13:36-38)

³¹ Bréá bowie Nfɔ-nyíbu ámusu á, Yesu lébláa amú ɔbéé “Mli fée mléyinkí mí ɔma onyeni. Tsúfée ɔwanlín wá Bulu asón ámutɔ beé, ‘Néda akúfa ɔkparú ámu lédá, mu akúfa bédasáín.’” ³² Mú ɔletrá blí ɔbéé, “Táme ní Bulu ɔkúsúa mi tsú afúlito á, négya mli nkprá yó Galilea ɔmátó. Inu mlóbotu mí ní.”

³³ Petro lébláa mu ɔbéé, “Ní amú fée beyinkí fú ɔma kúráá á, mí mú mméeyinkí ekekeke.”

³⁴ Yesu lébláa mu ɔbéé, “Ɖnɔkwali nde fú bláa. Onyeni, asa bate ɔbéle ɔnó á, fɔswí pú ibi wá ogyá tse sa fee fumeyín mí.”

³⁵ Inu Petro lébláa mu ɔbéé, “Ní lowu igyi kúráá á, mméekiná fú ekekeke.” Alí kén akasípú atráhe amu é beblí ní.

Mpáíbo Getsemane

(Marko 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Yesu mva mu akasípú ɔyɔ ɔtnekuá butetí inu Getsemane. Bréá bowie unu á, ɔlebláa amú ɔbéé, “Mlitsia nfi, nɔyó nkprá yóbo mpál.” ³⁷ Ɖlekpa Sebedeo abi anyo, buggi Yakobo mva mu pio Yohane pú Petro ya. Inu asón lehé han mu, mu ansí lepe. ³⁸ Mú ɔlebláa amú ɔbéé, “Asón ihé de mí háan, ideklé umɔ mí. Mlitsia nfi, mía mlunyo agyo.”

³⁹ Inu ɔlenatí yó nkprá kpalobí, ɔleɔa akpawunu pú ansító bun ɔsulúto, kókóli Bulu ɔbéé, “Mí Sí, ní ibówa alé á, ha ntá-ewe ánfi† itsun misu. Táme megýí tóá ndeklé, mboún múá fudeklé íbá mútó.”

⁴⁰ Mú ɔleyinkí ba akasípú amu wá bowun ání buɔeɔidi. Íni su ɔlefíté Petro ɔbéé, “Mú su mlumétalí tsíá, mía mlunyo agyo ɔnɔhwírú kule kpán? ⁴¹ Mligyo amlíkokoli Bulu, méni mlumóowie isókito, tsúfée mli ɔhé deklé, táme nyankpusa-oyí lɔpɔn.”

⁴² Yesu létrá yókokóli Bulu ɔbéé, “Mí Sí, ní ntá-ewe ánfi móɔtsun misu, íbwé alígyíalíá nónu mú á, múmú tóá fudeklé íbá mútó.” ⁴³ Ɖletrá yinkí ba bowun ání akasípú amu butráa buɔeɔidi, tsúfée didí de amú bu.

⁴⁴ Mú su ɔlenatí sí amú, trá yókokóli Bulu otse saasi, blí asón ámu kén. ⁴⁵ Ɖleyinkí ba akasípú amu wá, befité amú ɔbéé, “Mlilatráa si mlida mludé ɔkpónú da? Mlíki, bré ámu lafun ání bópu mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi wá lakpan abwepú íbitɔ. ⁴⁶ Mlíkusv agyo. Mlíki, ɔhá ámú ɔde mí le há ámu ná á.”

Yesu Kítá

(Marko 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohane 18:3-12)

⁴⁷ Yesu ɔnó mesi asa akasípú dúanyo ámutɔ ɔkuleá butetí mu Yuda lóbowie unu. Ɖɔɔm kɔnɔkɔnɔkɔntíá buɔe ndayí pú nkpotí bubuo mu. Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafo ahande amu lówa amú. ⁴⁸ Yuda amú ɔbéle Yesu há ámu lébláa ɔɔm amu yáí ɔbéé, “Ɖhá ámú nélatá pútá ámu gyí ɔhá ámu ni. Mlíkita mu.”

⁴⁹ Íni su ɔlenatí laa yéha Yesu itsíá ɔbéé, “Osunápú, tsia ní!” Ɖlelatá mu pútá.

⁵⁰ Mú Yesu lébláa mu ɔbéé, “Agya, bwe tóá ɔbwekpá feba.”

Inu ahá ámu benatí tó Yesu, kítá mu kínkíínkín. ⁵¹ Inu Yesu akasípú amutɔ ɔkule lótswi mu ɔdayí, kpá Bulu igyí ɔhapú dehen osúmbi ɔku isu lé. ⁵² Mú Yesu lébláa mu ɔbéé, “Yinkia fú ɔdayí wa mú ɔfletɔ. Tsúfée ɔhá ání ɔtenatí kítá ɔdayí á, ɔdayí ɔnó otesin.

* ^{26:28} Ntam pópwe bu nwulú dada amu akotɔ. † ^{26:39} Ntá-ewe ánfi igyi iwɔsin ání Yesu obówun.

⁵³ Fumeyín fεε nétalí kókóli mí Sí òbéha mu abòpυ tsòtsòtsò akú dúanyò béba bókò hò mi? ⁵⁴ Táme ní ibá alí á, nkálí ibóbwe asa Bulu asún wanlínhé amu ibéba mótó?”

⁵⁵ Inu Yesu léfité amó òbée, “Ogyo otswapú ngyi, só mlilatsú nkpotí pú ndayí mlebá mí òkitákpá? Ntsie mli wá Bulu òtswékpa unu ekekegyíeke nde mli ató suná, mlimékítá mí ekekeke. ⁵⁶ Táme inu fée laba mótó, méní Bulu ònósó atóipú asún wanlínhé amu ibéba mótó.”

Inu akasípú amu fée besrí sí mu.

Yudafò Ahande Ansító Lú

(*Marko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohane 18:13-14, 19-24*)

⁵⁷ Mú Yesu akítápú amu bekpa mu ya Bulu igyí òhapú dehen Kaiafa. Inú mua Mose mbla asunápú pú Yudafò ahande amu befia ni. ⁵⁸ Táme Petro lépetí obuò amó òma tsútsúútsú alu bowie igyí òhapú dehen wóyító unu. Oleyétsiá amó agyópu wá, méní obówun aliá asún ámu ibómò ònó. ⁵⁹ Inu Bulu igyí òhapú dehen amu mua Yudafò asún agyípú amu fée bodunká ahá aní béka asún dínká Yesusu, méní belú músó mó mu. ⁶⁰ Afunupu tsòtsòtsò bedali ba, támé amó fée ònó lòtsun òtsan. Mú òma a, ahá abanyó bedali belú ahande amu ansító, ⁶¹ blí beε, “Oyin ánfí léblí òbée, ‘Nétalí bwíé Bulu òtswékpa amu, lápú nkensá yi mú.’ ”

⁶² Mú Bulu igyí òhapú dehen amu lóksú líí fité Yesu òbée, “Fuma ònó lé? Fuma asvansu blí pólé fú iwí?” ⁶³ Táme Yesu móbwí ònó. Bulu igyí òhapú dehen amu lélabláa Yesu òbée, “Neká Bulu òkiankparu amu, ní fúgyí Kristo, (òhá amú Bulu ladá mu ofúli), ogyi Bulu mu Bi ámu a, bláa aní.”

⁶⁴ Mú Yesu lébláa mu òbée, “Mú fablí á. Táme mlibi aní tsú nde pòya a, mlówun mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ntsie Bulu Otúmípu gyòpísu ánfí, ndin òsúsú nwlòtáasu nebá.”

⁶⁵ Mú Bulu igyí òhapú dehen amu lékitá mu atadiε bálí mú kuaan,† blí òbée “Alabó mbusuo! Adánsie mòmυ anitráa anigyó? Yée mlilanú abususu aní alablí. ⁶⁶ Nkálí gyí mli agywun?”

Bebláa mu beε, “Ilehián aní obówu!”

⁶⁷ Inu botutúu atsonò wulí mu ansító, wòwò mu atswε. Aku é bedadáa mu asoto, ⁶⁸ fité mu beε, “Bulu ònósó òtóipú Kristo, ma ladá fú? Bla aní.”

Petro Lóswí Òbée Múmeyín Yesu

(*Marko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohane 18:15-18, 25-27*)

⁶⁹ Petro tsie wunsínésú unu, otsibi òku lóbòtu mu. Òlebláa Petro òbée, “Fúa Yesu Galileayin amu nyo ná.”

⁷⁰ Táme Petro lówa ònólí ahá ámu fée ansító òbée, “Mmeyín asún ánfí fudeblí ánfí iwí kukukuku.” ⁷¹ Mú òma wóyí ònó unu é á, otsibi òku é lébi Petro. Mú su òlebláa ahá aní bulí unu òbée, “Oyin ánfí mua Yesu Nasaretyin amonyò ténátí.”

⁷² Inu Petro lópu ònólí ká ntam, blí òbée, “Mmeyín mu.”

⁷³ Mú òma a, ahá amú bulí unu ámutò aku beba bebláa Petro beε, “Lélé mú á, anyin aní fúa Yesunyo ná, tsúfé fú tóito de aní suná alí.”

⁷⁴ Inu Petro lówa ntam kakáa bi òbée, “Neká tógyító, mmeyín oyin amú mli dé mu iwí asún blí ámu!”

Inunv bate lóbòn. ⁷⁵ Petro lékaín aní Yesu lébláa mu òbée, “Fóswí tse sa fεε fumeyín mí asa bate òbéle ònó.” Inu òledali híé yósu.

27

Yesu Kpa Ya Pilato

(*Marko 15:1; Luka 23:1-2; Yohane 18:28-32*)

¹ Òyi kehe nyanki-nyanki a, Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafò ahande amu bekítá agywun beε, bómò Yesu. ² Mú su beklí mu, pú mu yówa Pilato ibitò. Mvgyí Roma òhandeá òde Yudea òmású gyí ni.

† 26:65 Ilosuná aní asún ámu lawíé mu iwíto dubi.

Yuda Iskariot Iwi Sián
(*Gyumagyi* 1:18-19)

³ Yuda amúb òlele Yesu há ámu lówun ání bahá Yesu pón. Ulehan mu. Mú su oleyinkía sika futútú advasa ámu ya Bulu igyí òhapú dehen pú Yudafò ahande amu. ⁴ Òlebláa amú òbée, “Nalé òhá ání òmòkúbwé lakpan kuku há. Mú su nabwé lakpan.”

Múú bebláa mu beε, “Anuméyín mú iwi kuku. Fú asún igyi.”

⁵ Mú su Yuda lótswi sika futútú ámu sísí amú Bulu òtswékpa wunsínésú inu, náti yésíán iwi.

⁶ Bulu igyí ahapú dehen amu bòtósí kóba amu, blí beε, “Ani mbla meha òkpa ání apúv kóba anfi odu wa Bulu òtswékpa kóbato, tsúfé mú iwi metin. Obugya kóba igyi.” ⁷ Mú su bòbwe agywun, pú kóba ámu yóhò ató òpwepú òku òsulúv, pú inu bwé afòó ání bubu Yerusalem opulákpa. ⁸ Inu su bòtu nde butetí inu beε, “Obugya òsulúv.”

⁹⁻¹⁰ Inu léha Bulu asún amúb òleblí tsun mu ònósú òtópú Yeremiasu ámu léba mútò. Òbée, “Botsu sika futútú advasa amúb Israelfò begyi mu ibíá, hò mu amu yóhò ató òpwepú òku òsulúv fé alíá Bulu lébláa mi.”

Yesu Líí Pilato Ansító
(*Marko 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohane 18:33-38*)

¹¹ Yesu líí òmású òkípú Pilato ansító. Múú Pilato léfité mu òbée, “Fúgyí Yudafò owíe amu ni?”

Yesu lébláa mu òbée, “Ee, mú fablí á.” ¹² Táme bréá Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafò ahande amu beka asún dínká Yesusu á, òmele kuku ònó.

¹³ Múú Pilato léfité mu òbée, “Fumédé asún anfi bakla dínká fósú anfi nu?”

¹⁴ Táme Yesu métepi bwíí ònó. Mú su ilobwie Roma òhande amu ònó.

Yesu Lowu Ipón Ha
(*Marko 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohane 18:39-19:16*)

¹⁵ Ofífígyíofí, ní bude Israelfòsu Katsun Nke gyí a, Roma òhande amu tesí obu òdipú òkuleá òdòm amu budeklé há amú. ¹⁶ Alí bré ámutò á, obu òdipú òkúv alahò dá, butetí mu Baraba da obu. ¹⁷ Mú su bréá Yudafò ámu féé bebefia a, Pilato léfité amú òbée, “Ma nsíi ha mlí? Baraba lóó, ntée Yesu, butetí mu Kristo amu?” ¹⁸ Tsúfé Pilato yin ání Yesu iwi olu sò Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafò ahande amu bakítá mu ba mu.

¹⁹ Bréá Pilato tsie òde Yesu asún ámu gyí a, mu ka lówa obí mu wá òbée, “Mábwe oyin anfi mu asún da òkpa anfi tòtò. Tsúfé ígye onyé á, nokun okude wun mu, ifú lehté kíta mí.”

²⁰ Táme Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafò ahande amu beha òdòm amu ònó beε, bukókoli Pilato osi Baraba, abumò Yesu. ²¹ Mú su Roma òhande amu lélafíté òdòm amu òbée, “Ahá abanyó anfitò òmòm mu nsíi ha mlí?”

Botsu ònó beε, “Baraba!”

²² Múú Pilato létrá fité amú òbée, “Ntò mbwée Yesu, butetí mu Kristo, (òhá amúv Bulu ladá mu ofúli amu)?”

Amú féé bebláa mu beε, “Ha abuda mu manta oyikpalíhesu!”

²³ Pilato léfité amú òbée, “Ntogyi su! Tsitsa mòm mu alabwé?”

Inu belakplón kúklókúv beε, “Ha abuda mu manta oyikpalíhesu!”

²⁴ Bréá Pilato lówun ání alabwé kásíán, kpokiti mbóv deklé ida inu á, olotsu ntsu fwí ibi amú ansító inu, bláa amú òbée, “Mí ibi anyò uma oyin anfi lowutò. Mlí asún igyi.”

²⁵ Yudafò ámu féé bebláa mu beε, “Mu lowu isubití ibá ania aní abí-anású!”

²⁶ Inu Pilato lési Baraba há amú, òleha mu isá akòpú bepití Yesu ató, òlòpu mu wá amú ibitò òbée, buyéda mu manta oyikpalíhesu.

Yesu Ahinlá Bwe
(*Marko 15:16-20; Yohane 19:2-3*)

²⁷ Inu òmású ogyípú amu isá akòpú bekpa Yesu ya mu wóyító. Beti amú aba isá akòpú atráhe amu féé, beda Yesu òbun. ²⁸ Bòwóí Yesu atadiε, pú ligá pepe ku wá mu. ²⁹ Bòlv obungyo-awu, bwé mú owíepa bun mu nwun. Bòpu oyí ku wá mu gyòpi ibitò, fé akònfra. Beda akpawunu mu ansító, bude mu ahinlá bwe beε, “Yudafò Owíe, fú nkpasu ònlinsu!”

³⁰ Botu atsonó wólí Yesu, swíí mu oyí ámu púpítí mu nwuntò. ³¹ Bòbwe mu ahinlá tá á, bəwóí amú ligá pəpə amu, yínkía mu onutó atadiə wá mu, bəkpə mu dáli bəyó abuyeda mu manta oyikpalíhesu.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhesu

(Marko 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohane 19:17-27)

³² Bréá bəyó á, befia Kireneyin əkvá butetí mu Simon. Isá akəpú ámu bəka mu híé bəe, əhóə oyikpalíhe amu sura. ³³ Boyówie ətunekvá butetí unu Golgota. Mú así gyí, “Nwun Okokobi Otsiákpá.” ³⁴ Bəpu afá kítákítá wá ntátó tin Yesu ənó bəe onúu, táme bréá əleda mú ənó á, olekiná nu.

³⁵ Beda mu mántá oyikpalíhe amusu tá á, beye mu atadiətə. Inu bətswi abi púkí əhagyíəha ogyíkpá. ³⁶ Besi butsie unu, bude mu iwí gyóo. ³⁷ Múú bəwanlín tásá suá bude mu da mántá oyikpalíhesu, dá mántá mu awunso bəe, “YESU, YUDAFƏ OWÍE AMU NI.” ³⁸ Beda awikpə abanyó é mántá nyikpalíhesu tsía mutə. Əkule bu mu gyəpəsu, əkule é bu mu bunasu.

³⁹ Inu atsunpu bəkpəkúpú nwuntə, blí Yesu iwí abususu bəe, ⁴⁰ “Yéé fú fəe fétalí bwíé Bulu ətswékpa amu, lápwé mú nkensá owító ní? Hə fú iwí! Ní lélé Bulu mu Bi fúgyi á, kplí tsu oyí ámusu akí.”

⁴¹ Alí kén Bulu igyí ahapú dehen, Mose mbla asunápú pú Yudafə ahande amu é bəbwe mu ahinlá ní. ⁴² Bəblí bəe, “Ələhə ahá nkpa, táme əmetalí hə mu iwí. Ní mgyí Israelfə owíe amu a, əkplí tsu oyí ámusu, méní abóhə mu gyi. ⁴³ Yéé əbée Bulu mu Bi mgyi, mu ansí dín Bulusu. Bulu əlé mu séi, akí aní otekle mu asún.”

⁴⁴ Alí kén awikpə ámuú beda mántá nyikpalíhesu mu wá ámu é bəbwe mu ahinlá ní.

Yesu Lowu

(Marko 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohane 19:28-30)

⁴⁵ Owí leta əsulúu amusu féeé, tsú dódúanyətə alu yófən ntúpwə dəsatə. Owí metrálun ε. ⁴⁶ Dəsa ámutə á, Yesu lókpəlun kúklókúú Hebri əblítə əbée, “Eli, Eli, Lama Sabaktani?” Mú así gyí, “Mí Bulu, mí Bulu, ntogyi só fakpá mí əma?”

⁴⁷ Bréá ahá ámuú bulí unu ámutə akú bonu asún anfi á, beblí bəe, “Əde Elia kpolí.” ⁴⁸ Inu amótó əku lésrí yótsu əsapə, púdá ntá ədátə, púyi oyísú, tsú mú fúá, pútin mu ənó əbée onúu.

⁴⁹ Táme mu aba atráhe amu bebláa mu bəe, “Si, alu kú bəe Elia əbéba bəhə mu.”

⁵⁰ Yesu létrá kplún kúklókúú, əlele əhə.

⁵¹ Inu Bulu lébalí tati ámuú bəpəká Bulu Ətswékpa obu ámutə anyə, tsú awunso beyi así kuaan. Bulu léha əsulúu lekpinkí, əleha abutá lemamáun. ⁵² Olefinfínki ntsán, aha wankíhé tsətsəətsə bəkusú tsú afúlito. ⁵³ Yesu kusú tsú afúlito əma a, aha wankíhé anfi bəkusú tsú afúlito anfi bəyə Yerusalem wúlu wankíhé ámutə, yéle iwí əwan súná ahá tsətsəətsə.

⁵⁴ Bréá isá akəpú əhande pú isá akəpú ámuú bude Yesu iwí gyóo amu bowun əsulókpinkí ámu pú tásá ide mósú yə féeé á, ifú lehəe kítá amú, beblí bəe, “Lélé, Bulu mu Bi óyin anfi gyí.”

⁵⁵ Atsi tsətsəətsə bobuo Yesu, bude musu kú tsu Galilea əmátó. Amú é besi lí tsútsúútsú, bude mu kú sisí. ⁵⁶ Amótó akú gyí, Magdalayintse Maria mua Maria aní ələkwí Yakobo mua Yosef pú Sebedeo mu ka aní ogyi Yakobo mua Yohane aná oyín.

Yesu Pulá

(Marko 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohane 19:38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Bréá owí depəəon a, Arimateayin iwí onyapú əkvá butetí mu Yosef, amlí Yesu əkasípú ləyə Pilato wá, yókulí mu əbée, osí Yesu fúli amu ha mu. Pilato léha aní busí fúli amu ha mu. ⁵⁹ Mú su Yosef ləpu əhráda aní iletin wankláán kíkli fúli amu iwí, ⁶⁰ ələpu mu yówa əbó pəpwe aní aladá butátó yái há mu iwítə. Múú olemináa ibwi yíləyílé ku tin əbó ámu ənó, əlenatí. ⁶¹ Magdalayintse Maria mua Maria nyəəsi amu besi butsie unu fún bude ntsán ámu kú sisí.

Yesu Ntsán Gyo

⁶² Yudafə iwusu ədaké əyi kehe, igyi əkpúnú ədaké á, Bulu igyí ahapú dehen, Farisifə ámu féeé pú Pilato befia. ⁶³ Bəbláa mu bəe, “Owíe, anlakáin aní bréá ofunupu anfi tsie

nkpa á, ɔleblí ɔbéε, ‘Nkensä ɔma a, Bulu ɔbélakúsúa mi tsú afúlitɔ.’ ⁶⁴ Mú sv ha abuyogyo mu ntsán ámu ɔnó wankláán, yófun eke sáási. Ní megyí alí á, mu akasípú amu bóyówi mu lé, bεmlé ahá bεε alakúsú. Ibá alí á, akasípú amu ahámlé bódun mu kle.”

⁶⁵ Pilato lébláa amú ɔbéε, “Isá akɔpó ní. Mliha amú abuyogyo unu wankláán alíá mlétalí.”

⁶⁶ Mú sv beyétan ɔbó ámu ɔnó wankláán, há agyópu bogyo mú asi.

28

Yesu Kusú Tsú Afúlitɔ

(Marko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohane 20:1-10)

¹ Yudafo ɔkpónú ɔdaké ɔyi kehe, igyi Kwasiada bake a, Magdalayintse Maria mu Maria nyɔɔsi amu ɔkusu yó Yesu ntsán ámu ɔkíkpa. ² Inunu á, ɔsulú lekpinkí kúklókúú, Bulu-ɔbɔpu lékplí tsú ɔsúsú bemináa ibwi yílé ámu lé ɔbó ámu ɔnó, tsíá músú. ³ Mu ansító lehie wankí, ide ogyá kpa. Mu atadié é lofulí futútúútú fé opulí-mpútó. ⁴ Bréá bowun mu a, ifú lehié kítá unu agyópu amu, bekpinkí kpakpakpakpa, dɔda, lwíí fé afúli.

⁵ Bulu-ɔbɔpu amu lébláa atsi ámu ɔbéε, “Mlumánya ifú! Nawun ání Yesu amúú beda mántá oyikpalíhesu ámu mlidédunká. ⁶ ɔma nfi. Bulu lakúsúa mu fé alíá ɔleblí yáí. Mlibeki ɔtíné ámúú ɔbɔpu mu tswi amu. ⁷ Mliwa ɔsa yebláa mu akasípú amu mliha, Bulu lakúsúa mu tsú afúlitɔ. Alagya mli nkpa ɔyó Galilea ɔmátó. Inú mlówun mu ni. Asún ání mbu ha mli ní.”

⁸ Ifú lekítá atsi ámu, táme ɔbɔpu ansigyí tsíí ɔsrú tsú opulákpá unu ɔyó yébláa akasípú amu tóá bawun.

⁹ Imɔwa ɔpá kuku Yesu léfia amú, há amú ité. Inu beda akpawunu kítá mu ayabi, súm mu. ¹⁰ Yesu lébláa amú ɔbéε, “Mlumánya ifú. Mliyebláa mí apíó ámu mliha, buyó Galilea ɔmátó. Inú bówun mi ní.”

Ntsán Agyópu Amu Asun Klahe

¹¹ Bréá atsi ámu ɔbɔpu ɔyó á, ntsán agyópu amu aku é ɔyɔ wúlutɔ yébláa Bulu igyi ahapú dehen amu tóá ilaba féé. ¹² Inu sv Bulu igyi ahapú dehen amu beti Yudafo ahande amu féé fía, kítá agywun. Beha ntsán agyópu amu kóba tsɔtsɔtsɔ. ¹³ Beha amú ɔnó bεε, “Mlibli mliha, ‘Onyé, bréá anidédidi á, Yesu akasípú amu béba bowi mu náti.’ ¹⁴ Ní Roma ɔhande onú á, ania mnyɔ abéblí mú, méní mliumóowie asúntó.”

¹⁵ Mú sv ntsán agyópu amu botsulá hɔ kóba amu, begyi dinká Bulu igyi ahapú dehen amu asun blíhé anfisv. ɔnó ánfí beha amú ánfí lobwie wá Yudafo ɔmá ámu féétó ɔɔfun ndε.

Yesu lwiɔwanle Súná Mu Akasípú

(Marko 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohane 20:19-23; Gyumagyihe 1:6-8)

¹⁶ Akasípú dúɔkun ámu benatí yó Galilea ɔmátó, ibu ámúú Yesu lósuná amú ɔbéε buffia mu músú ámvsu. ¹⁷ Bréá bowun mu a, beda akpawunu súm mu, táme imɔwankí amúúú aku ání mu ni. ¹⁸ Múú Yesu lókpukpé ba amú wá, blí ɔbéε, “Bulu lapú ɔsú múa asi túmi féé wá mí ibitɔ. ¹⁹ Mú sv mlyɔ ɔyító féé, amlibwe ahá féé mí akasípú. Mlibɔ amú asú ɔsí, Obí pú ɔhe Wankíhé dátó. ²⁰ Mlisuna amú abuyi mbla ámúú nɔwa há mli ámu féésú. Mlibi ání mbu mli wá brégyíbré, yófun ɔyí ɔnómɔ.”

Asun Wankláán Ání
Marko
 Lówanlín

Asú Ɖbɔpú Yohane Bulu Asún Ɖkanda
(Mateo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohane 1:19-28)

¹ Alí Bulu mu Bi Yesu Kristo iwɔ asun wankláán ámu ilotsuá así ní. ² Ileba mótó fé alíá Bulu ɔnósú ɔtáírú Yesaia lówanlín wá mu ɔwɔlótó ɔbéé,

“Kí, nde obí wa gya fu nkpa.

Mu ɔbéla ɔkpa há fú ní.

³ Ɖku dékplɔn dimbísú ɔbéé,

‘Mlila aní Wíe ɔkpa.

Mlɔtswii ikpa ha mu!’ ”

⁴ Asú Ɖbɔpú Yohane léba ɔde ahá asú bɔ, ɔde Bulu asún ɔkan da Yudea dimbísú ɔbéé, “Mlɔdamli klɔntɔ, amlisi lakpan bwe. Bulu osikie mli, ambɔ mli asú.” ⁵ Ahá botsu Yerusalem wúlutɔ pú Yudea ɔmátó féé bá mu wá. Bele amú lakpan blí, ɔlɔbɔ amú asú Yordan ntsutso.

⁶ Yohane lówa kpósó-imi atadiɛ, ɔlɔpu ɔwɔlú-kpákpa ɔfé klí músú. Atsantsanku pú ɔkwén otegyi. ⁷ Oletsíá dá asún ɔkan, blí ɔbéé, “Ɖkúá ɔdun mi bu ɔma ɔbá. Mmɔfun ání nógyonká sánkí mu ntukuta ɔfé kúráá. ⁸ Mí mú á, ntsu ndepɔbó mli asú, táme mu mú ɔbɔpu Ɖɛ Wankíhé bó mli asú.”

Yesu Asúbɔ Pú Mu Isókí
(Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Nke ámutɔ á, Yesu lótsu Nasaret, wúlúá ibu Galilea ɔmátó ba Yohane wá, Yohane lóbo mu asú Yordan ntsutso. ¹⁰ Yesu lénya dáli ntsu ámutɔ alí, olowun nwulótáa lefinkí, Ɖɛ Wankíhé dékplí dali mótó fé abróduma, ilobogyonká musu. ¹¹ Inu ɔme ku lótsu ɔsósú ɔbéé, “Fúgyí mí bíá ntɔdwé, mi ansí tehié gyí fú iwɔ ní.”

¹² Inunɔ Ɖɛ Wankíhé amú lékpa Yesu ya dimbísú. ¹³ Oletsíá unu nke advana, Satan létsíá bɔsɔ mu kí. Mwa pututɔ-mbwi létsíá, Bulu-abɔpu beba beki musu.

Yesu Gyumagyiɛ Asitsuá
(Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Bekítá Yohane tswi obu ɔma a, Yesu lóyo Galilea ɔmátó, ɔde Bulu asun wankláán ámu ɔkan da. ¹⁵ Ɖbéé, “Bré ámu lafun. Bulu iwégyí ámu lawíé wóyí tá. Mlɔdamli klɔntɔ ba Bulu wá, amlɔhɔ mu asun wankláán ámusu gyi.”

¹⁶ Eke ɔku Yesu ná Galilea ɔpu ɔnó, olowun Simon mua mu gyama Andrea. Bude asawu tswí, tsúfé aye alepú bugyi. ¹⁷ Múb ɔlebláa amú ɔbéé, “Mliba bobuo mi. Nóbwe mli anyánpósa alepú.” ¹⁸ Inunɔ besi amú asawu aná tswi, kplá buo mu.

¹⁹ Ɖlenatí yó nkpa kpalobí á, olowun Sebedeo abí, Yakobo mua mu gyama Yohane é. Bubɔ ɔklɔntɔ, bude amú asawu bín. ²⁰ Inunɔ Yesu létí amú é, benatí sí amú sí mwa mu apafɔ wá ɔklɔn amutɔ ba bobuo mu.

Yesu Ɖɛ Laláɛ Gyáa
(Luka 4:31-37)

²¹ Yesu mua mu akasípú bɔyo Kapernaum wúlutɔ. Ɖlɔyo Yudafo ofiakpa yósuná ató ɔkpúnú ɔdaké. ²² Mu atosunáhé lobwie amú ɔnó, tsúfé olosuná amú ató túmisu. Megyí fé Mose mbla asunápú amu.

²³ Oyin ɔku léba ofiakpa unu, ɔɛ laláɛ bu musu. ²⁴ Ɖlɔkplón blí ɔbéé, “Yesu Nasaretyin, amansu búv ania funyo nsuné? Aní ɔhíkpa febá lóó? Nyin ɔhá oduá fugyi. Fúgyí Bulu Ɖha Wankíhé amu ní!”

²⁵ Yesu lókplɔn wa ɔɛ ámu ɔbéé, “Kpa ɔnó bun, afudali mutɔ.”

²⁶ Inu ɔɣe laláɛe amu lówɔsúbu oyin ámu ɔwɔnlínsú, sùrá okitikíti kúklókúbú, dáli muɔ. ²⁷ Ɔnó lobwie amú fée, befité aba beɛ, “Ntɔ ofúla ni? Íni mú á, atosunáhé pɔpwe ni. Oyin ánfɔ bu túmi, ɔɔkplón wa ɔɣe laláɛe, itobú mu.”

²⁸ Íni su Yesu ɔdá lekleeí wá Galilea ɔmá ámuɔ fée.

Alɔpu Tsɔtsɔɔtsɔ Tsa
(Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹ Yesu mua mu akasípú benya dáli Yudafo offiakpa inu alɔ, bɔyɔ Simon mua Andrea wóyító. Yakobo mua Yohane é bubu amútó. ³⁰ Bɔyɔ á, owísó lakítá Simon mu sia tsíhé, ɔda. Inunu bebláa Yesu ɔtsɔ ámu iwɔ asún. ³¹ Múbú ɔlɔyɔ yékítá ɔtsɔ ámu ibɔ, tsú mu kúsó. Inunu owísó ámu lókusú musu, ɔlɔbwe amú afóɔtɔ.

³² Mú ntópwe fɔɔn a, bɔpu alɔpu pú ahá ání ɔɣe laláɛe de amú háan fée ba Yesu. ³³ Wúlu amu fée beba befia wóyí ámu ɔnó. ³⁴ Yesu létsa ahá tsɔtsɔɔtsɔá buɔe ilo ɔtsan-ɔtsan lo, olegya ɔɣe laláɛe tsɔtsɔɔtsɔ é lé ahátɔ. Ɖmeha ɔɣe laláɛe amu abuɔtɔ, tsúfé amú fée buyin mu.

Bulu Asún Ɖkanda Galilea Ɖmátó
(Luka 4:42-44)

³⁵ Mú ɔyi keɛe bake a, Yesu léɔali wúlu amuɔ yɔ itsétó ɔɔe mpái bɔ. ³⁶ Táme Simon mua mu aba bɔbɔ mbódí dúnká mu alu yówun mu. ³⁷ Bréá bowun mu a, bebláa mu beɛ, “Ahá fée buɔe fú dunká.”

³⁸ Múbú Yesu lébláa amú ɔbée “Mliha ayɔ awúlu bámbású, anyeɔa Bulu asún ámu ɔkan inu é, tsúfé íni su neba ni.”

³⁹ Inu ɔlɔyɔ yéki Galilea ɔmátó fée, ɔɔe asún ámu ɔkan da Yudafo offiakpa fée, ɔɔe ɔɣe laláɛe é gyáa le ahátɔ.

Ilo Pɛpe Ɖlɔpú Ɖku Tsa
(Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Ilo pɛpe ɔlɔpú ɔku léba beɔa akpawunu Yesu ayabitɔ, kókóli mu ɔbée, “Owíé! Ní fótɔsulá á, fétali há mí iwɔ bépli.”

⁴¹ Mu asún lówa Yesu nwe. Mú su ɔletinkí ibɔ da mu, bláa mu ɔbée, “Natsúlá, fú iwɔ ɔplú!” ⁴² Inunu ilo pɛpe amu ɔleta, mu iwɔ lépli. ⁴³⁻⁴⁴ Múbú Yesu léɔa mu ɔlá ɔbée, “Mábla ɔhaa asún ánfɔ. Natɔ laa afɔpu fú iwɔ yosuná Bulu igyí ɔhapú, afɔha mu iwɔgyurátɔ amúb Mose mbla lósuná tsú ilo pɛpɛtsa iwɔ ámu. Igyi adánsɛ suna ahá ání fú iwɔ laplú.”

⁴⁵ Táme oyin ámu lénya dáli inu alɔ, ɔlɔwa mú ɔkan da bɔ. Ɖlɔɔa asún ámu ɔkan wúlu amuɔ fée fíá. Mú su Yesu métra talí lé iwɔ ɔwan wíé wúlu kukuɔ, itsétó oletsíá tsíá. Táme mú ó á, ahá betsíá tsú ntíné-ntíné ba mu wá.

2

Tsukule Osínpu Tsa
(Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Nke kpalóbí ku ɔma a, Yesu léyinkí yó Kapernaum wúlutɔ. Ahá bonu ání alaba wóyí. ² Mú su ahá tsɔtsɔɔtsɔ beba bɔbulá wóyí ámu. Ɖkpa kúráá itráa ma unvá fótɔsun wie mótó. Yesu léɔa Bulu asún ámu ɔkan súná amú. ³ Ahá abaná bɔsurá tsukule osínpu ɔku akpasu ba mu. ⁴ Ɖɔɔm amu su buɔnya ɔkpa pú mu wíé Yesu wá. Íni su bɔyóɔɔ obu ámu awunso, dá mú ɔtɔneku tíí, bekpíla akpa amu tsun ɔbó ámuɔ, pú mu tsuɔ Yesu ansító. ⁵ Bréá Yesu lówun ání bahɔ mu gyi a, ɔlɔbláa tsukule osínpu amu ɔbée, “Mí bí, nasí fú lakpan kíé fú.”

⁶ Inu Mose mbla asunápú akvá butɔsie inu, beblí wá nwuntɔ beɛ, ⁷ “Ntɔ asún oyin ánfɔ déblí alɔ? Megyí mbusuo álabó á? Ma é ɔbétalí sí lakpan kíé ahá ɔun Bulu nkule?”

⁸ Yesu lébɔ ání buɔe nwéɛn gyí amú nwuntɔ. Mú su ɔlefíté amú ɔbée, “Ntogyi sú mlíɔé íni odu gywín? ⁹ Mɔmu bówa ablílé ání nébláa tsukule osínpu ánfɔ? ‘Nasí fú lakpan kíé fú’ ntée ‘Kusu tsu fú akpa afunati?’ ¹⁰ Táme ndekléá mlíbú ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfɔ mbu túmi ɔyí ánfɔtɔ sí ahá lakpan kíé amú.” Inu ɔlɔbláa tsukule osínpu amu ɔbée, ¹¹ “Nde fú bláa mbée, kusu! Tsu fú akpa afunati yɔ wóyító!”

¹² Inunvunvun vɔkɔsú, tsú mu akpa, náti amú ansító unv. Íni lówa amú fée wánwan, bekanfú Bulu blí beɛ, “Anumókúwun ofúla anfi odu ki.”

Lewi Ti

(Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Yesu létrá yɔ Galilea ɔpu ɔnó. Ɔɔɔm kɔɔnkɔɔnkɔɔnti beba mu wá, olosuná amú ató. ¹⁴ Bréá ɔlɔpu ɔyó á, olowun Alfeo mu bi Lewi tsie mu lampóo ɔhókpa. Mú ɔlebláa mu ɔbée, “Bobuo mi.” Inunvunvun buo mu.

¹⁵ Mú ɔma a, Lewi létu Yesu mua mu akasípú ató ogyíkpa mu wóyító. Lampóo ahópu pú lakpan abwepú tsɔtsɔtsɔ é bobuo mu ba ató ámu ogyíkpa. ¹⁶ Bréá Mose mbla asunápú amvɔ akvá bɔgyi Farisifɔ bowun áni Yesu mua lakpan abwepú pú lampóo ahópu bude ató gyí a, befité mu akasípú beɛ, “Ntogyi sù mua lakpan abwepú pú lampóo ahópu bude ibi wa gyi ató?”

¹⁷ Yesu lónu asún áni, ɔlebláa amú ɔbée, “Alɔpu léhián ilo ɔtsapú, megyí ahá áni iwɔ bu amú ɔnlin. Mmɛba aha wankláán ɔtikpa, mbóun lakpan abwepú ɔtikpa neba.”

Ɔnókli Iwɔ Asun Fitéhé

(Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Asú Ɔbɔpú Yohane akasípú pú Farisifɔ butetsiá klí ɔnó. Eke ɔku aku beba befité Yesu beɛ, “Ntogyi sù Yohane akasípú pú Farisifɔ akasípú buteklí ɔnó, táme fú akasípú mú butamakli ɔnó?”

¹⁹ Yesu léle mú ɔnó ɔbée, “Ní ɔtsi ɔkraínú bu mu anyawíe wá á, béklí ɔnó? Ekekeke! Íniá ɔbu amú wá áni mú á, buméeklí ɔnó. ²⁰ Táme eke ku béba áni békpa ɔká ɔtsiápu amu náti sí amú. Alɔ nke ámvɔ béklí ɔnó ní.

²¹ “Ɔhaa tamapú tati pɔpwe tan tati dada. Tsúfé tati pɔpwe amu békɔkɔpú tsíí dáda amu iku lé, há ɔtánkpa unv bélatéí tsía. ²² Alɔ kén butamapú nta pɔpwe wá ɔwulú-kpákpa kente wuhétó ní. Nta pɔpwe amu ibófu fá kente amu tsítsá, yíntá kente amu é. Íni su ɔwulú-kpákpa kente pɔpweɔ bótɔpú nta pɔpwe wá.”

Ɔkpúnú Ɔdaké Mu Wie

(Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Yesu mua mu akasípú bɔtsun ayó ndɔ kɔvɔ ɔkpúnú ɔdaké, mu akasípú bɔpusáa ayó ámu ku wí. ²⁴ Farisifɔ aku bowun amú, befité Yesu beɛ, “Ki, ntogyi sù bude tóá anɔ mbla meha ɔkpa bwe ɔkpúnú ɔdaké?”

²⁵ Yesu léfité amú ɔbée, “Mlimókúkla nu tóá Owíe Dawid lóbwe bréá akún de mua mu abúopu, buma tɔtɔá bégýi ki? ²⁶ Olebitíwíe Bulu osúmka yótsu bodobodoá bapóhá Bulu igýi ba, mua mu abúopu amu begýi, Bulu igýi ɔhapú dehen Abiata bísú. Bulu igýi ahapú nkule bele ɔkpa bútegyi alɔ bodobodo amú.”

²⁷ Mú ɔletrá bláa amú ɔbée, “Nyankpusa sù Bulu lóbwe ɔkpúnú ɔdaké ámu. Megýi ɔkpúnú ɔdaké ámu sù Bulu lóbwe nyankpusa. ²⁸ Mú su mí, Nyankpusa-Mu-Bi áni gyí ɔkpúnú ɔdaké mu wie!”

3

Ilɔtsa Ɔkpúnú Ɔdaké

(Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Yesu létrá yɔ Yudafo offiakpa unv á, oyin ɔku tsie unv, mu ibi kule lawú. ² Aha aku bude Yesu téɛ, abuki beɛ ɔbétsa mu ilo ɔkpúnú ɔdaké ámu, méni bénýa mu iwɔ asún blí. ³ Yesu lébláa oyin ámvɔ mu ibi kule lawú ámu ɔbée, “Kusu belí amú ansító nfi.” ⁴ Mú ɔlefíté amú ɔbée, “Ntɔ anɔ mbla léha ɔkpa áni abwée ɔkpúnú ɔdaké? Yilé lóó, ntée lalahɛ. Ahó ɔha nkpa lóó, ntée amó mu?”

Táme ɔhaa méle mú ɔnó. ⁵ Yesu lópu ɔbló ki amú bómlí. Iloho mu ɔsin, tsúfé klontɔ bu amú odwin. Mú ɔlebláa oyin ámu ɔbée, “Tínki fú ibi amú.” Olenya tinki mú alɔ pé, ɔhé lowie mútó. ⁶ Farisifɔ ámu bedalɔ yɔ, amúa Owíe Herode ahá bekitá agywun unvunvun alíá bóbwé bómo Yesu.

Ahá Tsɔtsɔtsɔ Ilo Tsa

⁷⁻⁸ Yesu mva mu akasípú benatí bəyó Galilea ɔpu ɔnó. Ɖɔm kɔnkpɔnkpɔnti bobuo mu tsú Galilea mba Yudea ɔmátó, Yerusalem, Idumea, Yordan bunƙpa ɔbun pú Tiro mba Sidon nsáuntɔ ba mu wá. ⁹ Ahá ámu bɔɔbɔ. Mú su ɔlebláa mu akasípú ɔbée, budúnka ɔklɔn ku yai ha mu, méni bumóoputá mu. ¹⁰ Tsúfée alatsá ahá tsɔtsɔtsɔ ilo. Mú su alɔpu amutɔ okugyíɔku dékléa ɔbópu ibi da mu. ¹¹ Ní ahá ání ɔɛ laláɛ bu amósú benyá wun mu alí á, badida mu ayabiasi, súra okitikíti blí bɛɛ, “Fúgyí Bulu mu Bi ámu ní!”

¹² Táme ɔleɔa ɔɛ laláɛ amu ɔlá kínkíínkín ɔbée, imáha ahá abubɔ mu.

Akasípú Amu Adá

(Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu lóɔv yó busu, ɔleti ahá ání mu onutó odeklé, bəyótu mu. ¹⁴⁻¹⁵ Mú ɔlele amútó ahá dúanyɔ, ɔleti amú mu sumbí ayɔpú ání mva amúnɔ bétsiá, otsia wa amú abuyeda mu asún ɔkan, abugya ɔɛ laláɛ lé ahátɔ.

¹⁶ Ahá dúanyɔ ámu adá gyí, Simon ání ɔledunká mu Petro; ¹⁷ Sebedeo abí Yakobo mva mu pio Yohane (ɔledunká amú adá ɔbée, “Boanerges.” Mú asi gyí, “Ɖpráda abí.”); ¹⁸ Atráɛ gyí, Andrea, Filipino, Bartolomeo, Mateo, Toma, Alfeo mu bi Yakobo, Tadeo mva Simon ání ogyi iwɔtsiá adunkápu ɔpasuatɔ ɔha; ¹⁹ pú Yuda Iskariot ání ɔlebele mu há.

Yesu Mva Beelsebul

(Mateo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

²⁰ Bréa Yesu lóyɔ wóyító a, ɔɔm betrá ba unu. Mva mu akasípú bumenyá ɔkpa ání bégyi ató kóráá. ²¹ Bréa mu wóyító ahá bonu mu iwi asún á, bəyɔ beyékpa mu, tsúfée buki bɛɛ mu nwun layíntá.

²² Mose mbla asunápu akvá botsu Yerusalem ba unu beblí bɛɛ, “Ɖɛ laláɛ owíe Beelsebul tsíe mutɔ. Mu túmi ɔɔepugya ɔɛ laláɛ lé ahátɔ.”

²³ Mú su Yesu létɔ amú ba mu iwi wá, ɔlebláa amú asún ayébitɔ ɔbée, “Nkáli Ɖbunsám ɔbétalí gya mu iwi? ²⁴ Iwíe ogyíkpa ání ilaye anyɔ, buɔe aba kɔ ibédida. ²⁵ Wóyí oduá mútɔ atsiápu buɔe aba kɔ é itobwíe. ²⁶ Mú su ní Ɖbunsám dé mu iwi gyáa a, ɔmételí líí. Mu ɔnó ɔmɔkpá ní.

²⁷ “Ɖhaa méetalí wíe ɔwunlínpu wóyító yókulá mu ató, nkéti alagyankpá kíklɔ mu tswi, asa ɔbétalí kúlá mu ató fée.

²⁸ “Ɖnɔkwali nde mli bláa mbée, Bulu ɔbétalí sí lakpan pú abususu kugyíku kíe nyankpusa. ²⁹ Táme ní ɔku ɔblí abususu Ɖɛ Wankíhé amu iwi á, Bulu méesikíe mu ekekeke, tsúfée alabwé lakpan ání sikíe ma mú iwi.” ³⁰ Aha aku beblí bɛɛ, ɔɛ laláɛ bú Yesutɔ. Mú su ɔɔe íni blí ní.

Yesu Abusuanfɔ Onutó

(Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Yesu mu yin mva mu apio beba belú kpankpá, bɔwa ɔku bɛɛ, ɔtí mu ha amú. ³² Ɖɔm butsie bomlí mu, bebláa mu bɛɛ, “Fú yín mva fú apíó bulú kpankpá, buɔe fú dunká.”

³³ Mú Yesu léfíté amú ɔbée, “Amendi gyí mí yín mva mí apíó?” ³⁴ Mú ɔleki ahá amú butsie bomlí mu amu, blí ɔbée, “Mliki, mí yín mva mí apíó gyí ahá ánfɔ á! ³⁵ Ɖhagyíɔha ání ɔɔbwe Bulu apé a, mugyí mí pío pú mí yín ní.”

4

Ató-abí Owunyápu Iwi Yébi

(Mateo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu létrá kusú yó ɔɔe ató suná Galilea ɔpu ɔnó eke ɔku. Ɖɔm amu bobomlí mu. Mú su ɔlɔɔv wíe ɔkluntɔ, yétsiá ɔpu amusu, ahá ámu é bulú ɔpu ɔnó unu. ² Inu olosuná amú ató tsɔtsɔtsɔ ayébitɔ ɔbée,

³ “Mlunu! Ɖɔɔtɔpu ɔku lóyɔ ató-abí owunyákpa. ⁴ Bréa ɔɔe mú wunyáa a, iku lɔwulí ɔkpatɔ, mbubwi beba bɔtswetswée mú fée. ⁵ Iku é lɔwulí abutású, ɔtínéá isi kpalobí dun. Uɔwa ɔsa kwe, ⁶ táme bréa owí lelun a, ulɔtɔ mú mó, tsúfée mú nlin mɔyɔ ɔtótó. ⁷ Abí ámu ku lobun awutɔ, awu ámu lɔbulá kítá mú, imedan. Mú su imoswie abí. ⁸ Táme abí ámu ku

é lɔwulí ɔsulúw wankláánsú, ulɔkwe, dan, swie abí, iku advasa (30). Iku aduesie (60), iku é lafa (100).”

⁹ Iwu ɔlɔmɔ mú ɔnó ɔbéé, “ɔhá ání ɔbu asu onúu!”

Tóá Svá Yesu Lótóí Ayébisu

(Mateo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Bréá ilesi Yesu mua sumbí ayɔpú dúanyɔ ámu pú ahá kpalobí akvá bubuo mu a, bobwií ipa há mu bæe, ɔlé yébi anfi así suna amú. ¹¹ Múú ɔlebláa amú ɔbéé, “Mli mú á, Bulu lahá mli ɔkra ɔbéé, mlibú mu iwíegýí ámu iwi asun ñáínhé. Táme nde aha bambá asún bláa ayébisu,

¹² ‘méní bówun lówun,
táme buméebi mú.

Bónu lánú,
táme bumóonu mú así.

Ní megyí alí tekí bédamlí klontɔ,
Bulu obési amú lakpan kíé amú.’ ”

Ató-abí Owunyápu Yébi Amu Así

(Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Múú Yesu léfité amú ɔbéé, “Ní mlimónu yébi anfi así á, mú nkáli mlóbwe asa mlónu tráhe féé así? ¹⁴ Ató-abí amúú owunyápu amu déwunyáa amu gyí Bulu asún ámu. ¹⁵ Abí amúú ulɔwulí ɔkpasu ámu gyí ahá amúú benyá nú Bulu asún ámu alí ɔbunsám labelé mú lé amú klontɔ náti ámu. ¹⁶ Abí amúú ulɔwulí abutású amu gyí ahá amúú bonú asún ámu pé, bahɔ mú ansigyísú, ¹⁷ táme íniá buma nlin sv á, asún ámu itamatsíá amótó yó. Mú sv ní budin amúsú ntée iwɔsun ku itú amú asún ámu sv á, unnu butedida. ¹⁸ Abí amúú ulɔwulí awutɔ ámu gyí ahá amúú bonú asún ámu a, bahɔ mú, ¹⁹ táme ɔyí ánfítɔ atɔ hiánhe iwi gywín, pú mótó atonyahé iwi ɔnsípe tegyi asún ámu sv. Íni sv butamaswíé abí. ²⁰ Abí amúú ulɔwulí ɔsulúw wankláánsú amu gyí ahá amúú bonú asún ámu a, butegyi músú. Íni sv itehá butɔbwé yilé fé alíá ató-abí ámu loswie, iku advasa (30), iku aduesie (60), iku é lafa (100) ámu.”

ɔkandíe Iwi Yébi

(Luka 8:16-18)

²¹ Yesu léfité amú ɔbéé, “Butonywé ɔkandíe pú ɔló bun músú, ntée pówá mpá ayasi? Megyí ɔvɔákpá butɔpúbian? ²² Tɔtɔ ma unvá íbénáín, iméelun ɔwan. Asun ñáínhé kuku é uma unvá buméebi mú. ²³ ɔhagyíɔha ání ɔbu asu onúu!”

²⁴ Múú ɔleblí ɔbéé, “Mliyaa asu wankláán mli asún-nutó. Itóá mlópusúsu ha mli aba á, mú kén Bulu ɔbópusúsu mú wankláán, lápú iku tsía mótó há mli ní. ²⁵ Tsúfé ɔhá ání odekléá obónu mí atosunáhé amu así á, Bulu ɔbópu iku tsía mótó há mu. Táme ɔhá ání omedékléá obónu mú así á, Bulu ɔbóswí mu kpalobí amúú alabí ámu kóráá.”

Oyí-ibíá lɔedáan Iwi Asún

²⁶ Yesu létrá blí ɔbéé, “Bulu iwíegýí amu igyi fé alíá ɔha todú oyí-ibí mu ndɔtɔ. ²⁷ Ní owí itá á, ɔhá ámu tekledi. Ní ɔyí ike a, ɔtelákúsú, táme omeyín alíá itɔbwé asa oyí-ibí ámu itɔkwe dan. ²⁸ ɔsulúw onutó tehá mú tɔkwe. Itegyankpá lé ate, wá ntswítswí, asa itɔbɔbwe abí onutó. ²⁹ Táme ayó ámu inyá bli pé, ɔdópu amu latsú mu ɔdayí ɔyétun mú, tsúfé mú tɔnbi lafun.”

Takyí-akpin Ibí Yébi

(Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

³⁰ Iwu Yesu léfité ɔbéé, “Ntɔ Bulu iwíegýí ámu lelían? Ntée yébi mɔmu nópusúná alíá igyi? ³¹ Igyi fé takyí-akpin ibí. Múgyí túkúrííbi nyí-abító féé ní. ³² Táme ní idan a, itɔbwé ufá fúáhé dun ufá kugyíku. Mú abámbi tekpíkpli, mbubwi butogyónká mú así.”

³³ Oletsíá pú ayébi anfi odu tsɔtsɔtɔsɔ súná amú ató, yófun alíá ahá ámu bétalí nú mú así. ³⁴ ɔmebláa amú asún kukuá imegyí ayébi ɔlɔputóí. Táme ní isí mua mu akasípú nkule a, ɔtelé tógyító así.

*Atsufú Asibá**(Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25)*

³⁵ Ali eke ámu ntópwesu á, Yesu lébláa mu akasípú obéé, “Mliha afa Galilea oṣu yó obun!” ³⁶ Múú bowie oklontó, akasípú amu beplá mú, benatí sí odóm amu. Nklon bámbá ku é lobuo amú. ³⁷ Afú kpònkpònkpònti ku lówa tsúun bi. Mú su ntsu deda wíé oklun amutó, ideklé ime. ³⁸ Táme Yesu mú ñélin sumuesu oklun amu oṣa odedidi. Akasípú amu betsinkí mu. Múú befité mu beé, “Osunápú, íniá anidé ntsu wie á, fómotsu kuku lé mútót?”

³⁹ Inu Yesu lókusú lé onó wa afú ámu, oṣebláa oṣu amu obéé, “Kpa onó bun! Di díín!” Inu afú ámu lési tsúun, inu fée lóluá. ⁴⁰ Múú oṣefité amú obéé, “Ntogyi só mlidé ifú nya ali? Mlumá hógyi?”

⁴¹ Ifú lehie kítá amú, befité aba beé, “Nyankpusa omomu ni, afú múa ntsu kóráá tonú mu oṣe ali?”

5

*Ḑḡe Laláhe Gyáa Le Ogbedéputó**(Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39)*

¹ Bréá Yesu mua mu akasípú amu bowie Galilea oṣu amu obun Gerasefó* oṣulúsu á, ² olenya kplí dáli oklontó ali, oyin okvá oḡe laláhe bu mutó lédalí tsu afúli opulákpá befia mu. ³ Oyín ánfí lapú afúli opulákpá inu bwé mu otsiákpá. Ohíé obu iyun. Mú su oḡaa tamatráa talí bwé mu otsia díín, ntéé wá mu ikan. ⁴ Tsúfé teki betsiá wá mu ayabi pú mu ibi ikan, táme oletsia tin mú, bíábía ikan amu tsálífwí. Oḡaa é má oṣwnlín aní obétalí pón mu. ⁵ Ekekegyíeke oṣa múa onyé fée á, obu afúli opulákpá inu múa abusu, oḡe okitikíti, oḡepu abwi tsantsan iwí.

⁶ Olenya wun Yesu sísí ali, oṣesrí yéda akpawunu mu ayabitó. ⁷ Múú oṣesurá okitikíti kóklókú obéé, “Oṣúsúsú Bulu mu Bi Yesu, amansu igyi? Tanu Bulu aní fóméepití mí atót!” ⁸ Oṣeblí asún ánfí, tsúfé Yesu lébláa mu obéé, “Ḑḡe laláhe, dali oyin ánfító.”

⁹ Inu Yesu léfité mu obéé, “Nkálí butetí fú?”

Oṣele mú onó obéé, “Mí dá gyí, ‘Odóm’, tsúfé anihíé aní tsó.” ¹⁰ Inu oḡe laláhe amu behie kókóli mu beé, omágya amú lé Gerasefó oṣulúsu amusu.

¹¹ Mprákuo tsòtsòtsò aku budegí okúku kusu inu fún. ¹² Oḡe laláhe amu bokokóli mu beé, oḡá amú abuyowie mprákuo ámutó. ¹³ Múú oṣeḡha amú okpa. Bedali oyin ámutó yówie mprákuo aní bóbwe fée mpím-anyotó (2,000). Amú fée besrí kplí okúku ku wíé oṣu amutó, wúwu.

¹⁴ Mprákuo ámu akpapú besrí yéblí asún ánfí ilaba anfi awúlusu pú nkudasi fée. Ahá bedali beé bebá beki tóá ilaba. ¹⁵ Bréá beba bowie Yesu wá á, bowun aní oyin ámutó oḡe laláhe betsiá mutó ámu ansító ladí, alawá atadié otsie. Iṣowa amú ifú. ¹⁶ Ahá ámutó bowun tóá ilaba oyin ámutó teki oḡe laláhe tsie mutó ámu pú mprákuo ámusu ámu bebláa amú tóá ilaba fée.

¹⁷ Inu bokokóli Yesu beé, odáli amú oṣulúsu.

¹⁸ Bréá olowie oklun amutó á, oyin ámutó teki oḡe laláhe tsie mutó ámu lókokóli mu obéé, oḡá amubuo mu nati.

¹⁹ Táme Yesu méha mu okpa. Mboún oṣebláa mu obéé, “Yinki yó fú apió wá wóyító, afuyebláa amú ito yiléá aní Wíé Bulu labwé há fú, pú alá alawun fu nwe.”

²⁰ Mú su oyin ámu lénatí tsuntun, oḡe ito yilé ámutó Yesu labwé há mu blí Dekapoli† awúlu amu fée. Onó lobwie ahá ámu fée.

*Ḑḡande Oku Mu Bi Mva Otsi Oku Iṣo Tsa**(Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56)*

²¹ Yesu léla fá oṣu amu yó mú obun. Bréá obu oṣu onó inu á, odóm kpònkpònkpònti beba bobomlí mu. ²² Inu Yudafó offiakpa oḡande okvá butetí mu Yairo léba inu. Bréá olowun Yesu a, oṣeda akpawunu mu ayabitó, ²³ kókóli mu obéé, “Mí bí tsíhé déwu. Ba, afubòpu ibi dinka musu, mu awútó iwa mu onlun, onya nkpa.”

* 5:1 Gadarafo bu nwulú dada amu akutó. † 5:20 Dekapoli ast gyí awúlu dú.

²⁴ Múv mva Yesu benatí bəyó á. Ɔdəm kpənkpəənkpənti beklá buo mv, kpá pútá mv.
²⁵ Ɔtsi ɔku é bu ahá ámvto, obugya de mv wuli nfi dúanyo ní. ²⁶ Alahíe wun ipian ilo
atsapú tsətsətsə ibito, huli mv iwiso ató fée, táme ilo ámv imekálá bwé mv. Iyn idewa
tsía. ²⁷ Bréá ɔtsi ánti lónu Yesu nka á, ɔlɔtsun yə mv əma, fifitíwíe ɔdəm amvto yópu ibi
da Yesu atadie. ²⁸ Tsúfē ɔleblí wá mv nwunto ɔbée, “Ní nɔpú ibi da mv atadie kpán á, ilo
ámv ibési mí.”
²⁹ Olenya pú ibi da mv atadie ámv ali, obugya amv léka itin. Olonu mú nka mv awútó
ání ilo ámv lasí mv. ³⁰ Inu Yesu lónu mú nka mv awútó mv é ánti ɔhə kú ladáli mvto. Inonu
ɔledamli kí ɔdəm amv, ɔlefíté amú ɔbée, “Ma lápú ibi da mí atadie?”
³¹ Múv mv akasípú amv befité mv be, “Fú onutó fawun ánti ɔdəm bakpá pútá fv. Múv
fvtráa fvdefíté fée, ‘Ma lápú ibi da mí?’ ”
³² Yesu lówa ansí kí amótó fée, ɔde ɔhá ánti ɔlɔpu ibi da mv dunká. ³³ Ifú lékítá ɔtsi ámv.
Mú sv ɔlɔwa kpunkí kpakpakpaka bi, tsúfē oyin itóá alanyá. Inu ɔleba beda akpawunu
Yesu ayabito, bláa mv ɔnəkwali amv fée. ³⁴ Yesu lébláa mv ɔbée, “Mí bí, fú hógyi laho fv
nkpa. Natu iwilwiito. Fú ilo ámv ita.”
³⁵ Bréá Yesu bu músú ɔdetó á, aha akv botsu ofiakpa ɔhande amv wóyító ba bebláa mv
be, “Ɔhande, fú bí tsíhé ámv ɔdikpa mówa alé. Mátepi trá wa osunápú tó.”
³⁶ Yesu mékplá asún ámvú budebli ámv. Mboún ɔlebláa mv ɔbée, “Mánya ifú. Fú mú
hogyi wule.” ³⁷ Yesu méha ɔhaa ɔkpa obuo mv dun Petro pú Yakobo mva mv pio Yohane
nkule. ³⁸ Bréá bowie ɔhande amv wóyító á, Yesu lówun ánti ahá babóla inu, budesú, bude
okitikíti. ³⁹ Olowie inu fité amú ɔbée, “Ntogyi sú mlidé ipian wúun, mlidé okitikíti ali?
Otsibi amv mókúwú, didí ɔde.”
⁴⁰ Ahá ámv bəməsí mv. Múv olegya amú fée dáli ba wunsiné, ɔlekpa obí ámv akwípu
pú mv akasípú amúv buvuo mv amv bebitíwíe obu ámvú otsibi amv da mótó ámvto. ⁴¹ Inu
ɔlekitá kebi ámv ibi, bláa mv amú ɔblíto ɔbée, “Talita Kuum!” (Mú asi gyí, “Obitebí, kusv!”)
⁴² Inonu ɔlɔkusú ɔna. (Otsibi amv laho nfi dúanyo.) Ilobwie ahá ámv fée ɔnó dáfa.
⁴³ Múv ɔleda amú ɔlá kínkínkín ɔbée, bumábláa ɔhaa asún ánti. Inu ɔlebláa amú ɔbée,
buháa kebi ámv ató ogyi.

6

Buməho Yesu Mv Wúluto
(Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu mva mv akasípú bedali ɔmá ámvto yínkí yó mv wúluto. ² Ɔkpónú ɔdaké lenya
fun ali, ɔlɔyo ɔde ató suná Yudafo ofiakpa. Mv atosunáhé leha ɔnó lobwie ahá tsətsətsəá
bonu mú. Mú sv befité aba be, “Nkónú olenya nyánsa mva ofúlábwe túmi ánti é tsú?
³ Megyí ató osrépu amv nu. Megyí mv yin gyí Maria, mv apio yínhé gyí Yakobo, Yosef,
Yuda pú Simon? Yéé ania mv apio tsíhé é tsie nfi á?” Benya ɔbló musv.
⁴ Yesu lébláa amú ɔbée, “Ahá butobú Bulu ɔnósú ɔtəipú ɔtínegyíɔtíné, táme mv
wúlutofo, mv abusuanfo pú mv wóyító ahá mú butamabú mv.”
⁵ Iníá buməho mv gyi sv ɔmetalí bwé ofúla kuku, dun ahá kpalobí akusu ɔlɔpu ibi dínká,
tsá amú ilo. ⁶ Ilowa mv ifú ánti buməho mv gyi.

Akasípú Dúanyo Ámv Sumbíwa
(Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu léki nkuda ánti ibv bomli inu asi, ɔde ató suná. ⁷ Inu ɔleti akasípú dúanyo ámv ba
mv iwí wá. Múv ɔlɔwa amú sumbí abanyó-abanyó. Ɔleha amú túmiá bópu gyi ɔhə laláhesu.
⁸ Ɔleda amú ɔlá ɔbée, “Mlumátsu tətə kítá yó ɔkpa ámv, dun mli oyi yíahé! Mlumátsu
atogyihe ntée akpankogyo, ntée kóba kítá! ⁹ Mliwa ntukvta, táme mlumátsu atadie nyɔsú
kítá! ¹⁰ Wóyígyíwóyíá mləswí mótó á, mltsia inu yófun bréá mlédali wúlu amvto. ¹¹ Ní
mləyó wúlu kusv, buməho mli, ntée bumekleá bónu mli atosunáhé, mlidédali mótó mləyó
á, mlíkpa mli ayabito-isi wuli inu, isuna ánti buməbi bwé.”
¹² Mú sv bəyo yéda asún ámv ɔkan be, ahá budámli klunto. ¹³ Begya ɔhə laláhe
tsətsətsə lé ahátə, bekpə aləpu tsətsətsə é ofobí, tsá amú ilo.

*Asú Ɖbɔpú Yohane Lowu
(Mateo 14:1-12; Luka 9:7-9)*

¹⁴ Galilea ɔmású ogyípú Herode lónu Yesu iwɔ asún ánfɔ, tsúfé mu idayilé de ɔtínegyíɔtíne. Aku budeblí beɛ, “Asú Ɖbɔpú Yohane lákúsú tsú afúlitɔ. Mú sù, ɔde ofúla anfi odu bwe ní.”

¹⁵ Táme aku é beɛ, “Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú dada Elia ní.”

Aku é beɛ, “Bulu ɔnósú atɔ́pú dada amɔtɔ ɔku ní.”

¹⁶ Bréá Herode lónu asún ámu a, ɔleblí ɔbéɛ, “Yohane amú nɛha betun amu látsínkí tsú afúlitɔ.” ¹⁷⁻¹⁸ Herode léha bektá Yohane, wá mu ikan, pú mu wá obu. Tsúfé oletsiá bláa Herode ɔbéɛ, mbla meha ɔkpa ání obétsiá mu pio Filipino mu ka Herodia amú otsia amu.

¹⁹ Mú su Herodia lóhɔ Yohane asún wá iwɔtɔ. Ɖlɔbwe agywun ání ɔbómɔ mu, táme ɔmetáli, tsúfé Herode méhá mú ɔkpa. ²⁰ Herode yin ání Yohane asún da ɔkpa, ogyi ɔha wankíhé. Mú su olenya mu ifú, ɔleki musu wankláán ání tɔtɔ móɔbwe mu. Ibu mútɔá Yohane asun blíhé tehan Herode, táme otekle mú nu.

²¹ Tóá Herodia dédunká léba ha mu. Eke ɔkúá Herode dé mu ɔkwíké gyí a, ɔlɔtswi ɔpúnú, tí ahande pú isá akɔpú dehen pú Galileafɔ ahande ba ató ámu ogyíkpa. ²² Bréá Herodia mu bi tsíhé lóbowie ɔbuntɔ tsa a, ulɔwa Herode mu ahande amu fée ansigyí. Herode lébláa mu ɔbéɛ, “Fite mí tógyítá fudeklé, néha fú.” ²³ Inu ɔleka ntam há mu ɔbéɛ, “Néha fú tótógyítá féfíté mí. Ní igyi mí iwíe ogyíkpa ifun kóráá.”

²⁴ Otsibi amu lédalɔ yéfíté mu yin ɔbéɛ, “Ntɔ nfíte?”

Mu yin lébláa mu ɔbéɛ, “Fite Asú Ɖbɔpú Yohane nwun.”

²⁵ Ɖsasɔ otsibi amu léba bebláa Herode ɔbéɛ, “Ndekléá fupú Asú Ɖbɔpú Yohane nwun dinka ulínsú ha mi séséséí.”

²⁶ Asún ámu léhie han owíe amu, táme mu ntam amú ɔleka, pú ahá amú búbu unu ámu su á, omekleá ɔbótun ntam amu. ²⁷ Inunɔ ɔlɔwa mu ahá ɔtínpu ɔbéɛ, ɔyétun Yohane nwun ba mu. Ɖlɔɔy yétun Yohane nwun obu ɔdikpa unu. ²⁸ Mú ɔlɔpu nwun ámu dínká ulínsú ba otsibi amu, mu é ɔlɔpuɔáa mu yin Herodia. ²⁹ Bréá Yohane akasípú bonu asún ánfɔ á, beba botsu mu satin yópulá.

Ahá Mpím-nu Atogyihe Ha

(Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohane 6:1-14)

³⁰ Yesu sumbí ayɔpú ámu beyinkí bá bebláa mu atóá bayóɔbwe pú múá bayósuná fée. ³¹ Mú ɔma a, ahá bunu amú wá alu, bumenyá ɔkpa gyi ató kóráá. Mú su ɔlebláa amú ɔbéɛ, “Mliha ayɔ itsétó fléén, ayeda ɔkpúnú.” ³² Inu bowie ɔkluntɔ, pú ɔkpa ɔyɔ́ itsétó ɔtineku.

³³ Táme ahá tsɔtsɔtsɔ bowun amú, bí ɔtíneá ɔyɔ́. Mú su botsu awúlu ámu féesú, tsí ɔsrú gyankpa yówie ɔtíne amú Yesu aná ɔyɔ́ ámu. ³⁴ Bréá Yesu lékplí dálɔ ɔklun amɔtɔ, wun ɔdɔm kpɔnkpɔnkpɔntɔ ámu a, amú asún lɔwa mu nwe, tsúfé bugyi fé akúfa ání bunu ɔkparú. Mú su olosuná amú ató tsɔtsɔtsɔ. ³⁵ Owí lɔpɔn a, akasípú amu beba mu wá bebláa mu beɛ, “Itsétó nfi gyí, owí é latá. ³⁶ Ha amú abuyɔ nkuda múa awúlu ání ibu bomlí nfi asu yodunká tɔku gyi.”

³⁷ Táme Yesu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “Mlidunka ató ha amú abugyi.”

Mú befité mu beɛ, “Abétalí nyá sika* hɔ ató há ahá ánfɔ fée bégyi?”

³⁸ Yesu léfité amú ɔbéɛ, “Bodobodo apin afinu mlíbu? Mliɔ amliyeki!”

Beyinkí bebláa mu beɛ, “Bodobodo apin anu pú ntsutso iye bwáhé anyɔ bu unu.”

³⁹ Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Mliha amú abutsiatsia ífá ɔbɔwe amusu.” ⁴⁰ Betsiá asu akúsú-akúsú, aku lafa (100), aku é aduenu (50). ⁴¹ Inu olotsu bodobodo anu pú ntsutso iye bwáhé anyɔ ámu. Mú olotsu ansí fúá kɔ ɔsúsú, ɔleɔa Bulu ipán. Inu olebiabía bodobodo amu há mu akasípú amu ɔbéɛ, buyée ha amú. Oleye iye bwáhé anyɔ ámu é há amú, ɔpɔháhá ahá ámu. ⁴² Amú fée begyi mwe sian. ⁴³ Akasípú amu ɔtɔsɔ́ bodobodo múa iye sianhe amu a, ulɔbulá alakpa dúanyɔ. ⁴⁴ Ayin ání begyi ató ámu nkɔle bugyi mpím-nu (5,000).

* 6:37 Sika ánfɔ igyi sika futútú lafa-anyɔ (200), igyi ɔha nke lafa-anyɔ (200) ikɔká.

Ɔpusu Natí

(Mateo 14:22-33; Yohane 6:15-21)

⁴⁵ Benya gyi ató ámu tá alí, Yesu lébláa akasípú amu ɔbéé, bowíe ɔklontɔ abugyankpa fa ɔpu amu yɔ Betsaida wúluto. Mu mú olesin ɔma sí ɔdɔm amu ɔkpa. ⁴⁶ Bréá olesi amú ɔkpa tá á, ɔlɔdu yó busu yóbo mpái. ⁴⁷ Bréá owí leta, ɔklun amu lawíé ntsu nsuné á, ilesi Yesu nkule ibu ámusu. ⁴⁸ Inu olowun ání ɔklun amu plá de ɔnlun wa wá akasípú amu, tsúfé afú kpɔnkpɔnti detsóvun fia amú. Bake-bake a, Yesu lénatí ntsu ámusu ayabitɔ buo amú, odeklé ɔtsun amúsú. ⁴⁹ Táme bréá bowun mu a, bukí beé, fúli ogyi. Mú su bɔsrá okitikíti. ⁵⁰ Opúni letsíi amú fée.

Táme ɔlɔwa ɔsa bláa amú ɔbéé, “Mlɔwa klun. Mí ní. Mlɔmánya ifú.” ⁵¹ Mú ɔlɔdu wíe ɔklun amutɔ, afú ámu lɛka itin á. Asún ánfí lówa amú wánwan. ⁵² Amú kluntɔ-odwin su bumákúnyá nú bodobodo iwí asún ámu asi.

Genesaretɔ Alɔpu Tsa

(Mateo 14:34-36)

⁵³ Yesu mva amúnɔɔ befa ɔpu amu yési Genesaret ɔsubúnɔ, bɔwa ɔfé kítá ɔklun amu. ⁵⁴ Benya kplí dálí ɔklun amutɔ alí ahá bowun Yesu, bí mu ɔtsáwule pé. ⁵⁵ Mú su besrí yótsu amú alɔpu súra akpasu, tsú ntíné-ntíné bɔtu mu un. ⁵⁶ Ɔtínegyíɔtínéá Yesu lóyɔ, igyi wúluto ntée akuda ó á, bɔpu amú alɔpu bɔtswi brɔnusu, kókóli mu beé, ɔhá alɔpu amu abupu ibi da mu atadié ɔdanú kpán. Amú bɔpu ibi da mú fée benya ɔlɔtsá.

7

Atutifo Amándíé

(Mateo 15:1-9)

¹ Farisifo pú Mose mbla asunápú aku bɔtsu Yerusalem ba befia Yesu wá. ² Mú bowun ání mu akasípú amu aku bumɔfwí ibi amándíé ɔkpasu asa bude ató gyí.

³ (Tsúfé Yudafo, títriu Farisifo bumákúsi amú anáin amándíétó. Mú su ní bumákúfwí ibi amándíé ɔkpasu á, butamagyi ató. ⁴ Alí kén ní bumákúgyúra iwí á, butamagyi tóá bɔpɔtsúa bíású ba ní. Amándíé bámbá ku aná é bu un, butráa bude mútɔ tsú nwe núu ntsu, nló pú nlanka iwí.)

⁵ Mú su amú Mose mbla asunápú befité Yesu beé, “Ntogyi só fú akasípú amu butamagyi aní anáin amándíésú, bumɔfwí ibi amándíé ɔkpasu asa abugyi ató?”

⁶ Yesu léle mú ɔnó ɔbéé, “Ɔnɔkwali Bulu ɔnósú ɔtɔpúYesaia léblí tswí tsú mli apinabwebí abwepú ánfí iwí ɔbéé,

‘Ahá ánfí budepu amú ɔnó bú mí,
táme amú klun bu ifó mí wá.

⁷ Kpaali bude mí sum,

tsúfé basí Bulu mbla tswí,
yó bude anyánkpúsa mbla suná.’

⁸ “Mlulasí Bulu mbla ámu tswí, mlidé mli anáin amándíétó.”

⁹ Inu ɔlebláa amú ɔbéé, “Mlilapina si Bulu mbla ámu tswí nyánsatɔ, méní mlégyi mli onutó amándíésú. ¹⁰ Tsúfé Mose lówanlín wá Bulu mbla ámutɔ ɔbéé, ‘Bu fú sí mva fú yin.’ Ɔletrá wanlín ɔbéé, ‘Ní ɔku léblí asɔkpan tsú mu si ntée mu yin iwí á, bumóɔ mu.’ ¹¹ Táme mli mú mlíaa, ɔha ɔbétalí bláa mu si ntée mu yin ɔbéé, ‘Tóá tekí nɔpɔhá fú á, napúbwé Koban.’* ¹² Mlilahá ahá bumédé tɔtɔ bwe há amú akwípú. ¹³ Mli anáin amándíé su mlitráa mlumédé Bulu mblasu gyí. Ntobí tsɔtsɔtsɔ é bu unvá mlitráa mlidébwe tsía íntɔ.”

Tóá Itɔkpóí Ɔha Bulu Ansító

(Mateo 15:10-20)

¹⁴ Yesu létrá ti ɔdɔm amu ba mu iwí wá, ɔlebláa amú ɔbéé, “Mli fée mliyaa asu amlinu íni asi! ¹⁵⁻¹⁶ Megyí tóá ɔha tegyi tɔkpóí mu Bulu ansító. Mboún múá itedáli tsu mu ɔnó.†”

* ^{7:11} Koban asi gyí, napúkíé Bulu. † ^{7:15-16} Mútɔ yée 16 bu nwulú dada amu akutɔ: Ɔhagyíɔha ání ɔbu asu, onúu!

¹⁷ Bréá òlenatí sí òdòm amu yó wóyító a, mu akasípú amu befíté mu yébi anfi asi. ¹⁸ Òlele mú ònó òbéé, “Mli é mlitamanú asún asi? Mluméyín ání tṵá itowíé ḡha ònó tamakpóí mu Bulu ansító? ¹⁹ Tsúfé megyí mu kluntṵ itowíé, mboún mu iputṵ itowíé, ṵteyéle mú wá ṵkpuntṵ.” (Yesu léle mótó pṵsúná ání atogyihe kugyíku iwí letn.)

²⁰ Inu òlebláa amú òbéé, “Tṵá itedáli tsu ḡha kluntṵ tṵókpóí mu Bulu ansító. ²¹ Tsúfé ḡha kluntṵ ágywun laláhe kugyíku tedáli tsu. Mútehá mu ṵṵwá atsi múa ayin asún, otowí ató, ṵṵmṵ ḡha, ṵṵtṵ mbua, ²² ṵṵwá ṵnsipe, ṵṵṵwé laláhe, ṵtemlé ahá, ṵṵwá hakpan, ṵṵwá olu, ṵtetsii ḡha, ṵṵtṵsú iwí, ṵṵṵwé mimlála. ²³ ḡha kluntṵ, atṵ laláhe anfi fṵé itedáli tsu. Múṵtṵkpóí mu ni.”

ṵtsi ṵkṵvá Omegyí Yudayin Hógyi
(Mateo 15:21-28)

²⁴ Yesu lénatí inu yó Tiro nsáuntṵ. ṵṵyṵswí wóyí kutṵ. Omedéklé òbéé ahá bubú ání maba inu, táme ṵmetalí ḡáín mu iwí. ²⁵ ḡḡe laláhe bu ṵtsi ṵku mu bi tsíhétṵ. Olenya nú Yesu nka alí, ṵṵwá ṵsa beda akpawunu mu ayabitṵ. ²⁶ Griikiyintse ṵtsi ánfí gyí. Bṵkwí mu Siro Foenike ṵsulṵsu. Olokokóli Yesu òbéé, ogyáa ḡḡe laláhe amu le mu bi ámutṵ. ²⁷ Táme Yesu lébláa mu òbéé, “Ha nyebí ámu abumwe asa, tsúfé uma aleá fṵswí nyebí atogyihe pṵhá akíai.”

²⁸ ṵtsi ámu léle mú ònó òbéé, “Owíé, ibu mútṵ alí, táme akíai ání buda ṵpṵnú ámu asi é butegyí nyebí atogyihe mpupubiá itekpákpa bun amú ṵpṵnúasi.”

²⁹ Múú Yesu lébláa mu òbéé, “Fabi lé mú ònó. Mú su nati, ḡḡe laláhe amu ladáli fṵ bí tsíhé ámutṵ.”

³⁰ Bréá ṵtsi ámu lṵyṵ wóyító a, olowun ání ḡḡe laláhe amu ladáli mu bi ámutṵ, alasí ṵda mpású.

Yesu Létsa Isutín ṵkṵvá ṵtamatóí Wankláán

³¹ Yesu lénatí Tiro inu yó Sidon yóbomlí kplí ba Dekapoli[‡] awúlu amu nsáuntṵ asa ṵleladú yó Galilea ṵpu ònó. ³² Bṵpu isutín ṵku ba mu, ṵtamatalí tṵí wankláán. Bokokóli mu beé, ṵpṵú ibi dinka musu. ³³ Múú ṵlekpa oyin ámu ya ifúntṵ, pṵ mu asrebi wá oyin ámu asutṵ, olotu atsunó dínká mu osrebisu, pṵdá oyin ámu ṵdandusv. ³⁴ Inu olotsu ansí fṵá kṵ ṵsṵsú, lún ḡḡe fṵ. Múú ṵleblí òbéé, “Hefata.” Hebri ṵblítṵ. Mú asi gyí, “Finki.”

³⁵ Inunv mu asu lefinkí, mu ṵdandu é lesankí, ṵṵṵtṵ wankláán. ³⁶ Múú Yesu léda ahá ámu ṵlá kpákpaákpa òbéé, bumábláa ḡhaa. Táme tsé dúdúúúdá ṵleḡa amú ṵlá á, alí kén beda asún ámu ṵkan ni. ³⁷ ṵnó lehie bwíé amú, beblí beé, “Alabwé tṵgyítṵ wankláán. Alahá asutín bude asún nu, amúmu é budetṵ.”

8

Ahá Mpím-na Atogyihe Ha
(Mateo 15:32-39)

¹ Nke ámutṵ á, ṵdòm kṵṵnkṵṵnkṵṵntṵ beṵrá befia Yesu wá. Amú atogyihe leta. Mú su Yesu létṵ mu akasípú, bláa amú òbéé, ² “Ahá ánfí asún de mí nwe wa. Nde eke sáási ṵpá bubuo mi. Buṵráa buma tṵtṵá bégyi. ³ Ní nehá amú bṵpṵ akón náti bṵyṵ wóyí á, ansítṵ béyébi amú ṵkpatṵ, tsúfé amótṵ aku ṵkpa bu ifṵ.”

⁴ Múú akasípú amu befíté mu beé, “Nkúnú abénya atogyihe há ahá ánfí fṵé bégyi mwe dimbí ánfisu.”

⁵ Yesu léfíté amú òbéé, “Bodobodo afinu mliṵu?”
Bele mú ònó beé, “Asienó.”

⁶ Yesu léha ṵdòm amu betsiá ṵsulṵtṵ. Múú olotsu bodobodo asienó ámu, dá Bulu ipán, olebiabía mútṵ há akasípú amu beye mú há amú. ⁷ Bubu ntsutso iye bwáhé kpalobí ku é. Yesu lṵyulá músú, ṵṵṵpu mú é há akasípú amu, beye ha amú. ⁸ Amú fṵé begyi mwe. Akasípú amu bṵṵsá isíanhe bṵlá alakpá yilé asienó. ⁹ Ahá ámu bṵbwe fé mpím-na (4,000), Yesu lési amú ṵkpa. ¹⁰ Inunv mua mu akasípú bṵḡu wíé ṵkluntṵ ba Dalmanutafṵ ṵsulṵsu.

[‡] 7:31 Dekapoli asi gyí awúlu dú.

*Farisifō Bodunká Ofúla**(Mateo 12:38-42; 16:1-4)*

¹¹ Farisifō bonu ání Yesu laba inu, beba buđe mu asún fité. Bebláa mu beε, ɔbwéε osúna pusuna amú ání lélé otsú Bulu wá. ¹² Yesu lólun ɔhé fú. Múú ɔlefíté amú ɔbéε, “Ntogyi sù mli ndemba-abí mlídé osúna dunká amliwun? Mbláa mli ɔnɔkwali. Mmóɔbwε osúna kuku súná mli!”

¹³ Inu ɔlenati sí amú, yó du wíé ɔkluntɔ, fá ɔpu ámu yó mú ɔbun.

*Farisifō Pú Owíε Herode Bodobodotu-afá**(Mateo 16:5-12)*

¹⁴ Yesu akasípú amu bumekáin tsú bodobodo kítá. Ipin kule pé bu ɔklun amutɔ. ¹⁵ Bréá budun ntsu ámusu ɔyó á, Yesu léda amú ɔlá ɔbéε, “Mliki wankláán Farisifō pú ɔmáso ogyípú Herode bodobodotu-afású.”

¹⁶ Akasípú amu befité aba beε, “Bodobodo amúú animédé ámu sù ɔde asún ánfí blí lóó?”

¹⁷ Yesu lónu asún ání budeblí. Múú ɔlefíté amú ɔbéε, “Ntogyi sù mlídéblí mliáa, mlumédé bodobodo? Mú su ikluntɔ bu mli odwin mli é? ¹⁸ Mli ansíbi tamawun ató, mli asu é tamanú asún? Mlitamakáin asúnsú? ¹⁹ Bréá neye bodobodo apin anu ámu há ahá mpím-nu (5,000) á, isíanhe alakpá afinu mlilótósí?”

Bele mú ɔnó beε, “Dúanyɔ.”

²⁰ “Bodobodo apin asienó amúú neye ha ahá mpím-na ámu é mé, isíanhe alakpá yílé afinu mlilótósí?”

Bele mú ɔnó beε, “Asienó.”

²¹ Inu Yesu léfité amú ɔbéε, “Imɔkówánkí mli kí?”

Ansibi Obwiepú ɔku Ansíbi Bwií

²² Yesu mva mu akasípú beba Betsaida wúlutɔ. Aha aku bekpa ansibi obwiepú ɔku ba. Bobwií ipa há mu beε, ɔpúu ibi da mu, ɔtsa mu ilo. ²³ Yesu lékítá ansibi obwiepú ámu ibi, kpá mu dáli wúlu amutɔ. Inu olotu atsunó dínká oyin ámu ansíbisu, pú ibi dínká musu. Múú ɔlefíté mu ɔbéε, “Fude ató wúun?”

²⁴ Ansibi obwiepú ámu lótsu nwun fúá kí, ɔleblí ɔbéε, “Nde anyánkpusa wúun, táme bugyi fé nyí buna.”

²⁵ Inu Yesu létrá pu mu ibi dínká mu ansíbisu. Oyin ámu lóbwíí ansíbi kí a, mu ansíbi lawá alé, ɔde tógyító wúun wankláán ngya. ²⁶ Yesu léyinkía mu sísí wóyító ɔbéε, “Nati laa yɔ wóyí. Mátepi wíé wúlu amutɔ kúráá.”

*ɔhá Ání Yesu Gyí**(Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21)*

²⁷ Yesu mva mu akasípú amu benatí inu ɔyó Kaesarea Filipi awúlusu. Bréá buna ɔkpatɔ á, ɔlefíté amú ɔbéε, “Ma ahá beε ngyí?”

²⁸ Bele mú ɔnó beε, “Aku beε, fúgyí Asú ɔɔpú Yohane. Aku beε, Bulu ɔnósú ɔtáipú Elia. Aku é beε, Bulu ɔnósú atáipú amutɔ ɔku.”

²⁹ Múú ɔlefíté amú ɔbéε, “Mli é mé? Mliá mígyí ma?”

Petro léle mú ɔnó ɔbéε, “Fúgyí Kristo, (ɔhá amúú Bulu ladá mu ofúli amu) ni.”

³⁰ Inu ɔleda amú ɔlá ɔbéε, “Mlumábláa ɔhaa mí iwí asún ánfí.”

*Yesu Iwiasin Pú Mu Lowu Iwí Asún Blí**(Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27)*

³¹ Inu Yesu léfi asi ɔde asúntó le súná amú ɔbéε, “Ilehián ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí néhie wun iwiasin tsɔtsɔtsɔ. Yudafɔ ahandε, Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú féé bekiná mí beε, megyí mígyí Kristo amu. Bómɔ mí, táme Bulu ɔbélakúsúa mi tsú afúlitɔ nkensá ɔma.” ³² ɔmɔpu asún ánfí njáin amú. Mú su Petro létu mu ya itsétó yéka mu itin ɔbéε, ɔmátrá blí ali. ³³ Inu ɔledamli kí akasípú amu, ɔɔkplón wa Petro ɔbéε, “Satan, nati tɛi mísú! Megyí tóá Bulu dégywún fudegywún, anyánkpusa klé fudegywún.”

³⁴ Inu ɔletu ɔdam amu pú mu akasípú ba mu iwí wá. Múú ɔlebláa amú ɔbéε, “Ní ɔku dékléá obóbuo mi á, osíi tóá otekle bwε, otsu mu oyikpalíhe bobuo mi. ³⁵ Tsúfé ní ɔku lépri mu nkpa á, ɔbóhulí mú. Ní ɔku é lóhulí mu nkpa mía Bulu asun wankláán ámusu á,

Bulu obóhò mu nkpa. ³⁶ Ní òkú onyá òyító ató fée, táme òhùlì mu òkláa a, labi mòmù ulòwa há mu? ³⁷ Ntée ntò òha òbétalí pótse mu nkpa? ³⁸ Tsúfè ní òkú onyá mí atosunáhé péli ndemba-abí laláheá badámí òma há Bulu ansító á, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é nénya mu péli bréá mí Bulu-abòpù wánkíhé amu anuná mí Sí numnyamto abá.”

9

¹ Yesu lóyò mu tóysu òbée, “Ònòkwali nde mlí bláa. Àkú bubu mlitò nfi bumóowu, yófun bréá bawun ání Bulu iwíegýí amu ina tímiso íbá.”

Yesu lwitsée

(Mateo 17:1-13; Luka 9:28-36)

² Nkensié òma a, Yesu lékpa Petro, Yakobo mua Yohane, mua amúnýò bòdu yó íbu kusu amú nkule. Inu Yesu létse amú ansító. ³ Mu atadié ledamí futútúútú, ide ogyá kpa. Tòtò ma òsulúv anfisvá íbétalí bwé mú íbófulí alí. ⁴ Inu Elia mua Mose bele iwí òwan, amúa Yesu budetóí. ⁵ Mú Petro lébláa Yesu òbée, “Osunápù, íbu alá abétsiá nfi. Ha ada abú asa. Fú klé kule, Mose klé kule, Elia é klé kule.” ⁶ Ifú lehie kítá Petro mua mu aba ámu dubi. Mú su omowun asún ání òblí.

⁷ Inu agyinde ku lobobun amúsó, òme ku ledalí tsu mótó òbée, “Ónu gyí mí Bí òdwepó ní! Mliyaa asu amlinu mu asún!” ⁸ Inu belakí, táme bumetrá wun òhaa òun Yesu nkule.

⁹ Bréá bude íbu ámu kplí á, Yesu léda amú òlá òbée, “Mábláa òhaa tóá bayóowun, yófun ekéá Bulu òbókusú mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí tsú afúlito.”

¹⁰ Asún ánfí lesin amú nwuntò, betsiá fíté aba be, “Kusú tsú afúlito ánfí así mé?” ¹¹ Inu befité Yesu be, “Ntogyi sù Mose mbla asunápù amu be, ilehián ání Elia obéyinkí bá asa Kristo amu obéba?”

¹² Òlele mú ònó òbée, “Ònòkwali igyi, ání Elia obégyankpá bá bela tógyító yáí wankláán. Mú ntogyi sù Bulu asun wanlínhé amu kén léblí tsú mí iwí òbée, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí néhie wun ipian, ahá bósúpáa mí? ¹³ Nde mlí bláa mbée, Elia layínkí bá dodo. Ahá bòbwe mu alá budeklé, fé alá bòwanlín wá Bulu asún ámuto.”

Ìlò Dídahe Òlòpú Tsa

(Mateo 17:14-21; Luka 9:37-43a)

¹⁴ Bréá beyinkí bowie akasípù atráhe amu wá á, bowun ání òdòm kponkponkponnti bafia bomlí amú, Mose mbla asunápù ákú bude akasípù amu nwéen gyí. ¹⁵ Bréá òdòm amu bowun Yesu a, ulòwa amú wánwan, besrí yéfia mu, há mu aye. ¹⁶ Yesu léfité mu akasípù amu òbée, “Amansu mlia amúnýò mlidébití?”

¹⁷ Òdòm amuto òkú léle mú ònó òbée, “Osunápù, nekpa mí bí yínhé ba fu mbée afutsa mu ulò. Òhe laláhe lahá òtamatóí. ¹⁸ Brégyíbréá òhe laláhe amu íba musu á, itòwòsu mu, fun mu dá òsulúvò. Mu ònó tòbwé afu, òtawí ayín, òtesínsun. Nebláa fú akasípù mbée, bogyáa òhé ámu le mutò ha mí, táme bumetalí.”

¹⁹ Yesu lébláa amú òbée, “Ndemba-abíá mlumá hógýi, alí nétsiá mlí wá yó ní? Yófun òmenke nnyá klun ha mlí? Mlúkpa kebi ámu ba mí!” ²⁰ Bekpa kebi ámu ba Yesu.

Òhe laláhe amu lénya wun Yesu alí, ulòwòsùv kebi ámu fun mu dá. Odemináa, mu ònó é ide afu. ²¹ Yesu léfité obí mu sí ámu òbée, “Tsú bré mòmuto ulò ánfí lefi así?”

Òlele mú ònó òbée, “Tsú mu nyebito òpá. ²² Itòtswi mu wá ogyá múa ntsu aná féétó, itekléá íbómò mu, táme ní fétalí bwé tòku tsú mú iwí á, wun aní nwe afogyi aní buale.”

²³ Yesu léfité mu òbée, “Blí fode fe, ní nétalí? Tógyító lòpòn ha ohógýipù.”

²⁴ Inu obí mu sí ámu lókplun blí òbée, “Nohogyi, táme mí hógýi mòtsó. Gyi mí buale, mí hógýi imoní!”

²⁵ Bréá Yesu lówun ání òdòm amu butráa busrí bebá á, òlòkplún wa òhe laláhe amu òbée, “Fú òdandubiabíá múa isutín òhé, dalí kebi ámuto. Mátrá wie mutò ekekèkè!”

²⁶ Òhe laláhe amu lósuvá okitikítí kúklókúv, iletrá wòsùv mu nyányányányáa, ulèdalí mutò. Òhé leta mu. Mú su ahá ámuto ákú beblí be, “Alawú.” ²⁷ Táme Yesu lékítá mu íbu tsú mu fúá, òlòkúsú líí.

²⁸ Mú òma, bréá Yesu mua mu akasípù amu nkule bubu wóyító a, befité mu be, “Ntogyi sù aní mú anumetalí gya òhe laláhe amu dalí kebi ámuto?”

²⁹ Múb ɔlebláa amú ɔbé, “Íni odu mú á, nkéti mpái* pé mlétalí púgya mú.”

Yesu Lowu Iwi Asón Blí Otse Nyɔɔsi
(*Mateo 17:22-23; Luka 9:43b-45*)

³⁰ Bréá Yesu mua mu akasípú amu benatí unu á, ɔɔtsun Galilea ɔsolúsu, táme Yesu mékléá ɔhaa ɔbí ɔtínéá muvu. ³¹ Tsúfé ɔde akasípú amu ató suná ɔbé, “Béle mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí há adón bómo mí, táme Bulu ɔbélakúsóa mi eke sáásí.”

³² Akasípú amu bumonu mú asi, ifú é de amú ání befité mu.

Ma Ɔbóbwe Ɔhande?
(*Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48*)

³³ Beba Kapernaum wúluto. Bréá bowie wóyító á, Yesu léfité amú ɔbé, “Nto nwéen mlidégyí ɔkpatɔ?”

³⁴ Bekpa ɔnó bun músú, tsúfé ihande budeprí. ³⁵ Yesu létsiá asi, ɔleti akasípú dúanyo ámu, ɔlebláa amú ɔbé, “Ní mlitɔ ɔku dékléá ɔbóbwe mli nkpa ogyápu a, ɔbwéé mu iwi ɔma ogyápu pú mli féé osúmpú.” ³⁶ Inu ɔlekpa kebi ɔku belí amú ansító, látá mu pútá, ɔlebláa amú ɔbé, ³⁷ “Ɔhagyíɔha ání ɔlɔhɔ kebiá ogyi ali mí dátó lahɔ mi. Ɔhagyíɔha ání ɔhɔ mi á, megí mí ɔlɔhɔ, mboún ɔhá ámúb ɔlɔwa mí ámu.”

Ani Obúopu
(*Luka 9:49-50*)

³⁸ Yohane lébláa Yesu ɔbé, “Osunápú, anilówun oyin ɔku dépu fú dá gya ɔɔe laláhe, aniléka mu tin, tsúfé ɔma anitɔ.”

³⁹ Táme Yesu lébláa amú ɔbé, “Mlímáka mu itin! Tsúfé ɔhaa má unvá ɔbóbwe ofúla mí dátó, láblí mí iwi asun laláhe. ⁴⁰ Tsúfé ɔhá ání ɔmɔksó lí anisu buo ani. ⁴¹ Ɔnɔkwali nde mli bláa mbé, ní ɔku ɔhá mli ntsu-owebi mlonu, mí dá ání idun mlisu su á, ɔmóɔhulí mu ipán.

Ɔha Kpa Wá Lakpantɔ
(*Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2*)

⁴² “Ní ɔku léha ahá ánfí bumɔkúdan mísú hógyitɔ ánfítɔ ɔku lóbwe lakpan á, ní beda nfúókwebu síán mu ɔmetɔ, tswi mu wá ɔputɔ pó á, ibu alé dun. ⁴³⁻⁴⁴ Ní fú ibi kule téhá fútɔbwé lakpan á, ka mú le! Ibu aléá fópu ibi kule nyá nkpa ání itamatá, dun ání fópu ibi anyo wíé isubití ogyá ání itamaduntɔ.† ⁴⁵⁻⁴⁶ Ní fú yabi kule téhá fútɔbwé lakpan á, ka mú tswi tsalufwi! Ibu aléá fópu yabi kule nyá nkpa ání itamatá, dun ání fópu ayabi anyo wíé isubití ogyá ání itamaduntɔ.‡ ⁴⁷ Ní fú nsibi téhá fútɔbwé lakpan á, loti mú le. Ibu aléá fópu nsibi kule wíé Bulu iwíegí ámutɔ, dun ání fópu ansibi anyo wíé isubití ogyá ání itamaduntɔ. ⁴⁸ Ɔtínéá unu anyambi butamawú, unu ogyá é itamadun.

⁴⁹ “Tsúfé bópu ogyá tin ɔhagyíɔha iwi, fé aliá butɔpú nfóli tun afɔdie iwi.

⁵⁰ “Nfóli bu ɔdwe, táme ní itá ɔdwe á, nto bélapúwá mú ɔdwe?

“Mliha ɔdwe itsia mlitɔ fé nfóli, iwilwii itsia mliha mli aba nsuné.”

10

Ɔkákíná Iwi Atosunáhé
(*Mateo 19:1-12; Luka 16:18*)

¹ Yesu lókusú tsú unu yó Yudea ɔmátó, Yordan ntsu ɔbun. Ɔdɔm betrá befia bomlí mu, ɔletrá suná amú ató fé aliá ɔtɔbwé yáí.

² Farisífo aku beba mu wá, budekléá bóso mu ki. Mú su befité mu be, “Ani Mbla leha ɔkpa ání oyin ɔbétalí kíná mu ka?”

³ Yesu léfité amú ɔbé, “Nkálí aní náin Mose lówa mbla há mli?”

⁴ Bele mu ɔnó be, “Mose léha ɔkpa ání oyin ɔwánlun ɔkákíná ɔwulú pukina mu ka.”

⁵ Yesu lébláa amú ɔbé, “Mli kluntɔ-odwin só Mose lówanlín mbla ánfí há mli. ⁶ Tsú bréá Bulu léle ɔyí á, ɔtsi múa oyin ɔlɔbwé. ⁷ Inu su oyin obótu sí mu si mua mu yin yémantá mu

* 9:29 Mpái múa ɔnóklí bu nwulú dada amu akutɔ. † 9:43-44 Mútó yéé 44 múa 46 belian 48, táme uma nwulú dada amu akutɔ. ‡ 9:45-46 Mútó yéé 44 múa 46 belian 48, táme uma nwulú dada amu akutɔ.

kasu, ⁸ amú abanyó bóbwe ɔyulúv kule ni. Butráa bumegyí abanyó, mboún babwé ɔbakúle. ⁹ Iní su ahá ání Bulu labwé amú ikule a, ɔhaa mámaín amú abasu.”

¹⁰ Bréá beyinkí ba wóyító a, Yesu akasípú amu betrá fité mu asón tsú asón ánfí iwí. ¹¹ Yesu lébláa amú ɔbéé, “Ní oyin okíná mu ka láyétsiá ɔtsí bámbá á, alató mbua. ¹² Alí kén ní ɔtsí okíná mu kulu láyétsiá oyin bámbá á, alató mbua ní.”

Nyebí Yulá

(Mateo 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Aha aku bekpa nyebí ba Yesu bee, ɔpúv ibi dínka amúsú, táme mu akasípú amu bɔwa iyin wá amú. ¹⁴ Bréá Yesu lówun a, ɔbló lekítá mu. Múv ɔlebláa akasípú amu ɔbéé, “Mliha nyebí ámu ɔkpa abuba mí wá. Mlumátin amú ɔkpa, tsúfé ahá ánfí odu bú Bulu iwíegyí ámu ni. ¹⁵ Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ɖhá ání ɔmɔhɔ Bulu iwíegyí amu fé kebi á, omóowie mútɔ.” ¹⁶ Múv ɔlelatá amú pútá, pú ibi dínká amúsú, oloyulá amú á.

Atonyahé Iwí Atosunáhé

(Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Bréá Yesu lópv ɔkpa ɔyó á, oyin ɔku lésrí ba beda akpawunu mu ayabito fité mu ɔbéé, “Osunápú yilé, ntɔ nóbwe asa nénya nkpa ání itamatá?”

¹⁸ Yesu léfité mu ɔbéé, “Ntogyi sù fude mí ti ɔha yilé? Ɖhaa mégyí ɔha yilé, nkéti Bulu nkule. ¹⁹ Yéé fuyin Bulu mbla ámu dodo? Ɖbéé, máma ɔha, máto mbua, máwi ató, máka asón dínká fú bású, másisií ɔha, bu fú sí mua fú yín.”

²⁰ Oyin ámu lébláa mu ɔbéé, “Osunápú, tsú mí nyebito ɔpá nde iní féésú gyí.”

²¹ Yesu léki mu díín, mu asón lowa mu ɔdwe. Múv ɔlebláa mu ɔbéé, “Ilasí tokukuleá fóbwe. Yefe fú iwísu ató féé, afuye kóba amu ha ahíánfɔ, mēni fénya siadié ɔsúsú. Fɔbwé mú tá á, ba afubobuo mi.” ²² Bréá oyin ámu lónu asón ánfí á, iwí lowu mu. Mú su ɔlenatí díín, tsúfé ɔhíé ɔbu ató.

²³ Yesu léki bomlí, ɔlebláa mu akasípú amu ɔbéé, “Ibéhie wá ɔnlín asa iwí onyapú obówie Bulu iwíegyí ámvɔ!”

²⁴ Bréá akasípú amu bonu asón ánfí á, ɔnó lobwie amú. Táme Yesu lélabláa amú ɔbéé, “Mí abí, Bulu iwíegyí ámvɔ wie ibéhie wá ɔnlín! ²⁵ Iɔpɔn ha kpósó ání ɔbótsun ɔbun-ato ɔbótó, dón ání iwí onyapú obówie Bulu iwíegyí ámvɔ.”

²⁶ Asón ánfí leha ɔnó lehie bwíé amú. Mú su befíté aba bee, “Múmú ma mee Bulu ɔbóho nkpa?”

²⁷ Yesu léki amú díín, ɔlebláa amú ɔbéé, “Tóá idvn nyankpusa bwe mɔdún Bulu, tsúfé Bulu mú tetálí bwé tógyító.”

²⁸ Múv Petro lébláa mu ɔbéé, “Yéé aní mú anilasí tógyító tswi bobuo fu o!”

²⁹ Yesu lébláa mu ɔbéé, “Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ɖhagyíha ání olesi mu wóyí, mu apíó, mu si mua mu yin, mu abí ntée mu ɔsulúv ɔmagyáa, mía mí asun wankláán ámu su á, ³⁰ ɔbélanya mu wóyí, mu apíó, mu ayín, mu abí pú mu agyapadie ámu odu tsé lafa séi. Bédínká musv é séi, táme obénnya nkpa ání itamatá bré ámvúv ibá ámvɔ. ³¹ Táme agyankpapu tsɔtsɔtsɔ béba bemlí amapu, amapu é béba bemlí agyankpapu.”

Yesu Lowu Iwí Asón Blí Otse Saasi

(Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Yesu mua mu akasípú amu bɔpv ɔkpa bɔyó Yerusalem wúluto, Yesu gyánpká. Iɔwa amú wánwan, ifú lekítá ahá ámvúv bubuo amú ámu. Múv ɔlekpa akasípú dúanyɔ ámu ya itsétó, ɔletrá bláa amú tóá ibéba musv. ³³ Ɖbéé, “Mlinu! Ní awíé Yerusalem a, béle mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí há Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú. Béha mí lowu ipón, pú mí wá ahá ání bumegyí Yudafo ibitɔ. ³⁴ Bóbwe mí ahinlá, tú atsunó wólí mí, nwén mí mpli, mó mí, táme eke saásí a, Bulu ɔbókusa mi tsú afúlito.”

Ɖhande Osúm Mu Aba

(Mateo 20:20-28)

³⁵ Sebedeo abí Yakobo mua Yohane bɔkpukpé mantáa Yesu bláa mu bee, “Osunápú, anidékléá fubwée tɔku ha aní.”

³⁶ Múv Yesu léfité amú ɔbéé, “Ntɔ mlidéklé mliha mbwée ha mli?”

³⁷ Bebláa mu beε, “Ha anitɔ akule otsia fú gyɔpɔsu, akule é otsia fú bunasu bréá Bulu ɔwá fú numnyam.”

³⁸ Táme Yesu lébláa amú ɔbéε, “Mluméyín tóá mlidékulí! Mlétalí wun iwɔsin amú ɔwá bowun amu, ntée mlétalí wú lowu amú nówu ámu?”*

³⁹ Bele mú ɔnó beε, “Ee abétalí.”

Mú ɔlebláa amú ɔbéε, “Mlówun iwɔsin amú ɔwá bowun amu, wú lowu amú nówu ámu é, ⁴⁰ táme mma túmi ání néle ɔhá ání obétsiá mí gyɔpɔ ntée bunasu. Alí otsiákpá anfi mú ida gyo ahá amú Bulu lalá unu yáí há ámu.”

⁴¹ Bréá akasípú idú atráhe amu bonu asún anfi á, Yakobo mva Yohane iwí lówa amú ɔbló. ⁴² Yesu létí amú fée ba mu iwí wá, ɔlebláa amú ɔbéε, “Mliyín ání ahá ání butobú amú bugyi ɔmátófɔsu agyípu butehíé amú ahá, amú ahande é butenyá túmi amúsú. ⁴³ Táme mlitɔ mú á, imába alí. ɔhá ání odekléá ɔbóbwe mlitɔ ɔhande ɔbwée mli fée ɔkpábi. ⁴⁴ Ní mlitɔ ɔku é dékléá ɔbóbwe mli nkpa ogyápu a, ɔbwée mli fée ɔkpábi. ⁴⁵ Tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi anfi é mmeba mbée, busúm mí. Ahá osúmkpá neba, ampu mí nkpa hɔ ahá tsɔtsɔtsɔ nkpa.”

Ansibi Obwiepú ɔku llo Tsa

(Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Boyówie Yeriko wúlutɔ. Bréá mva mu akasípú pú ɔɔm kpɔnkpɔnkpɔnti amú bubuo mu amu budɔdali unu á, bowun Timeo mu bi Bartimeo. Mu ansibi labwíé, otsie ɔkpatɔ ɔde ató kulí. ⁴⁷ Bréá olonu ání Yesu Nasaretyin amu détsúun a, ɔlɔwa kplón bi ɔbéε, “Aní Wíe Dawid mu na Yesu, wun mi nwe!”

⁴⁸ Amútó ahá tsɔtsɔtsɔ bɔkplón wa mu beε, ɔkpá ɔnó bun, táme mu mú ɔlelakplón dun alí ɔbéε, “Aní Wíe Dawid mu na, wun mi nwe!”

⁴⁹ Yesu lési lí, ɔlebláa amú ɔbéε, “Mliti mu ha mi.”

Bokpolí ansibi obwiepú ámu, bebláa mu beε, “Fú klun idí fú asi, afukusu ba. ɔde fú tu!”

⁵⁰ Inu oyin ámu lótswi mu ɔsúsú atadiε tsálífwí, wáan kusó ba Yesu wá.

⁵¹ Yesu léfité mu ɔbéε, “Ntɔ fudeklé fεε mbwée ha fu?”

Inu ansibi obwiepú ámu lébláa mu ɔbéε, “Osunápú, ha mí anwun ató!”

⁵² Inu Yesu lébláa mu ɔbéε, “Nati, fú hógyi latsá fú ulɔ.”

Inunu mu ansíbi lobwíí, ɔlekplá buo Yesu.

11

Bɔhɔ Yesu Fé Owíe Yerusalem

(Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohane 12:12-19)

¹ Bréá bowie Betfage múa Betania, awúlu ání ibu Nfɔ-nyíbu ámu* asi, batá Yerusalem wie tá á, ɔlɔwa mu akasípú abanyó gyankpá. ² ɔbéε, “Mliyɔ wúlu anfi ida mli ansító ánfítɔ. Ní mlowíε wúlu amu ɔnó á, mlówun afrímú kanáhe ɔku da ɔfétó, ɔhaa mókótsiá musu kí. Mlisanki mu, amlíkpa mu ba mi. ³ Ní ɔku ɔfíté mli ɔbéε, ‘Ntogyi sú mlidé mu sankí?’ á, mlíbla mu mlíaa, ‘Aní Wíe dé mu hián. Obéyinkía mu ba séi.’ ”

⁴ Bɔyɔ á, bɔyótu afrímú ibí ámu da ɔfétó wóyí ámu ɔnó ɔkpabái. ⁵ Bréá bude mu sankí á, aha akvá bulú unu befíté amú beε, “Ntogyi sú mlidé afrímú ibí ámu sankí.”

⁶ Bele mú ɔnó alí amú Yesu lébláa amú ámu pépéépé. Besi amú; akasípú amu besankí mú. ⁷ Bekpa afrímú ibí ámu ba Yesu. Beyaí amú atati dínká musu, ɔlɔdu bian musu.

⁸ Amútó ahá tsɔtsɔtsɔ beyaí amú atati tswi ɔkpatɔ, aku é bebiabía afitáa bunbun ɔkpa ámusu. ⁹ Ahá amú bugya Yesu nkpa múa ɔma amu bɔsurá okitikíti beε, “Hosiána! Bulu oyúla ɔhá anfi ɔbá aní Wíe dátó ánfí! ¹⁰ Bulu oyúla aní náin Dawid iwíegyí amú ibá ámu! Hosiána bu ɔsúsúsú!”

¹¹ Bréá Yesu lówie Yerusalem a, ɔlɔyɔ Bulu ɔtswékpa, ɔlɔwa ansí kí tógyító wunsinésú unu wankláán. Owí lapɔn. Mú su mva mu akasípú dúanyɔ ámu beyinkí yó Betania wúlutɔ.

* ^{10:38} Mlétalí wun iwɔsin ... wú lowu amú nówu ámu? Ntée Mlétalí nu ntá neba bonu ntée há bóbɔ mli asú amú neba bóbɔ ámu? * ^{11:1} Nfɔ-nyíbu igyi obubwí kuá ibu mantáa Yerusalem, butetí mú Olifbu.

P̄nto Oyí Lwí
(*Mateo 21:18-19*)

¹² Oyi kehe bréá beyinkí tsú Betania bebá á, akún de Yesu. ¹³ Olowun p̄nto kvá ilahíé p̄óí sísí, ulí mantáa òkpa. Òlòyò yéki be obénya ku mútò. Táme olowie mú asi á, afitáa sóón bu mósú, tsúfé oyí ámu swiebí m̀k̀f̀un. ¹⁴ Inu òlebláa oyí ámu òbée, “Tsú nde p̄yá a, òhaa méetrá gyi fú abi swiehé.”

Mu akasípó amu é bonu asún ánfí.

Ibia Agyípú Gyáa Le Bulu Òtswékpa Wunsunésú
(*Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohane 2:13-22*)

¹⁵ Bréá bowie Yerusalem a, Yesu lóyò Bulu òtswékpa wunsunésú. Inunv òlòwa ató afepú pú ató ahópv amu aná f́éé gyáa dali unv bi. Olowuwíta kóba atsépv mpónú dá, súnúnki abróðuma afepú mbíá dá. ¹⁶ Òmeha ató òfepú òkuku òsura mu ató fehé ka tsun Òtswékpa wunsunésú unv kúrää. ¹⁷ Olosuná amú ató òbée, “Bum̀wanlín wá Bulu asun wanlínhé amutò be, “Béti mí òtswékpa be, òmá f́éé mpái òb̀k̀p̀á?” Táme ml̀lapú unv mlí awikplu òjainkpá.”

¹⁸ Bréá Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú amu bonu t́á alabwé á, bodunká òkpa ání b̀tsun m̀sú mó mu. Benya ifú, tsúfé mu atosunáhé amu leha ònó lobwie òðm amu.

¹⁹ Bréá owí l̀p̀on a, Yesu mua mu akasípú bedali wúlu amutò.

Hógyi lwi Atosunáhé
(*Mateo 21:20-22*)

²⁰ Bréá budetsùn nyanki a, bowun ání p̄nto oyí ámu ulawú tsú mó òsú beyi asi. ²¹ Inu Petro lékaín asún ání Yesu lébláa p̄nto oyí ámu. Mú òlebláa Yesu òbée, “Osunápú, ki, p̄nto oyí ámú f̀l̀wí ámu ulawú!”

²² Yesu lébláa amú òbée, “Ml̀h̀ Bulu gyi. ²³ Òǹkwali nde mli bláa, òhagyíòha ání òbébláa ibv ánfí òbée, ‘Púli yowie òputò’, omegyi nwéen mu klvntò, olohogyi ání asún ámú mablí ámu íbéba mútò á, íb̀p̀ulí yó. ²⁴ Inu sv nde mli bláa mbée, t́ogyítóá ml̀k̀l̀í Bulu á, ml̀hogyi ání ml̀lanyá mú dodo. Mli ibi béda mú. ²⁵⁻²⁶ Ní ml̀lúí ml̀d́é mpái b̀, òku asún bu mli klvntò á, ml̀si òhá ámu lakpan kie mu, méni mli Sí ámú òbu òsúsú ámu é obési mli klé kíé mli.†”

Yesu Túmi lwi Asun Fitéhé
(*Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8*)

²⁷ Yesu mua mu akasípú amu betrá yinkí ba Yerusalem. Bréá òna odeki Bulu òtswékpa wunsunésú unv á, Bulu igyí ahapú dehen, Mose mbla asunápú pú Yudafò ahande amu beba mu wá. ²⁸ Befité mu be, “Túmi m̀m̀v f́d̀epubwé ntobí ánfí? Ma léha fú túmi ámu?”

²⁹ Yesu lélé mú ònó òbée, “Nfíte mli asun kua kule. Ní ml̀lé mú ònó há mí á, mí é nébláa mli túmi oduá ndepubwé ntobí ánfí. ³⁰ Bulu wá Asú Òb̀p̀ú Yohane lénya túmi p̀b̀b̀ ahá asú lóó, ntée nyankp̀usa? Ml̀bla mu!”

³¹ Amú wulewule b̀yò asún ánfítò be, “Ní ablí aniaa itsú Bulu wá á, òbéfité anu òbée, mú ntogyi sù ml̀m̀h̀ mu gyi? ³² Ntée ablí aniaa itsú anyánkp̀usa wá?” Táme bude ahá ámu ifú nya, tsúfé amú f́éé bohogyi ání lélé Bulu ònósú òtáipú onutó Yohane gyí. ³³ Mú sv bele mú ònó be, “Ohwée! Anuméyín òtínéá olenya mu túmi tsú.”

Mú Yesu é lébláa amú òbée, “Mú mú mí é mmébláa mli túmi oduá ndepubwé ntobí ánfí.”

12

Apafò Laláhe Aku
(*Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19*)

¹ Yesu lówa amú asún bláa ayébitò bi. Òbée, “Oyin òku lóðò wáun ndò. Olegyi iban bómlí mú. Olokwi wáun amu onyimékpá, òlpwe obu f́úáhé ku há ndò ámu agyópv. Mú

† 11:25-26 Mú t́ó yé 26 bu nwulú dada amu akutò: Táme ní ml̀m̀síkíé ahá a, mli Sí ámú òbu òsúsú ámu é oméesíkíé mli.

olopu ndo ámu wá apafó ibitò, olotu okpa. ² Bréá wáun-abí ámu kpótíbi lɔfun a, olowa mu osúmpú apafó ámu wá òbée, oyóhò mu ogyíkpa ba mu. ³ Táme apafó ámu bekitá mu, dá mu, gya mu sísí ibikpan. ⁴ Ndo mu wie amu létrá wa mu osúmpú nyɔɔsi amú wá. Apafó ámu beda mu é, pílan mu nwuntò, sópa mu. ⁵ Òletrá lawá òbambá. Mu mú á, bɔmò mu. Alí kén bɔbwe atráhe é ní. Beda aku, mó aku é. ⁶ Ilesi mu onutó mu bi òkule péá òtamatsúlá musu. Òki òbée, bóbu mu mú. Mú su olowa mu é. ⁷ Táme apafó ámu beblí be, ‘Óni obégyi mu si ató ní. Mliha amò mu, méní ndò ámu ibémlí aní klé.’ ⁸ Mú su bekitá mu, mó mú, tswi mu dáli ndò ámutò.

⁹ “Èkéá ndò mu wie amu òbá á, ntò mlilahogyi mliha òbóbwe apafó ánfí? Òbéha bɔmò amú. Òbélapú ndò ámu wá apafó bámbá ibitò. ¹⁰ Ntée mliwókókla Bulu asun wanlínhé amu kí? Bɔwanlín be,

‘Ibwi ámú obu ayípu bekiná ámu
lébemlí okonkísúbwi ní.

¹¹ Bulu lóbwe mú alí.
Ibu wánwan.’ ”

¹² Inu Yudafo ámu bekleá békitá Yesu, tsúfé bebi ání amú su alahá yébi ánfí, táme bude òdòm amu ifú nya. Mú su benatí sí mu.

Lampóoka

(Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³ Òma a, bɔwa Farisifo pú Owíe Herode ahá be, buyéteté Yesu ònótó asún nu, abunya mu akítálé. ¹⁴ Bréá beba mu wá á, bebláa mu be, “Osunápú, anyin ání ònòkwálpv fugyi. Futamahá òhaa òtse fú agywun, tsúfé futamaki òhaa ansító. Mboún Bulu asún ámú igyi ònòkwali amu fodesuná. Mú su anidé fú fité anu. Aní mbla Ieha okpa ání akáa lampóo ha Roma owíe dehen Kaesare, ntée anumáka?”

¹⁵ Yesu lébi ání buki ansi. Mú su òlefíté amú òbée, “Apinabwebí abwepú, ntogyi só mlidé mí sóo kí? Mlitsu kóba amu iku ba mi anki.”

¹⁶ Bɔpɔba mu. Mú òlefíté amú òbée, “Ma nwun pú mu idá dín músú?”

Bele mú ònó be, “Kaesare.”

¹⁷ Mú òlebláa amú òbée, “Múmú mlipu tóá igyi Kaesare klé ha Kaesare, amlipu múá igyi Bulu klé é ha Bulu.”

Mu iwí lówa amú ifú.

Kusú Tsú Afúlitò Iwí Asun Fitéhé

(Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Òpasua kvá butetí mú Sadukifo aku beba Yesu wá. Bugyi òpasua kvá buteblí be, kusú tsú afúlitò ma unv. Befíté mu be, ¹⁹ “Osunápú, Mose lówanlín tswi aní òbée, ‘Ní òku mu mu ka bɔmòkwí asa olowu sí mu ka ámu a, mu pio otsú mu ka ámu tsia, féki òkwu ha owupú ámu.’ ²⁰ Oyin òkule abí abasiénó aku betsiá. Amútó ogyankpapu létsiá òká, táme òmòkwí asa olowu. ²¹ Mu gyama lótsu òsurapuka amu tsia, táme mu é òmòkwí. Òsaasi lótsu òtsi ámu tsia. Mu é òmòkwí. ²² Alí yótu osienósí amu. Amútó òkwu mókwí asa olowu. Òma-òma a, òsurapu amu é lóbowu. ²³ Afúli òkusúké a, amútó òmòmu òbóbwe mu kulu? Tsúfé amú abasiénó ámu féé betsiá mu.”

²⁴ Mú Yesu léle mú ònó òbée, “Megyí mli ológyi. Mliwéyín Bulu asun wanlínhé amu ntée Bulu túmi. ²⁵ Tsúfé ní afúli bókúsú á, bóbwe fé Bulu-abɔpu. Bɔméetsiá aká múa akúlu. ²⁶ Táme afúlikusú iwí mú á, yé mlilakla Mose òwuló, nú asún ámú Bulu lébláa mu dimbísú bréá olowun oyíbi ku de ogyá tsií, táme umedéhóo amu? Òbée, ‘Mígyí mli anáin Abraham mu Isak pú Yakob Bulu ámu ní.’ ²⁷ Inu òlebláa amú òbée, “Megyí awupú Bulu ógyi, aktankpapu Bulu ógyi. Mli mú mlilafwí féé.”

Bulu Mbla Ámutò Múá Iɔvɔn

(Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Mose mbla asunápú amutò òkule lóbɔtu amú unv, olonu asún ání budebití. Olowun ání Yesu lalé Sadukifo ámu asún ònó wankláán. Mú su òlefíté Yesu òbée, “Bulu mbla ámutò mòmò dún?”

²⁹ Yesu léle mú ònó òbée, “Bulu mbla ámutò múbá idon ni. ‘Israelfò, mlinu. Bulu òkule pé aní Wíe Bulu gyí. ³⁰ Mú su pu fú klun, fú òkláa, fú agywun pú fú òwunlín fée dwe fú Wíe Bulu.’ ³¹ Mú nyòòsi é gyí, ‘Dwe fú bá fée fú iwi.’ Mbla kuku itráa ma unvá idon íni.”

³² Mbla osunápú amu lébláa Yesu òbée, “Osunápú, fablí ònòkwali. Aní Wíe Bulu nkule pé bu unv, òkoku trá òma unv. ³³ Apúv aní klun, aní agywun pú aní òwunlín fée dwé mu, adwe aní aba fée aní iwi. Idon mbwi tóhé pú afòdié kugyíku.”

³⁴ Yesu lówun ání alabí lé asún ámu ònó wankláán, òlebláa mu òbée, “Fuma ífò Bulu iwíegyé ámutò.”

Mú òma a, òhaa métrá wa klun fité mu asvansu.

Ma Gyí Kristo Amu?

(Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ Bréa Yesu dé ató suná Bulu òtswékpa nwunsinésú unv á, òlefíté òbée, “Nkálí sù Mose mbla asunápú amu betalí blí beé, Owíe Dawid mu na gyí Kristo, (òhá ámúbú Bulu léda mu ofúli amu)? ³⁶ Tsúfè Òñe Wankíhé léha Owíe Dawid onutó léblí òbée, ‘Aní Wíe Bulu lébláa mí Wíe òbée,

“Tsia mí gyòpísv nfi

yòfun bréa néha féttsatsáa fú alupúsú.” ’

³⁷ Owíe Dawid onutó létí mu òbée mu wie. Nkálí sv òtráa ogyi mu na?”

Asún ánfí lówa òdòm kpònkpònkpòntí ámúbú befia bomlí mu amu òdwe, bòpu ansigyí nú mu asún.

Mose Mbla Asunápú Tsiátó

(Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47)

³⁸ Yesu léblí mu atosunáhé amutò òbée, “Mlíki wankláán Mose mbla asunápúsv. Butekle ligá wa náti kí, butekle beé, ahá bubún ha amú itsiá dinsu. ³⁹ Otsiákpá yilé butekle tsiá Yudafò offiakpa pú nke ogyíkpá. ⁴⁰ Butesisi asvrapu, swíi amú amú wóyí. Butepina bò mpái tíntíntín ahátò púvun amú lalahesu. Bulu òbébití amú isv kínkíínkín!”

Òsvrapu Òku Tswitswi

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Yesu létsiá mantáa tswitswi dáka Bulu òtswékpa unv, òde ahá kí buðepu amú tswitswi bowa mútò. Ahá ání amú ibitò bu odwin buðepu kóba akpònkpòntí bowa. ⁴² Inu òsvrapu òkúv òma tòtò é lópu mu kóba-ana bowa dáka ámutò. ⁴³ Múbú òletí mu akasípú amu ba mu wá, òlebláa amú òbée, “Ònòkwali nde mli bláa, tswitswá òsvrapu anfi òma tòtò lawá á, idon òhagyíòha klé. ⁴⁴ Tsúfè atráhe amu fée á, amú kóba tsòtsòtsòtò balé kpalobí tsú bowa. Táme íniá òsvrapu anfi mú má tòtò sv tóá òbu fée alapú bowa á.”

13

Bulu Òtswékpa Amu Bwie

(Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Bréa Yesu lédalí Bulu òtswékpa wunsinésú unv òyó á, mu akasípú amutò òkule lébláa mu òbée, “Osunápú, kí mbu wankláán pú abwi akpònkpòntí ánfí bòpuyi mú ánfí akíle!”

² Múbú òlebláa mu òbée, “Yéé fawun mbu akpònkpònkpòntí ánfí? Bóbwie mú fée bun. Ibwi kule kúráa méesian dunká mú bású.”

Iwòsun Múa Ikplán

(Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Bréa Yesu tsie Nfò-nyíbu ámúsv, òde Bulu òtswékpa mbu ámu kí a, Petro, Yakobo, Yohane mva Andrea nkule befíté mu beé, ⁴ “Bla aní, bré mòmútò íni fée béba? Osúna mòmú é òbéba, íbòsuná ání mú bré lafun?”

⁵ Inu Yesu lébláa amú òbée, “Mlíki wankláán, méní òhaa méemlé mli. ⁶ Ahá tsòtsòtsò bòpu mí dá ba beé, amúgyí Kristo amu ni. Bémle ahá tsòtsòtsò bófwi òkpa. ⁷ Ní mlonúá isá ladá mantáa mli ntéé òtineku á, opúni mátsií mli Tsúfè lehián ání íni aná fée béba, táme imedésuná ání òyí ònómòké ámu lafun. ⁸ Tsúfè òmá bókò aba. Awíe bókusú líí abasu.

14

Bekiklí Yesu Nwunsu

(Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohane 11:45-53)

¹ Ilesí nkenyó Yudafo abugyi Israelfosu Katsun Nke pú Bodobodo MátúhéNke. Alí bré ámutò Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú bodunká okpa ání bótsun músú kítá Yesu ñáintò, mó mu kokooko. ² Táme beblí bee, “Megyí Katsun Nke ánfítò abómò mu, méní kpokiti méeda omá ámutò.”

Ofobí Fánfáánfán Pwóblí Yesu

(Mateo 26:6-13; Yohane 12:1-8)

³ Bréá Yesu bu Betania wúlutò, Simon okvá alaló ulò pepe kí wóyítò ode ató gyí a, otsi oku léba unu; ode prentwa wankláán kuá ofobí fánfán ání ibu ibiá bu mótò. Oletíí mó onó, oletséí ofobí ámu wólí Yesu nwuntò. ⁴ Aku bubu unvá unwa amú odwe. Befité aba bee, “Ntogyi sù ode ofobí ánfí yintá? ⁵ Teki abétalí fé ofobí fánfán ánfí, mú ibiá bóduv obakúle ofi okule ikóká ánfí, púhá ahiánfò.” Behie wá iyun wá otsi ámu.

⁶ Táme Yesu léblí obéee, “Mlisi mu! Ntogyi sù mlidé mu háan? Ito yilé alabwé há mí. ⁷ Ahiánfò bétsiá mli wá ekekegyíeke. Brégyíbréá mlidéklé a, mlétalí wá awitole há amú, táme mí mú mméetsiá mlitò yó. ⁸ Alabwé múá obétalí púlá mí oyulúv yái há mí opuláké. ⁹ Onokwali nde mli bláa. Oyítò otíneyíotínéá béda Bulu asun wankláán ámu okan a, beblí tó ánfí otsi ánfí labwé ánfí púkáín musu.”

Yuda Iskariot Lótsulá Ání Obéle Yesu Há

(Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Mó oma a, mu akasípú dúanyò ámutò okuleá butetí mu Yuda Iskariot lóyówun Bulu igyí ahapú dehen amu, méní obéle Yesu há amú. ¹¹ Bréá bonu asún ánfí á, ilehie wá amú odwe. Behie mu así ání béka mu ikò. Mú su olodunká okpa ání obótsun músú lé Yesu há amú.

Katsun Atogyihe Gyí

(Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Yohane 13:21-30)

¹² Bodobodo MátúhéNke ámutò eke gyankpapvá butómó Israelfosu Katsun Nke akúfa lófun. Yesu akasípú befité mu bee, “Osunápú, obu mómuto ayela ha fu, afugyi Katsun Nketò atogyihe amu?”

¹³ Múv olowa amútò abanyó, bláa amú obéee, “Mliyo Yerusalem wúlutò, mléfiá oyin okvá osv ntsu-óló, mlihuo mu. ¹⁴ Wóyí oduátò obówie á, mlifité wóyí mu wie amu mliáa, ‘Nkúnú afó óswúkpá bu, ání mía mí akasípú abéba begyi Israelfosu Katsun atogyihe amu?’ ¹⁵ Obósuná mli abansórv yilé kuá balá mótò yái. Mlihuo ató ámu yai unu.”

¹⁶ Yesu akasípú amu boyò wúlu amutò á, bowun tógyítò alí amúv Yesu lébláa amú ámu pépéépé, bóbwe Israelfosu Katsun atogyihe amu yái unu.

¹⁷ Bréá nsaintò deklúun a, Yesu mva mu akasípú beba unu. ¹⁸ Ató ámu ogyíkpá a, Yesu lébláa amú obéee, “Onokwali nde mli bláa, mlitò okuleá mía munyo ibi da olepeto obéle mí há.”

¹⁹ Asún ánfí léhie han akasípú amu. Mú su befi así bude mu fité ikule-kule bee, “Mí ní lóó?”

²⁰ Yesu lébláa amú obéee, “Mli ahá dúanyò ánfítò okuleá mía munyo ibi da olepeto obéle mí há ní. ²¹ Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí nówu fé alá bəwanlín tswi, táme ohá amúv obéle mí há ámu ogyówi ní. Ní bumetepí kwíí mu kúráá á, teki ibu alé há mu.”

Yesu Ntúpwe Atogyihe Tráhe

(Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintofò 11:23-25)

²² Bréá bude ató ámu gyí a, Yesu léle bodobodo ipín, oleda Bulu ipán, bíabíá mótò púhá amú, blí obéee, “Mliho, mí oyulúv ni.”

²³ Inu olotsu ntá-ewe, oleda Bulu ipán, púhá amú féé bonu. ²⁴ Múv olebláa amú obéee, “Mí obugya ni. Mú Bulu dépusí mu ntam* ání alaká há ahásu ní. Bétseí mó wólí así ahá

* 14:24 Ntam pópwe bu nwulò dada amu akutò.

tsotsɔtsɔ lakpan su. ²⁵ Ɖnɔkwali nde mli bláa, mméetrá nu wáun-abí ntá ánfí alu yófun ekeá nónu mú pópwe Bulu iwíegyi ámvto.”

²⁶ Benya wá ulu dá Bulu ipán tá alí, benatí yó Nfɔ-nyíbu ámvusu.

Petro Ɖbósuwí Ɖbéé Mumeyín Yesu

(Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohane 13:36-38)

²⁷ Mú Yesu lébláa amú ɔbéé, “Mli fée mléyinkí mí ɔma. Tsúfé Bulu ɔnósú atóipú amu bɔwanlín wá Bulu asún ámvto beé, ‘Néda akúfa ɔkparú ámu lédá, mu akúfa bédasáín.’”

²⁸ Táme ní Bulu ɔkúsú mi tsú afúlitó á, négya mli nkpá yó Galilea ɔmátó.”

²⁹ Petro lébláa mu ɔbéé, “Ní amú fée beyinkí fú ɔmá kúráá á, mí mú mméeyinkí ekekekeke.”

³⁰ Yesu lébláa mu ɔbéé, “Ɖnɔkwali nde fú bláa. Onyeni, asa bate ɔbéle ɔnó tse nyɔ á, fɔswí pú ibi wá ogyá tse sa fée fumeyín mí.”

³¹ Inu Petro léfin yabi yi ɔbéé, “Ní lowu igyi kúráá á, mméekiná fú ekekekeke.”

Alí kén atráhe amu é fée beblí ní.

Mpáibɔ Getsemane

(Mateo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Boyówie ɔtinekúá butetí inu Getsemane. Mú Yesu lébláa mu akasípú amu ɔbéé, “Mlitsia nfi, nɔyɔbɔ mpái.” ³³ Ɖlekpa Petro mua Yakobo pú Yohane buo iwí. Inu asún lehié han mu, mu ansí lɛpe. ³⁴ Mú ɔlebláa amú ɔbéé, “Asún ihíé de mí háan. Ideklé mo mí. Mlitsia nfi, amligyo.”

³⁵ Inu ɔlenatí yó nkpá kpalobí, ɔleda akpawunu kókóli Bulu ɔbéé, “Ní ibówa alé á, ha bré ánfí itsun misu.” ³⁶ Mú ɔleblí ɔbéé, “Abba† Mí Sí, futetalí bwé tógyító. Ha ntá-ewe ánfí‡ itsun misu! Táme megyí tóá ndeklé, mboún múá fudeklé ibá mótó!”

³⁷ Oleyinkí bá akasípú amu wá bowun ání budedidi. Íni su ɔlefíté Petro ɔbéé, “Simon, fudedidi? Fumetalí gyo ɔnɔhwírí kule kpán? ³⁸ Mligyo amlíkokoli Bulu, méni mlumóowie isókító. Tsúfé ɔhé ámu déklé, táme nyankpɔsa lópon.”

³⁹ Ɖletrá yóbo mpái, bláa Bulu asun kua kule amu kén. ⁴⁰ Ɖletrá yinkí ba bowun ání akasípú amu butráa budedidi, tsúfé didí de amú bu. Bumetalí bláa mu asvansu.

⁴¹ Bréá ɔleba otse saasi a, ɔlefíté amú ɔbéé, “Mlulatráa si mlída mlíde ɔkpónú da? Itsía alí ngya! Bré ámu lafun ání bópu mí, Nyankpɔsa-Mu-Bi ánfí wá lakpan abwepú ibitɔ.

⁴² Mlíksu ayɔ. Mlíki, ɔhá ámvú ɔde mí le há ámu ná á!”

Yesu Kítá

(Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohane 18:3-12)

⁴³ Yesu ɔnó mesi asa akasípú dúanyɔ ámvto ɔkuleá butetí mu Yuda lóbowie inu. Ɖɔɔm ání bude ndayí pú nkpotí bubuo mu. Bulu igyi ahapú dehen, Mose mbla asunápú pú Yudafo ahande amu lówa amú. ⁴⁴ Yuda ámvú ɔlele Yesu há ámu lébláa ɔɔm amu yái ɔbéé, “Ɖhá ámvú nélatá pútá ámu gyí ɔhá ámu ni. Mlíkita mu kínkíínkín, amlíkpa mu nati.”

⁴⁵ Inu ɔlenatí laa yó Yesu wá, yókpólí mu ɔbéé, “Osunápú!” Ɖlelatá mu pútá. ⁴⁶ Inu ahá ámu benatí tó Yesu, kítá mu kínkíínkín. ⁴⁷ Táme inu alíipú amvto ɔkule lótswi mu ɔdayí kpá Bulu igyi ɔhapú dehen osúmbi ɔku isu lé. ⁴⁸ Inu Yesu léfíté amú ɔbéé, “Ogyo otswapú ngyi, sù mlíatsú nkpotí pú ndayí mlebá mí ɔkítákpá? ⁴⁹ Ntsie mli wá Bulu ɔtswékpa wunsínésú inu ekekegyíeke, nde mli ató suná, mlímékítá mí ekekekeke. Íni lahá Bulu asun wanlínhé amu ulaba mótó.”

⁵⁰ Inu mu akasípú amu fée besrí sí mu.

⁵¹ Ilesi ɔyasubi ɔkúá ɔlɔwa ligá nkule. Bekítá mu, ⁵² táme ɔlɔkɔli, sí mu ligá ámu wá amú ibitɔ, pú yayá srí.

Yudafo Ahande Ansító Lú

(Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohane 18:13-14, 19-24)

† 14:36 ‘Abba!’ asi gyí, ‘Mí Sí!’ ‡ 14:36 Ntá-ewe ánfí igyi iwɔsun ání Yesu obówun.

⁵³ Bekpa Yesu ya Bulu igyí ðhapú dehen wóyí. Igyí ahapú dehen, Mose mbla asunápú pú Yudafò ahande amu fée bafia unu. ⁵⁴ Petro lépetí buo amú òma tsútsúútsú, alu yówie wóyító unu. Inu oleyétsiá unu asúmpú wá, òde ogyá núu. ⁵⁵ Inu Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafò asún agyípú[§] atráhe fée bodunká ahá ání béka asún dínká Yesusu, méni béliú amú asun blíhésv mó mu, táme bumenya. ⁵⁶ Tsúfée ahá tsòtsòtsò bowa afunu dínká musu, táme amú fée ònò lòtsun òtsan.

⁵⁷ Inu aku bókusú ká asún dínká musu be, ⁵⁸ “Anilónuá òleblí òbé, ‘Nóbwie Bulu òtswékpa anfi bapú ibi yi anfi, táme nkensá òma a, nélayi pópweá megyí nyankpusa òbópu ibi yi mú.’ ” ⁵⁹ Táme amú é amú ònò móbwe kule.

⁶⁰ Inu Bulu igyí ðhapú dehen amu lókusú líi amú fée ansító, òlefíté Yesu òbé, “Fuma ònò lé? Fuma asvansu blí pólé fú iwí?”

⁶¹ Táme Yesu méle asvansu ònò. Mú Bulu igyí ðhapú dehen amu létrá fité mu òbé, “Bulu á mú botekánfú ámu mu Bi gyí fú? Fúgyí Kristo, (òhá á mú Bulu léda mu ofúli amu) ní?”

⁶² Yesu léle mú ònò òbé, “Ee! Mí ní! Mlówun ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi áni ntsie Bulu Otúmípu gyopisu áni ndin nwulótáasu tsú òsúsú nebá.”

⁶³ Bulu igyí ðhapú dehen amu lékitá mu atadié bálí mú kiaan.* Mú òleblí òbé, “Adánsie mòmú anitráa anigyó? ⁶⁴ Mlilanú abususu áni alablí. Nkálí gyí mli agywun?”

Amú fée botsulá áni olegyi pón, bumóo mu.

⁶⁵ Amútó aku bowa atsonó tutúu wólí mu bi. Bòpu ató tin mu ansíbi, bòfulí mu atswé, bláa mu be, “Bulu ònòsú òtáipú, suna aní òhá ání òlòfulí fú itswé!” Inu agyópu amu é bedadáa mu asvta.

Petro Lóswú Òbé Mmeyín Yesu

(Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohane 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Petro lési otsie wunsinésú unu, Bulu igyí ðhapú dehen amu osúmbi tsíhé òku léba. ⁶⁷ Bréa olowun Petro tsie òde ogyá núu a, òleki mu díín. Mú òlefíté Petro òbé, “Fúá Yesu Nasaretyin amu nyo ná.”

⁶⁸ Táme Petro lóswú blí òbé, “Mmeyín tòtò tsú asún áni fudeblí áni iwí!” Òlenatí yéliú òkra ònò, unu bate lóbun.†

⁶⁹ Osúmbi tsíhé ámu létrá yótu mu unu, òlòwa ahá á mú bulí unu ámu bláa bi òbé, “Amútó òkule gyí oyin áni.” ⁷⁰ Táme Petro létrá swí pú ibi wá ogyá.

Uòbwe kpalobí á, ahá á mú bulí unu ámu bebláa Petro be, “Lélé mú á, amútó òkule fuyi, tsúfée Galileayin fú é fúgyi?”

⁷¹ Inu Petro lówa ntam kakáa bi òbé, “Neká tógyító, mmeyín oyin áni mlidé mu iwí asún blí áni.”

⁷² Inu bate lóbun otse nyo. Mú Petro lékain asún á mú Yesu lébláa mu òbé, “Fóswú tse sa fée fumeýín mí asa bate òbéle ònò tse nyo.” ámusu. Mú òlekpa isú yi, híé sú woo.

15

Yesu Pilato Ansító Lí

(Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohane 18:28-38)

¹ Òyi kehe nyanki-nyanki a, Yudafò ahande-ahande amu fée befia kitá agywun. Aku bugyi, Bulu igyí ahapú dehen, Mose mbla asunápú pú Yudafò ahande atráhe*. Inu beha beklí Yesu, pú mu yówa Pilato ibitò. ² Pilato léfité Yesu òbé, “Fúgyí Yudafò owie amu ní?”

Yesu léle mú ònò òbé, “Ee, mú fablí á!”

³ Inu igyí ahapú dehen amu beka asún tsòtsòtsò dínká Yesusu. ⁴ Mú su Pilato léfité Yesu òbé, “Kí asún tsòtsòtsòá baká dínká fúsú, fuma mú ònò lé?”

⁵ Táme Yesu méle asvansu ònò. Mu su ulòwa Pilato wánwan.

§ 14:55 Yudafò asún agyípú anfi butetí Sanhedrin Griiki òblító. * 14:63 Ilosuná áni asún ámu lawíé mu iwíto dibi. † 14:68 Inu bate lóbun uma nwuló dada amu akotò. * 15:1 Ahande atráhe anfi butetí Sanhedrin Griiki òblító.

Yesu Lowu Ipón Ha

(Mateo 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohane 18:39-19:16)

⁶ Katsun Nke kugyíkuto á, igyi ñmá sú ogyípú Pilato amándíé ání obési obu adupútó ñkuleá amó onutó budeklé há amó. ⁷ Oyin ñkúvá butetí mu Baraba mua mu aba buda obu alí bré ámutó. Bákusú líí ñmá sú, kpokiti léda, bómó ñha móto. ⁸ Ñdam amúvú báyó Pilato wá yóbwií ipa há mu bée, osíí obu ñdipú ñkule ha amó alí amúvú otetsiá bwé há amó ámu. ⁹ Múvú Pilato léfité amó ñbéé, “Mlídéklé mliaa, nsíí Yudafó Owíe anfi ha mli lóó?” ¹⁰ Ñlefíté amó alí, tsúfée olowun ání Yesu iwí olu sú Bulu igyí ahapú dehen amu bakítá mu ba mu.

¹¹ Igyí ahapú dehen amu beha ñdam amu ñnó bée, bukókoli Pilato, osi Baraba mboún ha amó. ¹² Pilato létrá fité amó ñbéé, “Nto mbwée ñhá amúvú mlídétí mliaa, Yudafó Owíe amu?”

¹³ Inu amó fée bósura okitikíti bée, “Da mu manta oyikpalíhesu!”

¹⁴ Pilato léfité amó ñbéé, “Tsitsa mómú alabwé?”

Táme belasúra okitikíti kúklókúvú bée “Da mu manta oyikpalíhesu!”

¹⁵ Pilato dékléá ñbóbwe ñdam amu apé há amó. Mú sv olesi Baraba há amó, ñleha mu isá akópú bepití Yesu mpli, ñlópú mu wá amó íbitó ñbéé, buyéda mu manta oyikpalíhesu.

Yesu Ahinlá Bwe

(Mateo 27:27-31; Yohane 19:2-3)

¹⁶ Isá akópú ámu bekpá Yesu ya ñmá sú ogyípú amu wóyító. Beti amó aba isá akópú atráhe amu fée, beda Yesu ñbun. ¹⁷ Bópú ligá pepe ku wá mu, bólú obungyo-awu, bwé mú owíepa bun mu nwun. ¹⁸ Inu bóbwe mu ahinlá, beti mu bée, “Yudafó Owíe, fú nkpasu ñnlinsu!” Bótswi opé! ¹⁹ Inu bópú oyí sísi mu nwuntó, tutúu atsunó wólí mu, dá akpawunu mu ansító. ²⁰ Bóbwe mu ahinlá tá á, bówáí amó ligá pepe amu, yínkía mu onutó atadié wá mu, bekpá mu dáli beyéda mu mántá oyikpalíhesu.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhesu

(Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohane 19:17-27)

²¹ Bafia Kireneyin ñkúvá butetí mu Simon, ogyi Aleksandro mua Rufo osí. Otsú abú así ñbá, beka mu híé bée, ñsúra oyikpalíhe amu. ²² Múvú bekpá Yesu ya ñtnekvá butetí inu Golgota. Mú así gyí, “Nwun Okokobi Otsiákpá.” ²³ Bópú afá kvá iteba iwósin así wá ntátó tin Yesu ñnó bée onúu, táme omonu. ²⁴ Beda mu mántá oyikpalíhe amusu tá á, beye mu atadietó. Inu bótswi abi pókí ñhagyíña ogyíkpá. ²⁵ Ibóbwe fée nyankí dokwebátó beda mu mántá oyikpalíhesu. ²⁶ Múvú bówanlín tóá svá bude mu da mántá oyikpalíhe amusu dínká mu awunso bée, “YUDAFÓ OWÍE.” ²⁷⁻²⁸ Beda awikplu abanyó aku é mántá nyikpalíhesu tsía mutó. Ñkule bu mu gyópisu, ñkule é bu mu binasu.†

²⁹ Inu atónpu bókupkúpú nwuntó, blí mu iwí abususu bée, “Yée fú fée, fétalí bwíé Bulu ñtswékpa amu, lápwe mu nkensá owító ní? ³⁰ Hó fú iwí, afókpli tsu oyí ámusu akí!”

³¹ Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú amu é bóbwe mu ahinlá bée, “Ñlónhó ahá nkpa, táme ñmetalí hó mu iwí. ³² Ní mugyí Israelfó owíe, Kristo, (ñhá amúvú Bulu léda mu ofúli) a, ñkplí tsu oyí ámusu awun, ahó mu gyí!”

Ahá amóvú beda mántá oyísú mu gyópisu múa binasu ámu é bóbwe mu ahinlá.

Yesu Lowu

(Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohane 19:28-30)

³³ Bréá dódúanyó léda á, owí leta ñsolúv amusu fée alu yófun ntópwe ñsato. ³⁴ Dósa ámutó a, Yesu lókpun kúklókúvú, blí ñbéé, “Eloi, Eloi, Lama Sabaktani?” Mú así gyí, “Mí Bulu, mí Bulu, ntogyi sú fakpá mí ñma?”

³⁵ Ahá amóvú bulí inu ámutó aku bonu asún anfi, beblí bée, “Mlunu, ñde Elia kpolí.”

³⁶ Inu amótó ñkú lésrí tsú ñsapó, púdá ntá ñdáuto, púyi oyísú, tsú mú fúa pútin mu ñnó ñbéé, onúu. Múvú ñleblí ñbéé, “Mlilu akí bée, Elia ñbéba besíé mu lé oyí ámusu?”

³⁷ Inu Yesu lókpun kúklókúvú, ñlele ñjé.

† 15:27-28 Múto yée 28 bu nwuló dada amu akuto: Inu léha Bulu asún amóvú bówanlín tswi amu léba móto. Asún ámu gyí, “Bekla mu wá lakpan abwepútó.”

³⁸ Inonv Bulu lébalí tatiá bəpuká ətswékpa obu ámvə anyə, tsú awunso beyi asi. ³⁹ Bréá isá akəpú ətandéá ətú Yesu ansító ətəkú lówun aliá Yesu léle ətə tráhe a, ətəblí ətéé “Lélé, Bulu mv Bi oyin ánfí gyí!”

⁴⁰ Atsi aku é bulú ifúntó budekú sisi. Amútó aku gyí, Magdalayintse Maria, Salome pú Maria ání ətəkúwí Yakobo mvá mv gyama Yosef. ⁴¹ Amú é betsiá buo Yesu, tsíá kí mvsv bréá ətə Galilea. Atsi tsətsətsə akvá bobuo mv ba Yerusalem é bubu mv.

Yesu Pulá

(Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohane 19:38-42)

⁴² Eke ámv igyi ekeá Yudafo butəpúlá iwí asa butegyí amú ətəpúnú ətaké. Bréá owí ətəpún a, ⁴³ Arimateayin Yosef lówa uklon yó Pilato wá yókulí mv ətéé, osí Yesu fúli ha mv amvula. Yudafo asún ogyípu ogyi, butobú mv. Mv é ətə Bulu iwígyí ámv ətəpa kí.

⁴⁴ Ilówa Pilato wánwan ání Yesu lawúna wu. Mú sv ətə mv isá akəpú ətandé, fíté mv ní olowu ilawá ətə. ⁴⁵ Bréá isá akəpú ətandé amv lótsulá mósú á, Pilato lési fúli amv há Yosef. ⁴⁶ Múv Yosef lóhə ətəráda, ətəyə yésíé Yesu lé oyí ámvsv, kíklí mv wá ətəráda ámvə, tsú mv yópulá ətə kvá beda butátó, olemináa ibwi yíléyílé kv tin ətə ámv ətə.

⁴⁷ Magdalayintse Maria mvá Yosef mv yin Maria bowun Yesu opulákpá.

16

Yesu Kusú Tsú Afúlitó

(Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohane 20:1-10)

¹ Yudafo ətəpúnú ətaké ámv ulətsun a, Magdalayintse Maria mvá Yakobo mv yin Maria pú Salome bəhə ofobí fánfán kv bəe, beyékpa Yesu fúli amv. ² Kwasieda nyankí, bréá owí lopwíé a, bəyə Yesu opulákpá mv. ³ Bréá buna ətəpətə á, amú wulewule bude aba fité bəe, “Ma abénya obémínáa ibwi ámv lé ətə ámv ətə há aní?” ⁴ Botsu ansí kí a, bamína ibwi ámv lé ətə ámv ətə dodo. Ibwi ámv léhíe móní. ⁵ Bréá bebitíwíé ətə ámvə á, bowun ání ətəyasubí ətə lówa ligá futútúútú, otsie ətə ámv gyəpísv. Ifú lekítá amú.

⁶ ətəyasubí ámv lébláa amú ətéé, “Mlumánya ifú. Nawun ání Yesu Nasaretyin amúv beda mántá oyikpalíhesv ámv mlidédunká. Bulu lakúsúa mv, ətəma nfi. Mlíki ətíné ámvú bopulá mv amv. ⁷ Mlíyēbláa mv akasípú amv pú Petro mlíaa, alagya mlí nkpa ətə Galilea ətátó. Inú mlówun mv fé alí ámvú ətəbláa mlí ámv ní.”

⁸ Inu besrí dalí ətə ámvə, tsúfé opúni letsíí amú, ətə é lobwíe amú. Mú sv bréá bəyə á, bumēbláa ətəaa, tsúfé ifú de amú, budekpínkí kpakpakpakpa.

Yesu lwəwanle Súná Magdalayintse Maria

(Mateo 28:9-10; Yohane 20:11-18)

⁹ [Kwasieda bəe, bréá Yesu lókusú tsú afúlitó á, olegyankpá lé iwí ətəwan súná Magdalayintse Maria amúv olegya ətə laláhe asienó lé mvə ámv. ¹⁰ Mv é ətəyēbláa Yesu abúopv amúv bude mv sú, bude awirehə gyí amv. ¹¹ Táme bréá ətəbláa amú ətéé, Yesu lakúsú, mawun mv a, bumohogyi.

Yesu lwəwanle Súná Mv Abúopv Abanyó

(Luka 24:13-35)

¹² Inu ətəma a, Yesu léle iwí ətəwan ətəpa bábású súná mv abúopv abanyó bréá buna bəyə akuda, táme buməkəsí bí mv. ¹³ Amú é beyínkí yēbláa atráhe amv, táme amú é bumohogyi.

Yesu lwəwanle Súná Mv Akasípú

(Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohane 20:19-23; Gyumagyihe 1:6-8)

¹⁴ Inu féé ətəma a, Yesu léle iwí ətəwan súná mv akasípú dúəkun ámv bréá bude átó gyí. Amú kluntə-odwin pú amú máhógyi sv ətəwa iyun wá amú. Tsúfé buməhə ahá ámvú bowun mv mv kusú tsú afúlitó ətəma amv gyi. ¹⁵ Múv ətəbláa amú ətéé, “Mlíyə ətító féé, amlíyēda Bulu asvn wankláán ámv ətəkan ha ahá féé. ¹⁶ ətəhá ání olohogyi, bəbə mv asú á, Bulu ətəhə mv nkpa, táme ətəhá ání omohogyi obégyi pún. ¹⁷ Osúna anfi obóbuo ahá ání bohogyi ní. Bégya ətə laláhe mí idátó, béblí ətəlú bábá, ¹⁸ békítá awə ibtə, bónu afá ání itəmó kugyíkv, táme imóəbwe amú tətə. Bópv ibi dínká aləpvs, iwí bówa amú ətəln.”

Yesu Ɔsúsú Yɔ

(Luka 24:50-53; Gyumagyihɛ 1:9-11)

- ¹⁹ Bréá anɪ Wíe Yesu lébláa amú asún tá á, Bulu lótsu mu ya ɔsúsú, oleyétsiá mu gyɔpɪsu.
²⁰ Mu akasípú amu befi asɪ buɔe asún ámu ɔkan da ɔtínegyíɔtíné. Anɪ Wíe Yesu lélí amú ɔma bɔyɔ agyómá. Ɔlɔtsun osúna ání bɔbwesɔ, wá asún ámu ɔwɔnlín.]*

---

* 16:20 Mútó yée 9-20 uma nwulú dada amu akotɔ.

ASun Wankláán Ání
Luka
Lówanlín

¹ Onumnyampv Tiofilo:

Ahá tsotsɔtsɔ babó mbódí wanlín tóá ɔlɛba anɛtɔ tswi. ² Bɔwanlín tóá ahá á múú bɔbɔ unv tsú mú nfiasí, bugyi mú asúmpú amv bowun, dá mú ɔkan amv bebláa anɛ pépéépé. ³ Onumnyampv Tiofilo, mí é nabó mbódí kwí mótó wankláán tsú mú nfiasí. Mú sv ndekléá nówanlín mú pépéépé há fú, ⁴ ménɛ fɛbíá ató á múú basúná fú ámu igyi ɔnɔkwali.

Asú ɔbɔpú Yohane Kwí Asún

⁵ Bréá Herode dé iwíe gyí Yudea ɔmátó á, Bulu igyi ɔhapú ɔku létsiá, butetí mv Sakaria. Otsú Bulu igyi ahapú ɔpasua kvá butetí mú Abiatɔ. Mv ka gyí Elisabet, otsú Bulu igyi ɔhapú Aaron abí-anátó. ⁶ Mva mv ka asún da ɔkpa Bulu ansító. Butegyí anɛ Wíe Bulu mbla pú mv nhɛhé féesú pépéépé. ⁷ Boma obí, tsúfé Elisabet mégyí ɔtsi kwííprú. Mva mv kulu fée bahíe dan.

⁸ Eke ɔku ɔlɔtv Sakaria aná ɔpasua ání amú ɔbéha Bulu igyi. Sakaria lóyo ɔbɔ Bulu ansító ɔde mv agyómá yo. ⁹ Abi butɔtswi pulé ɔhá ání obébitíwíe ɔwankíkpa unv yówa ɔhíén ogyá, igyi ahapú ámu amándíe ɔnó. Bɔtswi a, ileyi Sakariasv. ¹⁰ Bréá ɔde ɔhíén ámu ogyá wa á, ɔdɔm ání bɔyo ɔtswékpa unv fée bulí kpankpa bude mpái bɔ.

¹¹ Bulu-ɔbɔpv ɔku lébelí afɔdiɛ-asubwi ámu gyɔpɛsv, lé ɛwɛ ɔwan súná Sakaria. ¹² Bréá olowun Bulu-ɔbɔpv amv a, ɔlɔwan, ifú lowie mv ayetɔ. ¹³ Inv Bulu-ɔbɔpv amv lébláa mv ɔbéɛ, “Sakaria, mánya ifú! Bulu lanú fú isú. Fú ká obénya ɔmé kwíí obi yinhé há fú. Dinka mv dá ‘Yohane.’ ¹⁴ Obí ání kwí bówa mli ɔdwe, wá mli ansigyí. Ibówa ahá tsotsɔtsɔ é ansigyí. ¹⁵ Tsúfé kebi ámu ɔbóbwe ɔha kponkponɛ Bulu ansító. Nta buhé kuku máda mv ɔnó ekekekeke. ɔhe Wankíhé ɔbóbulá mutɔ tsú bréá ɔbɔ mv yin iwitɔ. ¹⁶ ɔbéha Israelfɔ tsotsɔtsɔ bédamlí klɔntɔ ba amú Wíe Bulu wá. ¹⁷ Bulu ɔnósú ɔtɔíprú Elia túmi pú mv ɔhé bétsiá mutɔ. Obégya anɛ Wíe nkpá bá. ɔbéha abí así bódwe amú abí, ɔbédamlí ahá ání butɔkúsú lí Bulusv agywun, ɛbwe fɛ yilé abwepú klé, ménɛ ɔbéla ahá yái wankláán há anɛ Wíe.”

¹⁸ Sakaria léfité Bulu-ɔbɔpv amv ɔbéɛ, “Ntɔ nɔpɔbí ání asún ání ɛbéba mótó? Tsúfé mía mí ká anɛlɔpɔn.”

¹⁹ Inv Bulu-ɔbɔpv amv lébláa mv ɔbéɛ, “Mí dá gyí Gabriel. Bulu ansító ɔlíprú ngyi. Mɔlává mí ɔbéɛ, mbébláa fv asun wankláán ání. ²⁰ Tsú nde pýa ekeá asún ání ɛbéba mótó á, fɔtɔ omúmu, tsúfé fomɔhɔ mí asun blíhé aní ɛbéba mú brétó anɛsv gyi.”

²¹ ɔlɔbwe alí á, ɛmɔwánkí ahá á múú bulí bugyo Sakaria amv tóá svá alawá ɔpá ɔtswékpa obutótó unv alí. ²² Bréá ɔledali ba a, alató omúmu. Mú sv bowun ání alawun tɔku obutótó unv. Íniá ɔmetálí tóí sv á, ɔlɔpv mv ɛbɛ mva mv nwun bláa amú asún.

²³ Sakaria létsiá ɔtswékpa unv yófun ekeá ɔleha Bulu igyi tá, oleyinkí yó wóyí. ²⁴ Nke ámu ɔma a, Elisabet lénya ɔmé, tsíá njáín ɛwɛ alu tsra anu kéké. ²⁵ Elisabet léblí ɔbéɛ, “Íni mí Wíe Bulu labwé há mí ní. Alawun mí nwe, dínkí nsúpa lé mísú ahátɔ.”

Yesu Kwí ɛwɛ Asún

²⁶ Bréá Elisabet ɔmé lɔhɔ tsra asie á, Bulu lówa mv ɔbɔpv Gabriel wúlu kvá ɛbɔ Galilea ɔmátó, butetí mú Nasaret. ²⁷ Bulu lówa mv obitebí ɔkvá ɔmókúdí oyin wá kɛ, butetí mv Maria wá. Alí bré ámutɔ budepv obitebí ámu há oyin ɔkvá butetí mv Yosef, ogyi owíe Dawid mv na bɛɛ otsiá. ²⁸ Bulu-ɔbɔpv amv léba Maria wóyító beha mv itsiá, bláa mv ɔbéɛ, “Bulu lagi fv bɛalɛ, alahíe yúlá fú!”

²⁹ Asún ání leha Maria légyigyáa, ɔléfité mv ɛwɛ ɔbéɛ, “Ngya ntɔ itsiá odu ɔhá ání lahá mí alí?” ³⁰ Bulu-ɔbɔpv amv lébláa mv ɔbéɛ, “Maria, mánya ifú. Bulu lahíe yúlá fú! ³¹ Kɛ, fénya ɔmé kwíí obi yinhé. Dinka mv dá ‘Yesu.’ ³² ɔbóbwe ɔha yilé. Bétɛ mv ɔsúsúsú Bulu

mu Bi. Aní Wíe Bulu obéyáí mu mu nain Owíe Dawid obíású. ³³ Obégyi iwíe Yakob* wóyísú bré fээ́tó. Mu iwíegyí móomó onó ekekеkeke.”

³⁴ Maria léfité Bulu-obòpu amu obée, “Nkálí íbóbwe asa íni íbéba mótó, tsúfé mmeyín oyin.”

³⁵ Bulu-obòpu amu léle mú onó obée, “Oje Wankíhé obéba fusu. Osúsúúsú Bulu ámu túmi bóbun fusu. Íni sv ahá bétí Obi wankíhé amúb fókwií ámu бее, ‘Bulu mu Bi.’ ³⁶ Kí, fú obusuanyin Elisabet kóráá obá bákwií obi yinhé mu tsídehen anfitó. Ahá бее, megyí otsi kwíúpó ogyi, táme mu omé lahò tsra asie dodo. ³⁷ Tsúfé tótò mэдún Bulu bwe!”

³⁸ Inu Maria lébláa Bulu-obòpu amu obée, “Bulu osúmbi ngyi. Ibá mótó ha mi fé alá fablí.” Inu á, Bulu-obòpu amu lénatí sí mu.

Maria Léyesunáa Elisabet

³⁹ Nke ámutò á, Maria lókolá ató, wa osa yó Yudea abusu wúlu kutò. ⁴⁰ Múb olowie Sakaria wóyító há Elisabet itsiá. ⁴¹ Elisabet lénya nú itsiá ámu alí kebi ámu lékan iwí mu iwitò, Oje Wankíhé lóbulá mutò. ⁴² Inu olòkplón bí obée, “Bulu layúlá fú atsi fээ́tó. Alayúlá fú iwitò obi ámu é. ⁴³ Iyé! Mí Wíe mu yin onutó lába mí wá á? Ntogyi sú Bulu lawá mí numnyam anfi odu? ⁴⁴ Kí, nenyánú fú itsiá ámu alí obi ámúb obu mí iwitò ámu lékan iwí ansigyísú. ⁴⁵ Bulu layúlá fú, tsúfé fahogyi ání tóá alahíé há fú íbéba mótó.”

Maria Bulu Kanfó Ilu

⁴⁶ Inu Maria lówa ilu obée,
“Mí olkláa dé mí Wíe Bulu kanfó.

⁴⁷ Mí Nkpa Ohòpu Bulu lahá ansí de mí gyí.

⁴⁸ Tsúfé alakáín mí mu osúmbi ání oma tótò bwetósó, wun mi nwe.
Tsú séi púya a, abí-aná fээ́ béblí бее, Bulu layúlá mí.

⁴⁹ Bulu Otúmípu amu labwé ató kponkponnti há mí.
Olòwankí.

⁵⁰ Otowun ulín kugyíkutò
ahá ání butenyá mu ifú nwe.

⁵¹ Alapú mu túmi bwé ató akponkponnti,
púdá iwí atsupú nwuntò asún sáín.

⁵² Alakplí awíe mbíású,
tsú ahá ání buma tótò bwetó fúá.

⁵³ Alahá ahíánfò bamlí iwí anyapú,
há iwí anyapú banátí íbukpan.

⁵⁴⁻⁵⁵ Alakpá mu asúmpó Israelfò.

Ométan ání oléblí obée, mówun aní anáín Abraham
mva mu abí-aná nwe bré fээ́,
fé alá olébláa amú.”

Alí Maria lómò mu ilu ámu onó ní. ⁵⁶ Oletsíá Elisabet wá fé tsra asa asa oleyinkí yó wóyí.

Asú Obòpú Yohane Kwí

⁵⁷ Bréá Elisabet lóbókwií á, olókwií obi yinhé. ⁵⁸ Mu abusuanyin pú mu aba bonu ání aní Wíe Bulu lahíé wun mu nwe. Mú sv ansí légyi amú fээ́.

⁵⁹ Obí ámu lénya ndawótswí á, mu iwísv ahá beba mu obuto olékpá, abutun mu keté, dinka mu dá. Teki бее abupu mu sí dá Sakaria dinka mu, ⁶⁰ táme mu yin lébláa amú obée, “Ó-o! Mlídinka mu Yohane.”

⁶¹ Ahá ámu bebláa mu бее, “Animókónú abuti fú obusuanyin okoko alí kí.” ⁶² Inu bóbwe mu sí íbí, fité mu alá butí kebi ámu.

⁶³ Sakaria lóbwe íbí obée butsúu tóku ha mu amowanlun mú dinka músó, olòwanlín obée, “Mu dá gyí ‘Yohane.’ ” Ilofwie amú fээ́tó. ⁶⁴ Inunu mu odandu lesankí, olótóí kánfó Bulu. ⁶⁵ Ifú lèkitá apíó aba ámu fээ́. Alí asón anfi lèkléí wá Yudea abusu awúlu amu fээ́tó.

⁶⁶ Ohagyíoha ání olonu asón anfi léfité mu iwí obée, “Ntò obi kebi anfi obóbwe ekekú?” Tsúfé ilòwankí amú ání Bulu íbí dín musv.

* 1:33 Israelfò gyí Yakob abí-aná.

Sakaria Bulu Kanfó Ilo

⁶⁷ Inu á, Ɔŋe Wankíhé lɔbulá Sakariatɔ, ɔlɔwa asún ání Bulu lapóhá mu blí bi.

⁶⁸ Ɖbée,

“Mliha akanfu aní Wíe Israel Bulu.

Tsúfé alabele mu ahá, há anilagyi iwi.

⁶⁹ Alalé Ɖhópu Ɖwonlínpu ɔku

tsú mu osúmpú Owíe Dawid abusuanto há aní.

⁷⁰ (Fé alá ɔleblí tsun mu ɔnósú atóipú wankíhé amusu tswi dodoodo.)

⁷¹ Ɖbée, méle aní tsú aní alupú

pú ahá ání butamafia aní ibito.

⁷²⁻⁷³ Ɖbée, mówun aní anáin nwe.

Ɖméetan mu ntam wankíhé amúb ɔleka há aní náin Abraham amusu.

⁷⁴ Ɖbée, méle aní tsú aní alupú ibito,

méni abétalí súm mu, anuméenya adón ifú.

⁷⁵ Ɖbéha abóbwe mu ahá,

bwé yilé mu ansísú aní nkpatɔ féé.

⁷⁶ Mí bí, fú mú á, ahá bétí fú beɛ, ‘Ɖsúsúsú Bulu ámu ɔnósú ɔtóipú.’

Tsúfé fégya aní Wíe nkpa,

lá ɔkpa há mu.

⁷⁷ Fébláa mu ahá fɛɛ, Bulu ɔbétalí hɔ amó nkpa

tsun lakpansikiésú.

⁷⁸ Aní Wíe Bulu nwewúun su

Kristo amu ɔbédali fé owí tsú ɔsúsú ba aní wá.

⁷⁹ Ɖbówankí wólí ahá amúb butsie oklúntɔ pú lowu ɔkpasu ámu féésú.

Ɖbékpa aní tsun iwilwii ɔkpasu.”

Íni Sakaria lópumó mu asún ɔnó ní. ⁸⁰ Kebi ámu lédan, nya Ɖŋétó ɔwonlín. Oletsia dimbísú alu yófun ekeá ɔlele iwi ɔwan súná Israelfɔ.

2

Yesu Kristo Kwí
(Mateo 1:18-25)

¹ Alí bré ámutɔ á, Roma owíe dehen Augusto lówa mbla ɔbée, bukláa ahá ání bubu Romafɔ asi féé, abuwánlin amó adá. ² Mógyí ahákla gyankpawu ni. Alí bré ámutɔ á, oyin ɔkuá butetí mu Kirenio dé Siria ɔmású gyí. ³ Íni su ɔhagyíɔha lóyo dá ɔwanlínkpá mu onutó wúluto.

⁴ Yosef é lókusú tsú Nasaret wúlu ání ibu Galilea ɔmátó dú yó Yudea ɔmátó, Owíe Dawid wúluto Betlehem. Tsúfé Owíe Dawid mu na ógyi. ⁵ Mva Maria amúb bapóhá mu beɛ otsia, ɔna odwínsu ámu nyo lóyo dá ámu ɔwanlínkpá. ⁶ Bréá bubu Betlehem unu á, ikwí lekan Maria, ⁷ ɔlɔkwí mu bití, ogyi oyin. Ɖlekiklí mu wá tatidatɔ, pú mu tswi mbwi atogyihe dákato, tsúfé bumenya otsiákpá afɔɔ ɔswíkpá.

Akúfa Akpapú Pú Bulu-abɔpu

⁸ Alí bré ámutɔ á, akúfa akpapú aku bubu unu fón dimbító, buɔde amó akúfa iwi gyo onyé. ⁹ Bulu-ɔbɔpu léle iwi ɔwan súná amó, Bulu numnyam lówankí wólí amósú. Mú su ifú lehie kítá amó. ¹⁰ Inu á, Bulu-ɔbɔpu amu lébláa amó ɔbée, “Mlumánya ifú! Mliki, napó asun wankláán ání íbɔwa mliɔ ɔyító ahá féé ansigyí ba mli. ¹¹ Nde bakwí nkpa Ɖhópu, aní Wíe Kristo, (ɔhá amúb Bulu ladá mu ofúli amu) há mli Owíe Dawid wúluto! ¹² Tóá mlópuví mu gyí, mlówun kebi bɔbwe ɔkuá bapú tatida kíkli mu iwi, ɔda mbwi atogyihe dákato.”

¹³ Ɖtsáwule pé á, Bulu-abɔpu tsɔtsɔtsɔ beba betsiá Bulu-ɔbɔpu amutɔ, buɔde Bulu kanfó beɛ,

¹⁴ “Mliha apu numnyam ha Buluá ɔbu ɔsúsúsú!

Iwi ilwii ahá ání Bulu ansí tegyi amó iwi ɔsulósu.”

¹⁵ Bréá Bulu-abɔɔɔ amu beyinkí yó ɔsúsú á, akúfa akpapú ámu bebláa aba beɛ, “Mliha anyɔ Betlehem, ayeki itó ánti ulaba, Bulu lalé súná aní ánti.”

¹⁶ Íni su bɔwa ɔsa yó. Lélé á, bowun Maria mua Yosef pú kebi bɔbwe amu, ɔda mbwí atogyihe dákato. ¹⁷ Bréá bowun kebi ámu a, bele mu iwí asún ámúú bonu ámu blí. ¹⁸ Akúfa akpapú asún ánti lówa ahá aní bonu mú fée wánwan. ¹⁹ Táme Maria mú lékítá asún ámu fée wá nwuntɔ, tsíá gywíun mú iwí. ²⁰ Bréá akúfa akpapú ámu beyinkí bɔyó á, buna buɔe Bulu adábi da, kánfú mu, asún ámúú bonu pú itó ámúú bayówun fé alí ámúú Bulu-ɔbɔɔ amu lébláa amú ámu su.

Yesu Idá Dínká

²¹ Kebi ámu obuto ɔleké á, betun mu keté, dínká mu dá Yesu. Idá ánti Bulu-ɔbɔɔ amu léha mu asa mu yin lénya mu ɔmé ní.

Yesu Puya Bulu ɔtswékpa

²² Bréá mu akwíúú bógyuráa iwí Mose Mbla ɔnó lɔfun a, bɔɔɔ mu dú yó Yerusalem, pú mu yóɔ wá Bulu ibitɔ. ²³ (Tsúfé bɔwanlín wá Mose Mbla ámúú beɛ, “Ilehián aní Israelfɔ bɔɔɔ amú bití okugyíku há Bulu.”) ²⁴ Mú su bɔyóɔo afɔɔɔie ámu Mbla ámu ɔnó. Abróduma anyɔ ntée aklobi anyɔ bɔɔɔbó alí afɔɔɔie ánti há Bulu.

²⁵ Alí bré ámúú á, oyin dehen ɔku bu Yerusalem, butetí mu Simeon. Yilé ɔbweɔú ógyi, otenyá Bulu ifú. ɔhe Wankíhé bu musu, otsie ogyo bréá Bulu ɔbɔɔ ɔlepú ba mu ahá Israelfɔ. ²⁶ ɔhe Wankíhé amu léle súná mu aní omóowu, yófun bréá alawun Kristo, (ɔhá ámúú Bulu ladá mu ofúli amu) asa. ²⁷ ɔhe Wankíhé amu léha Simeon lóyɔ Bulu ɔtswékpa wunsunésú. Alí bré ámúú á, Yesu akwíúú baba mu amándíé ánti ɔbwekɔpá fé alíá Mose Mbla ámu léblí. ²⁸ Inu Simeon lóhɔ kebi bɔbwe amu, ɔlekanfú Bulu ɔbéɛ,

²⁹ “Mí Wíé! Asún ámúú feblí tswí amu ulaba mútɔ.

Séi mú á, mí fú osúmbi anfi nétalí wú iwilwiitɔ ngya.

³⁰ Tsúfé mí onutó napú mí ansíbi wun ɔlepú ámu.

³¹ Fú onutó falá mu bwé ahá fée ansítɔ.

³² Wanki ogyi, ɔbéle fú súná ahá aní bomegyí Israelfɔ, pú numnyam ba fú ahá Israelfɔ.”

³³ Asún ánti Simeon léblí tsú kebi bɔbwe anfi iwí léha ɔnó lobwie mu akwíúú. ³⁴ Simeon lóyulá amú, ɔlebláa obí mu yin Maria ɔbéɛ, “Ina kebi ánti su Israelfɔ ɔfan bédúda, ɔfan é béli. Osúna ogyi tsú Bulusu, ahá bókúsú líi musu. ³⁵ Íni su Bulu ɔbéha ahá tsɔtsɔtsɔ klonsu asún béluɔ ɔwan. Fú é á, awirehɔ béhie kítá fú klun. Ibóhɔ fu ɔsin fé ɔdayí iya anyɔ bakpié yi fu.”

³⁶ ɔtsi dehen ɔkúá ogyi Bulu ɔnósú ɔtɔipú é bu unu. Mu dá gyí Hana. Mu sí gyí Faniel, otsú Asa abusuantɔ. ɔtsi dehen anfi mua mu kulu betsiá aba nfinsienó, mu kulu lówu.

³⁷ Olosu isura alí bɔfun bréá ɔlɔhɔ nfí adukwe-na (84). ɔlɔɔ Bulu ɔtswékpa wunsunésú unu mlí mu ɔdikpa, ɔɔe Bulu súm, klí ɔnó, bó mpá ɔpa múa onyé. ³⁸ Mu é ɔledali ba bekanfú Bulu, blí kebi bɔbwe amu iwí asún súná ahá ámúú buɔe Yerusalemfɔ iwígyí ɔkpa kí amu.

Yesu Yinkía Ya Nasaret Wúluto

³⁹ Bréá Yesu akwíúú bɔbwe amándíé ámu tá Bulu mbla ámu ɔnó á, beyinkí kplí yó amú wúluto Nasaret, Galilea ɔsulúsu. ⁴⁰ Kebi ámu lédan, nyá ɔwunlín, nyá nyánsa, Bulu é lóyulá mu.

Yesu Bu Bulu ɔtswékpa

⁴¹ Yesu akwíúú butetsiá yó Yerusalem yégyi Israelfɔsu Katsun Nke offígyíoffí. ⁴² Bréá Yesu lóhɔ nfí dúanyɔ á, mua amúnnyɔ bɔyɔ nke ámu ogyíkɔpá fé alíá butɔyó yáí. ⁴³ Bréá begyi nke ámu tá beyinkí á, Yesu akwíúú bomebi aní alasin unu. ⁴⁴ Buki beɛ mua mu abanyɔ ná. Mú su benatí ekewúle owítɔ asa bɔwa mu dunká apíó abatɔ bi. ⁴⁵ Bréá bodunká mu kásíán á, beyinkí yó Yerusalem, yódunká mu. ⁴⁶ Eke sáásí a, boyówotií musu Bulu ɔtswékpa wunsunésú unu. Otsie Mose mbla asunápú wá, ɔɔe asu yáa amú asúntɔ, ɔɔe amú asún fité. ⁴⁷ ɔnó lobwie ahá aní bubu unu fée, tsú alíá ɔɔe asún ámu asi nu pú alíá ɔɔe mú

onó le. ⁴⁸ Onó lobwie mu akwíró bréá bowun mu. Mu yin léfité mu obéé, “Mí bí, ntogyi su fabwé ani ali? Mía fú sínyo ansí lapé anidé fú dunká.”

⁴⁹ Inu Yesu léfité amú obéé, “Ntogyi su mlidé mí dunká? Ilehian ání mlébi ání mí Sí wóyító nétsiá.” ⁵⁰ Táme mu akwíró bmonu asún ání ode amú bláa asi.

⁵¹ Mva amónyo beyinkí yó Nasaret, ołeba iwiasí há amú. Maria lékitá asún ámu fée wá kpawunuto, tsía gywúin mú iwí. ⁵² Yesu lédan, wa owonlín, nyá nyansa, Bulu mba anyánpósa fée ansí legyi mu iwí.

3

Asú Ọ̀bọ̀pọ̀ Yohane Bulu Asún Ọ̀kanda

(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Yohane 1:19-28)

¹⁻² Roma owie dehen Tiberio iwígyí ofí dúanusito á, Bulu lébláa mu igyí ohapú Sakaria mu bi Yohane dimbísú obéé, odáa mu asún okan. (Ali bré ámutó á, Pontio Pilato dé Yudea omású gyí. Herode dé Galilea omású gyí. Herode mu dehen Filipino é dé Iturea pú Trakoniti omású gyí, Lisania é dé Abilene omású gyí. Bulu igyí ahapú dehen ání bubu unu ali bré ámutó é gyí Hana mva Kaiafa.) ³ Mú su Yohane léki Yordan bunkpa onó, ode okan da bí obéé, “Mlidamli klnto, amlisi lakpan bwe. Bulu osikie mli, ambó mli asú.”

⁴ Bulu onósú otóipú Yesaia lówanlín Yohane iwí asún wá mu owulótó obéé, “Oku dékplun dimbísú obéé,

‘Mlila aní Wíe okpa.

Mlutswii ikpa ha mu!

⁵ Mlutin bunkpa kugyíku,

amlíwbwiebu abu mba nkúku fée.

Mlutswii ikpa,

amlila mósú wankláán.

⁶ Ahá fée bówun Bulu nkpahó.’ ”

⁷ Odám beba Yohane wá beé, obó amú asú. Ołefité amu obéé, “Abe abí-aná, nto gyá mli, mlisrí Bulu isubití ámúbú íbá ámu? ⁸ Mómú mliswie abí oduá íbósuná ání lélé mliladámli klnto. Mlumáki mlíaa, mli náin gyí Abraham. Nde mli bláa mbéé, Bulu obétalí há abwi ánfí íbédámli Abraham abí-aná. ⁹ Séi á, Bulu lapó efé yi nyí-atsitsito. Oyígyíoyí ání imoswie abi wankláán á, bókun mú dá, wá mú fée ogyá.”

¹⁰ Odám amu befité Yohane beé, “Nto mee abwéé?”

¹¹ Yohane lébláa amú obéé, “Fúá fubu atadie anyo á, pu kule ha oha ání oma kuku. Fúá fubu atogyihe é bwe mú ali.”

¹² Lampóo ahópu aku é beba asú obokpá. Befité Yohane beé, “Osunápú, nto ilehian ání abóbwe?”

¹³ Yohane lébláa amú obéé, “Mlumátswi dunká ahá. Mliho tóá beé mliho.”

¹⁴ Isá akópú aku é befité Yohane beé, “Ani é mé, nto abwéé?”

Yohane lébláa amú obéé, “Mlumápu owonlín swíi ohaa kóba, ntée wá afunu dínká ohaasu. Mli akatua igyí mli ansí.”

¹⁵ Íniá amú ansí dun Kristo amusu, bude mu okpa kí su á, umowánki amú ní Yohane gyí Kristo amu. ¹⁶ Mú su Yohane lébláa amú obéé, “Okuá odun mi bu oma obá. Mmofun ání nésankí mu ntukuta ofé kúráá. Mí mú á, ntsu ndepubó mli asú. Mu obópu Ohe Wankíhé pú ogyá bó mli asú ní. ¹⁷ Ode mu ulín, obópufuní ntéte lé ayó ámutó. Obékpa ayó ámu wá mu oduduto. Táme obéféí ofuníkpa unu wankláán, kpá ntéte amu wá ogyá ání itamadunto.”

¹⁸ Yohane léda asun wankláán ámu okan, bláa ahá ámu asún tsotsótsó obéé, budámli klnto.

¹⁹ Iwu ogyípu Herode laswí mu dehen Filipino mu ka Herodia tsía, trá bwe lalahe tsotsótsó tsía mútó. Mú su Yohane lékiná há mu. ²⁰ Múá idun kúráá gyí, Herode léha bekitá Yohane wá obu.

Yesu Asúbó

(Mateo 3:13-17; Marko 1:9-11)

²¹ Bréá Yohane dé ahá ámu asú bə á, Yesu é léba, Yohane lóbə mu asú. Bréá Yesu dé mpái bə á, nwlótáa lefinkí, ²² Ɖɛ Wankíhé lédamlí fé abróduma, kplí bogyonká musu. Ɖɛ kv lotsu ɔsúsú ɔbéɛ, “Fúgyí mí bíá ntədwé, mi ansí tɛhíé gyi fú iwí ní.”

Yesu Anáin llínto
(Mateo 1:1-17)

²³ Bréá Yesu lóhə fé nfi advasa á, olefi Bulu asún ɔkanda asi. Ahá mú buyin ání Yosef mu bi ní. Yosef mu si gyí Eli. ²⁴ Eli mu si gyí Martat. Martat mu si gyí Lewi. Lewi mu si gyí Melki. Melki mu si gyí Yanai. Yanai mu si gyí Yosef. ²⁵ Yosef mu si gyí Martatia. Martatia mu si gyí Amos. Amos mu si gyí Nahum. Nahum mu si gyí Hesli. Hesli mu si gyí Nagai. ²⁶ Nagai mu si gyí Mahat. Mahat mu si gyí Martatia. Martatia mu si gyí Semein. Semein mu si gyí Yosek. Yosek mu si gyí Yoda. ²⁷ Yoda mu si gyí Yohanan. Yohanan mu si gyí Resa. Resa mu si gyí Serubabel. Serubabel mu si gyí Sealtiel. Sealtiel mu si gyí Neri. ²⁸ Neri mu si gyí Melki. Melki mu si gyí Adi. Adi mu si gyí Kosam. Kosam mu si gyí Elmadam. Elmadam mu si gyí Er. ²⁹ Er mu si gyí Yosua. Yosua mu si gyí Elieser. Elieser mu si gyí Yorim. Yorim mu si gyí Martat. Martat mu si gyí Lewi. ³⁰ Lewi mu si gyí Simeon. Simeon mu si gyí Yuda. Yuda mu si gyí Yosef. Yosef mu si gyí Yonam. Yonam mu si gyí Eliakim. ³¹ Eliakim mu si gyí Melea. Melea mu si gyí Mena. Mena mu si gyí Martata. Martata mu si gyí Natan. Natan mu si gyí Owíe Dawid. ³² Owíe Dawid mu si gyí Yisai. Yisai mu si gyí Obed. Obed mu si gyí Boas. Boas mu si gyí Salmon. Salmon mu si gyí Nahson. ³³ Nahson mu si gyí Aminadab. Aminadab mu si gyí Admin. Admin mu si gyí Arni. Arni mu si gyí Hesron. Hesron mu si gyí Peres. Peres mu si gyí Yuda. ³⁴ Yuda mu si gyí Yakob. Yakob mu si gyí Isak. Isak mu si gyí Abraham. Abraham mu si gyí Tera. Tera mu si gyí Nahor. ³⁵ Nahor mu si gyí Serug. Serug mu si gyí Reu. Reu mu si gyí Peleg. Peleg mu si gyí Eber. Eber mu si gyí Sala. ³⁶ Sala mu si gyí Kainan. Kainan mu si gyí Arfaksad. Arfaksad mu si gyí Sem. Sem mu si gyí Noa, Noa é mu si gyí Lamek. ³⁷ Lamek mu si gyí Metusela. Metusela mu si gyí Enok. Enok mu si gyí Yared. Yared mu si gyí Mehalaleel. Mehalaleel mu si gyí Kenan. ³⁸ Kenan mu si gyí Enos. Enos mu si gyí Set. Set mu si gyí Adam. Adam é mu si gyí Bulu.

4

Yesu Isóki
(Mateo 4:1-11; Marko 1:12-13)

¹ Bréá Yesu léyinkí tsú Yordan ntsu ɔnó á, Ɖɛ Wankíhé ləbulá mutə, ulɛkpa mu ya dimbísú. ² Bréá ɔbu inu á, Ɖɔbunsám létsiá bəɔ mu kɪ nke advana kéké. Yesu mégyíi tətə nke ámutə féé. Mú sv bréá nke ámu uləmə ɔnó á, akún híé de mu.

³ Inu Ɖɔbunsám lébláa mu ɔbéɛ, “Ní Bulu mu Bi fugyi á, múmú ha ibwi ánfɪ idamli bodobodo.”

⁴ Yesu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “Bəwanlín wá Bulu asún ámutə bɛɛ, ‘Megyí atogyihɛ wule nyankpusa ogyíi tsia nkpa.’ ”

⁵ Ɖɔbunsám ləpɔ mu ya ibu fúáhé kusv. Olosuná mu ɔyítə iwíe ogyíkpa féé ɔtsáwule pé. ⁶ Múú ɔlebláa mu ɔbéɛ, “Nópɔ ɔmá ánfɪ féé túmi pú amú numnyam há fú, tsúfé mí ibito bapúwá. Ɖhá ání ndeklé a, mu nópvhá. ⁷ Mú sv ní fosúm mí á, nópɔ mú féé há fú.”

⁸ Yesu lébláa mu ɔbéɛ, “Bəwanlín wá Bulu asún ámutə bɛɛ, ‘Da akpawunu ha fú Wíe Bulu. Mu nkule fu súm.’ ”

⁹ Ɖɔbunsám lékpa mu ya Yerusalem, ɔləpɔ mu yélí Bulu ɔtswékpa obu ámu ɔtántra. Inu ɔlebláa Yesu ɔbéɛ, “Ní Bulu mu Bi fúgyi lélé á, tu kpayi. ¹⁰ Tsúfé bəwanlín wá Bulu asún ámutə bɛɛ, ‘Bulu ɔbéha mu abəpɔ békɪ fusv. ¹¹ Békpatá fú ibito, ménɪ fú yabi méeda ibwi kukusv.’ ”

¹² Yesu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “Bétrá wanlín bɛɛ, ‘Mákapú fú Wíe Bulu kɪ.’ ”

¹³ Bréá Ɖɔbunsám lómə isóki ánfɪ féé ɔnó á, ɔləkv náti sí mu asa.

Yesu Gyumagyihe Asitsuá Galilea Ɖmátó
(Mateo 4:12-17; Marko 1:14-15)

¹⁴ Ɔɲɛ Wankíhé túmi lekpa Yesu, oleyinkí yó Galilea ɔmátó. Mu iwí asún lekkléi wa ɔmá ámu féeťó. ¹⁵ Oletsia súná ató Yudafo ofiakpa, ahá ámu fée bekanfó mu.

Bumòhò Yesu Mu Wúluto
(*Mateo 13:53-58; Marko 6:1-6*)

¹⁶ Inu Yesu léyinkí bá Nasaret, ɔtínéá oletsia dan. Fé alhá otetsiá bwé á, ɔlɔyɔ Yudafo ofiakpa ɔkpónú ɔdaké. Bréá ɔlɔkusú yélu amú ansító ɔbékla Bulu asún á, ¹⁷ botsu Bulu ɔnósú ɔtáírú Yesaia ɔwulú há mu. Ɖlesankí mú á, olowun ɔtunekvá bɔwanlín wá beɛ,

¹⁸ “Ani Wíe Bulu ladá mí ofúli.

Ini su mu Ɖɲé bu misu.

Alalé mí ɔbéɛ, ndáa asun wankláán ámu ɔkan suna ahá ání buma tɔtɔ.

Ɖbéɛ, mbébláa nkpábi mbéɛ, masí amó iwí há amú.

Mí ambla ansibi abwierpó mbéɛ, mabwíí amú ansíbi.

Ɖbéɛ mbébláa ahá ání buɛ amú ipiantɔ wa é mbéɛ, malé amú ipiantɔ.

¹⁹ Fówun mí ambli mbéɛ,
ani Wíe ahá nwewúunbi lafun.”

²⁰ Inu olokuntá ɔwulú ámu, yínkíá ha músú ɔkírú, ɔlɔwɔí tía asi. Ahá amúú bubu ofiakpa inu ámu fée besi buɛ mu kí díín. ²¹ Inu Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Nɛɛ, Bulu asun wanlínhé anfi laba mútɔ. Mú mlilanú á.”

²² Ahá ámu fée bonu asun wankláán amúú iledali mu ɔnó ámu. Ɖnó lobwie amú, befité beɛ, “Megyí Yosef mu bi ámu ni?”

²³ Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Nyin ání mléha mí yébi anfi mlíaa, ‘lɔ ɔtsapú, tsa fú iwí!’ Mlélabláa mi mlíaa, ‘Bwe ató amúú anilanú ání fúɛɛbwe Kapernaum amú fú wúluto nfi é.’ ” ²⁴ Inu oleyinkí bláa amú ɔbéɛ, “Ɖnɔkwali nde mli bláa. Butamahò Bulu ɔnósú ɔtáírú ɔkuku asún mu wúluto.

²⁵ “Mlilu, Bulu ɔnósú ɔtáírú Elia bísú á, nyankpu mótswíe nfinsa múa ifun kéké. Akón lehie ba Israel ɔmátó fée. Ibu mútɔ ání asurapú tsɔtsɔtsɔ betsiá Israel ɔmátó alí bré ámuto, ²⁶ táme Bulu méha Elia ɔyɔ amótɔ ɔkuku wá. Ɖsurapú ɔkúvá ɔbu Sarefat wúluto, Sidon ɔmátó nkule wá ɔleha mu ɔlɔyɔ. ²⁷ Ilo pepe alɔpú tsɔtsɔtsɔ é betsiá Israel ɔmátó Bulu ɔnósú ɔtáírú Elisa bísú. Táme ɔmeha ɔkuku iwí meplí, dun Naaman ání otsú Siria nkule.”

²⁸ Ɖbló lehie kítá ahá amúú bubu ofiakpa inu ámu, bréá bonu Yesu asun blíhé anfi.

²⁹ Bɔkusú gya mu dáli amú wúluto. Wúlu amu idin busu. Begya mu alí yówie wúlu amu ɔnó, beɛ abuwuta mu wa tsonkolitɔ. ³⁰ Yesu lénatí tsun amótɔ yó ɔtínéá ɔyó.

Yesu Ɖɲɛ Laláhe Gyáa

(*Marko 1:21-28*)

³¹ Inu Yesu lékplí yó Kapernaum, Galilea wúlu kutɔ. Olosuná amú ató amú ofiakpa ɔkpónú ɔdaké. ³² Mu atosunáhé lobwie amú ɔnó, tsufé olosuná amú ató túmisu. ³³ Oyin ɔku bu ofiakpa inu, ɔɲɛ laláhe bu musu. Ɖlɔkplón blí ɔbéɛ, ³⁴ “Kí mi! Yesu Nasaretyin, amansu bu ania funyɔ nsuné? Ntée ani ɔhíkpa fɛbá lóó? Nyin ɔhá oduá fúgyi. Fúgyí Bulu Ɖha Wankíhé amu ni!”

³⁵ Yesu lókpɔlun wa ɔɲé ámu ɔbéɛ, “Kpa ɔnó bun, afudali mutɔ.” Inu ɔɲɛ laláhe amu léfun oyin ámu dá ahá ámuto inu, dáli mutɔ. Tɔtɔ mɔbwe mu.

³⁶ Ɖnó lobwie amú fée, befité aba beɛ, “Amansu ni? Oyin ání bu túmi, ɔɛkplón wa ɔɲɛ laláhe, ide mu bu, dáli ahátɔ?” ³⁷ Mu iwí asún lekkléi wá ɔmá ámu féeťó.

Alɔpu Tsɔtsɔtsɔ Tsa

(*Mateo 8:14-17; Marko 1:29-34*)

³⁸ Yesu léɛɛɛ Yudafo ofiakpa inu yó Simon wóyítɔ. Ɖlɔyɔ á, owísó lakítá Simon mu sia tsíhé, ɔɛa kínkíínkín. Bebláa Yesu beɛ, ogyíi mu buale. ³⁹ Yesu lókpɔkpé tú ɔtsi ámu, ɔlɔkplón wa owísó ámu ɔbéɛ, ikúsu musu. Inunu ɔlɔkusú musu, ɔtsi ámu lókusú bwé amú afɔtɔ.

⁴⁰ Bréá owí deta á, ahá bɔsurá amú ahá ání buɛ ilɔ ɔtsan-ɔtsan lɔ ba, Yesu lópu ibi dínká amúsú tsá amótɔ okugyíɔku ilɔ. ⁴¹ Ɖɲɛ laláhe bu amótɔ akutɔ. Yesu lókpɔlun wa ɔɲɛ laláhe amu. Bedali, buɛ okitikítí beɛ, “Fúgyí Bulu mu Bi ámu ni.”

Táme Yesu lówa mbla wá òḡe laláḡe amu ání bumátóí, tsúfě buyin ání mḡyí Kristo, (òhá á múbú Bulu ladá mu ofúli amu) ni.

Bulu Asún Òkanda Yudafò Ofiákpa
(Marko 1:35-39)

⁴² Mú ḡyi kēḡe bakē a, Yesu lédali wúlu amutò yó itsétò ḡtineku. Ahá bodunká mu alu yótu mu, bokokóli mu bēe ḡmánatí sí amó. ⁴³ Táme òlebláa amó ḡbéē, “Ilehián ání néda Bulu iwíegyi iwí asun wankláán ámu ḡkan awúlu atráḡe amu ésú. Tsúfě mú ḡbwekpá Bulu lówa mí ní.”

⁴⁴ Íni su oleki Yudea ḡmátò fěé, dá Bulu asun wankláán amu ḡkan amó ofiákpa.

5

Yesu Akasípú Gyankpapu Ti
(Mateo 4:18-22; Marko 1:16-20)

¹ Èke ḡku Yesu líí Genesaret paati* ḡnò, ahá tsòtsòḡtsò beba boputá mu ání bónu Bulu asún. ² Olowun nklun anyò paati ámu ḡnò. Aye alepú ámu bakplí yó bude amó asawutò da. ³ Yesu lódu wíé kuléá igyi Simon klétò. Mú òlebláa Simon ḡbéē, osún mú kpalóbí dunka ntsusu. Inu oletsíá mútò súná ahá ámu ató.

⁴ Bréá òlòtòí tá á, òlebláa Simon ḡbéē, “Mlìpla ḡklun amu ya okluklúkpa, amliḡḡtswi asawu le aye.”

⁵ Mú Simon lébláa mu ḡbéē, “Owíé, anilóbwe kásíán ígye onyé fěé, anuménya tòtò. Táme íniá fēe ayó, su nḡyḡtswi asawu amu.” ⁶ Bréá bḡyḡtswi asawu amu a, beḡe aye tsòtsòḡtsò. Mú su asawu amu lówa tití bi. ⁷ Inu bəbwe ibi tí amó agyómá ayḡbá á múbú bubu ḡklun nyḡḡsitò ámu bēe bubétsa amó. Beba betsa amó, beḡe aye amu búlá nklun anyò ámu dédéédé, ideklé ime. ⁸ Bréá Simon Petro lówun mú ali á, òlèda akpawunu Yesu ayabito, bláa mu ḡbéē, “Mí Wíé, mákpukpé mantáa mi! Lakpan ḡbwepú ngyi.”

⁹ Tsúfě aye amó balé ámu ləwa mva mu aba ámu wánwan. ¹⁰ Ali kén uləwa Sebedeo abí Yakobo mva Yohane, bḡyi Simon agyómá ayḡbá ámu é wánwan ní.

Mú Yesu lébláa Simon ḡbéē, “Mánya ifú! Tsú nde púya a, anyánkpósa fěle.” ¹¹ Simon mva mu aba ámu benya plá nklun amu besi osubúnḡ ali, besi tḡgyítò tswi, kplá buo Yesu.

Ìlò Pēpe Òlòpú Òku Tsa
(Mateo 8:1-4; Marko 1:40-45)

¹² Èke ḡku Yesu bu wúlu kusv, ilò pēpe òlòpú ḡku lówun mu. Inu òlebeda akpawunu, pú ḡsvkpi yi ḡsvlòtò, kókóli mu ḡbéē, “Owíé, ní fòtsulá á, fětalí há mí iwí bépli.”

¹³ Yesu létunkí ibi da mu, bláa mu ḡbéē, “Natsúlá, fú iwí iplí.” Inu ilò ámu léḡa le mu iwí. ¹⁴ Inu Yesu léda mu òlá ḡbéē, “Mábla ḡhaa. Natí laa afḡpu fú iwí yosuná Bulu igyi ḡhapú, afḡha mu iwígyurátò amó Mose mbla losuná tsú ilò pēpetsa iwí ámu. Igyi adánsie suna ahá ání fú iwí laplí.”

¹⁵ Táme Yesu iwí asún létrá kleí yó ntíné dínká músú. Òḡm beba mu atosunáhé onukpá, ḡtsa amótò alḡpu é ilò. ¹⁶ Táme oletsíá dáli amótò bré ku yó dimbísú ḡtineku mu nkule yóbo mpái.

Tsukule Osínpu Tsa
(Mateo 9:1-8; Marko 2:1-12)

¹⁷ Èke ḡku Yesu dé ató suná. Farisifò, Mose mbla asunápú akvá botsú Galilea pú Yudea ḡmátò pú Yerusalem beba betsiá asi unv. Bulu túmi bu Yesutò há ilòtsa. ¹⁸ Inu á, ayin aku bəsvrá tsukule osínpu akpasu ba. Bekleá bópu mu wíé wóyítò, pú mu tswi Yesu ansítò.

¹⁹ Òḡm amu su bumenya ḡkpa. Íni su bḡyḡḡdu obu ámu awunso, dá mú ḡtineku tíí, bekplía akpa amu tswi ahá ámutò Yesu ansítò unv. ²⁰ Bréá Yesu lówun ání bahḡ mu gyi a, òlebláa tsukule osínpu amu ḡbéē, “Opíó, nasí fú lakpan kíé fú.”

²¹ Mose mbla asunápú pú Farisifò ámu beblí wá nwuntò bēe, “Ma gyí oyin ánfí ḡde abususu blí ánfí? Ma ḡbétalí sí lakpan kíé ahá dun Bulu nkule?”

* 5:1 Genesaret paati: Mú kén gyí Galilea ḡpu ni.

²² Yesu lébi amú agywun. Mú su ɔlefíté amú ɔbéé, “Ntogyi sù mliḁé íni odu gywúin? ²³ Mòmú lóḁon ha blí? ‘Nasi fú lakpan kíé fú.’ lóó, ntée ‘Kusu tsu fú akpa afunati?’ ²⁴ Táme ndekléá mlibú ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi áñfi mbu túmi ɔyí áñfito sí ahá lakpan kíé amú.” Inu ɔlebláa tsukule osínpu amu ɔbéé, “Nde fú bláa mbéé, kusu. Tsu fú akpa afunati yo wóyí!”

²⁵ Inuḁḁḁḁ tsukule osínpu amu lókusú líi amú fée ansító, tsú mu akpa, ɔlɔpu ɔkpa ɔyó wóyí ɔde Bulu kanfú. ²⁶ Ɔnó lobwie ahá ámu fée. Ifú lowie amú féeḁ, bekanfú Bulu beé, “Nde anlawun ofúla!”

Lewi Ti

(Mateo 9:9-13; Marko 2:13-17)

²⁷ Mú ɔma bréá Yesu lédaḁi unu á, olowun lampóo ɔhópu ɔkva butetí mu Lewi, tsie mu lampóo ɔhókpa. Yesu lébláa mu ɔbéé, “Bobuo mi.” ²⁸ Inu Lewi lókusú, sí mu tógyító ɔmagyáa, yóbuo mu.

²⁹ Mú ɔma a, Lewi lótswi ɔpúnú mu wóyító há Yesu. Lampóo ahópu tsotsɔtsɔ pú aha bambá é beba ató ámu ogyíkpa. ³⁰ Farisifo pú Mose mbla asunápu ání bubu Farisifo ámutɔ befité Yesu akasípu amu beé, “Ntogyi sù mliá lampóo ahópu pú lakpan abwepú mliḁé ibi wa gyi ató, mliḁé ntá nú?”

³¹ Yesu léle mú ɔnó ɔbéé, “Alɔpu léhián ilo ɔtsapú, megyí ahá ání iwí bu amú ɔnlun. ³² Mmɛba aha wankláán ɔtikpa. Mboún lakpan abwepú ɔtikpa neba, méni bédamlí kluntɔ.”

Ɔnókli Iwi Asun Fitéhé

(Mateo 9:14-17; Marko 2:18-22)

³³ Aha aku bebláa Yesu beé, “Asú Ɔbɔpú Yohane akasípu butetsiá klí ɔnó bó mpái. Farisifo akasípu é butɔbwé alí, táme fú akasípu mú budegyí, buđenú.”

³⁴ Yesu léfité amú ɔbéé, “Ɔtsi ɔkpaínpu anyawíe béklí ɔnó bréá ɔbu amú wá? Ekekekeke!”

³⁵ Táme eke ɔku béba ání békpa mu náti sí amú. Alí nke ámutɔ béklí ɔnó ní.”

³⁶ Inu ɔleha amú yébi ɔbéé, “Ɔhaa tamapú tati pɔpwe tan tati dada. Ní ɔbwé mú alí á, alayíntá pɔpwe amu, pɔpwe amu pú dada amu ansí é iméekanáa aba. ³⁷ Alí kén butamapú nta pɔpwe wá ɔwulú-kpákpá kente wuhétó ní. Nta pɔpwe amu ibófu fá kente amu tsítsá, yíntá kente amu é. ³⁸ Iní su ɔwulú-kpákpá kente pɔpwetɔ bútopú nta pɔpwe wá. ³⁹ Ɔhaa tamafité nta pɔpwesu bréá alanu dánhe. Tsífé ɔteblí ɔbéé, ‘Idánhe amu bu alé dun.’ ”

6

Ɔkpúnú Ɔdaké Mu Wie

(Mateo 12:1-8; Marko 2:23-28)

¹ Yesu mua mu akasípu ɔtsun ayó ndo kuto ɔkpúnú ɔdaké. Mu akasípu amu ɔpúnun ató-abí ámu ku, ɔpúsáa mú wí. ² Farisifo ámu aku befité amú beé, “Ntogyi sù mliḁé tía aní mbla meha ɔkpa ání bubwéé ɔkpúnú ɔdaké bwe?”

³ Yesu léfité amú ɔbéé, “Mlumókúkla nu tía Owíe Dawid lóbwe bréá akún de mua mu abúopu kí? ⁴ Olebitíwíé Bulu osúmka yótsu bodobodoá bapúhá Bulu igyí ba, mua mu abúopu amu begyi. Bulu igyí ahapú nkule bele ɔkpa bútegyi alí bodobodo amu.”

⁵ Mú Yesu ɔlɔmɔ mu asún ɔnó ɔbéé, “Mí, Nyankpusa-Mu-Bi áñfi gyí ɔkpúnú ɔdaké mu wie.”

Ilɔtsa Ɔkpúnú Ɔdaké

(Mateo 12:9-14; Marko 3:1-6)

⁶ Yesu lóyo ató osunákpá Yudafo offiakpaɔkpúnú ɔdaké bámbá. Oyin ɔkva mu gyɔri ibi lawú bu unu. ⁷ Mose mbla asunápu pú Farisifo aku bete Yesu kí beé, ɔbétsa ilo ɔkpúnú ɔdaké, méni bénya mu iwí asún, púyénatí musu súná ahande. ⁸ Yesu yin amú nwuntɔ asún. Mú su ɔlebláa oyin ámutú mu ibi kule lawú ámu ɔbéé, “Kusu belí amú ansító nfi.” Inu oyin ámu lókusú belí amú ansító. ⁹ Mú Yesu lébláa amú ɔbéé, “Nde mli fité, ntɔ mbla ámu léha ɔkpa ání abwéé ɔkpúnú ɔdaké? Yilé lóó, ntée lalahé? Ahó ɔha nkpa lóó, ntée

amóo mu?”¹⁰ Inu ɔledamli ki amú fée fíá. Mú ɔlebláa oyin ámu ɔbée, “Tinkí fú ibi amu.” Olenya tinkí ibi amu ali pé, ɔhè lowie mútót.

¹¹ Ɔbló lekítá amú, befíté aba bee, “Ntò kóún abéhie bwé Yesu anfi?”

Akasípó Amu Adá

(Mateo 10:1-4; Marko 3:13-19)

¹² Eke ɔku Yesu lódu yó ibusu yóbo mpái há Bulu tsú onyé yéha ɔyi kehe. ¹³ Mú ɔyi kehe a, ɔleti mu akasípó, ɔlele amótót dúanyɔ, ɔleti amú mu sumbí ayɔpó. ¹⁴ Amúgyí, Simon ání ɔledinká mu Petro mua mu pio Andrea; Yakobo mua Yohane; Filipo, Bartolomeo, ¹⁵ Mateo, Toma, Alfeo mu bi Yakobo, Simon ání ogyi iwusutsiá adunkápó ɔpasuato ɔha; ¹⁶ Yakobo ɔku mu bi Yuda pú Yuda Iskariot ání ɔlebele Yesu há.

Yesu Atósuná Múá Ilo Tsa

(Mateo 4:23-25)

¹⁷ Yesu mua sumbí ayɔpó ámu beklí tsú ibu ámusu ba ɔsolúv tantasu. Mu abúopu tsɔtsɔtsɔ pú ɔdam krɔnkprɔnkprɔntiá botsú Yudea ɔmátót, Yerusalem pú ɔpu ɔnó awúlu Tiro múa Sidonsu beba inu. ¹⁸ Beba bee bebá bonu mu asɔn blíhé, ɔtsa amú ilo. Ahá ání ɔhe laláhe de amú háan é beba, olegya ɔhe laláhe lé amótót. ¹⁹ Amú fée bekleá bópu ibi da mu, tsúfé ɔhè ɔdalu muto, ɔletsa amú fée ilo.

Oyúla Asón

(Mateo 5:1-12)

²⁰ Yesu lótsu ansí ki mu akasípó, ɔlebláa amú ɔbée, “Bulu layúla mliá mliamá tɔtɔ,

tsúfé mlibó mu iwíegyí amu ni.

²¹ Bulu layúla mliá akón de mli séi,

tsúfé mléba begyi mwe.

Bulu layúla mliá mlidésú séi,

tsúfé mléba bɔmɔsí.

²² “Bulu layúla mliá bude mli lu, bude mli gyáa le amótót, síá mli, tí mli ida laláhe mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání su. ²³ Ansí igyí mli eke ámu, amlífuli kpayi ansigyísú, tsúfé mli ikɔká tɔ ɔsósú. Alí amú anáin bɔbwe Bulu ɔnósú atóipó amu ni.

²⁴ Táme mli ání mlilanyá iwí séi, mligyɔwi ní.

Tsúfé mli ansigyí fée mlilanyá á.

²⁵ Mli ání mlilamwé séi, mligyɔwi ní.

Tsúfé akón béba bekítá mli.

Mli ání mlidémɔsí séi, mligyɔwi ní.

Tsúfé mléba begyi awirehɔ, su.

²⁶ “Mli ání ahá fée bude mli kanfó, mligyɔwi, tsúfé alí mli anáin bekanfó Bulu ɔnósú atóipó afunupu amu é ní.

Alupódwe

(Mateo 5:38-48; 7:12a)

²⁷ “Táme nde mli ání mlónu bláa mbée, Mlidwe mli alupó, amlubwe yilé ha amú. ²⁸ Mliyula ahá ání butɔlwí mli, amlubɔ mpái ha ahá ání butesiá mli. ²⁹ Ní ɔha ɔdá fú isuto a, damli nyɔɔsi é ha mu ɔda. Ní ɔku ɔswí fú tati á, wɔ fú atadie é ha mu. ³⁰ Ní ɔku ɔkúlí fú ató á, ha mu. Ní ɔku é otsú fú ató á, máyóhɔ mú. ³¹ Bwe ha ahá alíá fudeklé fee bubwée ha fu.

³² “Ní fú adwepú nkule futɔdwé á, ipán mɔmu fénya? Lakpan abwepú kóráá butɔdwé amú adwepó. ³³ Ní ɔhá ání ɔtɔbwé yilé há fú nkule futɔbwé yilé há á, ntogyi sú Bulu ɔdáa fú ipán? Lakpan abwepú é butɔbwé ali. ³⁴ Ní ɔhá ání fuyin ání obénya há fú nkule futehá ipán a, ntogyi sú Bulu ɔdáa fú ipán? Lakpan abwepú óó butɔpó ató pan amú aba, yínki hɔ mú ali. ³⁵ Mú su mlidwe mli alupó, mlibwe yilé ha amú, mlipan amú ató, mliamátí amú akɔ, méni Bulu ɔbéka mli ikɔ tsɔtsɔtsɔ. Fówun mlilabwé ɔsósúsú Bulu ámu abí. Tsúfé ɔbu awitɔle há ahá ání ató tamagyi amú ansí pú aha laláhe fée. ³⁶ Mlibwe nwe awúnpu fé alíá mli Sí Bulu gyí nwe owúnpu.

llále

(Mateo 7:1-5)

³⁷ “Mlumále ahá ulá, méní Bulu méele mli ulá. Mlumáha ohaa ipón, méní Bulu é oméeha mli pón. Mlisi mli aba ulá kie amú, Bulu osi mli klé kie mli. ³⁸ Mliha ahá tóá de amú hián, Bulu obélahá mli. Obópu ato susúhe wankláán wá mó, wósúv mó, sílá mó, ibóbulá tsítsá há mli. Tsúfé tóá fópúsúsu ha fú bá á, mú kén Bulu obópúsúsu ha fu ní.”

³⁹ Yesu létrá ha amú yébi obéé, “Nsibi obwiepú obétalí kpá nsibi obwiepú? Amú fée buméekpa wíé obótó? ⁴⁰ Okasípú tamadun mu wie, táme okasípú okási bí á, otobwé fé mu wie.

⁴¹ “Ntogyi só fúde ipí túkúríibi wúun fú bá nsíbisu, táme fumede ogyakpatín ání idun fú klésu mú wúun? ⁴² Ntée ntogyi só fúde fú bá bláa fee, ‘Mí píó, ha mí andunkí ipí fú nsíbisu’, táme fumede ogyakpatín ání idun fú klésu mú wun? Apinabwebí obwepú, gyankpa dunki ogyakpatín ámu fú nsíbisu, méní fówun ató wankláán, tálí dínkí ipí ámu fú bá klésu.

Oyí Pú Mú Abi Swiehé

(Mateo 7:6-20; 12:33-35)

⁴³ “Oyi wankláán méetalí swíé abi laláhe. Ali kén oyi laláhe é méetalí swíé abi wankláán ní. ⁴⁴ Tsúfé oyí-ibí butópúbí mó. Butamakpótí kankaba okplóto oyísú, butamakpótí tsokpon é tunkpa iflasu. ⁴⁵ Oha wankláán telé tsiátó wankláán owan tsú mu kluntó, oha laláhe é telé tsiátó laláhe owan tsú mu kluntó. Tsúfé tóá idun oha klun a, mótédálí tsu mu onó.

Butású pú Osublúto Obuyí

(Mateo 7:24-27)

⁴⁶ “Ntogyi só mlidé mí ti mliaa, ‘Mí Wíé! Mí Wíé!’ táme mlutamagyi mí asun blíhésv? ⁴⁷ Nónuná mli aliá oha ání oeba mí wá bonu mí asún, gyi dúnká mósú gyí. ⁴⁸ Ogyi fé oha ání obá beyi obu á, olegyankpá kwí mó ntswiasí obó yótu butá, olowa ntswiasí ámu dúnká mósú. Bréá ntsu lóbulá kítá mó á, umetalí kpínkí obu ámu, tsúfé oleyi mó wankláán. ⁴⁹ Táme ohagyíoha ání olonu mí asun blíhé, omegyi mósú gyí fé oha ání oleyi mu obu osulósv keke, omowa mó ntswiasí. Bréá ntsu lóbulá wa mó á, ilobwie dá gbloo unnu, yíntá fée!”

7

Romafó Isá Akópú Ohande Osúmpú Oku llo Tsa

(Mateo 8:5-13; Yohane 4:43-54)

¹ Bréá Yesu lébláa ahá ámu asún ánfí fée tá á, olowo Kapernaum wúluto. ² Romafó isá akópú ohande oku bu unv. Ovu osúmpú okvá otehié kle mu asún. Osúmpú amu déló, odeklé owu. ³ Bréá isá akópú ohande amu lónu Yesu nka á, olowa Yudafó ahande aku sísí Yesu obéé, buyókokóli mu obetsa mu osúmpú amu uló ha mu. ⁴ Ahande amu behie kókóli Yesu bee, “Abwíí ipa, ní oku léhián fú mbua á, múmú oyin ánfí ní! ⁵ Tsúfé otodwé aní pi. Múléyi aní ofiakpa kúráá há aní ní.”

⁶ Mú sv Yesu mua amúnyno bəpu okpa. Bréá beta wóyí ámuto wie tá á, isá akópú ohande amu lówa mu anyawíé obéé buyéfiá Yesu, abubla mu bee, mbée, “Owíé! Máhan fú iwí, tsúfé mməfun ání féba mí wóyító. ⁷ Nawun ání mí é mməfun ání néba fú wá. Fú mú bli asvanku, iwí bowa mí osúmpú amu onlun. ⁸ Tsúfé mí é mbu ahande aku asi. Isá akópú aku é bubu mí asi. Nelé onó mbée amótó oku onátí á, otenátí. Ní mbée obá é á, oteba. Tógyítóá nebláa mí osúmpú mbée obwée á, otobwé.”

⁹ Bréá Yesu lónu asún ánfí á, onó lobwie mu, oledamlí bláa odəm amúv bubuo mu amu obéé, “Onəkwalí asún, nde mli bláa, mməkóvwun oha ání obu hógyi kpənkpənti ánfí odu Israelfoto kúráá kú!”

¹⁰ Bréá abəpu amúv isá akópú ohande amu lówa ámu beyinkí yó wóyító a, bowun ání osúmpú amu iwí lawá mu onlun.

Osrapu Oku Mu Bi Tsinkí

¹¹ Imowa ɔpá kuku Yesu lóyo Nain wúluta. Ɖɔɔm bubuo muv mu akasípó. ¹² Bréá olowie wúlu ɔnó á, ɔlɔtu aku, busun fúli akpasu bebá. Obi yinhé ɔkule pé ogyi há ɔsurapu ɔku. Ɖɔɔm kɔnkpɔnkpɔntiá botsú wúlu amvta é bubuo ɔtsi ámu. ¹³ Bréá anu Wíe lówun ɔtsi ámu a, mu asún lówa mu nwe, ɔlebláa mu ɔbéé, “Másu!” ¹⁴ Múú ɔlɔyópu ibi da akpa amu, asurápó amu besi lú. Inu ɔlebláa fúli amu ɔbéé, “Ɖyasubi, nde fú bláa mbéé, kusu!” ¹⁵ Inu fúli amu lókusó tsíá, wá tɔí bi. Yesu lópu mu wá mu yin ibito.

¹⁶ Ifú lekítá ahá ámu fěé, bekanfó Bulu beé, “Bulu labɔbɔvá mu ahá! Mu ɔnósú ɔtɔ́pó kɔnkpɔnti ɔku lalun anito!”

¹⁷ Yesu iwí asún ánfí lekléi wá Yudea ɔmá pó awúlu ání ibu nsiné unv fěétó.

*Yesu Mva Asú Ɖbɔpó Yohane
(Mateo 11:2-19)*

¹⁸ Asú Ɖbɔpó Yohane akasípó beyébláa mu asún ánfí fěé. Mú su ɔlɔwa amótó abanyó sísí Yesu ɔbéé, ¹⁹ buyéfité mu beé, “Fúgyí ɔhá ámúú ɔbéba amu ni, ntée akí ɔha bambá ɔkpa?”

²⁰ Bréá ahá ámu beba bowie Yesu wá á, bebláa mu beé, “Asú Ɖbɔpó Yohane ɔbéé abéfité fú aniaa, ‘Fúgyí ɔhá ámúú ɔbéba amu ni, ntée akí ɔha bambá ɔkpa?’ ”

²¹ Yesu létɔa alɔpu pú ahá ání iwí dé amú ɔsin tsɔtsɔtsɔ alí bré ámutɔ. Olegya ɔɔe láláhe lé ahátɔ, bwíí ansibi abwiepú tsɔtsɔtsɔ é ansíbi. ²² Inu ɔlele Yohane akasípó asún ámu ɔnó ɔbéé, “Mliyinki yebláa Yohane tɔá mlilabowun pú múa mlilabonu. Mlilabowun ání ansibi abwiepú bude ató wúun, abɔ bunu. Ilo pepe alɔpú iwí deplí, isu atínpu bude asún nu. Afúli budetsinkí, ahíánfɔ é bude asun wankláán ámu nu. ²³ Bulu obóyulá ɔhá ání mí bwehé mɔkusó líí musu.”

²⁴ Bréá abí ámúú Yohane lówa sumbí ámu beyinkí bɔyó á, Yesu lówa tɔí tsú Yohane iwí súná ɔɔm amu bi. Ɖbéé, “Bréá mlilédalí yo dimbísú unv á, ntɔ ɔkíkpa mlilóyo? Fitáa ání afú de mú tsúun lóó? Ekekeke! ²⁵ Ní megyí mú á, ntɔ kóun ɔkíkpa mlilóyo? Ɖhá ání ɔɔdí ntsrim. Ekekeke! Ahá ání butédídá tati ámu odu gyi ɔdwe á, awíe wóyí butetsiá. ²⁶ Mlɔbla mi! Bulu ɔnósú ɔtɔ́pó mlilédalí yéki? Ee, Yohane ni. Ɖɔun Bulu ɔnósú ɔtɔ́pó. ²⁷ Mu iwí asún Bulu léblí bɔwanlín mú tswi beé, ‘Kí, nde obí wa gya fu nkpa. Mu ɔbéla ɔkpa há fú ní.’ ” ²⁸ Yesu lóyo mu asúnú ɔbéé, “Nde mli bláa mbéé, ɔhagyíɔha ání ɔha tsihé laken kwí mófɔn mu, táme mu é ɔmɔfɔn Bulu iwígyí ámutɔ ɔkusú kúráá.”

²⁹ Aha ání bonu Yesu asún ánfí pú lampóo ahópu kúráá bowun ání Bulu asún da ɔkpa. Botsulá há Asú Ɖbɔpó Yohane lóbo amú asú. ³⁰ Táme Farisifɔ pú Mose mbla asunápó amu mú bumeha Yohane ɔbo amú asú. Bekiná tɔá Bulu léhíhíe ha amú bwe.

³¹ Yesu lóyo mu asúnú ɔbéé, “Séi ánfí á, amendí nópukápó ndemba-abí ánfí? Ntɔ belian? ³² Bugyi fé nyebíá butsie dɔnsu bude aba kpolí, blí beé, ‘Anilapléi ansigyísú, mlumétsa. Mú su anilawá awirehɔ ilu, táme mlimósú.’ ³³ Mliyí fé nyebí ánfí, tsúfé Yohane léba á, oletsiá klí ɔnó, omonu ntá, táme mliáa, ‘Ɖɔe láláhe bu mutɔ!’ ³⁴ Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí mú naba nde ató gyí, nde ntá núu. Mú é mliáa, ‘Mlíki opotsuapu pú nta ɔbɔpó. Lakpan abwepó pú lampóo ahópu onyawíe.’ ³⁵ Táme ɔhá ání ɔbu Bulu nyánsa á, mu tsíátó telé mú ɔwan.”

Ɖtsi Lakpan Ɖbɔwepó Ɖku

³⁶ Farisiyin ɔku léti Yesu ató ogyíkpa mu wóyító. Bréá Yesu tsie ɔpúnú ámu asi á, ³⁷ ɔtsi ɔkúvá ɔbu wúlu amvta, ogyi lakpan ɔbɔwepó lónu Yesu nka ání batswi ɔpúnú há mu Farisiyin amu wóyító. Inu olotsu mu ofobí fánfán ání ibu bíá prentva wankláán ɔbo ba unv. ³⁸ Ɖlebedá akpawunu Yesu ayabiasí, ɔlekpa isú yi woo. Ɖlɔpu mu ntsú fwí Yesu ayabiasí, pú mu nwunso-imi tsítsi mú. Ɖlɔkolá Yesu ayabi pútá, tséi ofobí fánfán ámu wólí mu ayabisu. ³⁹ Bréá Farisiyin amúú ɔletí Yesu amu lówun íni á, ɔleblí wá nwunto ɔbéé, “Ní Bulu ɔnósú ɔtɔ́pó oyin ánfí gyí lélé á, teki alawun ɔhá oduá ɔtsi ánfí gyí asa ɔdepu ibi da mu, tsúfé lakpan ɔbɔwepó ogyi.”

⁴⁰ Yesu lébláa oyin ámu ɔbéé, “Simon, mbu asvanku bláa fu.”

Simon léfité mu ɔbéé, “Osunápó, amansu igyi? Bla mi.”

⁴¹ Yesu lébláa mu óbée, “Ahá abanyó aku bepan sika oyin óku wá. Ókule lépan bliba-anu (5,000,000), ókule é lépan mpím lafanu (500,000)*. ⁴² Bumenyá kóba amu ká. Mú su oyin ámu lésikíé amó abanyó fée. Bla mi, amótó omomu óbódwe oyin ámu dun?”

⁴³ Simon lébláa mu óbée, “Nahogyiá omvamóbu mu ikó tso dun amu.”

Yesu lébláa mu óbée, “Ónókwalí igyi.” ⁴⁴ Inu Yesu léyinkí kí ótsi ámu, ólebláa Simon óbée, “Fawun ótsi ánfí? Neba fú wóyító a, foméha mí ntsu anfwi ayabiasí. Táme ótsi ánfí mú lapó mu ntsú fwí mí ayabiasí, pú mu nwunsu-imi tsítsi mú. ⁴⁵ Fumelatá mí pútá, táme tsú bréa neba nfi ópá á, ótsi ánfí mókúsí mí ayabi kulá pútá. ⁴⁶ Fumetséí ofobí wólí mí nwunto, táme mu mú alatséí ofobí fánfán wólí mí ayabisu. ⁴⁷ Mú su nde fú bláa mbée, ódwe tsótsótsó ánfí alalé súná mí ánfí idesuná ání Bulu lasí mu lakpan tsótsótsó ámu fée kíé mu. Táme óhá ání Bulu osíi lakpan kpalobí kíé á, ódwe kpalobí ótelé súná.”

⁴⁸ Inu Yesu lébláa ótsi ámu óbée, “Nasí fú lakpan fée kíé fú.”

⁴⁹ Ahá ámú amú Yesu butsie ópúnúasi ámu, beblí wá nwunto be, “Ma gyí oyin ánfí óbée mu na mu de ahá lakpan sikíé amó.”

⁵⁰ Mú Yesu lébláa ótsi ámu óbée, “Fú hógyi laho fu nkpa. Natí iwilwiito.”

8

Atsía Bobuo Yesu

¹⁻² Imowa ópá kuku, Yesu léki awúlu múa nkuda asi, óde Bulu iwíegyí ámu iwí asun wankláán okan da. Mu akasípó dúanyó ámu pú ótsi akvá olegya óje laláhe lé amótó, tsá amó uló bobuo mu. Atsi ámu gyí, Magdalayintse Maria ání Yesu légya óje laláhe asienó lé mutó. ³ Owíe Herode wóyísú ókípu Kusa mu ka Yohana. Ótsi ókvá butetí mu Susana pú ótsi tsótsótsóá betsiá pú amó ató kí Yesu mu a akasípósu.

Ató-abí Owunyápu Iwí Yébi

(Mateo 13:1-9; Marko 4:1-9)

⁴ Bréa ódóm kponkponkronti botsu awúlu-awúlusu ba befiá Yesu wá á, óleha amó yébi óbée,

⁵ “Ódótópu óku lóyo ató-abí owunyákpa. Bréa óde mú wunyáa a, íku lówulí okpató, ahá betsatsáa músú, mbubwi é bōtswetswée mú fée. ⁶ Íku lówulí abutású, ótínéá ísi kpalobí dun. Ulówa ósa kwe, táme bréa owí lelun a, ulóto mú mó, tsúfé imenya ntsu. ⁷ Abí ámu ku lówulí awutó, awu ámu lóbulá kítá mú, imedan. ⁸ Abí ámu ku lówulí ósolúbu wankláánsú, dan. Iloswie abí tsótsótsó fé mú ámú olodu ámu odu tsé lafa.”

Yesu lómó mu asún ónó óbée, “Óhá ání óbu asu onúu.”

Tóá Svá Yesu Lótóí Ayébisu

(Mateo 13:10-17; Marko 4:10-12)

⁹ Yesu akasípó befité mu yébi anfi asi. ¹⁰ Ólebláa amó óbée, “Bulu lahá mlí okpa óbée, mlíbú mu iwíegyí ámu iwí asun ñáinhé. Táme nde aha bambá asún bláa ayébisu, méní bówun, táme buméebi. Bónu, táme bumóonu mú asi.

Ató-abí Owunyápu Yébi Amu Asi

(Mateo 13:18-23; Marko 4:13-20)

¹¹ “Yébi amu asi ní. Ató-abí ámu gyí Bulu asún. ¹² Abí ámú ulówulí okpató ámu gyí ahá ání butonú asún ámu, táme Óbunsám teba bele mú lé amó kluntó, méní bumóohó músú gyí, fówun bénya nkpa ání itamatá. ¹³ Abí ámú ulówulí abutású amu gyí ahá ámú bonú asún ámu pé, bahó mú ansigyísú, táme buma nlín. Mú su butamahogyi wa ópá. Ní isóki ku inyá tó amó pé, badida. ¹⁴ Abí ámú ulówulí awutó ámu gyí ahá ání bonú asún ámu a, bahó mú, táme óyí ánfító ató hiánhe iwí gywún, pú mótó atonyahé iwí ansigyí tegyi asún ámúsu. Íni su butamaswíé abí dan. ¹⁵ Abí ámú ulówulí ósolúbu wankláánsú ámu gyí ahá ámú bonú asún ámu a, butóhó mu wá klun wankláán ání itonú asún, gyí músútó. Íni su butotomi swíé abí tsótsótsó.

* 7:41 Sika ánfí igyi sika futútú lafanu (500) múa aduenu (50), igyi óha nke lafanu (500) múa aduenu (50) ikóká.

Ḑkandíe Iwí Yébi
(Marko 4:21-25)

¹⁶ “Ḑhaa tamanywé Ḑkandíe pú ató bun músú, ntéé pówá mpá ayasi. Ḑfvákpá ḑṑpúbian, ménu ibówankí há ahá ání béba wóyí ámutó.

¹⁷ “Tsúfé tṑṑ má unvá ibéjaín, iméelun ḑwan. Asun ḡaínhé koku é ma unvá buméebi mú.

¹⁸ “Mlíki wankláán mli asún-nutó. Tsúfé ḑhá ání odekléá obónu mí atosunáhé amu asi á, Bulu ḑbópu iku tsía mútṑ há mu. Táme ḑhá ání omedékléá obónu mú asi á, Bulu ḑbóswí mu kpalobí ámú olosusúu ání alabí ámu kúráá.”

Yesu Abusuanfṑ Onutó
(Mateo 12:46-50; Marko 3:31-35)

¹⁹ Yesu mu yin mua mu apió beba mu wá, táme ḑḑam amu su bumetalí wíé ba mu wá. ²⁰ Ahá ámutṑ ḑku lébláa Yesu ḑbéé, “Fú yín mua fú apió bulú kpankpá, budekléá bówun fu.”

²¹ Yesu lébláa amú ḑbéé, “Mí yín mua mí apió gyí ahá ání butonú Bulu asún ámu, gyi músó.”

Atsufú Asibá
(Mateo 8:23-27; Marko 4:35-41)

²² Eke ḑku Yesu lébláa mu akasípú ḑbéé, “Mlíha afa Galilea ḑpu yṑ mú ḑbun.” Mú su bṑpu ḑkpa bṑyó. ²³ Bréá bṑyó á, Yesu lédidi. Inu afú kpankpṑanpṑanti ku lówa tsóun bi. Ntsu ámu ideḑa wíé ḑklun amutṑ, ideklé ime. Iṑṑ amú ansí pepe. ²⁴ Mú su betsinkí Yesu, bláa mu beé, “Ani Wíe! Anidé ntsu wie!”

Yesu lókusú lé ḑnṑ wa afú mṑa ntsu ámu, unu fée lṑlvá. ²⁵ Inu ḑlefité amú ḑbéé, “Mli hógyi me?”

Ifú lekítá amú, ḑnṑ lobwie amú, befité aba beé, “Nyankpusa ḑmṑmu ni, alalé ḑnṑ wa afú mṑa ntsu kúráá, banú mu ḑme ali?”

Ḑḡe Laláhe Gyáa Le Ogbedépútó
(Mateo 8:28-34; Marko 5:1-20)

²⁶ Yesu mua mu akasípú befa ḑpu tsú Galilea yówie Geraséfṑ* ḑsulúsu. ²⁷ Bréá Yesu déḑali ḑklun amutṑ á, oyin ḑkuá otsú wúlu amutṑ, ḑḡe laláhe bu mutṑ lébefia mu. Oyin ánfu lékpa ató, tú dáli wóyítṑ, yó otsie afúli opulákpá ilawá ḑpá. ²⁸ Bréá olowun Yesu a, ḑṑsurá okitikíti, dá akpawunu Yesu ayabito, kplón blí ḑbéé, “Ḑsúsúsú Bulu mu Bi Yesu, amansu igyi? Kókoli, mápiti mí ató.” ²⁹ Ali bré ámutṑ á, Yesu lakplón wa ḑḡe laláhe amu ḑbéé, idáli mutṑ dodo. Mú su oyin ámu lébli ali ní. Ḑḡé laláhe amu itowíé mutṑ brégyíbré. Mú su butṑwá mu ibi pú mu ayabi ikan, gyo mu iwi. Mú óó á, otebíá ikan amu, ḑḡe laláhe amu itehá mu ḑtesrí wíé aputu.

³⁰ Inu Yesu léfíté mu ḑbéé, “Nkáli butetí fú?”

Oyin ámu lélé mú ḑnṑ ḑbéé, “Mí dá gyí ‘Ḑḑam.’ ” Tsúfé ḑḡe laláhe tsṑtsṑtsṑ bu mutṑ.

³¹ Ḑḡe laláhe amu bokokóli Yesu ḑbéé, ḑmágya amú yówa ulán klúklúúklúá ima ḑkatṑ.†

³² Mprákuo tsṑtsṑtsṑ aku budegyí okúku kusu unu fún. Mú su ḑḡe laláhe amu bokokóli Yesu beé, ḑhá abuyowie mprákuo ámutṑ. Ḑleha amú ḑkpa ḑbéé buyó. ³³ Inunu bedali oyin ámutṑ yówie mprákuo ámutṑ, amú fée besrí kpákplí okúku amu wíé ḑputṑ, wúwu.

³⁴ Bréá mprákuo akpapú ámu bowun tṑá ilaba a, besrí yébli asún ánfu wúluto pú ḑmá ámutṑ. ³⁵ Inu ahá beba beki tṑá ilaba. Bowun ání oyin ámúú teki ḑḡe laláhe bubu mutṑ ámu ansítṑ ladí, alawá atadié otsie Yesu wá. Iṑṑa amú ifú. ³⁶ Ahá ámúú bowun itó ámúú uléba amu bebláa amú aliá oyín ámúú ḑḡe laláhe bubu mutṑ ámu lénya mu ulṑtsá. ³⁷ Ḑmá ámutṑ ahá fée bokokóli Yesu beé, ḑḑáli amú ḑmátṑ, tsúfé ifú lehie kítá amú. Mú su Yesu lówie ḑklun amutṑ ḑbéé amvnati. ³⁸ Oyin ámúú teki ḑḡe laláhe tsie mutṑ ámu lókokóli mu ḑbéé, “Ha mí ambuo fu yṑ.” Táme Yesu méha mu ḑkpa.

³⁹ Mboún ḑlebláa mu ḑbéé, “Yinki yṑ wóyí, afuyébláa mli pi toyiléá Bulu labwé há fú.”

* 8:26 Gadarafṑ bu nwulú dada amu akutṑ. † 8:31 ulán klúklúúklúá ima ḑka gyí ḑḡé laláhe isu ḑbitíkpá.

Mú sv oyin ámu léki wúlu amu fée fiá, ɔde toyilé ámuó Yesu labwé há mu amu blí wúlu amuto fée.

Ḑhande Ɔku Mu Bi Mva Ɔtsi Ɔku Ilo Tsa
(*Mateo 9:18-26; Marko 5:21-43*)

⁴⁰ Bréá Yesu léyinkí yówie ɔpu amu ɔbun a, ɔɔm bəhə mu atúu, tsúfé bude mu ɔkpa kí. ⁴¹ Inu oyin ɔkúvá buɛtí mu Yairo, ogyi Yudafo offiakpa ɔhande léba beda akpawunu mu ayabito, kókóli mu ɔbé, ɔbá abuyɔ mu wóyító. ⁴² Mu bi tsíhé ɔkule péá ɔbu, alahə nfi dúanyɔ da odewu.

Bréá Yesu lópu ɔyó unu á, ɔɔm amúó bubuo mu amu beɛkpa buo mu ye. ⁴³ Ɔtsi ɔkúvá obugya de mu wulí nfi dúanyɔ ní, ɔhaa mókútálí tsá mu, alayíntá mú iwisu ató fée ilo atsapú ibito bu ahá ámuɔ. ⁴⁴ Ɔtsi ántsi lótsun yɔ Yesu ɔma, pú ibi da mu tati osiebí. Inunu obugya amu leka itin. ⁴⁵ Múó Yesu léfité ɔbé “Ma lápú ibi da mi?”

Bréá ahá ámu fée beɛ buɛmókúpú ibi da mu a, Petro léfité Yesu ɔbé, “Mí Wíé, ɔɔm anfi bupu fú ántsi á, mú fúde asún ántsi fité?”

⁴⁶ Táme Yesu lébli ɔbé, “Ɔku lapú ibi da mi. Nawun ántsi ɔhé ku ladáli mitə.” ⁴⁷ Bréá ɔtsi ámu lówun ántsi itó amúó mabwé ámu lalin ɔwan á, ɔledali ba. Ɔdeɛpinkí kɛkɛkɛkɛkɛ, ɔleyéda akpawunu Yesu ayabito, bláa mu ahá ámu fée ansító tóá svá mɔpu ibi da mu, pú alíá manyá ilotsá. ⁴⁸ Inu Yesu lébláa mu ɔbé, “Mí bí, fú hógyi latsá fú ilo. Nati iwilwiitə.”

⁴⁹ Bréá Yesu bu mu tóí anfisv á, ɔku lésrí tsú Yairo wóyító ba bebláa Yairo ɔbé, “Fú bí ámu ɔdikpa mɔwa alé. Mátepi trá wa osunápú tóí.”

⁵⁰ Bréá Yesu lónu asún ántsi á, ɔlebláa Yairo ɔbé, “Mánya ifú. Fú mú hogyi wule, obénya nkpa.”

⁵¹ Bréá Yesu lówie wóyító unu á, ɔmeha ɔhaa obuo mu yɔ obuá kebi ámu da mútó, dun Petro, Yohane, Yakobo pú kebi ámu akwípú. ⁵² Alí bré ámuɔ á, ahá ámu fée buɛsú, bude okitikíti. Yesu lébláa amú ɔbé, “Mlusi okitikíti svrá. Ɔmókúwú, didí ɔde.”

⁵³ Ahá ámu fée buyin ántsi ɔtsibi amu lawú. Mú sv bɔmási Yesu. ⁵⁴ Inu Yesu lékitá ɔtsibi amu ibi, kpólí mu ɔbé, “Obí, kusv!” ⁵⁵ Ɔhé lelawíé mu, ɔɔkúsú líí ɔtsáwule pé. Múó Yesu lébláa amú ɔbé, “Mludunka tɔku ha mu ogyi.” ⁵⁶ Ɔnó lobwie ɔtsibi amu akwípú, táme Yesu léda amú ɔlá ɔbé, “Mlumábláa ɔhaa asún ántsi.”

9

Akasípú Dúanyɔ Ámu Sumbíwa
(*Mateo 10:5-15; Marko 6:7-13*)

¹ Yesu léti akasípú dúanyɔ ámu fia, ɔleha amú túmi, há amú ɔkpa ɔbé, bugyáa ɔhe laláhe fée, abutsa ilo. ² Ɔlɔwa amú ɔbé, buyéda Bulu iwíegyí ámu ɔkan, abutsa alɔpu. ³ Ɔlebláa amú ɔbé, “Ní mlɔyó á, mlumátsu tətə. Mlumátsu oyi yiáhé, akpankogyo, atogyihe, kóba nté atadi nyɔɔsi. ⁴ Wóyígyíwóyítóá bóhə mlí á, mlitsia unu yófun ekeá mlédali wúlu amuto. ⁵ Ní buɛhə mlí wúlu kusv, mludédali mlɔyó á, mlíkɛkɛkɛkɛ mlí ayabito-isi wulí wúlu amuto, isuna ántsi buɛbeɛi bwé.”

⁶ Benatí kí nsiné unu awúlu féesú, bude asun wankláán ámu ɔkan da, tsá ilo.

Herode Légyigyáa
(*Mateo 14:1-12; Marko 6:14-29*)

⁷ Bréá Galilea ɔmási ogyípú Herode lónu tóá ide músú yɔ á, olegyigyáa. Tsúfé aku buɛblí beɛ, “Asú Ɔbɔpú Yohane lakúsú tsú afúlito.” ⁸ Aku é beɛ, “Bulu ɔnósú ɔtáipú dada Elia lálé iwí ɔwan.” Aku é beɛ, “Bulu ɔnósú atáipú dada amuto ɔku lákúsú tsú afúlito.” ⁹ Herode lébli ɔbé, “Nahá batun Yohane. Ngya oyin ɔmɔmu iwí asún ntráa ndenu alí?” Mú sv ɔlɔbɔ mbódí ántsi mówun Yesu.

Ahá Mpím-nu Atogyihe Ha
(*Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Yohane 6:1-14*)

¹⁰ Yesu sumbí ayɔpú amu beyinkí bá bebláa mu tóá bayóbwɛ. Ɔleɛkpa amú buo iwí, amú nkule bɔyɔ Betsaida wúluto. ¹¹ Bréá ɔɔm amu beɛi ántsi ɔbu unu á, begya mu ɔkpa yó unu. Yesu lóhə amú atúu, ɔlebláa amú Bulu iwíegyí amu iwí asún, ɔletsá amúá buɛlɔ.

¹² Bréá owí depóon a, sumbí ayópú dúanyo ámu beba bebláa Yesu beε, “Ha amó abunati, méni bétali yó awúlu áni ibu mantáa nfiε yóduká atogyihe móa oduka, tsúfé anuméenyá tótó há amó dimbí ánfito.”

¹³ Táme Yesu léle mú onó obéε, “Mludunka ató ha amó abugyi.”

Akasípú amu bebláa mu beε, “Tóá anibu féé gyí bodobodo apin anu pú ntsutso iye bwáhé anyo. Nkétí anulayóhó atogyihe ba ahá ánfi féé.” ¹⁴ (Ayin áni bubu inu bóbwe fé mpím-nu (5,000).)

Yesu lébláa akasípú amu obéε, “Mliha amó abutsia okútó. Iku kule ibwée fé ahá aduenu (50).”

¹⁵ Akasípú amu bóbwe dínká mósú, ohagyíoha létsiá asi. ¹⁶ Inu olotsu bodobodo anu pú ntsutso iye bwáhé anyo ámu. Inu olotsu ansí fúá kí osúsú, oleda Bulu ipán. Mú olebiabía mótó póhá akasípú amu obéε, buyée mú ha ahá ámu féé abugyi. ¹⁷ Amu féé begyi mwe sian. Bréá akasípú amu bótósi isianhe amu a, ulobulá alakpá dúanyo.

Ohá Ání Yesu Gyí

(Mateo 16:13-19; Marko 8:27-29)

¹⁸ Eke oku Yesu nkule dé mpái bə, mu akasípú amu bubu inu. Mú odefité amó obéε, “Ma ahá beε ngyi?”

¹⁹ Bele mú onó beε, “Aku beε, fúgyí Asú Obópú Yohane. Aku beε, Bulu Onósú Otóipú Elia. Aku é beε, Bulu onósú otóipú dada oku lákúsú tsú afúlitó.”

²⁰ Mú odefité amó obéε, “Mli é mé? Mlia mígyí ma?” Petro léle mú onó obéε, “Fúgyí Kristo, (ohá ámú Bulu ladá mu ofúli amu) ni.”

Yesu Iwiasin Pú Mu Lowu Iwi Asún Blí

(Mateo 16:20-28; Marko 8:30-9:1)

²¹ Inu Yesu léda amó olá kpákpaákpa obéε, bumábláa ohaa mu iwi asún ánfi. ²² Oletrá bláa amó obéε, “Ilehián áni mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi néhie wun iwiasin tsotsóotso Yudafo ahande, Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbala asunápú ibitə; amó féé békiná mí, há bómə mí, táme Bulu obélakósúa mi tsú afúlitó eke sáásí.”

²³ Inu olebláa ahá ámu obéε, “Ní oku dékléa obóbuo mi á, osii tóá otekle bwε, otsu mu oyikpalíhe ekekegyíeke bobuo mi. ²⁴ Tsúfé ní oku lépri mu nkpa á, obóhulí mú. Ní oku é lési mu nkpa há mí su é á, Bulu obóhə mu nkpa. ²⁵ Ní oku onyá oytó ató féé, táme ohóli mu oklāa a, labi məmu ulowa há mu? ²⁶ Ní oku onyá mía mí atosunáhé péli a, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfi é nénya mu péli bréá nna mía mí Sí pú mu abəpu wánkíhé numnyamtə nebá. ²⁷ Onəkwali nde mli bláa. Aku bubu mlitə nfi bumóowu asa bówun Bulu iwígyí amu.”

Yesu Iwtséε

(Mateo 17:1-8; Marko 9:2-8)

²⁸ Yesu lébli asún ánfi ndawótswí oma a, olekpa Petro mua Yohane pú Yakobo buo iwi, bədu yó mpái obəkpá ibu kusu. ²⁹ Bréá ode mpái ámu bə á, mu ansító letsε. Mu atadie lofulí húnánáná, ide ogyá kpa. ³⁰⁻³¹ Inu á, ahá abanyó áni batsiá ki, bugyi Mose mua Elia bele iwi owan osúsú numnyamtə. Amúa Yesu bətóí tsú mu lowuá Bulu léhie tswi mu áni umóowa opá obówu Yerusalem iwi. ³² Petro mua mu aba ámu bedidi. Bréá bəwan tsinkí á, bowun Yesu numnyam, ahá abanyó ámu é bulí mu wá. ³³ Bréá ahá abanyó ámu buđenatí á, Petro lébláa Yesu obéε, “Mí Wíé, ibu aléa abétsiá nfi. Ha ada abú asa. Fú klé kule, Mose klé kule, Elia é klé kule.” (Oməbi tóá odebli).

³⁴ Bréá ode asún ánfi bli á, agyinde ku lobobun amó féésú. Inu ifu lekítá amó abasá ámu. ³⁵ Inu á, omε ku ledali tsu agyinde amutə obéε, “Óni gyí mí Bía nalé ní. Mliyaa asu amlinu mu omε.”

³⁶ Omε amu lótsutsúa ibeka tin á, ilasi Yesu nkule inu. Akasípú amu bekpa onó bun asún ánfisu nke ámutə. Bumεbláa ohaa itóá bayówun.

Ilo Dídahe Olópú Tsa

(Mateo 17:14-18; Marko 9:14-27)

³⁷ Mú ɔyi kehe a, Yesu mua akasípú abasá ámu bekpí tsú ibu ámuvsu, ɔdam amu befia mu. ³⁸ Inu amútó ɔku lókpɔn ɔbé, “Osunápú, kókoli, damli ki mí bí ha mi. Obi yinhé ɔkule pé ogyi mí. ³⁹ Ɔhe laláhe ku towié mutɔ, ɔtɔkpɔn. Ɖtedida gbɔ, ɔdeko tsikitsiki, mu ɔnó tɔbwé afu. Ipiantɔ asa itesí mu, ide mu yintá. ⁴⁰ Nobobwií ipa há fú akasípú amu mbé, bogyáa mú le mutɔ, táme bumetalí.”

⁴¹ Yesu léle mú ɔnó ɔbé, “Ndemba-abía mlumá hógyi, mli tsiátó ma ale. Alí nétsiá mli wá, nyá klɔn há mli ekekegyíeke ní?”

Inu ɔlebláa oyin ámu ɔbé, “Kpa fú bí ámu ba mi.” ⁴² Bréa ɔlekpa kebi ámu ɔbá á, ɔhe laláhe amu léfin mu dá, ɔdeko tsikitsiki. Táme Yesu lókpɔn wa ɔhe laláhe amu, tsá kebi ámu. Inu oleyinkia mu há mu si. ⁴³ Bulu túmi kpɔnkpɔnti ámu leha ɔnó lobwie ahá ámu féé.

Yesu Lowu Iwi Asún Blí Otse Nyɔɔsi
(Mateo 17:22-23; Marko 9:30-32)

Bréa mu bwéhé ide ɔhagyíɔha wánwan wa á, Yesu lébláa mu akasípú ɔbé, ⁴⁴ “Mlihe yaa asu amlinu. Béle mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí há adón bómo mí.” ⁴⁵ Táme akasípú amu bomonu mú asi. Bulu lópu mú asinu njáin amó. Mú su umɔwankí amó asún ání ɔdeblí. Ifú é de amó ání béfité mu.

Ma Ɖbóbwe Ɖhande?
(Mateo 18:1-5; Marko 9:33-37)

⁴⁶ Nwéen ku léba akasípú amu nsiné, tsú amútó ɔhá ání ɔbóbwe ɔhande iwi. ⁴⁷ Yesu lébi amó agywun. Mú su ɔlekpa kebi ɔku belí mu iwi wá. ⁴⁸ Mú ɔlebláa amó ɔbé, “Ɖhagyíɔha ání ɔlɔho kebi ánfí mí dátó laho mi. Ɖhagyíɔha ání ɔho mi é laho ɔhá amó ɔlɔwa mí ámu. Tsúfé ɔhá ání ogyi ɔtráhe mlɔto féé gyí ɔdéhen.”

Ani Obúopu
(Marko 9:38-40)

⁴⁹ Yohane lébláa Yesu ɔbé, “Mí Wíé, anilówun oyin ɔku dépu fú dá gya ɔhe laláhe, aniléka mu tin, tsúfé ɔma anito.”

⁵⁰ Táme Yesu lébláa amó ɔbé, “Mlumáka mu tin! Tsúfé ɔhá ání ɔmɔkusú líi mli buo mli.”

Samariafo Bumɔho Yesu

⁵¹ Bréa nkéá Bulu obótsu Yesu ya ɔsúsú dekpukpé ba a, ɔbɔwe agywun ání ɔbóyo Yerusalem kokooko. ⁵² Ɖlɔwa abí gyankpá yó Samaria wúlu kusu ɔbé, buyéla inu yai ha mu. ⁵³ Táme bumɔho mu wúlu amutɔ, tsúfé Yerusalem ɔyó. ⁵⁴ Bréa mu akasípú Yakobo mua Yohane bowun ali á, befíté mu be, “Ani Wíé, fudeklé fee ahá ogyá itsu ɔsúsú bóho amó mó?”

⁵⁵ Táme Yesu lédamlí, wá iyun wá amó. * ⁵⁶ Mú ɔbɔpu ɔkpa yó wúlu bámbásó a.

Ahá Ání Be Bóbwe Yesu Abúopu
(Mateo 8:18-22)

⁵⁷ Bréa buna ɔkpatɔ ɔyó á, oyin ɔku lébláa Yesu ɔbé, “Nóbuo fu yó ɔtínegyíɔtíneá fɔyó.”

⁵⁸ Yesu lébláa oyin ámu ɔbé, “Awíá bubu mbó, mbubwi é bubu asia, táme mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí mó á, mma ɔtíneá nópu mí nwun tswi.”

⁵⁹ Yesu lébláa ɔha bambá é ɔbé, “Bobuo mi.”

Táme oyin ámu lébláa mu ɔbé “Owíé, ha mí anyopulá mí sí asa ambobuo fu.”

⁶⁰ Mú Yesu lébláa mu ɔbé, “Si awupú† abupula amó afúli. Táme fú mú yo afuyeda Bulu iwíegyí ámu ɔkan.”

⁶¹ Ɖku é lébláa mu ɔbé, “Mí Wíé, nóbuo fu, táme ha mí anyinki ye klá mí wóyító ahá asa.”

* 9:55 Inu bu nwulú dada amu akuto: ɔbé, “Mluméyín ɔhé oduá ide mli kpa. Tsúfé Nyankpusa-Mu-Bi ámu méba ahá ɔmɔkpá, nkpa ɔhókpa ɔleba.” † 9:60 Awupú gyí ahá ání bawú ɔjéto.

⁶² Yesu lébláa mu òbée, “Ǿhá ání ǿtesrí dámlí kí ǿma mófún ha Bulu iwíegýí ámutò agyómá yò.”

10

Akasípú Aduesienó-nyò Sumbí Wa
(Mateo 10:7-16)

¹ Íni ǿma a, Yesu léle mu akasípú aduesienó-nyò (72)* aku é, ǿlòwa amú abanyó-abanyó òbée bogyánkpa yó wúlugyíwúluá mu onutó móyò músú. ² Ǿlebláa amú òbée, “Atò kǿtíhé amu itsò, táme mú akǿtípú bumòtsó. Mú su mlíkòkòli ndò mu wie, ǿwa akǿtípú tsòtsò abuba bòkǿtí mu ató ámu. ³ Mlunati, mlibi ání nde mli wa fé akúfabi ǿyó adúndutò. ⁴ Mlumátsu sika kente, akpankogyo ntée ntukota kítá. Ní mlná ǿkpatò á, mlimálí túntun ahá. ⁵ Ní mlowíe wóyígyíwóyítá a, mligyankpa bla amú mliaa, ‘Bulu ǿhá mli iwilwii.’ ⁶ Ní wóyí mu wie amu tekle iwilwii a, mli iwilwii bésin wóyí ámuvsu. Táme ní ǿtamakle iwilwii a, ibésankí bá mli wá. ⁷ Mlitsia wóyí ámúbò bòhò mli mótó ámutò. Mligyi ató, amlinu tógyítá béha mli, tsúfé agyómá ǿyǿpú buteká ikò. Mlumátu láyétsiá wóyí bámbátó. ⁸ Ní mlowíe wúlu kusv, bòhò mli á, mligyi tóá béha mli. ⁹ Mlitsa alǿpu ání búbu wúlu amutò, amlibla wúlu amutò ahá mliaa, ‘Bulu iwíegýí lawíe wóyí tá.’ ¹⁰ Táme ní mlowíe wúlu kusv, bumòhò mli á, mlidali yelí brònuvsu, amlibli mliaa, ¹¹ ‘Anidé mli wúlutò otútúu amúbò ulawólí aní ayabiasí amu kúráá kǿkǿpáa wulí. Táme mlibi ání Bulu iwíegýí ámu lawíe wóyí tá.’ ¹² Nde mli bláa mbée, Bulu òbébití wúlu amutò ahá isv dun Sodomfò mu asún ogyíké amu.

Ahá Ání Bumedamlí Kluntò Asóngyí
(Mateo 11:20-24)

¹³ “Korasinfò, mligyòwi. Betsaidafò, mligyòwi ní. Ní Tiro pú Sidon awúlu laláhe amutò nòbwe ofúla akǿnǿkǿntí ání nòbwe mlitò ání á, tekí buda akǿkǿpetò, bakpá nsúó wá nwuntò púsúná ání badámlí kluntò. ¹⁴ Táme mlibi ání Bulu òbébití mli isv mu asún ogyíké dun Tiro múa Sidonfò. ¹⁵ Mli Kapernaumfò, mlidéklé mliaa mlótsu iwí fúá alu yówò ǿsúsú? Ekekékeké! Bulu òbéba mli así yówie afúlito.”

¹⁶ Yesu lébláa mu akasípú amu òbée, “Ǿhá ání ǿhò mli asún lahò mi. Ǿhá ání olekiná mli asún hò lakíná mí asún hò. Ǿhá ání olekiná mí asún hò é lakíná mí Sí ámúbò ǿlòwa mí ámu asún hò.”

Akasípú Aduesienó-nyò Ámu Yinkí Ba

¹⁷ Akasípú aduesienó-nyò ámu beyinkí ba ansigyísú. Bebláa Yesu bee, “Ani Wíe, ní akplún wa ǿhe laláhe kúráá fú dátò a, butobú ani.”

¹⁸ Yesu lébláa amú òbée, “Nowun ání Satan lékpa tsú ǿsúsú fé alíá nsaintò tǿfwí ibi beda ǿsulótò pò. ¹⁹ Mlinu! Nahá mli túmi ání mlitsatsa awò pú nyankpukpíesv tsun, amligyi ǿbunsám túmi féesú. Tòtòtò móòbwe mli. ²⁰ Táme ansí mágyi mli ání ǿhe laláhe labú mli. Mboún ansí igyi mli ání Bulu lawánlín mli adá tswi ǿsúsú.”

Ansí Legyi Yesu
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Alí bré ámutò á, ǿhe Wankíhé léha ansí lehie gyi Yesu. Múbò ǿleblí òbée, “Mí Sí, ǿsò muva así Owíe! Nedá fú ipán ání falé tóá fǿpǿnjáin anyansapv pú asún abipú ǿwan súná ahá ání bumeyín ǿlala, bogyi fé nyebí. Ee, Mí Sí! Alí fudeklé fée ibá mótó ní.”

²² Múbò ǿlebláa mu akasípú amu òbée, “Mí Sí lapó tógyító wá mí ibutò. Ǿhaa méyín ǿhá ání Obí ámu gyí, nkéti ǿsí ámu nkule. Ǿhaa méyín ǿsí ámu é, nkéti Obí ámu, pú ǿhá ání Obí ámu latsúlá ání òbéle mu súná mu.”

²³ Bréá ǿhaa má amú wá á, ǿledamlí kí amú, bláa amú òbée, “Mli mó á, Bulu layúlá mli, mlidé ató ání wúun. ²⁴ Nde mli bláa mbée, Bulu ǿnósú atóipú pú awíe tsòtsòtsò bekle ání bówun ató ání, abunu asún ání mlidénu, táme bumenya mú alí.”

* 10:1 Aduesienó-nyò (72): Aduesienó (70) bu nwólú ámu akutò.

Samariayin Awitolepu Oku

²⁵ Mose mbla osunápu oku lókusú líí fíté Yesu asún ánfí púsò mu kí. Ìlefíté mu òbée, “Osunápu, ntò mbwée asa anya nkpa ání itamatá?”

²⁶ Yesu lébláa mu òbée, “Nkálí Mose Mbla léblí? Nkálí fonu mú así?”

²⁷ Oyin ámu lébláa mu òbée, “Pú fú klun, fú òkláa, fú òwunlín pú fú agywun fée dwe fú Wíe Bulu, afudwe fú bá fè fú iwí.”

²⁸ Yesu lébláa mu òbée, “Mú fablí á. Bwe mú, fénya nkpa ání itamatá.”

²⁹ Táme oyin ámu lékléa obósuná ání mú asún da okpa. Mú su òlefíté Yesu òbée, “Ma gyí mí bá?”

³⁰ Yesu lébláa mu òbée, “Bré kusú oyin oku lékplí tsú Yerusalem oyó Yeriko. Bréa ona okpatò á, oleyéfia ogyo atswapú aku. Ahá ánfí bekpa mu tati, swíí mu ató fée, dá mu sian mu mò, náti sí mu tswí. ³¹ Bulu igyí ohapú oku ná okpa ámu kénsú. Bréa olowun mu sísí á, òlbaí tson ifúntó náti sí mu. ³² Alí kén Lewiyin oku é lóbòtu mu, báí tson ifúntó náti ní. ³³ Táme Samariayin okuá oná okpa ámusu mú léba bowotíí musu. Bréa olowun oyin ámu a, òlwa mu nwe. ³⁴ Òlenatí yótu mu. Òletséi nta kpekplé wólí mu nlosu, yí ofobí wá mú, klí mú, tsú mu dínká mu afrímúsú, pú mu ya afóò òswúkpá yéki musu. ³⁵ Mú oyi kehe a, Samariayin amu léle sika futútú anyò há afóò òswúkpá unusu okípu òbée, ‘Kí musu ha mí. Ní feyintá tóku tsía a, neyínkí néka fú.’ ”

³⁶ Yesu lómò mú onó òbée, “Fú atò kiheto á, ahá abasá ánfíto omomu gyí oyin ámú òlefia ogyo atswapú ámu mu ba?”

³⁷ Mose mbla osunápu amu lébláa mu òbée, “Oyin ámú olowun mu nwe ámu.” Yesu lébláa mu òbée, “Mómú yò afuyòbwe mú odu.”

Marta Mwa Maria Wá Yò

³⁸ Bréa Yesu mwa mu akasípu buna okpatò báyó Yerusalem a, bowie wúlu kusú. Òtsi okuá butetí mu Marta lóhò mu afóò, òlekpa mu ya mu wóyító. ³⁹ Mu pio tsihé gyí Maria. Maria anfi lébetsiá Yesu ayabiasí, òde mu atosunáhé nu. ⁴⁰ Marta nkule dédamlí tson mótó, alí ibóbwe òbóbwe amú afóòtò. Ìlòdun mu. Mú òlenatí yó Yesu wá, yéfíté mu òbée, “Mí Wíé, fawun ání mí píó lasí agyómá ámu fée tswí mí nkulesu? Bla mu òbetsa mí.”

⁴¹ Yesu lébláa mu òbée, “Óo Marta, Marta! Fude fú iwí háan ntobí tsòtsòtsò iwí. ⁴² Toku kule pé déhián, Maria lalé múá ibu alé dun. Òhaa méetalí swíí mu.”

11

Mpábo Iwí Atosunáhé

(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Èke oku Yesu bu otunekú òde mpá bò. Bréa òlòbò mpá ámu tá á, mu akasípu amuto okule lébláa mu òbée, “Mí Wíé, suna aní mpá bò fè alíá Asú Òbòpú Yohane lósuná mu akasípu.”

² Yesu lébláa amú òbée, “Ní mlóbò mpá á, mlìbò mú alí.

‘Aní Sí,
ahá bubúu fú dá.
Ba begyi iwíe.

³ Ha aní atogyihéá ibòfon aní ekekegyíeke.

⁴ Si aní lakpan kie aní,
fè alíá antesíkíé ahá ání butòpú ilá gyi aní.
Mákpa aní wá isókító.’ ”

⁵ Iwu òlebláa amú òbée, “Ní mlìtò oku bu onyawíe a, òbókusú yó mu wá oyínsiné yébláa mu òbée, ‘Mí nyáwíe, pan mí bodobodo apin asa. ⁶ Mí nyáwíe oku labòswí mí sésésééí. Mma tótòá néha mu obégyi.’

⁷ “Mu nyawie amu òbébláa mu sísí òbée, ‘Máwa mí tóí. Mía mí abí aniladí. Nafin obu, mméetalí kúsú beha fú tótò.’ ⁸ Nde mlì bláa mbée, fíalí onyawíe okpasu á, omòokusú há mu. Táme alíá òde mu kokóli kótóò su á, òbókusú há mu alíá odeklé.

⁹ “Mú su nde mlì bláa mbée, mlìkuli Bulu, òbéha mlì. Mlìdunka, mlówun. Mlìda mu klunso, obéfinkí mú há mlì. ¹⁰ Tsúfè òhá ání otókólí ató tenyá. Òhá ání otodúnká ató

towun. Ǫhá ání ǫtedá klonsu bútefínkí há. ¹¹ Ǫsí ǫmǫmu bu inu, mu bi ǫkólí mu iye a, ǫbékítá iwǫ wá mu ibitǫ? ¹² Ntée ní ǫkólí mu bǫnǫ a, ǫbékítá nyankpukpíe wá mu ibitǫ? ¹³ Mli lakpan abwepú kúráá mliyin alíá butǫpú atǫ wankláán há mli abí. Ntogyi só mli Sí ámúǫ ǫbu ǫsúsú ámu mú mǫǫpu Ǫhe Wankíhé há ahá ání bude mu kulí?”

Yesu Mva Beelsebul
(*Mateo 12:22-30; Marko 3:20-27*)

¹⁴ Yesu légya ǫhe laláhe lé oyin ǫkúá alatǫ omúmutǫ. Bréá ǫhe laláhe amu lédali a, oyin ámu lǫwa tǫí bi. Mú su ǫnǫ lobwie ǫdǫm amu. ¹⁵ Táme amúǫǫ aku beblí bee, “Ǫhe laláhe owíe Beelsebul túmi ǫdepugya ǫhe laláhe lé aháǫ.”

¹⁶ Amúǫǫ aku é bekleá bǫsǫ Yesu ki. Mú su bebláa mu bee, ǫbwée osúna posuna ání lélé otsú Bulu wá. ¹⁷ Táme Yesu lébi amú agywun. Mú su ǫlebláa amú ǫbée, “Iwíe ogyíkpa ání ilaye anyǫ, bude aba kǫ tedida. Wóyí oduá múǫǫ atsiápu bude aba kǫ é tobwíe. ¹⁸ Ní Satan iwíe ogyíkpa labóí anyǫ, bude aba kǫ á, mu iwíegyí bédida. Táme mlidéblí mlíaa, Beelsebul dátǫ nde ǫhe laláhe gyáa le aháǫ. ¹⁹ Ní Beelsebul túmi ndepuzya ǫhe laláhe lé aháǫ á, mómú ma túmi mli abí é budepuzya ǫhe laláhe lé aháǫ? Mli abí ámu onutǫ obégyi mli asún. ²⁰ Táme ínúa Bulu túmi ndepuzya ǫhe laláhe su á, mli bi ání Bulu iwíegyí ámu laba mli wá dodo.

²¹ “Tsúfé ní ǫwunlínpu bu akǫǫǫ, ǫde mu wóyí gyo a, mu tǫǫ tamafwí. ²² Táme ní ǫhá ání ǫbu ǫwunlín dun mu ǫbá begyi musu á, ǫǫswíi mu mu akǫǫǫ ámúǫ mu ansí dun músú ámu, yée mu atǫá olenya étǫ.

²³ “Ǫhá ání omobuo mi dé mí lu. Ǫhá ání ǫmedé mí tsa akpa ahá ba Bulu é dé amú gyáa teía mi.

Ǫhe Laláhe Yinkí Ba Ǫhato
(*Mateo 12:43-45*)

²⁴ “Ní ǫhe laláhe idáli ǫhato á, iteyéki dimbísú dúnká otsiákpá, táme itamanyá. Inu iteblí ání íbéyinkí yǫ mú wóyí dadato. ²⁵ Ní isánkí yǫ á, itowun ání baféí múǫǫ, lá múǫǫ wankláán. ²⁶ Iteyínkí yékpá mú aba asienǫ ání butǫbwé lalahe dun mu, buteba betsiá inu. Inu ǫhá ámu tsiátǫ teyíntá dun alíá igyi yáí.”

Oyúla Onutǫ

²⁷ Bréá Yesu dé asún ánfí blí á, ǫtsi ǫku bu ǫdǫm amutǫ. Ǫtsi ámu lǫtsu ǫme fúá blí ǫbée, “Bulu layúlá opúni amúǫ fedí múǫǫ pú nyǫpu amúǫ fonyǫpú ámu.”

²⁸ Táme Yesu lébláa mu ǫbée, “Ahá ání butonú Bulu asún, gyí músú mboún Bulu layúlá!”

Bodunká Ofúla
(*Mateo 12:38-42*)

²⁹ Bréá ǫdǫm amu budemoní tsía a, Yesu léblí ǫbée, “Ndemba-abí laláhe, mlidé osúna dunká amliwun, táme mli mǫowun kukukuku dun Bulu ǫnǫsú ǫǫípu Yona osúna amu. ³⁰ Tsúfé alí ámúǫ Yona lǫbwe osúna há Niniwefǫ ámu a, alí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é nǫbwe osúna há ndemba-abí ní. ³¹ Seba owíe tsihé ǫbǫkúsú líi Bulu asún ogyíké, há mli ndemba-abí ánfí ipǫn. Tsúfé olotsu ǫsaasí ǫmá kutǫ kéin gya ǫkpa ba, bonu Salomo nyánsa atosunáhé. Mliki, ǫhá ání ǫdun Salomo líi nfi á. ³² Niniwefǫ é bǫkúsú líi Bulu asún ogyíké amu, há mli ndemba-abí ánfí ipǫn. Tsúfé bréá Yona léda Bulu asún ǫkan súná amú á, bedamlí klontǫ ba Bulu wá. Mliki, ǫhá ání ǫdun Yona onutǫ líi nfi á.

Nyankpusa-oyí Ǫkandíe
(*Mateo 5:15; 6:22-23*)

³³ “Ǫhaa tamanywé ǫkandíe púnáin, ntée pú ǫlǫ bun músú. Ǫfuákpá ǫǫpúbian, méní íbǫwankí há ahá ání béba wóyí ámutǫ. ³⁴ Fú ansíbi igyi ǫkandíe há fú nyankpusa-oyí. Ní fú ansíbi bu alé á, fú nyankpusa-oyí ámu féé bǫwankí. Táme ní fú ansíbi ma ale a, fú nyankpusa-oyí ámu féé íbǫklun. ³⁵ Mú su mliki ání wanki onutǫ bú mlitǫ, megýí oklún. ³⁶ Ní fú nyankpusa-oyí ámu lǫwankí, oklún ma ǫtinetine a, fú iwí féé bǫwankí fé alíá ǫkandíe tǫwánkí wólí fúsú.”

Mose Mbla Asunápú Pú Farisifó Tsiátó
(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

³⁷ Bréá Yesu lótoí tá á, Farisiyin oku létí mu ató ogyíkpa mu wóyító. Mú su Yesu lóyo yétsiá ɔpónú ámu asi. ³⁸ Ilowa Farisiyin amu wánwan ání Yesu mófwi ibi púgyóra iwí asa ɔde ató ámu gyí. ³⁹ Íni su Yesu lébláa mu ɔbéé, “Mli Farisifó mliɔfwi mli nwe pú mli ablanwé wankláán, táme ɔnsípe múa owuntɔlun sóón lábúlá mli. ⁴⁰ Mli aha mimláhe, megyí mótó múa mú ɔma féé Bulu lóbwe? ⁴¹ Mliɔ mli atonyahé ámu ha ahíánfó, tógyító iwí bétin ha mli.

⁴² “Farisifó, mliɔyowi ní! Mliteye mli ɔtsɔtsú pú kpántánkplámá aná féétó idú, pú idúsí amu há Bulu. Táme mliumédé Bulu mbla ámuó ihé dehián, igyi asóngyí ɔnɔkwalisu pú Buludwe ámusu gyí. Múdehián ni, táme mliumákiná iyéto dúsí amu é ha.

⁴³ “Farisifó, mliɔyowi ní! Mlitekle ɔtsiákpá yílé tsiá Yudafó ofiakpa. Mlitekle mliaa, ahá bobún ha mli itsiá dunsu. ⁴⁴ Mliɔyowi ní! Mliɔlabwé fé ntsán ání bumehie mú nsu* , ahá butɔtsɔn músó bumeyín ání ntsán igyi.”

⁴⁵ Mose mbla asunápú amuto ɔkule lébláa Yesu ɔbéé, “Osunápú, ní feblí alí á, fasiá aní é o.”

⁴⁶ Yesu léblí ɔbéé, “Mose mbla asunápú, mli é mliɔyowi ní! Tsúfé mliɔpú ató dwindwín súra ahá, táme mliɔmapú osrebi ɔkule kúráá tsá amó surá. ⁴⁷ Mliɔyowi ní! Tsúfé mliɔpwe Bulu ɔnósú atóipú amó mli anáin bɔmɔ ámu ntsán wankláán. ⁴⁸ Íni désuná ání mliɔlatsúlá dínká mli anáin bwehé ámusu ní. Tsúfé mli anáin bɔmɔ amó, mli é mliɔpwe amó ntsán. ⁴⁹ Mú su Bulu lópu mu nyánsa blí ɔbéé, ‘Nówa mí ɔnósú atóipú pú mí sumbí ayɔpú amótó. Bómɔ aku, dínká aku ésó.’ ⁵⁰ Bulu ɔbéfité mli ndemba-abí áni mu ɔnósú atóipú ámu obugya amó uɔwólí asi tsú bréá ɔyí lelun ɔpá ámu. ⁵¹ ɔbéfité tsú Habel obugyasu alu bɔfun Sakaria klésu. Mu bómɔ afɔdie-asubwi múa Bulu ɔswékpá amu nsiné ní. Ee! Nde mli bláa mbéé, Bulu ɔbéfité mú tsú mli ndemba-abí áni wá.

⁵² “Mose mbla asunápú, mliɔyowi ní! Tsúfé mliúde asónbi sáafi amu. Mliuméfínkí wíé, mliuméhá ahá ɔkpa é abuwie.”

⁵³ Bréá Yesu lénatí unu ɔyó á, Mose mbla asunápú pú Farisifó ámu bɔpu mu iwí ɔbló, yó bude mu asún tsɔtsɔtsɔ fité púfíni mu yibi, ⁵⁴ kí beé bénya mu ɔnótó asvanku púkítá mu.

12

Apinabwebíwé Iwí ɔláda
(Mateo 10:26-27)

¹ Igyi alí, bréá ahá mpím-mpím beba befia unu, bude aba ayabiasí tsatsáa a, Yesu légyankpá dá mu akasípú amu ɔlá ɔbéé, “Mliki wankláán Farisifó Bodobodotu-afású,* tsúfé apinabwebí abwepú bogyi. ² Tɔto má unvá babun ató músó ání bumóobwii músó. Tógyító é ma unvá ilerjain áni iméelun ɔwan. ³ Béda asún ání mliúléblí nklobító ɔkan. Kugyíkúvá igyi, ipló bóbon.

ɔhá Ání Abénaya Ifú
(Mateo 10:28-31)

⁴ “Apíó aba, nde mli bláa mbéé, mliumánya nyankpɔsa ifú. ɔbétalí mó mli ɔyulúv, táme ɔméetalí bwé mli tɔto mú ɔma. ⁵ Nósuná mli ɔhá áni mliunýa ifú. Mogyí Bulu. Mu ɔmó mli ɔma a, ɔbu túmi tswi mli ɔkláa é wá isubití ogyá áni itamaduntɔ. Ee! Mu mliunýa ifú ní!

⁶ “Afini butɔkuku fe akénsire anu kéké? Megyí kóba ana? Amú kúráá á, Bulu tamatan ɔkukusu, ⁷ méni beé mliá Bulu yin mli nwunsu imi kúráá klátɔ. Mú su mliumánya ifú. Mliɔ ibiá dun akénsire tsɔtsɔtsɔ!

Adánsiɔgyí Pú Asúnkiná
(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

* 11:44 Yudafó amándíé ɔnó á, ní fetsá ntsánsú a, ifin lada fu. Mú su butekpá mú afá futútú, púhíe mú nsu. * 12:1 Farisifó Bodobodotu-afá gyí amú afunu atosunáhé. Kí Mateo 16:12.

⁸ “Nde mli bláa mbée, ní òkò létalí gyi mí iwí adánsiè ahátò á, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é négyi mu iwí adánsiè Bulu-abòpù ansító. ⁹ Táme ní òkò lékiná mí ahátò á, mí é nékiná mu Bulu-abòpù ansító.

¹⁰ “Òhagýíðha ání òlèblí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí iwí asun laláhe a, Bulu òbétalí sikíé mu. Táme ní òkò léblí Òjhe Wankíhé amu iwí abususu a, Bulu méesikíé nde, oméesikíé mu òke.

¹¹ “Ní bekpá mli ya Yudafo ofiákpa, ntée òmàsú agyípú pú awíe ansító á, mlumágywún asún ání mléblí póká iwí lé ntée alíá mléle mú ònó. ¹² Tsúfè Òjhe Wankíhé amu obósuná mli alíá mléblí alí bré ámòtò.”

Osikani Mimláhe Òkò Iwí Yébi

¹³ Òdòm amòtò òkò lébláa Yesu òbée, “Osunápú, bla mí déhen, òha míá múnyo aye atóá aní sí lési yáí anitò.”

¹⁴ Táme Yesu léfité mu òbée, “Agya, ma léyaí mí asún ogyípú ntée atótó oyépu há mli?” ¹⁵ Mú òlèbláa ahá ámu fée òbée, “Mlíki wankláán ònsípewasu, tsúfè nyankpusa nkpa uma atonyahé tsòtsòtsòtò.”

¹⁶ Inu òleha amú yébi òbée, “Osikani òkò ndòtò ató lehiè wá alé ofi òkò. ¹⁷ Mú òlèfité mu iwí òbée, ‘Nkálí nóbwe mí ató-abí? Mma òtínéá nópuyáí.’ ¹⁸ Inu òlèblí òbée, ‘Nyin tóá nóbwe. Nóbwie mí idan, láwá akpònkpònti. Mútò nópú mí atíko pú mí ntóbí ámu wá ní. ¹⁹ Fówun nabláa mí òkláa mbée, ‘Mí òkláa, ìklun idí fú asi. Kí, fubu ató tsòtsòtsòtòá ida ha fú nfí-nfí. Gyí, afunu, ansí igyí fu.’ ” ²⁰ Inu Bulu lébláa mu òbée, ‘Òha mimláhe! Onyeni nde fú òkláa hòò le fú ibitò. Ma obégyi ató ánfí fakle yáí ánfí fée?’ ”

²¹ Yesu lómò mú ònó òbée, “Alí bóbwe òhá ání olekle ató yáí há mu iwí òsulúv anífu, támé òma tòtò Bulu wá ní.”

*Ansí Pudínká Bulusu
(Mateo 6:25-34)*

²² Inu Yesu lébláa mu akasípú òbée, “Mú sv nde mli bláa mbée, mlumáhan iwí tóá mlégyi, tóá mlónu pú tóá mlédidá sv. ²³ Nyankpusa nkpa dehián òvùn atogyihè. Mu òsulúv é idùn ató didáhé. ²⁴ Mlíki aklankpa. Butamadú, butamasíétí wá idantò. Buma idan ntée ifa, támé Bulu tehá amú atogyihè. Mlumá labi òvùn mbubwi? ²⁵ Mlitò ma òbétalí han iwí pú bré kpalobí tsíá mu nketo? ²⁶ Ní mlíméetalí bwé itó tókúrííbi ánfí kúráá á, ntogyi sù mlidé iwí háan tráhe amusu? ²⁷ Mlíki alíá pututò-oyí ntswítswú tedan. Itamayó agyómá ntée ló atati. Táme nde mli bláa mbée, Owíe Salomo, mu inya féeétó a, òmetalí híhiè iwí wá akíle fè oyí ntswítswú anfitò kòkò. ²⁸ Ní Bulu dé ifá ání nde ilí, òke ulawú, bawá mú ogyá tati didá á, òméetalí didá mli atati òvùn mú? Ntogyi sù mli hógyi mòtsó alí?

²⁹ “Mú sv mlumágywún tóá mlégyi ntée tóá mlónu iwí, iha mli ansí ipe. ³⁰ Tsúfè ìni aná òmá-òmá butesrí gya ni. Mli Sí ámu yin ání ide mli hián. ³¹ Itóá mlígyánkpa dunka gyí Bulu iwígyí, Bulu òbòpù ìni tsíá mútò há mli.

*Atonyahé Puyáí Òsúsó
(Mateo 6:19-21)*

³² “Òpasua tókúrííbi, mlumánya ifú. Tsúfè ìvùn mli Sí ámu òdwe ání òbòpù iwíe ogyíkpá amu há mli. ³³ Mlífe mli iwísv ató, amlipù kóba amu kie ahá ání buma tòtò. Mlívùn akenteá iméeyintá ha mli iwí. Múgyí, mliyai mli siadiè òsúsó. Inu mú á, kòkò méedali mútò, tsúfè awikplu buma ìvùn, atéple é butamawí ató ìvùn. ³⁴ Tsúfè òtínéá fú siadiè bu a, ìvùn fú agywun tetsíá.

Asúmpóá Butogyo

³⁵ “Mlíwa atadiè, amlinywe mli nkandíe. ³⁶ Mlíbwe iwí fè asúmpóá bude amú wíe òkpa kí, obòtsu òká otsiákpá ba. Fékí ní òbá beda klunsv á, béfinkí há mu. ³⁷ Ansí bégyi asúmpó oduá amú wíe òbéba òvùn amú butsiè bugyo mu. Ònòkwali nde mli bláa. Amú wíe amu òbésabáa tati, há amú bésíá òpúnúasi, mu onutó òbòkònkí atogyihè amu há amú. ³⁸ Ansí bégyi amú, ní òbá òvùn amú butsiè bugyo mu, òyínsinè ntée bake. ³⁹ Táme mlinu asún ánfí. Ní wóyí mu wíe yin bréá owikplu òbéba mu wóyító a, tekí omesi wóyí ámu tswí, owikplu

móbwie wíé wí mu ató. ⁴⁰ Mli é mli gyó, tsúfè mí, Nyankpúsa-Mu-Bi ánfí néba bréá mli ansí medín mísú.”

Osúmpú Wankláán Pú Ɔlaláhe
(Mateo 24:45-51)

⁴¹ Petro léfité mu ɔbéé, “Ani nkule fode yébi anfi ha lóó, ntée ania ahá ánfí fée?”

⁴² Yesu léblí ɔbéé, “Ma mee gyí osúmpú ɔletun ansí, ɔbu ɔnɔkwali? Mu ibito mu wie tɔpú mu aba atráhe wá, ɔbéé ɔhá amú atogyihe dunka brésú. ⁴³ Ansí bégyi osúmpú amu ní mu wie amu ɔbá bowun ání lélé ɔde mú bwe. ⁴⁴ Ɔnɔkwali nde mli bláa. Mu wie amu ɔbɔpu mu ató fée wá mu ibito. ⁴⁵ Táme ní osúmpú amu léblí wá nwunto ɔbéé, ‘Mí wie íbábi mɔkúfun, ɔbówa ɔpá.’ Íni su olefi así ɔde mu aba asúmpú atsi múa ayin da, ɔde ató gyí si amú, ɔde ntá núu bu á, ⁴⁶ mu wie amu ɔbéba bofwie mutɔ ekeá ɔmedín ansí. Mu wie amu ɔbéhie títi mutɔ, trá bití mu ahá ání bɔmɔho mu gyi isu kékée.

⁴⁷ “Osúmpú oduá oyin tóá igyi mu wie apé, táme ɔmela iwí bwé yái á, mu wie ɔbéhie pítí mu ató wankláán. ⁴⁸ Táme osúmpú ɔmeyín mu wie apé, ɔlɔbwe tóá ilehián ha ató pítí á, mu wie ɔbépítí mu kpalobí. Bulu tefíté tsɔtsɔ tsú ɔhá ání ɔleha mu tsɔtsɔ wá, ɔtefité tsɔtsɔtsɔ é tsú ɔhá ání ɔleha tsɔtsɔtsɔ wá.

Ipián Yesu Lópuha, Megyí Iwilwii
(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ “Ogyá ɔɔɔákpa neba ɔsulúv anfi su. Ní mí nkule su mú á, teki idetsíí dodoodo. ⁵⁰ Asúbɔ ku ida misúá bóbɔ mí. Mí klun méedi mí así yófun bréá lamó ɔnó. ⁵¹ Imábwe mli fé iwilwii nɔpuha ɔsulúv anfi su. Megyí iwilwii, ahá nsuné yintá nɔpuha. ⁵² Tsúfè tsú séi púya a, wóyí ání ahá abanú bubu mótó á, abasá bókusú líí abanyósú. Abanyó é bókusú líí abasású. ⁵³ Abi yinhé múa amú así nsuné béyintá. Abi tsihé múa amú ayín é nsuné béyintá. Osia tsihé múa mu sia tsihé nsuné é béyintá.”

Brétó Asún Asinu
(Mateo 16:2-3)

⁵⁴ Yesu létrá bláa ahá ámu ɔbéé, “Ní nyankpu obíla busu á, mliteblí mlíaa, nde nyankpu obótswie, lélé ototswie. ⁵⁵ Ní nsaintɔ itsú fúá á, mliteblí mlíaa, nde owí ɔbélin, lélé itelin. ⁵⁶ Apinabwebí abwepú! Mliyin alíá butelé ɔsulúv pú nwulútáasu ató así. Ntogyi sú mlumétálí nú itó ánfí idebá séi ánfí mú así?

Anyabá Nsunéla
(Mateo 5:25-26)

⁵⁷ “Ntogyi sú mlitamatalí gyí asún wankláán há mli iwí? ⁵⁸ Ní ɔku ɔsáma fu á, wa ɔsa ha amlibli mú wóyító, méni fú onyabá móɔpu fú ya asún ogyíkpa. Fówun asún ogyípú méegyí fú asún, pú fú wá prósiyin ibito, ɔwa fú obu. ⁵⁹ Ní megyí alí á, mméemlé fú, nkéti faká tógyító tá asa fédalí unu.”

13

Mlidamli Iklvntɔ, Méni Mlumóowu

¹ Ahá ámú bubu unu alí bré ámuto aku bebláa Yesu be, Pilato lamó Galileafɔ aku bréá bude afɔdie bɔ há Bulu, Yerusalem Bulu ɔtswékpa unu, há obugya lada afɔdie ámu. ² Yesu léfité amú ɔbéé, “Mlíki mlíaa, Galileafɔ ánfí bugyi lakpan abwepú dun Galileafɔ atráhe, sú bowun iwɔsun ánfí odu? ³ Nde mli bláa mbée, megyí alí igyi! Ní mli é mlumédamli klvntɔ á, mli fée mlówu fé amú. ⁴ Ntée ahá dúkwe ámú abansúru lobwie dá mó Siloam ɔmanti ání ibu Yerusalemto ámu mé, mlíki mlíaa, lakpan abwepú bugyi dun aha atráhe ání betsiá Yerusalem alí bré ámuto fée? ⁵ Nde mli bláa mbée, megyí alí igyi. Ní mlumédamli klvntɔ á, mli é mlówu fé amú.”

Pɔntɔ Máswiéhé

⁶ Múó ɔleha amú yébi ɔbéé, “Oyin ɔku lótswie pɔntɔ mu ndɔto. Eke ɔku ɔlɔyo yéki be, abí ku idun mótó. Ɔlɔyo á, kuku medín mótó. ⁷ Íni su ɔlebláa mu ɔpayin ɔbéé, ‘Nfinsa ní, nna oyí ánfí así. Mmókówun kukukú mótó. Ntogyi sú íbétrá líí yintá ɔsulúv? Kun mú da!’ ⁸ Táme ɔpayin amu lébláa mu ɔbéé, ‘Mí wíé, fú mú si mú itra lu ofi ɔkule, ampulipuli

mó asi, kpa wúna wa mó asi. ⁹ Ní offiébá iloswie á, ibu alé, táme ní imoswie á, nakun mó dá.' ”

Ọtsi Ọku Ilo Tsa Ọkpúnú Ọdaké

¹⁰ Yesu lóyọ ọde ató suná Yudafo ofiákpa ọkpúnú ọdaké iku. ¹¹ Ọtsi ọkúá ọje laláhe lówa mu ilo nfi dúkwe ní, ilahá mu alaklo, ọmetálí bwíí nátí bu inu. ¹² Bréá Yesu lówun mu á, ọleti mu bláa mu ọbée, “Ani yín, iwi iwá fú ọnlín!” ¹³ Inu ọlọpọ ibi da ọtsi ámu. Inu ọlọpọ ibi ọlọtswí lí kánfú Bulu.

¹⁴ Ofiákpa ọhande amu lénya ọbló aní Yesu latsá ọha ọkpúnú ọdaké. Mú su ọlebláa ahá ámu ọbée, “Nkensié bu inu há agyómá yọ. Mlíba nke ámutọ, abutsa mli ilo. Megyí ọkpúnú ọdaké!”

¹⁵ Ani Wíe Yesu léle mó ọnó ọbée, “Apinabwebí abwepú! Mlito okugyíọku tawóí mu nnantswie ntée afrímú lé ibantọ, pọ amú ya ntsu onúkpa ọkpúnú ọdaké. ¹⁶ Mú uma aleá mí mú nésankí Abraham mu na ánfí Ọbunsám lakíklí mu nfi dúkwe kéké ánfí ọkpúnú ọdaké?” ¹⁷ Mu asun blíhé anfi léha péli lékítá mu alupọ ámu, ansí légyi atráhe amu fée, ofúla kponkpontí ámutú ọdebwe ámu su.

Takyí-akpin Ibí Yébi

(Mateo 13:31-32; Marko 4:30-32)

¹⁸ Inu Yesu léfité ọbée, “Ntọ Bulu iwíegyi ámu lelían? Ntée ntọ nọpókápọ mu? ¹⁹ Igyi fé takyí-akpin ibí, oyin ọku lódu wá mu ndọtọ. Uledan mlí oyi yilé, mbubwi butogyónká mú abámbitọ.”

Bodobodotu-afá Yébi

(Mateo 13:33)

²⁰ Yesu létrá blí ọbée, “Ntọ mpókappọ Bulu iwíegyi ámu? ²¹ Igyi fé Bodobodotu-afá aní ọtsi ọku lóputsiá bodobodo nfúó kentẹ kole, ileha mú ilotu.”

Obu-ọnó Kplánhe

(Mateo 7:13-14, 21-23)

²² Bréá Yesu ọyọ Yerusalem a, ọlọtsun nkudasí pọ awúlusu. Ọna ọde amú ató suná. ²³ Ọha ọku léfité mu ọbée, “Owíé, ahá kpalobí ku obénnya nkpa?”

Yesu lébláa ahá ámu ọbée, ²⁴ “Mlíba mbódí amlitsun obu-ọnó kplánhe amutọ. Tsúfé ahá tsọtsọtsọ bóbọ mbódí aní bótsun wie inu, táme buméetalí. ²⁵ Táme ní wóyí mu wie ọkúsú fin obu ámu, mlebá belí klun ọma, dá klun amusu mlíaa, ‘Owíé, finki ha ani!’ á, ọbélbláa mli ọbée, ‘Mmeyín mli, mmeyín ọtínéá mlotsú.’ ²⁶ Inú mléblí mlíaa, ‘Ania funyo létsiá gyi ató, nú ntá, fetsiá suná ató ani dinsu!’ ²⁷ Táme ọbée mó ọnó ọbée, ‘Mmeyín mli. Mmeyín ọtínéá mlotsú. Mlinatí tẹi mísú, mli lalahé abwepú fée!’ ²⁸ Ní mlowun Abraham, Isak, Yakob pọ Bulu ọnósú atóipú amu fée bubu Bulu iwíe ogyíkpa, táme bumeha mli mú ọkpa amlíwie inu á, inú mlósu kpisií ni. ²⁹ Ahá bótsu owí ọdalíkpa pọ owí ọkplíwíékpá, binasu múa gyọpọsu ba betsiá ató ogyíkpa Bulu iwíegyi ámutọ. ³⁰ Ọnọkwali, amapu aku bémlí agyankpapu. Agyankpapu aku é bémlí amapu.”

Yesu Lósú Ha Yerusalem

(Mateo 23:37-39)

³¹ Inu Farisifo aku beba Yesu wá bebláa mu bee, “Dali Galilea ọmátọ nfi, tsúfé ọmású ogyípọ Herode dékléá ọbómọ fú.”

³² Yesu lébláa amú ọbée, “Mllyebláa ọkpataku ámu mlíaa, ‘Négya ọje laláhe lé ahátọ, tsá ahá ilo nde, gya le ọke, mó mú ọnó klái.’ ³³ Táme ilehián aní nọyọ mí ọnátí amusu nde, ọke múa klái. Tsúfé ọkpa má unvá bómọ Bulu ọnósú ọtáipú ọkuku ọtinetune, dun Yerusalem!

³⁴ “Óo Yerusalemfọ, Yerusalemfọ! Mlítómmó Bulu ọnósú atóipú, dá abí aní Bulu lawá sísí mli abwi mó ní. Ntekleá nóbun mli abísú brégyíbré, fé alíá bate tobun mu abísú, táme mlitamahá mí ọkpa. ³⁵ Mlíki, Bulu obési mli ọtswékpa tswi mli. Nde mli bláa mbée, mlumétrá wun mi ekekeke, yófun ekeá mléblí mlíaa, ‘Bulu oyúla ọhá ámutú ọbá mu dátọ’ ámu.”

14

Ἰωάννου Τσα

¹ Farisifō ḡhande ḡku létu Yesu ató ogyíkpa mu wóyító ḡkpúnú ḡdaké. Ahá bəpu ansi yi Yesusu, bude mu téé. ² Inu oyin ḡkuá alapúnyá léba Yesu wá. ³ Yesu léfité Mose mbla asunápú pú Farisifō ámu ḡbéé, “Ani mbla léha ḡkpa áni butsaá ulo ḡkpúnú ḡdaké lóó, ntée imeha ḡkpa?”

⁴ Amútó ḡkuku móbwíí ḡnó. Múy Yesu lékitá oyin ámu, tsá mu ulo, olesi mu ḡlenatí. ⁵ Inu ḡlefíté ahá ámu ḡbéé, “Mlito ma mu bi ntée mu ḡnantswie ḡbékpadá wíé ibúntó ḡkpúnú ḡdaké, ḡmóḡkḡsí lé mu?”

⁶ Bumetalí lé mú ḡnó.

lwiasibá

⁷ Inu Yesu lówun áni ahá ámúú beti ató ogyíkpa inu ámuto aku bude otsiákpá yilé dunká bétsiá. Múy ḡleha amú yébi ḡbéé, ⁸ “Ní ḡku ḡtí fú ḡká otsiákpá a, máyétsiá ḡfvákpá. Fíali ḡletu ḡhande ḡkuá ḡdun fu. ⁹ Inu ḡhá ámúú ḡletu mli ámu ḡbebláa fu ḡbéé, ‘Mí wíé, kusu pu obíá ha ḡhá ánfí.’ Inu péli békítá fú, fépetí yóḡdunká ḡtunekv tsíá. ¹⁰ Mú sv ní ḡha ḡtí fú ató ogyíkpa a, yetsiá obíá kusubisu mboún, ḡhá ámu ḡbebláa fu ḡbéé, ‘Mí wíé, betsiá ḡfvákpá nfi.’ Inu obótsu fú ansító fúá ahá ámu féé ansító. ¹¹ Tsúfé ḡhagyíḡha áni ototsú iwí á, Bulu teba mu asi. ḡhagyíḡha áni ḡteba iwiasí é á, Bulu totsú mu fúá.”

¹² Yesu lébláa ḡhá ámúú ḡletu mu ató ogyíkpa amu é ḡbéé, “Ní fḡtswi ḡpúnú ḡpa onyé á, mátu fú anyawíé, fú apíó, fú abusuanfḡ ntée iwí anyapúá butsie mantáa fú. Ní fḡbwé mú ali á, amú é bēlatí fú amú kle asi ká ikḡ. ¹³ Mboún ti ahiánfḡ, tsukule asínpu, abubúpu pú ansibi abwiepú. ¹⁴ Bulu obóyulá fú, tsúfé buma tḡtḡá bḡpuká fú ikḡ. Bulu ḡbéka fú ikḡ ekeá ḡbḡkusúa aha yilé tsú afúlitó.”

Nke Kpḡnkḡnti Kv Yébi

(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Ahá ámúú amúá Yesu butsie ḡpúnúasi ámuto ḡkule lónu mu asun blíhé anfi, ḡleblí ḡbéé, “Ansi bégvi ahá áni bégvi ató Bulu ḡpúnú ḡtswíke mu iwíegví ámuto!”

¹⁶ Táme Yesu lébláa mu ḡbéé, “Oyin ḡku lḡtswi ḡpúnú kpḡnkḡnkḡnti kv, ḡletu ahá tsḡtsḡtsḡ. ¹⁷ Bréá beniná atogyiḡe amu tá á, ḡlḡwa mu asúmpú ḡbéé buyébláa ahá ámúú ḡletu ámu beé, ‘Babwé tál!’ ¹⁸ Táme amú féé beblí beé amú ibi de. Ogyankpapu ḡbéé, ‘Naho ḡsulúv kv. Ilehíán áni néyéki mú. Mú sv mlíkita mḡtḡ ha mi.’ ¹⁹ Onyḡḡsi é ḡbéé, ‘Naho nnantswie yínhé idú, bḡpulipúli mí ndḡto há mí. Neyékapú amú ki. Mú sv mlíkita mḡtḡ ha mi.’ ²⁰ ḡbambá é ḡbéé, ‘Nwéen kótóó netsiá ḡká. Mú sv mméetalí ba.’

²¹ “Inu osúmpú amu léyinkí bebláa mu wie. ḡblḡ lékitá mu wie amu, ḡlebláa mu ḡbéé, ‘Wa ḡsa sri yeki dunsu pú brḡnusu, afukpa ahiánfḡ, tsukule asínpu, ansibi abwiepú pú abubúpu ba.’ ²² Imḡwa ḡpá osúmpú amu léba bebláa mu ḡbéé, ‘Mí wíé, nayḡ sumbí ámu, táme otsiákpá trá da.’ ²³ Mu wie amu lébláa mu ḡbéé, ‘Tsun mmuátse mḡa nkḡpakwí féé. Ti ḡhagyíḡha áni fḡwun fee ḡbá, ménu ahá bḡbulá mí wóyító. ²⁴ Nekáse, ahá ámúú nehie tí ámuto ḡkuku méeda mí ató ánfí ḡnó!’ ”

Yesu Búoto Ipián

(Mateo 10:37-38)

²⁵ Yesu mva ḡḡm kpḡnkḡnkḡnti ámu ná bḡyḡ. Múy ḡledamlí bláa amú ḡbéé, ²⁶ “ḡhagyíḡha áni ḡleba mí wá, táme ḡde mu si, mu yin, mu otsiába, mu abí, mu apíó, mu onutó kḡráá iwí dwe dvn mi á, ḡméetalí bwé mí ḡkasípú. ²⁷ ḡhá áni omotsu mu oyikpalíḡe bobuo mi mófun áni ḡbḡbwe mí ḡkasípú.

²⁸ “Mlito ḡmḡmu bú inu, ní obéyi obu kpḡnkḡnti á, oméetsiá asi ki tḡá obéyintá, wun áni mu kḡba bḡfun? ²⁹ Ní ḡmeki mú ali, asa ḡḡkusú wá obu ámu ntswiasí, pwé mú fun ḡkpatḡ, ḡmetalí mó mú ḡnó á, obu ámu awúnpu féé bḡmḡsí mu. ³⁰ Béblí beé, ‘Oyin ánfí lḡkusú ḡde obu yíi, ḡmetalí mó mú ḡnó.’

³¹ “Ntée owíé ḡmḡmu bu inuá ní owíé ḡku dé akḡpú mpím-advanyḡ (20,000) ḡbá bḡko mu a, oméetsiá asi ki aliá ḡbḡbwe ḡbḡpu mu isá akḡpú mpím-dú (10,000) yéfia amú?”

³² Ní owun ání òméetalí á, òbówa abí òsasú bọ́yókókóli mu há ìkùlẹ̀bwe, bréá bụmàkónyá kpóképé ba. ³³ Ìnì sù mlítò òhá ání òmesi mu tógýítò òmagyáa òméetalí bwe mí òkasípú.

Nfólúá Ima Labi

(Mateo 5:13; Marko 9:50)

³⁴ “Nfólì bu alá, táme ní itá òdwe á, ntò bẹ̀lapówá mú òdwe? ³⁵ Itráa ma alá há tótòtò bwe. Tseí butetséí mú tsítsá wúnasù. Òhá ání òbù asù onúu asún ánfì.”

15

Kufa Fwihé

(Mateo 18:12-14)

¹ Èkè òkù lampóo ahópù pú lakpan abwepú beba Yesu asun blíhé onukpá. ² Farisifò pú Mose mbla asunápú amu bowuntí mu bẹe, “Oyin ánfì mu lakpan abwepú ténátí, butòwá ibi gyi ató kóráá.” ³ Mú sù Yesu léha yébi púsúná amú ató òbée,

⁴ “Mlító ma bú akúfa lafakule (100), òkule òfwi á, òmesi adukwebá-kwebá (99) tráhe wá dimbítò unu, yódunká mu alu kpéfùn bréá obówun mu? ⁵ Nahogyi mbée, ní owun mu a, ansí bégyi mu, obótsu mu wá nkònkò, ⁶ pú mu ya wóyítò. Òbétì mu anyawíe pú mu aba, bláa amú òbée, ‘Mliha anya ansigyí. Nawun mí kufa amú òlòfwi ámu!’ ⁷ Alì kén nde mli bláa mbée, ní lakpan òbwepú òkule pé òdámí kluntò á, ansí béhie gyi ahá òsúsú unu òn alí ibégyi amú aha wankláán adukwebá-kwebá (99) ání bụmetrá hián kluntòdamlí iwí.

Kóba Fwihé

⁸ “Ntée ní òtsì òkù bu sika futútú dú, mútò kule lafwi á, omóonywe òkandíe kùkì mu wóyítò wankláán, kpákpá ntobítò kí, féí wóyí ámutò wankláán yófun bréá alawun mú? ⁹ Ní owun mú á, òbétì mu apíó aba, bláa amú òbée, ‘Mliha anya ansigyí. Nawun mí sika futútú amú òlòfwi ámu. ¹⁰ Nde mli bláa mbée, alí ansí béhie gyi Bulu-abòpù ní lakpan òbwepú òkule òdámí kluntò ní.’ ”

Obi Fwihé Òkù

¹¹ Yesu létrá ha amú yébi òbée, “Oyin òkù létsiá, òbù abi yinhé anyò. ¹² Òkusu amu lébláa mu sí òbée, ‘Mí sí, ye fú atótò, afupù mí klé ha mu.’ Ìnu mu sí lékítá mu atótò ye há amú. ¹³ Imegyì nke kuku òkusu amu lókulá mu ató fée, olotu òkpa yó tsútsúútsú òmá kutò. Ìnu oleyétsiá nkpa laláhe yíntá mu ató ámu fée. ¹⁴ Bréa oleyintá ató ámu tá á, akún kpònkpòntì kù léba òmá ámutò, òlòwa akún di bi. ¹⁵ Mú sù òlòpù iwí yémantá unuyin òkusu, oyin ámu lékpa mu yáa mu ibúasi òbée, òyéki mu mprákuosu ha mu. ¹⁶ Teki olekleá obétsiá gyi mprákuo atogyihe amu kù, táme òhaa méha mu mú iwí òkpa. ¹⁷ Bréa mu ansí leyinkí ba mu iwíwí á, òlefíté mu iwí òbée, ‘Apafò amòmu kóráa má mí sí wóyítò, bụmedé ató gyí sian ekekegyíeke? Mú ntsie nfi, akún de mí m? ¹⁸ Nókusú yínkí yó mí sí wá, yébláa mu mbée, mí sí, napú ilá gyí Bulu, púgyi fú é. ¹⁹ Mmekanáa ání fétrá tí mí fú bí. Pù mí bwée fú apafò ámutò òkule.’ ²⁰ Mú sù òlòkúsú pú òkpa òbá mu sí wá.

“Bréa olowotíí, mu sí lówun mu sísí á, òlòwa mu nwe, òlesrí yéfia mu, látá mu pútá. ²¹ Ìnu mu bi ámu lébláa mu òbée, ‘Mí sí, napú ilá gyí Bulu, púgyi fú é. Mmekanáa ání fétrá tí mí fú bí.’ ²² Táme mu sí létì mu asúmpú, bláa amú òbée, ‘Mliwa òsa yotsu atadié wankláán ámu bowa mu. Mliwa mu opetia, amlíwa mu ntókuta. ²³ Mliyèlè ònantswie yínhé kánáhe amú alawá nfò ámu ba, amlibòmò mu, apugyi nke ha mu. ²⁴ Tsúfé mí bí ánfì lawú tsínkí. Òlòfwi, anilawun mu.’ Ìnu bowa nke gyí bi.

²⁵ “Alì bré ámutò á, obi dehen amu bu ndòtò. Bréa olotsu ndò ámutò òbá, alatá wóyítò wie tá á, olonu ání pléi de wóyítò unu. ²⁶ Mú sù òlètì mu sí asúmpú amutò òkule, fíté òbée, ‘Amansu lába?’ ²⁷ Osúmpú amu léle mú ònò òbée, ‘Fú pío laba. Mú sù fú sí lahá bamò ònantswie kánáhe amu, tsúfé alayínkí bòtù mu, òbù nkpa, òbù ònlùn.’

²⁸ “Òblò lekítá òdèhen amu. Mú sù olesin mmuáa. Mu sí lédalì ba bokokóli mu òbée, òbá wóyítò. ²⁹ Táme òlele mú ònò òbée, ‘Mí sí, kí nfí dúdúúduá napótsiá fú wá sùmm fú. Mmàkúbwé mábúla kuku kí. Táme fumàkòhá mí òkpalábi fèe mía mí aba apúwa iwí ansigyí kí. ³⁰ Táme fú bí ánfì alayíntá fú tógýítò, mu akipú bayégyi nkpa ánfì mú laba a,

famó ɔnantswie yinhé kánáhe amúb alawá nfo ámu há mu!’ ³¹ Inu mu si lébláa mu ɔbé, ‘Mí bí, yéé fú mú fúbu mí wá brégyíbré. Fúbú mí ató féé. ³² Fú pío ánfí lawú tsínkí. Ɖɔfwi, anulawun mu. Mó su lehián ání abégyi mú nke, nyá ansigyí.’ ”

16

Agyómású Ɖkípu Ansítínpu Ɖku

¹ Yesu lébláa mu akasípu ɔbé, “Iwi onyapú ɔku létsiá, ɔbu agyómású ɔkípu. Ahá bowi tsá mu wie amusu bɛɛ ɔde mu gyí. ² Inu su ɔleti oyin ámu, fíté mu ɔbé, ‘Nto asún ndenu tsú fú iwi alí? Bobu akúnta ha mi, tsúfé foméetrá kú mí agyómású.’ ³ Agyómású ɔkípu amu léfité mu iwi ɔbé, ‘Nkálí nóbwe? Mí wie ɔbá begya mi. Mma ɔwunlín ání nénatí dɔ ha ahá. Ibu mi péli ání nénatí kólí ató é. ⁴ Ibu alé! Nyin tóá nóbwe, méni ní osí mí á, nénya ahá ání bóho mi wá amú wóyító.’

⁵ “Mú su ɔleti ahá ání bude mu wie iko kulekule. Ɖlefíté ogyankpawu ɔbé, ‘Iko afini fúde mí wie?’ ⁶ Iko ɔkitápú amu léle mú ɔnó ɔbé, ‘Nfo agbɔngbó lafa-anyɔ (200).’ Agyómású ɔkípu amu lébláa mu ɔbé, ‘Tsan fú adánsie ɔwulú ámuɔ, afuwanlun lafakule (100).’ ⁷ Ɖlefíté ɔku é ɔbé, ‘Iko afini fúde?’ Iko ɔkitápú amu lébláa mu ɔbé, ‘Bodobodo nfúó akente ɔpím-ɔkule (1,000).’ Agyómású ɔkípu amu lébláa mu ɔbé, ‘Tsan fú adánsie ɔwulú ámuɔ afuwanlun lafakwe (800).’

⁸ “Osikani ámu lékanfú agyómású ɔkípu anfi ɔma ɔnɔkwali ání ání alatáli tun ansí alí.” Yesu lómɔ mú ɔnó ɔbé, “Ndemba-abí ání bubuo ɔyító ató ansítín ání ɔɔpu butsie amú abato idun amú buyin Bulu klé.

⁹ “Nde mli bláa mbé, mliɔ ɔyító ató bwe apíó, méni ní itá á, Bulu ɔbóho mli wá mu wóyíá ibu unu bré féétó. ¹⁰ Ɖhá ání ɔletalí kítá ató túkúríbí, olegyi ɔnɔkwali músú á, mu kén obégyi ɔnɔkwali ató kpɔnkpɔnti ésú ni. Táme ɔhá ání ɔmɔwa ɔnɔkwali ató túkúríbísu ɔmɔwa ɔnɔkwali ató kpɔnkpɔntisu. ¹¹ Mú su ní mli má ɔnɔkwali ɔyító atósú a, ma mee ɔbóho mli su gyi, pú ɔsúsú ató onutó wá mli ibitɔ? ¹² Ntéé ní fuma ɔnɔkwali ɔku klésu á, ma mee ɔbópu fú klé há fú?

¹³ “Osúmpú ɔkuku méetalí súm awie anyɔ. Ɖbódwe ɔkule, lú ɔkule. Ntéé obóbu ɔkule, omóobu ɔkule. Fóméetalí súm Bulu, súm Kóba.”

Yesu Asun Blíhé Ku

(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marko 10:11-12)

¹⁴ Farisifo butɔdwé kóba. Mú su bréá bonu Yesu asun blíhé anfi á, ɔbɔwe mu ahinlá. ¹⁵ Inu Yesu lébláa amú ɔbé, “Mlitelé iwi súná ání aha yilé mligyí ahá ansító, táme Bulu mú yin mli kluntɔ. Tsúfé tóá nyankpusa tekíá ibu labi igyi Bulu akisító.

¹⁶ “Mose Mbla ámu pú Bulu ɔnósú atóipú amu asun wanlínhé lɔyɔ agyómá alu ɔɔfun Asú Ɖɔɔpú Yohane brésú. Tsú musu bude Bulu iwígyí ámu iwi asun wankláán ɔkan da, ahá é budepríu wie mótó. ¹⁷ Ɖsú múa así bétalí mó ɔnó, táme itoduáhé ntéé asúnbi ikule kúráá móowu Mose Mbla ámuɔ.

¹⁸ “Oyin okíná mu ka láyétsiá ɔtsi bámbá á, alató mbua. Oyingyíoyin ání otsiá ɔtsi ání mu kulu lakíná mu é lató mbua.”

Iwi Onyapú Ɖku Mva Lasaro

¹⁹ Yesu lébláa amú ɔbé, “Iwi onyapú ɔku létsiá. Atati wulíhe ɔtedídá, otegyi nkpa wankláán ekekegyíeke. ²⁰ Ató ɔkólípú ɔkuá mu iwi letsitsíi nlo é létsiá. Butetí mu Lasaro. Betsiá pú ohiáni ání yéyáí iwi onyapú ámu ɔkpa ɔnó. ²¹ Ɖkiá obénya atogyihe mpupubiá ibékpakpáa bun oyin ámu ɔpúnúasi gyi. Akíai létsiá beyintá mu nlo ámu kúráátó.

²² “Bréá ohiáni ání lówu á, Bulu-abɔpu botsu mu ya, oleyétsiá aní náin Abraham wá ɔsúsú. Iwi onyapú ání é lóbowu, bopolá mu. ²³ Ɖlɔyɔ ɔbu isubítí ogyá ání itamaduntɔ, ɔde iwɔsun wúun. Olotsu ansí fúá, olowun ání Lasaro tsie Abraham wá tsútsúútsú. ²⁴ Inu ɔlɔkplún ɔbé, ‘Aní sí Abraham-ée! Wun mi nwe, afuha Lasaro ɔyɔpu mu osrebi da ntsutso pubeda mí ɔdandusu, ilwii kpalobí. Nde iwɔsun wúun ogyá ánífító dɔbi!’

²⁵ “Táme Abraham lébláa mu ɔbé, ‘Obí, kaun, fú nkpatsiátó a, fegyí ɔdwe, Lasaro é letsiá ɔsuntɔ. Séi á, ɔbu ɔdwetɔ, fú é fúbu ɔsuntɔ. ²⁶ Ɖma a, ilán kpɔnkpɔnti ku da

ania fonyo nsuné. Mú su ohaa méetalí fá tsú nfi ba fú wá unu, ohaa é méetalí fá tsú unu ba aní wá nfi.’²⁷ Oyin ámu lébláa Abraham oḅéé, ‘Múmú nobwíí ipa, aní sí Abraham, wa Lasaro sisi mí sí wóyító.’²⁸ Mbu apio yinhé abanú aku unu, oyeda amú olá, méni bowú á, buméeba bowun iwɔsin ánfí odu.’

²⁹ “Abraham léle mú onó oḅéé, ‘Mose mva Bulu onósú atóipú amu nwló bu amú wá, ide amú olá da. Bunúu mú, abugyi músú.’³⁰ Oyin ámu léle mú onó oḅéé, ‘Aní sí Abraham, asún ámu nu keke méeha amú abudamli kluntó. Mboún ní oku okúsú tsú afúlitó yó amú wá á, bédamli kluntó.’³¹ Táme Abraham lébláa mu oḅéé, ‘Ní bumegyí Mose mva Bulu onósú atóipú amu nwlótó asún ámusu á, oku okúsú tsú afúlitó yó unu kúráá á, bumóonu oḅá ámu asún.’ ”

17

Lakpanbwe

(Mateo 18:6-7, 21-22; Marko 9:42)

¹ Yesu lébláa mu akasípú amu oḅéé, “Ibwébwéébwé á, tǎku béha nyankpusa oḅóbwé lakpan, támé oḅá ání una musu mu ba lóbwé lakpan ogyówi ní. ² Ní oku léha ahá ánfí bumokúdan mísú hógyito ánfíto oku lóbwé lakpan á, ní beda nfúókwebu síán mu ometo, tswi mu wá oḅu okluklúkpá pó á, ibu alé dun. ³ Mú su mliki mli iwi wankláán.

“Ní fú bá oḅu ilá gyi fu á, wa iyin wa mu. Ní oledamli kluntó á, sikie mu. ⁴ Ní oḅu ilá gyi fu tse sienó* ekewóle owító, oḅela bobwíí ipa há fú á, sikie mu.”

Hógyi

⁵ Yesu sumbí ayóḅú ámu bebláa mu beé, “Ha aní hógyi imoni tsia.”

⁶ Yesu léle mú onó oḅéé, “Ní mli hógyi lómoní fé takyí-akpin ibí á, mlétalí bláa keli ánfí mlíaa, ‘Puli yelú oḅuto.’ Ibwébwé dínká músú.

Osúmpú Gyumagyihe

⁷ “Ní mli to oku bu osúmpúá oḅyó agyómá mu ndoto ntée oḅeki mu akúfasu, otsú agyómátó ba a, bláa mu wie tēbláa mu oḅéé, ‘Wa oḅa bwe afugyi ató?’ Ekekekeke! ⁸ Bláa oḅēbláa mu oḅéé, ‘Tsu tati saba, afubotswi oḅúnú ha mi. Belú mí angyi ató. Negyi ta á, fayégyi fú klé.’ ⁹ Oḅedá osúmpú amu ipán oḅéé, alabwé tóá mowa mu bwe? Ekekekeke! ¹⁰ Inu su ní mli é mlóbwé tóá bowa mli bwe tá á, mli mli mlíaa, ‘Asúmpú keke angyí. Tóá igyi aní bwehé anlabwé á.’ ”

Ilo Pepe Alóḅú Dú Tsa

¹¹ Yesu ná Samaria pú Galileafó okasu oḅyó Yerusalem. ¹² Bréá oḅeta wúlu kusu wie tá á, ilo pepe alóḅú dú aku buna bebá befia mu, besi lí tsútsú. ¹³ Inu okplón blí beé, “Yesu! Owíé! Wun aní nwe.”

¹⁴ Yesu lótsu ansí ki amú, oḅēbláa amú oḅéé, “Mliwu mli iwi yosuná Bulu igyí oḅapú.†” Bréá oḅu okpa oḅyó á, amú iwi lépli. ¹⁵ Okule mú lówun ání mu iwi laplí a, oleyinkí oḅēklón kanfó Bulu kúklókú. ¹⁶ Olebemli bún Yesu ayabito, oḅe mu ipán da. Samariayin oyin ánfí gyí. ¹⁷ Inu Yesu léfité oḅéé, “Megyí ahá idú natsá? Mú kwebá atráhe mé? ¹⁸ Mú su amúttó okuku méba bekanfó Bulu dun Samariayin oḅó ánfí nkule?” ¹⁹ Inu oḅēbláa oyin ámu oḅéé, “Kusu nati. Fú hógyi latsá fú ilo.”

Bulu Iwíegyi Ámu Iba

(Mateo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Farisífo aku befité Yesu beé, “Omenke Bulu iwíegyi ámu ibéba?” Yesu lébláa amú oḅéé, “Megyí tóá oḅa oḅóḅu ansíbi wun Bulu iwíegyi ámu igyi. ²¹ Ohaa méetalí blí oḅéé, ‘Ki, múbu nfi.’ Ntée ‘Múbu nána á.’ Tsúfé mli kluntó Bulu iwíegyi amu bu.”

²² Inu Yesu lébláa mu akasípú oḅéé, “Eke oku ibá, mlódunká ání mlówun mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ekewóle pé, támé mlumóowun mú. ²³ Ahá bébláa mli beé, ‘Oḅu nfi.’ ntée ‘Oḅu nána,’ támé mlumásrí buo amú yéki. ²⁴ Tsúfé mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí oḅáke bóbwe fé alí

* 17:4 Idesuná ání tsé dúdúá oḅu ilá gyi fu. † 17:14 Abubi ání mli iwi laplí Mose mbla okpasu.

ámú nyankpu tɔfwí ibi, butowun mú nsantɔ fée ámu. ²⁵ Táme négyankpá wun iwɔsun tsɔtsɔɔtsɔ, ndemba-abí ánfí é békiná mí. ²⁶ Alí ámú ilegyi Noa brésú amu a, alí ibégyi mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí é íbábi ni. ²⁷ Ahá betsiá, buɔe ató gyí, buɔe ntá núu; buɔe aká tsiá, buɔe atsi kítá há akúlu alu yófun ekeá Noa lówie mu dáka kpɔnkpɔnti ámutɔ, ntsu lóbulá bɔmɔ amú fée. ²⁸ Alí kén ileba Lot é brésú ni. Ahá betsiá, buɔe ató gyí, buɔe ntá núu, buɔe ató hɔɔ, buɔe ató fe; buɔe ató du, buɔe ibu yíi, ²⁹ yófun ekeá Lot lédali Sodom wúluto, ogyá múa atonkodu lotswie tsu ɔsúsú behi amú fée. ³⁰ Alí kén mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí iwɔwanleké bófwie ahátɔ ní.

³¹ “Eke ámu a, ɔhá ání ɔɔun obusu, mu ató ibu obuto ɔmákplí botsu tɔtɔ. Alí kén ɔhá ání ɔbu ndɔtɔ é máyinkí botsu tɔtɔ ni. ³² Mlikain Lot mu ka asúnsú!† ³³ Tsúfée ní ɔku lódunká ání ɔbépri mu nkpa á, ɔbóhulí mú. Táme ní ɔku lóhulí mu nkpa á, ɔbélanya mú. ³⁴ Nde mli bláa mbée, alí eke ámu onyé á, ní ahá abanyó buɔa ɔklan kuɔesu á, Bulu obótsu ɔkule sí ɔkule.

³⁵⁻³⁶ “Ní atsi abanyó buɔe nfúó kwe á, Bulu obótsu ɔkule sí ɔkule.‡” ³⁷ Yesu akasípú amu befité mu beɔ, “Aní Wíe, nkónú íbéba?”

Yesu lébláa amú ɔbéɔ, “Ɔtínéá itɔ wuhé da a, inú alása butefia ni.”

18

Ɔsurapu Mva Asún Ogyípú Ɔku

¹ Inu Yesu léha yébi ku púsúná ání bubóɔ mpái brégyíbré, umákpɔn amú. ² Ɔlebláa amú ɔbéɔ, “Asún ogyípú ɔku létsiá wúlu kusu. Ɔtamanya Bulu ifú, ɔtamanya ɔhaa é péli. ³ Ɔsurapu ɔku é létsiá wúlu amutɔ. Oletsiá bokokóli mu ɔbéɔ, ogyíi mu asún ɔnɔkwalisu ha mu, ɔle mu tsu mu olupú ibitɔ! ⁴ Teki olekle okina, táme ɔma-ɔma a, ɔlebláa mu iwí ɔbéɔ, ‘Ibu mútɔá ntamanya Bulu ifú, ntamanya ɔhaa é péli. ⁵ Táme alí ánfí ɔsurapu anfi ná ɔɔe mí háan anfi su á, négyi mu asún ɔnɔkwalisu. Ní megyí alí á, oméesi mí tó wa. Ɔmééha mméenyá ɔkpa bwé tɔtɔ.’ ”

⁶ Yesu lóyɔ músú ɔbéɔ, “Mliki alíá asún ogyípú anfi ɔtamagyi asún ɔnɔkwalisu ánfí lablí. ⁷ Mómú nkáli Bulu mú méegyi mu ahá ámú alalé, buɔesú kpolí mu ɔpa-onyé ámu asún ɔnɔkwalisu? Obési amú asún wá obiátɔ? Ekekeke! ⁸ Nde mli bláa mbée, obégyi mú ɔnɔkwalisu há amú ɔsasɔ. Táme ndefité mbée, ní mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí neyínkí bá a, nówun ahógyipu aku ɔsulúv anfi su?”

Lampóo Ɔhópu Mva Farisiyin

⁹ Yesu létra ha yébi ku púsúná amú ató tsú ahá ání buteki amú iwí yilé abwepú dun amú aba. ¹⁰ Ɔleha yébi amu ɔbéɔ, “Ayin abanyó aku bɔɔv yó mpái ɔbɔkpá Bulu ɔtswékpa. Amútɔ ɔkule gyí Farisiyin, ɔkule é gyí lampóo ɔhópu.

¹¹ “Farisiyin amu lókusu líi, bó mpái wá nwuntɔ ɔbéɔ, ‘Bulu, nedá fú ipán ání mmegyi fé aku. Mí mú mma ɔnsípe, ntamasísi ɔha, ntamatɔ mbua, mmegyi fé Lampóo ɔhópu anfi é. ¹² Nteklí ɔnɔ tse nyɔ ndawótswí ikuletɔ. Nteye mí ató féeɔtɔ dú, lé idúsí há fú.’ ”

¹³ “Táme lampóo ɔhópu amu mú léyelú tsútsú, oloko nwuntɔ wá. Omotsulá tsú ansí kúráá fúá kí ɔsúsú. Ɔlɔpu ɔbumáa dá ibitɔ, kókóli Bulu ɔbéɔ, ‘Óo Bulu, wun mi nwe, lakpan ɔbwepú nygi.’ ” ¹⁴ Yesu lómɔ mú ɔnɔ ɔbéɔ, “Nde mli bláa mbée, asa beyínkí yó wóyí á, Bulu ansí légyi lampóo ɔhópu amu iwí dun Farisiyin amu. Tsúfée ɔhá ání ototsú iwí á, Bulu ɔbéba mu asi. Ɔhá ání ɔteba iwiasí é á, Bulu obótsu mu fúá.”

Nyebí Yulá

(Mateo 19:13-15; Marko 10:13-16)

¹⁵ Aha aku bɔpu amú abí ba Yesu beɔ, ɔpúb ibi dunka amúsú, oyula amú. Mu akasípú bowun amú. Mú su bɔwa iyin wá amú. ¹⁶ Táme Yesu létí nyebí ámu ba mu iwí wá, ɔlebláa akasípú amu ɔbéɔ, “Mliha nyebí ámu abuba mí wá. Mlumátin amú ɔkpa, tsúfée ahá ánfí

† 17:32 Bréá omobu Bulu, ɔledamlí kí ɔma a, olemlí nfólísín. Kí Genesis 19:26. § 17:35-36 Mútɔ yée 36 bu nwulú dada amu akutɔ: Ní ayin abanyó buɔe agyúmá yɔ ndɔ kuɔetɔ á, Bulu obótsu ɔkule sí ɔkule.

odu bú Bulu iwíegyi ámu ni. ¹⁷ Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ɖhá ání ɔmɔhɔ Bulu iwíegyi ámu fɛ kebi á, omóowie mútɔ́.”

Atonyahé Iwi Atosunáhé
(*Mateo 19:16-30; Marko 10:17-31*)

¹⁸ Eke ɔku Yudafo ɔhande ɔku lébefité Yesu ɔbéé, “Osunápú yilé, nto nóbwe asa nénya nkpa ání itamatá?”

¹⁹ Yesu léfité mu ɔbéé, “Ntogyi sú fude mí ti ɔha yilé? Ɖhaa mégyi ɔha yilé, nkéti Bulu nkule. ²⁰ Yéé fuyin Bulu mbla ámu o. Múgyi, máto mbua, mámɔ ɔha, máwi ató, máka asún dínká fú bású, bu fú sí mva fú yín.”

²¹ Ɖhande amu lébláa mu ɔbéé, “Tsú mí nyebito ɔpá nde mú féesú gyí.”

²² Yesu lónu mu asun blíhé anfi á, ɔlebláa mu ɔbéé, “Toku kule ilasi ání fóbwe. Yefe fú iwisu ató fée, afuye kóba amu ha ahiánfo, méni fénya siadie ɔsúsú. Fɔbwé mú tá á, ba afubobuo mi.” ²³ Bréá oyin ámu lónu asún anfi á, ɔlɔto mu klun, tsúfé ɔhíé ɔbu ató.

²⁴ Yesu lówun ání ilahan mu. Mú su ɔleblí ɔbéé, “Ibu ɔnlun asa iwi onyapú obówie Bulu iwíegyi ámutɔ́. ²⁵ Lélé mú á, ɔlɔpɔ ha kpósó ání ɔbótsun ɔbun-atɔ ɔbótó, dɔn ání iwi onyapú obówie Bulu iwíegyi ámutɔ́.”

²⁶ Ahá ání bonu asún anfi befité beé, “Múmú ma mɛɛ Bulu ɔbóhɔ nkpa?”

²⁷ Táme Yesu lébláa amú ɔbéé, “Tóá nyankpusa méetalí bwé mɔdón Bulu bwe.”

²⁸ Inu Petro lébláa Yesu ɔbéé, “Mí Wíé, ki, anilasí aní wóyí tswi bobuo fu.”

²⁹ Yesu lébláa amú ɔbéé, “Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ɖhaa má unvá obési mu wóyí, mu ka, mu apíó, mu akwípú ntée mu abí tswi Bulu iwíegyi ámu su, ³⁰ Bulu méelawá mú otsiákpá há mu tsé dú tsé lafa séi, láha mu nkpa ání itamatá bré ámúú ɔbá ámutɔ́.”

Yesu Lowu Iwi Asún Blí Otse Saasi
(*Mateo 20:17-19; Marko 10:32-34*)

³¹ Yesu léti akasípú dúanyɔ ámu ya itsétó, ɔlebláa amú ɔbéé, “Ayó Yerusalem. Inú asún ámúú Bulu ɔnósú atɔ́pú amu bɔwanlín tsú mí, Nyankpusa-Mu-Bi anfi iwi ámu fée béba mútɔ́ ní. ³² Béle mí há ahá ání bumegyí Yudafo. Bóbwe mí ahinlá, síá mí, tú atsunó wólí mí. ³³ Bépití mí ató, mó mí. Mú eke sáásí a, nókusú tsú afúlitɔ́.”

³⁴ Akasípú amu bumonu íni asi, tsúfé Bulu lópuháín amú. Bumebi tóá ɔdeblí é.

Ansibi Obwiepú Ɖku Ilo Tsa
(*Mateo 20:29-34; Marko 10:46-52*)

³⁵ Yesu léta Yeriko wúluto wie tá á, ansibi obwiepú ɔku tsie ɔkpa ɔnó, ɔde ató kulí. ³⁶ Ansibi obwiepú ámu lónu ání ɔdɔm budetsúun. Múú ɔlefíté ɔbéé, “Amansu igyi?”

³⁷ Ahá bebláa mu beé, “Yesu Nasaretyin amu détsúun.”

³⁸ Inu ansibi obwiepú ámu lókplun blí ɔbéé, “Ani wíé Dawid mu na Yesu, wun mi nwe!”

³⁹ Ahá ámúú bugya Yesu nkpa ámu ɔkplón wa ansibi obwiepú ámu beé, ɔwáa ɔsa kpa ɔnó bun. Ɖlelakplón dɔn ali ɔbéé, “Ani wíé Dawid mu na, wun mi nwe!”

⁴⁰ Yesu lési lí, ɔleha ɔbéé bukpa mu ba mu. Bréá bekpa mu ba a, Yesu léfité mu ɔbéé, ⁴¹ “Nto fudeklé fɛ mbwée ha fu?”

Ɖlele mú ɔnó ɔbéé, “Owíé, ha mí anwun ató!”

⁴² Yesu lébláa mu ɔbéé, “Fú hógyi latsá fú ilo. Wun ató.”

⁴³ Inunu mu ansibi lobwií, ɔlekplá buo Yesu, ɔde Bulu kanfú. Ɖdɔm amu fée bowun íni, amú é bekanfú Bulu.

19

Yesu Mva Sakeo

¹ Yesu déka tsun Yeriko wúluto. ² Lampóo ahópɔ ɔhande ɔkúá ɔbu kóba bu wúlu amutɔ́, butetí mu Sakeo. ³ Oyin anfi dékléá ɔbópɔ ansíbi wun Yesu, táme ɔma iswí, ahá é bɔdɔbi.

⁴ Mú su ɔlesrí yódu pɔntɔ-oyí kúá Yesu ɔbótsun mú asi, méni obówun mu. ⁵ Bréá Yesu lówie oyí ámu asi á, ɔlotsu ansí fúá, wun Sakeo, ɔlebláa mu ɔbéé, “Sakeo, wa ɔsa kpli ba. Nde, fú wóyí nóswí ní.”

⁶ Sakeo lówa ɔsa kplí, pú ansigyí kpá mu ya wóyító. ⁷ Ahá ání bowun mú fée bowunti bɛɛ, “Oyin ání layóswí lakpan ɔwɛpú wóyító.”

⁸ Sakeo lókusú líí wóyító unu, bláa aní Wíe Yesu ɔbée, “Mí Wíé, kí, néye mí atótó anyo, pú ifun kíé ahiánfó. Ní nasísi ɔku é á, nélahá mu mú aku ana.”

⁹ Yesu lébláa mu ɔbée, “Nde Bulu laho wóyí ání nkpa, tsúfé Abraham mu na ɔní ání é gyí. ¹⁰ Ahá ání bafwí odunkákpá mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání neba, anhɔ amó nkpa.”

Asúmpú Kóba Ha

(Mateo 25:14-30)

¹¹ Ahá ámu buɛ asún ámu Yesu déblí ámu nu. Alí bré ámutɔ á, Yesu latá Yerusalem wie tá. Mú su ɔleha amó yébi pútswíí amó, tsúfé buɛsusúu bɛɛ Bulu iwíegyé béfi así ununu. ¹² ɔleha yébi amu ɔbée, “Iwí onyapú ɔku lóbwe agywun ɔbée, mótu ɔkpa yó amó owíe dehen wá, ɔyai mu owíe, oyinki begyi iwíe mu ɔmátó. ¹³ Asa ɔbóyo á, ɔletí mu asúmpú idú, oleye pɔɔnu kulekule há amó fée. ɔlebláa amó ɔbée buɔpúyo agyómá yófun ekeá méba.

¹⁴ Táme mu wúluto ahá bolu mu, wá abí buo mu bɛɛ, buɛmedékléá ɔbwée amó owíe.

¹⁵ “Táme mú óó á, owíe dehen amu léyai mu iwíe amu, ɔlesankí ba wóyí. Olenya wíe pé ɔleha betí mu asúmpú amu, ɔkí tóá banyá dínká kóba amusu. ¹⁶ Ogyankpapu léba bebláa mu ɔbée, ‘Mí wíé, nanyá pɔɔnu dú tsía fú klé amutɔ.’ ¹⁷ Mú ɔlebláa osúmpú amu ɔbée, ‘Fabwé ató. Osúmpú wankláán fúgyi. Íniá fawá ɔnɔkwali itó túkúrííbi ání iwí su á, nɔpu awúlu idú wá fú ibitɔ, féki mósú.’ ¹⁸ Onyɔɔsi léba bebláa mu ɔbée, ‘Mí wíé, nanyá pɔɔnu anu tsía fú klé amutɔ.’ ¹⁹ Owíe amu lébláa mu ɔbée, ‘Fú é féki awúlu anusu.’

²⁰ “ɔbambá é léba bebláa mu ɔbée, ‘Mí wíé, fú sika ámu ni. Neda mú wá dúkubi ɔnó yáí. ²¹ Nyin fu. Nde fú ifú nya, tsúfé fú asún bu ɔnlun. Futotsú ató ɔtínéá fumɔpu tɔto yáí, fúɔkɔpótí ató é ɔtínéá fumodu tɔto.’ ²² Mu wie amu lébláa mu ɔbée, ‘Osúmpú laláhe. Fú ɔnótó asún nɔpugyi fu asún. Yéé fuyin ání mí asún ihíe bu ɔnlun, ntotsú ató ɔtínéá mmɔpu tɔto tswi, kpótí ató ɔtínéá mmodu tɔto a? ²³ Mú ntogyi sù fumɔpu mí kóba amu yótswi sika ɔyaíkpá. Féki ní neyínkí ba a, nóyɔhɔ múa mósú abí?’

²⁴ “Inu owíe amu lébláa ahá ání bubu unu ɔbée, ‘Mlɔswu osúmpú anfi kóba amu ha ɔmɔmúú olenya idú ámu.’ ²⁵ Táme ahá ámu bebláa mu bɛɛ, ‘Nanáin, ɔbu pɔɔnu dú dodo o!’ ²⁶ Owíe amu lébláa amó ɔbée, ‘Nde mlí bláa mbée, ɔhá ání odekléá obónu mí atosunáhé amu así á, Bulu ɔbópu iku tsía mótó há mu. Táme ɔhá ání omedékléá obónu mí atosunáhé amu así á, Bulu ɔbóswí mu kpalobí ámu alabí ámu kúráá. ²⁷ Séí á, mlíkpa ahá ámu bókusú líí mísú bɛɛ mmágyi iwíe amu ba, amlibɔmómó amó mí ansító nfi!’ ”

Bɔho Yesu Fé Owíe Yerusalem

(Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Yohane 12:12-19)

²⁸ Yesu léha amó yébi anfi tá á, ɔlɔtsun gyankpá pú ɔyó Yerusalem. ²⁹ ɔleta Betfage múa Betania awúluá idun Nfɔ-nyíbu* ámusu wie tá á, ɔlɔwa mu akasípú abanyó gyankpá, ³⁰ bláa amó ɔbée, “Mlɔyo wúlu anfi ida mlí ansító ánfisv. Ní mlowíe wúlu ɔnó á, mlówun afrímú kanáhe ɔku da ɔfétó, ɔhaa mókótsiá musu kí. Mlɔsankí mu ba mlí. ³¹ Ní ɔku ɔfíté mlí ɔbée, ‘Ntogyi sù mlidé mu sankí?’ á, mlíbla mu mlíaa, ‘Aní Wíe dé mu hián.’ ”

³² Akasípú abanyó ámu bɔyówun afrímú kanáhe ámu fé alá Yesu lébláa amó. ³³ Bréá buɛ mu sankí á, mu awíe befité amó bɛɛ, “Ntogyi sù mlidé mu sankí?”

³⁴ Bele mú ɔnó bɛɛ, “Aní Wíe dé mu hián.” ³⁵ Besi bekpá afrímú kanáhe amu ba Yesu, beyaí amó atati dínká musu, tsú Yesu bian musu. ³⁶ Bréá Yesu tsie musu ɔyó á, ahá ámu bekpá amó atati yáí tswi ɔkpatɔ, ɔlenatí mósú tsun.

³⁷ Bréá Yesu lówa Nfɔ-nyíbu ámu kplí ɔyó Yerusalem wúluto bí a, mu abúopu amu fée bɔtswi opé kánfó Bulu kóklókúú, ofúla amó ɔlɔbwe, bowun amu fée sv. ³⁸ Bɛɛ, “Bulu oyúla owíe anfi ɔbá mu dátó ání! Iwilwii bu ɔsúsú. Numnyam ibwée Bulu klé ɔsúsúsú unu.”

³⁹ Farisifo aku bubu ɔdom amutɔ. Inu bebláa Yesu bɛɛ, “Osunápú, ka fú abúopu anfi itin!”

* 19:29 Nfɔ-nyíbu igyi obubwí kvá ibu mantáa Yerusalem, butetí mú Olifbu.

⁴⁰ Yesu lébláa amú òbée, “Nde mli bláa mbée, ní ahá ánfí behíé kpá onó bun kúráá á, abwi ánfí bókplon kanfú Bulu.”

Yesu Lósú Yerusalem Su

⁴¹ Bréá Yesu léta Yerusalem wie tá, olowun wúlu amu sísí á, olosu ha mú. ⁴² Òbée, “Yerusalemfó, teki ilehián ání mlébi tóá itópú iwilwii ba nde, táme mlumétálí bí mú. ⁴³ Bréá ku ibá, mli alupú békafía mli abuntí, pwé okpó wá mli, sá mli tin òkpagyíòkpasu. ⁴⁴ Béhí wúlu anfi pú mótó atsiápú. Buméesi ibwi kule dínká mó bású, tsúfée mlumébi bréá Bulu léba mli nkpa òhókpa!”

Ibíá Agyípú Gyáa Le Bulu Òtswékpa Wunsunésú

(*Mateo 21:12-17; Marko 11:15-19; Yohane 2:13-22*)

⁴⁵ Bréá Yesu lówie Yerusalem a, òlọyọ Bulu òtswékpa wunsunésú. Olenya wíé unu ali, òlọwa ibíá agyípú gyáa bi. ⁴⁶ Òlebláa amú òbée, “Bəwanlín wá Bulu asún ámutò bée, ‘Béti mí òtswékpa bée, mpái òbəkpa.’ Táme mlilapú unu mlí awikplu òjaínkpá.”

⁴⁷ Oletsíá súná ató Bulu òtswékpa unu ekekegyííke. Bulu igyí ahapú òdehen, Mose mbla asunápú pú Yudafo ahande amu bodunká òkpa ání bótson músó mó mu. ⁴⁸ Táme bumenya, tsúfée ahá ámu fée búbuo mu asun blíhé.

20

Yesu Túmí lwi Asun Fitéhé

(*Mateo 21:23-27; Marko 11:27-33*)

¹ Èke òku Yesu bu Bulu òtswékpa wunsunésú unu òde Bulu asún wankláán ámu òkan da, òde ató suná. Unu Bulu igyí ahapú òdehen, Mose mbla asunápú pú Yudafo ahande beba bətu mu. ² Bəfité mu bée, “Ma léha fú òkpa fúde ntobí ánfí bwe? Ma léha fú túmí?”

³ Yesu léle mú onó òbée, “Mí é nfiite mli asun kua kule. ⁴ Bulu wá Asú Òbəpú Yohane lénya túmí póbó ahá asú lóó, ntée nyankpusa? Mlìbla mu.”

⁵ Amú wulewule bəyọ asún ánfíto bée, “Ní ablí aniaa itsú Bulu wá á, òbéfíté aní òbée, mú ntogyi sù animóhə mu gyi? ⁶ Ní ablí aniaa nyankpusa wá é á, òdəm anfi bəda aní abwi mó, tsúfée bohogyi ání Bulu ònósú òtəípú Yohane gyí.” ⁷ Mú su bele mú onó bée, “Ohwée! Animéyín òtínéá olenya mu túmí tsú.”

⁸ Yesu lébláa amú òbée, “Múmú mí é mméebláa mli túmí oduá ndepubwé ntobí ánfí.”

Apafo Laláhe Aku

(*Mateo 21:33-46; Marko 12:1-12*)

⁹ Unu Yesu létrá ha amú yébi òbée, “Òdətəpu òku lódo wáun ndə, òləpu ndə ámu wá apafə ibitə, tú òkpa yó omá kutə yétsiá unu nfí-nfí. ¹⁰ Bréá wáun-abí ámu kpətíbi ləfun a, òlọwa mu osúmpú apafə ámu wá òbée, òyóhə mu ogyíkpá ba mu. Táme apafə ámu bəda obí ámu, gya mu sísí ibikpan. ¹¹ Òdətəpu amu lélawá mu osúmpú nyọọsi amú wá. Apafə ámu bəda mu, súpá mu, gya mu é sísí ibikpan. ¹² Òletrá lawá òba sáásí. Apafə ámu bepilán mu, gya mu lé ndə ámutə. ¹³ Múy ndə mu wie amu léblí òbée, ‘Nkálí kúráá nóbwe? Nówa mí onutó mí bí òdwepú amú wá. Fíalí bóbu mu mú.’ ¹⁴ Táme bréá apafə ámu bowun mu bi ámu sísí á, bebláa aba bée, ‘Ónu obégyi mu si ató ní. Mliha amə mu, méní ndə ámu ibémlí aní klé.’ ¹⁵ Unu bekítá mu, bítía mu dáli ndə ámutə yómə mu.

“Ntə mlilahogyi mliaa ndə mu wie amu òbóbwe apafə ánfí? ¹⁶ Òbəba bəmə amú, pú ndə ámu wá apafə bábá ibitə.”

Bréá ahá ámu bonu asún ánfí á, beblí bée, “Íni mú itsúun anisul!”

¹⁷ Yesu léki amú ansító dín, òlefíté amú òbée, “Bulu asún ánfí asi mé? ‘Ibwi ámutú obu ayípu bekiná ámu

lébemlí okonkísúbwi ní.’

¹⁸ Òhagyíoha ání òledida ibwi ámusu obébiabía blúblúblúblú. Ní ibwi ámu isúnkí dá òkusv é á, ibókwe mu fíkófíkófíkó fé nfúó.”

Lampóoka

(*Mateo 22:15-22; Marko 12:13-17*)

¹⁹ Iḡwankí Mose mbla asunápú pú Bulu igyí ahapú amu ání amú ɪwɪ yébi alahá. Iḡw bekleá békítá mu, táme benya ahá ámu ifú. ²⁰ Mú su bodunká ɔkpa ání bótsun músú kítá Yesu. Iḡw bele ahá beɛ bupína bwe ɪwɪ fé aha wankláán, abute mu kí beɛ bónu asvanku tsú mu ɔnó, méni bélí músú kítá mu ya ɔmású ogyípú. Mubúvú túmi gyi mu asón. ²¹ Yesu atépu amu befité mu beɛ, “Osunápú, aniyin ání ɔnɔkwaliɓu fugyi, fútosúná mú é. Futamakí ɔhaa ansító. Mboún futosúná Bulu ɔkpa ámu ɔnɔkwaliɓu. ²² Afíte fú! Anɪ mbla leha ɔkpa ání akáa lampóo ha Roma owíe dehen Kaesare, ntée animáka?”

²³ Táme Yesu lówun amú agywun. Mú su ɔlebláa amú ɔbéɛ, ²⁴ “Mliɓu kóba amu ku ba mí anki.” Bɔɓuba mu. Múvú ɔlefíté amú ɔbéɛ, “Ma nwun pú mu ɪdá dín músú?”

Bele mú ɔnó beɛ, “Kaesare.”

²⁵ Múvú ɔlebláa amú ɔbéɛ, “Múmú mliɓu tóá igyi Kaesare klé ha Kaesare, amlɓu múbá igyi Bulu klé é ha Bulu.”

²⁶ Mú su buɓetalí líí Yesu asvɔn blíhé anfiɓu kítá mu ahá ámu ansító. ɔnó é lobwie amú, buɓetalí trá bwíí ɔnó.

*Kusú Tsú Afúlitó ɪwɪ Asvɔn Fitéhé
(Mateo 22:23-33; Marko 12:18-27)*

²⁷ Sadukifó ɔpasua buteblí beɛ, kusú tsú afúlitó ma iḡw. Amútó aku beba Yesu wá, ²⁸ befité mu beɛ, “Osunápú, Mose lówanlín tswɪ anɪ ɔbéɛ, ‘Ní ɔku mva mu ka buɓɔkwí asa olowu sí mu ka ámu a, mu pio otsú mu ka ámu tsia, fékí ɔkwu ha owupú ámu.’ ²⁹ Oyin ɔkule abí abasiénó aku betsiá. Amútó ogyankpawu létsiá ɔká, táme ɔmɔkwí asa olowu. ³⁰ Mu gyama lótsu ɔsvrapuka amu tsia, táme mu é ɔmɔkwí. ³¹ ɔsaasi é lótsu ɔtsɪ ámu tsia. Mu é ɔmɔkwí. Alu yótu osienósi amu. Amútó ɔkuku mókwí asa olowu. ³² ɔma-ɔma a, ɔsvrapu amu é lóbowu. ³³ Afúli ɔkusúké a, amútó ɔmɔmu ɔbóbwe mu kulu? Tsúfé amú abasiénó ámu féé betsiá mu.”

³⁴ Múvú Yesu léle mú ɔnó ɔbéɛ, “ɔyí ánfito ahá tétsiá aká múbá akúlu. ³⁵ Táme iméeba alɪ bré ámúbú ɪbá ámutɔ. Ahá ámúbú bɔfvɔn ání bókusú tsú afúlitó, tsia nkpa ɔyí ámúbú ɪbéba ámutɔ ámu mú buɓéetsiá akúlu, buɓéetsiá aká. ³⁶ Buɓéetrá wu, tsúfé bóbwe fé Bulu-abɔɓu. Bulu ahá bugyi, tsúfé bakúsú tsú afúlitó. ³⁷ Anɪ náin Mose kúráá lówanlín ató tsú afúlikusú ɪwɪ. Tsúfé ɔlɔwanlín ɔbéɛ, eke ámúbú olowun oyíbi ku de ogyá tsií, táme imedéhóo amu a, ɔletɪ Bulu ɔbéɛ, ‘Abraham mva Isak pú Yakob Bulu.’ ³⁸ Megyí awupú Bulu ógyi, akɪankpawu Bulu ógyi, tsúfé mu ansító mú á, amú féé buɓu nkpa.”

³⁹ Iḡw Mose mbla asunápú amu aku beblí beɛ, “Osunápú, fabí lé mú ɔnó!” ⁴⁰ Mú su amútó ɔkukuvuku métrá wa klvɔn fité mu asvansu.

Ma Gyí Kristo Amu?

(Mateo 22:41-46; Marko 12:35-37)

⁴¹ Iḡw Yesu léfité mbla asunápú amu ɔbéɛ, “Nkáli ɪlɔbwe asa ahá beɛ, Owíe Dawid mu na gyí Kristo amu? ⁴² Tsúfé owíe Dawid onutó léblí Israelfó ɪlɔ ámutɔ ɔbéɛ,

‘Anɪ Wíe Bulu lébláa mí Wíe ɔbéɛ,

Tsia mí gyɔɓɪɓu,

⁴³ yófvɔn bréá nópu fú alupú bwé fú ayabi oyíkpa.’

⁴⁴ Owíe Dawid létɪ Kristo amu ɔbéɛ, mu wie. Mú nkáli su ɔtráa ogyi mu na?”

Mose Mbla Asunápú Tsiátó

(Mateo 23:1-36; Marko 12:38-40)

⁴⁵ Iḡw ɔlebláa mu akasípú ahá ámu ansító ɔbéɛ, ⁴⁶ “Mliki Mose mbla asunápú anfi wankláán. Butekle ligá wa náti kí. Butekle beɛ ahá buɓún ha amú itsiá dɪnsu. Otsiákpá yilé butekle tsia Yudafó ofiakpa pú nke ogyíkpa. ⁴⁷ Butɔswí asvrapu amú wóyí, butepina bɔ mpái tíntíntín ahátɔ póbun amú lalahesv. Bulu ɔbébití amú ɪsv kínkíínkín!”

¹ Bréá Yesu tsie mantáa tswitswi dáka ámu Bulu ɔtswékpa unv á, olowun alíá ahá ání amú ibitɔ bu odwin budɛpu kóba akpɔnkpɔnti bɔwa dáka ámutɔ. ² Inu ɔsurapu ohiáni ɔku é lɔpu mu kóba ana bɔwa mútɔ. ³ Múú Yesu léblí ɔbéɛ, “Ɔnɔkwali nde mli bláa, tswitswiá ɔsurapu anfi, ɔma tɔtɔ anfi lawá á, idun ɔhagyíɔha klé. ⁴ Tsúfé atráhe amu fée á, amú kóba tsɔtsɔtsɔto balé kpalobí tsú bɔwa. Táme ɔsurapu anfi mú íniá ɔma tɔtɔ su tɔá ɔbu fée alapú bɔwa á.”

Bulu Ɔtswékpa Amu Bwie
(Mateo 24:1-2; Marko 13:1-2)

⁵ Yesu akasípú aku budɛtɔí tsú alíá bɔpu abwi ání ibv bíá yi Bulu ɔtswékpa amu, pú atokiehé wankláán lá mútɔ. Táme Yesu lébláa amú ɔbéɛ, ⁶ “Bré ku íbá, bóbwie mú fée bun. Ibwi kole kóráá méesian dinká mú bású.”

Iwɔsun Múa Ikplán
(Mateo 24:3-14; Marko 13:3-13)

⁷ Múú mu akasípú amu befité mu beɛ, “Osunápú, bré mɔmɔtɔ íni fée béba? Osúna mɔmu abɔpubíá bré ámu ilafun?”

⁸ Inu Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Mlikí wankláán, méni ɔhaa méemlé mli. Tsúfé ahá tsɔtsɔtsɔto bópu mí dá ba beɛ, amúgyí Kristo amu ni. Mú bré lafun ta, táme mli mábuo amú. ⁹ Ní mlonúá ísá múa kpokiti ladá á, opúni mátsíí mli. Tsúfé ilehián ání íni aná bégýankpá bá, táme ɔyí ɔnómaké uméeba unv.”

¹⁰ Inu ɔlebláa amú ɔbéɛ, “Ɔmá bóko aba. Awíe bókusú líí abasu. ¹¹ Ɔsulúu íbékpunkí ntíné-ntíné. Akón múa ilo tsánkíhé é béba ntíné-ntíné. Ntobíá ihíe bu ifú pú osúna akpɔnkpɔnti béba tsú ɔsúsú. ¹² Táme asa mú fée béba a, békítá mli, béhie dínká mli su, pú mli ya Yudafo ofiakpa yégyi mli asún, wá mli obu. Mí su békpa mli ya awíe pú ɔmású agyípú ansítɔ. ¹³ Íni ɔbéha mli ɔkpa mlétalí gyi mí iwí adánsie súná amú ní. ¹⁴ Táme mli máhan mli iwí susúu alíá mléle iwí ɔnó. ¹⁵ Tsúfé néha mli nyánsa múa ɔnɔwanki, mli anyabá ámutɔ ɔkuku méetalí gyi mli nwéɛn. ¹⁶ Mli akwíópú, mli apíó, mli wóyítɔ ahá pú mli anyawíe kúrúá béle mli há, bómu mlitɔ aku. ¹⁷ Mí su ahá fée bólu mli. ¹⁸ Táme mli nwunsu-imi kole kórúá móɔfwí. ¹⁹ Ní mletalí líí kínkín á, mlénýa nkpa ání itamatá.

Yerusalem Bwie Iwí Asún Blí
(Mateo 24:15-21; Marko 13:14-19)

²⁰ “Ní mlowun ání ísá akɔpú bakáfía Yerusalem wúlu a, mli bíá wúlu amu íbá obwiekpá. ²¹ Múmu ahá ání bubu Yudea ɔmátɔ busrí yɔ abusu. Ahá ání bubu Yerusalem wúluto budáli. Amú buma wúlu amutɔ é bumáyinkí ba. ²² Tsúfé alí nke ámu íbóbwe Israelfo ísubití nke fé alíá Bulu ɔnósú atɔípú amu bɔwanlín tswi. ²³ Amenýapú pú abí ayín ání bupia abi bóbwe alí bré ámutɔ, bɔgyówi ní. Tsúfé asun wunhe amu ɔnó bówa ɔnlín. Ikplán kpɔnkpɔnti béba ɔsulúu, ísubití kpɔnkpɔnti é íbéba músú atsiápúsu. ²⁴ Amútɔ aku bésin ɔdayí ɔnó. Békítá amú aku é ndoun ya ɔmá-ɔmátɔ. Yerusalem wúlu bétsiá ɔmá bábásúfo asi, alu yófun bréá amú ɔmá ámu asitsiábí lamó ɔnó.

Nyankpusa-Mu-Bi Ámu Ibábi
(Mateo 24:29-31; Marko 13:24-27)

²⁵ “Bówun osúna owí, ɔsra pú ntsrakpabisu. Ɔpu béda ifúsú. Ɔsulúu atsiápú bénya ifú, buméebi tɔá bubwée. ²⁶ Nwulótáa múa mútɔ atɔ fée békpunkí. Mú su ahá bénya ifú, tíun gé tɔá idebá su. ²⁷ Alí bré ámutɔ á, ɔhagyíɔha obówun ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání napú túmi múa numnyam kpɔnkpɔnti mbu nwulótáatɔ tsú ɔsúsú neba. ²⁸ Ní ntobí ání ide músú yɔ á, mlikusu lu, amlitsu ansí fua kí, tsúfé mli nkpahóbi lafun.”

Ɔyí Ɔnómɔ Iwí Osúna
(Mateo 24:32-35; Marko 13:28-31)

²⁹ Yesu léha amú yébi ɔbéɛ, “Mlipuki pɔntɔ múa nyí atráhe. ³⁰ Ní ide ate pɔpwe le á, mlitowun mú, bí ání awikpan bré lafun ta. ³¹ Alí kén, ní mlowun ání ntobí ání fée ide mútɔ bá a, mli bí ání Bulu iwíegýí ámu ilawíe wóyí tá.

³² “Ɖnɔkwali nde mli bláa. Ndemba-abí ánfí fée bumóowu tá, asa íni fée béba mótó. ³³ Ɖsú mba asi fée bótsun, táme mí asun blíhé móɔtsun ekekekeke.

Iwɔsuda

³⁴ “Mlíki wankláán, méni opotsuawa, ntábu pú ɔyító ató ɔmagyáa méegyí mli agywunsu, méni mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ɔbáke amu méebekítá mli fé yibi. ³⁵ Tsúfé íbéba ɔyító ahá féesú. ³⁶ Íni su mligyo, amlíhɔ mpái, méni mlénya ɔwɔnlín tálí tsun ofúla amu féesú, belí mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ansító.”

³⁷ Nke ámutó á, Yesu létsiá yósuná ató Bulu ɔtswékpa unu ɔpa. Onyé á, alanátí yó Nfɔnyíbu ámusu. ³⁸ Ahá tsɔtsɔtsɔ butɔkúsú ba ɔtswékpa unu bake, bonu mu asun blíhé.

22

Bekiklí Yesu Nwunsu

(Mateo 26:1-5; Marko 14:1-2; Yohane 11:45-53)

¹ Israelfɔ Bodobodo MátúhéNke, igyi amósú Katsun Nke ámu gyí íbá bɔfun. ² Bulu igyi ahapú dehen pú Mose mbla asunápú amu bodunká ɔkpa ání bótsun mósú kítá Yesu njaintó, mó mu, tsúfé bude ahá ámu ifú nya.

Yuda Iskariot Lótsulá Ání Ɖbéle Yesu Há

(Mateo 26:14-16; Marko 14:10-11)

³ Inu Ɖbunsám lówie Yuda Iskariot, ogyi Yesu akasípú dúanyɔ ámutó ɔkuletó. ⁴ Mú su ɔɔyɔ Bulu igyi ahapú dehen pú Bulu ɔtswékpa agyópu dehen wá, bekítá agywun alíá ɔbéle Yesu há amú. ⁵ Ansí légyi amú. Mú su botsulá ání béka mu ikɔ. ⁶ Yuda lótsulá. Mú su olodunká ɔkpa ání ɔbótsun mósú híéé lé Yesu há amú, bréá ahá tsɔtsɔtsɔ ámu buma unu.

Katsun Atogyihe Gyí

(Mateo 26:17-19; Marko 14:12-21; Yohane 13:21-30)

⁷ Bodobodo MátúhéNke ámutó ekeá butómó Israelfɔsu Katsun Nke akúfa lɔfun. ⁸ Yesu lówa Petro mva Yohane ɔbéé, buyóbwe Israelfɔsu Katsun atogyihe amu yai ha amú.

⁹ Petro mva Yohane befité mu beé, “Aní Wíé, nkónu ayóbwe mú yai?”

¹⁰ Mú ɔlebláa amú ɔbéé, “Ní mlowíé wúlu ɔnó á, mléfia oyin ɔkúvá ɔsu ntsu-ɔló. Mlíbuo mu yɔ wóyító. ¹¹ Mlowíé á, mlífite wóyí mu wie amu mlíaa, ‘Osunápú ɔbéé, afite fú, nkónu afóó ɔswíkpa bu, ání mía mí akasípú abéba begyi Katsun atogyihe amu?’ ¹² Obósuná mli abansúru yílé kuá balá mótó yái. Mlíbwe ató ámu yai unu.”

¹³ Petro mva Yohane bɔpu ɔkpa. Boyówun tógyító alí amúú Yesu lébláa amú ámu pépéépé, bɔbwe Katsun atogyihe amu yái unu.

Yesu Ntúpwɛ Atogyihe Tráhe

(Mateo 26:26-30; Marko 14:22-26; 1 Korintofɔ 11:23-25)

¹⁴ Ató ámu gyíbi lɔfun, Yesu mva mu sumbí ayɔpú beba betsiá ɔpúnú ámu asi. ¹⁵ Yesu lébláa amú ɔbéé, “Nhíé ndeklé mbéé, mía mlunyo abégyi Katsun Nketó atogyihe anfi asa mí anwun iwɔsun. ¹⁶ Tsúfé nde mli bláa mbéé, mméetrá gyi mú ekekekeke yófun ekeá itó ámutó atogyihe anfi ulí há ámu laba mótó Bulu iwíegyí amutó.”

¹⁷ Inu olotsu ntá-ewe, dá Bulu ipán, ɔlebláa amú ɔbéé, “Mlíhɔ amlinu ha aba. ¹⁸ Tsúfé nde mli bláa mbéé, mméetrá nu wáin-abí ntá ánfí ekekekeke yófun bréá Bulu iwíegyí ámu íbéba.”

¹⁹ Inu ɔlele bodobodo ipín, ɔleda Bulu ipán, bíábía mótó púhá amú, blí ɔbéé, “Mí ɔyulúá mli su nasí há ní. Mlítsia bwe íni pukain mísú.” ²⁰ Alí kén, bréá begyi ató ámu tá á, olotsu ntá-ewe ámu há amú, blí ɔbéé, “Ntá-ewe ánfí gyí Bulu ntam pɔpwɛ ání nétseí mí obugya wólí púsí mósú há mli ní.

²¹ “Ínía ndeblí á, mía ɔhá ámutó ɔbéle mí há ámu íbi da ɔlepe ɔkuletó. ²² Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí nówu fé alíá Bulu léhɛ yái, táme ɔhá ámutó ɔbéle mí há ámu ɔgyówi.”

²³ Inu befi asi bude aba fité beé, “Ngya anitó ma ɔbóbwe íni?”

Ma Ɖbóbwe Ɖhande?

²⁴ Nwéengyi léba sumbí ayọ́pú ámutà, amótó òmúvǎ òbóbwe òhande sv. ²⁵ Yesu lébláa amú òbée, “Òmátófo awíe bubu túmi amú ahásu. Ahá ámu butetí amú ahande be, ‘Buale agyípu.’” ²⁶ Táme mlitò mú á, umába ali. Òhá ání odekléá òbóbwe mlitò òhande òbwée mu iwí òtráhe. Òhá ání odeklé òbée, móbwe mli nkǎá ogyápu é òbwée mu iwí fé osúmpú. ²⁷ Ma dún mu ba? Òhá ání otsie òpúnúbasí lóó, ntée òhá ání odesúm òpúnú ámu asi? Megyí òhá ámúú otsie mó asi ámu dun? Táme mbu mlitò fé osúmpú.

²⁸ “Mlilówa klun buo mi mí isókí féétó ni. ²⁹ Ali ámúú mí Sí layáí mí owíe amu a, alí mí é nde mli yaí ní, ³⁰ méni mlétsiá mí òpúnúbasí, gyi ató, nú ntá mí iwíe ogyíkpá inu. Mlétsiá awíe mbíasú, gyi Israel abusuan dúanyo ámu asún.”

Petro Òbósuwí Òbée Múmeyín Yesu

(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Yohane 13:36-38)

³¹ Yesu lébláa Simon Petro òbée, “Simon, Simon! Kí, Òbunsám dé òkpa kulí òbée, obófuní mli fé ayó. ³² Táme nakókóli Bulu há fú mbée, fumádúda hógýtò. Ní feyínkí ba mí wá á, wa fú aba ámu é òwunlín.”

³³ Petro lébláa mu òbée, “Mí Wíe natsúlá, ní obu igyi kúráá mía funyò abédu. Ní lowu igyi é á, mía funyò abówu.”

³⁴ Yesu lébláa mu òbée, “Petro, nde fú bláa mbée, nde, asa bate òbée ònó á, fósuwí pú ibi wá ogyá tse sa fée fúmeyín mí.”

Iwíklí Ání Ibéba Ekekó

³⁵ Inu Yesu léfité akasípú amu òbée, “Bréá nòwa mli sumbí, mlumédé sika akente, mlumédé akpankogyo ntée ntukuta nyòòsì a, tòku lehián mli?”

Bele mú ònó be, “Èkekèkè! Tòtò mehián anu.”

³⁶ Múú òlebláa amú òbée, “Táme séi mú á, fúá fúbu sika kente, ntée akpankogyo a, tsu kita. Ní mlitò òku má òdayí iya anyò á, òfé mu tati puho ku! ³⁷ Tsúfé ilehián ání mí iwí asún ámúú ibu Bulu asun wanlínhéto ámu ibéba mútò. Bòwanlín be, ‘Bekla mu wá lakpan abwepótò.’ Tsúfé asún ámúú bòwanlín tsú mí iwí ámu ibá lafun ta.”

³⁸ Akasípú amu bebláa mu be, “Ani Wíe, kí, ndayí anyò ní.”

Múú Yesu lébláa amú òbée, “Itso.”

Mpáibò Nfò-nyíbusu

(Mateo 26:36-46; Marko 14:32-42)

³⁹ Yesu lédali wúluto yó Nfò-nyíbu ámusu, fé alíá otetsiá yó inu yáí. Mu akasípú é bobuo mu. ⁴⁰ Bréá bowie inu á, òlebláa amú òbée, “Mlíkokoli Bulu, méni mlumóowíe isókíto.”

⁴¹ Múú òledali amótó yó nkǎá kpalobí fé nfi múa nfi, yéda akpawunu bó mpái òbée, ⁴² “Mí Sí, ní fótulá á, ha ntá-ewe ánfí* itsun misu. Táme megyí tóá ndeklé, múa fudeklé ibá mútò.” ⁴³ Inu Bulu-òbòpu lótsu òsúsú bá bele iwí òwan súná mu, wá mu òwunlín. ⁴⁴ Asún ihíe de mu háan. Mú sv òlòbò mpái kínkíínkín. Uleha mu apípi lemlí fé obugya, idetún da òsulótò ta-ta-ta.

⁴⁵ Bréá òlòkúsú tsú mpái ámu òòkpá, yínkí ba akasípú amu wá á, olowun ání budedídi. Awirehò de amú. Mú sv iwí lawú amú. ⁴⁶ Múú òlefité amú òbée, “Ntogyí sò mlidédídi? Mlíkusv amlíkokoli Bulu, méni mlumóowíe isókíto.”

Yesu Kitá

(Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Yohane 18:1-11)

⁴⁷ Yesu ònó mesi, òdòm bowotíí amúsú. Akasípú dúanyo ámutò òkuleá butetí mu Yuda gyá amú nkǎá. Inu òlenatí tó Yesu òbée, amulata mu puta, ⁴⁸ táme Yesu léfité mu òbée, “Yuda, latá félatá mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí pútá, púlé mí há?”

⁴⁹ Akasípú amúú bubu Yesu wá ámu bowun tóá ibá. Mú sv befité Yesu be, “Akóò amú? Aníbu ndayí.” ⁵⁰ Inu amótó òkule lótsu mu òdayí kpá Bulu igyí òhapú dehen osúmpú òku gyọpí-ìsv lé.

⁵¹ Yesu lébláa òkasípú amu òbée, “Mábwe! Isíi mli òka!” Inu òlòpu ibi da osúmpú amu ìsv ámu, ileyínkí tsá.

* 22:42 Ntá-ewe ánfí igyi iwíòsun ání Yesu obówun.

⁵² Múy Yesu léfité Bulu igyí ahapú dehen, Bulu otswékpa agyópu ahande pú Yudafó ahande amúb beba mu okitákpá amu obéé, “Ogyo otswapú ngyi, sù mlilatsú nkpotí pú ndayí mlebá mí okitákpá? ⁵³ Ntsie mli wá Bulu otswékpa wunsinésú ekekegyíeke, mlumópu ibi da mi ekekekeke. Táme mli bré ní, oklún túmi dé iwíe gyí.”

Petro Lóswí Obéé Mumeyín Yesu

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marko 14:53-54, 66-72; Yohane 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Inu ahá ámu bekitá Yesu, kpá mu ya Bulu igyí ahapú dehen wóyító. Petro lépetí obuo amú oma tsútsúútsú. ⁵⁵ Táme bréá bosun agyabi wunsinésú unu, butsie mú asi á, Petro léyétsiá amú wá. ⁵⁶ Otsibi okvá ogyi osúmpú unu lówun ání Petro tsie ogyá ámu asi, oklú mu díín, blí obéé, “Oyin ání é buo Yesu!”

⁵⁷ Táme Petro lópu onólí blí obéé, “Otsi, mmeyín mu otinetunel!”

⁵⁸ Ulobwe kpalobí á, oha oku é lówun Petro, oklúla Petro obéé, “Fó é fúbv amútó.”

Táme Petro lébláa mu obéé, “Owíé, megyí mí ní!”

⁵⁹ Fé dñhwírí kule oma a, oha bambá é léba botsulá músó obéé, “Lélé, oyin ání é létsiá mu wá, tsúfé Galileayin ogyi.”

⁶⁰ Táme Petro léle mú onó obéé, “Agya! Kí, mmeyín asún ání iwí kuku.”

Petro onó mesi, bate lóbñn. ⁶¹ Aní Wíe Yesu lédamli kí Petro. Inu Petro lékaín asún amúb aní Wíe lébláa mu obéé, “Fóswí tse sa fée fumeyín mí asa bate obéé onó onyeni.” ámusu. ⁶² Inu okludalí yó kpankpá híe yósu.

Yesu Ahinlá Bwe

(Mateo 26:67-68; Marko 14:65)

⁶³ Yesusu akípu befi asi bude mu ahinlá bwe, bude mu da. ⁶⁴ Bapu ató klí mu ansíbi, fíté mu beé, “Bulu onósú otóipú, maladá fú? Bla aní.” ⁶⁵ Bekpa mu asiabí, bláa mu nyányála.

Yudafó Asún Agyípu Ansító Lú

(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Yohane 18:19-24)

⁶⁶ Yudafó ahande, Bulu igyí ahapú dehen pú Mose mbla asunápú amu befia oyi kehe nyanki-nyanki, bebitá Yesu belú amú ansító. ⁶⁷ Bebláa Yesu beé, “Ní fúgyí Kristo, (ohá amúb Bulu ladá mu ofúli amu) a, bla aní.”

Yesu lébláa amú obéé, “Ní nebláa mli kúráá, mlumóhogyi. ⁶⁸ Ní nefité mli asvanku é á, mluméele mú onó. ⁶⁹ Táme tsú séi púya a, mí, Nyankpusa-Mu-Bi ání nétsiá Bulu Otúmípu amu gyapusu.”

⁷⁰ Amú féé befité Yesu beé, “Mú su fúgyí Bulu mu Bi ámu ní?”

Yesu lébláa amú obéé, “Ee, onokwali amu mlilabli á.”

⁷¹ Inu befité aba beé, “Ntogyi sù abétrá dunká adansífo bámbá? Mú anulanú tsú mu onutó onó á.”

23

Yesu Kpa Ya Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Yohane 18:28-38)

¹ Inu ahá amúb befia unu ámu bokusú kpá Yesu ya omású ogyípu Pilato. ² Beka asún dínká musu beé, “Anilawun ání oyin ání dé omá ánfító ahá yintá. Ode amú bláa obéé, bumátra ka lampóo há Roma owíe dehen. Odeblí é obéé, mugyí Kristo, (ohá ání Bulu ladá mu ofúli amu), idesuná ání owíe ogyi.”

³ Pilato léfité Yesu obéé, “Fúgyí Yudafó owíe amu ní?”

Yesu léle mú onó obéé, “Ee, mú fabli á.”

⁴ Pilato lébláa Bulu igyí ahapú dehen pú odam amu obéé, “Mmókúwun tsitsa kukuá oyin ání labwé.”

⁵ Táme amú mú bude mútú kótóo beé, “Odepv mu atosunáhé tí itré múa ikó wá Yudea omá ánfító. Olesi mú asi tsú Galilea, alapú bowie nfu.”

Yesu Líí Herode Ansító

⁶ Bréá Pilato lónu asún ání á, oklúlé obéé, “Galileayin oyin ání gyí?” ⁷ Bréá oklú ání Yesu otsú Galilea, otínéá owíe Herode dé iwíe gyí a, oklú bekpá mu ya Herode. Alí bré

ámuto á, Herode bu Yerusalem wíluto unu. ⁸ Bréá owíe Herode lówun Yesu a, ansí lehie gyi mu. Tsúfé olodunká ání obówun mu dodoodo, mu iwí asún ání alanú sv. Odeklé ání Yesu obwée osúna ku suna mu. ⁹ Mú sv oléfíté Yesu asún tsòtsòtsò, táme Yesu méele kuku onó. ¹⁰ Bulu igyí ahapú dehen amu pú Mose mbala asunápú amu bulí unu, budekplón ka asún dínká musu. ¹¹ Owíe Herode mva mu isá akòpú ámu é bəsvpáa mu, bwé mu ahinlá. Bəpu sríki ligá ku wá mu, beyinkía mu ya Pilato. ¹² Owíe Herode mva Pilato bemlí anyawíe tsú eke ámu. Teki amú nsiné uma ale yáí.

Yesu Lowu Ipón Ha

(Mateo 27:15-26; Marko 15:6-15; Yohane 18:39-19:16)

¹³ Pilato létí Bulu igyí ahapú dehen, Yudafə ahande pú omá ámu fée befia. ¹⁴ Mú olébláa amú obée, “Mlilékpá oyin ánfí ba mi mlíaa, ode omá ámu agywun yintá. Nafíté mu onótó asún mli ansító, nawun ání asún ámúbú mliléka dínká musu ámu uma mótó. ¹⁵ Owíe Herode é lawun mú alí. Mú sù alayínkía mu sísí aní ní. Oyín ánfí mókúbwé tətəá bómə mu. ¹⁶ Iní sv néha bépítí mu ató, mí ansi mu onati.”

¹⁷⁻¹⁸ Inu odəm amu fée bəklón blí beə, “Le mu unu, afusi Baraba ha aní!”* ¹⁹ (Baraba anfi da obu, tsúfé oləkusú líí wúlu amusu, oləmə əha é mótó.)

²⁰ Pilato lékléá obési Yesu. Mú sv olétrá tóí kplá odəm amu. ²¹ Táme bəklón kóklókú bláa mu beə, “Da mu manta oyikpalíhesu! Da mu manta oyikpalíhesu!”

²² Pilato lébláa amú otse saasi obée, “Tsítsa məmú alabwé? Mməkówun tóá alabwé, sù néha bómə mu. Néha abupiti mu ató, onati.”

²³ Táme bubu músú budekplón kúklókú beə, əháa abuda mu manta oyikpalíhesu. Inu bəduv mu onólí. ²⁴ Mú sv Pilato lóbwe dínká tó ámúbú budekplón ámusu. ²⁵ Olesi oyin ámúbú oləkusú líí omá ámusu, mótó əha mótó sù oda obu ámu, olesi Yesu há mu isá akòpú obée bubwée mu alí ahá ámu budekplé.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhesu

(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Yohane 19:17-27)

²⁶ Bréá bəkpa Yesu bəyó á, befia Kireneyin əkvá butetí mu Simon. Otsú abúasi. Isá akòpú ámu beka mu híe beə əsúra oyikpalíhe amu buo Yesu.

²⁷ Odəm bobuo Yesu. Atsiá bubu amótó bupu amú anyópú, bvhíe budesú ha Yesu. ²⁸ Yesu lédamlí, olébláa amú obée, “Yerusalemfə atsi, mlímásu mi. Mlísu mli iwí pú mli abí. ²⁹ Tsúfé nke ku íbá mléblí mlíaa, ‘Bulu layúlá atsiá buməkúkwíí kí, obí mókúdí amú opúnitə kí, obí mókúnyópú amú é kí.’ ³⁰ Alí bré ámutə á, ahá bébláa abu beə, ‘Mlíbwie bun anísv. Nkúku, mlípula aní.’ ³¹ Tsúfé ní bude oyi bəbwe ogyá wa alí á, nkáli bóbwe oyi wlihe?”†

³² Isá akòpú ámu bəkpa lalahe abwepú abanyó é mántá Yesusu, bəyómə amú. ³³ Bréá bowie ətnekvá butetí unu “Nwun Okokobi” a, befa Yesu mántá oyikpalíhesu. Bəda amú abanyó ámu é mántá nyikpalíhesu. Əkule bu Yesu gyəpísv, əkule é bu mu binasv. ³⁴ Inu Yesu léblí obée, “Mí Sí, sikie amú, tsúfé bumeyín tóá budebwe.”‡

Isá akòpú ámu bətswi abi ye Yesu atadietə. ³⁵ Ahá tsòtsòtsò ámúbú bobuo amú yó unu ámu besi bulí unu bude mu kí. Yudafə ahande amu bəbwe mu ahinlá beə, “Oləhə ahá nkpa. Ní lélé mgyí Kristo, əhá ámúbú Bulu ladá mu ofúli), mu Bulu lalé ní á, əhə mu iwí nkpa!”

³⁶⁻³⁷ Isá akòpú ámu é bəpu ntá odái tin mu onó, bwé mu ahinlá beə, “Ní fúgyí Yudafə owíe amu ní á, le fú iwí!”

³⁸ Bəwanlín ató mántá oyikpalíhe amu awunso beə, “YUDAFƏ OWÍE AMU NI.”

³⁹ Lalahe abwepú ámúbú befa mántá oyikpalíhesu ámutə əkule léblí Yesu iwí abususu obée, “Megyí fúgyí Kristo amu ní? Le fú iwí, afule aní mēe!”

* ^{23:17-18} Mótó yée 17 bu nwuló dada amu akutə: Katsun Nke kugyíkutə á, lehián ání Pilato obési obu ədípú əkule ání Yudafə ámu budekplé há amú. † ^{23:31} Ní mí ánfí mí asún da əkpa ánfí kúráá budebwe alí á, nkáli Bulu obóbwe ahá ání bəgyi pón mu ansító? ‡ ^{23:34} Mótó yée 34 uma nwuló dada amu akutə.

⁴⁰ Táme onyɔɔsi amu lówa iyun wá mu ɔbéé, “Fumédé Bulu ifú nya! Fúa munyɔ fée dé isubití kule h́ó. ⁴¹ Aní mú á, aní isubití ida ɔkpa, aní lakpan ání anulóbwe sv. Táme oyin ání mú m̀ókúbwé laláhe kuku.” ⁴² Mú ɔlebláa Yesu ɔbéé, “Yesu, ní febá fú iwíe ogyíkpa a, kain m̀ísú!”

⁴³ Yesu lébláa mu ɔbéé, “Ɔnɔkwali nde fú bláa. Nde, mía funyɔ abétsiá Paradiso.”

Yesu Lowu

(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Yohane 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Alí bré ání ibóbwe fé ɔpa dóduányɔ. Owí leta ɔsulúv amusu fée alu yófun ntóɔpwe ɔsato. Owí metrá lun ε. Inu á, tati ámúú bəpuká Bulu Ɔtswékpa obu ámuto ilebalí anyɔ. ⁴⁶ Yesu lókplun kúklókúú blí ɔbéé, “Mí Sí, napó mí ɔhé wá fú ibito.” Olenya blí alí tá pé, ɔlele ɔhé.

⁴⁷ Bréá isá akəpú ɔhande amu lówun tóá ilaba a, ɔlekanfú Bulu ɔbéé, “Lélé, ɔha yilé oyin ání gyí.”

⁴⁸ Ahá ámúú bulú inu ámu fée bowun tóá ilaba, bəpu awirehɔ náti bəyó wóyí. ⁴⁹ Táme amúá buyin Yesu pú atsi ámúú bobuo mu tsú Galilea ɔmátó ámu besi bulú tsútsúútsú bode itóá ide m̀sú yɔ kí.

Yesu Pulá

(Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Yohane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Oyin ɔku létsiá, butetí mu Yosef. Otsú Yuda wúlu kuá butetí mú Arimateato. Ɔha yilé ogyi, obú é bu musu. Ibu m̀tótá ɔbu ɔmá ámu asún agyíputɔ, táme omotsulá dínká amú agywun pú amú bwehé ánfisu. Otsie ogyo Bulu iwíegyí ámu. ⁵² Oyin ání lóyɔ Pilato wá, yókulí mu ɔkpa ɔbéé, osíi Yesu fúli amu ha mu. Pilato léha mu ɔkpa. ⁵³ Inu Yosef léyesíi Yesu fúli, ɔləpu ɔhráda kíklí mu iwi, pú mu yówa ɔbó kuá mu onutó ɔleha beda butátó há mu iwi, buməkópúlá ɔhaa m̀tótó kí. ⁵⁴ Eke ámu igyi Fieda. Eke ámu igyi ogyá ɔduɔáké. Owí inyá tá pé, ɔkpónú ɔdaké ámu lafi asi.

⁵⁵ Atsi ámúú bubuo mu tsú Galilea amu bobuo Yosef yéki Yesu opulákpá pú aliá ɔləpu fúli amu tswi ɔbó ámuto. ⁵⁶ Beyinkí yó wóyí yókwe ohuam, ɔhíén pú ofobí fánfán ání bópu yékpa Yesu. Botsutsúa abubwe ta á, owí latá, beda ɔkpónú ɔkpónú ɔdaké ámu fé aliá Mose Mbla leblí.

24

Yesu Kusú Tsú Afúlitɔ

(Mateo 28:1-10; Marko 16:1-8; Yohane 20:1-10)

¹ Kwasiada, igyi ndawótswító eke gyankpapo bake a, atsi ámu bəkusú tsú afá ámúú bəkwe yáí ámu yó Yesu ntsán ámu asi. ² Bowun ání bamína ibwi ámúú bəputin ɔbó ámu ɔnó ámu lé inu. ³ Mú sv bebitíwíé ɔbó ámuto, táme bumowun Yesu fúli amu. ⁴ Besi bulú, bode nwuntɔ bu. Beki a, ayin abanyó aku líi amú wá inu á. Amú atadie de ogyá kpa. ⁵ Ifú lekítá atsi ámu, beda akpawunu pú ansító bun ɔsulúto. Táme ayin ámu befité amú beé, “Ntogyi só mlidé ɔkiankpapo dunká afúlitɔ? ⁶ Ɔma nfi, alakósú! Mlikaun asún ámúú ɔlebláa mli bréá mliá munyɔ mliɔv Galilea ɔmátó ámusu. ⁷ Ɔbéé, ‘Ilehián ání béle mí, Nyankpɔsa-Mv-Bi ání há lakpan abwepú. Béda mí mántá oyikpalíhesu. Mú eke sáásí a, nókusú tsú afúlitɔ.’ ” ⁸ Inu atsi ámu bekaín Yesu asún ánfisu. ⁹ Beyinkí tsú ntsán ámu asi bebláa sumbí ayəpú dúɔkon ámu pú aha atráhe amúú bubu inu ámu fée tóá bayówun.

¹⁰ Atsiá bəyɔ ntsán ámu asi gyí, Magdalayintse Maria, Yohana pú Yakobo mu yin Maria. Amúá atsi akvá bubu amótó lékla asún ání suná sumbí ayəpú ámu. ¹¹ Asún ámu lobwe sumbí ayəpú ámu fé mimlála. Mú sv buməhə m̀sú gyi. ¹² Táme Petro mú lókusú, tsíi ɔsri yó ntsán ámu asi. Olobun kpeléki ɔbó ámuto. Tati ámúú bəpupúlá Yesu nkule olowun ání ida ifóntó. Oleyinkí yó wóyító, ɔde nwuntɔ bu tsú asún ání ilaba anfi iwi.*

Emaus Wúlutɔ Yɔ

(Marko 16:12-13)

* 24:12 M̀tótó yée 12 ima nwulú dada amu akuto.

¹³ Εκε άμν κέν ά, abúopu amv abanyó benatí bəyó wúlu kvá butetí mú Emausto. Tsú Yerusalem ya unv bóbwe fé máli asienó. ¹⁴ Amó nkule buna bude nkəmbə gyí tsu asún ámú ilaba amv iwí. ¹⁵ Bréá bude mótó yə á, Yesu onutó é lóbətv amó, mva amónyo buna. ¹⁶ Bulu létin amó ansí. Mú sv bumebi mv. ¹⁷ Yesu léfité amó əbéε, “Amansv iwí nkəmbə mluná mldégyí alí?”

Besi lí tikpa, awirehə lekítá amó. ¹⁸ Amótó əkuleá butetí mv Kleopa léfité əbéε, “Fú nkule gyí əfəó Yerusalem wúlutə, fómeyín asún ání ilaba unv nke ánfítə?”

¹⁹ Yesu léfité mv əbéε, “Amansv igyi?”

Bebláa mv bæε, “Yesu, Nasaretyin amv iwí asún igyi. Bulu ənósú ətəípó ogyi. Əlbwe ofúla akpənkpənti, blí Bulu asún túmisv, Bulu mva anyánkpsa féé ansító. ²⁰ Aní Bulu igyi ahapú dehen pú wúlu ahande bapú mv há ahá, bahá mv lowu ipón, dá mv mántá oyikpalíhesv. ²¹ Teki mvgyi əhá ání aniléki əkpa aniaa, əbéha aní Israelfə abégyi iwí ní. Nde eke sáásí əpá asún ánfí lébá. ²²⁻²³ Múá idv n kúráá á, anitə atsi akv bayó mv ntsán ámv asi bakiení, táme bumowun mv fúli amv. Bæε, bayówun Bulu-abəpv akv babláa amó bæε, əbv nkpa. Tóá beyinkí bebláa aní lawá aní wánwan. ²⁴ Íni sv anitə akv é basrí yó ntsán ámv asi, bayówun mú fé alíá atsi ámv beba beblí. Amó é bumowun fúli amv.”

²⁵ Yesu lébláa amó əbéε, “Mlímimlá o! Mli agywun tamayó agyómá əsasv. Nkálí igyi só mlímóhə asún ámú Bulu ənósú ətəípó amv beblí tsvi amv féésú gyi? ²⁶ Mliméyín mluaa, ilehián ání Kristo, (əhá ání Bulu ladá mv ofúli amv) obówun iwəsvn, asa obénya mv numnyam?” ²⁷ Inu Yesu léle mv iwí asún ání bəwanlín wá Bulu asvn wanlínhé amv, tsú Mosesv bətv Bulu ənósú ətəípó amv féésú así súná amó.

²⁸ Bréá bowie wúlu amv tə bəyó á, Yesu lóbwe fé ədetsúv n əyó ətine bambá. ²⁹ Táme abúopu amv bebláa mv bæε, “Aní sí, owí lapən, di aní wá nde.” Mú sv Yesu lébaí yó amó wá. ³⁰ Bréá bude ató gyí a, Yesu léle bodobodo ipín, dá Bulu ipán. Múú olebiabía mótó púhá amó. ³¹ Inv nsv amó ansísú letítú amó, bebi mv, táme ələfwí sí amó. ³² Inu befité aba bæε, “Ansí məhiε gyí aní bré ámú bə mnyo aniná, əde aní asún bláa, əde Bulu asvn wanlínhé amv asi le súná aní ámv?”

³³ Bəksú insv yínki ba Yerusalem. Beba a, sumbí ayəpú dúəkv n ámv pú aha tráhe bafia, ³⁴ búdeblí bæε, “Lélé, aní Wíε lakúsú. Alalé iwí əwan súná Simon!”

³⁵ Mú sv ahá abanyó ámv é beblí tóá bayówun əkpatə. Tóá bəpvbí mv gyí bodobodo amó oleye ha amó ámv.

Yesu Iwəwanle Súná Mv Akasípó

(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Yohane 20:19-23; Gyumagyihe 1:6-8)

³⁶ Ahá abanyó ámv bubu mósú budətəí alí á, Yesu onutó léba belú amó nsiné. Əleblí əbéε, “Iwí ilwíi mlí.”†

³⁷ Opúni letsíí amó, bəwan. Iəbwe amó fé fúli budewúun. ³⁸ Inu Yesu léfité amó əbéε, “Ntogyi só mldé ifú nya, mldé nwéen gyí mli klvntə alí? ³⁹ Mlikí mí ibi, amlíkí mí ayabiasí. Megyí mí onutó ní? Mlikita mí amlíkí. Fúli má əyvlóv móa awú fé alíá mv.”

⁴⁰ Bréá əleblí asún ánfí tá á, əlpv mv ibi pú mv ayabi súná amó. ⁴¹ Ansí lehiε gyi amó, asún ámv é lówa amó wánwan. Mú sv bumohogyi ání lélé mv ní. Inu əlefíté amó əbéε, “Mlív atogyihe kv nfi?” ⁴² Beha mv iye təhé itin kv, ⁴³ ələhə mú, wí mú amó ansító unv.

⁴⁴ Inu əlebláa amó əbéε, “Íni gyí asún ání nebláa mli bréá mv mli wá ní. Nebláa mli mbéε, ilehián ání mí iwí asún kugyíkúvá bəwanlín wá Mose Mbla, Bulu ənósú ətəípó nwuló pú Israelfə ilv əwulótó féé béba mótó.”

⁴⁵ Inu olobwíí amó agywun, méní bónu Bulu asvn wanlínhé amv asi. ⁴⁶ Əlebláa amó əbéε, “Bəwanlín tsvi bæε, Kristo, (əhá ámú Bulu ladá mv ofúli amv) amv obówun iwəsvn, wú. Bulu əbəkúsú mv mú eke sáásí tsú afúlitə. ⁴⁷ Mú əma a, ahá béda Bulu asvn wankláán ámv əkan mí idátó há əmá féé bæε budámli klvntə, féki Bulu obési amó lakpan kíé amó. Bəfi mú así tsú Yerusalem. ⁴⁸ Mligyí mí adansífə há asún ánfí ní. ⁴⁹ Nópυ Əηε Wankíhε

† 24:36 əleblí əbéε, “Iwí ilwíi mlí.” uma nwuló dada amv akv tə.

amóú mí Sí léhɛ yáí há mli ámu sísí mli. Mú sɔ mlɛtsia wúlu anfitɔ alu yóɔn ekeá ɔɣe Wankíhé amu obótsu ɔsúsú bá beha mli túmi.”

Yesu ɔsúsú Yɔ

(Marko 16:19-20; Gyumagyiɛ 1:9-11)

⁵⁰ Bréá Yesu léblí asón ánfɛ tá á, ɔlekpa amó dáli, bɔyɔ Betania wúlutɔ. Inu olotsu ibi fúá, yúlá amó. ⁵¹ Bréá ɔde amó yulá á, mua amúnyɔ nsiné lówa ifó wa bi, Bulu lótsu mu ya ɔsúsú. ⁵² Inu beda akpawunu súm mu, bɔpu ansigyí kpɔnkpɔntɔ yínkí yétsiá Yerusalem.

⁵³ Betsiá yó Bulu ɔtswékpa unu brégyíbré, yékanfó Bulu.

ASun Wankláán Ání
Yohane
Lówanlín

¹ Asa ọ́yí lebelun a, Asún ámu bu unu. Asún ámu mva Bulu bu unu. Asún ámu gyí Bulu.

Asún Ání Itehá Nkpa

² Asún ámu mva Bulu bu unu asa ọ́yí lebelun. ³ Musú Bulu lótsun bwe tógyító. Tọtọ́tọ́ má unvá Bulu lóbwé tsun mu ọ́ma. ⁴ Mútọ́ nkpa itsú. Nkpa ámu tóprú wanki ba ahá fẹ́é ní. ⁵ Wanki anfi tọ́wánkí oklúntọ́, táme oklún mókúgyi mósú ki.

⁶ Bulu lówa oyin ọ́kúvá butetí mu Yohane* sísí. ⁷ Ọ́leba bebláa ahá wanki amu iwí asún, méni ahá fẹ́é bóhọ́ asún ámusu gyi. ⁸ Megyí Yohane onutó gyi wanki amu. Mu mú wanki amu iwí asún ọ́leba bebláa ahá. ⁹ Ọ́há ámuú ogyi wanki onutó, ọ́tọ́wánkí há ọ́hagyíọ́ha amu ọ́bá ọ́yító.

¹⁰ Ọ́bu ọ́yí ánfító. Musú Bulu lótsun bwe ọ́yí, táme ọ́yí ánfító atsiáprú bumebi mu. ¹¹ Ọ́leba mu onutó ọ́mátó, táme mu pi bumọ́họ́ mu. ¹² Táme ọ́leha ahá áni bóhọ́ mu, họ́ mu gyi fẹ́é ọ́kpa áni bubwée Bulu abí. ¹³ Amú Bulu abí bwe motsú ulíntọ́, ntée nyankpusa apébwetọ́, ntée oyin ọ́wọ́li ọ́kpasu. Mboún Bulu onutó lóbwé amú mu abí.

¹⁴ Asún ámu lébemlí nyankpusa, oletsia anitọ́. Awitọ́le prú ọ́nọ́kwali sọ́n létsia mútọ́. Anilówun mu numnyam. Mu Si lówa mu numnyam amu, tsúfẹ́ Obí ọ́kọ́kónú ọ́kule pé ogyi há mu.

¹⁵ Yohane léle mu súná, tóí tsú mu iwí ọ́bée, “Ọ́ni iwí asún neblí mbée, ‘Ọ́há ámuú obuo mi ọ́bá ámu dún mi, tsúfẹ́ ọ́bu unu asa bọ́kwí mí’ ” ní.

¹⁶ Mu awitọ́le itsọ́. Íni sọ́ ọ́de awitọ́le tsọ́tsọ́tọ́ ánfí wa há aní fẹ́é ní. ¹⁷ Mosesu Bulu mbla ámu ná ọ́leba, táme ọ́nọ́kwali múa awitọ́le mú una aní Wíe Yesu Kristosu ọ́leba. ¹⁸ Ọ́haa mókówun Bulu ki. Obí ọ́kọ́kónú ọ́kule pé, mu onutó ogyi Bulu, otsie Ọ́sí ámu gyọ́pısu, Ọ́sí ámu tehié kle mu asún ámu, nkule labláa aní alhá Bulu gyí.

Asú Ọ́bọ́prú Yohane Bulu Asún Ọ́kanda

(Mateo 3:1-12; Marko 1:1-8; Luka 3:1-18)

¹⁹⁻²⁰ Yudafo ahande áni bubu Yerusalem bọ́wa Bulu igyí ahapú prú Lewifo Yohane wá bẹe buyéfité mu bẹe, ma ogyi? Yohane mési asvansu njáin amú. Ọ́lele bláa amú ọ́bée, “Megyí mígyí Kristo, (ọ́há ámuú Bulu ladá mu ofúli amu).” ²¹ Befité mu bẹe, “Mómú fúgyí ma? Fúgyí Elia?”

Ọ́lele mú ọ́nọ́ ọ́bée, “Megyí mígyí Elia.”

Betrá fité mu bẹe, “Fúgyí Bulu ọ́nọ́sú ọ́tọ́iprú amú ọ́bẹ́ba amu?”

Ọ́lele mú ọ́nọ́ ọ́bée, “Ó-o.”

²² Mú befíté mu bẹe, “Ma fuhíé fúgyi? Bla aní, méni abéyébláa ahá ámuú bọ́wa aní ámu. Nkálí fúdeblí tsú fú onutó iwí?”

²³ Yohane lópru asún áni Bulu ọ́nọ́sú ọ́tọ́iprú Yesaia léblí tswi lé mú ọ́nọ́ ọ́bée, “Mígyí ọ́há ámuú ọ́dekplún dimbísú ọ́bée,

‘Mlitswii aní Wíe ikpa ámu ha mu’ amu ni.”

²⁴⁻²⁵ Inu Farisifo akúvá bọ́wa Yohane wá é befíté mu bẹe, “Ní megyí fúgyí Kristo amu, megyí fúgyí Elia ntée Bulu Ọ́nọ́sú Ọ́tọ́iprú amú ọ́bẹ́ba amu é á, ntogyi sọ́ fúde ahá asú bọ́?”

²⁶ Yohane léle mú ọ́nọ́ ọ́bée, “Ntsu ndepubó ahá asú, táme ọ́ha ọ́ku bu mlitọ́ nfi, mluméyin mu. ²⁷ Múgyi ọ́há áni obuo mi ọ́bá ní. Mmọ́fun áni nésankí mu ntukuta ọ́fẹ́ kpán.”

²⁸ Asún ánfí fẹ́é léba Yordan ntsu ọ́bun Betania wúlutọ́. Inú Yohane létsia bó ahá asú ní.

Bulu Okúfabi

²⁹ Ọ́yi kehe a, Yohane lówun áni Yesu ná ọ́bá mu wá. Mú ọ́lebláa ahá ámu ọ́bée, “Mliki, Bulu Okúfabi amu ọ́bá á. Musú Bulu tọ́tsun sí ọ́yító ahá lakpan kíe amú ní! ³⁰ Mu iwí

* 1:6 Asú Ọ́bọ́prú Yohane

asún neblí mbée, ‘Ɔku buo mi ɔ́bá. Ɖɔɔn mi, tsúfɛ ɔ́bu unv asa bɔkwí mí’ ní. ³¹ Mí onutó mmeyín mu, táme neba nde ahá asú bɔ, méni Israelfɔ bébi ɔ́há ání ogyi.”

³² Yohane léblí ɔ́bée, “Nowun Ɖɛɛ Wankíhé amu, ɔ́lekplí tsú ɔ́súsú fé abróduma bogyonká musu. ³³ Mí onutó mmeyín mu, táme Bulu lówa mí ɔ́bée mbá bɔpu ntsu bɔ ahá asú. Múlébláa mi ɔ́bée, ‘Ɖhá á múbú fówun Ɖɛɛ Wankíhé amu ɔ́békplí tsú ɔ́súsú bogyonká musu ámu ɔ́bɔpu Ɖɛɛ Wankíhé amu bó ahá asú ní.’ ³⁴ Nawun ání ilaba mótó. Mú su nde mu iwɔ adánsiɛ gyí mbée, mɔgyí Bulu mu Bi ámu ni.”

Yesu Akasípú Agyankpapu

³⁵ Mú ɔyi kehe a, Yohane mua mu akasípú abanyó besankí ba unv. ³⁶ Bréá Yohane lówun Yesu détsúvun a, ɔ́leblí ɔ́bée, “Mlíki, Bulu Okúfabi amu ná unv á.”

³⁷ Akasípú abanyó ámu bonu asún ánti. Mú su bekplá buo Yesu. ³⁸ Yesu lédamlí kí wun ání bubuo mu. Mú ɔ́lefíté amú ɔ́bée, “Ntɔ mlidédunká?”

Befíté mu beɛ, “Osunápú, nkúnu futsie?”

³⁹ Yesu léle mú ɔ́nɔ ɔ́bée, “Mlíba beki.” Mú su ayin abanyó ámu bobuo Yesu yéki mu otsiákpá. Ibóbwe fé ntúpwe dɔnatɔ. Betsiá mu wá tá owí.

⁴⁰ Ayin á múbú bonu asún ání Yohane léblí tsú Yesu iwɔ, bekplá buo Yesu amutɔ ɔ́kule gyí Simon Petro mu pio Andrea. ⁴¹ Mú ɔma a, itɔ gyankpapuá Andrea lóbwe gyí, oloyódunká mu pio Simon, bláa mu ɔ́bée, “Anilawun Mesia.” (Mú asi gyí, “Kristo”, ɔ́há á múbú Bulu ladá mu ofúli amu.)† ⁴² Inu ɔ́lekpa Simon ba Yesu wá.

Yesu léki mu díin, ɔ́leblí ɔ́bée, “Fúgyí Yohane mu bi Simon ni. Tsú nde púya a, bétí fú Kefa.” (Griiki ɔ́blítɔ “Petro.” Mú asi gyí, “Butá.”)

Filipo Mua Nataniel Tɔ

⁴³ Ɔyí kehe a, Yesu lóbwe ɔ́bée móyɔ Galilea ɔ́mátɔ, olowun Filipo. Mú ɔ́lebláa Filipo ɔ́bée, “Buo mi.” ⁴⁴ Filipo otsú Betsaida, Andrea mua Petro wúlutɔ. ⁴⁵ Filipo lówun Nataniel, ɔ́lebláa mu ɔ́bée, “Anilawun oyin á múbú Mose lówanlín mu iwɔ asún wá Bulu mbla ámutɔ, Bulu ɔ́nɔsú atɔ́ipú amu é bɔwanlín mu iwɔ asún ámu. Mu dá gyí Yesu. Mu si gyí Yosef, otsú Nasaret wúlutɔ.”

⁴⁶ Nataniel léfíté mu ɔ́bée, “Itɔ yilé ku bétalí dalɔ tsu Nasaret wúlutɔ?”

Filipo lébláa mu ɔ́bée, “Ba afubeki.”

⁴⁷ Bréá Yesu lówun Nataniel ɔ́bá mu wá á, ɔ́leblí ɔ́bée, “Israelyin onutónutó ní. Afunu kuku ma mutɔ.”

⁴⁸ Nataniel léfíté Yesu ɔ́bée, “Nkálí lɔ́bwe febi mí?”

Yesu léle mú ɔ́nɔ ɔ́bée, “Nowun fu bréá fubv pɔntɔ-oyí ámu asi unv, asa Filipo lébeti fú.”

⁴⁹ Nataniel lébláa mu ɔ́bée, “Osunápú, fúgyí Bulu mu Bi Israel Owíe amu ni.”

⁵⁰ Yesu lébláa mu ɔ́bée, “Alí á múbú nabláa fu mbée, nowun fu pɔntɔ-oyí ámu asi ámu su fahogyi? Fówun ofúla ání idun íni.” ⁵¹ Yesu létrá bláa mu ɔ́bée, “Ɖnɔkwali nde mli bláa, mlówun ání ɔ́súsú lafínkí, Bulu-abɔpu bude ɔ́súsú yɔ́ yínkí bá Nyankpusa-Mu-Bi ámusu.”

2

Ɖkátsiá Kana Wúlutɔ

¹ Eke sáásí a, betsiá ɔ́ká Kana wúlu ání ibv Galilea ɔ́mátɔ. Yesu mu yin bu unv. ² Beti Yesu mua mu akasípú é mú asi. ³ Bréá amú ntá leta á, Yesu mu yin lébláa mu ɔ́bée, “Butráa buma ntá.”

⁴ Yesu lébláa mu ɔ́bée, “Amú yín, yéɛ megí mí asún igyi o! Mí bré mɔkúnýá fun.”

⁵ Mu yin lébláa wóyí ámutɔ asúmpú ɔ́bée, “Mlíbwe dinka asúngyiasún ání ɔ́bébláa mlisu.”

⁶ Yudafɔ butɔfwí iwɔ amú amándíé ɔ́kpasu. Mú su bɔpu awundi akpɔnkpɔnkpɔnti asie yáí wóyí ámutɔ. ⁷ Yesu lébláa unv asúmpú amu ɔ́bée, “Mlísa ntsu bula awundi ámu féé.” Lélé besa. ⁸ Inu ɔ́lebláa amú ɔ́bée, “Mlísa iku ya nkesu ɔ́kípu amu.” Besa ya mu. ⁹ Ɖleda mú ɔ́nɔ á, iladamlí bwé ntá. Omeyín ɔ́tínéá benya ntá ámu tsú. (Táme asúmpú amu mú buyin.) Inu ɔ́letɔ ɔ́ká otsiápu amu ya itsétɔ, ¹⁰ ɔ́lebláa mu ɔ́bée, “Nta wankláan ɔ́hagyíɔ́ha

† 1:41 Kristo igyi Griiki ɔ́blí, Mesia é igyi Hebri ɔ́blí.

tegyankpá yáí. Ní bonu mú tá asa butɔpú múbá uma ale ba. Táme fú mú fapú wankláán ámu yáí bɔfon séi.”

¹¹ Ínu gyí osúna gyankpapu ání Yesu lóbwe ní. Ɖlobwe mú Kana ání ibu Galilea ɔmátó, pólé mu numnyam ɔwan. Uleha mu akasípú bɔhɔ mu gyi.

¹² Ínu ɔma a, Yesu mua mu yin, mu apíó pú mu akasípú bɔyɔ Kapernaum wúlutɔ, yétsiá unu nke kpalobí.

Yesu Bulu Ɖtswékpa Yɔ

(Mateo 21:12-13; Marko 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Bréá nkeá Yudafo bɔpɔgyi Israelfɔsu Katsun Nke lowie wóyí tá á, Yesu lódu yó Yerusalem. ¹⁴ Ɖɔyɔ Bulu ɔtswékpa amu wunsinésú yówun ání ahá buɔe nnantswie, akúfa pú abróɔduma fe. Olowun aku é butsie mpúnúasi buɔe kóba tsée. ¹⁵ Inu ɔlobwe mpli, wíe amótó, gyáa amúba mbwi ámu fée dál. Olowutá kóba atsépu amu mpúnú dá, dá amú kóba sáín. ¹⁶ Múb ɔlebláa abróɔduma afeɔpú ámu ɔbé, “Mlile amú nfi! Mlumápu mí Sí wóyító bwé mli ibiá ogyíkpa.” ¹⁷ Íniá uleba ali su á, mu akasípú amu bekaín Bulu asun wanlínhé anfisú. “Fú osúmkrpá amu asún ihíe igyi mí asunbogya.”

¹⁸ Yudafo ahande amu beba Yesu wá befité mu be, “Osúna mɔmu fóbwe púsúná aní ání Bulu túmitɔ fúde íni bwé?”

¹⁹ Yesu lébláa amú ɔbé, “Mlibwie Bulu ɔtswékpa anfi, nópu nkensá yí mú.”

²⁰ Yudafo ahande amu bebláa mu be, “Nfi advana-sie kéké bɔpuyi obu áni. Mú fú mú fée, fópú nkensá yí mú?”

²¹ Táme mu nyankpusa-oyí iwí asún ɔdeblí, megyí Bulu ɔtswékpa amu. ²² Bréá Bulu lókusúba mu tsú afúlito ɔma a, mu akasípú amu bekaín ání ɔleblí asún áni. Mú su bɔhɔ Bulu asún pú Yesu asun blíhé amusu gyi.

Yesu Yin Nyankpusa Kluntɔ

²³ Yesu lóbwe osúna tsɔtsɔɔtsɔ Israelfɔsu Katsun Nke ámutɔ bréá ɔbu Yerusalem, ahá tsɔtsɔɔtsɔ bowun. Mú su bɔhɔ mu gyi. ²⁴ Táme Yesu mɔpu ansí dínká amúsú, tsúfé oyin aliá amú fée bugyi. ²⁵ Mehián ání ɔhaa ɔbébláa mu ɔha iwí asún, tsúfé mu onutó oyin asún ání ibu nyankpusa kluntɔ.

3

Yesu Mua Nikodemo

¹ Yudafo ɔhande ɔku létsiá, butetí mu Nikodemo. Farisiyin ogyi. ² Ɖleba Yesu wá eke ɔku onyé bebláa mu ɔbé, “Osunápú, aniyin ání Bulu lówa fú sísí fé ató osunápú. Tsúfé ɔhaa méetalí bwé osúna anfi fúdeɔbwe áni, ní Bulu móbuo mu.”

³ Yesu léle mú ɔnó ɔbé, “Ɖnɔkwali nde fú bláa, ɔhaa méetalí nyá Bulu ogyi iwíe musu, nkéti balákwí mu.”

⁴ Nikodemo léfité mu ɔbé, “Nkálí bélakwí ɔhá ání aladan? Ɖbétalí sánki wíe mu yin iputɔ, ɔbélakwí mu?”

⁵ Yesu léle mú ɔnó ɔbé, “Ɖnɔkwali nde fú bláa. Ní bumelakwí ɔku tsun ntsu múa Ɖhe Wankíhétɔ á, ɔméetalí wíe Bulu iwíegyi ámutɔ. ⁶ Ɖyulúv nkpa itsú nyankpusatɔ, ɔhétó klé é itsú Bulu Ɖhétó. ⁷ Mú su máha mú iwa fú wánwan ání nabláa fu mbée, ilehián ání bélakwí mli. ⁸ Afú tɔtsun yɔ ɔtínéá ideklé. Futonú mú nka, táme fumeyín ɔtínéá itsú pú ɔtínéá iyó. Ali kén igyi há ɔhagyíɔha ání bakwí mu tsú Ɖhé ámutɔ ní.”*

⁹ Nikodemo léfité mu ɔbé, “Ngya ntɔ asún ní?”

¹⁰ Yesu léle mú ɔnó ɔbé, “Israelfɔ osunápú yilé fúgyi, mú fée fumɔkónú asún áni asi? ¹¹ Ɖnɔkwali nde fú bláa. Tóá aniyin iwí anidétó tsú, tóá anilawun é iwí anidé adánsie gyí, táme mlitamahɔ aní asún ámu. ¹² Ní nebláa mli tóá ide músú yɔ ɔyí áni, mliumóhogyi a, nkáli ibóbwe nebláa mli tóá ide músú yɔ ɔsúsú mboún mlóhogyi? ¹³ Ɖhaa mákódú yó ɔsúsú unu ki, nkéti Nyankpusa-Mu-Bi ámbú olotsu unu ba amu.

* 3:8 Ɖhé múa afú lehan aba Griiki ɔblíto.

¹⁴ “Alí á múú Mose lópu kóòbri iwá síán oyísú, tsú mó líí dimbísú unu ámu a, alí kén ilehián ání béda Nyankpusa-Mu-Bi ámu mántá oyísú, tsú mó líí,† ¹⁵ méni ÷hagyí÷ha ání ÷l÷h÷ mu gyi obénya nkpa ání itamatá ní. ¹⁶ Tsúfé dwé Bulu léhié dwé anyánpúsa. Mó su ÷l÷pu mu Bi ÷k÷kúnú ÷kule pé ámu há, méni ÷hagyí÷ha ání ÷l÷h÷ mu gyi omóowu, mboún obénya nkpa ání itamatá. ¹⁷ Bulu mópu mu Bi ámu sísí ÷yí ánfít÷ ÷béé, ÷bá begyi ahá asún, ÷ha ahá ipón, mboún ÷béé, ÷bá b÷h÷ ahá nkpa.

¹⁸ “÷há ání ÷l÷h÷ mu Bi ámu gyi lagyi asu. ÷há ání ÷m÷h÷ mu Bi ámu gyi a, Bulu lahá mu ipón dodo, tsúfé ÷m÷h÷ mu Bi ÷kule pé ámu gyi. ¹⁹ Alíá ÷béha ipón ámu gyi, wanki amu laba ÷yító, táme ahá b÷dwe oklún ÷un wanki amu, tsúfé lalahé abwepú bugyi. ²⁰ ÷hagyí÷ha ání ÷t÷b÷wé lalahé tolú wanki amu. ÷tamakpúkpé mantáa mó, tsúfé ÷de ifú nya ání mu bwéhé bélin ÷wan. ²¹ Táme ÷há ání ÷t÷b÷wé yilé t÷há wanki amu t÷wánkí wólí m÷su, méni ahá bówun ání Bulu apé ÷debwé.”

Yesu Mva Asú ÷b÷pú Yohane

²² Íni ÷ma a, Yesu mva mu akasípú bedali Yerusalem yó Yudea ÷mátó. Betsiá unu kpalobí, oletsíá b÷ ahá asú. ²³ Alí bré ámut÷ á, Yohane é dé ahá asú b÷ Aenon nsáunto, mantáa Salim wúlu. Tsúfé ntsu dada nsuné unu. Ahá betsiá yó mu wá, oletsíá b÷ amú asú. ²⁴ (B÷m÷kúnýá kítá Yohane tswi obu alí bré ámut÷.)

²⁵ Iwígyvráa iwí nwéngyi ku léba Yohane akasípú pú Yudayin ÷ku nsuné. ²⁶ Inu Yohane akasípú b÷y÷ mu wá yébláa mu bæé, “Osunápú, yéé fakáin oyin á múú f÷a muny÷ mlilétsiá Yordan bunkra ÷bin, fegyí mu iwí adánsie wankláán ámusu? ÷de ahá asú b÷, ahá féé bude mu wá y÷.”

²⁷ Yohane léle mó ÷nó ÷béé, “÷haa méetalí bwé t÷t÷, nkéti Bulu lahá mu ÷kpa. ²⁸ Mli onutó mlétalí gyi mi adánsie ání nebláa mli mbéé, ‘Megyí mígyí Kristo amu, táme Bulu lówa mí gya mu nkpa.’ ” ²⁹ Inu ÷leha amú yébi ÷béé, “÷ká otsiápu b÷ mu ka. ÷ká otsiápu amu mu nyawie é tetsiá ÷ká otsiákpá unu, méni ansí bégyi mu ní onú mu nyawie amu ÷me. Alí kén ansí ÷e mí gyí séi ní. ³⁰ Mí atomabi béta wíé mu klet÷.”

÷há Ání Olotsu ÷súsú Ba

³¹ ÷há á múú otsú ÷súsú ámu ÷un ÷hagyí÷ha. ÷há ání otsú ÷sulúsu é gyí ÷sulúsu ÷ha. ÷sulúsu asún ÷teblí, táme ÷há ání otsú ÷súsú ÷un ÷hagyí÷ha. ³² Otegyi tóá alawun pú tóá alanú iwí adánsie, ÷haa tamah÷ mu asun blíhé. ³³ Táme ÷hagyí÷ha ání ÷l÷h÷ mu asun blíhésu gyi dé músú si ání Bulu asún igyi ÷n÷kwali. ³⁴ ÷há á múú Bulu lówa ámu telé Bulu asún blí, tsúfé Bulu t÷pú ÷h÷é ámu b÷lá mut÷. ³⁵ ÷sí ámu t÷dwé mu Bi ámu, alapó túmi féé wá mu ibit÷. ³⁶ ÷hagyí÷ha ání ÷l÷h÷ mu Bi ámu gyi bu nkpa ání itamatá. ÷hagyí÷ha ání ÷m÷h÷ mu gyi má nkpa ání itamatá. Bulu isubití é idin m÷su.

4

Yesu Mva Samariayintse ÷ku

¹ Farisif÷ bonu ání Yesu dé abúopu nya, b÷ amú asú ÷un Yohane. ² (Táme megyí Yesu onutó dé amú b÷. Mu akasípú dé amú b÷.) ³ Bréá Yesu lébi ání Farisif÷ ámu banú asún ánfí á, ÷ledali Yudea ÷mátó yínkí yó Galilea ÷mátó. ⁴ Táme lehián ání ÷b÷tsun Samariaf÷ ÷sulúsu.

⁵ Yesu lóyówie Sikar ání igyi Samaria wúlu kut÷. Wúlu anfi bu mantáa ÷sulúsu kuá Jakob lópuhá mu bi Yosef bímbí ámu. ⁶ Inú Jakob ibún bu ni. ÷kpa ámu bu ifó. Mó su Yesu lótsutsúa obowie unu á, ilapían mu. Mó su oletsíá ibún ámu asi. Alí bré ámut÷ á, ilabwé fé ÷pawísú.

⁷ Inu á, Samariayintse ÷ku léba ntsu ÷sákpá. Yesu lókulí mu ÷béé, “Nobwíí ipa, ha mí ntsu annu.” ⁸ Alí bré ámut÷ á, Yesu akasípú b÷y÷ wúluto yóh÷ atogyihe.

⁹ Yudaf÷ butamapú ibi da Samariaf÷ nwe núu ntsu. Mó su ÷tsi ámu léfité Yesu ÷béé, “Yudayin fugyi, mí é Samariayintse ngyi. Nkálí igyi sù fude mí ntsu kulí?”

† 3:14 MU oyikpalíhesu síán iwí asún ÷deblí.

¹⁰ Yesu léle mú ɔnó ɔbée, “Ní fuyin Bulu atokiehé pú ɔhá aní ɔde fú ntsu kulí á, teki fókulí mv, ɔbéha fú ntsu aní itehá nkpa.”

¹¹ Ɔtsi ámu lébláa mv ɔbée, “Ani sí, fumedé ɔfé, ibún ánfito é bu oklú. Nkónu fénya ntsu aní itehá nkpa? ¹² Fúɔn aní náin Yakob aní olokwi ibún ánfi há aní, mva mu abí pú amú mbwi bonu ntsu mótó?”

¹³ Yesu léle mú ɔnó ɔbée, “Ɖmewóli bélékítá ɔhagyíha aní otonu ibún ánfito ntsu. ¹⁴ Táme ɔhagyíha aní obónu ntsuá néha mu a, ɔmewóli méetrá kítá mu ekekeke. Ntsu amú néha mu amu ibédamlí ntsu ɔwíkpa mvto aní ibélun ha nkpa aní itamatá.”

¹⁵ Ɔtsi ámu lébláa mv ɔbée, “Ani sí, ha mí ntsu ánfi kv, méni ɔmewóli méetrá kítá mí, mméetrá ba nfi é besa ntsu.”

¹⁶ Yesu lébláa mv ɔbée, “Yeti fú kúlu amliba.”

¹⁷ Ɔtsi ámu léle mú ɔnó ɔbée, “Mma okúlu.”

Yesu lébláa mv ɔbée, “Ɖnɔkwali igyi fablí aní fuma okúlu. ¹⁸ Tsúfé fatsía akúlu tse nu ki. Mégyí fú kúlu gyí oyin amú fúa munyɔ mliná séi ámu é. Fawá ɔnɔkwali.”

¹⁹ Mú ɔtsi ámu lébláa mv ɔbée, “Ani sí, nawun aní Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú fugyi. ²⁰ Ani anáin Samariafɔ bosúm Bulu iby ánfisu, táme mli Yudafɔ mú mliaa Yerusalem kóun lehián aní ɔhagyíha obósum Bulu.”

²¹ Yesu lébláa mv ɔbée, “Ɔtsi, hɔ mí asún ánfisu gyi. Bré kv béba aní ahá buméetrá súm Ɖsí ámu iby ánfisu ntée Yerusalem. ²² Mli Samariafɔ mliméyín ɔhá aní mlidésu. Ani Yudafɔ mú anyin ɔhá aní anidésu, tsúfé Yudafɔsuna nkpahó leba ɔyító. ²³ Bré íbá, ilafun ta aní Bulu asúmpú anɔkwali pú bósum Ɖsí ámu ɔhétó pú ɔnɔkwali. Tsúfé ahá anfi odu Ɖsí ámu dédunká ɔbée busúm mu ni. ²⁴ Ɖhɛ Bulu gyí. Mú su ilehián aní ahá aní butosúm mu bósum mu ɔhétó pú ɔnɔkwali.”

²⁵ Ɔtsi ámu lébláa mv ɔbée, “Nyin aní Mesia* , (ɔhá amú Bulu ladá mu ofúli amu) ɔbéba. Ní ɔbá á, ɔbéle asúngyiasún asi súná aní.”

²⁶ Mú Yesu lébláa mv ɔbée, “Mí anfi nde fú asún bláa anfi gyí Kristo amu ni.”

²⁷ Inu akasípú amu besankí tsú wúluto ba ɔɔtu amú. Ilowa amú wánwan aní bawun Yesu mva ɔtsi bulí budetó. Táme amú ɔkuku métalí futé ɔbée, “Ntɔ fudedunká tsú mu wá, ntée ntogyi sù fúa ɔtsi ámu mlidétó?”

²⁸ Ɔtsi ámu lési mu ɔlɔ yáí unu, yínkí yó wúluto yébláa ahá ɔbée, ²⁹ “Mliba amlibeki oyin ɔkú alabláa mi tóá nabwé ki féé. Mlilahogyi mliaa, megyí Kristo amu ni?” ³⁰ Mú su ahá bedali tsu wúlu amúto beki Yesu.

³¹ Alí bré amúto á, mu akasípú ámu buɔe mu kokóli beɔ, ogyíi ató.

³² Táme ɔlébláa amú ɔbée, “Mbu tóá négyi, mliméyín mú iwí kukukuk.”

³³ Mú su akasípú amu befíté aba beɔ, “Ntée ɔku labeha mu tɔku alagyi?”

³⁴ Yesu lébláa amú ɔbée, “Mí atogyihe gyí aní nóbwe tóá ɔhá amú ɔlowa mí sísi ámu ɔbée mbwée, ammɔ mú ɔnó. ³⁵ Yéé mliteblí mliaa, ‘Tsra ana pé lasí ayó t́nbi bófun?’ Táme nde mli bláa mbée, mlitsu ansí ki adɔbúv amúto, ayó ámu ilabli fun t́n. ³⁶ Buɔe mu at́npu akɔ ka dodo. Buɔe mú t́n yaí há nkpa aní itamatá. Mú su ansí bégyi adupú múa at́npu amu féé ekewóle. ³⁷ Mú su ɔnɔkwali igyi buteblí beɔ, ‘Ɖku todú, ɔku é tetun.’ ³⁸ Nɔwa mli mbée mlhyétun ayóá mlimóyɔ mú odukpá. Aha bambá lóyɔ mú iwí agyúamá, ulawá labi há mli.”

³⁹ Samariafɔá bubu wúlu amúto tsɔtsɔtsɔ bóhɔ Yesu gyi, adánsie amú ɔtsi ámu légyi suná amú ɔbée, “Alabláa mi tógyítóá nabwé mí nkpatɔ féé” ámu su. ⁴⁰ Iní su bréá beba Yesu wá á, bokokóli mu beɔ, otsía amú wá. Yesu létsiá unu nkenyó.

⁴¹ Yesu asun blíhé su Samariafɔ ámu tsɔtsɔtsɔ é belahɔ mu gyi. ⁴² Bebláa ɔtsi ámu beɔ, “Megyí fú asún ámu sù anulétrá hɔ mu gyi nya o. Ani onutó anilanú, anilawun aní lélé oyin anfi gyí ɔyító Nkpa Ɖhópu amu ni.”

Ɖhande Ɖku Mu Bi Ilo Tsa

⁴³ Nkenyó ámu ɔma a, Yesu lénatí yó Galilea ɔmátó. ⁴⁴ (Tsúfé mu onutó olowun blí ɔbée, “Butamabú Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú mu onutó ɔmátó.”) ⁴⁵ Bréá olowie Galilea a, unfo bóhɔ mu

* 4:25 Griikifó t́tí Mesia beɔ Kristo.

atúu, tsúfě amó onutó bəyo Yerusalem Yudafəsu Katsun Nke ámu ogyíkpa. Mú sv bowun tóá əlbwə unv fěé.

⁴⁶ Yesu létrá yinkí yó Galilea əmátó, Kana wúlutə, ətíné amóbú əledamlí ntsu bwé ntá ámu. Əmá əhande əkv tsie Kapernaum wúlutə. Əbu obi yinhé əkvá əda ədelə. ⁴⁷ Bréá əhande amu lónu ání Yesu latsú Yudea ba Galilea a, olegya mu əkpa yókokóli mu əbéə, mu bi yínhé lawú tá, əkplíu ba Kapernaum, əbetsa mu ulə ha mu. ⁴⁸ Yesu lébláa mu əbéə, “Mú sv ní mlumókówun osúna a, mlumóəho mi gyi ekekekeke?”

⁴⁹ Əmá əhande amu lébláa mu əbéə, “Owíé! Ní anı ayabi məwa əsa á, kebi ámu obówu.”

⁵⁰ Yesu lébláa mu əbéə, “Yə! Fú bí ámu obénya nkpa!”

Oyin ámu lóhə asún amúbú Yesu lébláa mu aməsv gyi, oleyinkí əyó wóyí. ⁵¹ Bréá əyó á, mu asúmpú beba befia mu, bláa mu beə, “Fú bí ámu lanyá nkpa.”

⁵² Inu əlefíté amú bréá iwı lówa mu bi ámu ənlın. Bebláa mu beə, “Owísó ámu lési mu igye əpa ədə-kvletə.” ⁵³ Inu á, əlekaín ání alı bré amvətə kén Yesu lébláa mu əbéə, mu bi ámu obénya nkpa ní. İni sv mva mu wóyítófə fěé bəhə Yesu gyi.

⁵⁴ İni gyí osúna nyəəsiá Yesu lóbwe bréá olotsu Yudea ba Galilea ni.

5

Tsukule Osínpu Əku Ilo Tsa

¹ Asún ánfı əma a, Yesu lódu yó Yerusalem Yudafo Bulusúm nke kv ogyíkpa. ² Bəpwe buntíi wá wúlu amv. Bokwi ibún kv mantáa buntíi amv əkpa ənó kvá bvtetí mú Akúfa Ətsúnkpa. Bvtetí ibún ámu Betesda Hebri əblítə. Beyi mbu anu bómlı mú. ³⁻⁴ Aləpv tsətsəətsə bubun ibún ámu ası mbu ánfıtə. Amótó aku bgyi ansibi abwiepú, abə pú tsukule asínpu.* ⁵ Oyin əkvá alasin tsukule nfı advasa-kwe (38) kéké da unv. ⁶ Bréá Yesu lówun mu a, olowun ání alaló, dí unv wá əpá. Mú sv əlefíté mu əbéə, “Fudeklé fəə iwı iwá fú ənlın?”

⁷ Tsukule osínpu amv léle mú ənó əbéə, “Owíé, ní bowúli ntsu ámvətə á, mma əhá ání obótsu mí wá mótó. Nótstsúa ambəbwe á, əkv ləgyankpá wíé mótó dodo.”

⁸ Yesu lébláa mu əbéə, “Kusu! Tsu fú əklan, afunati!” ⁹ İnyənyənyə oyin ámu iwı lówa mu ənlın, ələksú tsú mu əklan, wá natı bi.

Alı eke ámu igyi Yudafo Əkpúnú Ədaké. ¹⁰ Mú sv Yudafo əhande beka oyin amúbú Yesu latsá mu ulə ámu ansító, blı beə, “Nde igyi Əkpúnú Ədaké. Anı mbla məha əkpa ání fəsvrá fú əklan.”

¹¹ Əlebláa amú əbéə, “Əhá amúbú əletsa mí ulə ámu lébláa mí əbéə, ‘Tsu fú əklan, afunati.’”

¹² Mú sv befíté mu beə, “Ma lébláa fv əbéə, futsúu fú əklan afunati?”

¹³ Oyin ámu məbı əhá ání əletsa mu ulə, tsúfě ahá buhíé butsə unv, Yesu lófwi wá amótó.

¹⁴ Əma a, Yesu lóyówun mu Bulu ətswékpa unv. Múbú əlebláa mu əbéə, “Yéə fawun ání iwı lawá fú ənlın. Mátrá bwe lakpan, məni móbá idvə íni məəba fəsv.”

¹⁵ Oyin ámu léyébláa Yudafo əhande amv əbéə, Yesu létəsa mu ulə. ¹⁶ İmá Yesu dé ntobí ánfı odu bwe əkpúnú ədaké sv á, Yudafo əhande amv bəwa mu kvəkvéə bi. ¹⁷ Táme Yesu lébláa amú əbéə, “Mı Sí mókúsi agyómá yə. Mú sv mı é mməkúsi.”

¹⁸ Mu asv blíhé anfi sv á, Yudafo əhande amv bekle ání bómə mu əkpagyókpəsv. Tsúfě megýi əkpúnú ədaké mbla ámu nkule tóvə sv, mboún əleblı əbéə, mu sı gyı Bulu, ilosuná ání mva Bulunyə bgyi kékéə.

Bulu Téhá Mu Bi Ámu Túmi

¹⁹ Yesu léle mú ənó əbéə, “Ənəkwali nde mlı bláa. Mı Bulu mu Bi ánfı onutó mméetalı bwé tətə mí iwısv. Tóá nowun ání mı Sí dəbwe á, mú ntəbwé. ²⁰ Tsúfě mı Sí tədwe mı, otosúná mı itóá mu onutó ədəbwe fěé. Inn! İbówa mlı wánwan ání obósuná mı móbá idvə alı. ²¹ Alı amúbú mı Sí təkúsvá ahá tsú afúlitə, há amú nkpa ámu a, alı mı é ntehá ahá ání ndeklé nkpa ní. ²² Mı Sí tamagyi asún há upón, táme alapú asúngyi fěé wá mı ibtə,

* ^{5:3-4} Mótó yée 4 bu nwló dada amv akvətə: İbv nv bu unv á, Bulu-əbəpv tobowulfi ntsu ámvətə. İni sv butsie unv bgyo mu. Tsúfě ní əbá bowulfi mú á, fúá fəgyankpá wíé mótó á, futenyá ulətsá.

²³ mēni ɔhagyíɔha obóbu mí fě alá otobú mí Sí ámu. Ɖhá ání ɔtamabú mí tamabú mí Sí ámúbú ɔlɔpu mí sísí ámu é.

²⁴ “Ɖnɔkwali nde mli bláa mbée, ɔhagyíɔha ání otonú mí asún, ɔtɔhɔ ɔhá ámúbú ɔlɔwa mí sísí ámu gyi, bu nkpa ání itamatá. Bulu méegyí mu asún, há mu pón, tsúfě aladáli lowuto ba nkpatɔ dodo. ²⁵ Ɖnɔkwali nde mli bláa. Bré ku ibá. Bré ámu ilawúna fun ání ahá ání bugyi fě aha wuhé† bónu Bulu mu Bi ámu ɔme. Amúá bonu mú bénya nkpa. ²⁶ Tsúfě mí Sí búvú túmi, ɔtehá nkpa. Alí kén alahá mí ánfí ngyi mu Bi ánfí túmi, ɔbée nháa ahá nkpa ní. ²⁷ Alahá mí túmi ɔbée, ngyií ahá asún, tsúfě mígyí Nyankpusa-Mu-Bi ámu ni. ²⁸ Asún ánfí umáwa mli wánwan. Bré ku ibá, afúli fěé bónu mí ɔme, ²⁹ kósú. Amúá bɔbwe yilé bélakósú, nyá nkpa ání itamatá. Amúá bɔbwe laláhe a, négyi amú asún, há amú ipón.”

³⁰ “Mméetalí bwé tɔtɔtɔ mí iwísv. Asún ání nonú tsú mí Sí wá á, mú ntɔpúgyí asún. Mú sù ntegyi asún ɔnɔkwali sv ní. Tsúfě ntamabwé tóá mí onutó ndeklé, mboún tóá ɔhá ámúbú ɔlɔwa mí sísí ámu tekle.”

Yesu Iwí Adánsie Wankláán Agyípú

³¹ Yesu lóyo músú blí ɔbée, “Ní mí onutó negyi mí iwí adánsie á, mli mólóhɔ mú ání ɔnɔkwali igyi.‡ ³² Bulu é tegyi mí iwí adánsie. Nyin ání mí iwí adánsie ámúbú odegýí amu igyi ɔnɔkwali. ³³ Mli lawá abí sísí Yohane. Alabláa mli ɔnɔkwali amu. ³⁴ Mí mú á, mmehián anyánpúsa adánsie. Mboún nde mli asún ánfí bláa, mēni Bulu ɔbóhɔ mli nkpa. ³⁵ Yohane asun blíhé lɔbwe fě ɔkandíe ání idewankí. Mú sv mli lótsulá gyi mú ɔdwe kpalobí. ³⁶ Mbu tóá itegyi mí iwí adánsie, idun Yohane klé amu. Agyómá ámúbú mí Sí lawá ɔbée mbwée mó mú ɔnó, nde mú bwe ámu dé adánsie gyí ání mólówa mí sísí. ³⁷ Mí Sí ámúbú ɔlɔwa mí ámu onutó lagyi mí iwí adánsie. Mli mólókúnu mu ɔme, mli mólókúwun mu é ki. ³⁸ Mli mólóhɔ mu asún wá mli kluntɔ, tsúfě mli mólóhɔ mí ámúbú ɔlɔwa sísí ámu gyi. ³⁹ Mli kúá mlénya nkpa ání itamatá tsú Bulu asun wanlínhé amutɔ. Mú sù mli ansí lapé, mli dé mú kasí ní. Mí iwí adánsie Bulu asun wanlínhé amu idegyí. ⁴⁰ Táme mli lakíná mí wá bá, mēni mlénya nkpa ámu.

⁴¹ “Mmedédunká mbée, ahá bukánfu mí, ⁴² tsúfě nyin mli dodo. Nyin ání mli tamadwé Bulu tsú mli kluntɔ. ⁴³ Naba mí Sí dátó, mli mólóhɔ mi. Táme ní ɔha bambá ɔbá mu onutó iwísv á, mlóhɔ mu. ⁴⁴ Mli tekleaá mlékanfú aba, táme mli tamabó mbódí ání Bulu ɔkule pé ámu ɔkánfu mli. Nkálí ibóbwe mlóhɔ mi gyi? ⁴⁵ Mli máki mlíaa, néle mli ilá mí Sí ansító. Mose ámúbú mli ansí idun musu mlíaa ɔbóhɔ mli nkpa ámu mboún ɔbéele mli ilá Bulu ansító ní. ⁴⁶ Ní lélé mli lóhɔ Mose asúnsú gyi a, teki mlóhɔ mí asúnsú gyi, tsúfě mí iwí asún ɔlɔwanlín tswi. ⁴⁷ Táme íniá mli mólóhɔ tóá ɔlɔwanlín tswísv gyi a, nkálí ibóbwe mlóhɔ mí asun blíhésv gyi?”

6

Ahá Mpím-nu Atogyihe Ha

(Mateo 14:13-21; Marko 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ Íni ɔma a, Yesu mua mu akasípú befa Galilea ɔpuá butetí mú Tiberia amu yó mú ɔbun. ² Ɖɔɔm betsiá buo mu, tsúfě ɔde alɔpu tsa wánwansu. ³ Mua mu akasípú ɔɔdu yó okúku kusv, yétsiá así unv. ⁴ (Alí bré ámutɔ á, Yudafo nkeá bópu gyi Israelfɔsv Katsun Nke ámu ilafun ta.) ⁵ Inu Yesu lótsu ansí fúá wun ání ɔɔm kpɔnkpɔɔnkpɔnti beba mu wá. Mú ɔlefíté Filipo ɔbée, “Nkónó abénya atogyihe hɔ ha ahá ánfí bégýi?” ⁶ (Yesu léblí asún ánfí púsv Filipo ki, tsúfě oyin tóá ɔbóbwe dodo.)

⁷ Filipo léle mú ɔnó ɔbée, “Ní apú tsra kwe ikáká hɔ atogyihe kúráá á, umóɔfun ání okugyíɔku obénya kpalobí gyí!”

⁸ Simon Petro mu pio Andrea, ogyi akasípú amutɔ ɔkule lébláa Yesu ɔbée, ⁹ “Oyimbi ɔku dé bodobodo apín pútúpútú anu pú ntsutso iye bwáhé anyɔ. Táme nto íni bóbwe ahá tsɔtsɔtso ánfí?”

† 5:25 Ahá ání bawú ɔɔtót. ‡ 5:31 Mose mbla lósuná ání ahá abanyó ogyí adánsie.

¹⁰ Yesu lébláa mu akasípú amu ɔ̀bée, “Mliha amú abutsiatsia asi.” Ahá ámu fée betsiá ifású. Ayin ání bubu amótó bóbwe fé mpím-nu (5,000). ¹¹ Múú Yesu lóhɔ bodobodo amu, dá Bulu ipán, ɔ̀leha beye mú há ahá amú butsie inu ámu. Alí kén ɔ̀lɔ̀bwe ntsabi buáhé amu é ní. Amótó okugyíɔ̀ku lénya alí ɔ̀deklé. ¹² Begyi mwe sian. Yesu lébláa akasípú amu ɔ̀bée, “Mlikula síanhe amu, méni unɔ̀bwe atɔ̀ yintáhé.” ¹³ Lélé, ɔ̀tɔ̀sí síanhe amú benya tsú bodobodo anu ámutɔ̀ ámu. Iɔ̀bulá alakpá dúanyɔ̀ kéké.

¹⁴ Ahá ámu bowun osúna anfi Yesu labwé anfi. Mú sv beblí beɛ, “Lélé, oyin anfi gyí Bulu ɔ̀nɔ̀sú ɔ̀tɔ̀ípú amú ɔ̀wanlín mu iwí asún wá Bulu asúntó beɛ, ɔ̀béba ɔ̀yító ámu ní.”

¹⁵ Yesu lówun ání ahá ámu babwé agywun beɛ, béba bekitá mu ɔ̀wunlínntó yáí mu iwíe. Mú sv mu nkole ɔ̀leladú yó nkpá sí amú.

ɔ̀pusu Natí

(Mateo 14:22-33; Marko 6:45-52)

¹⁶ Bréá owí lɔ̀pɔ̀n a, Yesu akasípú beklí ba Galilea ɔ̀pu ɔ̀nɔ̀. ¹⁷ Owí latá, táme Yesu mókúyínkí ɔ̀tu amú. Mú sv ɔ̀ɔ̀du wíe ɔ̀kluntɔ̀, buɔ̀ɔ̀fa ɔ̀yó Kapernaum. ¹⁸ Afú kɔ̀nkpɔ̀nti ku léba idetsúvɔ̀n, ɔ̀pu amu lówa dabi. ¹⁹ Alí bré ámutɔ̀ á, akasípú amu baplá ɔ̀klɔ̀n amu yó fé máli asa ntée ana. Inu bowun ání Yesu ná ɔ̀pu amusu ɔ̀bá amú wá. Mú sv ifú lekítá amú. ²⁰ Táme Yesu lébláa amú ɔ̀bée, “Mí ní, mli mánya ifú!” ²¹ Inu botsu mu wá ɔ̀klɔ̀n amutɔ̀ ansigyísú. Iɔ̀tsutsúa iwanki amú á, ɔ̀klɔ̀n amu lawíe ɔ̀subúnɔ̀, ɔ̀tíné amú ɔ̀yó ámu.

Yesu Dunká

²² ɔ̀yí kɛhe a, ɔ̀ɔ̀m amú besi bubu ɔ̀pu amu ɔ̀bun inu ámu bowun ání ɔ̀klɔ̀n kuku itráa melí inu. Múá teki ulí inutɔ̀ akasípú amu bowie náti ní. Bowun ání Yesu mówie mótó asa benatí. ²³ Mú ɔ̀ma a, nklɔ̀n aku lótsu Tiberia wúlutɔ̀ belí mantáa ɔ̀tíné amú begyi bodobodo amú Yesu léda Bulu ipán púhá amú ámu. ²⁴ ɔ̀ɔ̀m amu bowun ání Yesu lanátí inu, mu akasípú amu é buma inu. Mú sv ɔ̀ɔ̀du wíe nklɔ̀n amutɔ̀ yó Kapernaum, buɔ̀ Yesu dunká.

Bodobodoá Itehá Nkpa

²⁵ Bréá ɔ̀ɔ̀m amu boyówun Yesu ntsu ɔ̀bun inu á, befité mu beɛ, “Osunápú, bré mɔ̀mu fobowie nfi?”

²⁶ Yesu lébláa amú ɔ̀bée, “ɔ̀nɔ̀kwali nde mli bláa. Megyí osúna amú ndɛbwe mliɔ̀wúun amu sv mliɔ̀yá mí ɔ̀kpa. Mboún bodobodo amú neha mli, mliɔ̀gyí mwe ámu sv. ²⁷ Mli máwun ipian atogyihe ání iteyíntá sv. Mboún mliwun ipian múá ibétsiá yó, ibéha nkpa ání itamatá, ání mí, Nyankpusa-Mu-Bi anfi néha mli sv. Tsúfé mí mí Sí Bulu lahie nsu ání mbu ɔ̀kpa há mú.”

²⁸ Befité Yesu beɛ, “Gyuma mɔ̀mu abwée isuna ání anidé tóá Bulu tekle bwe?”

²⁹ Yesu léle mú ɔ̀nɔ̀ ɔ̀bée, “Tóá Bulu déklé ɔ̀bée mliɔ̀wée gyí, mliɔ̀ mí anfi ɔ̀lɔ̀wa sísí anfi gyi.”

³⁰ Inu befité Yesu beɛ, “Osúna mɔ̀mu fóbwe abówun, méni abóhɔ̀ fu gyi? Ntɔ̀ fóbwe? ³¹ Aní anáin begyi mana dimbí ámusu. ɔ̀wanlín mú wá Bulu asún ámutɔ̀ beɛ, ‘Mose léha amú atóá ilotsu ɔ̀súsú bá begyi.’ ”

³² Múú Yesu lébláa amú ɔ̀bée, “ɔ̀nɔ̀kwali nde mli bláa. Megyí Mose léha mli atogyihe amu tsú ɔ̀súsú. Mí Sí léha mli bodobodo onutónutó ámu tsú ɔ̀súsú. ³³ Tsúfé bodobodo ání Bulu tehá gyí mí anfi natsú ɔ̀súsú bá, neba beha ɔ̀yító ahá nkpa anfi.”

³⁴ Ahá ámu bebláa mu beɛ, “Owíe, tsia ha aní bodobodo anfi brégyíbré, tsú séi púya.”

³⁵ Yesu lébláa amú ɔ̀bée, “Mígyí bodobodo amú itehá nkpa ámu ni. Akún méekítá ɔ̀há ání ɔ̀leba mí wá ekekeke. ɔ̀mewóli méekítá ɔ̀há ání ɔ̀lɔ̀hɔ̀ mí gyi é ekekeke. ³⁶ Fé alí nebláa mli á, mliwun mí, táme mli mókóhɔ̀ mí gyi ɔ̀fun séi. ³⁷ ɔ̀hagyíɔ̀ha ání ɔ̀sí ámu léha mí ɔ̀béba mí wá. Mméegya ɔ̀hagyíɔ̀ha ání ɔ̀leba mí wá. ³⁸ Tsúfé mmotsu ɔ̀súsú ba mbée, neba ɔ̀bwe tóá ndeklé. Mboún tóá ɔ̀há amú ɔ̀lɔ̀wa mí sísí ámu déklé ɔ̀bwekpá neba. ³⁹ Tóá ɔ̀há amú ɔ̀lɔ̀wa mí sísí ámu déklé gyí, ahá amú ɔ̀lɔ̀pvhá mí ámutɔ̀ ɔ̀kuku mádalí mí ibi. Mboún nkúsva amú fée tsu afúlítɔ̀ eke tráhe amu. ⁴⁰ Tóá mí Sí ámu tekle

gyí, ÷hagyí÷ha ání olowun mí, mu Bi ánfí, h÷ mí gyi obénya nkpa ání itamatá. Nókúsú mu tsú afúlit÷ eke tráhe amu.”

⁴¹⁻⁴² Íniá Yesu léblí ÷béé, “Mígyí bodobodo amúbú notsu ÷súsú ba amu ní” su á, Yudafo ámu b÷wa mu wuntí bi. Bée, “Megyí Yosef mu bi Yesu amu ní? Aníméyín mu si mva mu yin? ÷kpa m÷mu sù ÷deblí ÷béé, ‘÷súsú notsu neba?’ ”

⁴³ Yesu lébláa amú ÷béé, “Mlisi wuntí mli wulewule. ⁴⁴ ÷haa méetalí ba mí wá, nkéti mí Sí amúbú ÷l÷wa mí sísí ámu lakpá mu ba mi. Mí é nókúsú mu tsú afúlit÷ eke tráhe amu.

⁴⁵ Bulu ÷nósú at÷pí amut÷ ÷ku l÷wanlín tswi ÷béé, ‘Bulu obósuná ahá fée at÷.’ ÷hagyí÷ha ání alanú mí Sí asún, kásí mú tsú mu wá teba mí wá. ⁴⁶ ÷haa mók÷wun ÷sí ámu kí. Mí ánfí notsu Bulu wá bá ánfí nkule l÷wun mu kí. ⁴⁷ ÷n÷kwali nde mli bláa. ÷hagyí÷ha ání ÷l÷h÷ mí gyi bu nkpa ání itamatá. ⁴⁸ Mígyí bodobodoá itehá nkpa ní. ⁴⁹ Íniá mli anáin begyi mana dimbísú óó á, amú fée bowu. ⁵⁰ Táme bodobodo anfi gyí mva ÷latsú ÷súsú bá, méni ÷hagyí÷ha ání obégyi mú móowu ní. ⁵¹ Mígyí bodobodo amúbú ntehá nkpa, natsú ÷súsú ba amu ní. ÷hagyí÷ha ání ogyi bodobodo anfi obétsiá nkpa, omóowu ekekekeke. Mí ÷yul÷ gyí bodobodo amu. Mú nésí há, méni ÷yít÷f÷ bénya nkpa ní.”

⁵² Inu Yudafo ámu benya asún anfi Yesu lablí ánfí iwí ÷bl÷. Amú wulewule begyi aba nwéen bée, “Nkálí oyin ánfí ÷béetalí pú mu ÷yul÷ há aní ÷béé agyí?”

⁵³ Yesu lébláa amú ÷béé, “÷n÷kwali nde mli bláa. Ní mlímégyi mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí ÷yul÷, nu mí obugya a, mlumá nkpa ání itamatá k÷k÷k÷ mli÷. ⁵⁴ ÷há ání olegyi mí ÷yul÷, nu mí obugya bu nkpa ání itamatá. Nókúsú mu tsú afúlit÷ eke tráhe amu. ⁵⁵ Tsúfé mí ÷yul÷ igyi atogyihe onut÷, mí obugya é igyi atonuhe onut÷. ⁵⁶ ÷há ání ogyi mí ÷yul÷, nu mí obugya tsie mut÷, mí é ntsie mut÷. ⁵⁷ Mí Sí ÷kiankpapu amu l÷wa mí sísí. Mu sù mbu nkpa. Mú su fúá fegyí mi a, mí su fú é fubu nkpa. ⁵⁸ Mígyí bodobodo onut÷á notsu ÷súsú ba ní. Mli anáin begyi mána, táme bowu. ÷há ání ogyi bodobodo anfi mú obétsiá nkpa ání itamatá.”

⁵⁹ Yesu léblí asún ánfí bréá ÷de at÷ suná Kapernaum, Yudafo ofiákpa.

Nkpa Ání Itamatá Asún

⁶⁰ Yesu abúopu ts÷ts÷ts÷ amut÷ aku bonu asún ánfí á, beblí bée, “Atosunáhé ánfí mú bu ÷nl÷n o! Ma ÷béetalí h÷ mú?”

⁶¹ Yesu l÷wun ání mu abúopu amut÷ aku bu÷e wuntí ání alabli alí su á, ÷lefíté amú ÷béé, “Asún ánfí ÷lahan mli? ⁶² Mómú ní mlowun Nyankpusa-Mu-Bi ámu ÷y÷ ÷tínéá olotsu ba me, nkálí mlóbwe? ⁶³ Bulu ÷h÷ ámu téhá nkpa. Nyankpusa ÷wonlín mú á, kpaali igyi. Asún ánfí nde mli bláa anfi itsú ÷h÷ amúbú ÷tehá nkpa ámu wá, ⁶⁴ táme mli÷ aku bum÷h÷ músú gyi.” Yesu l÷wun amúbá bum÷h÷ músú gyi pú ÷há ání ÷béle mu há yái dodoodo. ⁶⁵ ÷letrá bláa amú ÷béé, “Íni sù nebláa mli mbée, ÷haa méetalí ba mí wá, nkéti mí Sí lakpá mu ba mi” ní.

⁶⁶ Tsú eke ámu a, Yesu abúopu amu ts÷ts÷ts÷ beyinkí mu ÷ma, bumetrá buo mu. ⁶⁷ Mú su Yesu léfíté mu akasípú dúany÷ ámu ÷béé, “Mli é mlidékléa mléyinkí mí ÷ma lóó?”

⁶⁸ Simon Petro lébláa mu ÷béé, “Owíé, ma wá abóy÷? Fú wá asún ání itehá nkpa ání itamatá bu. ⁶⁹ Anilahogyi, anilabí ání fúgyí ÷ha Wankíhé amúbú fotsú Bulu wá ámu ní.”

⁷⁰ Inu Yesu lébláa amú ÷béé, “Mli ahá dúany÷ nele, táme mli÷ ÷ku gyí ÷bunsám!” ⁷¹ (Simon Iskariot mu bi Yuda ÷de á. Tsúfé ogyi akasípú dúany÷ amut÷ ÷kule. Mu ÷béle mu há ní.)

7

Yesu Mva Mu Apio Yinhé

¹ Mú ÷ma a, Yesu létsiá kí Galilea ÷mát÷. Omekléa ÷bóy÷ Yudea ÷mát÷, tsúfé Yudafo ahande amu bu÷e mu tée abum÷ mu. ² Táme Yudafo Kantankpat÷tsiá Nkegyí lafun. ³ Mú su mu apio yinhé bebláa mu bée, “Nati y÷ Yudea nke ámu ogyíkpa, méni fú abúopu amúbú bubu inu ámu é b÷wun ofúla ání f÷debwé. ⁴ ÷há ání odekléa ahá bubú mu gyumagyihe tamaráin iwí. Íniá fúde ntobíá igyi alí bwe á, wuna le mú suna, ÷yí fée abowun.” ⁵ (Mu apíó ámu kúráá bum÷h÷ mu gyi. Mú su bebláa mu alí ní.)

⁶ Íni su Yesu lébláa amú ɔbéé, “Bréá nɔ́yɔ unu m̀akónyá fun. Mli mú mlétalí yó unu brégyíbré. ⁷ Ɖyítɔ́fɔ buméetalí lú mli, táme mí mú buɔe mí lu, tsúfɛ nde amú ilá le. ⁸ Mliyo nke ámutɔ. Mí mú mm̀akónyá yó, tsúfɛ mí bré m̀akófun.” ⁹ Yesu léblí asún ánfí tá á, olesi tsiá Galilea ɔmátó.

Yesu Kantankpatɔtsiá Nke Ámu Ogyíkpa Yɔ

¹⁰ Táme bréá Yesu apíó ámu benatí yó nke ámu ogyíkpa a, mu é oleyáin iwí yó unu. ¹¹ Yudafo ahande amu bodunká mu nke ámu ogyíkpa, buɔe ahá fité beɛ, “Oyin ámu me?”

¹² Ɖɔɔm amu beblí asún tsɔtsɔɔtsɔ nklobítɔ tsú Yesu iwí. Aku beɛ, “Ɖha wankláán ogyi.” Aku é beɛ, “Ekekekeke, ɔɔe ahá mlé.” ¹³ Táme amútó ɔhaa métalí blí mu iwí asún kókló ahá abunu, tsúfɛ buɔe Yudafo ahande amu ifú nya.

¹⁴ Bréá bowie nke ámu nsuné á, Yesu lóɔw wíé Bulu ɔtswékpa wunsunésú unu yéfi ató suná asi. ¹⁵ Mu atosunáhé lobwie Yudafo ahande amu ɔnó. Mú su befité aba beɛ, “Oyin ánfí mókókásí ɔwulú yó nkpá. Nkálú ulɔbwe asa ɔlebi ɔwulú alí?”

¹⁶ Yesu léle mú ɔnó ɔbéé, “Megyí mí wá atosunáhé anfi itsú. Itsú Bulu wá. Múlówa mí sísí. ¹⁷ Ní ɔku dékléá ɔbóbwe Bulu apé á, obówun ní atosunáhé anfi itsú mí wá ntée Bulu wá. ¹⁸ Ɖhá ání ɔɔe mu onutó asún blí dé mu numnyam dunká. Táme ní ɔku todunká numnyam há ɔhá ání ɔlɔwa mu sísí á, ɔnɔkwaliɔ ɔhá ámu gyí. Ɖtamawá afunu. ¹⁹ Yéɛ Mose lóɔw mbla ámu ba mli a? Táme mlɔtɔ ɔkuku méde m̀sú gyi. Ntogyi su mlidékléá mlómɔ mí?”

²⁰ Inu ɔɔm amu bebláa mu beɛ, “Ɖɔe laláhe bu futɔ! Ma dékléá ɔbómɔ fú?”

²¹ Yesu lébláa amú ɔbéé, “Ofúla kule pé nɔbwe ɔkpónú ɔɔaké, mli féé ɔnó lobwie mli. ²² Mose lówa mbla há mli ɔbéé, mlitín keté. (Ibu mútɔ ání megyí Mose lótsɔ keté t́n, mli anáin léfi mú asi.) Yéɛ mú sù mlitɔtun ahá keté ɔkpónú ɔɔaké ní a? ²³ Ní mlidé keté t́n ɔkpónú ɔɔaké, méni mlumóokusú líí Mose mbla ámusu á, ntogyi sù mlilanyá ɔbló m̀sú mlíaa, natsá nyankpusa kéin ɔkpónú ɔɔaké? ²⁴ Mliyo asúntó wankláán, asa amlíha ipón. Mliyo ɔnɔkwali gyi asún.”

Yesu Iwí Nwéengyí

²⁵ Yerusalemfo aku befité amú iwí beɛ, “Megyí oyin ánfí Yudafo ahande buɔedunká abumɔ ní? ²⁶ Megyí mu líí ahátɔ ɔɔɔɔí, amútó ɔkuku mékpla mu a? Ntée ilawánkí amú ání mvyí Kristo, (ɔhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu) ní? ²⁷ Oyin ánfí mú a, aní féé anyin ɔt́nɛ́á ɔtsú, táme ní Kristo ámu ɔbá á, ɔhaa méebi ɔt́nɛ́á ɔtsú.”

²⁸ Bréá Yesu bu m̀sú ɔɔe ató ámu suná Bulu ɔtswékpa wunsunésú unu á, olotsu ɔnó fúá blí ɔbéé, “Mliyin mi, mliyin ɔt́nɛ́á notsú, táme megyí mí onutó túmisu neba. Ɖnɔkwaliɔ ɔhá ámú ɔlɔwa mí sísí ámu gyí. Mliméyín mu. ²⁹ Táme mí mú nyin mu, tsúfɛ mulówa mí sísí. Mu wá notsu ba.”

³⁰ Inu bekle abukita mu, táme bumɔɔu ibi da mu, tsúfɛ mu bré m̀akófun. ³¹ Táme amútó ahá tsɔtsɔɔtsɔ bóhɔ mu gyi. Mú su befité beɛ “Ní Kristo amu ɔbá á, ɔbétalí bwé osúna dun mú ánfí oyin ánfí débwe?”

Bɔwa Beɛ Bukíta Yesu

³² Bréá Farisifo ámu bonu ání ɔɔm amu buɔe Yesu iwí asún blí nklobítɔ á, amóá Bulu igyí ahapú dehen amu bɔwa Bulu ɔtswékpa agyóɔu beɛ bukíta Yesu. ³³ Íni su Yesu lébláa amú ɔbéé, “Ilasí nke kpalobí pé nétsiá mli wá. Mú ɔma a, néyinkí yó ɔhá ámú ɔlɔwa mí sísí ámu wá. ³⁴ Mlódunká mí, táme mlumóowun mi. Mluméetalí ba ɔt́nɛ́á mbu é ekekekeke.”

³⁵ Yudafo ahande amu befité aba beɛ, “Nkónú oyin ánfí obótu ɔkpa yó, su abódunká mu anumóowun mu? Ntée odekléá ɔbóyɔ Griikifo awúlu amú aní pi badásáin yó m̀sú ámusu, ntée obóyosuná Griikifo ámu ató? ³⁶ Asún ánfí ɔdeblí é asi mé? Ɖbéé, ‘Mlódunká mí, táme mlumóowun mi. Mluméetalí ba ɔt́nɛ́á mbu é.’ ”

Nkpa Ntsu

³⁷ Nke ámu eke tráheá ígyi eke títriu á, Yesu lókusú líí kplun blí ɔbéé, “Ní ɔmewúli de ɔku á, ɔbá mí wá obonu ntsu. ³⁸ Ɖhagyíɔha ání ɔlɔhɔ mi gyi a, ‘Nkpa ntsu bówi dalí mutɔ.’ Alí bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ ní.” ³⁹ (Ɖɔe Wankíhé amú Bulu ɔbéha ahá ání bóhɔ

mu gyi amu iwí asún ɔdeblí. Alí bré ámutò á, Ɔɔɛ Wankíhé amu mókúnyá ba, tsúfé Bulu mókúnyá wá Yesu numnyam.)

Ahá Ámutò Leye

⁴⁰ Bréá ɔdɔm amu bonu Yesu asun blíhé anfi á, amútó aku beblí beɛ, “Lélé, Bulu ɔnósú ɔtáíró amúú anidé mu ɔkpa kí amu ni.”

⁴¹ Aku é beɛ, “Kristo amu ni!” Táme amútó aku é beblí beɛ, “Yéɛ megýí Galilea ɔmátó Kristo amu obótsu o. ⁴² Bɔwanlín wá Bulu asún ámutò beɛ, Owíɛ Dawid abusuantò Kristo amu ɔbédali tsu. Bókwií mu Betlehem, Dawid wúlutò.” ⁴³ Ina Yesu iwí asún anfi su ikulebwe metsiá amútó. ⁴⁴ Amútó aku bekle abukita Yesu, táme ɔhaa mópò ibi da mu.

Yesu Máhogyi

⁴⁵ Ɔma-ɔma a, Bulu ɔtswékpa agyópo amúú bɔwa sumbí ámu besankí ba Bulu igyi ahapó dehen pú Farisifo ámu wá. Befité agyópo amu beɛ, “Ntogyi su mlumékítá mu ba?”

⁴⁶ Bele mú ɔnó beɛ, “Ɔhaa mókútóí fé oyin anfi kí!”

⁴⁷ Farisifo ámu befité amú beɛ, “Mú su oyin ámu lamlé mli é. ⁴⁸ Mlilawun ɔhande ntée Farisiyin ɔku laho mu gyi kí? ⁴⁹ Ekekεεke! Ɔdɔm anfi bumeyín Mose mbla ámu iwí tɔtò. Mú su Bulu ɔlwí amú.”

⁵⁰ Inu Farisifo ámutò ɔkule, ogyi Nikodemo amúú ɔlɔɔ Yesu wá onyé ámu léfité amú ɔbéɛ, ⁵¹ “Ani mbla leha ɔkpa ání abéha ɔku ipón asa abéfíté mu ɔnótó asún nú?”

⁵² Befité mu beɛ, “Galileayin fú é fúgyi? Kí Bulu asún ámutò wankláán. Fówun ání Bulu ɔnósú ɔtáíró ɔkukukú móotsu Galilea ɔmátó.” ⁵³ [Inu amú féé benatí yó wóyító.

8

Ɔtsi Ɔku Mbuato Pú Mu Kitá

¹ Bréá ahá amu bedasáin á, Yesu lódu yó Nfɔ-nyíbu ámusu*. ² Mú gyi kehe bake a, oleyinkí ba Bulu ɔtswékpa wunsinésú unu. Ahá ámu féé beba mu wá. Mú su oletsiá asi, olefi asi ɔde amú ató suná. ³ Bréá ɔdetóí á, Farisifo pú Mose mbla asunápú amu bekpa ɔtsi ɔkuá bakítá mu, ɔde mbuato ba belí amú ansító. ⁴ Múú bebláa Yesu beɛ, “Osunápú, bakítá ɔtsi anfi mbua ɔtákpá. ⁵ Mose Mbla ámu léblí ɔbéɛ, adáa atsi anfi odu abwi mɔ. Nkálí fudeblí tsú asún anfi iwí?” ⁶ Asúnklé sù befíté mu asún anfi, abuyɔtò mu ha ahande. Inu Yesu lóbun, pú osrebi ɔde ató wanlín ɔsúlótó.

⁷ Bréá butráa buɔde asún ámu fité plá á, olobwií tsíá, bláa amú ɔbéɛ, “Mlito ɔhá ání ɔmákúbwé lakpan kí ogyánkpa da ɔtsi anfi ibwi.” ⁸ Ɔleblí mú alí á, oleyinkí bun ɔde mu ató wanlín ɔsúlótó. ⁹ Bréá ahá ámu bonu mu asún anfi á, bɔwa natí ikule-kule bi, tsú ahandesu bɔtu nyebísú. Ilebese Yesu mua ɔtsi ámu nkule ɔbun nsiné unu. ¹⁰ Yesu lóbwií tsíá, ɔlefíté ɔtsi ámu ɔbéɛ, “Ɔtsi, nkí ahá ámu me? Ɔkuku mésián ání ɔbéha fú ipón?”

¹¹ Ɔtsi ámu lélé mú ɔnó ɔbéɛ, “Owíé! Ɔkuku méha mí pón o!” Múú Yesu lébláa mu ɔbéɛ, “Ibu alé! Mí é mméeha fú ipón! Natí, mátrá bwe lakpan.”†

Ɔyító Wankí

¹² Inu ɔma a, Yesu léyinkí bláa Farisifo ámu ɔbéɛ, “Mígyí ɔyító wankí ni. Ɔhagyíɔha ání obuo mi obénya wankí ání ibéha mu nkpa, oméesin oklúntò ekekεεke.”

¹³ Inu á, Farisifo ámu bebláa mu beɛ, “Nfólí tamakánfú mu iwí. Fumákúblí tɔtò.”

¹⁴ Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Ní mí onutó nde mí iwí adánsiɛ gyí ó á, ɔnɔkwali igyi. Tsúfé mí mú nyin ɔtínéá notsú pú ɔtínéá nɔyó. Táme mluméyín ɔtínéá notsú pú ɔtínéá nɔyó. ¹⁵ Anyánkpoása asúngyí ɔkpasu mlitegyi asún tsun, táme mí mú ntamagyi ɔhaa asún. ¹⁶ Ní negyi asún ó á, ɔnɔkwali ɔkpasu negyi mú tsun. Tsúfé megýí mí nkule tegyi mú. Mía mí Sí amúú ɔlɔwa mí sísí ámu nyɔ tegyi mú. ¹⁷ Bɔwanlín wá mli onutó Mbla ámutò beɛ, ‘Ní adansifo abanyó beblí asun kua kule a, amú asún ibu mútò.’ ¹⁸ Mí onutó ntegyi mí iwí adánsiɛ. Mí Sí lɔwa mí sísí. Mu é otegyi mí iwí adánsiɛ.”

¹⁹ Befité mu beɛ, “Nkúnú fú sí bu?”

* 8:1 Nfɔ-nyíbu igyi obubwí kuá ibu mantáa Yerusalem, butetí mú Olifbu. † 8:11 Ima Griikifo nwló dada amu akutò.

Yesu léle mú ònó òbée, “Mluméyín mí wankláán, mluméyín mí Sí ámu é. Ní mliyin mí wankláán á, teki mlébi mí Sí ámu é.”

²⁰ Yesu léblí asún ánfí bréá òde ató suná Bulu òtswékpá tswitswí adáka otsiákpá. Táme òhaa mékitá mu, tsúfé mu bré m̀okúnyá fun.

Yesu Ɔsúsúyɔ

²¹ Yesu létrá bláa amú òbée, “Mí mú n̄yó. Mlódunká mí. Mlówu wá mli lakpantò. Mluméetalí ba òtínéá n̄yó.”

²² Yudafo ahande amu befíté bee, “Mó òbómò mu iwí, sù òdeblí òbée, mluméetalí ba òtínéá n̄yó?”

²³ Yesu léle mú ònó òbée, “Mli mú mlotsú oyí ánfító, táme mí mú notsú Ɔsúsú. Oyí ánfítófo mligyí. Mmegyí oyí ánfítóyin mí mú ngyi. ²⁴ Mú sù nde mli bláa mbée, mlówu wá mli lakpantò ní. Mlówu wá mli lakpantò, ní mlumóhógyi ání ‘Mígyí òhá ámúbú mbée ngyi ámu.’”

²⁵ Befíté mu bee, “Fúgyí ma?”

Yesu lébláa amú òbée, “Òhá ámúbú ntebláa mli yáí mbée, ngyi ámu kén ntráa nde mli bláa a. ²⁶ Mbu asún tsòtsòtsòá néblí tsú mli iwí púhá mli pón. Táme ònòkwalu òhá ámúbú òlwa mí sísí ámu gyí. Asún ání nonu tsú mu wá nde mli oyítòfo bláa.”

²⁷ Imòwankí amú ání mu si ámúbú òbu Ɔsúsú ámu iwí asún òde amú bláa. ²⁸ Mú su Yesu lébláa amú òbée, “Ní mledá Nyankpusa-Mu-Bi ámu mántá oyikpalíhesu, tsú mú líí á, mlówun ání ‘Mígyí òhá ámúbú mbée ngyi’ ámu. Mlébi ání ntamabwé tòtòtò mí onutó túmitò. Múá mí Sí lópuwá mi ònó á, mú nteblí. ²⁹ Òhá ámúbú òlwa mí sísí ámu buo mi. Òm̀okúyínkí mí òma, tsúfé tóá itegyí mu ansí ntòbwé brégyíbré.”

³⁰ Inu ahá ámúbú bonu mu asún ánfító tsòtsòtsò b̀òhò mu gyí.

Abraham Abí-aná

³¹ Yesu lébláa Yudafo ámúbú b̀òhò mu gyí amu òbée, “Ní mlobuo mí atosunáhé a, mligyí mí akasípú lélé. ³² Mlébi ònòkwali amu. Ònòkwali amu íbéha mlégyi iwí.”

³³ Beblí bee, “Abraham abí-aná anígyí. Anum̀okúbwé òhaa nkpábi kí. Mú ntogyi sù fúde aní bláa fee, ‘Mlégyi iwí?’”

³⁴ Yesu léle mú ònó òbée, “Ònòkwali nde mli bláa. Òhagyíòha ání òtòbwé lakpan á, ogyi lakpan òkpábi. ³⁵ Òkpábi tamatsiá mu wie wóyí yó, obí tetsiá mu si wóyí yó. ³⁶ Mú su ní Bulu mu Bi ámu òhá mlegyi iwí á, múmú mlílagyi iwí fée. ³⁷ Nyin ání Abraham abí-aná mligyí, táme mlidékléá mlómò mí, tsúfé mli m̀òhò mí atosunáhé. ³⁸ Tóá nowun tsu mí Sí wá ndeblí. Mli é asún ání mlílonu tsú mli sí wású mlidégyí.”

³⁹ Bebláa mu bee, “Aní sí gyí Abraham.”

Yesu lébláa amú òbée, “Ní Abraham abí mligyí á, teki mli bwehé lelhan Abraham. ⁴⁰ Mlidékléá mlómò mí, tsúfé nde mli ònòkwali nonu tsú Bulu wá bláa. Abraham móbwe ali! ⁴¹ Mli sí bwehé mlidébwe.”

Bebláa Yesu bee, “Megyí mbua b̀òtò kwíí aní. Bulu onutó gyí aní Sí. Anum̀á òsí òkuku tsia mutò.”

⁴² Yesu lébláa amú òbée, “Ní mli Sí gyí Bulu á, teki mlitòdwé mí, tsúfé mu wá notsu ba. Mlówu mí sísí. Megyí mí onutó túmitò neba. ⁴³ Ntogyi sù mli m̀édé mí asun blíhé así nu? Mli m̀édé mú así nu, tsúfé mí asún de mli asutò wò. ⁴⁴ Òbunsám gyí mli sí. Mú su mlitekleeá mlóbwe tóá mli sí tekle. Ahá òm̀opú ogyi tsú nfiasí. Òtamabuo ònòkwali. Mú su ònòkwali kuku ima mutò. Ní òwá afunu a, mu tsiátò òwan òdele, tsúfé ofunupu ogyi. Mgyí afunupu fée òsí ní. ⁴⁵ Táme nteblí ònòkwali. Mú su mlitamahò mí asúnsú gyi ni. ⁴⁶ Mli ma òbétalí súná ání lakpan òbwepú ngyi? Ní nde ònòkwali blí á, mú ntogyi mli m̀òhò mi gyi? ⁴⁷ Òhá ání otsú Bulu wá teyáá asu nú mu asún. Mli mú mli m̀ótsú mu wá. Mú su mlitamayáá asu nú mu asún ní.”

Yesu M̀ba Nanáin Abraham

⁴⁸ Yudafo ámu bebláa mu bee, “Ní ablí aníaa Samariayin fugyi, òje laláhe bu futò á, anilawá afunu?”

⁴⁹ Yesu lébláa amú òbée, “Ǫhe laláhe ma mító. Ntobú mí Sí, táme mli mú mlitamabú mí. ⁵⁰ Mmedé mí iwí numnyam wa. Ǫha ǫku bu unvá òde mú dunká há mí. Mvgyí asún ogyípú wankláán ámu ni. ⁵¹ Ǫnǫkwali nde mli bláa. ǪhagyíǪha ání otegyi mí atosunáhésu omóowu ekekeeke.”

⁵² Inu Yudafo ámu bebláa mu bee, “Séi ánfí mú á, anilawun ání lélé Ǫhe laláhe bu foto! Abraham mua Bulu ǫnósú atáípú amu bawú. Táme fú mú fudeblí fee, ǪhagyíǪha ání otegyi fú atosunáhésu omóowu ekekeeke. ⁵³ Aní náin Abraham lówu. Fvki fee fudun mu? Bulu ǫnósú atáípú amu é bowu. Nkálí fúde fú iwí kí?”

⁵⁴ Yesu léle mú ǫnó òbée, “Ní nǫwá mí iwí numnyam a, kpaali ígyi. Mí Sí gyí Ǫhá ání ǫtǫwá mí numnyam. Mu mlidéblí mliaa ogyi mli Bulu ní. ⁵⁵ Ibv mútó ání mluméyín mu, táme mí mú nyin mu. Ní neblí mbée mmeyín mu a, nabwé ofunupu fé mli. Mí mú nyin mu, ntegyi mu asúnú. ⁵⁶ Mli náin Abraham lénya ansigyí ání mówun mí bábi. Olowun mú é, ansí legyi mu.”

⁵⁷ Yudafo ámu bebláa mu bee, “Fvmǫkúhǫ nfí aduenu (50) kúráá, mú fee foto Abraham?”

⁵⁸ Yesu lébláa amú òbée, “Ǫnǫkwali nde mli bláa. Mbu unv asa bǫkwí Abraham.”

⁵⁹ Yesu lénya blí alí pé, ahá ámu bǫkulá abwi bee abutswi da mu mǫ. Táme Yesu lóbwe híéé, dálí Bulu ǫtswékpa wunsunésú unv.

9

Ansibi Obwiepú Ǫku Tsa

¹ Eke ǫku Yesu mua mu akasípú buna ǫkpatǫ, bowun oyin ǫvá bǫkwí mu ansibi obwiepú. ² Yesu akasípú amu befité mu bee, “Osunápú, ma lakpan sù bǫkwí oyin ánfí ansibi obwiepú? Mu onutó lakpan sv lóó, ntée mu akwíípú?”

³ Yesu léle mú ǫnó òbée, “Megyí mu ntée mu akwíípú lakpan sv bǫkwí mu ansibi obwiepú. Mboún alí Bulu òbéle mu túmi súná tsun mu ilo ámutǫ sv. ⁴ Ilasí kpalobí owí òbéta. Ǫhaa méetalí trá yǫ agyómá. Mú sv ilehián ání abóyǫ agyómá ámú Ǫhá ámú ǫlwa mí sí sí ámu lówa mí òbée nyóǫ amu. ⁵ Iiná nanya mbu ǫyí ánfito á, mígyí ǫyí ánfito wankl.”

⁶ Bréá Yesu lébláa amú asún ánfí tá á, olotu atsvnó tswi ǫsvlótǫ, ǫlǫpu osrebi tsíá isi, títi mú tan ansibi obwiepú ámu ansíbisu. ⁷ Mú ǫlebláa ansibi obwiepú ámu òbée, “Natí yǫfwí ansító Siloam paatitǫ.” (Siloam asi gyí, “Bǫwa mu sí sí.”) Oyin ámu lóyǫfwí ansító yínkí ǫbá wóyí á, òde ató wúun.

⁸ Mu aba pú ahá ání butowun mu òde ató kulí befité bee, “Megyí oyin ánfí tetsíá kulí ató bré ámu ni?”

⁹ Amútó aku bee, “Mu ni!” Aku é bee, “Ó-o, lían ǫlelian mu.”

Inu oyin ámu onutó léblí òbée, “Mí ní.”

¹⁰ Befité mu bee, “Nkálí ilǫbwe asa fude ató wúun ngya?”

¹¹ Ǫlele mú ǫnó òbée, “Oyin ámú butetí mu Yesu amu lóbwe ǫdiba tan mí ansíbisu. Mú ǫlebláa mi òbée, nnátí yǫfwí ansító Siloam paatitǫ. Nǫyǫfwí, mú nde ató wúun a.”

¹² Befité mu bee, “Nkúnú ǫbu?” Mú ǫlele mú ǫnó òbée, “Ohwée.”

Farisifo Ansibi Obwiepú Ámu Asún Fité

¹³ Inu bekpá oyin ámú tekí ogyi ansibi obwiepú ámu yáa Farisifo wá. ¹⁴ Eke ámú Yesu lóbwe ǫdiba púbwíí mu ansíbi amu igyi ǫkpúnú ǫdaké. ¹⁵ Mú sv Farisifo ámu belafité oyin ámu alí ilǫbwe asa òde ató wúun. Ǫlebláa amú òbée, “Ǫdiba ǫlǫputan mí ansíbisu, nǫyǫfwí ansító. Mú nde ató wúun ngya a.”

¹⁶ Farisifo ámu aku beblí bee, “Megyí Bulu Ǫha oyin ámú ǫlobwíí mu ansíbi amu gyí, tsúfé ǫtamagyí ǫkpúnú ǫdaké mbla ámusu.”

Táme aku é befité bee, “Nkálí lakpan ǫbwepú ǫbétalí bwé osúna anfi odu? Asún ánfí sv bumetrá bwe kule.”

¹⁷ Mú sv belafité oyin ámu bee, “Fee mvlóbwíí fú ansíbi. Amansu fubu blí tsú mu iwí?”

Oyin ámu léle mú ǫnó òbée, “Bulu ǫnósú ǫtáípú ogyi.”

¹⁸ Yudafo ahande amu bumohogyi ání lélé, bəkwí mu ansibi obwiepú asa séi ɔde ató wúun, kpéfun bréa beti mu akwípú ba. ¹⁹ Befité amú bəe, “Mli bí ámúb mliaa, mu ansibi lobwie asa mlúkwí mu amu ni? Nkálí uləbwe asa ɔde ató wúun ngya?”

²⁰ Mu akwípú amu bele mú ɔnó bəe, “Anyin ání aní bí ní. Anyin ání anlúkwí mu ansibi obwiepú. ²¹ Táme alá uləbwe asa ɔde ató wúun pú ɔhá ání olobwíí mu ansibi mú á, anuméyín. Kókoli mli, mlifite mu onutó. Megyí kebi ógyi, aladan. ɔbétalí lé mú ɔnó.”

²² Mu akwípú amu bude Yudafo ahande amu ifú nya. Mú sv beblí alí ní. Tsúfé ahande amu bablí tswi bəe, ɔhagyíɔha ání ɔbéblí ɔbée, Yesu gyí Kristo, (ɔhá ámúb Bulu ladá mu ofúli amu) a, bégya mu lé Yudafo ofiakpa unu. ²³ Mú sv mu akwípú amu bəe, “Megyí kebi ógyi, aladan, mlifite mu onutó!” ní.

²⁴ Belatí oyin ámúb bəkwí mu ansibi obwiepú ámu otse nyɔɔsi, bláa mu bəe, “Ka ntam Bulu ansító ání féblí ɔnəkwali. Anyin ání lakpan ɔbwepú oyin ámúb olobwíí fú ansibi amu gyí.”

²⁵ Múb oyin ámu léle mú ɔnó ɔbée, “Ní lakpan ɔbwepú ogyi o, yilé ɔbwepú ogyi o, mí mú mmeyín. Toku kole pé nyin. Múgyí, teki bré ámu ntamawun ató, táme séi mú ndewúun.”

²⁶ Múb befité mu bəe, “Nkálí uləbwe fú? Nkálí olobwíí fú ansibi amu?”

²⁷ Múb ɔlele mú ɔnó ɔbée, “Nabláa mli dodoodo, táme mlimónu. Ntogyi sù ntráa bla mli? Mli é mlúdékléa mləbwe mu akasípú lóó?”

²⁸ Besia mu, bláa mu bəe, “Fúgyí mu ɔkasípú. Aní náin Mose akasípú aní mú anigyí.

²⁹ Anyin ání Bulu lótoí bláa Mose asún, táme anuméyín ɔtínéa oyin ánfí mú otsú.”

³⁰ Oyín ámu lébláa amú ɔbée, “Ngya nto asún ní? Mluméyín ɔtínéa otsú, táme mlábwíí mí ansibi ni o. ³¹ Aní féé anyin ání Bulu tamanú lakpan abwepú isu. ɔhá ání otobú mú, otegyi mu mblasv isu otónú. ³² Tsú bréa Bulu ləbwe ɔyí ɔpá á, ɔhaa mókónú ání ɔku labwíí ɔhá ání bəkwí mu ansibi obwiepú ansibi ki. ³³ Ní megyí Bulu ɔha oyin ánfí gyí á, teki ɔméetalí bwé tətəɔtə.”

³⁴ Ahande amu bele mú ɔnó bəe, “Fú ánfí fugyi lakpan ɔbwepú tsú bréa bəkwí fú ánfí dékléa fósuná aní asún?” Inunu begya mu lé ofiakpa unu.

ɔhétó Ansibi Bwie

³⁵ Yesu lónu ání bagya oyin ámu lé ofiakpa unu. Mú sv bréa olowun mu a, ɔlefite mu ɔbée, “Fəhə Nyankpusa-Mu-Bi ámu gyi?”

³⁶ Oyín ámu lébláa mu ɔbée, “Owíe, suna mí ɔhá ání ogyi, mí anho mu gyi!”

³⁷ Yesu lébláa mu ɔbée, “Fawun mu dodo. Mvgyí ɔhá ánfí ɔde fú asún bláa séi ánfí á.”

³⁸ Múb oyín ámu lébláa mu ɔbée, “Mí Wíe, nahə fə gyi.” Inu olosúm Yesu.

³⁹ Yesu léblí ɔbée, “Asún ogyíkpa neba ɔyí ánfito, ménu ahá ání bumede ató wúun bówun ató. Ahá ání budewúun é ansibi ibwie.”

⁴⁰ Farisifə akvá bubu Yesu wá unu bonu asún ánfí. Múb befité mu bəe, “Mú sv fudeblí fəe aní é anigyí ansibi abwiepú?”

⁴¹ Yesu léle mú ɔnó ɔbée, “Ní ansibi abwiepú mlgyí á, teki Bulu méeha mli ipón. Táme ínía mliaa mlúde ató wúun sv á, mli lakpan lasin mlisv.”

10

Akúfa ɔkparú Mva Mu Akúfa

¹ Yesu léblí ɔbée, “ɔnəkwali nde mli bláa. ɔhá ání ɔdú tson akúfa ibansu wíe mútó, ɔmɔtsun ɔkpa ɔnó á, owikplu pú ogyo otswapú ogyi. ² Tsúfé iban ɔnó akúfa ɔkparú tətsun wie mútó. ³ Iban ámusv ɔkípu tefínki mú há akúfa ɔkparú ámu tebitíwíe. ɔtəpú akúfa amu dá tí amú, butonú mu ɔme, ɔtekpá amú dálí. ⁴ Ní ɔkpá akúfa amu féé dálí a, otegya amú nkpa, butobuo mu, tsúfé buyin mu ɔme. ⁵ Butamabuo ɔfóó. Srí butesrí sí mu, tsúfé bumeyín mu ɔme.”

⁶ Yesu léha amú yébi anfi, táme bumonu mú asi.

Akúfa ɔkparú Wankláán Ámu

⁷ Yesu létrá bláa amú ɔbée, “ɔnəkwali nde mli bláa. Mígyí akúfa iban ámu ɔnó ní.

⁸ Awikplu pú ogyo atswapú ahá ání begyankpá ba féé bugyi. Akúfa amu bumebi amú ɔme.

⁹ Mígyí akúfa iban ámu onó ní. Ní oku otsun mito wíe dáli a, toto móobwe mú. Obéyéná ató gyí mwe. ¹⁰ Owikplu agywun gyí, obá bowi, omó, oyinta ató. Mí mú neba, méni ahá bénya nkpa áni ulofun.

¹¹ “Mígyí akúfa okpapó wankláán ámu ni. Akúfa okpapó wankláán totsúlá hólí mu nkpa há mu akúfa. ¹² Táme akúfa okpapó áni ode ipa gyí, megyí mu onutó bú akúfa amu tesrí ní owun okpataku obá bekitá amú. Okpataku ámu tekítá akúfa amuto oku, atráhe butedásáin. ¹³ Oyin ámu tesrí, tsúfẹ ipa keke odegyí. Akúfa amu nkpa tamahían mu. ¹⁴ Mígyí akúfa okpapó wankláán ámu ni. Nyin mí akúfa, mí akúfa é buyin mi, ¹⁵ fẹ alá mí Sí ámu yin mi á, alí mí é nyin mu ni. Ntohólí mí nkpa há mí akúfa. ¹⁶ Mbu akúfa bámbá aku é. Buma akúfa iban ánfito. Ilehían áni nékpa amú é ba. Amú é bónu mí omé. Amú fẹé bóbwe akúfa iku kule pú okpapó okule.

¹⁷ “Íni sù mí Sí tekle mi asún ní. Tsúfẹ natsúlá áni nòhólí mí nkpa há ahá, méni nélanyá mú. ¹⁸ Ohaa méetalí swíí mí. Mí onutó latsúlá áni nòhólí mú. Mbu okpa hólí mí nkpa, mbu okpa lánýá mú é. Íni mí Sí lébláa mi obéé mbwée ní.”

¹⁹ Mu asun blíhé anfi su Yudafo ahande amu bumetrá bwe kule. ²⁰ Amótó aku beblí beé, “Oje laláhe bu mutó. Mu nwun ideyintá. Ohaa mátrá nu mu asun blíhé.”

²¹ Aku é beé, “Ohá áni oje laláhe bu mutó méetalí blí asún anfi odu. Oje laláhe obétalí bwíí ansibi obwiepó ansíbi?”

Yesu Kiná

²² Ekéá butópókáin Bulu otswékpa gyvrásu Yerusalem lofun. Alí bré ámu igyi lilitó. ²³ Yesu lóyo odeki Bulu otswékpató otnekvá butetí inu “Salomo Abrándaaású.” ²⁴ Yudafo ahande amu aku befia bomlí mu. Befité mu beé, “Omenke kén asa fébláa aní onokwali amu? Ní fúgyí Kristo, (ohá amú Bulu ladá mu ofúli amu) a, wuna le mú tii ani.”

²⁵ Yesu lébláa amú obéé, “Nébláa mli bòtsun, táme mlumédéhogyi. Ofúla amú ndebwe mí Sí dátó ámu dé mí iwí adánsie gyí. ²⁶ Táme mlumédéhogyi, tsúfẹ mli má mí akúfató. ²⁷ Mí akúfa butonú mí omé. Nyin amú, butobuo mi. ²⁸ Ntehá amú nkpa áni itamatá. Bumóowu ekekeke. Ohaa méetalí swíí mí amú. ²⁹ Mí Sí amú olòpó amú há mí ámu dun tógyító. Ohaa méetalí swíí amú lé mí Sí ibitó. ³⁰ Mía mí Sí angyí kule.”

³¹ Inu á, Yudafo ahande amu betrá kulá abwi beé abutswi da Yesu mọ. ³² Táme Yesu léfité amú obéé, “Nabwé ofúla tsòtsòtsòá itsú mí Sí wá súná mli. Mótó mọmu sù mli déklá mléda mí abwí?”

³³ Bebláa mu beé, “Megyí ofúla áni fabwé kukukuku sù aniaa abéda fọ abwi. Alí amú fablí abususu pókósú líí Bulusu ámu su. Nyankpusa fogyi, táme fée Bulu fúgyi.”

³⁴ Yesu léfité amú obéé, “Bumowanlín wá mli Mbla owulú ámutó beé, Bulu obéé, ‘Mlgyí fẹ Bulu?’ ³⁵ Anyin áni onokwali Bulu asún igyi. Mú su ní Bulu létí ahá amú olòpó mu asún há ámu obéé, bogyi fẹ mu a, ntogyi sù mli dé obló nya? ³⁶ Mí mú á, mí Sí léle mí yáí, ngyi mu kle, olowa mí sí sí oyí ánfito. Ntogyi sù mli déblí mli aa nablí mbéé, ‘Bulu mu Bi ngyi’ su nablí abususu pókósú líí musu? ³⁷ Ní megyí mí Sí agyómá ndebwe mú á, mli máho mi gyi. ³⁸ Táme ní mí Sí agyómá ndebwe, asa mli máho mi gyi kúráá á, múmú mli máho ofúla amú ndebwe ámu mú gyi, amlibi áni Mí Sí ámu bu mitó, mí é mbu mutó.”

³⁹ Betrá bwe áni békítá mu, táme olédali amú ibi, náti sí amú.

⁴⁰ Yesu léyinkí fá Yordan obún ba otíné amú Yohane létsiá bó ahá asú ámu, olesi tsiá inu. ⁴¹ Ahá tsòtsòtsò beba mu wá, budé aba bláa beé, “Yohane móbwe osúna kukukuku, táme asún áni Yohane léblí tsú oyin anfi iwí fẹé laba mótó pépéé.” ⁴² Ahá tsòtsòtsò bọho mu gyi inu.

11

Lasaro Lowu

¹ Oyin okúá butetí mu Lasaro mua mu apio tshé Maria pú Marta betsiá Betania wúluto. Oyin ámu lóló. ² Maria anfi létseí mu ofóbí fánfáánfán wólí aní Wíe Yesu ayabisu, pú mu

imi tsítisi mú nì. Mv pio yínhé gyí Lasaro anfi òda òdele á.* ³ Mú sv mu apio tshé á nfi bowa abí sí sí Yesu be, “Owíé, fò òdwepú délò.”

⁴ Yesu lónu asún ámu a, òleblí òbéé, “Megyí ilo á nfi òbómò mu, mboún ibéle Bulu numnyam òwan. Ibówa mí Bulu mu Bi á nfi é numnyam.”

⁵ Yesu tekle Marta mva Maria pú Lasaro fée asún. ⁶ Táme bréá olonu á nfi Lasaro délò á, òletrá si tsíá òtínéá òbu nkenyó kéké. ⁷ Mú òma a, òlebláa mu akasípú òbéé, “Mliha ayinki yò Yudea.”

⁸ Mv akasípú amv befité mu be, “Osunápú, nwén nfi Yudafò ahande bakle abuda fú abwi mò. Mú fèe fètrá yinki yó unv?”

⁹ Yesu lópu yébi lé mú ònó òbéé, “Megyí ònhwírì dúanyò bu ekewòletò? Ní òha ná òyi kèhètò á, òtamasúti, tsúfè nsaintò lówankí, sv odewúun. ¹⁰ Táme ní òku ná oklúntò á, otosúti, tsúfè òmedé ató wúun.” ¹¹ Asún á nfi òma a, òletrá blí òbéé, “Ani nyáwíe Lasaro ladídi, táme nòyò anyetsinkí mu.”

¹² Akasípú amv bebláa mu be, “Ani Wíe, ní òdedídi mú á, iwí bowa mu ònlun!”

¹³ Lasaro lowu iwí asún Yesu déblí, táme akasípú amv mú buki be mu didí kèke iwí asún òdeblí. ¹⁴ Inu Yesu lówunáa kpa mú opulu òbéé, “Lasaro lawú. ¹⁵ Mli sv ilawá mí ansigyí á nfi mma unv asa olowu, ménì mlóhò mí gyi. Mliba ayeki mu.”

¹⁶ Inu Toma á nfi ogyi Tabí† lébláa mu aba ámu òbéé, “Mliha ania munyò fée ayò, ménì ní lowu ígyi kóráá á, ania munyò awu!”

Ọhá Ání Ọtókúsá Ahá Tsú Afúlitò, Há Amú Nkpa

¹⁷ Yesu lówie Betania wúlutò á, bebláa mu be bopulá Lasaro ilagyi nkená. ¹⁸ Tsú Betania ya Yerusalem mofun máli anyò. ¹⁹ Mú sv Yudafò tsòtsòtsò beba Maria mva Marta gyòwi òhakpá, amú pío lowu sv.

²⁰ Benya bláa Marta á nfi Yesu òbá alì, òlòkúsú yéfia mu òkpa. Maria mú lésin wóyítò. ²¹ Mú Marta lébláa Yesu òbéé, “Mí Wíe, teki ní fubu nfi á, teki mí pío mówu sí mí. ²² Táme séi kóráá nyin á nfi tógyítá fókulí Bulu á, òbéha fú.”

²³ Yesu lébláa mu òbéé, “Fú pío ámu òbelakúsú.”

²⁴ Marta lébláa mu òbéé, “Nyin á nfi òbókúsú eke tráhe amú afúli bókúsú ámu.”

²⁵ Yesu lébláa mu òbéé, “Mígyí òhá á nfi ntókúsá ahá tsú afúlitò, há amú nkpa. Ọhá á nfi òlòhò mí gyi owú kóráá á, òbétrá tsíá nkpa. ²⁶ Ọhá á nfi otsie nkpa, òlòhò mí gyi é móowu ekekèke. Fahò mósú gyi?”

²⁷ Marta lótsulá mósú òbéé, “Ee! Mí Wíe, nahogyi á nfi fúgyí Kristo, (òhá amú Bulu ladá mu ofúli), Bulu mu Bi amú be òbéba òyítò ámu nì.”

Yesu Lósú

²⁸ Bréá Marta léblí alì tá á, oleyinkí ba wóyítò beti Maria ya itsétò, bláa mu òbéé, “Osunápú laba, òde fú ti.” ²⁹ Maria lénya nú mú alì, òlòkúsú yó Yesu wá. ³⁰ (Alì bré ámu tò á, Yesu mókúnyá wíe wúlutò. Ọlú òtíné amú Marta lóyótò mu amv.) ³¹ Bréá ahá amú butsie Maria wá wóyítò, bude mu klun yíá ámu bowun á nfi alakúsú òtsáwule pé òyó á, bókúsú buo mu. Buki be òyó opulákpá unv yósu.

³² Bréá Maria lówie Yesu wá á, òleda akpawunu, bláa Yesu òbéé, “Mí Wíe, ní fubu nfi á, teki mí pío mówu sí mí!”

³³ Bréá Yesu lówun á nfi Maria mva ahá amú bubuo mu amv fée budésú a, ilehie han mu. Mú sv mu ansí lepe. ³⁴ Ọlefíté amú òbéé, “Nkónó mlilópulá mu.”

Inu bebláa mu be, “Ani Wíe, beki.”

³⁵ Inu Yesu lósú. ³⁶ Mú sv Yudafò ámu beblí be, “Kì alíá òtehié dwé Lasaro!”

³⁷ Táme amótò aku beblí be, “Megyí oyin á nfi lóbwií ansibi obwiepú ámu ansíbi nì. Ntogyi sù òmetalí kítá Lasaro yáí, alawú?”

Lasaro Kúsá

³⁸ Yesu ansí létrá pé, òlenatí yó opulákpá unv. Ibwi alatò bopulá mu, bemináa ibwi tin mú ònó. ³⁹ Inu òlebláa amú òbéé, “Mlumina ibwi ámu le òbó ámu ònó.”

* 11:2 Inì kén bu 12:1-8tò. † 11:16 Didimus múba Toma asì gyí Tabí Griiki múa Hebri òblítò.

Táme owupú ámu mu pio tsíhé Marta lébláa mu obéé, “Mí Wíé, nde aná mú á, alayíntá. Nde eke náási ọpá bopulá mu.”

⁴⁰ Yesu lébláa mu obéé, “Mmebláa fu mbéé ní fohogyi a, fówun alíá Bulu iwí bu ifú?”
⁴¹ Inu bemináa ibwí ámu lé obó ámu onó. Yesu lótsu ansí fúá kí ọsósó, blí obéé, “Mí Sí, nedá fú ipán ání fanú mí ọme. ⁴² Nyin ání futonú mí mpái ekekegyíeke. Táme ahá ání bulí nfi ání sọ nablí alí, méni bóhogyi ání fúlówa mí.” ⁴³ Bréá ọlọbọ mpái ání tá á, ọlọkplón blí obéé, “Lasaro, dali ba!” ⁴⁴ Lasaro lédali a, tati klí mu ibi pú mu ayabi. Dúku é klí mu ansító. Yesu lébláa amú obéé, “Mlisanki mu onati.”

Bekiklí Yesu Nwunsu

⁴⁵ Yudafo ámu bobuo Maria ba inu ámu bowun tóá Yesu labwé. Mú su amú tsotsọtsọ bọhọ mu gyi. ⁴⁶ Táme amótó aku bọyo yébláa Farisifo ámu tóá Yesu labwé. ⁴⁷ Inu Bulu igyí ahapú dehen pú Farisifo ámu beti aba asún agyí pú fia. Múu befité aba beé, “Nkálí abóbwe? Lélé mú á, oyin ání dé osúna tsotsọtsọ bwe. ⁴⁸ Ní anuméka mu itin á, ọhagyí ọha ọbóhọ mu gyi. Ibéha Romafo béba bobwie aní Bulu ọtswékpa amu, yíntá aní ọmá!”

⁴⁹ Táme amótó ọkuleá butetí mu Kaiafa, ogyi Bulu igyí ọhapú dehen ofí ámutọ lébláa amú obéé, “Mlí mú mluméyín ọlala! ⁵⁰ Mlumókúbí ání ibu aléá ọbakúle obówu ahá fée nwunsu, dun ání ọmá ámutọ ahá fée béhí?” ⁵¹ Megyí Kaiafa onutó agywun ọlọpublí asún ání. Táme íniá ofí ámutọ mugyí Bulu igyí ọhapú dehen su á, igyí asún ání ọleblí tswi ání ilehián ání Yesu obówu há Yudafo ọmá. ⁵² Megyí beé ọmá ámu nkule pé su obówu, mboún alíá ọbékpa Bulu ahá ání badásáin fée bọwa abatọ, bóbwe ikule su.

⁵³ Tsú eke ámu bọwa agywun bwe ání bómọ Yesu bi. ⁵⁴ Íni su Yesu métrá tsiá lé iwí ọwan Yudafo. Mboún ọlenatí yó wúlu kuá butetí mú Efraim, ání ibu dimbísú. Mva mu akasípọ amu betsiá inu.

⁵⁵ Bré ámutọ á, Yudafo nkeá bópugyí Israelfọsu Katsun Nke ámu lawíé wóyí tá. Ahá tsotsọtsọ botsu awúlusu dú yó Jerusalem ání bọyógyuráa iwí asa nke ámu ifun. ⁵⁶ Bréá bọyo Bulu ọtswékpa wunsínésú inu á, bodunká ání bówun Yesu. Mú su befité aba beé, “Nkálí mlídékú? Mlilahogyi mlíaa, ọbéba nke ánífító lóó?” ⁵⁷ Táme bré ámutọ á, Bulu igyí ahapú dehen pú Farisifo ámu babláa ahá beé, ní ọku owun ọtínéá Yesu bu a, ọhá amú ibi, méni beyékitá mu.

12

Ofobí Fánfáánfán Pwólí Yesu (Mateo 26:6-13; Marko 14:3-9)

¹ Ilesi nkensíé abugyí Israelfọsu Katsun Nke a, Yesu lóyo Lasaro amú ọlọkusú tsu afúlító ámu wúluto Betania. ² Mú ntúpwesu bọtswi ọpúnú há mu. Marta léye atogyihe ọpúnú ámu asi. Lasaro mva ahá amú beti ámu bọwa ibi gyi atọ Yesu wá. ³ Inu Maria lópu ofobí fánfáánfán ání ibi ibíá prentua yílé ọbọ betséí wólí Yesu ayabisu, ọlọpu mu nwunsu-imi tsítsi mú. Ofobí ámu ofan lọhọ wóyí ámutọ fée.* ⁴ Táme Yuda Iskariot, ogyi Yesu akasípọ amutọ ọkule, ọbéle Yesu há ámu mú léblí obéé, ⁵ “Ofobí ání bu bíá. Ntogyi sọ bumefe mú, pú kóba amu há ahiánfọ? Mú bíá bóbwe ọbakúle ofi ọkule akatua.” ⁶ Megyí ahiánfọ nwewúun su Yuda dé asún ání blí. Owikplu ógyi su. Mu wá sika okentebi bu, otetsiá wí ku lé mótó.

⁷ Yesu léblí obéé, “Mlisi mu ọpu ofobí ání wulí mí ha mí opuláké. ⁸ Ahiánfọ mú bétsiá mli wá ekekegyíeke, táme mí mú mméetsiá mli wá yó.”

Bekiklí Lasaro Nwunsu

⁹ Yudafo tsotsọtsọ bonu ání Yesu laba Betania. Mú su begya ọkpa yó mu ọkíkpa. Megyí mu nkule su bọyọ inu. Beyéki Lasaro amú Yesu lókusú tsu afúlító ámu é. ¹⁰ Mú su Bulu igyí ahapú dehen amu bóbwe agywun beé bómọ Lasaro é. ¹¹ Tsífé mu kusú tsu afúlító su Yudafo tsotsọtsọ bude ọma yinkí bọhọ Yesu gyi.

* 12:3 Oyí kuá butetí Naadi nlín butọpúbwé ofobí ámu.

Bɔhɔ Yesu Fé Owíe Yerusalem

(Mateo 21:1-11; Marko 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² Ɔyi kehe a, ɔɔm amú baba nke ogyíkpa amu bonu ání Yesu ɔ́bá Yerusalem. ¹³ Mú su beka mbláa, bɔpu ɔkpa beyéfia mu. Bude okitikíti beɛ, “Hosiána! Bulu oyúla ɔhá anfi ɔna aní Wíe Bulu dátó ɔ́bá anfi! Bulu oyúla Israel Owíe amu!”

¹⁴ Yesu lénya afrímú ɔku, ɔɔdu bian musu, fé alíá bɔwanlín wá Bulu asúntó beɛ,
¹⁵ “Sionfɔ, mlimánya ifú!

Mli Wíe dín afrímú ibísú ɔ́bá á!”

¹⁶ Yesu akasípú amu bumɔkɔsí nú asún anfi asi. Táme bréá Bulu lókusúá Yesu tsú afúlito, wá mu numnyam ɔma a, bekaín aní bɔwanlín asún anfi tsú mu iwí. Mú bɔbwe há mu a.

¹⁷ Aha aní bobuo Yesu bréá ɔleti Lasaro fúli-ɔbótó, kúsúá mu tsú afúlito bɔyɔ mósú dá asún anfi ɔkan. ¹⁸ Iní su ɔɔm amu beyéfia mu ni. Bonu ání alabwé osúna anfi. ¹⁹ Farisifo amu bebláa aba beɛ, “Mlilawun aní anilabwé kásíán. Mlíki, ahá fɛɛ bayó bubuo mu o!”

Griikifo Aku Bodunká Yesu

²⁰ Griikifo aku bubu ahá amú beba Bulu osúmkrá Yerusalem Israelfɔsu Katsun Nke ámutɔ. ²¹ Bɔyɔ Filipino aní otsu Betsaida aní ibu Galilea ɔmátó wá yébláa mu beɛ, “Owíe, anidékíléá abówun Yesu.”

²² Filipino lébláa Andrea, mva munyɔ beyébláa Yesu. ²³ Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Bré lafun aní bɔwa Nyankpusa-Mu-Bi ámu numnyam. ²⁴ Ɔnɔkwali nde mli bláa. Ní kpolibí mɔkúwíé ɔbótó, ikwe, pló á, kpoli ibi-kule amu kén igyi. Táme ní ikwe, pló á, itɔbwé abí tsɔtsɔtsɔ. ²⁵ Ní ɔku tɔdwé mu nkpa ɔyí ánfito á, ɔbóhulí mú. Ní ɔku é tamadwé mu nkpa á, obénya nkpa aní itamatá. ²⁶ Ní mlito ɔku ɔbéɛ mósúm mí á, ilehián aní obóbuo mi, méni obétsiá ɔtínéá mbu. Ní ɔku dé mí sum á, mí Sí ɔbɔwa mu numnyam.”

Yesu Lowu Iwí Asún Blí

²⁷ Yesu lóyɔ mósú ɔbéɛ, “Séi á, asún dé mí klun háan! Amansu nébli? Blí ntebli mbéɛ, Mí Sí, le mí tsu asun wunhe anfito lóó? Ó-o, mú su neba ni. ²⁸ Mí Sí, wa fú iwí numnyam!” Inu á, ɔme ɔku lótsu ɔsúsú ba ɔbéɛ, “Nawá mí iwí numnyam dodo. Nétrá wa mú.”

²⁹ Bréá ɔɔm amú bulí inu ámu bonu ɔme amu a, bebli beɛ “Ɔpráda lapótí.” Aku é beɛ, “Bulu-ɔbɔpu lábláa mu asún!”

³⁰ Inu Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Mli su ɔme anfi lalin, megyí mí. ³¹ Bréá Bulu obégyi ɔyítófɔ asún ní. Bréá Bulu ɔbékplí Ɔbunsám, ɔyísú ogyípú amu obíasú ní. ³² Táme mí mú á, ní bedá mí mántá oyikpalíhesu, tsú mú líí á, nékpa ahá fée ba mí iwí wá.” ³³ (Yesu lébli asún anfi púsúná lowu oduá mówu.)

³⁴ Inu ɔɔm amu befité mu beɛ, “Ani mó anilónu tsú aní Mbla ɔwolú ámutɔ aní Kristo, (ɔhá amú Bulu ladá mu ofúli amu) obétsiá bré fée. Mú ntogyi su fúdebli fɛɛ, ilehián aní bedá Nyankpusa-Mu-Bi ámu mántá oyísú, tsú mú líí? Ma gyí Nyankpusa-Mu-Bi ámu?”

³⁵ Yesu lébláa amú ɔbéɛ, “Bré kpalobí ku pé ilasí aní Wanki amu ɔbétrá tsiá mli wá. Iníá Wanki amu trá ɔbu mli wá á, mlínati wanki amutɔ, méni owí méeta wá mli. Tsúfé ɔhá aní ɔna oklúntɔ tamabí ɔtunéá ɔyó. ³⁶ Bré anfi wanki† amu trá ɔbu mli wá á, mlíhɔ mu gyi, méni mlóbwe wanki amu abí.”

Yudafɔ Yesu Máhogyi

Bréá Yesu lébláa amú asun anfi tá á, ɔlenatí yénaín. ³⁷ Iníá ɔɔbwe osúna tsɔtsɔtsɔ amú ansító ó á, bumɔhɔ mu gyi. ³⁸ Iní léha Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú Yesaia asún amú ɔlebli tswi dodo amu léba mútó. Ɔbéɛ, “Ani Wíe, ma láhɔ asún amú anulébli ámusu gyi?

Ma aní Wíe lalé mu túmi súná?”

³⁹ Mú su bumetálí hɔ Yesu gyi, tsúfé Yesaia létrá blí ɔbéɛ,

⁴⁰ “Ani Wíe Bulu lahá bumedéwúun,
búmedé asún nu,
Mú su bumóowun ató,
bumóonu asún, méni bédamlí ba mí wá,

† 12:36 Yesu gyí Wanki amu.

nétsa amó ilo.”

⁴¹ Yesaia lówun Yesu numnyam. Mú su òleblí asún ánfí tsú mu iwí ní.

⁴² Mú ó á, Yudafo ahande amu tsòtsòtso bəhə mu gyi, táme bumele amó hógyi əwan. Tsúfé benya ifú ání Farisifo ámu bébi amó, gya amó lé amó ofiakpa. ⁴³ Tsúfé butekle beə ahá bukánfu amó dun ání Bulu əbékanfú amó.

Yesu Asún Bulu Əbəpugyi Ahá Asún

⁴⁴ Yesu lóklon blí əbéə, “Megyí mí nkule əhagyíəha ání ələhə mi gyi déhógyi. Əhá ámúbú ələwa mí sísí ámu é. ⁴⁵ Əhagyíəha ání əde mí wúun dé əhá ámúbú ələwa mí sísí ámu é wúun. ⁴⁶ Naba əyi ánfítə fé wanki, féki əsulúv anfisv iwanki, méni əhagyíəha ání ələhə mi gyi méesin oklúntə. ⁴⁷ Ní əku onú mí asún, táme omegyí mósú á, megyí mí əbéha mu ipón. Tsúfé mməba asún ogyíkpa. Ahá nkpa əhókpa neba. ⁴⁸ Əha ání okíná mí, əməhə mí asún é bu asún ání bəpvhá mu ipón. Mí ason blíhé amu ibéha mu ipón eke tráhe amu. ⁴⁹ Tsúfé megyí mí onutó túmi nəputól. Mí Sí lówa mí sísí. Muléha mí asún ání mblí, pú alíá mblí mú. ⁵⁰ Nyin ání mu asún ámu itehá nkpa ání itamatá. Mú su asún ání ətəwá mí blí kóún nteblí.”

13

Akasípó Amu Ayabiasí Fwi

¹ Asa béfi Israelfəsv Katsun Nke ámu gyi asi á, Yesu lébi ání mu bré lafun ání médalí əyi ánfítə yó mu Si wá. Ələdwə ahá ámúbú bgyi mu kle əsulúsv nfi ámu alu yófun mu owuké.

² Mva mu akasípó amu befia ntópwe ató ogyíkpa. Alí bré ámutə á, əbunsám lawúna wie Simon Iskariot mu bi Yuda kluntə ání əyéle Yesu ha. ³ Yesu yin ání mu Si lópv tógyító wá mu ibitə. Oyin ání Bulu wá motsu ba, mu wá méyinkí yó ní. ⁴ Mú su əlele ibi əlepe ámutə, ələkúsú wóí mu atadiə tswi, tsú əsan sába. ⁵ Əletséi ntsu wá onuwétó, olefi asi əde mu akasípó amu ayabiasí fwi. Əfwí əmáýín a, alapú mu osiétó əsan ámu tsítsi mu ayabiasí. ⁶ Bréá ilətv Simon Petro a, ələfité Yesu əbéə, “Mí Wíé, fú əbófwi mí ayabiasí?”

⁷ Yesu léle mú ənó əbéə, “Fumóonu tó ánfí ndəbwe ánfí asi séi. Əma asa fóbənu mú asi.”

⁸ Múbú Petro lébláa mu əbéə, “Ó-o! Mméesi, afufwi mí ayabiasí ekekekeke.”

Yesu lébláa mu əbéə, “Ní mməfwí fú ayabiasí á, fuméenya ogyíkpa mí wá.”

⁹ Simon Petro lébláa mu əbéə, “Mí Wíé, megyí mí ayabi nkule. Wuna fwi mí ibi pú mí nwuntə é.”

¹⁰ Yesu lébláa mu əbéə, “Əhá ání alabie ntsu métrá hián ntsubíe. Mboún mu ayabiasí fwi pé, tsúfé alalun dodo. Mli iwí lalun, táme megyí mli féé.” ¹¹ (Yesu lébláa mu alí, tsúfé oyin əhá ání əbéle mu há. Mú su əleblí əbéə, “Megyí mli féé lálun” ni.)

¹² Bréá ələfwí amó ayabiasí tá á, ələlatsú mu atadiə wá, yínki yétsiá əpónú ámu asi. Múbú ələfité amó əbéə, “Mlilanú itó ánfí nabwé há mli ánfí asi? ¹³ Mlitetí mí ‘Osunápú,’ mlitetí mí ‘Owíé.’ Mú əkpa ní, tsúfé mú ngyi ní. ¹⁴ Ní mí ání ngyi mli osunápú pú mli Wíé, nafwí mli ayabiasí á, múmú ilehián ání mli é mlófwi mli aba ayabiasí. ¹⁵ Nabwé súná mli, méni mlóbwe mú alí ámúbú nabwé mú há mli ámu. ¹⁶ Ənəkwali nde mli bláa. Osúmpú əkəku módvun mu wie. Alí kén sumbí əyərú módvun əhá ání ələwa mu ni. ¹⁷ Íniá mlilabí ənəkwali ánfí á, Bulu obóyulá mli ní mlegyi mósú.

¹⁸ “Megyí mli féé iwí asún ndeblí. Tsúfé nyin ahá ání nalé. Táme lehián ání Bulu asún ánfí ibéba mútú. Asún ámu əbéə, ‘Əhá ámúbú mía munyə anidé ibi wa əlepetə ámu lakúsú líi mísú.’ ¹⁹ Nde mli bláa séi asa iba, méni ní ibá á, mlóhə mi gyi ání mígyí əhá ámúbú mbéə ngyi ámu ni. ²⁰ Ənəkwali nde mli bláa. Əhagyíəha ání ələhə əhá ání nəwa sumbí lahə mi. Alí kén əhagyíəha ání ələhə mi lahə mí Sí ámu ələwa mí sísí ámu é ní.”

Yesu Lə Há

(Mateo 26:20-25; Marko 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ Bréá Yesu léblí asún ánfí tá á, asún ihíe de mu háan mu kluntə. Mú su olowunáa kpa mú tati əbéə, “Ənəkwali nde mli bláa, mlitə əkule əbéle mí há.”

²² Akasípú amu bekpélé kí aba ansító, tsúfè bomeyín amótó òmúvá òde. ²³ Akasípú amutò òkuleá otsie mantáa Yesu, gyí òmúvá Yesu tēhíe dwé ní. ²⁴ Mú su Simon Petro lóbun mu ansíbi òbée, òfíte mu òhá ání òbéle mu há.

²⁵ Mú òkasípú amu léyinkí kpísá Yesusu, fíté mu òbée, “Mí Wíé, ma òbéle fú há?”

²⁶ Yesu lébláa mu òbée, “Òhá ámúú nébia bodobodo, púdá oputsútó há ámu gyí mu ní.” Inu olebia bodobodo púdá oputsútó há Yuda, ogyi Simon Iskariot mu bi. ²⁷ Olenya hò mú alí, Òbunsám lówie mutò. Mú su Yesu lébláa mu òbée, “Bwe tóá fúdekléá fóbwe sasa!”

²⁸ Ahá ámúú butsie òpúnú ámu así ámutò òkuku mébi tóá suá Yesu lébláa mu asún ánfí. ²⁹ Amótó aku buki bée, Yuda gyí amú sikasu òkípu. Fíalí Yesu dé mu bláa òbée, òyóhò atóá bópugyi nke ámu, ntée òpún tòku ya ahiánfò.

³⁰ Yuda lénya hò bodobodo amu alí, òledalí. Owí latá alí bré ámu.

Mbla Pòpwe

³¹ Yuda lénya dáli obuto inu alí Yesu léblí òbée, “Bréá Mí, Nyankpusa-Mu-Bi ánfí numnyam bélin òwan ní. Bulu òbòtsun misu lé mu numnyam òwan. ³² Ní òtsun misu lé mu numnyam òwan á, alí kén òbòtsun mu iwísu lé mí numnyam òwan ní. Òbówa mí numnyam inunu. ³³ Mí abí, mméetrá tsiá mli wá, wá òpá. Mlódunká mí. Alí ámúú nebláa Yudafo ahande amu mbée, ‘Mlíméetalí ba òtínéá nòyó ámu’ a, alí kén nde mli bláa mli é ní. ³⁴ Mbla pòpwe ndewa há mli mbée, mlidwe aba. Alí ámúú nòdwe mli ámu a, alí kén mlípú òdwe ámu dwe mli aba ní. ³⁵ Ní mlidé aba dwe á, ibòsuná ahá fée ání mí akasípú mligyí.”

Petro Òbòswí Òbée Momeyín Yesu

(Mateo 26:31-35; Marko 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Simon Petro léfité Yesu òbée, “Mí Wíé, nkónu foyó?”

Yesu léle mú ònó òbée, “Òtíné ámúú nòyó ámu a, fuméetalí buo mí yó inu séi. Táme òma a, fóbobuo mí.”

³⁷ Petro léfité mu òbée, “Mí Wíé, ntogyi sù mméetalí buo fú séi. Nówu fú su!”

³⁸ Yesu léfité mu òbée, “Fówu mí su? Ònòkwali nde fú bláa. Fòswí pú ibi wá ogyá tse sa fee fomeyín mí asa bate òbéle ònó.”

14

Òsí Ámu Wá Òkpa

¹ Yesu lébláa mu akasípú amu òbée, “Òpúni mátsíí mli. Mliho Bulu gyi, amlího mí gyi. ² Otsiákpá tsòtsòtsò bu mí Sí wóyító. Ní otsiákpá ma inu á, teki mmebláa mli mbée neyéla inu yáí mli. ³ Ní nòyó yéla otsiákpá amu yáí mli tá á, néyinkí bá bekpá mli yáa mí iwí wá, méni mlétsiá òtínéá mbu. ⁴ Mliyín òkpa ání ida yò òtíné ámúú nòyó.”

⁵ Inu Toma léfité mu òbée, “Mí Wíé, anuméyín òtínéá foyó, nkáli abóbwe abébi òkpa ámu?”

⁶ Yesu léle mú ònó òbée, “Mígyí òkpa ámu, ònòkwali amu pú nkpa ámu. Òhaa méetalí yó mí Sí ámu wá, nkéti alatson misu. ⁷ Ní mliyín mí lélé á, teki mlilabí mí Sí ámu é. Táme séi mó mlilawun mu, mlilabí mu é.”

⁸ Filipino lébláa mu òbée, “Aní Wíé, suna aní fú Sí ámu. Mú kpán tso aní.”

⁹ Yesu léfité mu òbée, “Filipo! Mbu mli wá dodoodo. Mú su fumòkóbí mí? Òhagyíoha ání alawun mí kí lawun mí Sí ámu. Ntogyi sù fúdeblí fee, nsúna mli Òsí ámu? ¹⁰ Fumohogyi ání mbu mí Sí ámutò, mu é òbu mitò? Asún ánfí nde mli bláa anfi motsú mí onutó wá. Mboún mí Sí ámúú òbu mitò ámu dé mu agyómá yò. ¹¹ Ní nde mli bláa mbée, mbu mí Sí ámutò, mu é òbu mitò á, mliho mí gyi. Ní mlímóhò asún ámusu gyi óó á, ofúla amúú ndebwe ámu su mliho mí gyi. ¹² Ònòkwali nde mli bláa. Òhagyíoha ání òlòhò mí gyi a, òbóbwe itóá ndebwe. Òbóbwe mú dún mí klé, tsúfè mí mú nòyó mí Sí ámu wá. ¹³ Nóbwe tógyítóá mlòkolí mí idátó há mli, méni nówa mí Sí ámu numnyam. ¹⁴ Ní mlòkolí tógyító mí idátó á, nóbwe mó.”

Òye Wankíhé Amu Ibá

¹⁵ “Ní mlítòdwé mí á, mlégyi mí mblasu. ¹⁶ Nókulí mí Sí, òbòpυ Ìma Ìlúpú bambá sísí mli, òbéba betsiá mli wá bré fée. ¹⁷ Múgyí Ìye Wankíhé. Mútòsúná ònòkwali ání ibu Bulutò. Ìyítò ahá buméetalí hò mu, tsúfé bumédé mu dunká. Buméebi mu é, táme mli mó mliyin mu, tsúfé òbu mli wá, obétsiá mlítò.

¹⁸ “Mméesi mli tswi fé awumbi. Néyinkí bá mli wá. ¹⁹ Ilasí kpalobí òyítò ahá buméetrá wun mi, táme mli mó mlówun mi. Íniá mbu nkpa su á, mli é mlétsiá nkpa. ²⁰ Ní eke ámu ifun a, mlébi ání mbu mí Sí ámútò. Mli é mlihu mitò fé alí ámúú mí é mbu mlítò ámu.

²¹ “Ahá ání bude mí mblasu gyí a, amúgyí mí adwepú ní. Ìhagyíòha ání òtòdwé mí á, mí Sí òbòdwe mu. Mí é nòdwe mu, lé mí iwi òwan súná mu.”

²² Múú Yuda (megyí Yuda Iskariot) léfité mu òbéé, “Mí Wíe, ntogyi sù aní nkole pé fée iwi òwan súná, megyí òyítò ahá fée?”

²³ Yesu léle mú ònò òbéé, “Ní òku dé mí dwe á, òbòbwe dínká mí atosunáhésu. Mí Sí òbòdwe mu. Mía mí Sí ámu nyo abéba betsiá mu wá. ²⁴ Ìhá ání òtamadwé mí òmòòbwe dínká mí atosunáhésu. Asún ání ndeblí mlidénu ání motsú mí onutó wá. Mí Sí lówa mí, mu wá itsú.

²⁵ “Nde mli asún ání bláa, séi ání mbu mli wá. ²⁶ Táme Ìma Ìlúpú, ogyi Ìye Wankíhé amúú mí Sí òbòpusí mí idátò ámu obòsuná mli tógyítò. Ìbékaín mli asúngyiasún ání nebláa mli.

²⁷ “Iwilwii nde mli ha! Napú mí iwilwii há mli. Megyí mú amúú òyítòfò butehá ámu odu. Mlumáha opúni itsii mli. Ifú é mákitá mli. ²⁸ Nabláa mli bòtsun mbéé, ndenatí, táme néyinkí bá mli wá. Ní mlítòdwé mí á, teki mlénya ansigyí ání nòyó mí Sí wá, tsúfé òdun mi. ²⁹ Nde mli íni fée bláa yáí, méni ní íbá mútò á, mlóhogyi. ³⁰ Mméetrá tóí yó nkpa, tsúfé òyísú ogyípú ámu òbá. Ìma túmi mísú. ³¹ Ntonú mí Sí òme, méni òyítòfò bébi ání ntòdwe mu.

“Mlikusu anati.”

15

Wáin Oyí Onutó

¹ Yesu léblí òbéé, “Mígyí wáin ifla onutó. Mí Sí gyí mú òdòpυ. ² Bámbigyííbámbiá ibu mí iwi, itamaswíé á, òtekpálí mú tsítsá. Táme kugyíkúá itoswíé á, òtelá mú wankláán, méni íbòswie tsòtsòtso òn. ³ Mí atosunáhé ání mlilanú ání su mli iwi latin dodo. ⁴ Mlitsia mítò, mí é antsia mlítò. Bámbi kòkòkò méetalí swíé abí, nkéti ita mú oyísú brégyíbré. Alí kén mli é mli méetalí swíé abí, nkéti mlihu mitò ní.

⁵ “Mígyí wáin ifla ámu. Mligyí mú abámbi. Ìhá ání òbu mitò, mí é mbu mutò obòswie abí tsòtsòtso, tsúfé mli méetalí bwé tòtòtò tson mí òma. ⁶ Ìhagyíòha ání ometsie mitò gyí fé bámbiá bakpálí mú bun, íbòwulí, békpa mú wá ogyá. ⁷ Ní mlitsie mitò, mí asún é ibu mlítò á, mléfité mí Sí tógyítòá mlidéké, òbéha mli. ⁸ Ní mloswíé abí tsòtsòtso á, íbòwa mí Sí numnyam. Mú obòsuná ání mí akasípú mligyí ní. ⁹ Alí amúú mí Sí tòdwé mí ámu a, alí kén mí é ntòdwe mli ní. Mlitsia mítò, méni nòdwe mli yó. ¹⁰ Ní mlegyi mí mblasu á, nòdwe mli yó, fé alí amúú mí é ntegyi mí Sí mblasu, òtòdwé mí yó ámu.

¹¹ “Nabláa mli asún ání fée, méni ansigyí amúú ibu mitò ámu bétsiá mlítò. Fówun ansí bégyi mli wankláán. ¹² Mbla ání ndepuhá mli gyí; mlidwe aba fé alíá ntòdwe mli. ¹³ Ìdwe kuku mòdún ání òku obòwu mu nyawie nwunsu. ¹⁴ Ní mlegyi mí mblasu á, mí anyawie mligyí. ¹⁵ Mméetrá ti mli mí asúmpú. Tsúfé osúmpú méyín tóá mu wie débwe. Nde mliti mí anyawie, tsúfé nabláa mli tógyítòá nonu tsú mí Sí wá. ¹⁶ Megyí mli léle mí. Míléle mli yáí mbéé, mliyóó amliyoswie abíá íbétsiá bré fée, méni mí Sí òbéha mli tógyítòá mlókulí mu mí idátò. ¹⁷ Mbla ání ndewa há mli gyí, ‘Mlidwe aba.’

Ahá Bólu Mli

¹⁸ “Ní òyítò ahá bude mli lu á, mlikaun ání mí begyankpá lú. ¹⁹ Ní òyítò ahá mligyí a, teki òyítò ahá bòdwe mli fé amú abí. Táme nalé mli tsú òyítòfòtò, su mli má amútò. Íni su òyítòfò butolú mli ní. ²⁰ Mlikaun asún amúú nebláa mli mbéé, ‘Osúmpú òkòkò mòdun mu wie’ amusu. Ní ahá budun mísú a, mli é bédinká mli su. Ní begyi mí asúnsú á, mli é bégyi mli asúnsú. ²¹ Táme míbú mli, su bòpυ íni fée gyi mli, tsúfé bumeyín òhá amúú òlwa mí

ámu. ²² Ní mməkúbláa amó asvansu á, tekí buma ipón kuku gyí. Táme séi ánfí mú buma onó lé. ²³ Ohagyíoha ání otolú mí tolú mí Sí é. ²⁴ Nabəbwe agyómá ání ohaa mókúbwé mú odu kí amótó. Ní buməpu amó ansíbi wun mú á, tekí Bulu méeha amó ipón. Bowun tóá nəbwe asa bude mía mí Sí lu. ²⁵ Ilehián ání íbēba ali, mēni asún amúú bəwanlín wá amó Mblatə bēe, ‘Bolu mí kpaali’ ámu íbēba mótó.

²⁶ “Nówa Ōma Ōlípó obótsu mí Sí wá bá. Mogyí Ōhe Wankíhé amu. Mutósúná onəkwali ání ibu Bulutə. Obégyi mí iwí adánsie. ²⁷ Mlí é mlégyi mí iwí adánsie, tsúfé mlilatsíá mí wá tsú bréá nefi ató suná asi.

16

¹ “Nabláa mli asún anfi fée, mēni mluméedida hógyito. ² Yudafo ahande bégya mli lé amó ofiakpa. Bré ku kúráá íbēba ání ahá bómə mli, súsú bēe Bulu agyómá budeyo. ³ Bópu íni gyi mli, tsúfé buməkúbí mí ntée mí Sí ámu. ⁴ Táme nabláa mli asún ánfí, mēni ní íbá á, mlékaín ání nebláa mli yái.

Ōhe Wankíhé Gyumagyihe

“Mməkəsí bláa mli asún ánfí, tsúfé mbu mli wá. ⁵ Táme séi nde mli bláa, tsúfé nəyó ohá amúú oləwa mí sísí ámu wá. Táme mlitə okuku méfité mí əbēe, ‘Nkónú fəyó.’ ⁶ Íniá nabláa mli asún ánfí su á, awirehə lahíé kítá mli. ⁷ Táme nde mli onəkwali bláa. Ōkláa lawá mli ogyá ání nəyó. Tsúfé ní mməyo á, Ōma Ōlípó amu onéeba mli wá. Táme ní nəyó á, nópu mu sísí mli. ⁸ Ní əbá á, əbéle súná əyító ahá ání lakpanbwe su bafwí, əbéle tóá igyi Bulu yiləbwe pú mu asúngyí é súná amó. ⁹ Bēbi ání mísó máhógyi igyi lakpan. ¹⁰ Bēbi tóá igyi Bulu yiləbwe, tsúfé nəyó mí Sí wá, mlumétrá wun mi ekekeke. ¹¹ Bēbi tóá igyi Bulu asúngyí, tsúfé Bulu lahá əbunsám, ogyi əyísó ogyípó amu ipón dodo.

¹² “Mbu asún tsətsəotə ání nébláa mli, táme mlumétalí nú mú fée asi séi. ¹³ Ōhe Wankíhé amu tósúná onəkwali ání ibu Bulutə. Ní əbá á, əbéle asún ání igyi onəkwali fée súná mli. Tsúfé megyí mu onutó túmitə əbótəí, mbóun əbéblí asún kugyíkúá olonu. Əbébláa mli múá íbēba é. ¹⁴ Ōhé ámu əbówa mí numnyam, tsúfé əbébláa mli asún ání nteblí. ¹⁵ Tógyítóá mí Sí búu a, mí bú. Mú su nabláa mli mbēe, Ōhé ámu əbébláa mli asún ání nteblí ní.

Akasípó Amu Awirehə Pó Ansigyí

¹⁶ “Ílasí kpalobí mlumétrá wun mi, táme imóowa əpá kuku mlélawun mi.”

¹⁷ Akasípó amutə aku befité aba bēe, “Ngya ntə asún ní? Əbēe, ílasí kpalobí, anumétrá wun mu, táme imóowa əpá kuku, abélawun mu. Ōdeblí é əbēe, ‘Nəyó mí Sí wá?’ ¹⁸ ‘Ílasí kpalobí’ ánfí asi mé? Animédé asún ánfí ədeblí ánfí asi nu.”

¹⁹ Yesu lébi ání akasípó amu budeklé abufite mu asún amutə. Mú su əlebláa amó əbēe, “Blí ndeblí mbēe, ílasí kpalobí mlumétrá wun mi. Táme imóowa əpa kuku mlélawun mi. Íni mlidé aba fité ní? ²⁰ Onəkwali nde mli bláa. Mlósú kpisíi, táme əyító ahá mú bénya ansigyí. Mlégyi awirehə, táme mli awirehəgyí amu íbēba bemlí ansigyí. ²¹ Ní ikwí de ətsi dwiín á, ahumiti tekítá mu, tsúfé mu iwəsun wúunbu lafun. Táme onyákwíi tá pé ətetan mu iwəsun ámusu, tsúfé ansí de mu gyí ání makwíi obí wá əyító. ²² Ali kén igyi há mli ní. Ahumiti de mli séi, táme nélawun mli. Mú su mléhiə nyá ansigyí ání ohaa méetalí ká mli itin.

²³ “Ali eke ámu a, mlumétrá kulí mí tətəotə. Onəkwali nde mli bláa. Tógyítóá mlókulí mí Sí mí idátó a, əbéha mli. ²⁴ Bətu nde mlumókúfité tətəotə mí idátó. Mlifite, əbéha mli, mēni íbēhiə wá mli ansigyí.

Yesu Əyísó Gyí

²⁵ “Nde mli asún ánfí bláa ayébisu, táme bré ku bēba, mmétrá təí ayébisu. Nówuna kpa mí Sí asún tati súná mli. ²⁶ Tsú bré ámusu púya a, mlókulí mí Sí ámu ató mí idátó. Mmedéblí mbēe, mí əbókulí mu ató há mli. ²⁷ Tsúfé mí Sí ámu onutó tədwé mli. Ətədwé mli, tsúfé mlitədwé mí, mlilahogyi ání notsú mu wá. ²⁸ Mí Sí wá notsú ba əyító. Séi á, ndeyinkí tsú əyító nəyó mí Sí ámu wá.”

²⁹ Inu akasípó amu bebláa mu beε, “Ehéen! Séi mó á, futráa fumedétoí ayébisu. ³⁰ Séi mó anilabí ání foyin tógyító. Mó su mehián ání ohaa obétrá fité fú asvansu. Inu lahá anilahogyi ání lélé fotsú Bulu wá.”

³¹ Yesu léfité amú obéε, “Séi mó mlilahogyi? ³² Bré kv ibá. Ulafun ta, mlédasáin. Mlito okugyíakv obóyo mu otsukpá sí mí. Táme iméesi mí nkule, tsúfé mí Sí ámu bu mí wá. ³³ Nabláa mli asún ánfí fée, méni mlótsun misu nyá iwilwii. Mlówun iwiasun oyi ánfito, táme mliwa klun, tsúfé nagyi oyi sodo!”

17

Yesu Lóbo Mpái Mu Akasípó Nwunsu

¹ Yesu léblí asún ánfí tá, olotsu ansí fúá kí osúsú bó mpái obéε, “Óo mí Sí, bré lafun. Wa mí numnyam, méni mí é nówa fú numnyam. ² Tsúfé feha mí túmi ahá féesú, ání nháa ahá ání feha mí fée nkpa ání itamatá. ³ Nkpa ání itamatá ámu gyí, bubú fú Bulu Onakwalipu okukúnú okule pé ánfí, abubi mí Yesu Kristo anfi fopusí oyi ánfí. ⁴ Nawá fú numnyam osulúv anfisú, tsúfé namó agyómá amúv fopuhá mí ámu fée onó. ⁵ Mí Sí! Wa mí numnyam fú ansító ngya, fé alí amúv mbu mó fú wá yái asa fobwe oyi ámu.

⁶ “Nalé fú súná ahá amúv fele oyi há mí ámu. Fúbú amú, fopu amú há mí, bagyi fú asúnsú. ⁷ Séi babí ání tógyítóá mbu itsú fú wá. ⁸ Tsúfé nabláa amú asún ání fopuhá mí fée, banú. Babí ání lélé fú wá notsú, bahogyi ání fúlówa mí.

⁹ “Nde fú kokóli ha amú. Megyi oyi áh fée nde mpái bó há. Mboún ahá amúv fopuhá mí ámu, tsúfé fúbú amú. ¹⁰ Mí klé igyi fú klé, fú klé é igyi mí klé. Fatsun amúsú lé mí numnyam owan. ¹¹ Nebá fú wá séi. Mméetrá tsiá oyi, táme amú mó bubu oyi. Mí Sí Wankíhé, pu fú idá amúv fopuhá mí ámu túmi kí amúsú, méni bóbwε kule fé alí amúv mía fonyo anigyí kule amu. ¹² Bréá mbu amú wá á, nekítá amú wankláán, idá amúv fopuhá mí ámu túmito. Nele ansí kítá amú wankláán. Mmeha amútó okuku mófwi, dun omvamúv ida yái ání obéhi ámu, féki Bulu asun wanlínhé amu ibéba mútó. ¹³ Nebá fú wá séi. Táme bré ánfí ntráa mbu oyi nfi nde asún ánfí blí, méni bénya ansigyí fé alí amúv mí é mbu ansigyító amu. ¹⁴ Nabláa amú asún amúv febláa mi ámu. Mó su oyi áh bude amú lu, tsúfé butráa bumegyí oyi tófo, fé alí amúv mí é mmegyí oyi tóyín amu. ¹⁵ Mmedéblí mbéε, fuléε amú le oyi. Mboún mbéε fukú amúsú wankláán, méni bumóowie lalahe obwepú* ámu ibito. ¹⁶ Alí amúv mmegyí oyi tóyín ngyi ámu a, alí amú é bumegyí oyi tófo ní. ¹⁷ Fú asún ámu gyí onakwali. Tsun músú afupu amú bwe fú klé. ¹⁸ Alí amúv fowa mí sísi oyi ámu a, alí mí é nawá amú sísi ní. ¹⁹ Amú su noppu iwí há fú, méni amú é bótsun onakwali amusu mlí fú klé.

²⁰ “Megyi mí akasípó amu nkule nde mpái bó há. Mboún ahá ání bótsun amú atosunáhεsv hε mi gyí fée ndεbo há. ²¹ Nde mpái bó mbéε, amú fée bubwεε kule. Mí Sí, alí amúv fubu mito, mí é mbu futó ámu a, ha amú é abutsia anito alí kén, fówun oyi áh bóhogyi ání fúlówa mí sísi oyi. ²² Nawá ahá ánfí numnyam amúv fowa mí ámu, méni bóbwε kule fé alí ntsu tamatsun mía fonyo nsiné. ²³ Mbu amútó fé alí fubu mito, méni bóbwε kule, ntsu móotsun amú nsiné. Ní ibá alí á, oyi áh bébi ání fúlówa mí, futodwé amú fé alí amúv futodwé mí ámu.

²⁴ “Mí Sí! Ndeklé mbéε ahá amúv fopuhá mí ámu bétsiá mí wá otíné amúv mbu amu. Fówun bówun numnyam amúv fowa mí ámu. Tsúfé futodwé mí asa fobwe oyi. ²⁵ Mí Sí Yilé obwepú! Oyi tófo bumεbi fú, táme mí mu nyin fu. Ahá ánfí é buyin ání fúlówa mí sísi oyi. ²⁶ Nele fú súná amú. Nétrá le fú súná amú. Fówun odwe amúv futodwé mí ámu itsia amútó, méni mí é nétsiá amútó.”

18

Yesu Kitá (Mateo 26:47-56; Marko 14:43-50; Luka 22:47-53)

* 17:15 obunsám gyí lalahe obwepú.

¹ Yesu lóbo mpái ánfí tá á, mva mu akasípú amu benatí yótsun Kidron tsonkolito wíe ndobíi kuto. ² Yuda amúú òlele Yesu há ámu é yin ndobíi amuto, tsúfé Yesu mva mu akasípú butetsiá yéfiá unu. ³ Mú su Yuda lékpa Romafò isá akorú pú Bulu òtswékpa agyópu akvá Bulu igyí ahapú dehen pú Farisifò bowa, bəyɔ unu. Bude mbia, nkandíe pú akotó.

⁴ Íniá Yesu yin tóá íbá musu su á, òledali fia amú, fíté amú òbée, “Ma mlidédunká?”

⁵ Bele mú ònó bée, “Yesu Nasaretyin amu.”

Yesu lébláa amú òbée, “Mí ní.”

(Yuda amúú òde mu le há ámu é líí amú wá unu.) ⁶ Bréá Yesu lébláa amú òbée, “Mí ní!” á, besankí yéduda lalá kpla. ⁷ Yesu lélafíté amú òbée, “Mbée, ma mlidédunká?”

Bebláa mu bée, “Yesu Nasaretyin amu.”

⁸ Yesu lébláa amú òbée, “Nakú bláa mli mbée, mí ní. Mú su ní mí mlidédunká mú á, mliha ahá ánfí abunati.” ⁹ (Òlebláa amú ali, méní asún amúú òleblí ámu íbéba mútò. Òbée, “Ahá amúú fəpvhá mí ámuto òkuku mófwí.”)

¹⁰ Inu á, Simon Petro dé òdayí iya anyo, òlebití mú lé, kpá Bulu igyí òhapú dehen osúmpú gyari isu. Osúmpú amu idá gyí Malkus. ¹¹ Yesu lébláa Petro òbée, “Sankia fú òdayí wa mú òfletò! Imehián ání nówun iwəsin ání mí Sí lahá mí òbée nwúun lóó?”

Yesu Kpa Ya Hana

(Mateo 26:57-58; Marko 14:53-54; Luka 22:54)

¹² Inu isá akorú ámu, amú òhande pú Bulu òtswékpa agyópu amu bekítá Yesu, klí mu ibi. ¹³ Begyankpá kpá mu ya Kaiafa mu sia Hana. Kaiafa gyí Bulu igyí òhapú dehen ofí ámuto ní. ¹⁴ Múlébláa Yudafò ahande amu òbée, ibu aláá òbakúle obówu ahá fée nwunsu ní.

Petro Lékiná Yesu

(Mateo 26:69-70; Marko 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Simon Petro mva òkasípú bambá bobuo Yesu. Bulu igyí òhapú dehen amu yin òkasípú bambá ánfí wankláán. Mú su olobuo Yesu bitíwíé Bulu igyí òhapú dehen amu wóyító. ¹⁶ Táme Petro mú lési òlú wóyí ámu ònó. Òkasípú bambá ánfí óyin Bulu igyí òhapú dehen anfi lédalí yébláa otsibi òkvá òde wóyí ámu ònó gyo, òlekpa Petro ba wóyí ámuto. ¹⁷ Otsibi amu léfité Petro òbée, “Megyí oyin ámu akasípú amuto òku fúgyi?”

Petro léle mú ònó òbée, “Èkekεεεε. Mma amútó!”

¹⁸ Atsalí bu unu. Mú su asúmpú pú agyópu amu bədudá ogyá, bulí mú asi. Petro é léyelí amú wá, òde ogyá ámu núu.

Bulu Igyí Òhapú Dehen Léfité Yesu Asún

(Mateo 26:59-66; Marko 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Bulu igyí òhapú dehen amu léfité Yesu asún, tsú mu akasípú pú mú atosunáhé iwi. ²⁰ Yesu léle mú ònó òbée, “Ahá ansító nelú blí mí asún fée. Netsiá súná ató Yudafò ofiakpa pú Bulu òtswékpa, òtínéá ahá fée butefia. Mmēblí asvansu nainto. ²¹ Ntogyi sú fúde mí asún ánfí fité. Fite ahá ání bonu asún ání neblí. Amú yín asún ání neblí.”

²² Bréá Yesu léblí asún ánfí á, unu agyópu amuto òkuleá òlú mantáa mu léda mu isuto, fíté mu òbée, “Alí féle Bulu igyí òhapú dehen asún ònó ní?”

²³ Yesu lébláa mu òbée, “Ní nablí asvkan á, le mú blí òhagyíoha onu. Táme ní ònəkwali nablí á, ntogyi su fúde mí da?”

²⁴ Yesu trá òda òfétó òhande Hana lópu mu sísí Bulu igyí òhapú dehen Kaiafa.

Petro Létrá Kiná Yesu

(Mateo 26:71-75; Marko 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Simon Petro trá òlú ogyá ámu asi, òku léfité mu òbée, “Megyí oyin ánfí akasípú amuto òkule fúgyi?”

Petro lóswí òbée, “Èkekεεεε. Mma amútó!”

²⁶ Bulu igyí òhapú dehen amu osúmpú òku, ogyi òhá amúú Petro lékpa mu isu kule amu mu pio léfité Petro òbée, “Megyí fúa munyɔ nowun ndobíi amuto ní?”

²⁷ Petro létrá swí pú ibi wá ogyá. Inunu bate lóbon.

*Yesu Kpa Ya Pilato**(Mateo 27:1-2, 11-14; Marko 15:1-5; Luka 23:1-5)*

²⁸ Ọ̀yí kẹ́hẹ̀ bẹ̀kẹ̀-bẹ̀kẹ̀ a, bẹ̀kpa Yesu tsú Kaiafa wóyító ya Roma ọ̀handẹ̀ ání ọ̀dẹ̀ Yudea ọ̀mású gyí wóyító. Yudafo ahandẹ̀ amu bumedékléá bọ̀pọ̀ ifin da iwí. Mú sv bumedítíwíé wóyító inu. Tsúfẹ̀ budekléá békí ání amú iwí letin, méni bétalí gyi Israelfọ̀sv Katsun Nke ámu.* ²⁹ Mú alí sv Pilato lédalí ba kpankpá befité amú ọ̀bée, “Amansu mlibu blí tsú oyin ání iwí?”

³⁰ Bẹ̀bláa mu bẹe, “Ní ọ̀há ání mókúbwé lakpan á, tẹ̀kí anumékpa mu ba fu.”

³¹ Pilato lébláa amú ọ̀bée, “Mómú mlíkpa mu ya, amliyeyi mu asón mli mbla ọ̀nó.”

Yudafo ahandẹ̀ amu bẹ̀le mú ọ̀nó bẹe, “Anuná ọ̀kpa mó ọ̀ha.” ³² (Asón ání léba mótó, méni asón amúb Yesu léblí tsú mu lowu ání obówu iwí ámu ibéba mótó.)

³³ Inu Pilato léyinkí wíé wóyító. Mú ọ̀letí Yesu, fité mu ọ̀bée, “Fúgyi Yudafo owíe amu ni?”

³⁴ Yesu léle mú ọ̀nó ọ̀bée, “Fú onutó ason fitéhé igyi, ntée aku lábláa fu mí iwí asón?”

³⁵ Pilato léle mú ọ̀nó ọ̀bée, “Yudayin ngyi? Fú onutó ahá pú Bulu igyi ahapú dehen lékpa fú ba mi. Ntọ́ fabwé?”

³⁶ Yesu lébláa mu ọ̀bée, “Megyi ọ̀yí áńfító nde iwíe gyí. Ní ọ̀yí áńfító á, tẹ̀kí mí abúoꝑu bókó họ́ mi. Búméha búmọ̀ꝑu mí wá Yudafo ahandẹ̀ ibito, táme megyi ọ̀yí áńfító nde iwíe gyí!”

³⁷ Pilato léfité mu ọ̀bée, “Mómú yé ọ̀wíe fugyi á?”

Yesu léle mú ọ̀nó ọ̀bée, “Ọ̀nọ̀kwali fablí fẹe Owíe ngyi. Mí á, bọ̀kwí mí neba ọ̀yí áńfító ání mbá ambegyi ọ̀nọ̀kwali amu iwí adánsiẹ. Ọ̀hagyíọ̀ha ání ogyi Ọ̀nọ̀kwali amu klé tẹyaa asu nú mí ọ̀mẹ.”

³⁸ Pilato léfité mu ọ̀bée, “Ntọ́ gyí ọ̀nọ̀kwali amu?”

*Pilato Léha Ọ̀kpa Ọ̀bée Búmọ̀ Yesu**(Mateo 27:15-31; Marko 15:6-20; Luka 23:13-25)*

Pilato léblí asón ání tá á, ọ̀letrá dalí yọ́ Yudafo ámu wá wóyí ọ̀nó inu. Ọ̀lebláa amú ọ̀bée, “Mmọ̀kọ̀wun lalahẹ̀ kọ̀kọ̀kọ̀vá nọ̀pvhá oyin ání ipón. ³⁹ Táme mli amándíé ọ̀nó á, ntesí obu ọ̀dipọ̀ ọ̀kule há mli Katsun Nke kugyíkọ̀tọ́. Mlídéklé mliaa, nsí Yudafo Owíe anfi ha mli?”

⁴⁰ Bọ̀kplón le mú ọ̀nó bẹe, “Ekekeke! Megyi mu. Si Baraba ha anu.” (Ogyo otswapú Baraba é gyí).

19

¹ Inu Pilato léha bẹ̀kpa Yesu ya, yépití mu ató wankláán. ² Isá akọ̀pú ámu bọ̀lu obungyo-awu, bwé mú owíepa bun mu nwun, bọ̀wa mu ligá pẹ̀pẹ̀ kv. ³ Inu benatí bwé mu ahinlá bẹe, “Yudafo Owíe, fú nkpasu ọ̀nlinsu!” Fówun badá mu isuto kpa.

⁴ Pilato létrá dalí yọ́ wóyí ọ̀nó inu yébláa amú ọ̀bée, “Nakpá mu neba mli, amliwun ání mmọ̀kọ̀wun lalahẹ̀ kọ̀kọ̀ mu iwí.” ⁵ Bréá Yesu lédalí ba a, obungyo-awu ipa ámu bun mu nwun, ọ̀bwa ligá pẹ̀pẹ̀ amu. Pilato lébláa amú ọ̀bée, “Mu ni!”

⁶ Bulu igyi ahapú dehen pú Bulu ọ̀swékpa agyọ̀ꝑu amu benya wun mu pé, bọ̀svrá okitikítí blí bẹe, “Da mu manta oyikpalíhesu! Da mu manta oyikpalíhesu!”

Pilato lébláa amú ọ̀bée, “Mli onutó mlíkpa mu ya, amliyeda mu manta oyikpalíhesu. Mí mú mmọ̀kọ̀wun lalahẹ̀ kọ̀kọ̀ mu iwíá nọ̀pvhá mu ipón.”

⁷ Yudafo ámu bẹ̀bláa mu bẹe, “Ani mbla ọ̀nó á, ilehián ání obówu. Tsúfẹ̀ ọ̀leblí ọ̀bée, Bulu mu Bi mugyi.”

⁸ Bréá Pilato lónu asón ání á, ifú létrá kitá mu tsía mótó. ⁹ Oleyinkí yó mu wóyító yéfité Yesu ọ̀bée, “Nkónú fotsú?”

Táme Yesu mékpla mu. ¹⁰ Mú sv Pilato léfité mu ọ̀bée, “Fuméekplá mí? Fumeyín ání mbu túmiá nétalí sí fú ntée nétalí há beda fú mántá oyikpalíhesu mó fú?”

* 18:28 Ní fowíe ọ̀há ání omegyi Yudayin wóyító a, ifin lada fu.

¹¹ Yesu léle mú ònó òbée, “Ní megyí Bulu léha fú òkpa á, teki foma túmi kòkò mí sí. Ínì sù òhá àmú òlòpù mí wá fú ìbító àmù lakpan dùn fú klé.”

¹² Pilato lónu asún ànfí á, òlekle osi Yesu. Táme Yudafo àmù bàsurá okitikíti kùklókùò blí bée, “Ní fesi òhá ànfí á, múmú megyí Roma owíe dehen* mu nyawie fugyi. Tsúfè òhagíyíha àní òblí òbée owíe mugyi á, alakúsú líí Roma owíe dehen!”

¹³ Bréá Pilato lónu asún ànfí á, òlekpa Yesu dáli ba kpankpá, tsíá mu asúngyí obíá àní itsie òtínekúá bòpù abwi bwé unu, butetí unu “Abwito” sù. (Butetí unu “Gabata” Hebri òblító.) ¹⁴ Èké àmù igyi ogyá òdudáké há Israelfosu Katsun Nke. Ibóbwe fé òpa dódúanyòtò á, Pilato lébláa Yudafo àmù òbée, “Mlì Owíe amu ni!”

¹⁵ Bàsurá okitikíti bée, “Kpa mu ya, kpa mu ya, afuyeda mu manta oyikpalíhesu.”

Pilato léfité amú òbée, “Ndáa mlì owíe manta oyikpalíhesu?”

Bulu igyi ahapú dehen amu bebláa mu bée, “Animá owíe òkuku dùn Roma owíe dehen!”

¹⁶ Inu Pilato lési Yesu há amú òbée buyéda mu manta oyikpalíhesu.

Yesu Da Mántá Oyikpalíhesu

(Mateo 27:32-44; Marko 15:21-32; Luka 23:26-43)

Isá akòpú àmù bekpa Yesu nàtí. ¹⁷ Mu onutó olotsu mu oyikpalíhe dínká mu nkanta alu yéwíe òtínekúá butetí unu “Nwun Okokobi Otsiákpá.” (Butetí unu “Golgota” Hebri òblító.)

¹⁸ Bèda Yesu mántá oyikpalíhesu unu, bèda ayin abanyó aku é mántá nyikpalíhesu mu wá unu. Òkule bu Yesu binasu, òkule é bu mu gyòpísu, Yesu bu amú nsíné. ¹⁹ Pilato lówanlín asún mántá oyikpalíhe amu awunso. Asún àmù gyí, “YESU NASARETYIN, YUDAFÒ OWÍE.”

²⁰ Yudafo tsòtsòtsò bekla asun wanlínhé anfi. Tsúfè òtíné àmú bèda Yesu mántá oyikpalíhesu àmù ìbù mantáa Yerusalem. Òleha bəwanlín asún àmù Hebri òblí, Roma òblí pú Griiki òblító. ²¹ Bulu igyi ahapú dehen amu bebláa Pilato bée, “Máwanlín fée, ‘Yudafo Owíe.’ Mboún wanlín fée, ‘Oyin ànfí òbée, mígyí Yudafo Owíe.’ ”

²² Pilato lébláa amú òbée, “Múá nawánlín á, nawánlín mú dodo.”

²³ Isá akòpú àmù bèda Yesu mántá oyikpalíhe amusu tá á, botsu mu atadié, beye mútò aku ana. Okugyíòkù klé kulé. Botsu mu ligá àní bəlu mú tsú òsúsú beyi asi. ²⁴ Inu bebláa aba bée, “Mlumáha abalì atadié ànfí mútò. Mlìha atswì abi kí bée, ma obénya mú.” Asún ànfí léba, ménì Bulu asún àmú bəwanlín tswì bée, “Beye mí atadietò,

bətswì abi mí ligású” amu ìbéba mútò.

Isá akòpú àmù bəbwe dínká músú.

²⁵ Yesu mu yin, mu yin mu pio tsíhé Maria, ogyi Klopa mu ka pú Magdalayintse Maria bulí oyikpalíhe amu asi. ²⁶ Bréá Yesu lówun mu yin pú mu òkasípú àmú òtehié dwé àmù, bulí mantáa unu á, òlebláa mu yin òbée, “Amú yín, fú bí ní.”

²⁷ Mú òlebláa òkasípú amu é òbée, “Fú yín ní.” Tsú èké àmù a, òkasípú amu lékpa mu ya mu wóyítò.

Yesu Lowu

(Mateo 27:45-56; Marko 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Ínì òma a, Yesu lówun àní mu agyómá lamó ònó. Mú òleblí òbée, “Òmewóli de mí.” Ínì leha Bulu asún àmú bəwanlín tswì amu ìleba mútò.

²⁹ Onuwé kù tsie unu, ntá òdái ìbò mú. Isá akòpú àmù bəpù òsapò dá ntá àmùtò púsíán oyísú, tsú mú fúá yétin mu ònó. ³⁰ Yesu lékpikpú mú mé. Inu òleblí òbée, “Ìlatá!”

Mú òloko nwuntò wá, òlele òhé á.

Yesu Abintò Ató Wò

³¹ Èké àmù igyi Fieda. Mú òyi kéhe igyi òkpónú òdaké kpankpanntí há Yudafo. Mú sù bumekle àní ahá àmù busíán nyikpalíhe amusu yófun owi tahé.† Mú sù bəkulí Pilato òkpa bée òháa mu isá akòpú abuyebiabía amú ayabi, ménì bókòsí wú, fówun béle amú tsu nyikpalíhe amusu asa owí òta. ³² Mú sù bəyò yébiabía ayin abanyó àmù ayabi. ³³ Táme bréá bowie Yesu wá á, bowun àní alawú dodo. Mú sù bumebia mu ayabi. ³⁴ Táme isá

* 19:12 Roma Owíe dehen gyí Kaesare. † 19:31 Yudafo òkpónú òdaké tefi asi tsú owi tahé.

akɔpú ámvto ɔkule lɔpu mu pía wɔ Yesu abuntɔ, ntsu múa obugya lefen dali. ³⁵ (Ɔhá ámvú olowun mú ámu légyi mú iwɔ adánsie, fówun mli é mlóhogyi. Megyí afunu igyi. Oyin ání ɔnɔkwali asún mudɛblí.) ³⁶ Íni fée léba mótó, ménu Bulu asún ámvú bɔwanlín tswi bɛɛ, “Buméebia mu iwú kukuvku” ámu íbéba mótó. ³⁷ Bulu asun wanlínhé amu kén leblí ɔbée, “Béki ɔhá ámvú bɔwɔ mu abuntɔ pía ámu.”

Yesu Pulá

(*Mateo 27:57-61; Marko 15:42-47; Luka 23:50-56*)

³⁸ Íni fée ɔma a, Arimateayin Yosef léba bokokóli Pilato ɔbée, ɔpúv Yesu fúli amu ha mu. (Yosef anfi buo Yesu nǎintɔ, tsúfé ɔde Yudafo ahandɛ amu ifú nya.) Pilato léha mu ɔkpa. Mú su Yosef léyɛle Yesu fúli amu oyópulá. ³⁹ Nikodemo amúv ɔleba Yesu wá eke ɔku onyé ámu é léba. Ɔɔpu afá fánfáanfán aku anyɔ[‡] ání bɔkwe mú wá abato tsɔtsɔtsɔ ba. Mú odwin bóbwe kílo advasa (30). ⁴⁰ Ayin ání bɔpu ɔhráda kíklí afá ámu mántá fúli amu iwɔ fé alá Yudafo butɔbwé amú afúli asa butopúlá amú. ⁴¹ Ndobíi ku ibu mantáa ɔtíné ámvú beda Yesu mántá oyikpalíhesu ámu. Bolotí butátó bwé mú fúli-ɔbó unv. Bumákúpulá ɔhaa mótó kí. ⁴² Íniá eke ámu igyi ogyá ɔdvdáké, fúli ɔbó ámu é ibu mantáa unv su á, bopulá Yesu mótó.

20

Yesu Kusú Tsú Afúlito

(*Mateo 28:1-8; Marko 16:1-8; Luka 24:1-12*)

¹ Ndawótswító eke gyankpapu, igyi Kwasiada bake-bake, bréa nsautɔ mókútítí a, Magdalayintse Maria lóyɔ Yesu opulákpá unv. Olenya wíe unv alí olowun ání bamína ibwi ámu lé ɔbó ámu ɔnó. ² Mú su oleyinkí srí ba ɔkasípú ámvú Yesu tɛhíé dwé mu amu mua Simon Petro wá, bebláa amú ɔbée, “Balé Yesu ɔbó ámvto. Animéyín ɔtínéá bapú mu yówa!”

³ Múv Petro mua munyɔ bɔpu ɔkpa bɔyó opulákpá unv. ⁴ Amú abanyó ámu fée betsíí ɔsrí, táme ɔlesrí sí Petro gyankpá yówie opulákpá unv. ⁵ Bréa olobun kí ntsán ámvto á, olowun ání ɔhráda ámu kpán dá, táme omébitíwíé mótó. ⁶ Simon Petro lóbɔtu mu, ɔlɔtsun bitíwíé ntsán ámvto, olowun ɔhráda amu da. ⁷ Olowun ɔhráda ámvú bɔputó mu nwun ámu é, ilokuntá ida ifóntó. ⁸ Ɔkasípú amúv olegyankpá wíe unv ámu é lébitíwíé mótó, wun ɔhráda ámu pú mú ámvú bɔputó mu nwun ámu alí olohogyi. ⁹ Bré ámvto á, Bulu asun wanlínhé amúv ileblí ɔbée, ilehián ání Yesu ɔbókusú tsú afúlito ámu məkónyá wánkí amú. ¹⁰ Beyinkí yó wóyí.

Yesu Iwɔwanle Súná Magdalayintse Maria

(*Mateo 28:9-10; Marko 16:9-11*)

¹¹ Táme Maria lési ɔlí opulákpá unv odesú. Bréa odesú a, olobun kí ɔbó ámvto. ¹² Inu olowun Bulu-abɔpu abanyó ání bɔwa atadie futútúútú, butsie ɔtíné ámvú bɔpu Yesu fúli tswi amu. Ɔkule tsie mu adianwun, ɔkule tsie ayabiasi. ¹³ Befité mu bɛɛ, “Amú yín, nkáli igyi só fudesú?”

Ɔlele mú ɔnó ɔbée, “Balé mí Wíe náti. Mmeyín ɔtínéá bapú mu yótswi!”

¹⁴ Ɔleblí tá á, ɔledamlí kí ɔma. Ɔki a, Yesu líi mu ɔma, táme ɔmɛbiá Yesu ni. ¹⁵ Yesu léfuté mu ɔbée, “Amú yín, nkáli igyi só fudesú? Ma fudedunká?”

Mu mú ɔki ání ndobíi amvto agyómá ɔyɔpú ní. Mú su ɔlebláa Yesu ɔbée, “Ani sí, ní fúlat sú mu yótswi ɔtineku á, suna mí, anyetsu mu natí.”

¹⁶ Yesu lókpólí mu ɔbée, “Maria.”

Ɔledamlí kí, kpólí Yesu Hebri ɔblíto ɔbée, “Rabuni!” (Mú asi gyí, “Osunápú.”)

¹⁷ Yesu lébláa mu ɔbée, “Mápu ibi da mi, tsúfé mməkónyá yó ɔsúsú mí Sí wá. Mboún natí yebláa mí apíó ámu fɛɛ, nɔyó mí Sí ání ogyi mli Sí wá. Nɔyó mí Bulu ání ogyi mli Bulu wá.”

¹⁸ Magdalayintse Maria léyeblláa akasípú amu ɔbée, “Nawun ani Wíe!” Ɔlebláa amú asún ání Yesu lébláa mu.

[‡] 19:39 Afá aku anyɔ ámu adá gyí mire múa aloe.

Yesu Iwɔwanle Súná Mu Akasípó

(Mateo 28:16-20; Marko 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ Kwasieda ámu ntúpwesu á, akasípó amu befia. Befin obu wá iwi, tsúfé bude Yudafó ahande amu ifú nya. Inu á, Yesu lébelú amó nsiné, ɔlebláa amó ɔbéé, “Iwi ilwíi mli.”
²⁰ ɔlebláa amó alí tá á, ɔlɔpu mu ibitɔ pú mu abuntɔ súná amó. Ansí légyi amó, tsúfé bawun amó Wíe. ²¹ Yesu létrá bláa amó ɔbéé, “Iwi ilwíi mli. Alí amóú mí Sí lawá mí ámu a, alí nde mli wa ní.” ²² Inu ɔlɔlun ɔɣé fú wólí amóú, bláa amó ɔbéé, “Mliho ɔɣe Wankíhé amu. ²³ Ní mlesí ahá lakpan kíé amó á, Bulu lasíkíé amó. Táme ní mliwésikíé amó á, Bulu méesikíé amó.”

Yesu Iwɔwanle Súná Toma

²⁴ Bréá Yesu léba a, amóú ɔkuleá butetí mu Toma, butelátí mu Tabí má unu. ²⁵ Mú su akasípó atráhe amu bebláa mu beé, “Anilawun aní Wíe!”

Táme Toma lébláa amó ɔbéé, “Ní mmókúwun mu ibitɔ ndatobi nlo ámu, kpíé osrebi wá mútɔ, kpíé ibi wá mu abuntɔ ɔlo ámutɔ á, mmóhogyi ekekeke.”

²⁶ Nkekwe ɔma a, akasípó amu betrá fia obu ámutɔ. Alí eke ámu mú á, Toma bú amóú. Befin obu ámu, táme Yesu lébelú amó nsiné, bláa amó ɔbéé, “Iwi ilwíi mli.” ²⁷ Mú ɔlebláa Toma ɔbéé, “Kí mí ibitɔ, kpíe osrebi wa nfi. Kpíe fú ibi wa mí abuntɔ. Si nwéen gyí, afuhogyi!”

²⁸ Toma léle mú ɔnó ɔbéé, “Mí Wíe pú mí Bulu!”

²⁹ Yesu lébláa mu ɔbéé, “Alí amóú fawun mi ámu su fahogyi lóó? Ansí bégyi ahá amóú bumɔpu amó ansíbi wun, asa bohogyi amu!”

Táá Svá Bɔwanlín ɔwulú Ánfi

³⁰ Yesu létrá bwe osúna tsɔtsɔtsɔ mu akasípó amu ansító aní bumɔwanlín wá ɔwulú ánfítɔ. ³¹ Táme bawánlín ínɔ, ménɔ mlóhogyi aní Yesu gyí Bulu mu Bi Kristo amu. Asón ánfisɔ hóggyi ɔbéha mlénɔ nkpa aní itamatá mu idátó ní.

21

Yesu Iwɔwanle Súná Akasípó Abasiénó

¹ Inu ɔma a, Yesu létrá le iwi ɔwan súná mu akasípó Tiberia ɔpu* ɔnó tsun ɔkpa ánfisɔ.
² Simon Petro mua Toma aní butelátí mu Tabí, Nataniel, otsú Kana wúluá ibu Galilea ɔmátɔ, Sebedeo abí ámu pú akasípó abanyó é befia. ³ Simon Petro lékla amó ɔbéé, “Nɔyó ɔpusɔ yéle aye.”

Bebláa mu beé, “Aní é abóbuo fu yó.” Inu su boyówie ɔkluntɔ náti. Táme betsiá ntsusu onyé ámu féé, bumenɔ tɔtɔ. ⁴ Bréá ɔyi íbá beke a, bowun ɔku líi ɔpu amu ɔnó. Bumebi aní Yesu ni. ⁵ Mú Yesu léfité amó ɔbéé, “Mí anyawíe, mliwénɔ tɔtɔ?”

Bele mú ɔnó beé, “Ee!”

⁶ Yesu lébláa amó ɔbéé, “Mlitswi asawu amu wa gyɔpɔsɔ fún, mléle aye.” Mú su bɔtswi wa unu. Aye ɔlɔlú asawu amu, bumetalí bíti mú lé.

⁷ Mú akasípó amóú Yesu tchié dwé ámu lébláa Petro ɔbéé, “Aní Wíe Yesu ni!” Bréá Petro lónu aní aní Wíe Yesu ni á, olotsu mu atadie mla iwi. (Tsúfé ɔlɔwáí mu atadie tswi), olotu wíe ntsu ámutɔ gyuaa, ɔdepií ɔyó Yesu wá. ⁸ Táme akasípó atráhe amóú bubu ɔkluntɔ ámu bebitá asawu amóú aklemetí bubu mú ámu ba otsubúno, tsúfé buma ífó ɔpu ɔnó unu. Mú ífótɔ bóbwe fé ayabi lafasa (300). ⁹ Bréá bowie ɔpu ɔnó á, bowun aní bawá agyawunu ogyá, bude iye tɔ músú, bodobodo é da mú asi. ¹⁰ Mú Yesu lébláa amó ɔbéé, “Mlile aklemetí amóú mlilalé ámu ku ba.”

¹¹ Mú su Simon Petro léyinkí dó wíe ɔklun amutɔ, ɔleyébitá asawu amóú aklemetí akpɔnkpɔnti bubu mú ámu bɔtswi ɔpu ɔnó. Aklemetí ámu bugyi lafakule aduenu-sa (153). Iníá butɔ ó á, asawu amu metití. ¹² Yesu létí amó ɔbéé, “Mlibegyí ató.” Amóú ɔkuku métalí wá klun fíté mu ɔbéé, “Ma fugyi?” Tsúfé bebi aní amó Wíe ni. ¹³ Yesu lótsu bodobodo amu há amó, olotsu aye amu é há amó.

* 21:1 Butetráa ti mú Galilea ɔpu.

¹⁴ Bulu lókusúba Yesu tsú afúlitò òma a, ìni gyí otse saasi ání òlele iwí òwan súná mu akasípó amu ni.

Yesu Mva Petro

¹⁵ Bréá begyi nyanki atogyihe amu tá á, Yesu léfité Simon Petro òbée, “Yohane mu bi Simon, fútòdwé mí ònó òbée, “Ee, mí Wíé, fuyin ání ntòdwé fú.”

Petro léle mú ònó òbée, “Ee, mí Wíé, fuyin ání ntòdwé fú.”

Yesu lébláa mu òbée, “Kí mí akúfabi amusu.” ¹⁶ Òletrá fité Petro otse nyòòsi òbée, “Yohane mu bi Simon, fútòdwé mí?”

Petro léle mú ònó òbée, “Ee, mí Wíé, fuyin ání ntòdwé fú.”

Yesu lébláa mu òbée, “Kpa mí akúfa amu.” ¹⁷ Yesu léfité mu otse saasi òbée, “Yohane mu bi Simon, fútòdwé mí lélé?”

Ìlèhan Petro, tsúfè otse saasi Yesu lafité mu òbée, “Fútòdwé mí?” á. Mú su òlele mú ònó òbée, “Mí Wíé, fú onutó fuyin tógyító. Yéé fuyin ání ntehié dwé fú!”

Yesu lébláa mu òbée, “Kí mí akúfa amusu. ¹⁸ Ònòkwali nde mli bláa. Bréá fúgyi òyasubi á, fú onutó fútetáli tsú fú atadié híhié iwí, kúsú yó òtínegyíótínéá fudeklé. Táme ní fòbwe oyin dehen a, fétunkí ibi, há òku òbédidá fú ató, kpa fú ya òtínéá fomedékle.” ¹⁹ (Yesu léblí asún ání, púsúná òkpa ání Petro òbòtsun músú wú púwá Bulu numnyam.) Inu òlebláa Petro òbée, “Buo mi!”

Yesu Mva Òkasípúá Òtehié Dwé

²⁰ Petro lédamlí kí a, Yesu òkasípú amúú òtehié dwé ámu buo amú. (Mugyí òhá ámúú oleyinkí kpísá Yesusu ntúpwe ató ogyíkpa, fíté mu òbée, “Owíé, ma òbéle fú há?” ámu ni.)

²¹ Bréá Petro lówun mu a, òlefíté Yesu òbée, “Mí Wíé, ntò òbéba oyin ání éésú?”

²² Yesu léle mú ònó òbée, “Ní ndeklé mbéé otsía nkpa yófun bréá néyinkí ba a, fú asún igyi? Fú mú buo mi wòle!”

²³ Asún ání òlekléí wá Yesu abúopu amutò, ání alí òkasípú amu mú móowu. Táme Yesu méblí òbée, omóowu. Blí òleblí òbée, “Ní ndeklé mbéé, otsía nkpa yófun bréá néyinkí ba a, fú asún igyi?”

²⁴ Mugyí òkasípúá olowun ìni fèé, òlòwanlín mú tswi ni. Aniyin ání mu asun blíhé anfi igyi ònòkwali.

Ònómò

²⁵ Ató tsòtsòòtsò itráa bu unvá Yesu lóbwe tsía ìnitò. Ní bòwanlín mú fèé wá nwulútó òkule-òkule a, teki buméenya nwulú ámu òyaíkpa òsulúv anfisú. Natóí tá.

Sumbí Ayɔpú Ámu Gyumagyihe

¹ Mí wíé Tiofilo,

Mí Luka dé ɔwulú ánfí wanlín sísí fú. Mí ɔwulú gyankpaw amuto á, nɔwanlín Yesu ato bwehé pú mu atosunáhé fée; tsú bréá olefi mu agyómá asi, ² bɔfun ekeá Bulu lótsu mu ya ɔsúsú. Asa Bulu lótsu mu náti á, ɔlɔtsun ɔɣe Wankíhé túmito bláa ahá amóú ɔlele ɔbéé, bubwée mu sumbí ayɔpú ámu tóá bubwée. ³ Mu iwɔsun wúun pú mu lowu ɔma a, oletsiá lé iwi ɔwan ɔkpa ɔtsan-ɔtsansu súná amó, púsúná ání lélé otsie nkpa nke advana ání ɔlelatsiá ɔsulúsu fée; ɔde Bulu iwíegyi iwi asún blí. ⁴ Bré kuá mua amónyo befia a, ɔleda amó ɔlá ɔbéé, “Mlumánatí Yerusalem. Mlitsia unu gyo mí Sí atokiehé amóú ɔlehe yáí ɔbéé méha mli, nebláa mli mó iwi asún ámu. ⁵ Asú ɔbɔpú Yohane lópu ntsu bó ahá asú, táme nke kútúklú ku ɔma a, Bulu ɔbɔpu ɔɣe Wankíhé amu bó mli asú.”

Yesu ɔsúsú Yɔ

⁶ Mó su bréá mua amónyo belafia a, befité mu beé, “Ani Wíé, bré ánfíto féyinkía iwíegyi amu há Israelfɔ ní?”

⁷ Yesu lébláa amó ɔbéé, “Imehián ání mlébi nke ntée bréá mí Sí nkule lahié mu onuto túmito. ⁸ Mboún ní ɔɣe Wankíhé amu owíé mlito á, mlénya túmi tálí gyi mí iwi adánsie tsú Yerusalem wúluto, Yudea pú Samaria ɔmátó fée yófun ɔyi ɔka.” ⁹ Bréá ɔleblí asún ánfí tá á, amó ansító unu Bulu lótsu mu ya ɔsúsú, ɔlɔfwí wíé nwulútaato.

¹⁰ Besi bude nwulútaa kú alu. Beláki a, ayin abanyó akuá bɔwa atadie futútú líí amó wá á. ¹¹ Ayin ámu befité amó beé, “Óo Galileafɔ ayin, nto mlidékú nwulútaasu alí? Alí ánfí mlilawun Bulu latsú Yesu ɔya ɔsúsú ánfí á, alí kén obéyinkía mu ba ni.”

*Matias Yuda Otsiákpá Tsiá
(Mateo 27:3-10)*

¹² Inu beyinkí kplí tsú Nfɔ-nyíbu ámusu* ba Yerusalem. ɔkpa ámu ibóbwe máli fun. ¹³ Bowie wúluto á, bɔdu yó abansúruto, ɔtíné amóú butsie yai ámu. Sumbí ayɔpúá bɔyo unu gyí: Petro, Yohane, Yakobo mua Andrea, Filipo mua Toma, Bartolomeo mua Mateo, Alfeo mu bi Yakobo, Simon ání ogyi iwɔtsiá adunkápú ɔpasuato ɔha pú oyin ɔkuá butetí mu Yakobo mu bi Yuda. ¹⁴ Ahá ání betrá du yó unu gyí, atsi aku, Yesu mu yin Maria pú Yesu apíó. Ahá ánfí fée létsiá bwé ikule bó mpái.

¹⁵ Nke ámutɔ á, ahógyipu bóbwe fé lafakule-advanyɔ (120) befia. Inu Petro lókusú líí amó nsiné bláa amó ɔbéé, ¹⁶ “Mí apíó ahógyipu, ɔɣe Wankíhé asún amóú ɔleblí tsun Owíe Dawidsu, ibu Bulu asun wanlínhé amuto, tsú Yuda Iskariot amóú ɔlekpa ahá beyékitá Yesu iwi ámu ilaba mótó. ¹⁷ Yuda Iskariot anfi létsiá anito. Ania munyo lóyo osum agyómá ánfí.”

¹⁸ Yuda lópu mu lalahe ání ɔlɔbwe ikɔá beka mu yóhɔ ɔsulúv ku. ɔlekpa tsú ɔsúsú beda ɔsulúv amusu pɔ, mu ipu lefa po, mu mpúni é lefen dali wurɔdo. ¹⁹ ɔhagyíɔha ání ɔbu Yerusalem lónu asún ánfí. Bedunká ɔsulúv amu dá amó ɔblíto beé, “Hakeldama.” Mó asi gyí, “ɔsulúvábú obugya lawólí mósú.”

²⁰ Petro lóyo mu asónsú ɔbéé, “Tsúfé bɔwanlín wá Israelfɔ ibu ɔwulú ámutɔ beé, ‘Mu wóyí idí kpan.

‘ɔhaa mátsiá mótó.’
Betrá wanlín tswi beé,
‘ɔha bambá otsiá mu otsiákpá.’

* 1:12 Nfɔ-nyíbu igyi obubwí kuá ibu mantáa Yerusalem, butetí mó Olifbu.

²¹⁻²² “Mú su ilehián ání òkú òbétisa aní Yesu afúlitòkusu ání iwí adánsie gyí. Ilehián ání òhá ámu obótsu ayin ámúbú betsiá anító bré ámúbú anulóbúo aní Wíe Yesu, náti kí ntíné-ntíné amutò. Òhá ání olobuo aní tsú bréá Asú Òbòpú Yohane léblí asúbò asún alu bəfon eke ámúbú Bulu lótsu Yesu ya òsúsú sí aní ámu.”

²³ Íni su bele ahá abanyó, bogyi Yosef ání butetí mu Barsaba, butetráa ti mu Yustus mu Matia. ²⁴ Múú bəbò mpái bəe, “Aní Wíe, fuyin òhagyíòha kluntò asún. Suna aní ahá ánfító òmúvá falé, ²⁵ otsia Yuda amúbú alakíná agyómá ání, nyá mu isubutí ámu otsiákpá, òyò fú osum agyómá ámu.” ²⁶ Múú bəkapú ató amú abanyó nwunso. Ileyi Matiasu. Mú su bəpə mu wá sumbí ayəpú dúòkun ámutò, belabwé dúanyò.

2

Ɔɲe Wankíhé Ibáto

¹ Pentekoste Eke, igyi Israelfò atò pəpwe ònó òdaké ámu ləfun a, ahógyipu amu fée beba befia amú ofiakpa. ² Ɔtsáwule pé á, olú kvá igyi fé afú kpənkpənti ilotsu òsúsú bəbulá wóyí ámúbú bubu mútò ámu. ³ Inu bowun təkúvá igyi fé ogya plənplən, ilelian òdandv. Uledasáin dínká amótò okugyíòkusu. ⁴ Ɔɲe Wankíhé ləbulá okugyíòkutò, ileha okugyíòku léfi así òde òblí bámbá blí.

⁵ Bré ámutò á, Yudafòá butenyá Bulu ifú, bubu ndítò fée baba butsie Yerusalem. ⁶ Bréá òðəm anfi bonu okitikíti amu a, bəsrí befia inu. Amótò okugyíòku lónu mu wúlutò òblí. Mú su ònó lobwie amú. ⁷ Iləwa amú ifú, wá amú wánwan. Mú su befité bəe, “Ahá ání budətòí á, megyí Galileafò sónn bogyí? ⁸ Mú nkálu iləbwe asa anidénúá bude anító okugyíòku wúlutò òblí blí? ⁹ Anító aku atsú Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Pamfilia, Egipte òmátò pú Libia awúlu ání ibu mantáa Kirene wúlutò. Aku é botsú Roma wúlutò, ¹¹ bogyi Yudafò pú amúá bomegyí Yudafò bawíe Yudafò Bulusúmtò aná fée bubu anító. Kretafò pú Arabifò é bubu anító. Táme anidénúá bude Bulu atò kpənkpənti ání alabwé blí anító okugyíòku òblítò.” ¹² Alí ámúú asún ámu ilobwie amú ònó ámu su bəbwe yəə, sí bude amú aba fité bəe, “Ngya amansu é ní?”

¹³ Táme amótò aku bəbwe ahógyipu amu ahinlá bəe, “Ntá banu bu.”

Petro Asúntòle Súná Ahá Ámu

¹⁴ Inu Petro mu aba dúòkun ámu bəkusú líí. Múú Petro lótsu òme fúá bláa òðəm amu òbée, “Apíó aba Yudafò pú mli féeá mlibu Yerusalem, mlihe yaa asu, anle asúntò suna mli. ¹⁵ Mlumáki mliaa ahá ání babú, tsúfé òyí məkúke. Bréá dokwebá ladá ní. ¹⁶ Mboún asún ání ilaba nde ání Bulu ònósú òtópú Yoel léblí yái ní. Ɔbée,

¹⁷ ‘Bulu òbée, “Nke tráhe amutò á,
nópu mí Ɔɲé wá anyánkpusa féétò.

Mli abi yinhé pú mli abi tshé béblí asún ání nópuwá amú ònó.

Mli nyasubi bówun ató.

Mli ayin dehen bókun nkude.

¹⁸ Nke ámutò á, nópu mí Ɔɲé wá mí asúmpú
atsi múa ayin féétò.

Mú su béblí asún ání nópuwá amú ònó.

¹⁹ Nóbwe ofúla nwulótáasu,
bwé osúna òsulósu.

Ogyá, obugya pú ogyási tuun béba òyítò.

²⁰ Owí òbéta òpá.

Ɔtsra é òbəpe kəə fé obugya,

asa aní Wíe numnyam eke kpənkpənti ámu ibəfun.

²¹ Ibéba ání òhagyíòha ání okpólí aní Wíe a, òbéha mu obénya nkpa.” ’ ’ ”

²² Petro lóyò mósú òbée, “Mí apíó Israelfò, mliyaa asu amlinu asún ání. Bulu lóbwe ofúla múa ató kpənkpənti pú osúna tsətsətsə tsun Yesu Nasaretyin amusu, púsúná ání mlówa mu. Mli fée mlilówun mú, tsúfé mli ansísú íni fée ləba. ²³ Igyi tóá Bulu yin yái dodo, igyi mu apé ání béle Yesu há mli. Mli léha ahá ání butamagyi mblasu beda mu mántá

oyikpalíhesu, mó mv. ²⁴ Táme Bulu léle mv lowu sínsúnsíntó, kúsúba mv tsú afúlitó. Tsúfé lowu méetalí gyi musu, osin afúlitó. ²⁵ Íni sù Owíe Dawid léblí mv iwí asún òbée, 'Brégyíbré á, ntowun aní Wíe mí ansísú.

Tsúfé òlú mí gyòpísu, su tótò móowa mí ifú.

²⁶ Mú su ansí tegyi mí, ntótóí ansigyísú.

Nyankpusa gyi. Lowu da gyo mí, táme nde Bulu òkpa kí.

²⁷ Tsúfé fuméesi mí òkláa wá afúlitó. Fuméeha mí fú osúmpú wankíhé mmóopló.

²⁸ Fúlósuná mí òkpa ání ntsúun mósú, mí anya nkpa ání itamatá. Ní fúbu mí wá á, ansí bégyi mí ekekegyíeke. "

²⁹ Petro létra bláa amú òbée, "Mí apíó Israelfó, mbúa hie bla mli amlunu. Aní náin Owíe Dawid lówu, bopolá mv. Bótu nde mv ntsán da aní wá nfi. ³⁰ Bulu ònósú òtáipú ogyi, oyin ání ntam ání Bulu léka há mv béba mótó. Bulu léka ntam há mv òbée, méha mv natina òku obétsiá mv obíasú eke kú. ³¹ Íniá aní náin Owíe Dawid lówun mó yáí su á, òlòtáí tsú Kristo, (òhá ámú Bulu ladá mv ofúli amu) kusú tsú afúlitó iwí òbée, 'Bulu méesi mv wá afúlitó.

Mú su mv ayulúv móopló.' "

³² Petro lóyo mósú òbée, "Yesu gyí òhá ání Bulu lókusúba tsu afúlitó, aní fée anigyí mó adansífo. ³³ Bulu lótsu Yesu ya òsúsú, há mv otsiákpá yilé mv gyòpísu. Aní Sí Bulu lópu Òye Wankíhé ání òlehiye yáí òbée, mópohá mv ahógyipu há mv. Òyé ámu Yesu lapóhá aní á. Mú gyumagyihe mli déwúun, mli dénu á. ³⁴ Megyí Owíe Dawid Bulu lótsu ya òsúsú, táme mli léblí yáí òbée,

'Aní Wíe Bulu lébláa mí Wíe òbée, Tsia mí gyòpísu,

³⁵ yófun bréá nòpu fú alupú bwé fú ayabi oyíkpa.' "

³⁶ "Mú su mli Israelfó fée mlinu. Ibo mótóá mli léda Yesu mántá oyikpalíhesu. Táme mli hie bi ání Bulu ladá mv ofúli, bwé mv Kristo pú aní Wíe."

³⁷ Bréá Israelfó ámu bonu asún áni á, òlehiye han amú. Mú su befité Petro mua mu aba sumbí ayòpú atráhe amu bee, "Apíó, ntò abwée?"

³⁸ Mú Petro léle mó ònó òbée, "Mli òku okugyíòku òdámli kluntó, abò mli asú Yesu Kristo dátó, ménu Bulu obési mli lakpan kíe mli, há mli Òye Wankíhé amu. ³⁹ Tsúfé mli mli abí-aná pú ahá ání bubu tsútsúútsú ání Bulu òbétí fée òlehiye Òye Wankíhé anfi há."

⁴⁰ Petro léblí asún tsòtsòtsò, pútóí kplá amú òbée, "Mli mli iwí tsu ndemba-abí laláhe anfitó." ⁴¹ Amótó ahá tsòtsòtsò bòhò Petro asún ámu. Mú su bòbò amú asú. Eke ámu a, ahá bóbwe fé mpím-sa (3,000) betsíá ahógyipu amutó. ⁴² Ahógyipu amu bele ansí kítá sumbí ayòpú ámu atosunáhé, amú ikulebwe tógyítótó, òpasua ámutó atogyihetó yé pú mpáibótó.

Ahógyipu Amu Tsiátó

⁴³ Sumbí ayòpú ámu bóbwe ofúla pú osúna tsòtsòtsò, ònó lobwie òhagyíoha.

⁴⁴ Ahógyipu amu fée bóbwe tógyító kule. Betsiá ye amú ató há aba. ⁴⁵ Betsiá fé amú ató, ye kóba ání benyatò há amótó okugyíòkúá òma. ⁴⁶ Amú fée betsíá fía Bulu òtswékpa wunsinésú ekekegyíeke. Bòpu amú kluntó-òdwe tsíá gyi ató òpasuató amú aba wóyító.

⁴⁷ Betsiá kánfú Bulu, ahá fée bekle amú asún, aní Wíe Bulu létsiá pú ahá ání òdele betsíá amótó ekekegyíeke.

3

Petro Mva Yohane Ibo Òku Tsa

¹ Eke òku ntúpwe òsato mpáibò bré á, Petro mua Yohane bòyo Bulu òtswékpa amu wunsinésú. ² Oyin òkúá bókwií mv ibò tetsiá Bulu òtswékpa amu òkpa ònó kúá butetí mó "Òkpa ònó Wankláán." Ahá butotsú mv ba beyaí unv ekekegyíeke, òtòkólí ahá ání bówie

Ɔtswékpa unu kóba. ³ Bréá ibo amu lówun ání Petro mua Yohane budebitíwíé Ɔtswékpa unu á, ɔ̀lɔ̀kúlí amú kóba. ⁴ Petro mua Yohane besi líí buɔe mu kí díín. Múú Petro lébláa mu ɔ̀béé, “Fú mú kí aní wule.” ⁵ Ibo amu kí ɔ̀béé, béha mu tɔ̀ku. Mú sv olotsu ansí fúá ɔ̀ɔe amú kí. ⁶ Táme Petro lébláa mu ɔ̀béé, “Mma sika futútú ntée pépe, táme néha fú tóá mbu. Kusu lu, afɔ̀nati Yesu Kristo Nasaretyin amu dátó!” ⁷ Inu Petro lékitá mu gyɔ̀ri bi, tsú mu líí, inunu ɔ̀wonlín lowie mu ayabi pú mu ntsakpátó. ⁸ Olofulí kpáyí ɔ̀tsáwule pé, wá natí bi. Mú sv ɔ̀lekplá buo Petro aná wíé Bulu ɔ̀tswékpa wunsinésú unu; ɔ̀na odefulí kpáyí; ɔ̀ɔe Bulu kanfú. ⁹ Ahá ání bubu unu fée bowun mu ání ɔ̀na ɔ̀ɔe Bulu kanfú. ¹⁰ Mú sv bréá ulowankí amú ání ibo amú ɔ̀tetsíá Ɔkpa Ɔnó Wankláán unu kúlí ató ámu ni á, ulowa amú wánwan, bwíé amú ɔ̀nó.

Petro Tóí Bulu Ɔtswékpa Wunsinésú

¹¹ Oyin ámu pú Petro mua Yohane kinkíínkín Bulu ɔ̀tswékpa wunsinésú, ɔ̀tunekvá butetí unu Salomo Abrándaású. Mu ulotsa lowa amú wánwan. Mú sv besrí ba amú wá unu. ¹² Bréá Petro lówun amú á, ɔ̀lefíté amú ɔ̀béé, “Mí apíó Israelfɔ̀, ntogyi sù asún ání lawá mli wánwan alí? Ntogyi sù mlilaba mlidé aní kí alí? Mlíkí mliaa, aní onutó túmi ntée aní Bulusúm wankláán láhá sv oyin ání lakúsú ɔ̀na? ¹³ Bulu amú aní anáin Abraham, Isak pú Yakob bosúm ámu lówa mu osúmpú Yesu numnyam. Táme mlilópu mu há mliaa bumóo mu. Mlilékiná ɔ̀há ání teki Pilato lóɔwe agywun ání mési mu ɔ̀nati ání. ¹⁴ Mlilékiná Ɔha Wankíhé pú Yilé Ɔ̀wepú ánífiá bɔ̀wanlín mu iwí asún wá Bulu asún ɔ̀wulútó ání, bláa Pilato mliaa, osí ahá ɔ̀mɔ̀pú ámu mboún ha mli. ¹⁵ Mliléha bɔ̀mɔ̀ nkpa ɔ̀hapú ání, táme Bulu lókusú mu tsú afúlito. Amgyí mú iwí adansífo ní. ¹⁶ Yesu túmi láhá ibo ání mliyin yáí, mlidékú ání iwí lawá mu ɔ̀nln. Aní Yesu hógyi látsá mu, mli fée mlidéwúun a.

¹⁷ “Íni sv mí apíó, nyin ání mábí léha mli mli ahande mlilópu iní fée gyi Yesu. ¹⁸ Táme a, Bulu léblí tsun mu ɔ̀nósú atóipú amu féesú yáí ɔ̀béé, ‘Kristo, (ɔ̀há amú neda mu ofúli amu) obówun iwíɔ̀sun.’ Mú sv ɔ̀leha ileba alí ní. ¹⁹ Mú sv mlidamli klɔ̀ntɔ̀, amliyiniki ba Bulu wá, méni obési mli lakpan fée kíé mli, wá mli ɔ̀wonlín pɔ̀pwe, ²⁰ lápú Yesu sísí mli. Mu Bulu léda ofúli yáí há mli ní. ²¹ Ilehíán ání Yesu obétsíá ɔ̀súsú unu yófun bréá Bulu ɔ̀béla tógyító bwé, fé alá ɔ̀leha mu ɔ̀nósú atóipú wankíhé amu beblí tswi. ²² Aní náin Mose léblí ɔ̀béé, ‘Mli Wíé Bulu ɔ̀béha mu ɔ̀nósú atóipú ɔ̀kwá ogyi fé mí ɔ̀bédalí tsú mlitɔ̀ há mli. Mli gyi mu asun blíhé féesú. ²³ Ɔ̀hagyíɔ̀ha ání omobu ɔ̀nósú atóipú ání, Bulu ɔ̀béle mu lé mu ahátɔ̀, mó mu.’

²⁴ “Tsú Samuelsu á, Bulu ɔ̀nósú atóipú beba fée bɔ̀tɔ̀í tsú asún ání idebá nke ánífito iwí. ²⁵ Mli gyí Bulu ɔ̀nósú atóipú amu abí-aná. Mlibú itó amú Bulu léhie yáí há aní anáin amu. Tsúfé Bulu lébláa Abraham ɔ̀béé, ‘Nótsun fú abí-anású yúlá ɔ̀yító ahá fée.’ ²⁶ Iní sù bréá Bulu léle mu osúmpú Yesu a, olegyankpá pú mu sísí mli Israelfɔ̀, ɔ̀béé obóyulá mli, amlisi lakpan bwe ní.”

4

Petro Mua Yohane Ɔ̀nóle Yudafɔ̀ Asún Ogyíkpa

¹ Bréá Petro mua Yohane bubu músú buɔetóí kplá ahá ámu a, Bulu igyí ahapú múa Bulu ɔ̀tswékpa agyópu ɔ̀hande pú Sadukifɔ̀ aku beba bɔ̀tu amú. ² Ɔ̀bló lekítá ahande ání. Tsúfé sumbí ayɔ̀pú ámu buɔe ahá ámu ató suná beɔe, Yesu lawú kúsú tsú afúlito. Mú sv wukúsú bu unu há ɔ̀hagyíɔ̀ha. ³ Ahande amu bekitá Petro mua Yohane. Owí ɔ̀ɔe sv bɔ̀pu amú yówa obu yéha ɔ̀yi kehe. ⁴ Táme ahá amú bonu amú atosunáhé amutɔ̀ ahá tsɔ̀tsɔ̀tsɔ̀ bohogyi, betsíá ahógyipu amutɔ̀. Mú sv ahógyipu amutɔ̀ ayin bɔ̀bwe fé mpím-nu (5,000).

⁵ Ɔ̀yi kehe nyanki a, Yudafɔ̀ awíé, amú ahande pú Mose mbla asunápú beba befia Yerusalem. ⁶ Ahá ání pú ahande ání befia asún ámu así gyí; Bulu igyí ɔ̀hapú dehen Hana, mu wóyító ahande Kaiafa, Yohane, Aleksandro pú wóyí amutɔ̀ ahá fée. ⁷ Beha bɔ̀pu Petro mua Yohane belí amú ansító, befité amú beɔe, “Ma túmitɔ̀ ntée ma dátó mlilétsa oyin ání?”

⁸ Inu á, Ɔ̀je Wankíhé lɔ̀bulá Petrotɔ̀. Mú sv ileha mu túmi ɔ̀lebláa Yudafɔ̀ awíé pú amú ahande amu ɔ̀béé, ⁹ “Nde mú mlidé aní fité tóá svá anlawa awítɔ̀le há ibo ání, tsá mu uló?”

¹⁰ Mómú tsú nde mliha Israelfo fée mlibi ání Yesu Kristo, Nasaretyin amu túmi pú mu dátó oyin áñfi ólú mli ansító áñfi lanyá ulotsá. Mugyí ðhá á múú mliléda mántá oyikpalíhesu mó mu asa Bulu lókusú mu tsú afúlitó ámu ni. ¹¹ Yesu anfi iwí asún bōwanlín wá Bulu asún ámvto beε,

‘Ibwi á múú mli obu ayípu mlilékiná ámu

lábōbwe okonkísóbwi ní.’

¹² Yesu anfi nkule pé gyí ðhá ání Bulu lóphá aní oyi áñfito ðbée, atsovn musu nya nkpa. Ðhaa trá oma unvá odun mu.”

¹³ Íniá Yudafō ahande amu buyin ání Petro mua Yohane bumakókásí owulú kí, táme ifú medé amú sv á, ðnó lobwie amú. Ułowankí amú ání babuo Yesu kí. ¹⁴ Ahande amu bumenya asvansu blí. Tsúfé bowun ání ibō amú alanyá ulotsá ámu líí Petro mua Yohane wá. ¹⁵ Mú sv bebláa Petro aná beε, budáli asún ogyíkpa unv kpalobí, abvukta agywun. Mú ahande amu befité aba beε, ¹⁶ “Nkálí abóbwe ahá áñfi? Ðhagyíðha labí Yerusalem wúluto ání amú labwé osúna kponkponnti áñfi. Animéetalí gyi mú nwéεn. ¹⁷ Táme aliá ibóbwe asún áñfi méetrá kleí á, mliha ada amú olá kinkíinkín aniaa bumátra bláa ðhaa asvansu Yesu dátó ε.”

¹⁸ Inu belatí Petro mua Yohane ba obuto unv, beda amú olá beε, bumátra bláa ðhaa asungyiasún ntée súná ató Yesu dátó ekekeεε. ¹⁹ Múú Petro mua Yohane bebláa amú beε, “Mli onutó mliki. Mōmu bu alé Bulu ansító, ání abónu mli asún lóó, ntée Bulu klé? ²⁰ Tsúfé aní mú animéetalí sí tóá anilawun pú asún ání anulanú blí.” ²¹ Bumetalí bíti amú isv, tsúfé ahá ámu fée bude Bulu kanfú ofúla kponkponnti á múú alabwé ámu sv. Mú sv ahande amu betrá da amú olá kinkíinkín, besi amú benatí. ²² Oyin ámu ulotsá lówa ifú, tsúfé alahō dun nfí advana (40) ali bré ámvto.

Ahógyipu Amu Atō Kulíhé

²³ Yudafō ahande amu benya sí amú ali, Petro mua Yohane beyinkí ba amú aba ahógyipu amu wá. Bebláa amú asún ání Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafō ahande amu beblí fée.

²⁴ Bréá ahógyipu amu bonu asún ámu a, amú fée bōpu ome kule kólí Bulu beε, “Aní Wíe Bulu Otúmípu, fúlóbwe osú fōbwe asi, opu múa ntsu pú mótó ató fée. ²⁵ Fōtsvn Ðhe Wankíhésu há aní náin Dawid, ogyi fú osúmpú léblí ðbée,

‘Ntogyi sū o má-ō má banyá o bló?

Ntogyi sū ahá fée babwé agywun kuku kpaali?

²⁶ Osulósv awíe badídá ató.

Wúlu ahande batí aba fia,

kítá agywun laláhe aní Wíe Bulu mua Kristo, (ðhá á múú oléda mu ofúli) amvsv.’ ”

²⁷ Petro lóyo mu asúnsú ðbée, “Lélé á, asún áñfi laba mótó. Owíe Herode mua Pontio Pilatóa bumegyí Yudafō pú Israelfo babwé kule wúlu anfito, kúsú líí Yesusu. Mugyí fú osúmpú wankíhéá féda mu ofúli ni. ²⁸ Táme bumebi ání tóá fehíhíe yaí fεε íbéba mótó fú apé pú fú túmito dodo babwé á. ²⁹ Aní Wíe Bulu, kí aliá baká anísv, afukpa fú asúmpú, méni abétalí blí fú asún ámu, animéenya ifú. ³⁰ Tsa ahá uló fú túmito, afuha abwe ofúla pú osúna fú osúmpú wankíhé Yesu dátó.”

³¹ Bréá bōbō mpái áñfi tá á, amú offiakpa unv fée ulōkpinkí. Ðhe Wankíhé lóbulá amótó. Mú sv bōwa klvn dá Bulu asún ámu okan.

Ahógyipu Amu Atótó Yée

³² Ahógyipu amu fée bōpu klvn kule múa agywun kule tsía. Okuku méblí ðbée tóá mvbv igyi mu nkule klé. Mboún okugyíokv ató lōbwe amú fée klé. ³³ Sumbí ayōpú ámu bōpu túmi kponkponkponnti gyi aní Wíe Yesu iwí adánsie beε, Bulu lakúsú mu tsú afúlitó. Bulu léhíe wá awitōle há ahógyipu amu fée. ³⁴ Amótó okuku mégyi ohian, tsúfé amúá mvbv osulósv pú wóyí betsiá fé mú, pú mú ðnó kóba ba ³⁵ sumbí ayōpú ámu, betsiá ye mú há ðhagyíðha aliá ilehián mu.

³⁶⁻³⁷ Mú sv ali kén Lewiyin okvá butetí mu Yosef léfe osulósv, olōpu kóba amu ba sumbí ayōpú ámu ni. Yosef anfi otsú Kipro o má tó, sumbí ayōpú beha mu idá Barnaba, (mú asi gyí, “Ahá ateto-ōnlun o wapú.”)

5

Anania Mva Safira

¹ Inu oyin ɔkwa butetɛ mu Anania mva mu ka Safira ɛ befe amɔ siadie ku. ² Tame Anania lele kɔba amu ku nɔin, mu ka ɛ yin mu iwi. Ɖɔɔpɔ kɔba amu trahɛ ba sumbi ayɔpɔ amu. ³ Mɔ Petro lefitɛ mu ɔbeɛ, “Anania, ntogyi sɔ fahɔ Ɖbunsam lagyi fusu, fapɔ kɔba amɔ fɛnya amu ku nɔin, bɔwa afunu suna Ɖɔɔ Wankihɛ? ⁴ Fubu fu ɔsolɔ asa fefe mu. Inia fefe mu ɛ a, fubu fu kɔba. Nto lahan fu sɔ fabwe itɔa igyi ali? Bulu fawa afunu suna o, megyi anyankpɔsa.” ⁵ Anania lenya nu asɔn anfi ali a, ɔletɛn da wu. Mu su ifu lehie kita aha ani bonu asɔn anfi fee. ⁶ Inu nyasubi aku bakusɔ tsu tati kikli mu iwi, tsu mu yopula.

⁷ Ilegyi fee dɔnhwiri asa ɔma asa mu ka Safira ɛ lobowie unu. Ali bre amuto a, omeyin tɔa ilaba mu kulusu. ⁸ Petro lefitɛ mu ɔbeɛ, “Safira, bla mi. Kɔba anfi gyi tɔa fu fu kulu mlunya bre mlife ɔsolɔ amu ni?”

Safira lele mu ɔnɔ ɔbeɛ, “Ee, ali aninya ni.”

⁹ Mu su Petro lefitɛ mu ɔbeɛ, “Ntogyi su fu fu kulu mlulabwe ɔnɔ-ɔkule mliaa mlɔso An Wie Ɖɔɔ ki? Ki, nyasubi ani bayopula fu kulu yinki lawie obu-ɔnɔ unu a. Bɔsura fu ɛ ya.” ¹⁰ Inonu ɔtsi amu ɛ letɛn da Petro ayabitɔ unu wu. Bre nyasubi amu bobowie unu a, bowun ani Safira ɛ lawu, su botsu mu yopula mu mantaa mu kulu. ¹¹ Ifu lehie wie ɔpasua amu pu aha ani bonu asɔn anfi feeto.

Sumbi Ayɔpɔ Amu Ofula Pu Osuna Bwe

¹² Bulu lotson sumbi ayɔpɔ amusu bwɛ ofula pu osuna tsɔtsɔtsɔ wulu amuto. Ahogyipu amu fee bɔbwe kule tsia fia ɔtɛnkwa butetɛ unu Salomo Abrandaasu. ¹³ Aha ani bumegyi ahogyipu kura beta ahogyipu amu idayile. Tame ɔkuku mɔbwe agywun ɔbeɛ, mehetsia ahogyipu amuto. ¹⁴ Igyi ali o a, atsɛ mu ayin tsɔtsɔtsɔ bɔha ani Wie Yesu gyi. Bulu letsia pu amu tsia ahogyipu amuto. ¹⁵ Sumbi ayɔpɔ amu ofulabwe su wulu amuto aha betsia tsu amu ɔɔpɔ ba brɔnusu, beya nklan tswi pu amu tswi musu. Fowun ni Petro ɔba bɔtsun unu a, mu yiyi bɔwli amusu. ¹⁶ Ɖɔɔm ani botsu awulu ibu bomli Yerusalemto ɛ bɔpɔ amu ɔɔpɔ pu aha ani ɔɔɛ lalɛɛ de amu haan ba, sumbi ayɔpɔ amu betsa amu ilɔ.

Sumbi Ayɔpɔ Amu Lu

¹⁷ Sumbi ayɔpɔ amu iwi lɔwa Bulu igyi ɔhapu dehen amu mva mu aba ani bubu Saduki ɔpasuato olu. ¹⁸ Inu su bekita sumbi ayɔpɔ amu wa obu. ¹⁹ Tame onye, Bulu-ɔbɔpɔ ɔku leba befinki obu amu, kpa sumbi ayɔpɔ amu dali. ²⁰ Bulu-ɔbɔpɔ amu lebla amu ɔbeɛ, “Mlyɔ amliyeli Bulu ɔswɛkpa wunsinesu unu, amlibla aha nkpa ɔpɔwe amu iwi asɔn fee.” ²¹ Sumbi ayɔpɔ amu begyi Bulu-ɔbɔpɔ amu asunsu. Mu su benati yo wunsinesu unu baka, buɛ aha ato suna.

Ɖma-ɔma a, Bulu igyi ɔhapu dehen amu leti Yudafo asɔn agyipu amu fee fia. Mu bɔwa abi beɛ buyele sumbi ayɔpɔ amu ba. ²² Tame bɔɔ a, sumbi ayɔpɔ amu buma unu. Inu su beyinki bebla ahandɛ amu beɛ, ²³ “Anilɔɔ unu a, anilowun ani aklɔn amu fin wanklaan. Obu adipusu akipu amu buli buɛ aklɔn amu ɔnɔ gyo. Tame bre amlifinki aklɔn amu a, anumowun ɔhaa obu amuto.” ²⁴ Bulu ɔswɛkpa agyipu ɔhandɛ mva Bulu igyi ahapu dehen amu bonu asɔn anfi a, bɔbwe yɔɔ, si buɛ asɔn ani ibɛba mu ɔma gywin. ²⁵ Inu ɔha ɔku lebebla amu ɔbeɛ, “Mliki, aha amu mlɔwa obu amu buli Bulu ɔswɛkpa wunsinesu unu, buɛ aha ato suna.” ²⁶ Mu su Bulu ɔswɛkpa agyipu ɔhandɛ amu mva mu aba bɔɔ yekpa sumbi ayɔpɔ amu ba. Bekpa amu din pu amu ba, tsufe benya ifu ani ni bɔpɔ ibi da amu a, aha beda amu abwi.

²⁷ Bɔpɔ amu ba belu Yudafo asɔn agyipu amu ansito. Mu Bulu igyi ɔhapu dehen amu lefitɛ amu ɔbeɛ, ²⁸ “Anumɛda mli ɔla aniaa, mlumatra ti oyin anfi da suna ato? Tame mliki tɔa mlulabwe. Mlulaha mli atosunahɛ labula Yerusalem wuluto fee. Mludɛkla mlɔpu mu lowu sora an.”

²⁹ Petro mva sumbi ayɔpɔ atrahɛ amu bele mu ɔnɔ beɛ, “Bulu asunsu lehan ani abegy, megyi anyankpɔsa. ³⁰ Mlɛda Yesu manta oyikpalihesu mo mu. Tame anu anin Bulu lokusua mu tsu afulito. ³¹ Olotsu mu ya ɔsusu, pu mu yeyai mu gyɔpɔsu, bwɛ mu aha ɔkrapu

pú Nkpa Ɔhópu. Fówun ɔkpa ɪdi ha Israelfo abudamli klvntɔ, Bulu osi amó lakpan kie amó. ³² Anigyí alí asún ánfí ɪwɪ adansífo ní. Ɖɛ Wankíhé amó Bulu lópvkíé ahá ání butegyí mu asúnsú amu é dé mú ɪwɪ adánsíe gyí.”

³³ Bréá Yudafo ahande amu bonu asún ánfí á, ɪlɔwa amó ɔbló. Mú su bɔbwe agywun beɛ, bómo sumbí ayɔpú ámu. ³⁴ Táme Yudafo ahande amvɔ ɔkvá ogyi Farisiyin, mu dá gyí Gamaliel, ogyi Mose mbla osunápú ání ahá fée butobú mu lókusú líí, blí ɔbéɛ bukpá sumbí ayɔpú ámu dali kpalobí. ³⁵ ɪnu ɔlebláa Yudafo ahande amu ɔbéɛ, “Israelfo ayin, mlíkí wankláán ɪtɔ ánfí mlíaa mlópvgyi ahá ánfí ɪwɪ. ³⁶ Mlíkaín ání bré kvɔ á, oyin ɔkvá butetí mu Teuda létsiá. Ɖɔbwe mu ɪwɪ fée ɔha kɔnkpɔntɪ ɔku. Mú su ahá bóbwɛ fée lafana (400) sɔ́n bobuo mu. Táme bómo mu, mu abúopu fée bedasáín, mu bwɛhé é fée lowie ntsu. ³⁷ Mu ɔma a, Yuda ání ogyi Galileayin é léba aháklábi. Mu é ɔlekpa ɔɔm buo ɪwɪ. Táme bómo mu, mu abúopu amu fée bedasáín. ³⁸ Mú su nde mlí bláa mbéɛ, mlísi ahá ánfí. Mlumápu ɪbi da amó. Tsúfée ní itsú anyánkpósa wá á, mú fée ɪbéba bɔtsun. ³⁹ Táme ní itsú Bulu wá á, mlímétalí ká amó itin. Mú su mlímábwe amó tɔtɔ, méni ɪmɔ́bwɛ fé mlía Bulunyɔ mlídekɔ.”

Yudafo ahande amu botsulá dínká Gamaliel asún ánfísu. ⁴⁰ ɪnu beha beti sumbí ayɔpú ámu ba obuto ɪnu. Beha bɔnwɛn amó atɔ́, beda amó ɔlá beɛ, bumátra tɪ Yesu dá súná atɔ́ ekekekeke, besi amó benatí. ⁴¹ Bréá sumbí ayɔpú ámu bedali Yudafo asún ogyíkpa ɪnu bɔyɔ́ á, ansí de amó gyí. Tsúfée Bulu lahá amó é bawun ɪwɛsin Yesu su. ⁴² Sumbí ayɔpú ámu betsiá súná atɔ́ ekekegyíeke, dá Bulu asún wankláán ámu ɔkan Bulu ɔtswékpa ɪnu pú wóyígyíwóyítɔ beɛ, Yesu gyí Kristo, (ɔhá amó Bulu ladá mu ofúli amu).

6

Ɖnó Alípú Abasiénó Le

¹ Bréá akasípú amu beba budeklei á, ɪtré leda Yudafo Griiki ablípú amó buteblí Hebri ɔblí amu nsiné. Griiki ablípú amu beɛ, ekekegyíeke, ní bude atɔ́ yée a, butamahá Griikífo asvrapu amu. ² Mú su sumbí ayɔpú dúanyɔ́ ámu beti ahógyipu amu fée fia, bláa amó beɛ, “ɪma aleá abési Bulu asún ɔkanda betsiá ye atɔ́. ³ ɪni su apíó, mlíkí mlíto amlíle ahá abasiénó ání obú bu amósú, Ɖɛ Wankíhé múa nyánsa ɪtsɔ amótɔ́. Fówun apu amó lu atótɔ́ yée ɔnɔ́, ⁴ méni aní é abéle ansí kí mpáibɔ pú Bulu asún ámu ɔkanda.”

⁵ Ansí legyi ahógyipu amu fée asún ánfí ɪwɪ. Mú su beɛ oyin ɔkvá mu hógyi ɔnɔ́ bu ɔnlɪn, Ɖɛ Wankíhé é ɪtsɔ mɔtɔ́, butetí mu Stefano mva Filipino, Prokoro, Nikanor, Timon, Parmena pú Nikolao, ogyi Griikiyin ɔkvá otsú Antiokia asa alawíé Yudafo osúmtɔ́. ⁶ Bɔpu ahá ánfí bosuná sumbí ayɔpú ámu, sumbí ayɔpú ámu é bɔpu ɪbi dínká amósú, bó mpái há amó.

⁷ ɪni su Bulu asún ámu leklei, akasípú amu bomoní Yerusalem. Bulu igyí ahapú ámu óó tsɔtsɔtsɔ bóhɔ Yesu asún ámu.

Stefano Kitá

⁸ Bulu lówa awítale há Stefano túmi kɔnkpɔnkpɔntɪ. Mú su ɔbɔwɛ ofúla pú osúna akɔnkpɔntɪ ɔmá ámɔtɔ́. ⁹ Táme aku bɔkusú líí musu. Ahá ánfí botsú ofiakpa kvá butetí mú “Nkpábiá Bahɔ ɪwɛsɔtsiá.” Amó aku bugyi Yudafoá botsú Kirene pú Aleksandria awúlusu. Aku é botsú Kilikia pú Asia ɔmátɔ́. ¹⁰ Táme Ɖɛ Wankíhé léha Stefano nyánsa ɔlɔpɔtɔ́. Mú su bumetalí gyí mu nwéɛn. ¹¹ ɪni su beha aku ɔnɔ́ beɛ bublí beɛ, bonu ání Stefano détoí wɔ Mose mva Bulu. ¹² ɪni léha ahá ání bubu ɪnu pú Yudafo ahande pú Mose mbla asunápú amu benya ɔbló Stefanosu. ɪnu benatí yótu mu, kítá mu, kpá mu ya Yudafo Asún Agyípú amu ansítɔ́. ¹³ Belahá aku bɔwa afunu dínká musu beɛ, “Oyin ánfí tɔtɔ́ wɔ Bulu ɔtswékpa wankíhé pú Mose mbla ámu ekekegyíeke. ¹⁴ Anílónu ání ɔdeblí ɔbéɛ, ‘Yesu Nasaretyin amu obóbwie Bulu ɔtswékpa amu, tse amándíé ání Mose lósuná aní fée.’ ” ¹⁵ Yudafo Asún Agyípú amu fée besi bude Stefano kí díín. ɪnu beki a, mu ansítɔ́ de ogyá kpa fé Bulu-ɔbɔpu ansítɔ́.

7

Stefano Iwi Ɔnóle

¹ Bulu igyi ɔhapú dehen amu léfité Stefano ɔbéé, “Asún ánfí bablí tsú fú iwi ánfí fée bu mótó?”

² Stefano léle mú ɔnó ɔbéé, “Mí apíó pú mí así, mliyaa asu amlunu! Bulu Onumnyampu amu léle iwi ɔwan súná aní náin Abraham bréá otsie Mesopotamia ɔmátó, Kaldeafɔtɔ asa olotu yétsiá Haran wúlutɔ. ³⁻⁴ Inu Bulu lébláa mu ɔbéé, ‘Tu dalí fú ɔmátó si fú abusuan, afuyɔ ɔsulúv kuá nósuná fúsú.’ Mú su Abraham lótu tsú Kaldeafɔ ɔsulúsvu yétsiá Haran wúlutɔ. Mu si lowu ɔma a, Bulu léha mu olotu ba ɔtíné ánfí mlitsie nde ánfí. ⁵ Bré ámutɔ á, Bulu mókónyá há Abraham ɔsulúv anfi yabi oyíkpa kule kúrúá. Táme Bulu léhie mu así yaí ɔbéé, mua mu abí-aná obégyi ɔsulúv anfi ekekú. Alí bré ámutɔ á, Abraham mókúkwí obí. ⁶ Asún ání Bulu lébláa mu gyí, ‘Fú abí-aná bóbwe afɔɔ ɔsulúv kusu. Bópu amú bwé nkpábi, wá amú amumuyɔ nfí lafana (400). ⁷ Táme négyi ɔmá ámúv fú abí-aná béyetsiá amú así ámu asún, bíti amú isu. Mú ɔma a, néle amú lé amú ibitɔ, fówun béba bosúm mí nfí.’ ⁸ Bulu léka ntam há Abraham. Ntam amu ɔnó á, Abraham ɔbétin mu abí-aná keté. Mú su mu bi Isak lóhɔ nkekwe á, Abraham létin mu keté. Isak é létin mu bi Yakob keté. Yakob é létin mu abí, bogyi aní anáin dúanyɔ ámu keté amú nyebitɔ.

⁹ “Aní anáin anfi befe amú gyama Yosef, mu iwi olu su. Mú su ɔlɔyɔ yébwé ɔkpábi Egipte ɔmátó. Táme Bulu léluí mu ɔma, ¹⁰ lé mu lé mu asun wunhe féeɔtɔ. Bulu léha mu nyánsa, há Egipte owie lénya mu iwi ansigyí. Mú su ɔlɔbwé Yosef mu ɔmá pú mu wóyí féesú ɔkípu. ¹¹ Akón ku lébá Egipte pú Kanaan ɔsulúsvu fée. Uɔpu ikplán ba ɔmá ámutɔ. Aní anáin amu bumenyá ató gyi. ¹² Mú su bréá Yakob lónu ání atogyihe bu Egipte a, ɔlɔwa aní anáin anfi sísí. Bɔyɔ unu eke gyankpapu yénnya atogyihe ba. ¹³ Beyinkí yó otse nyɔɔsi a, Yosef léle iwi ɔwan súná amú ɔbéé, mogyí amú gyama Yosef ni. Inu su Egipte owie é lébi Yosef abusuan. ¹⁴ Mú ɔma a, Yosef lówa mu apíó sísí ɔbéé, buyékpa mu si Yakob pú mu abusuanfɔ, bóbwe fé ahá aduesienó-nu (75) ba, abubetsiá Egipte ɔmátó. ¹⁵ Inu Yakob lóyɔ Egipte. Inú mua aní anáin amu bowu ní. ¹⁶ Nfí tsɔtsɔɔtsɔ ɔma a, bɔpu amótó aku afúli ya Sekem. Wúlu anfitɔ Abraham légyankpá tsíá ní. Bopolá amú ulán kuá Abraham lópu kóba hɔ tsu oyin ɔkuá butetí mu Hamor abí wátó.

¹⁷ “Nke ámúv Bulu léhie Abraham amu lotsutsúa ibɔfun a, aní anáin amu bakléi wá Egipte ɔmátó. ¹⁸ ɔma a, Egipte owie ɔkuá ɔmebi Yosef lébetsiá obíá ámusu. ¹⁹ Owie anfi lówa owuntɔlun aní anáin ámusu. Ɖleka amú híé ɔbéé, butswí amú abi bɔbwé tsalífwí abuwu. ²⁰ Alí bré ámutɔ bɔkwí Mose ni. Ogyi obí ání ɔhíé ɔbu akíle, Bulu ansí legyi mu iwi. Mu yin léyaí mu tsra asa mu si wóyító. ²¹ Bréá bele mu mu wóyító a, Farao mu bi tsíhé lótsu mu, pú mu bwé mu bi alu, ɔledan. ²² Egiptefɔ bosuná Mose amú amándié kugyíku. Ɖlɔbwé ɔha kpɔnkpɔnti mu itó pú mu bwehétó.

²³ “Bréá Mose lóhɔ nfí advana (40) á, ɔlɔbwé agywun ɔbéé, móyɔ yéki alíá Egiptefɔ bɔpu bude mu apíó Israelfɔ kpa. ²⁴ Inu á, olowun ání Egipteyin dé mu apíó Israelfɔ ámutɔ ɔku da. Mú su ɔlɔyɔ ɔyóhɔ mu pio ámúv ide mu dónn amu, ilemlí mua Egipteyin amu nyɔ. Inu ɔleda Egipteyin ámu mó. ²⁵ Mose mú ki ɔbéé, ibówankí mu apíó Israelfɔ ání Bulu dépu mu hɔ amú nkpa, táme imɔwankí amú. ²⁶ Mú ɔyi kehe a, olowun Israelfɔ abanyó budekɔ. Ɖlɔyɔ ɔyékpátá amú, ɔlebláa amú ɔbéé, ‘Mluki, apíó mligyí. Ntogyi sú mli wolewule mlidé aba amumuyɔ wa?’ ²⁷ Táme ɔmvamúv ɔde mu ba da ámu lówutá Mose sísí, fíté mu ɔbéé, ‘Ma lówa fú ɔbéé fubégyi anisu, afuygi aní nsiné asún? ²⁸ Fudekléá fómɔ mí, fé alí ámúv ígye fómɔ Egipteyin amu lóó?’ ²⁹ Mose lénya nú asún ánfí alí, ɔlesrí dalí Egipte ɔmátó yó Midiafɔ ɔsulúsvu. Oletsíá unu kwíí abi anyɔ.

³⁰ “Nfí advana ɔma a, Bulu-ɔbɔpu léle iwi ɔwan súná Mose dimbísú oyíbi kuá ibu awu, ogyá detsíí mótótó, mantáa Sinaibu. ³¹ Mose lówun mú á, ulɔwa mu ifú. Bréá ɔlɔkpukpé ɔyó yéki mú wankláán á, Bulu lébláa mu ɔbéé, ³² ‘Mígyí fú anáin Abraham, Isak pú Yakob Bulu.’ Mose lénya ifú, ɔdekpinkí kpakpakpakpa. Mú su ɔmetalí ki mú. ³³ Aní Wíe Bulu lébláa mu ɔbéé, ‘Wɔi fú ntukvta tswi, tsúfé ɔtíné ánfí fulú ánfí igyi ɔtine wankíhé. ³⁴ Nawun ání mí ahá bude iwɔsun wúun Egipte ɔsulúsvu. Nanú amú isú. Mú su nakplí nebá bɔhɔ amú. Ba, anwa fú Egipte.’

³⁵ “Mose anfi Israelfo bekiná Egyipte omátó, fíté mu bee, ‘Ma lówa fú obéé fubégyi anisu, afugyi anu nsuné asún?’ ní. Mose anfi kén Bulu léha obéé, obwéé anu anáin amúsú ogyíró pú amú olepú ní. Bulu lówa mu sumbí anfi tsun Bulu-oborpu amú o lele iwí súná mu ogya plenplentó ámusu. ³⁶ Mu kén gyí o há aní o lekpa amú dalí Egyipte, bwé ofúla pú osúna tsotsotsó Egyipte osulúsu, Oru Peye amu onó pú dimbí ámusu ní advana (40) kéké ní. ³⁷ Mu kén lébláa Israelfo ámu obéé, ‘Bulu obéle mu onósú otáíró okvá ogyi fé mí tsú mlito há mli’ ní. ³⁸ Bréá mu Israelfo ámu befia dimbí ámusu á, Mose anfisú Bulu-oborpu amu lótoí tsun Sinaibu ámusu há anu anáin amu ni. Mu kénsú Bulu lópu mu nkpa asún ámu tsun, ide anu é to ní.

³⁹ “Táme anu anáin bumobu mu. Bekiná mu asún nu. Amú nkole su mú á, tekí butráa bubu Egyipte omátó. ⁴⁰ Inu su bebláa Aaron bee, oyáí ikpi aní békpa amú ha amú. Tsúfé bumeyín tóá ilabwé Mose amú o lekpa amú tsú Egyipte amu. ⁴¹ Alí bré ámutó á, beblí sika peye onantswiebí púbwé okpi, tsíá há mú igyí. Amú ansí legyi amú ibi onó ito bwehé anfi iwí. ⁴² Bulu lési amú asún, bəyə bude owí múa otsra pú ntsrakpabi tswéé. Fé alíá bəwanlín wá Bulu onósú otáíró amu osulótó bee,

‘Israelfo! Megyí mí mlilómə mbwi bó afodíe há
ní advana (40) amú mlilétsiá dimbí ámusu.

⁴³ Mboún okpi Molok tati-obu
pú Refan ntsrakpabi okpi
mlilóbwe súra, náti tswé.

Inu su négya mli yówa Babilonfo osulúv oma otineku.’

⁴⁴ “Tati-obu amú itosúná amú aní Bulu bu amú wá ámu é letsiá anu anáin amu wá dimbí ámusu. Mose lóbwe mú alíá Bulu lósuná mu obéé, obwéé mú pépéépé. ⁴⁵ Anu anáin amu bowu sí Bulu tati-obu ámu há anu así, Yosua légya amú nkpa bəpəba osulúv anfisú. Amú onutó ansító Bulu légya omá-omá lé osulúv anfisú púhá amú. Bulu tati-obu ámu letsiá amú wá alu bətu Owíe Dawid brésú. ⁴⁶ Bulu ansí legyi Owíe Dawid iwí. Mú su Dawid lókolí mu obéé, muyíí obu ha mu, méni anu Yakob abí-aná féé abósum mu inu. ⁴⁷ Táme Owíe Salomo mboún lébeyi obu ámu.

⁴⁸ “Táme Osúsúúú Bulu tamatsiá nyankpusa obu yiheto. Fé alíá Bulu onósú otáíró oku léblí obéé,

⁴⁹ ‘Anu Wíe Bulu obéé, “Osúsú gyí mí owíe obíá,
osulúv é igyi mí ayabi oyíkpa.

Nto obu mlíaa mléyi ha mí?

Nkónu gyí mí okpónú odakpá?

⁵⁰ Megyí mí lóbwe ntobí anfi féé?” ’ ’ ”

⁵¹ Stefano lómə mu asún onó obéé, “Asutə-onlun awíé, kluntə bu mli odwin. Mlilakíná Bulu asún ámu nu. Mli é mlitokúsú líí Dje Wankíhé amu asúnsú brégyíbré, fé alíá mli anáin amu betsiá bwé. ⁵² Bulu onósú otáíró oməmsú mli anáin bumedinká? Bəmə Bulu onósú otáíró amú beblí yáí bee, Yilé Obwepó ámu obéba amu é. Mliléle Yilé Obwepó ámu há, bəmə mu. ⁵³ Mlilóhə Mose mbla ámu tsú Bulu-aborpu ámu wá ní, támé mlímégyi músú.”

Stefano Abwi Da Mó

⁵⁴ Bréá Yudafə ahande amu bonu Stefano asun blíhé anfi á, obló lehie kítá amú, beda ansító kpun. ⁵⁵ Táme Dje Wankíhé lóbulá Stefanotə, olotsu ansí fúá, ode osúsú kí. Olowun Bulu numnyam, Yesu líí Bulu gyəpəsu. ⁵⁶ Múú o lebláa amú obéé, “Mlúki, nawun aní osúsú lafínkí, Nyankpusa-Mu-Bi ámu líí Bulu gyəpəsu.”

⁵⁷ Bréá bonu inu á, borpu ibi tin asu. Inu amú féé bəsvrá okitikíti tú bun musu, ⁵⁸ bebitía mu dalí wúlu amutə beyéda mu abwi mó. Adansífo ámu bəwəí amú awunso atadié tswi ogyasubi okvá butetí mu Saulo wá. ⁵⁹ Bude mu abwi da alu, olokpolí anu Wíe obéé, “Mí Wíe Yesu, hə mí oje.” ⁶⁰ Inu á, oleda akpawunu, kplón kúklókúú obéé, “Mí Wíe, si lakpan anfi kie amú.” Olenya blí alí pé, olomu onó.

8

¹ Saulo é lótsulá dínká Stefano m̄osu.

Saulo Ɔpasua Ám̄osu Dinká

Tsú eke ám̄osu á, bedinká Ɔpasua ám̄ó ibi Yerusalem am̄osu, wá amú m̄o bi. Mú su Ɔpasua ám̄u f̄éé bedasáin wá Yudea p̄u Samaria Ɔmátó, sí sumbí aȳƆp̄ó ám̄u nkule pé wá un̄u. ² Táme Bulu asúmp̄ó aku bosu Stefano, bin mu.

³ Saulo mú léfi Ɔpasua ám̄u bwie asi. Oletsíá kí ahá wóyító, bítía ahógyipu atsi m̄úa ayin f̄éé yówa obu.

Filipo Bulu Asón Ɔkanda Samaria Wúluto

⁴ Ahógyipu am̄u beda Bulu asun wankláán ám̄u Ɔkan Ɔt̄inegyíƆt̄iné ání bedasáin yó. ⁵ Mú su Filipo lóyƆ Samaria wúlu yilé k̄uƆ yébláa amú Kristo, (Ɔhá ám̄ó Bulu ladá mu ofúli am̄u) iw̄i asun wankláán ám̄u. ⁶ Afíapu am̄u f̄éé bonu mu asun blíhé, bowun osúna ání Ɔlobwe é. Mú su b̄h̄o mu asún ám̄u. ⁷ Ɔhe laláhe lósurá okitikíti dáli ahá ts̄ots̄ots̄o. Ahá ání am̄ó ifún lawú p̄u tsukule asínpu ts̄ots̄ots̄o é benya ul̄tsá. ⁸ Mú su ansí leh̄e gyi Samariaf̄o ám̄u.

⁹ Alí bré ám̄uto á, Ɔf̄áp̄u k̄Ɔnk̄Ɔnti Ɔkuá butetí mu Simon bu wúlu am̄uto. Bréá Filipo mókúba un̄u á, Ɔt̄obwé túmila súná mu pi am̄u, it̄owá amú ifú. Ɔt̄Ɔp̄ó ibi sí kántó blí Ɔbéé, Ɔt̄úm̄ipu k̄Ɔnk̄Ɔnti m̄ugyi. ¹⁰ Nyebí ahande f̄éé butobú mu, blí bee, “Oyin áñfi dé Bulu túmi k̄Ɔnk̄Ɔnti ám̄u.” ¹¹ Ín̄á Ɔdepu mu asuma bwé ofúla suná amú, ulawá Ɔp̄a su á, amú f̄éé b̄h̄o mu gyi. ¹² Táme bréá Filipo léba beda Bulu iwíegyí p̄u Yesu Kristo iw̄i asun wankláán ám̄u Ɔkan a, atsi m̄úa ayin b̄h̄o mu asún ám̄osu gyi, Ɔlob̄o amú asú. ¹³ Simon onutó é lóhogyi, Ɔleha Filipo lób̄o mu asú. Mu asúb̄o Ɔma a, Ɔl̄Ɔpu iw̄i mantáa Filipo. Bréá olowun alá Filipo dé ofúla m̄úa osúna bwe á, Ɔnó lobwie mu.

¹⁴ Sumbí aȳƆp̄ó ám̄ó bubu Yerusalem am̄u bonu ání Samariaf̄o bah̄o Bulu asún ám̄u. Mú su b̄owa Petro m̄ua Yohane amú wá. ¹⁵ Bréá boyówie un̄u á, b̄b̄o mpái há Samariaf̄o ahógyipu am̄u bee, bunyáa Ɔhe Wankíhé. ¹⁶ Tsúfé asú keke babó amú an̄i Wíe Yesu dátó, táme amótó Ɔkuku mókúnyá Ɔhe Wankíhé am̄u. ¹⁷ Inu Petro m̄ua Yohane b̄Ɔpu ibi dínká amú nwun̄su, Bulu léha amú Ɔhe Wankíhé am̄u.

¹⁸ Simon lówun ání ibi keke sumbí aȳƆp̄ó am̄u bapú dínká ahógyipu am̄u nwun̄su, Bulu lahá amú Ɔhe Wankíhé. Mú su Ɔlele kóba há Petro m̄ua Yohane, ¹⁹ Ɔlebláa amú Ɔbéé, “Ml̄ha mí túmi áñfi ku, mén̄i ní mí é n̄Ɔp̄ó ibi dínká Ɔku nwun̄su á, Bulu Ɔbéha mu Ɔhe Wankíhé.”

²⁰ Táme Petro lébláa mu Ɔbéé, “Fúba fú kóba ám̄u nyƆ f̄éé ml̄hu. Tsúfé fuki f̄ee, f̄etalí p̄u kóba h̄o Bulu itokiehé áñfi. ²¹ Fuma ogyíkpa nt̄ee Ɔl̄íkpa an̄i gymagyihe anfito, tsúfé fú kl̄unt̄o metun Bulu ansító. ²² Damli kl̄unt̄o tsu fú lakpan áñfito, afukuli an̄i Wíe Bulu. Fíali obési agywun laláhe anfi fabwé áñfi kíe fú. ²³ Tsúfé nawun ání fuhíe fúb̄u Ɔnsipe, lakpan lagyi fus̄u.”

²⁴ Simon lébláa Petro m̄ua Yohane Ɔbéé, “Nobwíi ipa, ml̄kokoli ml̄i Wíe Bulu ha mi, mén̄i Ɔméeha asún áñfi fablí áñfito kuku méeba mus̄u.”

²⁵ Bréá Petro m̄ua Yohane begyi adánsie, dá Yesu iw̄i asún ám̄u Ɔkan tá á, beyinkí yó Yerusalem. Bréá buna b̄yó á, beda asun wankláán ám̄u Ɔkan Samaria nkuda ts̄ots̄ots̄o asi.

Etiopia Owíe Sikasu Ɔkípu Kl̄unt̄odamli

²⁶ Alí bré ám̄uto á, Bulu-Ɔb̄Ɔpu lébláa Filipo Ɔbéé, “Kusu pu Ɔsaasi dimbísó Ɔkpa ám̄ó ida tsu Yerusalem iyó Gasa am̄u.” ²⁷ Mú Filipo lókusó p̄u Ɔkpa. Bréá Ɔyó á, Ɔl̄Ɔtu Etiopia Ɔmá Ɔhande Ɔkuá baflo mu. Ɔhande am̄u gyi Etiopia owíe tsuhé Kandake sikasu Ɔkípu. Oyin áñfi layó Yerusalem yósum Bulu, ²⁸ yínkí Ɔyó wóyí, otsie mu kekétó, mp̄onko bude mu bití. Ɔde Bulu Ɔnósú Ɔt̄áip̄u Yesaia Ɔwuló ám̄u kláa. ²⁹ Mú Ɔhe Wankíhé lébláa Filipo Ɔbéé, “Kp̄kpe manta keké áñfi.” ³⁰ Filipo lésr̄i tú keké ám̄u wun ání Bulu Ɔnósú Ɔt̄áip̄u Yesaia Ɔwuló ám̄u oyin ám̄u dé kláa. Mú su Ɔlefíté mu Ɔbéé, “Ɔhande, fude asún ám̄ó fudekláa am̄u asi nu?”

³¹ Ǫhande amu léle mú ǵnǵ ǵbée, “Nkáli ǵbǵbwe nónu mú así ní ǵku méle mú así súná mí?” Mú sv ǵlebláa Filipino ǵbée, “Du tsia mí wá aya.” ³² Bulu asún ání ǵdekláa ǵwulú ámutǵ gyí:

“Ǫbǵwe díín fé kufa ání bapú beya ǵmǵkpá. Ǫmobwií mu nnonya.

Ǫbǵwe díín fé alá kufa tǵbwe
ní bǵde mu ǵwi imi dǵnkí.

³³ Bǵkpáí mu, bǵmegyi mu asún ǵnǵkwálsu.

Ǫhaa méetalí súná mu abí-aná,
tsúfé beka mu nkpa tin ǵsulúv anfisv.”

³⁴ Mú ǵmá ǵhande amu léfité Filipino ǵbée, “Ma ǵwi asún Bulu ǵnǵsú ǵtǵípú anfi déblí, mu onutǵ ntée ǵha bambá?” ³⁵ ǵnu Filipino lélí Yesaia asun wanlínhé anfisv bláa mu Yesu ǵwi asun wankláán ámu. ³⁶⁻³⁷ Bǵpu bǵyǵ á, bǵtu ntsu kv. Mú ǵmá ǵhande amu léfité Filipino ǵbée, “Ntsu dá a, ntǵ létin mí asúbǵ ǵkpa?”*

³⁸ Mú sv ǵmá ǵhande amu léha mu keké ámu ǵbitípú lélí. Mva Filipino bekpí wíe ntsu ámutǵ, Filipino lǵbǵ mu asú. ³⁹ Bréá bedali ntsu ámutǵ á, aní Wíe Ǫǵé lotsu Filipino náti. Ǫmá ǵhande amu métrá wun mu, táme ǵǵpu ansigyí natí ǵyǵ wóyí. ⁴⁰ Filipino é léyedali Asoto wúlutǵ. Ǫlenatí kí ǵnu awúlusu dá asun wankláán ámu ǵkan alu, oloyówie Kaesarea wúlutǵ.

9

Saulo Klǵntǵdamlí

(Gyumagyihe 22:6-16; 26:12-18)

¹⁻² Alí bré ánfítǵ féé á, Saulo mǵkǵsí Yesu akasípú amu bláa ǵbée, mǵmǵ amú. Mú sv ǵǵyǵ Bulu igyí ǵhapú dehen wá yǵkǵlí mu ǵbée, ǵwánlǵn ǵwulú pǵle mu suna Damasko Yudafo ofiákpa ahande, méni ní mu ǵbi da oyin ntée ǵtsi ǵku, ǵna aní Wíe ǵkpa ámusv a, mékitá mu, kpá mu ba Yerusalem.

³ Saulo lǵpu ǵkpa ǵyǵ Damasko. Ǫleta wie tá á, nsaintǵ lekpa ogyá wa mu. ⁴ Ǫledida ǵsulǵtǵ kpla. ǵnu olonu ǵme kv. Ǫme amu léfité mu ǵbée, “Saulo, Saulo, ntogyi sǵ fǵdǵn mísǵ alí?”

⁵ Saulo léfité ǵbée, “Fú ma ní, mí Wíé?” Mú ǵme amu lébláa mu ǵbée, “Mí Yesu ní. Mísǵ fǵdǵn ní. ⁶ Kusv, afǵyǵ wúlutǵ ǵnu. Ǫku obǵsuná fú tǵá lehián ání fǵbwe.”

⁷ Saulo aba ání mva amǵnyǵ bvna besi líí díín. Bonu ǵme amu, táme bumowun ǵhaa. ⁸ Saulo lǵkǵsǵ líí. Olobwií ansíbi, táme ǵmedé atǵ wúun. Mú sv bekitá mu ǵbi, kpá mu ya Damasko wúlutǵ. ⁹ Oletsíá nkensá owítǵ omowun atǵ. Omegyí atǵ, omonu tǵtǵ é alí bré ámutǵ.

¹⁰ Alí bré ámutǵ á, Yesu ǵkasípú ǵku bv Damasko, butetí mu Anania. Olowun atǵ. Mú tǵ á, aní Wíe Yesu lǵkpolí mu ǵbée, “Anania!”

Olotsulá ǵbée, “Mí Wíé, mí ní.”

¹¹ Mú aní Wíe lébláa mu ǵbée, “Kusv, yǵ brǵnu ámutǵ butetí mú ‘Ǫkpa Tswíhéhé’ amusv. Wie Yuda wóyítǵ, afǵfite oyin ámutǵ otsú Tarso, butetí mu Saulo amusv. Alaba, ǵbv ǵnu ǵde mpái bǵ. ¹² Alawun ání oyin ǵkvá butetí mu Anania laba bǵpu ǵbi dǵnká musv, mu ansíbi labwíí.”

¹³ Mú Anania lébláa aní Wíe ǵbée, “Mí Wíé, nanú oyin ánfí ǵwi asún. Alá ǵdepu lalahe gyí fú ahá ání bubv Yerusalem. ¹⁴ Igyí ahapú dehen amu é bahá mu túmi be, ǵbá Damasko bekitá ahá ání butǵbǵ mpái fú dátǵ féé.”

¹⁵ Aní Wíe lébláa mu ǵbée, “Yǵ, mílalé mu mbée, ǵbwée mí osúmpú, ǵha ǵmá bámbátǵfǵ, amú awíe pǵ Israelfǵ féé abubv mí. ¹⁶ Mí onutǵ nósuná mu alíá ǵbǵkvkv wun ipian mí sv.”

¹⁷ Mú sv Anania lǵyǵ Yuda wóyítǵ, yǵpu ǵbi dǵnká Saulosu, bláa mu ǵbée “Opíó Saulo, aní Wíe Yesu ámutǵ ǵlele ǵwi ǵwan súná fú bré ámutǵ febá nfi ámu lává mí fú wá. Ǫbée, mbeha fú afǵlawun atǵ, Ǫǵe Wankíhé ǵbula fǵtǵ.” ¹⁸ Tǵkvá igyi fé klemetí afǵwí lémaín lé

* 8:36-37 Mú tǵ yée 37 bv nwulú dada amu akutǵ: Filipino lebláa mu ǵbée “Ní fahǵ Kristo gyi tsú fú ǵklǵn féétǵ a, nétalí bǵ fú asú.” Ǫlebláa Filipino ǵbée, “Ee, nahogyi mbeé Yesu Kristo gyi Bulu mu Bi.”

mu ansíbisu kpádá ununu. Mú su òlela òde ató wúun. Inu òlòkúsú, bòbò mu asú. ¹⁹ Beha mu ató olegyi, òwunlín lelawié mu.

Saulo Bulu Asún Òkanda Damasko

Saulo létsiá akasípú amu wá nke kpalobí. ²⁰ Inunu òlenatí yó amú offiakpa, yéfi Yesu iwí asún òkan da así òbé, “Yesu gyí Bulu mu bi ámu ni.”

²¹ Ahá ání bonu mu asun blíhé anfi fée ònò lobwie amú. Mú su befité be, “Megyí mudé Yesu asúmpú mò Yerusalem ni? Megyí amú òkitákpá òleba nfi, òkpa amú ya igyí ahapú dehen amú?”

²² Táme Saulo lélanýá túmi blí asún ámu òwunlínsú òbé, lélé Yesu gyí Kristo, (òhá ámú Bulu ladá mu ofúli amu). Alíá òlehié lé asún ámutò leha Yudafò ání bubu Damasko unu bòbwe basaa. Bumowun múá bòtsu.

²³ Nke tsòtsòtsò òma a, Yudafò ámu befia kítá agywun be òmò Saulo. ²⁴ Mú su betsiá gyo wúlu amu ònò òpa onyé, méní bénya mu mó mu. Táme aku bowi tsá Saulosu be, alí Yudafò ámu babwé agywun ní. ²⁵ Mú su eke òku onyé á, Saulo abúòpu amutò aku botsu mu wá lakpátó, pú mu tsun ikwitò kplí mu yi iban òma, òlesrí náti.

Saulo Yerusalem Yò

²⁶ Bréá Saulo lówie Yerusalem a, òlòtsun òkpa kugyíkusu ání obówie Yesu akasípú amutò. Táme bumohogyi ání alabwé òkasípú. Mú su benya mu ifú. ²⁷ Inu Barnaba lékpa mu ya, yéle mu súná sumbí ayòpú amu. Òlebláa amú alíá aní Wíe léle iwí òwan súná Saulo Damasko òkpatò, mva Yesunyo batóí; pú alíá Saulo lówa klun dá Bulu asún ámu òkan òwunlínsú Yesu dátó Damasko wúlutò. ²⁸ Mú su Saulo lówie amútó, beki Yerusalem wúlutò. Òlòwa klun blí Bulu asún ámu Yesu dátó. ²⁹ Mva Yudafò ámú buteblí Griiki òblí amu betsiá tóí, gyi aba nwéen. Táme alí bré ámutò fée á, bude agywun bwe ání òmò mu. ³⁰ Bréá mú afú lówulí ahógyipu amu a, bekpa mu yáa Kaesarea, há mu òlenatí yó Tarso.

³¹ Mú su iwí lolwíí òpasua ání bu Yudea, Galilea pú Samaria òmátó. Òje Wankíhé lékpa amú bekleí, dan hógýtò, betsiá tsiátóá ilegyi aní Wíe Yesu ansí.

Aha Aku Ilo Tsa

³² Petro lénatí ki Samaria nkudasí. Eke òku òleyéki Bulu ahá ání bubu Lida wúlutò. ³³ Inu á, oleyéfiá oyin òkuá butetí mu Enea, olesin tsukule nfikwe ní. ³⁴ Petro lébláa mu òbé, “Enea, Yesu Kristo latsá fú ilo. Kusú kunta fú òklan.” Inu Enea lókusú. ³⁵ Ahá ání butsie Lida wúlutò pú Saron nsáuntò fée bowun oyin ámu. Mú su bohogyi, bobuo aní Wíe.

³⁶ Òtsi òku bu Yopa wúlutò, ogyi òkasípú. Butetí mu Tabita. Mu dá ámu así Griiki òblíto gyí, “Dorka.” Mú así gyí, “Abre.” Yilé òwepú ogyi. Òbu awítòle há ahiánfò. ³⁷ Bréá Petro bu Lida a, ilo leda Tabitasu. Olowu, bebie mu ntsu, sí mu tswi abansóru kutò. ³⁸ Yopa múa Lida awúlu umafó aba wá. Mú su bréá akasípú amú bubu Yopa amu bonu lowu ání á, bòwa abi anyò sísí Petro be, bobwíí ipa há mu, òwáa òsa tu amú. ³⁹ Inu Petro lówa òsa bwé, múa amúnýò benatí. Bréá olobowie unu á, bekpa mu ya abansóru amutò. Wúlu amutò asurapu fée bubu fúli amu así. Bekpa pútá Petro bu desú, bude atadiéá Dorka lóbwe bréá otsie nkpa pusúná mu. ⁴⁰ Petro légya asurapu amu fée lé obu ámutò. Mú òleá akpawunu bó mpái, asa òledamlí ki fúli amu blí òbé, “Tabita, kusú.” Inu Tabita lóbwií ansíbi. Bréá olowun Petro a, òlòkúsú tsíá. ⁴¹ Inu Petro lékítá mu bi, òlòkúsú líí. Petro létí asurapu amu pú ahógyipu atráhe amu. Mú òlòpu Tabita súná amú ání alatsínki. ⁴² Asún ání lekleí wá Yopa wúlutò. Mú su ahá tsòtsòtsò bòhò aní Wíe gyi. ⁴³ Petro létsiá Simon ání òtòyó òwulú-kpákpá iwí agyúma wá Yopa unu wá òpá.

10

Konelio Abí Wa Petro Wá

¹ Oyin òku létsiá Kaesarea unu, butetí mu Konelio. Ogyi Romafò isá akòpú òpasua kúá butetí mú Italia òhande. ² Òbu nsi Bulusúm iwí. Mva mu wóyítófò fée butosúm Bulu. Konelio tekíé Yudafò ahiánfò ató. Òtòbò mpái há Bulu brégyíbré. ³ Eke òku Konelio lówun ató ntúpwé òsato. Mu atowunhe amutò á, olowun Bulu-òbòpu ansí káín, Bulu-òbòpu amu lókpólí mu òbé, “Konelio!”

⁴ Ifú lekítá mu. Mú su olesi ɔde Bulu-ɔbɔpu amu kí. Mú ɔlefíté Bulu-ɔbɔpu amu ɔbée, “Mí Wíé, nkálí igyi?”

Bulu-ɔbɔpu amu lébláa mu ɔbée, “Bulu lahɔ fú mpái. Fú ahá ató kie é lagyi mu ansí.
⁵ Wa abí abuyo Yopa yeti Simon Petro ba. ⁶ Ɔlɔyóswuí ɔwulú-kpákpa íwi agyómá ɔyɔpú Simon wóyító, mantáa ɔpu ɔnó.” ⁷ Bréa Bulu-ɔbɔpu amu lénatí á, Konelio létí mu asúmpú abanyó ání bubu mu wóyító pú mu ɔbisufe ání ogyi isá ɔkɔpú, otenyá Bulu ifú. ⁸ Ɔlebláa amú asún ání ilaba fée, ɔlɔwa amú sísí Yopa.

⁹ Mú ɔyi kehe bokusú bɔyó Yopa. Beta unu wie tá á, ibóbwe fé ɔpa dódúanyɔtɔ. Petro é dédu ɔyó obu awunso mpái ɔbákpa. ¹⁰ Akún ihíé de mu. Mú su olekle ání obénya tɔku wá ɔnó. Bréa bude ató ámu niná há mu a, Petro lówun ató. ¹¹ Atowunhe amutɔ á, olowun ání ɔsúsú lafínkí, tɔkúvá igyi fé ɔhráda téihé, bude mu nsiebí ana, idekplí íbá ɔsulúsu. ¹² Ɔyító mbwi ɔtsan-ɔtsan, mbwíá bubu ayín, táme buteká abɔnɔ pú ɔyító mbubwi fée bubu ɔhráda ámutɔ. ¹³ Mú olonu ɔme ku lédalu ɔbée, “Petro, kusu mɔ mbwi ánfí afowi.”

¹⁴ Táme Petro léle mú ɔnó ɔbée, “Ó-o! Mí Wíé, bɔkwí mí ɔpá á, mmɔkúgyi tóá Yudafɔ amándíé lekísí ntée mú íwi metin kí.”

¹⁵ Ɔme amu léla bláa mu ɔbée, “Máti tóá Bulu latin mú íwi atokísíhé.” ¹⁶ Atowunhe amu pú ɔme amu léba tse sa. Mu ansító unu á, botsu ɔhráda ámu ya ɔsúsú ɔsáwule pé.

¹⁷ Bréa Petro dé nwuntɔ bu tsú atowunhe anfi íwi á, Konelio abí ámu é bafíté wun Simon wóyító, ba bulí ɔkpa ɔnó. ¹⁸ Konelio abí ámu bokpolí fíté beé, “Ɔfó ɔku tsie nfi, butetí mu Simon Petro?”

¹⁹ Petro trá ɔde nwuntɔ bu tsú atowunhe amu íwi, Ɔye Wankíhé lébláa mu ɔbée, “Simon, ahá abasá aku baba bude fú dunká. ²⁰ Kusu bwe, afukpli yefia amú amlnati. Mágyi nwéen, tsúfé mílawá amú fú wá.” ²¹ Inu Petro lékplí yótu amú, bláa amú ɔbée, “Mígyí ɔhá ámú mlidédunká ámu ni. Ntogyi sú mlná?”

²² Ahá ámu bele mú ɔnó beé, “Anumédé tsitsa. Isá akɔpú ɔhande Konelio ání otenyá Bulu ifú, Yudafɔ fée butetí mu ɔdayilé lówa aní fú wá. Bulu-ɔbɔpu ɔku labebláa mu ɔbée, ɔbá betí fú afuba mu wóyító, méni obónu asún ání fúbu blí.” ²³ Mú Petro lékpa amú wá wóyító, ɔleha amú ɔdukpa.

Ɔyi kehe a, Petro mua amúnɔ bokusú pú ɔkpa bɔyó Kaesarea. Bréa bɔyó á, ahógyipu akvá bubu Yopa unu é bobuo amú yó. ²⁴ Mú ɔyi kehe a, boyówie Kaesarea wúlutɔ. Botsutsúa abuwie unu á, Konelio latí mu wóyító ahá pú mu anyawíe kláklá befia, ɔde amú ɔkpa kí. ²⁵ Bréa Petro lówie wóyí ámu ɔnó á, Konelio lókvsú yéfia mu, dá akpawunu mu ayabitɔ súm mu. ²⁶ Táme Petro léha mu ɔlɔkvsú. Ɔlebláa Konelio ɔbée, “Kusu, máda akpawunu há mí. Nyankpusa mí é ngyi.” ²⁷ Petro mua munyɔ buna budetáí alu olowie wóyító. Inu olowun ání ahá tsɔtsɔtsɔ bafia. ²⁸ Mú ɔlebláa amú ɔbée, “Mli onutó mlyin ání Yudafɔ mbla meha ɔkpa ání Yudayin mua ɔmá bámbátóyin bubwée anyawíe ntée ɔbóyɔ mu wá kpán. Táme Bulu lahá mí nabí ání mmákí mbée ɔku íwi metin ntée ɔmɔfun amándíé ɔkpasu. ²⁹ Mú sù bréa fɔwa abí fée bubéti mí á, mmɔkpukpú nwuntɔ ní. Amansu igyi? Bla mu.”

³⁰ Mú Konelio lébláa mu ɔbée, “Nde eke náásí, ntúpwé ɔsato mbu wóyító nde mpái bɔ. Ɔsáwule pé á, nowun oyin ɔku líí mí ansító. Oyín ámu lówa atadie futútú. ³¹ Oyín ámu lébláa mi ɔbée, ‘Konelio, Bulu lanú fú mpái. Fú ahá ató kie é lagyi mu ansí. ³² Mú su wa abí abuyo Yopa wúlutɔ yeti Simon Petro ba. Ɔwulú-kpákpa íwi agyómá ɔyɔpú Simon wóyí ɔlɔswí. Otsie mantáa ɔpu ɔnó.’ ³³ Mú su ununu nɔwa abí sísí fú. Ibv alá fába. Séi á, aní fée anlafia Bulu dátó. Anigyó aní Wíé asún ání alapúhá fú ɔbée, fubláa aní.”

Petro Asun Blíhé

³⁴ Mú Petro lótsu ɔnó blí ɔbée, “Nawun ání lélé Bulu tamakí ɔhaa ansító. ³⁵ Mboún ɔhá ání otenyá mu ifú, ɔtɔbwé yilé asún otekle ɔmágyómátó. ³⁶ Mlyin asun wankláán ání Bulu lópuhá Israelfɔ. Asún ámu gyí, Bulu lapú iwílwii ba tsun Yesu Kristo, ahá fée Owíe amusu. ³⁷ Mlyin asún kpɔnkpɔnti ání ileba Yudea ɔmátó fée. Ilotsu así tsú Galilea ɔmátó, bréa Asú Ɔbɔpú Yohane léda asúbɔ ɔkan ɔma. ³⁸ Mlyin aní Wíé Yesu Nasaretyin amu. Mlyin ání Bulu lópu mu Ɔye Wankíhé pú túmi wá mutɔ, oleki ɔtínegyíɔtíné bwé yilé, tsá ahá ání bubu ɔbunsám túmi así ilo, tsúfé Bulu buo mu. ³⁹ Anigyí ahá ání anilówun mu

bwehé ání òlòbwe Yudea pú Yerusalem òmátó fée ní. Bèda mu mántá oyikpalíhesu mó mu. ⁴⁰ Táme mú eke sáásí a, Bulu lókusúa mu, lé mu òwan, ahá bowun mu. ⁴¹ Megyí òyító ahá fée lówun mu, táme aní ahá ámú Bulu léle yái òbée, abwée mu adansífo ámu mó anilówun mu. Mu kúsú tsú afúlito òma a, ania munyò légyi, anilówi ní. ⁴² Òlehie aní òbée, adáa mu asun wankláán ámu òkan suna ahá, agyi mu iwí adánsie ání mugyí òhá ání Bulu laléá obégyi akiankpapu pú awupú fée asún ní. ⁴³ Bulu ònósú atóipú amu fée beblí beé lélé, òhagyíòha ání òlòhò Kristo gyi a, Bulu obési mu lakpan fée kíe mu Kristo dátó.”

Òmá Bámbásúfò Òye Wankíhé Nya

⁴⁴ Bréa Petro dé asún ánfí blí á, Òye Wankíhé lébá ahá ámú bude mu asún ámu nu ámu féesú. ⁴⁵ Ònó lobwie Yudafo ahógyipu amú bobuo Petro ba unv ámu ání Bulu lapú mu Òye Wankíhé amu kíe ahá ání bumegyí Yudafo. ⁴⁶ Tsúfée bowun ání ahá ámu bude òblí bámbá blí, bohíe bude Bulu kanfú. Mú sv Petro lébláa amú òbée, ⁴⁷ “Bulu lahá ahá ánfí é Òye Wankíhé fè aní. Òku òbétalí tin amú òkpa òbée bumábo amú asú?” ⁴⁸ Mú sv òleblí òbée, bubó amú asú Yesu Kristo dátó. Mú òma a, bokokóli Petro beé, otsía amú wá kpalobí.

11

Petro lwí Asún Ònóle Yerusalem

¹ Yesu sumbí ayòpú ámu pú ahógyipu amú bubu Yudea òmátó ámu bonu ání òmá bámbátófò é bahò Bulu asún ámu. ² Mú sv bréa Petro lóyo Yerusalem wúluto á, mva ahógyipu akvá butekléa ahá butún keté asa abuwie òpasua ámutò bebití asún. Befité mu beé, ³ “Ntogyi sv fayó ahá ání bumetun keté wóyí, fúa amúnnyò mlilawá ibi gyi ató?” ⁴ Mú sv Petro léle asún ání òlebatò súná amú òkole-kole òbée,

⁵ “Mbu Yopa wúluto nde mpái bò nowun ató. Mútó á, nowun ání tòkúvá igyi fé òhráda téihé, bude mú nsiebí ana lékplí tsú òsúsú bá mí wá. ⁶ Nowun pututò-mbwi pú wúluto mbwi, mbwiá bubu ayín, táme buteká abòno pú òyító mbubwi fée òhráda ámutò. ⁷ Inu nonu òme ku ledalí bláa mi òbée, ‘Petro, kusu mò mbwi ánfí afowi.’

⁸ “Mú òneblí mbée, ‘Mí Wíe, ekekeeke. Bòkwí mí òpá á, mmòkúgyi tóá Yudafo amándíe lekisí ntée mú iwí metun ki.’

⁹ “Mú òme amu lótsu òsúsú lábláa mi òbée, ‘Mátí tóá Bulu latin mú iwí atokisíhé.’ ¹⁰ Tsesa sòón nowun atowunhe anfi. Mú òma a, òlèlayínkí yó òsúsú.

¹¹ “Alí bré ámutò kén á, ayin abasá akvá bowa mí wá tsú Kaesarea baba bulí wóyí ámú ntsie mútò ámu ònó. ¹² Òye Wankíhé lébláa mi òbée, mbúo amú yo, mmágyi nwéén. Apíó abasíe ánfí botsú Yopa anfi é bobuo mi yó Kaesarea, aní fée anilóyo Konelio wóyító. ¹³ Konelio lébláa aní òbée, mowun Bulu-òbòpu òku mu wóyító, òlebláa mu òbée, ‘Wa abí abuyo Yopa yeti oyin òkúvá butetí mu Simon Petro ba. ¹⁴ Òbébláa fu asún ání fúa fú wóyító ahá fée mlótsun músú nyá nkpa.’

¹⁵ “Nenya tsú ònó ndetóí alí, Òye Wankíhé léba amúsú fé alí òleba anisv eke gyankpapu amu. ¹⁶ Inu nekáin aní Wíe asun blíhésv. Òbée, ‘Yohane lópu ntsu bó ahá asú. Táme mlí mú á, Bulu òbòpu Òye Wankíhé bó mlí asú.’ ¹⁷ Mú sv ní Bulu lapú mu atokiehé ámu kíe amú, fé alí òlòpókíe aní ahá ámú anilóhò aní Wíe Yesu Kristo gyi amu a, mígyí ma ání nétin Bulu òkpa?”

¹⁸ Bréa sumbí ayòpú ámu bonu asún ánfí á, besi Petro tóí wa, bekanfú Bulu beé, “Mú mú Bulu lahá ahá ání bumegyí Yudafo òkpa òbée, amú é budámli kluntò, abunya nkpa.”

Kristo Òpasua Ání Ibv Antiokia

¹⁹ Stefano lowu òma a, bedinká ahógyipu amusv. Mú sv bedasáin yó Foinike múa Kipro òsulòsv pú Antiokia wúluto. Yudafo nkule bebláa Bulu asun wankláán ámu. ²⁰ Táme amútó aku mú botsu Kipro pú Kirene òmátó ba Antiokia bebláa Griikifò ámu aní Wíe iwí asun wankláán ámu. ²¹ Aní Wíe Bulu lélí amú òma. Mú sv amútó ahá tsòtsòtsò bohogyi, dámlí kluntò ba aní Wíe Yesu wá.

²² Yerusalem òpasua ámu bonu asún ánfí. Mú sv bowa Barnaba sísí Antiokia. ²³⁻²⁴ Barnaba gyí òha wankláán, Òye Wankíhé pú hógyi é itsò mutò. Bréa òlowie Antiokia, òlowun alí Bulu lagi amú buale a, ansí legyi mu. Mú òlòtòí kplá amú òbée, bupú amú

klun fée dinka aní Wíe Yesusu, abugyi mu mblasu. Íni su ahá tsotsotsò bòtsun mu asún ámusu hò aní Wíe gyi. ²⁵ Mú òma a, Barnaba lóyo Tarso wúluto yódunká Saulo. ²⁶ Bréá olowun mu a, òlekpa mu ba Antiokia. Betsiá unu ofi òkule, tsíá fíá òpasua ámu, súná amó ató. Antiokia begyankpá tí akasípó amu beé “Akristofò” ní.

²⁷ Bulu ònósú atáipú aku bòtsu Yerusalem ba Antiokia alí bré ámutò kén. ²⁸ Amútó òkule dá gyí Agabo. Òlòkusú líí, blí Òje Wankíhé túmitò tswi òbéé, “Akún kponkponti ku béba Roma òmátó fée.” Ìleba mótó bréá Roma Owíe Klaudio tsie obíású. ²⁹ Akasípó amu bòbwe agywun beé, amútó okugyíòku obódunká tóá obénya, abupv yekie apíó ahógyipu ání bubu Yudea òmátó. ³⁰ Begyi dinká músú, bòpvhá Barnaba mua Saulo bòpuya òpasua ámu ahande.

12

Petro Obudi

¹ Alí bré ámutò á, Owíe Herode lédinká òpasua ámutò akusu, wá amú amumuyo. ² Òleha betin Yohane mu pio Yakobo òdayító. ³ Herode lówun ání ibu Yudafò ámu òdwe. Mú su omesi, òleyékutá Petro é. Alí bré ámutò bude Israelfò Bodobodo Mátúhénke gyí. ⁴ Mú su bréá òlekítá Petro a, òlòpv mu tswi obu, òlele isá akòpú dúasie òbéé, butsiá gyo mu iwí abaná-abaná. Òlòbwe agywun òbéé, begyi Nke ámu tá á, mégyi Petro asún dinsu. ⁵ Bòwa Petro obu, táme òpasua ámu bòbò mpái kínkínkín há mu.

Petro Obule

⁶ Onyé asa òyí òbéke Owíe Herode òbéle Petro ba dinsu begyi mu asún á, bòwa Petro ìkan anyò kéké, òda òdedidi isá akòpú abanyó nsné. Isá akòpú aku é bulí bude obu ámu ònó gyo. ⁷ Òtsáwule pé á, Bulu-òbòpv òku lébelí amú wá obuto unu, unu fée lówankí. Bulu-òbòpv amu lópv ibi da Petro abuntò, òletsinkí. Òlebláa Petro òbéé, “Wa òsa kusu.” Inu ìkan amu lówáí lé mu ibi. ⁸ Mú Bulu-òbòpv amu lébláa mu òbéé, “Kusu pv òfé klí osiétó, afutsu fú ntukta wa.” Petro lóbwe. Mú òletrá bláa Petro òbéé, “Tsu fú ligá wa afuba ayo.” ⁹ Petro lóbuo Bulu-òbòpv amu dálí obu ámutò. Imòwankí Petro ní akíankpatò ntée atowunhetò Bulu-òbòpv amu dé mu asún bláa. ¹⁰ Mva Bulu-òbòpv amu bòtsun obu-ònó gyankpapv pú nyòsò agyópvu. Beba bòtu dátò ìklun ání fòpudáli wie wúluto. Ìklun amu onutó lefinkí há amú bòtsun. Bòpvtson brònv kusu bòyó á, Bulu-òbòpv amu lófwí sí Petro.

¹¹ Bréá Petro ansító letití mu a, òleblí òbéé, “Séi mú nawun ání lélé Bulu lawá mu òbòpv, alabele mí Owíe Herode ibi pú tóá Yudafò bude òkpa kíto.”

¹² Íniá Petro lówun mú alí su á, òlenatí yó Yohane ání butetráa tí mu Marko mu yin Maria wóyí. Alí bré ámutò á, ahá tsotsotsò bafia unu bude mpái bò. ¹³ Petro léda amú ìklunsv, osúmbi tsihé òkúá butetí mu Rode lébeki òhá ání ogyi. ¹⁴ Bréá Rode lébi ání Petro òme ní á, ansí lehie gyi mu. Mú su òletan obu ámu finkí. Mboún oleyinkí srí yébláa amú òbéé, “Petro laba òlú obu-ònó.” ¹⁵ Ahá ámu bebláa mu beé, “Fú nwun layíntá.” Táme òlòyo músú, òleblí òbéé, “Lélé a.” Mú su bebláa mu beé, “Mú mú fíalí Bulu-òbòpvá òteki Petrosu ní.”

¹⁶ Alí bré ámutò fée á, Petro trá òde ìklun amusu da. Bréá bòyo yéfinkí mú, bowun Petro a, ònó lobwie amú. ¹⁷ Petro lóbwe ibi súná amú òbéé bukásu, òlebláa amú alíá aní Wíe lalé mu obu. Òlebláa amú òbéé, “Mlibla Yakobo mua apíó ahógyipu atráhe amu asún ánfí.” Mú òlenatí amú wá yó òtine bambá á.

¹⁸ Bréá òyí leke a, isá akòpú ámu fée begyigyaá, fíté aba beé, “Nkí Petro me?” ¹⁹ Owíe Herode léha bodunká Petro òtínegyíòtíne, táme bumowun mu. Mú su òletí obu adipúsú akíp mu, fíté amú asún, òleha bòmò amú.

Mú òma a, òlenatí Yudea òmátó yétsiá Kaesarea wúluto nkensá ku.

Owíe Herode Lowu

²⁰ Bré kutò á, òbló lehie kítá Owíe Herode Tiro móa Sidonfò sv. Mú su awúlu anyò ánfí bele abí beé buyókokóli mu, iwilwii itsia amú nsné. Tsúfé Owíe Herode òmátó butenyá atogyihe tsú. Ahá ámu begyankpá yéle asúntó súná Owíe Herode wóyísú òkípu òkúá butetí mu Blasto, olotsulá gya amú nkpá bòyo Owíe Herode wá yókokóli mu.

²¹ Owíe Herode léhie amú eke. Eke ámu lófɔn a, ɔlehíhíe iwí dáli betsiá mu obíasú, bláa amú asún. ²² Ahá ámu bɔkplón blí bee, “Megyí nyankpɔsa détóí, mboún ɔkpi détóí o!”
²³ Inɔnɔ Bulu-ɔbɔɔɔ lédá Herode, anyambi bɔwí mu, olowu. Tsúfɛ ɔmɔɔɔ numnyam há Bulu.

²⁴ Bulu asún lɔyɔ mósú, kléí yó tsútsúútsú.

²⁵ Barnaba mva Saulo bɔyɔ amú agyómá tá Yerusalem, bekpa Yohane ání butetráa ti mu Marko buo iwí yínkí yó Antiokia.

13

Barnaba Mva Saulo Sumbí Wa

¹ Bulu ɔnósú atɔ́pú pú ató asunápú aku betsiá Antiokia ɔpasua ámutɔ. Amúgyí: Barnaba, Simeon ání butetí mu Obibi, Lukio ání otsú Kirene ɔmátó, Manaen ání beyaí mva Galilea ɔmású ogyípú Herodenyɔ tsukule pú Saulo. ² Bréá beklí ɔnó, buɔe aní Wíe súm á, ɔɔe Wankíhé lébláa amú ɔbé, “Mlile Barnaba mva Saulo ha mi, abuyɔ agyómá ámúú neti amú mbéé bubóyɔ ámu.”

³ Mú sv bréá beklí ɔnó ámu bó mpáí tá á, bɔɔɔ ibi dínká amú nwunsv, sí amú ɔkpa.

Barnaba Mva Saulo Kipro ɔsulúsv Yɔ

⁴ ɔɔe Wankíhé lówa Barnaba mva Saulo sumbí. Bɔyɔ Seleukia wúluto yótsu ntsusu-yibi fá yó ɔsulúv kuá ibv ntsu nsné, butetí mú Kiprosv. ⁵ Bréá bowie wúlu kuá ibv unv, butetí mú Salamisu á, bɔyɔ Yudafo offiakpa yéda Bulu asún ámu ɔkan. Yohane ámúú butetráa ti mu Marko amv é lóbuo amú yétsa amú agyómá yɔ.

⁶ Bedali Salami wúluto, benatí alu bowie ɔsulúv kuá butetí mú Pafosu. Inu befia ɔfápú kpɔnkpɔnti ɔkuá butetí mu Bar-Yesu. Ogyi Yudayin, ɔtɔwá afunu ɔbéé Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú mɔgyi. ⁷ Mv nyawie gyí unv ɔmású ogyípú Sergio Paulo. ɔmású ogyípú anfi létun ansí. ɔlɔwa beyéti Barnaba mva Saulo ba mu wóyító. Tsúfɛ odekléá mónu Bulu asún. ⁸ Táme ɔfápú Bar-Yesu anfi mu dá asi gyí, Elima Griiki ɔblítɔ anfi méha amú ɔkpa abubla ɔmású ogyípú amv Bulu asún ámu. ɔlɔbɔ mbódí ání ɔmású ogyípú amv mánu Yesu iwí asún ámu, fówun ɔmóɔhɔ mósú gyi. ⁹ Inu ɔɔe Wankíhé lóbulá Saulo ámúú buɔe mu ti Paulo amvɔ, olesi ɔlí ɔde ɔfápú amv ansító kú. ¹⁰ Múú ɔlebláa ɔfápú amv ɔbé, “ɔbunsám mu bi, futekísí itɔ wankláán kugyíku. Fapú ahámlé pú lalahegyí bwé fú agyómá. Mú sv fvméesi Bulu ɔnɔkwali amv afunuto wa? ¹¹ Kí, Bulu ɔbébití fú isv. Fú ansíbi bóbwie. Fvméetrá wun ɔyi kehetɔ owí alu yóɔɔn bré ku.”

Inɔnɔ Elima ansító loklun mu. Mú sv ɔlɔwa tatáɔɔ bi, ɔde ɔku dunká ɔkita mu oyító.

¹² Bréá ɔmású ogyípú amv lówun tóá ilaba a, ɔlɔhɔ aní Wíe gyi. Aní Wíe iwí asún ámúú buɔe mu suná ámu lɔha ɔnó lobwie mu.

Barnaba Mva Paulo Antiokia Ání Ibv Pisidia ɔmátó Yɔ

¹³ Paulo mva mu aba ámu botsu ntsusu-yibi tsú Pafo wúluto yó Perge ání ibv Pamfilia ɔsulúsv. Táme Yohane Marko mú léyinkí amú ɔma tsú unv yó Yerusalem. ¹⁴ Bɔkúsú tsú Perge yó Antiokia ání ibv Pisidia ɔsulúsv. ɔkpónú ɔdaké á, bɔyɔ unv Yudafo offiakpa yétsiá asi. ¹⁵ Bekla ató tsú Mose Mbla pú Bulu ɔnósú atɔ́pú nwulútó ta á, offiakpa amv ahande bɔwa abí beyébláa Paulo aná be, “Apíó, ní mlidé asvankuá mléblí pówá ahá ánfí ɔwɔnlín á, ɔkpa da.” ¹⁶ Múú Paulo lókúsú líí, ɔlɔbwe amú ibi ɔbéé bukásu. Múú ɔlebláa amú ɔbé,

“Apíó Israelfɔ pú ɔmá bámbásúfɔá mlitenyá Bulu ifú, mliyaa asv amlunu. ¹⁷ Israel Bulu léle aní anáin bwé mu ahá. ɔleha bekléí bréá bɔgyi afɔó Egipte ɔsulúsv. ɔlɔɔɔ mu túmi kpɔnkpɔnkpɔnti kpá amú dali ɔmá ámutɔ. ¹⁸ Olenya klun kpá amú nfí advana (40) kéké dímbí ámusv. ¹⁹ Oleyintá ɔmá asienó kéké Kanaan ɔsulúsv, oleye amú ɔsulúv amv púbwé siadié há aní anáin. ²⁰ Nfí lafana aduenu (450), ɔlɔɔɔbwé iní féé há amú.

“Mú ɔma a, ɔleha asún agyípú bekpa amú alu bɔtu Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú Samuel. ²¹ Bréá bebláa Bulu be ɔyáí awíe ha amú á, Bulu léyaí Kis mu bi Saulo owíe há amú. Saulo otsú Benyamin abusvntɔ. Olegyi iwíe nfí advana (40). ²² Bréá Bulu lékplí mu a, ɔleha beyaí Dawid obíasú há amú. Asún ánfí Bulu léblí tsú mu iwí ní. ɔbé, ‘Yisai mu bi Dawid gyí ɔhá ání mí klun dun musv, tsúfɛ ɔbóbwé tógyítóá nébláa mu mbéé ɔbwé.’

²³ “Dawid anfi abí-anátó Bulu labelé Yesu tsú há Israelfo obéé, obwée amú Ɔlepú fée alhá Ɔlehié yáí. ²⁴ Asa Yesu lébá a, Asú Ɔbopú Yohane légyankpá dá Ɔkan súná Israelfo fée obéé, budámli klontó, abuha mu Ɔbo amú asú. ²⁵ Bréá Yohane Ɔbá bómó mu agyómá Ɔnó á, Ɔlefíté ahá ámu obéé, ‘Ma mlidésusúu mlíaa ngýí? Megýí mígyí Ɔhá ámúó mlidé Ɔkpa kíu amu. Mu mú Ɔbéba mí Ɔma. Mmofun ání nówóí mu ntukuta.’

²⁶ “Mí apíó, Abraham abí-aná pú Ɔmá bámbásúfóá mlitenyá Bulu ifú, mliyaa asu amlinu. Amgyí ahá ání Bulu lópu nkpahóo asún ámu sísí. ²⁷ Yerusalem atsiápú pú amú ahande bumebi ání Yesu gyí Ɔlepú. Bumonu Bulu Ɔnósú atóipú amu asún ání bōwanlín tswi asi. Butekla mú Ɔkpónú Ɔdaké kugyíku. Táme begyi Yesu asún, há mu ipón, mó mu; uléha Bulu Ɔnósú atóipú amu asún áni léba mútó. ²⁸ Bumenya Yesu iwí asún kukvá béli múso mó mu, támé bebláa Pilato beé Ɔhá abumó mu. ²⁹ Mú su bréá bōbwe tóá bōwanlín tsú mu iwí fée tá á, bele mu tsú oyikpalíhe amusu yópulá mu. ³⁰ Táme Bulu lókusúa Yesu tsú afúlitó. ³¹ Mú Ɔma a, oletsíá le iwí súná ahá ámúó mua amónyo benatí tsú Galilea yó Yerusalem amu bré tsotsotsoto. Ahá áni gyí ahá áni bude mu iwí adánsie gyí suná Israelfo ní.

³²⁻³³ “Ani mú anidé mli asun wankláán ámu bláa. Múgyí, Bulu labwé tó ámúó Ɔlehié aní anáin amu há amú abí-aná. Amúgyí aní á. Tsúfé alakúsúa Yesu tsú afúlitó há aní, fée alhá bōwanlín wá Israelfo ulu nyɔsɔsɔto beé,

‘Mí Bí gyí fú.

Nde nabwé fú Sí.’

³⁴ Bulu létrá tóí tsú Yesu kusú tsú afúlitó pú mu Ɔyulúv amúó imóopló wá Ɔbótó ekekekeke ámu iwí obéé,

‘Nópu mí oyúla wankíhé amúó nehié mbéé, ibwé alágyalíá nópuhá Dawid amu há mli.’

³⁵ Owíe Dawid é létrá lawánlín wá Israelfo ulu bámbátó obéé, ‘Fóméha fú osúmpú wankíhé móopló wá fúli Ɔbótó.’

³⁶ Owíe Dawid lósum Bulu mu nkpató, bwé Bulu apé tá á, olowu, bopulá mu mu anáintó, Ɔlɔpló. ³⁷ Táme Yesu anfi Bulu lókusúa tsu afúlitó áni mú mópló. ³⁸⁻³⁹ Mú su apíó, mlínu asún áni anidé mli bláa anfi asi. Yesu anfi nkulesu mlótsun nya lakpansikíé. Mose mbla métalí há amligyi asu Bulu ansító. Táme Ɔhagyíɔha áni alahó Yesu anfi gyi obégyi asu Bulu ansító. ⁴⁰ Mú su mlíkí wankláán, méní asún ámúó Bulu Ɔnósú atóipú beblí tswi amu méeba mlísu. ⁴¹ Asún ámu gyí,

‘Asún ámu iwá mli

ahá áni mlitowá Bulu asún nyányáa ifú, amlíwu.

Tsúfé ní nde Ɔku Ɔbli gyuma áni ndegyí mlitó kóráá á, mlumóohogyi.’ ”

⁴² Bréá Paulo mua Barnaba budedalí Yudafó ofíakpa unu á, ahá ámu bōkulí amú beé bubá Ɔkpónú Ɔdaké ámúó íbá ámu, abutra bōtói tsu asún ámu iwí suna amú. ⁴³ Bréá ahá ámu bedalí Yudafó ofíakpa unu á, Yudafó tsotsotsoto pú Ɔmá bámbátó abí áni bawíe Yudafó osúmtó beklá buo Paulo mua Barnaba. Mú su sumbí ayɔpú áni bōtói kplá amú beé, bupúv ansí dinka Bulu awitɔlesu.

⁴⁴ Ɔkpónú Ɔdaké amúó bebláa amú beé bubá amu lófun a, ilesi kpalobí tekí ahá beta wúlu amutó. Amú fée beba Bulu asún onukpá Yudafó ofíakpa unu. ⁴⁵ Bréá Yudafó bowun Ɔdóm amu a, Paulo aná iwí lówa amú olu. Íni su begyi Paulo asun blíhé amu nwéen, síá mu.

⁴⁶ Táme Paulo mua Barnaba bōwa klun bláa ahá ámu beé, “Tekí mli lehián áni abégyankpá bláa Bulu asún áni. Táme íniá mlilékiná mú nu, mlidé mli iwí kí mlíaa, mluméhián nkpa áni itamatá ámu su á, anilayínkí ayó Ɔmá bámbásúfó wá. ⁴⁷ Tsúfé alí Bulu lówa aní ní. Ɔbéé,

‘Napú fú bwé Ɔkandíe há Ɔmá bámbásúfó.

Ɔyító ahá fée bótson fusu nyá nkpa áni itamatá.’ ”

⁴⁸ Bréá Ɔmá bámbásúfó ámu bonu asún áni á, ansí legyi amú, békánfó aní Wíe asún ámu. Inu ahá áni Bulu lalé obéé, bunyáa nkpa áni itamatá bōhó asún amusu gyí.

⁴⁹ Aní Wíe asún ámu ilekleí wíe omá ámvto otínegyíotíné. ⁵⁰ Táme Yudafo ámu pú atsiá bubu Yudafo osúmtó, obú bu amúsú pú wúlu ahande bokusú líi Paulo mva Barnabasv, gya amú lé omá ámvto. ⁵¹ Sumbí ayopó ámu bekpakpáa amú ayabito-isi wólí amú nwunsu, benatí yó Ikonion wúluto. ⁵² Táme Dnye Wankíhé pú ansigyí ləbulá Antiokia akasípú amvto.

14

Paulo Mva Barnaba Bulu Asún Blí Ikonion Wúluto

¹ Ikonion wúluto é á, alí kén Paulo mva Barnaba boyo Yudafo offakpa ni. Beblí Bulu asún unv wankláán. Mú sv Yudafo pú Griikífo tsotsəotsə bohə Yesu gyi. ² Táme Yudafo ámvú bumohogyi amv bətoí wá omátófo ámu asvto, há amú bokusú líi ahógyipv amvsv. ³ Ifú mekitá Paulo mva Barnaba. Betsiá unv wá opá blí aní Wíe Yesu asún ámu wankláán. Yesu é lélií amú omá, sv bəbwe ofúla pú osúna púsúná ání mv awitəle asún ámvú budeblií ámu igyi onəkwali. ⁴ Mú sv wúlu amvto ləbəoi anyə. Aku bobuo Yudafo ámu, aku é bobuo sumbí ayopó ámu.

⁵ Mú omá a, Yudafo, omátófo pú amú ahande bəbwe agywun beə, bówa sumbí ayopó ámu iwəswintə, dá amú abwi mó. ⁶ Sumbí ayopó ámu bonu asún ánfí. Mú sv besrí yó Likaonia awúlu yilé Listra mva Derbe pú awúluá ibv mantáa unvsv. ⁷ Beda asun wankláán ámu okan unv é.

Paulo Mva Barnaba Gyumagyihe Listra Mva Derbe

⁸ Oyin oku létsiá Listra wúluto, bəkwí mv ibə. Oməkúkúsv líi mv ayabisv ki. ⁹ Ibə anfi tsie əde Paulo asun blíhé nu. Paulo lési líi ki mv alu, olowun ání alahogyiá Bulu əbətali tsá mv. ¹⁰ Mú sv ələkplón kuklókúv blí əbée, “Kusv lu fú ayabi anyəsv.” Inu oyin ámu lókúsv ətsáwule pé, wá natí bi. ¹¹ Bréa ədəm amv bowun tóá Paulo labwé á, bəkplón blí Likaonia əblíto beə, “Ikpi ámu badámli anyánkpvsa kpli ba aní wá.” ¹² Mú sv bəpv amú okpi kponkponnti dá tí Barnaba beə, “Seus.” Bəpv mv ətsiámi dá tí Paulo beə, “Hermes,” tsúfé Paulo líi amú onó, ədetoi ní. ¹³ Okpi Seus ətswékpa bu wúlu onó. Seus igyi əhapó lóyopv nnantswie pú oyí ntwítwí ba wúlu onó unv. Tsúfé mva ədəm amv budekléá bətswe sumbí ayopó ámu.

¹⁴ Bréa Barnaba mva Paulo bonu tóá bebá bəbwe á, bekitá amú atadiə bálí. Ilosuná ání bumotsulá dínká itó ámvú bebá bəbwe ámvsv. Besrí wíe ədəm amvto blí beə, ¹⁵ “Ntogyi mlidé ini bwé? Aní é anyánkpvsa anigyí fé mli. Bulu asun wankláán abá bebláa mli, amlisi atəkpən ánfí omagyáa bobuo aní Wíe Bulu Əkiankparv. Mvləbwe əsú mva asv, əpv pú mótó ató féé. ¹⁶ Bímbí ámu a, olesi əkpa há omágyíomá ání bubwée tóá budeklé. ¹⁷ Táme mú ó á, Bulu mókúsv atə wankláán tsətsəotsə bwé, púsúná ání mvbv unv. Mutéhá nyankpv totswie, mli ndəto ató təwá alé. Mutéhá mli atogyihe, ətəhá ansí tegyi mli.” ¹⁸ Paulo aná asun blíhé anfi féé omá a, ləwə onlun asa betalí ká ədəm amv tin beə, bumátun mbwí wólí amú ayabiasv tswe amú.

¹⁹ Mú omá a, Yudafo aku botsu Antiokia ání ibv Pisidia omátó pú Ikonion wúluto ba beblí asún pətse ədəm amv agywun, bokusú líi Paulosv. Beda Paulo abwi, bitía mv dáli wúlu amvto. Buki beə alawú, sv besi mv tswi. ²⁰ Táme bréa akasípú amv beba bobomli Paulo a, ələkúsv yínki yó wúlu amvto. Mú əyi kehe a, mva Barnaba benatí yó Derbe wúluto.

Antiokia Ání Ibv Siria Omátó Yínki Bá

²¹ Paulo mva Barnaba bedá asun wankláán ámu okan Derbe. Ahá tsətsəotsə bedamli kluntə mli Yesu akasípú. Múv bəlayínki yó Listra, tsun yə Ikonion alu bebedali Antiokia ání ibv Pisidia omátó. ²² Inu Paulo mva Barnaba bəwə akasípú amv atəto-onlun beə, bukíta hógyi amvto. Bebláa amú beə, “Ilehián ání abətsun ipian tsətsəotsəto asa abówie Bulu iwíegyí ámvto.” ²³ Bəto əpasua kugyíku á, butekli onó bó mpái, yái ahande há amú, pú amú wá aní Wíe amúv amú ansí dun mvsv ámu ibito.

²⁴ Beki Pisidia omátó əpasua ámvsv tá á, beba Pamfilia omátó. ²⁵ Beda Bulu asun wankláán ámu okan Perge wúluto. Bokusú tsú unv yó Atalia wúluto. ²⁶ Paulo mva Barnaba belatsiá ntsusv-yibito tsú unv bowie Antiokia. Inu gyí otínéá ahógyipv amv begyankpá klí onó bó mpái, ání Bulu əwáa awitəle ha amú, méní bóyə agyómá ánfí bamó mú onó ánfí ní.

²⁷ Bréá bowie Antiokia a, beti ɔpasua ámu fée fia. Bebláa amú alía Bulu lapú amú gyi gyuma, pú alía Bulu lahá ahá ání bumegyí Yudafo é bahɔ mu gyi. ²⁸ Betsiá akasípú amu wá nke tsɔtsɔtsɔ.

15

Sumbí Ayɔpú Pú ɔpasua Ámu Ifía Yerusalem

¹ Bréá Paulo mva Barnaba bubu Antiokia a, ayin aku botsu Yudea ɔmátó ba unv. Bosuná ahógyipu amú bumegyí Yudafo ámu ató beɛ, ní buməkútín keté Mose mbla ɔnó á, Bulu mɔɔhɔ amú nkpa. ² Paulo mva Barnaba bɔkvsú líí asún ánfisv. Mú sv amóba ató asunápú amu begyi mú nwéen kínkíínkín. Íni sv beblí beɛ, bówa Paulo mva Barnaba pú Antiokia ahógyipu amu aku Yerusalem, abuyowun Yesu sumbí ayɔpú pú unv ɔpasua ahande amu tsú asún ánfi iwí.

³ ɔpasua ámu besi ahá ámu ɔkpa benatí. Bréá bɔyó á, buna Foenike pú Samaria ɔmátó. Bebláa unvfo ámu beɛ, ahá ání bumegyí Yudafo é badámlí klvntɔ ba Bulu wá. Asún ánfi lehie wá ahógyipu amu fée ansigyí. ⁴ Bréá bowie Yerusalem a, ɔpasua ámu, amú ahande pú sumbí ayɔpú ámu bɔhɔ amú atúu. Paulo aná bebláa amú tóá Bulu labwé tsun amúsú fée. ⁵ Táme ahógyipu amu akvá botsú Farisifɔtɔ bɔkvsú líí blí beɛ, “Ilehián ání ɔmá bámbásúfo ámu bétin keté, gyi Mose mbla ésú.”

⁶ Sumbí ayɔpú ámu pú ɔpasua ahande amu befia yɔ asún ánfitɔ. ⁷ Bebití asún ánfi wá ɔpá. Mú ɔma a, Petro lókvsú líí, bláa amú ɔbéɛ, “Mí apíó, mhyin ání tsú bré kvɔtɔ á, Bulu léle mí tsú mlɔtɔ ɔbéɛ, mbláa ahá ání bumegyí Yudafo mu asun wankláán ámu, méní amú é bónu, hɔ músú gyí. ⁸ Bulu yín nyankpusa klvntɔ. ɔlɔpu ɔɔɛ Wankíhé amu há amú, fé alía ɔlɔpuhá aní púsúná ání alahɔ amú. ⁹ Olosuná ání bumegyí ɔtsan há aní, tsúfé ɔleha amú klvntɔ letin bréá amú é bohogyi. ¹⁰ Ntogyi sv mlidé Bulu sɔw kí? Ntogyi sɔ mlidépu Mose mbla ánfi ania aní anáin anumétalí gyi músú ánfi han akasípú anfi? ¹¹ Ekekeke! Anlahogyi ání Bulu ɔbótson aní Wíe Yesu awítɔlesu hɔ aní nkpa fé amú.”

¹² Bréá Petro lótsáí tá á, affapv amu fée bɔbwe díín. Mú Paulo mva Barnaba bebláa amú alía Bulu lótsun amúsú bwé ofúla pú osúna tsɔtsɔtsɔ ahá amú bumegyí Yudafo ámvɔtɔ.

¹³ Bréá Paulo mva Barnaba bɔtɔí tá á, Yakobo lóyɔ músú ɔbéɛ, “Apíó, mhyaa asv amlunu.

¹⁴ Simon Petro labláa aní ɔbéɛ, Bulu légyankpá lé súná ání otekle ahá amú bumegyí Yudafo ámu asún. Mú sv ɔlele amútó aku bwé mu ahá. ¹⁵ Asún ánfi pú Bulu ɔnósú atáípu amu asun blíhé labwé kvle. Tsúfé bɔwanlín wá Bulu asún ámvɔtɔ beɛ,

¹⁶ ‘Bulu ɔbéɛ. Íni ɔma a, nélatsú Dawid iwíegyí

amú ɔladida ámu kúsú.

Nélayi mú abuntíí fée,

há mú bélu wankláán,

¹⁷ méní aha tráhe amu pú amú bumegyí Yudafo,

mí dá dun amúsú fée bódunká míá ngyi amú Wíe, wun mi.

¹⁸ Alí mí, mli Wíe Buluá

nele íni súná tsú bímbí ndeblí ní.’

¹⁹ “Íni sv tóá mí Yakobo ndeblí gyí, mlumáha apv asvansu kíklí ahá ánfi bumegyí Yudafo, badámlí klvntɔ ba Bulu wá ánfi. ²⁰ Mboún mlíha awanlín ɔwulú bláa amú aniaa, bumágyi atogyiheá bapúhá ikpi, tsúfé mú iwí metin. Bumáwa atsi múa ayin asún. Bumágyi ɔbwá bɔpvsáa mu mó pú obugya. ²¹ Tsúfé bímbí ɔpá á, butedá Mose mbla ámu ɔkan wúlugyíwúlutɔ, butekla mú Yudafo ofiakpa kugyíku ɔkpúnú ɔdaké é.”

ɔwulú Pvsísí Ahógyipú Bumegyí Yudafo

²² Mú sv sumbí ayɔpú ámu, ɔpasua ahande amu pú ɔpasua ámu bɔbwe agywun beɛ, bele ayin aku tsú amútó abubuo Paulo mva Barnaba yɔ Antiokia. Bele Yuda ání butetí mu Barsaba mva Silas. Amú fée bvgyi akpapú há ahógyipu amu. ²³ ɔwulú ání bɔpvhá amú bɔpvyátɔ asún gyí:

“Ahógyipú mlumégí Yudafo, mlibu Antiokia, Siria pú Kilikia ɔmátó. Mli apíó sumbí ayɔpú pú ɔpasua ahande dé ɔwulú ánfi wanlín sísí mli.

“Anidé mli itsiá ha.

²⁴ “Anilónu áni aní apíó aku botsu anitò ba mli wá unu, bəpu asvanku kíkli mli, púyíntá mli agywun. Anumókówá amú. ²⁵ Ínu su anilafia, tsúlá áni abéle aha aku abókpa aní apíó adwepú Barnaba mua Paulo ba mli wá. ²⁶ Ahá áni lási amú nkpa há aní Wíe Yesu Kristo agyómá ámu su ní. ²⁷ Mú su anidé Yuda mua Silas wa aniaa, bupúv onó bebláa mli asón ámú anilawánlín wá əwulú ámutə ámu kén. ²⁸ Əhe Wankíhé lalé súná aní, aní é anilahə mú áni ima aleá abópυ atə dwindwín kuku sórá mli, dən mbla áni mú iwí dehián anfi. ²⁹ Mbla ámu gyí, ‘Mlumágyi atogyiheá bapóhá ikpi. Mlumágyi əbwíá bəpusáa mu mó pú obugya. Mlumáwa atsi múa ayin asón.’

“Ní mlidé mbla áni fiv gyi a, ibówa alé há mli. Anlafon nfi.”

³⁰ Bəwanlín əwulú áni há amú tá á, besi amú sumbí ayəpú ámu əkpa bəpuya Antiokia. Boyówie unu tí ahógyipu amu féé fía, pú əwulú ámu wá amú ibitə. ³¹ Bekla əwulú ámu a, ansí lehe gyi amú, tsúfé mótó asón leha klun lédi amú asi. ³² Yuda mua Silas, bugyi Bulu onósú atəipú amu bətəi kplá amú wankláán púwá amú əwunlín, wá amú atətə-onlun. ³³⁻³⁴ Betsiá amú wá nke kpalobí, əpasua ámu lési amú əkpa iwilwiitə, beyinkí yó ahá ámú bəwa amú sumbí ámu wá.*

³⁵ Paulo mua Barnaba é betsiá Antiokia unu yófun bré ku. Amú unu ahógyipu amu aku betsiá súná ató, tsíá dá aní Wíe ason wankláán ámu əkan.

Paulo Mua Barnaba Abasumaín

³⁶ Bré ku əma a, Paulo lébláa Barnaba əbéé, “Ha ayinki yə awúluá aniladá aní Wíe ason wankláán ámu əkan féésú, ayekí alíá butsie.” ³⁷ Barnaba lékléá békpa Yohane áni butetí mu Marko buo iwí. ³⁸ Táme Paulo lébli əbéé, ima aleá Marko obóbuo amú, tsúfé əmetrá buo amú abuyə Bulu agyómá ámu. Oleyinkí amú əma tsú Pamfilia wúlutə əpá. ³⁹ Paulo mua Barnaba bəprú asón áni kinkíínkín, ləha bemaín abasu. Barnaba lékpa Marko buo iwí, botsu ntsusu-yibi yó Kipro əmátó. ⁴⁰ Paulo é lékpa Silas buo iwí, Antiokia ahógyipu amu bəpu amú wá Bulu ibitə, bəpu əkpa. ⁴¹ Paulo lóyətəun Siria múa Kilikia əmátó; əlwa əpasua ámú ibubv unu ámu əwunlín.

16

Timoteo Léyétsiá Paulo Mua Silastə

¹ Paulo mua Silas benatí yó Derbe pú Listra. Ohógyipu əkvá butetí mu Timoteo bu Listra wúlutə unu. Mu yin gyí Yudayin áni ələhə Yesu gyi, táme mu si gyí Griikiyin. ² Apíó áni bubv Listra pú Ikonion beti Timoteo idayilé. ³ Paulo lékléá əbékpa Timoteo náti. Mú su əleha betun Timoteo keté, tsúfé Yudafə ámú bubv unu ámu féé buyin áni Griikiyin Timoteo mu si gyí. ⁴ Bréá bəyó á, bowié wúlugyíwúlusu butosúná unu ahógyipu mbla oduá Yesu sumbí ayəpú ámu pú əpasua ahande ámú bubv Yerusalem amu bawá bəe bogyí músó. ⁵ Ínu su əpasua ámu benya əwunlín hógyitə, kléi ekekegyíeke.

Paulo Makedonia Əmátó Yə

⁶ Paulo mua mu aba ámu bətsun Frigia pú Galatia əmású. Tsúfé Əhe Wankíhé méha amú əkpa əbéé, budáa Bulu asón ámu əkan Asia əmátó. ⁷ Bréá bowie Misia əsulúv əka á, bəbwe agywun bəe bəyinkí tsun yə Bitinia əmátó, táme Yesu Əhé meha amú əkpa. ⁸ Mú su bətsun Misia əsulúsv kplí yó Troa wúlutə. ⁹ Mú onyé á, Paulo lówun ató. Olowun áni Makedoniayin əku líi mu ansító, əde mu kokóli əbéé, “Fa əpu amu ba Makedonia, afubegyí aní buale.” ¹⁰ Paulo lénya wun ató ámu alí, ləwankí mu áni Bulu dé aní wa əbéé, ayó yeda ason wankláán ámu əkan unu. Mú su aniləpυ əkpa yó Makedonia.

Lidia Kləntədamlí Filipi Wúlutə

¹¹ Anilówie ntsusu-yibitə tsú Troa, fá əpu yó Samotrake əsulúsv. Mú əyi kehe a, aniləlatsiá yó Neapoli wúlutə. ¹² Aniləpυ ayabitə tsú Neapoli yó Filipi wúlutə. Filipi gyí Makedonia wúlu yilé ní. Romafə búv wúlu anfitə. Anilətsiá unu nke kpalobí. ¹³ Əkpónú

* ^{15:33-34} ^{15:34} Mótó yéé 34 bu nwulú dada amu akutə: Táme Silas mú lóbwe agywun áni obésin Antiokia unu.

ɔdaké á, anilé dali wúluto yó ɔpu ɔnó ɔtnekuvá aníkí aniaa, abówun ɔtínéá Yudafo butefia bɔ mpá. Anilétsiá unv bláa atsi akvá bebefia unv Bulu asún. ¹⁴ Atsiá bonu asún ámvto ɔkule gyí Lidia. Tiatirayin ogyi, ɔtefé tatiá mú ntsu lepe, ibv bíá. Bulu osúmpú ogyi. Aní Wíe léha mu olonu Paulo asun blíhé amvto. ¹⁵ Mú sv bréá anilóbo mua mu wóyító ahá asú á, olobwí ípa há aní, blí ɔbéé, “Ní mlulahogyi aní nahɔ Yesu gyi a, mlíbetsiá mí wóyító.” ɔtsi ánti bu anisu alu anilóbuo mu yó mu wóyító.

Paulo Mva Silas Obudi Filipi

¹⁶ Eke ɔku ayó Yudafo mpá ɔbɔkpá unv á, anilótu otsibi ɔkúá ogyi ɔkpábi unv. Atóla ɔhé bu musu, ɔtelá ató, blí asún aní ibéba. ɔtɔbwé kóba tsɔtsɔtsɔ há mu awíe tsú mótó. ¹⁷ Otsibi anfi lékplá buo ania Paulonyɔ. ɔna ɔdeklón blí ɔbéé, “Ahá ánti gyí ɔsúsúsú Bulu ámv asúmpú n. Amódé mli nkpahóo ɔkpa suná ní.” ¹⁸ ɔlɔbwe mú nke tsɔtsɔtsɔ. Íni lehan Paulo. Mú sv ɔledamí bláa otsibi amv ɔbéé, “Atóla ɔhé, nde mbla wa há fú Yesu Kristo dátó, dali mvto!” Inunv ɔhé ámv lé dali mvto.

¹⁹ ɔkpábi amv awíe bowun aní amú kóba ɔkpa latin. Mú sv bekitá Paulo mua Silas, bítia amú ya wúlu ahande ansító. ²⁰ Bɔpu amú ya Romafɔ asún agyípu bɛe, “Yudafo ahá ánti bugyi, buɔe asún klée wa aní wúlu anfito. ²¹ Buɔe amándié láláhe aní aní mbla meha mú iwí ɔkpa suná. Romafɔ aní mó anigyí. Anumétalí hɔ amú amándié ámv gyi mósú.” ²² Inu ɔdom amv botu bun Paulo mua Silasu.

Asún agyípu amv beha bɛe buwó amú atadie, abunwen amú mpli. ²³ Bepití Paulo mua Silas ató wankláán tá á, beha bɔpu amú tswi obu. Bebláa obu adípúsú ɔkípu bɛe, ogyóo amú wankláán. ²⁴ Asún amú bebláa obu adípúsú ɔkípu amv sv ɔlɔpu amú yétswi obutótó, wá amú ayabi kplakitsi.

Obu Adípúsú ɔkípu Yesu Hógyi

²⁵ Mú ɔyí-nsiné á, Paulo mua Silas buɔe mpá bɔ, buɔe ilu wa kánfú Bulu. Obu adípú atráhe amv é buɔa budenu. ²⁶ ɔtsáwule pé á, ɔsulú lékpunkí ɔwunlínso, ilekpunkí obu ámv ntswasi. Mú aklon féé lefinkí. Obu adípú ámv íkan pú amú kplakitsi amv féé lɔwó. ²⁷ Obu adípúsú ɔkípu amv létsinkí, wun aní aklon amv féé lafinkí. Inu ɔlele ɔdayí íya anyɔ ɔbéé amuwɔ iwí, tsúfé ɔkí ɔbéé obu adípú ámv féé badáli srí. ²⁸ Táme Paulo lóklon kóklókú bláa mu ɔbéé, “Mábwe iwí tɔtɔ. Aní féé anibv unv.”

²⁹ Obu adípúsú ɔkípu amv léha bɔtsu ɔkandíe ba mu, ɔlɔwa ɔsa wíe obu ámvto. Ifú de mu, sv ɔdekpunkí kpakpakpa. ɔleyéda akpawunu Paulo mua Silas ayabitɔ. ³⁰ Inu ɔlekpa amú dálí yéfité amú ɔbéé, “Mí awíe, ntɔ mbwée asa Bulu ɔhɔ mi nkpa?”

³¹ Mú Paulo mua Silas bebláa mu bɛe, “Hɔ Yesu gyi, méni Bulu ɔbóhɔ fúa fú wóyító ahá féé nkpa.” ³² Mú bebláa mua mu wóyító ahá féé aní Wíe Yesu asun wankláán ámv. ³³ Onyé-onyé ámv a, oyin ámv léyíá amú iwí nlo amú benya bré amú bepítí amú ató ámv. ɔleha amú bɔbɔ mua mu wóyító ahá ámv asú ununv. ³⁴ Obu adípúsú ɔkípu anfi lópu amú ya mu wóyító, ɔleyéha benuná ató há amú begyi. Íniá mua mu wóyító ahá féé baho Bulu gyi sv á, ansí lehie gyi amú.

³⁵ Mú ɔyi kehe a, asún agyípu amv bɔwa ahá akitápú aku bɛe buyébláa obu adípúsú ɔkípu amv bɛe, osíi ahá ámv abunati.

³⁶ Mú sv oyin ámv lébláa Paulo ɔbéé, “Asún agyípu amv bapú ɔme sísí mí bɛe, nsíi fúa Silas amlunati. Mú sv mlunati iwílwíitɔ.”

³⁷ Táme Paulo lébláa ahá akitápú amv aku ɔbéé, “Bumegyí aní asún, táme banwén aní ató ɔbuntɔ. Romafɔ anigyí, táme bawá aní obu. Ntogyi sv buɔekléá bési aní njáintɔ? Ekekeke! Asún agyípu amv onutó bubá bele aní.”

³⁸ Ahá akitápú amv beyinkí yó yébláa asún agyípu amv. Bréá bonu aní Romafɔ Paulo mua Silas bugyi á, ifú lehie kítá amú. ³⁹ Mú sv boyóbwií ípa há Paulo aná, bekpa amú dali yókokóli amú bɛe budáli wúlu amvto. ⁴⁰ Inu Paulo mua Silas benatí yó Lidia wóyító. Befia apíó ahógyípu amv unv, tóí kplá amú, wá amú ɔwunlín asa benatí.

17

Paulo Tesalonika Yɔ

¹ Bréá Paulo mua Silas benatí tsú unv bɔyɔ á, buna Amfipoli pú Apolonia awúlusu beba Tesalonika. Yudafɔ ofiakpa ku bu unv. ² Fé alíá Paulo tɔbwé brégyíbré á, ɔlɔyɔ ofiakpa unv ɔkpónú ɔdaké, mua amónyɔ bɔyɔ Bulu asun wanlínhé amvɔ. Ɖɔɔbwe mú alí tse sa són. ³ Ɖlele Bulu asún amvɔ súná amú, dínká ibwi músú ɔbéé, “Ilehián ání Kristo, (ɔhá amúb Bulu ladá mv ofúli amv), obówun iwɔsun wú, lákósú tsú afúlitɔ.” Ɖlɔyɔ mv asún amvsv ɔbéé, “Yesu anfi nde mv iwɔ asún blí anfi gyí Kristo amv ni.” ⁴ Paulo asún anfi lɔwankí Yudafɔ amvɔ aku. Mú sv bobuo mua Silas. Alí kén Griikifɔ Bulu asúmpú pú atsiá obú bu amósú tsɔtsɔtsɔ é bobuo amú ní.

⁵ Iní léha Paulo mua Silas iwɔ lówa Yudafɔ ámv olu. Mú sv bekpa aha láláhe aku buo iwɔ tsú brónsv, bɔpv ahá tsɔtsɔtsɔ yéhan agywun wúlu amvɔ. Betsíí yó oyin ɔkúá butetí mv Yason wóyítɔ, bude Paulo mua Silas dunká abvbitia amú ba ɔɔm amv ansítɔ. ⁶ Táme bumowun Paulo mua Silas. Mú sv bebitía Yason mua ahógyipv amv aku ya wúlu ahande ansítɔ, bude okitikítí beé, “Ahá anfi ná bude agywun háan ɔyítɔ fée ní. Bawíé nfi, ⁷ Yason lahɔ amú yáí mv wóyítɔ. Amú fée budekusú líí Roma Owíe Dehen mblassv. Tsúfée bude ahá bláa beé, owíe bambá ɔku bu unv, mv dá gyí Yesu.” ⁸ Bréá wúlu ahande pú ɔɔm amv bonu asún anfi á, ilehie han amú. ⁹ Táme bebití Yason mua mv aba ámv isv, beka ikɔ, ká ntam beé bumétrá han agywun, besi amú benatí.

Paulo Mua Silas Beroia Yɔ

¹⁰ Besi owí leta, ahógyipv amv beha Paulo mua Silas benatí yó Beroia wúlutɔ. Benya wíé unv alí, bɔyɔ Yudafɔ ofiakpa. ¹¹ Yudafɔá bubv wúlu anfitɔ botsulá hɔ asún ámv dun amúá bubv Tesalonika. Bɔpv ansigyí hɔ Bulu asún ámv, tsíá yó Bulu asun wanlínhé amvɔ ekekegyíeke kí beé, ɔnɔkwali Paulo dé amú bláa. ¹² Yudafɔ tsɔtsɔtsɔ pú Griikifɔ atsi mva ayin ání obú bu amósú é bɔhɔ asún ámvsv gyi. ¹³ Yudafɔ ámvú bubv Tesalonika amv bonu ání Paulo layɔ ɔde Bulu asún ámv ɔkan da Beroia. Iní sv begya ɔkpa yó unv bude unvɔ ámv agywun yintá. ¹⁴ Ɖsasv, ahógyipv amv bele Paulo lé wúlu amvɔ ya ɔpv ɔnɔ, táme Silas mua Timoteo mú besi bubv unv. ¹⁵ Ahá ámvú beyési Paulo ɔkpa ámv bekpa mv alu yówie Atene wúlutɔ. Bréá budeyinkí á, Paulo lópv ɔme sísí Silas mua Timoteo ɔbéé, buwáa ɔsa bɔtv mv.

Paulo Atene Yɔ

¹⁶ Bréá Paulo lési otsie ogyo Silas mua Timoteo Atene wúlutɔ á, unv tsiá lehie han mv. Tsúfée olowun ání ikpi són bu wúlu amvɔ. ¹⁷ Mú sv ní ɔyɔ Yudafɔ ofiakpa unv á, mua Yudafɔ pú Griikifɔ ámvú bude Bulu súm ámv butetsíá lé asúntɔ há aba. Alí kén mv dunsu atsiápú é betsiá tóí tsú mú iwɔ ní. ¹⁸ Mva atiansipv akvá botsu Epikuro pú Stoak ɔpasuatɔ* ba unv é betsiá bíí asún anfi. Amútɔ aku befité beé, “Ntɔ ɔkan ɔnɔtɔ ɔkapú anfi déda?”

Aha aku bele mú ɔnɔ beé, “Idebwe fé ikpi aku iwɔ ɔdetáí tsú.” Tsúfée Paulo dé Yesu mua afúlikúsú iwɔ asún ɔkan da. ¹⁹ Múú bekitá Paulo, kpá mv ya Areopago, igyi amú wúlu ahande ofiakpa. Ahande amv bebláa Paulo beé, “Anidéklé aniaa, fútɔi tsu fú atosunáhé pɔpwe amv iwɔ suna ani. ²⁰ Animókúnú asún anfi kí. Mú sv anidéklé aniaa, fulée mútɔ suna ani.” ²¹ Tsúfée Atenefɔ pú afɔɔá bubv unv fée butamabwé tɔtɔ dun asún ání ilaba nu pú mú blí.

²² Inv Paulo lókúsú líí affapv amv ansítɔ ɔbéé, “Atenefɔ, nawun ání mlitehíé tswe ikpi. ²³ Tsúfée íná ndeki wúlu anfitɔ fée á, nawun ntóbí oduá mlitɔtswe. Nawun afɔdie-asubwi kvá bɔwanlín dínká músú beé, ‘BULUÁ ANIMÉYÍN MV.’ Mú sv Bulu ámvú mlidésun, mluméyín mv dá ámv iwɔ ɔkan ndeda súná mli á. ²⁴ Bulu lóbwe ɔyí pú mútɔ atɔ fée. Mvgyí ɔsú mva así Owíe. Ɖtamatsíá ɔtswékpa ání anyánkpúsa ibi léyi mútɔ. ²⁵ Ɖtamadúnká tɔtɔ tsú ɔhaa wá, méní ibwe fé tɔkv tehían mv. Tsúfée mutéhá ahá fée nkpa, ɔhé pú tógyítɔá itehían amú. ²⁶ Mvléha sv ahá fée belun tsu ɔbakúle pɔtɔ, ɔleha bekleí wá ɔyítɔ fée.

* 17:18 Epikuro ɔpasuatɔfɔ bvgyi aha akvá buteblí beé, ilehián ání ansí bégyi ani. Fowú á, ulatá. Stoak ɔpasuatɔfɔ é beé, mehián ání ansí bégyi ani dubɔdubi, awirehɔ é mákutá ani dubi.

Muléha omá kugyíku otínéá butsie pú bréá bétsiá yófun. ²⁷ Olóbwe mú alí, méni nyankpusa obódunká mu wun mu. Táme teki oma ifó anitò okuku wá. ²⁸ Tsúfé oku léblí obéé, 'Bulu su anitsie nkpa. Mu sù anitekán iwí, anigyí aliá anigyí.' Fé aliá mli ulu awapú aku beblí bæ, 'Bulu ahá aní é anigyí.'

²⁹ "Íniá Bulu ahá anigyí su á, anumáki aniaa, Bulu gyí fé tunkuá nyankpusa lapú sika pepe, sika futútú ntée ibwi pwé mú aliá odeklé. ³⁰ Bímbí ámu a, ahá bumebi aliá Bulu gyí. Bulu lóbun ansíbi músú, táme séi mú á, alabláa anyánpósa féé obéé, budámli klontò. ³¹ Bulu lalé eke yáí aní obótson ohá ámúb alalé yáí ámusu gyi oyítò ohagyíoha asún onokwalisu. Odeklé obéé ahá bubú aní onokwali igyi. Mú sù olókusúa ohá ámu tsú afúlitò ní."

³² Íniá Paulo lótoí tsú afúlikusú iwí su á, aku bómósí mu. Táme amótò aku beblí bæ, "Anidéklé aniaa, fotráa ba afubebláa aní asún ánfí ku é." ³³ Inu Paulo lókusú dáli offiakpa unu. ³⁴ Táme ahá kpalobí ku bõhõ Paulo asún ámusu gyi, bobuo mu. Amótò okule dá gyí Dionisio, oletsíá wúlu ahande amutò. Mva otisi okuá butetí mu Damari pú aha aku é.

18

Paulo Korinto Yò

¹ Íni oma a, Paulo lókusú tsú Atene yó Korinto wúluto. ² Olóyótu Yudayin okuá butetí mu Akwila, bõkwí mu Italia omanti kuá butetí mú Pontotò. Akwila mva mu ka Priskila beba Korinto unu makúwá opá. Tsúfé alí bré ámutò á, Roma Owíe Klaudio lagya Yudafo féé lé Roma wúluto. Paulo lóyo amú wá. ³ Tati-obubí abwepú amú é bugyi. Mú su Paulo létsiá amú wá, mva mnyo betsiá bwé tati-obubí ámu fé. ⁴ Okpónú odaké kugyíku á, Paulo tóyó Yudafo offiakpa yéle Bulu asún ámutò wankláan súná Yudafo pú Griikifó ámu, méni bõhõ Yesu gyi.

⁵ Bréá Silas mva Timoteo botsu Makedonia bõtu Paulo a, olesi agyómá ámu yo, pú Bulu asún ámu okanda kóun bwé mu gyumagyihe. Oletsíá gyi adánsie súná Yudafo ámu obéé, Yesu gyí Kristo, (ohá ámúb Bulu ladá mu ofúli amu) ni. ⁶ Táme bumõhõ mu asún ámu. Bókusú líi musu, síá mu. Mú su Paulo lófwí ibi lé amú asúntò, bláa amú obéé, "Tsú nde pýya a, nalé ibi mli asúntò. Ní lowu mlidéklé a, íbá mli su. Néyébláa ahá aní bumegyí Yudafo mboún Bulu asún." ⁷ Íni su Paulo lédali Yudafo offiakpa unu yétsiá oyin okuá butetí mu Tito Yustus wóyítò. Megyí Yudayin oyin ámu gyí, táme ogyi Bulu osúmpú. Mu wóyí ibi mantáa Yudafo offiakpa unu. ⁸ Táme Krispu aní ogyi Yudafo offiakpa unu ohande mva mu wóyítòfó féé mú bõhõ aní Wíe Yesu gyi. Korintofó ámu tsotsòtsò é bohogyi, bõbõ amú asú.

⁹ Eke oku onyé á, Paulo lówun atò. Mútò á, aní Wíe lébláa mu obéé, "Mánya ifú. Yo músú afuda asún ámu okan wule. Mákpa onó bun. ¹⁰ Tsúfé mía funyo ná. Ohaa méetalí bwé fú tòtò. Mí ahá butso wúlu anfitò." ¹¹ Mú su Paulo létsiá Korinto unu súná ahá ámu Bulu asún ofi okule mba ifun.

¹² Bréá Galio létsiá Roma owíe otsiákpá, ode Griikifó osaasi omanti kuá butetí mú Akaiasu kí a, Yudafo ámu bõbwe onò-okule, kítá Paulo, pú mu ya mu ansítò. ¹³ Bæ, "Oyin ánfí dé ahá asukpan suná obéé busúm Bulu tsun okpa aní ilókusú líi aní mblasusu."

¹⁴ Paulo lénya bwíí onó obéé amutò alí Galio lébláa Yudafo ámu obéé, "Ní tsitsa ntée lakpan ku oyin ánfí labwé á, teki ibu aléá néyaa asu nú mli asún. ¹⁵ Táme íniá adá pú mli onutò mbla iwí asún iwí nwéen mlidégýí su á, mliyo amliyebli mú. Mméegyí asún ánfí odu." ¹⁶ Múb oléha begya amú lé asún ogyíkpá unu á. ¹⁷ Ahá ámu féé bowunáa kítá Sostene aní ogyi Yudafo offiakpa unu ohande, dá mu unu. Táme Galio mótsu kuku lé mútò.

Paulo Yinkí Yó Antiokia

¹⁸ Paulo létsiá ahógyipu amu wá Korinto yófun bré ku. Múb oléklá amú, mva Priskila pú Akwila benatí yó Kenkrea wúluto. Paulo lékpa mu nwun Kenkrea unu, púsúná aní alamó ntam kuá oléka onó. Múb botsu ntsusu-yibi pú bõyó Siria omátò á. ¹⁹ Bréá bowie Efeso wúluto á, Paulo lénatí sí Priskila mva Akwila, yó Yudafo offiakpa, mva Yudafo ámu bude asúntò le há aba. ²⁰ Bokokóli mu bæ, otráa tsia amú wá kpalobí, omotsulá. ²¹ Táme

bréá ɔɔɔɔɔɔ ɔyó á, ɔɔɔɔɔɔ amú ɔɔɔɔ, “Ní Bulu lótsulá á, néyinkí ba mli wá.” Inu olowie ntsusu-yibitɔ tsú Efeso inu náti.

²² Bréá ɔɔɔɔɔɔ Kaesarea a, ɔɔɔɔ yó Yerusalem yéha ɔpasua ámu tsiá. Múú oleyinkí kplí yó Antiokia a. ²³ Oletsíá Antiokia inu kpalobí. Mú ɔma a, ɔɔɔɔɔɔ inu beki Galatia pú Frigia ɔsulósu, ɔɔɔ akasípú amu Bulu asún bláa, púwá amú ɔwɔnlín.

Apolo Bulu Asún Ɔkanda Efeso Múa Korinto

²⁴ Alí bré ámuɔ á, Yudayin ɔkúá butetí mu Apolo laba ɔbu Efeso wúlutɔ. Bɔkwí mu Aleksandria, wúlu áni ibu Egipte ɔmátó. Oyin tɔí, oyin Bulu asun wanlínhé amu é wankláán. ²⁵ Bosuná mu aní Wíe ɔkpa ámu. Mú su Yesu iwí ɔɔkwali amu blí tɔhíé wá mu ansigyí. Táme Asú Ɔbɔpú Yohane asúbɔ ámu pé oyin. ²⁶ Apolo ménya ifú. Ɖlɔwa klɔn súná ató Yudafo offiakpa inu wankláán. Bréá Priskila mu Akwila bonu mu asun blíhé a, bekpá mu yáa wóyító yósuná mu Bulu ɔkpa ámu wankláán dɔn alíá oyin yaí. ²⁷ Bréá Apolo lóbwe agywun ɔbée, ɔbóyɔ Akaia ɔsulósu á, ahógyipu amu bɔwa mu atɔɔ-ɔnlɔ. Bɔwanlín ɔwulú sísí inu ahógyipu beɔ, buhóɔ mu wankláán. Bréá oloyówie inu á, ɔɔɔɔ búa ahá áni ina Bulu awitɔlesu bahɔ Yesu gyi. ²⁸ Apolo mu Yudafo ámu begyi Bulu asun wanlínhé amu iwí nwéɔn, ɔɔɔɔ lé asúntó túmisu púgyi amúsú. Ɖlɔpu Bulu asun wanlínhé amu súná amú áni Yesu gyi Kristo, (ɔhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amu).

19

Paulo Bulu Asún Ɔkanda Efeso

¹ Bréá Apolo bu Korinto a, Paulo lódu yótsun ɔsúsú awúlusu bedali tíí Efeso. Ɖɔɔ akasípú aku inu. ² Múú ɔɔɔɔ amú ɔbée, “Mlilénya Ɖɔɔ Wankíhé bréá mlilóhogyi?”

Bele mú ɔnó beɔ, “Animókúnú kí áni Ɖɔɔ Wankíhé ku bu inu.”

³ Paulo létrá fité amú ɔbée, “Asú mɔmu bɔbɔ mli?”

Bele mú ɔnó beɔ, “Yohane asú ámu bɔbɔ aní.”

⁴ Paulo lébláa amú ɔbée, “Yohane lóbɔ ahá áni badámlí klɔntɔ asú. Ɖɔɔɔɔ amú ɔbée buhóɔ ɔhá ámuú obuɔ mu ɔbá ámusu gyi. Múgyí Yesu.”

⁵ Bréá ahá ámu bonu asún áni á, beha bɔbɔ amú asú aní Wíe Yesu dátó. ⁶ Mú ɔma a, Paulo lópu ibi dínká amú nwunso, Ɖɔɔ Wankíhé leba amúsú. Beblí ɔblí bábábá, blí Bulu ɔnó asún é. ⁷ Amú féé bóbwe ayin dúanyɔ.

⁸ Paulo lélatsíá yó Yudafo offiakpa inu. Ɖlɔwa klɔn tɔí lé asúntó súná amú tsra asa kéké. Omenya ifú, méní bóhɔ asún ámuú ɔɔɔɔ tsú Bulu iwíegyi iwí ámusu gyi. ⁹ Táme amú aku bɔwa klɔntɔ odwin, bumɔhɔ mu asúnsú gyi. Bɔtɔí wɔ aní Wíe Ɖkpa ámuú Paulo dé amú súná ámu ahátɔ inu. Mú su Paulo lékpa akasípú amu náti, oletsíá súná amú ató oyin ɔkúá butetí mu Tirano ató ɔkasíkpá. ¹⁰ Paulo lósuná amú ató nfinyɔ kéké. Mú su Yudafo pú Griikifɔ áni bubu Asia ɔmátó féé bonu aní Wíe asún ámu.

Skewa Abi Asún

¹¹ Bulu lótsun Paulosu bwé ofúla akpɔnkpɔnti ku. ¹² Ahá bɔkulá mu adúkubi pú mu iwísu ató yédinká ɔlɔpusu, benya ulɔtsá, ɔɔɔ laláhe é leɔɔɔ ahátɔ. ¹³ Yudafo aku é bubu nsiné inu buna buɔɔɔ gya ɔɔɔ laláhe lé ahátɔ. Bɔwa klɔn beɔ, bópu aní Wíe Yesu dá gya ɔɔɔ laláhe lé ahátɔ. Mú su bɔkplón wa ɔɔɔ laláhe beɔ, “Dalí Yesu amúú Paulo dé mu iwí asún ɔkan da ámu dátó.” ¹⁴ Igyí ahapú ɔhande ɔkúá butetí mu Skewa abi yinhé abasiénó létsíá bwé íni.

¹⁵ Eke ɔku ɔɔɔ laláhe léfité amú ɔbée, “Nyin Yesu, nabí Paulo, mli é mé, amendi mligyí?”

¹⁶ Ɖhá ámuú ɔɔɔ laláhe bu muɔ ámu lótu wíé amútó, dá amú, títi amú atadié féé. Inu amú féé bɔpu amú yayá pú amú iwí nlɔ srí dalí wóyí ámuɔ. ¹⁷ Yudafo pú Griikifɔá bubu Efeso inu féé bonu asún áni. Ifú lékítá amú. Mú su bɔpu obú há aní Wíe Yesu. ¹⁸ Ahá ámuú bohogyi amútsɔ tsɔtsɔtsɔ bele amú lakpan blí. ¹⁹ Amútó aku bɔgyi okó alepú. Botsu okó ámu nwulú ba bɔwa mú féé ogyá ahá ansító inu. Bobu amú nwulú ámu ibíá á, ulɔbwe sika

futútú mpím-aduenu (50,000)*. ²⁰ Ina aní Wíe Yesu túmisu mu asún ámu lenya okpa kléi wankláán.

Demetrio Mva Mu Aba Iko Le Wa Efeso

²¹ Asún ánfí fée oma a, Bulu Ɔhɛ ámu léha Paulo lóbwe agywun ání ɔ́bɔ́yɔ Makedonia pú Akaia ɔsulúsu, fówun ɔ́yɔ Yerusalem. Mú Paulo léblí ɔ́bɛɛ, “Ní nowíe unu á, ilehián ání néyékí Roma wúluto é.” ²² Mú su ɔ́lɔ́wa mu abuápu abanyó, bugyi Timoteo mua Erasto sísí Makedonia. Mu onutó olesi tsiá Asia ɔ́mátó kpalobí.

²³ Alí bré ámutó á, aní Wíe Ɔkpa ámú bude ahá suná ámu su asún kpɔ́nkpɔ́nti ku leda Efeso unu. ²⁴ Oyin ɔ́kúá ɔ́tɔ́bwe sika futútú ató, butetí mu Demetrio bu unu. Oyin ánfí tɔ́pú sika futútú bwe ɔ́kpi yílé Artemi† ɔ́tswékpa akusubi ání ilelian mu ɔ́tswékpa yílé ámu fée. Mva mu aba agyú má ánfí ayɔ́pú butenyá kóba tsɔ́tsɔ́tsɔ́ tsú mótó. ²⁵ Ɔletí mu aba ámu pú ahá ání butɔ́bwe agyú má ámu odu fia. Mú ɔ́lebláa amú ɔ́bɛɛ, “Mí apíó, mliyin ání agyú má ánfí sɔ́ aní fée anilawá alé ní. ²⁶ Yéé mlɔ́tsie mlidénu, mlidéwúun tóá Paulo débwe? Alatá ahá bláa ta Efeso wúluto pú Asia ɔ́mátó fée fia ɔ́bɛɛ, ikpi ání ahá bapú ibi pwé bumegyi tɔ́tɔ́. Alatá ahá ɔ́nó mlé tá, bude mu asúnsú hógyi. ²⁷ Megyi aní agyú má wule ibeyintá. Ɔhaa méetrá bu ɔ́kpi tsihé Artemi ɔ́tswékpa yílé ámu. Ɔkpi ámu dá é bófwi lé ɔ́yító. Táme teki mugyi ɔ́kpiá ahá fée butɔ́tswe Asia ɔ́mátó pú ɔ́yító fée ní.”

²⁸ Bréá ɔ́ɔ́m amu bonu asún ánfí á, benya ɔ́bló, súra okitikíti beɛ, “Ɔkpi kpɔ́nkpɔ́nti aní Efesofɔ́ ɔ́kpi Artemi gyí!” ²⁹ Kpokiti leda wúlu amutó fée. Ahá ámu bekítá Paulo abúɔ́pu Gaio mua Aristarko ání botsú Makedonia srí pú amú ya wúlu ofiákpa. ³⁰ Paulo onutó lékléá ɔ́bɔ́yɔ ofiákpa unu, ɔ́yɔ́tɔ́i kpla ɔ́ɔ́m amu, táme akasípú amu bumeha mu ɔ́kpa. ³¹ Ɔmá ámutó ahande akpɔ́nkpɔ́nti akúá bugyi Paulo anyawíe é bɔ́wa obí lóyóbwií ipa há mu beɛ, ɔ́máyo ofiákpa unu. ³² Kpokiti léda ofiákpa unu. Ání beɛ alí, aní é beɛ alí. Amútó ahá tsɔ́tsɔ́tsɔ́ bumebi tóá svá befia unu. ³³ Yudafɔ́ ámu aku bɔ́yɔ ofiákpa unu. Bowutá Aleksandro sísí ɔ́buntó, bude mu asún ání ɔ́yébli bláa. Íni su Aleksandro lótsu ibi fúá, ɔ́bɛɛ amule mu ɔ́nó. ³⁴ Táme bréá bowun ání Yudayin ogyi á, belasúra okitikíti, blí asun kua kule dɔ́nhwírí anyɔ́ kéké beɛ “Ɔkpi kpɔ́nkpɔ́nti aní Efesofɔ́ ɔ́kpi Artemi gyí!”

³⁵ Íni fée oma a, wúlu ató ɔ́wanlínú pú léha ɔ́ɔ́m amu bekpa ɔ́nó bun. Mú ɔ́lebláa amú ɔ́bɛɛ, “Efesofɔ́ ayin, ma méyín ání Efeso nfi gyí aní ɔ́kpi kpɔ́nkpɔ́nti Artemi pú mu ibwi ámú ɔ́lekpa tsú ɔ́súsú ámu nwun? ³⁶ Ɔhaa má unvá ɔ́bétalí gyí asún ánfí iwí nwéen? Mlunya klɔ́n, méní mlumóoko mli. ³⁷ Ahá ánfí mlulakpá ba nfi ánfíto ɔ́kuku mókúwí tɔ́tɔ́ tsú ɔ́tswékpa unu. Bumókúbli asvansu kúsú líí aní ɔ́kpi tsihé Artemis. ³⁸ Táme ní Demetrio mua mu aba agyú má ayɔ́pú amu beɛ bubu ɔ́ku iwí asún á, asún agyí pú bubu unu, asún ogyíkpá é bu unu. Bétalí pú asún ámu ya unu kpéblí mú. ³⁹ Ní mlibu asun bambá ku tsiá íntó mú á, bétalí yéblí mú ɔ́tíné ámú aní fée anitefia gyi asún ámu. ⁴⁰ Tsúfée ní anumékí wankláán á, abénya asún ání anilahan wúlu amu agywun nde. Ní befíté aní é á, anuménya asvansu púlé mú ɔ́nó.” ⁴¹ Olenya blí asún ánfí tá alí, ɔ́leha amú fée bedasáín.

20

Paulo Yinkí Yó Makedonia Múa Griikifɔ́tɔ́

¹ Kpokiti amu ɔ́ma a, Paulo léba beti akasípú amu fée fia, tóí kplá amú, wá amú atetɔ́-ɔ́nlín. Ɔléklá amú asa ɔ́lɔ́pu ɔ́kpa ɔ́yɔ́ Makedonia ɔ́sulúsu. ² Oleki nsiné unu ɔ́pasua ámusu tóí kplá amú asa olobowie Griikifɔ́ ɔ́sulúsu. ³ Oletsiá unu tsra asa. Bréá ɔ́lɔ́bwe agywun ɔ́bɛɛ, méfa ɔ́pu yó Siria ɔ́sulúsu á, olowun ání Yudafɔ́ bude mu téɛ abukita mu. Mú su ɔ́lɔ́bwe agywun ɔ́bɛɛ mélayótsun Makedonia ɔ́sulúsu. ⁴ Ahá ání bekpa mu ya unu gyí Beroiayin Sopater, ogyi Piro mu bi; Tesalonikafɔ́ Aristarko mua Sekundo pú Derbeyin Gaio; amúá Timoteo pú Asiafɔ́ Tihiko mua Trofimo. ⁵ Alí ahá ánfí begyankpá yógyo aní Troa wúluto. ⁶ Israelfɔ́ begyi amú Bodobodo Mátúhénke ɔ́ma a, anulétsiá ntsusu-yibitɔ́ tsú Filipi wúluto. Anilénatí nkená owító. Eke núúsí a, anulóbotu nkpa agyápu amu Troa wúluto. Aní fée anulétsiá unu nkensiénó.

* 19:19 Sika futútú mpím-aduenu (50,000) bóbwe ɔ́bakóle nfi lafakule-advasa (130) ikaká.

† 19:24 Artemi gyí ɔ́kpi kpɔ́nkpɔ́nti ɔ́ku dá.

Eutiko Tsinkí Tsú Lowuto

⁷ Kwaseda, igyi ndawótswí ámvto eke gyankpapu ntúpwesv á, aniléfiá abégyi ató abato fé alíá ani Wíe lósuná ani. Íniá Paulo dékléá obénatí oyi kehe su á, olótoí kplá amó alu yéha oyínsiné. ⁸ Nkandíe tsótsótsó bu ósósú obu ámvú aniléfiá mótó ámvto. ⁹ Oyimbi ókvá butetí mv Eutiko lódu bian nfánsrí onó, óde asón ámv nu. Íniá Paulo lótoí wá ópá sv á, didí lowie mv, fúrv mv. Ólekpa tsú ósósú abansórv saasi nfánsrító unv beda ósulótó. Bréá boyótsu mv a, alawú fée. ¹⁰ Múú Paulo lékplí yó unv, yémlí bun musv, látá mv pútá, blí óbée, “Ópúni mátsíí mli, óhé bu mto.” ¹¹ Paulo léyinkí dú yó ósósú unv, mvá mv aba ámv nyó bebiabíá bodobodo gyi. Ólwo mv tóí amvsu alu yófun oyi kehe, ólenatí. ¹² Múú ahá ámv békpa kebi ámv ya wóyí á. Ansí lehie gyi amó ání óbu nkpa.

Paulo Troa Tsu Yó Mileto Wúluto

¹³ Anilégyankpá yówie ntsusu-yibi ámvto ayó Aso wúluto yótsu Paulo unv. Tsúfé Paulo léha ani ibi óbée, óbótsun ayabito ókpa ká tíí unv. ¹⁴ Bréá ania munyo aniléyefia aba Aso wúluto unv á, olowie ntsusu-yibi ámvto, aniléfa yó Mitilene wúluto. ¹⁵ Anilénatí unv oyi kehe, anilókvsú unv yówie Kio. Eke nyóasi a, anilókvsú unv yówie Samo wúluto. Mú eke sáási é á, anilétrá kvsú unv yówie Mileto wúluto. ¹⁶ Paulo mékléá obéyintá bré Asia ómátó. Mú sv ómekplí Efeso wúluto, tsúfé ódekósi ání ní óbétalí á, obóyówie Yerusalem asa abugyi Pentekoste nke ámv.

Paulo Efeso Ópasua Ahande Klá

¹⁷ Bréá anilóyowie Mileto wúluto á, Paulo lówa abí sísí Efeso ópasua ahande óbée, bubá bōtv mv. ¹⁸ Bréá ahande amv bebefia mv a, ólebláa amó óbée, “Mliyín alíá mía mlynó anilóputsiá tsú eke gyankpapu ání neba Asia ómátó. ¹⁹ Mliyín alíá neba iwiasí yó agyómá há mí Wíe, pú alíá Yudafó bókvsú líí mísú, nowun ipian, su kúráá. ²⁰ Mliyín ání mmōrv asón ání íbékpa mli njáín mli bréá neda Bulu asón ámv ókan dunsu pú mli wóyító. ²¹ Alíá nōtóí kplá Yudafó pú Griikifó fée mbée, busíí lakpan bwe abudamli ba Bulu wá, abubōho ani Wíe Yesu gyi.

²² “Séi ánfí á, nōyó Yerusalem, fé alíá Óhe Wankíhé labláa m. Mmeyín tóá íbéba musv unv. ²³ Táme múá Óhe Wankíhé tebláa mí wúlugyíwúlusu, nyin gyí, asvun wunhe pú obudi da gyo mí. ²⁴ Táme mmotsu mú asvnbogya. Mboún alíá nómō agyómá ámvú ani Wíe Yesu léha mí ámv onó. Agyómá ámv gyí, nébláa ahá Bulu awitole asvun wankláán ámv.

²⁵ “Séi ánfí a, nyin ání mli ahá ánfí nebeda Bulu iwíegyí iwí asón ókan mlitō ánfito ókvku méetrá wun mli ekekeke. ²⁶ Mú sv nde mli bláa mbée, ní mlitō óku ménya nkpa ání itamatá á, megyí mí sv omenya. ²⁷ Tsúfé nabláa mli tógyítóá Bulu déklé óbée mlibí.

²⁸ “Mú sv mlíkí mli iwí pú ahá ámvú Óhe Wankíhé lórvwá mli íbitō ámvsv wankláán. Mlíkpa Bulu ópasua ámvú óleyaí tsun mv onutó mv bi lowusu ámv wankláán. ²⁹ Nyin ání nenátí á, akvá bugyi fé nkpataku, bubv iyin béba bowie mlitō, dá ópasua ámv sáín. ³⁰ Mlitō akv óó bókvsú, dámlí ónókwali amv púbitia mlitō akv buo iwí. ³¹ Mú sv mlída iwísv. Mlíkaun ání netsiá mli wá nfinsa sóón, pú ansí ntsú yírv iwí súná mli ató ópa onyé.

³² “Mú sv séi á, ndepv mli wá Bulu mvá mv awitole asón ámvto. Mv awitole asón ámv iwá mli ówunlín, íha amlídan, tali lu kínkín, amlinya ató ámvú ólehie yáí há mv ahá ámvú bamlí mv kle amv. ³³ Bréá mbv mli wá á, mmepv ansí óhaa sika pepv, mv sika futútú ntée mv atósú. ³⁴ Mli onutó mliyín ání mí íbi anfi nōrvyó agyómá nyá tóá ide mía mí aba ámv híán fée. ³⁵ Natsvun ókpagyíókpasv súná mli alíá mlórv íbi yó agyómá, púgyi ahá ání iwí ma amó onlín buale. Mlíkaun ani Wíe Yesu onutó asvun blíhésv. Óbée, ‘Bulu toyúlá óhá ání otekíé ató dvn óhá ání butekíé mv.’ ”

³⁶ Bréá Paulo léblí asón ánfí tá á, mvá amónyo fée beda akpawunu bó mpái. ³⁷ Amó fée bosu bréá belatá aba pútá, klá aba. ³⁸ Tóá ulōwa amó ahumití gyí mú ámvú óleblí óbée, mvméetrá wun amó ekekeke ámv. Besi mv ókpa yówie órv onó, olowie ntsusu-yibito.

¹ Bréá anilégyí nkla tá á, anilówie ntsusu-yibitə, nátí laa yó Ko wúluto. Eke nyɔɔsi a, anulóyo Rodo. Tsú unv á, anulébá Patara osubúnə. ² Anulénya ntsusu-yibi kuá iyó Foinike osubúnə, anilówie mútə. ³ Bréá ayó á, anilówun əsolúv kuá butetí mú Kipro sísí. Anlési mú tswi binasu ifún, tsun yə Siria əmátə. Anuléyəkplí Tiro osubúnə, tsúfé unú béle ntsusu-yibi ámutə ató ní. ⁴ Anilótu akasípú aku unv, anulétsiá amú wá nkensiénó. Əhe Wankíhé léle suná amú əbé, Paulo máyo Yerusalem wúluto. ⁵ Aní nke ləfun, anilótúv aní əkpasu. Bréá anidénatí á, akasípú amu, amú aká pú amú abí féé beyési aní əkpa alu yówie əpu ənə. Inu á, aní féé aniléda akpawunu bó mpá. ⁶ Anilégyí nkla, anilówie ntsusu-yibi ámutə pú ayó, amú é beyinkí yó wóyí.

⁷ Aniléduká əpusu tsú Tiro alu bowie Ptolemai osubúnə. Bréá anilówie unv á, aniléyeha ahógyipu aní bubu unv itsiá, anulétsiá amú wá ekewóle. ⁸ Əyi kehe a, anilókusu tsú unv ba Kaesarea osubúnə. Anilóyoswí Bulu asún əkan ədapú Filipino wóyí. Oyin anfi gyí ahá abasiénó amúv bele Yerusalem be, butsáa ahande agyómáyo ámutə əkule. ⁹ Filipino bu abi tshé abaná, buməkúyó ayin wá ki. Bulu ənósú atóipú mu abi tshé anfi bogyi. ¹⁰ Anilégyí nke kpalobí unv. Eke əku Bulu ənósú atóipú Agabo lótsu Yudea əmátə ba unv. ¹¹ Olenya bowie laa alí olotsu Paulo osiétə əfé klí mu onutó ibi pú mu ayabi. Múv əleblí əbé, “Əhe Wankíhé əbé, ‘Alí Yudafá bubu Yerusalem béklí əhá amúv əbu əfé anfi, pú mu wá ahá aní bumegyí Yudafə ibitə ní.’ ”

¹² Bréá anilónu asún anfi á, ania ahá amúv bubu unv ámu féé anilókokóli Paulo aniaa əmáyo Yerusalem. ¹³ Inu Paulo léfité aní əbé, “Ntogyi sú mlidésú, mlilahá iwí lawú mí alí? Mí mú á, megyí klí amúv békiklí mi Yerusalem amu pé nalá iwí yái há. Mboún nalá iwí yái aní nówu aní Wíe Yesu sv é.”

¹⁴ Paulo ənə ləduv aní. Mú sv anlési mu tó wa. Múv aniléblí aniaa, “Ibá mútə alí aní Wíe déklé.”

¹⁵ Inu əma a, anilókulá aní ató du yó Yerusalem. ¹⁶ Ania Kaesareafə akasípú aku lóyo unv. Bekpa aní ya oyin əkvá butetí mu Mnason wóyítə be, aswí mu wá. Akasípú agyankpapu amutə əkule ogyi, otsú Kipro əmátə.

Paulo Yerusalem Wie

¹⁷ Bréá anilówie Yerusalem unv á, ahógyipu amu bəhə aní atúu. ¹⁸ Əyi kehe ania Paulonyə aniléyeki Yakobo. Əpasua ahande amu féé beba unv. ¹⁹ Paulo lówa amú ənə, əlebláa amú tógyítá Bulu latsun musu bwé ahá aní bumegyí Yudafə. ²⁰ Bréá bonu Paulo asún anfi á, amú féé bekanfú Bulu. Múv bebláa mu be, “Opíó nu, Yudafə mpím-mpím aní badámli kluntə féé bude Mose mbla ámutə kinkíinkín. ²¹ Táme aku babláa amú be, fasúná Yudafə aní bubu əmá bábású féé fe, bumágyi Mose mbla ámusu. Əma é á, fe bumátun amú abí keté, bumágyi aní amándié ésú. ²² Ibwébwéébwé á, ahá bónu aní faba nfi. Nkálí abóbwe tsú mú iwí? ²³ Abébláa fu tóá fubwée. Ayin abaná akvá bubu anitə baká ntam há Bulu. Ilehian aní bógyvráa iwí. ²⁴ Kpa amú ya, amlhyəgyvráa iwí. Ka amú atə yintáhé féé ikə, méni békpa amú nwun. Inu əbéha ahá féé bébi aní futegyí Mose mbla ámusu. Inu sv fú iwí asún amúv bonu ámu uma mútə. ²⁵ Anilawánlín əwolú sísí ahógyipúv bumegyí Yudafə dodo. Anilówanlín aniaa, anilablí aní bumágyi atogyihéá bapúhá ikpi. Bumágyi obugya pú əbwíá bapúsa mə. Bumáwa atsi múa ayin asún é.”

²⁶ Mú sv bréá əyí leke a, Paulo lékpa ayin abaná ámu ya, mua amúnyə bəyógyvráa iwí. Ələyo Bulu ətswékpa unv yéblí ekeá amú iwígyvráa amu ibómə ənə, əbéba bəbə afədie há amútó okugyíoku.

Paulo Kitá Bulu Ətswékpa

²⁷ Bréá nkensiénó ámu ibá bəfun a, Yudafə akvá botsú Asia əmátə bowun Paulo Bulu ətswékpa unv. Ədəm amúv bubu wunsinésú unv ámu féé benya əbló Paulosu, bekítá mu. ²⁸ Bəsvrá okitikíti be, “Israelfə ayin, mlidalí ba oo! Oyin amúv əna əde ahá ató suná, yintá amú agywun ámu ni. Mudékusú líi əmá anfi, Mose Mbla pú Bulu ətswékpa amusu ní. Alakpá Griikifə kóráa ba Bulu ətswékpa wunsinésú nfi. Mú sv alapú ifin da əwankíkpá amu.” ²⁹ Beblí mú alí, tsúfé bowun Efesoyin əkvá butetí mu Trofimo mua Paulo wúlu amutə dodo. Inu sv bukí be Paulo lópu oyin ámu yáa Bulu ətswékpa unv.

³⁰ Wúlu amutɔ fée lɛda kpokiti. Ahá bedali tsu amú wóyító srí ba bekitá Paulo, bebutía mu dáli ɔtswékpa wunsínésú unu, fin iban ámu. ³¹ Bréá bude mu da, budekléá bómɔ mu a, ɔku léyebláa Romafɔ isá akɔpú ɔhande ɔbée, “Kpokiti ladá Yerusalem wúlutɔ.” ³² Inunu ɔhande amu lékpa isá akɔpú ámu aku pú amú ahande aku besrí yó unu. ɔdɔm amu benya wun amú alí besi Paulo dá. ³³ ɔhande amu lénatí yótu Paulo, ɔleha mu isá akɔpú ámu bekitá mu, wá mu ikan anyɔ. Mú ɔlefíté ahá ámu ɔbée, “Ma gyí oyin ánfí? Ntɔ alabwé?” ³⁴ ɔdɔm amu bude okitikíti, budetɔtɔ. Aku beɛ alí, aku é beɛ alí. Okitikíti amu ɔnó lɔwa ɔnlun. Mú su ɔhande amu mébi ɔnɔkwálá ibu asún ámutɔ. Íni su ɔleha ɔbée, bukpá Paulo ya isá akɔpú ámu otsiákpá. ³⁵ Bréá bowie obu-ɔnó ɔdukpá á, ɔdɔm amu bude ɔyɔn wa. Mú su isá akɔpú ámu botsu Paulo wá nkɔnkɔ. ³⁶ Ahá ámu fée bubuo Paulo, bude okitikíti beɛ, “Mliha awuna mɔ mu! Mliha awuna mɔ mu!”

Paulo Iwi ɔnóle

³⁷ Bréá bowie obu ámu ɔnó, bódu wíé amú otsiákpá unu á, Paulo lébláa ɔhande amu ɔbée, “Nobwíí ipa, mbláa fu asvanku.”

ɔhande amu léfíté mu ɔbée, “Futonú Griiki ɔblí? ³⁸ Mú su megyí fúgyí Egyipteyin amú ɔleha kpokiti lɛda bré kutɔ, ɔlekpa ahá amɔpú mpím-na (4,000) buo iwi ya dimbísú ámu ni?”

³⁹ Inu Paulo léle mú ɔnó ɔbée, “Yudayin ngyi mí mú. Tarso ání ibu Kilikia ɔmátɔ bɔkwí mí. Megyí wúlubitɔ notsú. Nobwíí ipa, ha mí ambla ahá ánfí asún.”

⁴⁰ Isá akɔpú ɔhande amu léha mu ɔkpa. Mú su Paulo léyelí obu-ɔnó ɔdukpá unu, bwé ahá ámu ibi békasv. Inu lóto diin. Mú Paulo lébláa amú asún Hebri ɔblíto ɔbée,

22

¹ “Mí así, apíó aba, mlyaa asu mí anle mí ɔnó amlinu.” ² Bréá bonu ání Hebri ɔblíto Paulo détoí á, inu loto diin. Mú Paulo lóyo mu asúnú ɔbée,

³ “Yudayin ngyi. Tarso wúlutɔ bɔkwí mí Kilikia ɔsolósu, táme Yerusalem nfi beyaí mí. Gamaliel lósuná mí aní anáin mbla ámu wankláán. Nɔwa nsi Bulusúm iwi fé alíá mli é mlidé mu súm nde. ⁴ Ahá ání buna aní Wíé ɔkpa ánfísu á, nedinká amúsú. Nɔmɔ aku kóráá. Nekítá amútɔ atsi múa ayin aku, kíklí amú yótwisi obu. ⁵ Bulu igyí ɔhapú dehen pú Yudafɔ asún agyípu amu fée bétalí gyi asún ánfí iwi adánsie. Amú wá nɔhɔ ɔwolú tsú pú neya apíó ání bubu Damasko wúlutɔ, mí anyekítá alí ahá ámu wa amú ikan, pu amú ba Yerusalem, abubiti amú isv.

Paulo Klɔntɔdamlí Iwi Asún Blí (Gyumagyihe 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “Èkéá nɔpu ɔkpa nɔyó, neta Damasko wúlutɔ wie tá, ibóbwe fé ɔpa dóduanyɔto á, ɔtsáwule pé, wanki kvá mú ɔnó ihíé bu ɔnlun, itsú ɔsúsú lɔwankí wólí mísú. ⁷ Múá nówun a, nda ɔsolúto. Inu nonu ɔme kv. ɔme amu léfíté mí ɔbée, ‘Saulo, Saulo, ntogyi sú fudin mísú alí?’ ⁸ Inu nefíté mbée, ‘Fú ma ni, Owíé?’ Mú ɔme amu lébláa mí ɔbée, ‘Mí Yesu, Nasaretyin ámúbú fúdin mísú amu ni.’ ⁹ Mí aba ámúú mía amúnɔyɔ aniná ámu bowun wanki amu, táme bumonu asún ání ɔme amu dé mí bláa. ¹⁰ Nefíté mbée, ‘Owíé, ntɔ mbwéé?’ Aní Wíé lébláa mí ɔbée, ‘Kusu, afuyɔ Damasko wúlutɔ. Bébláa fu tógyítɔá Bulu lahá fú ɔbée fubwéé.’ ¹¹ Wanki amu ɔnó bu ɔnlun. Mú su mmetrá wun tɔto. Íni su mí aba ámu lékitá mí ibi, kpá mí ya Damasko wúlutɔ.

¹² “Oyin ɔkvá butetí mu Anania, otenyá Bulu ifú bu wúlu amutɔ. Otegyi Mose mbla ámusv wankláán. Mú su Yudafɔ ání bubu wúlu amutɔ fée butetí mu idayilé. ¹³ Oyin ánfí léba belí mí ansítɔ, bláa mí ɔbée, ‘Opíó Saulo, bwii ansíbi afukí ató.’ Inunu mí ansíbi lobwíí, nowun mu. ¹⁴ ɔlebláa mí ɔbée, ‘Aní anáin Bulu ámu léle fú yáí ɔbée, fubébi mu apé, afubi mu Bi Yilé ɔbwepú ámu, afvnu mu ɔme. ¹⁵ Tsúfée féba begyi mu iwi adánsie, bláa ahá fée asún ání fonu pú múá fowun. ¹⁶ Ntɔ fotráa fuygo? Kusu kokoli aní Wíé, afuha abubo fú asú, ɔfwí fú lakpan fée le.’

Paulo Bulu Asún ɔkanda ɔmátɔfɔto

¹⁷ “Bréá neyinkí yó Yerusalem wúlutɔ nde mpái bɔ Bulu ɔtswékpa unu á, nowun ató. ¹⁸ Mútɔ á, nowun aní Wíé Yesu, ɔlebláa mí ɔbée, ‘Wa ɔsa bwe, afudali Yerusalem nfi.

Tsúfé bumóòhò fú adánsiè ání fégyi tsu mí iwí.' ¹⁹ Inu nebláa mu mbéé, 'Mí Wíé, amú onutó buyin ání netsiá yó Yudafo offiakpa yékitá ahá ání bòhò fú gyi, dá amú, wá amú obu. ²⁰ Buyin ání bréá bəmò fú ədansiyin Stefano a, mbu inu. Nelú amú əma mbéé bumóò mu, nòhò ámu atadié kóráá kítá.' ²¹ Táme aní Wíé lébláa mi əbéé, 'Nati, nówa fú fýyo tsútsúútsú, ahá ání bumegyí Yudafo wá.' "

²² Ahá tsətsəətsə amu beya asu nú Paulo asun blíhé alu bətu bréá əleblí əbéé, Bulu lówa mu ahá ání bumegyí Yudafo wá. Inu bəsurá okitikíti kúklókúb, blí bəe, "Mlule mu inu! Ima aleá obétsiá əsulúb anfisú!" ²³ Inu bəsurá okitikíti, nyá əbló wóí amú atadié tswi tsalífwi, kpá isi tswi wá afútó. ²⁴ Múú isá akəpú əhande amu lébláa mu ahá əbéé, "Mlikpa Paulo, amlipu mu ya mli otsiákpá. Mlipiti mu ató əbli ənəkwalí, abí tóá svá ahá ámu bude okitikíti surá mu nwunsu alí." ²⁵ Bréá beklí Paulo tá, bəe abuda mu a, əlefíté isá əkəpú əhande əkúvá əlú mu wá əbéé, "Mbla leha əkpa ání mlipiti Romayin oduá buməkúgyi mu asún, há mu ipón ató?"

²⁶ Bréá isá akəpú əhande amu lónu asún ánti á, əleyébláa mu əhande amu əbéé, "Fakle afuse wulu manta iwí. Saa Romayin oyin ámu gyí oo!"

²⁷ Múú əhande amu léba Paulo wá, befité mu əbéé, "Bla mi, lélé Romayin fugyi?"

Paulo lébláa mu əbéé, "Romayin ngyi."

²⁸ Múú əhande amu lébláa mu əbéé, "Mí mú á, ikə kənkənti neka asa nemlí Romayin."

Táme Paulo lébláa mu əbéé, "Mí mú á, Romayin onutónutó ngyi."

²⁹ Inunu ahá á múú bəe abufite Paulo asún ámu féé badásáin. Ifú lekítá əhande amu onutó ó, bréá əlebi ání Romayin Paulo gyí asa alahá bawá mu ikan.

Paulo Yudafo Asún Agyípu Ansító Lú

³⁰ Əyi kehe a, əhande amu lékléá əbébi tóá Paulo lóbwe, sù Yudafo bude asún kláa dinká musu. Mú su əleha bəwəi Paulo lé ikan amutə, əleha beti Bulu igyi ahapú dehen pú Yudafo asún agyípu amu befia. Múú əleha bekpá Paulo belú amú ansító.

23

¹ Paulo lótsu ansí ki Yudafo asún agyípu amu díin. Múú əlebláa amú əbéé, "Mí apió Israelfə, nyin mí kluntə ání mməkútsiá nkpa laláhe Bulu ansító bətu nde." ² Múú igyi əhapú dehen Anania lébláa ahá á múú bulí mantáa mu amu əbéé, budáa mu ənósú. ³ Inu Paulo lébláa mu əbéé, "Fú Bulu əbéda. Fabwé iwí fé buntíiá bakpá mú afá futútú, fabetsiá asi fəe fəpu Mose Mbla gyi mí asún. Fude ahá bláa fəe budá mí ansító. Fú mú megyí mbla ámu fatón a?"

⁴ Aha akúvá bulí mantáa Paulo befité mu bəe, "Bulu igyi əhapú dehen fudesia alí á?"

⁵ Paulo lébláa amú əbéé, "Mí apió, mmeyín mbéé, mvgyi Bulu igyi əhapú dehen. Tsúfé bəwanlín wá Bulu asún ámutə bəe, 'Máblí əhá ání əde fú əmású gyí iwí asun laláhe.' "

⁶ Bréá Paulo lówun ání Yudafo asún agyípu amutə aku bugyi Sadukifə, aku é bugyi Farisifə á, ələsurá okitikíti asún ogyíkpá inu əbéé, "Mí apió, mí ánti nli á, Farisiyin ngyi. Mí anáin é á, Farisifə bugyi. Mí é nohogyi ání awupú bəlákúsú. Mú ndeblí su bakpá mí ba asún ogyíkpá nfi ní."

⁷ Olenya blí alí pé, ahá tsətsəətsə amutə leye anyə. Farisifə ámu pú Sadukifə ámu bəwa aba nwéengyi bi. ⁸ Tsúfé Sadukifə buteblí bəe, kusú tsú afúlitə kuku má inu. Bulu-abəpu pú əhe laláhe kuku é ma inu. Táme Farisifə mú bohogyi ání iní féé bu inu. ⁹ Iní léha nwéen amu ənó lehie wá ənlun. Mbla asunápúá bugyi Farisifə bəkusú líi blí bəe, "Animókúwun tsitsa kuku oyin ánti iwí. Fíali əhé ku ntée Bulu-əbəpu əku lébláa mu."

¹⁰ Nwéen amu ənó lehie wa ənlun, ideklé imli ikó. Inu isá akəpú əhande amu lénya ifú ání bóbwe títi Paulo. Mú su əlebláa isá akəpú ámu əbéé, "Mliwa əsa kpa Paulo ya mli otsiákpá inu."

¹¹ Mú onyé á, aní Wíé lébelú Paulo wá, bláa mu əbéé, "Wa klun! Alí ánti fagyi mí iwí adánsiè Yerusalem nfi á, alí kén fuyégyi mú Roma wúluto é ní."

Paulo Mə Iwí Agywun Kitá

¹² Mú ɔyi kehe a, Yudafɔ ámu aku befia, kítá Paulo iwɔ agywun. Beke ntam beɛ ní bumɔkómó Paulo buméegyí ató, bumóonu ntsu. ¹³ Ahá ámú beka ntam amu budun advana (40). ¹⁴ Bɔyɔ Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafɔ ahande wá, yébláa amú beɛ, “Anilahíé ká ntam aniaa, ní anumókómó Paulo anuméeda tɔtɔ ɔnó. ¹⁵ Mú su tóá anidéké aniaa fúa Yudafɔ asún agyípu amu mlɔwée ha anɔ gyí, mlíkɔ ansí wa abí sɔsɔ isá akɔpú ɔhande amu mlíaa, ɔpú Paulo ba, amlɔlanu mu asúntó. Aniladá iwɔsu aniaa, obótsutsúa obowie nfi anilámó mu.”

¹⁶ Paulo mu biteru ɔku lónu asún ánfɔ fée. Mú su ɔlesrí yó isá akɔpú otsiákpá unu yówi tsá Paulosu. ¹⁷ Inu Paulo létɔ isá akɔpú ɔhande ɔku, bláa mu ɔbéɛ, “Kpa ɔyasubi ánfɔ ya mlɔ ɔhande wá. ɔde asvanku, ɔbébláa mu.” ¹⁸ Isá akɔpú ɔhande amu lékpa ɔyasubi ámu ya amú ɔhande wá, yébláa mu ɔbéɛ, “Obu ɔdɔpú Paulo ɔbéɛ, nkpa ɔyasubi ánfɔ ba fu. ɔde asvanku, ɔbébláa fu.”

¹⁹ ɔhande amu lékitá ɔyasubi ámu ibɔ, kpá mu yáa itsétó yéfíté mu ɔbéɛ, “Amansu fubu ání fébláa mí?”

²⁰ ɔyasubi ámu lébláa mu ɔbéɛ, “Yudafɔ ahande babwé agywun beɛ bépina wa abí fú wá beɛ, fukpá Paulo ba obowun amú ɔke, abulanu mu asún ámvɔ wankláán. ²¹ Táme máhɔ mósú gyi, tsúfé amú ayin ání budun advana (40) beɛ béɣáin ɔkpatɔ gyo Paulo, mó mu. Amú fée baká ntam beɛ, tɔtɔ méeda amú ɔnó, kpéfɔn bréa bamó mu. Fú nkule bugyo séi ání fótulá kpá mu ba.”

²² Mú ɔhande amu léda ɔyasubi ámu ɔlá ɔbéɛ, “Máyébláa ɔhaa fɛe fawí asún ánfɔ tsá mísú.” Olesi mu ɔkpa.

Paulo Le Ya Kaesarea

²³ Inu ɔhande amu létɔ isá akɔpú ahande abanyó, ɔlebláa amú ɔbéɛ, “Mlɔle isá akɔpú lafanyɔ (200), mpɔnkɔsu adinkápu aduesienó (70) pú pía atswípu lafanyɔ (200) abukusu onyeni dokwebátó yɔ Kaesarea. ²⁴ Mlɔha Paulo mpɔnkɔ, odinká amósú yɔ. Mlɔkpa mu, amlɔha mu oyowie ɔmású ogyípu Felike wá pisii.” ²⁵ ɔhande amu lówanlín ɔwulú mántá musu ɔbéɛ,

²⁶ “Mí Klaudio Lisia dé ɔwulú ánfɔ wanlín sísí fú, ɔmású ogyípu onumnyampɔ Felike. Nde fú itsiá ha. ²⁷ Nde fú ibɔ ha ání Yudafɔ lékitá oyin ánfɔ, budekéléá bómo mu, táme mía isá akɔpú tsɔtsɔtsɔ anilóyóhɔ mu lé amú ibɔ. Tsúfé nonu ání Romayin ogyi. ²⁸ Ndekélé mbée, nébi tóá ɔɔbwe. Mú su nɔpu mu ya amú Yudafɔ asún agyípu ansító. ²⁹ Inu nowun ání amú mbla iwɔ nwéɛn budegyí. Mú su ɔmókúbwé lakpan kukvá bómo mu, ntée bówa mu obu. ³⁰ Táme ɔku laba bowi tsá mísú ɔbéɛ, Yudafɔ ámu aku babwé agywun beɛ bómo mu. Inú nɔbwe agywun mbée, nɔpu mu sísí fú. Nabláa mu anyabá ámu é mbée bupú amú asún ba fu. Nafun nfi. Nehá fú itsiá gyágyágyá.”

³¹ Isá akɔpú ámu ɔɔbwe dínká amú ɔhande asun blíhésu. Onyé-onyé ámu bekpa Paulo kɔnkɔnkɔn alu yówie Antipatri wúluto. ³² Bréa ɔyí leke a, beha mpɔnkɔsu adinkápu amu bekpa mu yáa Kaesarea, ayabito anátípu amu beyinkí yó amú otsukpá. ³³ Bréa mpɔnkɔsu adinkápu amu boyówie unu a, ɔpɔ Paulo pú ɔwulú ámu wá ɔmású ogyípu amu ibito. ³⁴ ɔmású ogyípu amu lékla ɔwulú ámu, ɔlefíté Paulo ɔbéɛ, “Nkónu yin fɔgyi?” Bréa ɔlebi ání Kilikia ɔmátó Paulo otsú á, ³⁵ ɔlebláa Paulo ɔbéɛ, “Ní fú anyabá ámu bebá á, nónu fú ɔnó asún.” Inu ɔlebláa amú ɔbéɛ, bupú Paulo yɔwa Owíe Herode wóyító, abugyo mu iwɔ.

24

Paulo ɔnótun

¹ Nkenú ɔma a, igyí ɔhapú dehen Anania mu Yudafɔ ahande aku pú Mose mbla ɔbɔpú ɔkúá butetí mu Tertulo beba Kaesarea. Bebá bekla asún ání bubu tsu Paulo iwɔ súná ɔmású ogyípu Felike. ² Betɔ Paulo belú. Mú Tetulo lékla mu asún ɔbéɛ,

“Onumnyampɔ Felike, fahá iwilwii laba ɔmá ánfɔtɔ. Fú nyánsa lalá ató tsɔtsɔtsɔ bwé anɔ ɔmá ánfɔtɔ. ³ Fú bwehé legyi anɔ ansí ɔtíneyíótíné. Fúdé ató bwe. ⁴ Mmedéké mbée néyintá fú bré tsɔtsɔ. Mú su nokókóli fu, nya klɔn ha anɔ, afunu anɔ asún tinbí ánfɔ. ⁵ Anilawun ání ató oyintápu oyin ánfɔ gyí. ɔtehá kpokiti tedá Yudafɔtɔ ɔyító ɔtíneyíótínéá ɔtɔyó. ɔtráa ogyi Nasaret ɔpasua ámu Bulu igyí ɔhapú. ⁶⁻⁷ Alakle ɔpu ifin

da Bulu ɔtswékpa unu, asa ɔkláa ogyá anlékítá mu. * ⁸ Ní fú onutó fefíté mu a, fówun ání asún ání anidéblí tsú mu iwí ání fée bu mótó ntée ima mótó.” ⁹ Inu ámu fée botsulá mósó be, asún ámú alablí ámu bu mótó.

Paulo Onóle Felike Ansító

¹⁰ Ɖmáso ogyípú Felike lóbwé Paulo ibi ɔbé, ɔlé mu ɔnó. Inu Paulo léblí ɔbé,

“Nyin ání fude asún gyí ɔmá ánfito ilawá ɔpá. Inu su ibu mi ɔdwe ání néle mí ɔnó fú ansító. ¹¹ Nobwíí ipa, fétalí fíté nú ání ibu mótóá nɔyɔ Yerusalem yósum Bulu, umákòdun nke dúanyɔ. ¹² Mí anyabá ání bumowun mía ɔhaa agyi nwéen Bulu ɔtswékpa unu. Bumowun mí anha kpokiti ida Yudafɔ ofiakpa kuku ntée ɔtinetune wúlu amuto. ¹³ Buma asvansvá bópygyi adánsie ání amú asún ání bu mótó. ¹⁴ Táme natsúlá ání ntosúm aní anáin Bulu tsun aní Wíe Ɖkpa ámú bude mú ti ɔpasua laláhe amusu. Nɔhɔ Mose Mbla ámu pú múá Bulu ɔnósú atóipú amu bɔwanlín tswi é féesú gyi. ¹⁵ Nde ɔkpa kú fé alá amú é bude ɔkpa kú ání Bulu ɔbókusú aha yilé pú aha laláhe fée tsú afúlitɔ eke kú. ¹⁶ Inu su ntɔbó mbódí ání mí klun méetsiá há mí pón Bulu mu anyánpúsa fée ansító brégyíbré.

¹⁷ “Iníá nedali Yerusalem ilawá ɔpá á, nayínkí ba unu, napú atokiehé nebá mí ahá abupuha ahiánfɔ, mí anha Bulu igyi. ¹⁸ Mú ɔbwékpa mbu Bulu ɔtswékpa unu. Bréá nɔgyvráa iwí tá amándíé ámu ɔnó á, beba bɔtu mí unu. Megyí mía ɔdɔm kuku lóyɔ unu. Kpokiti kuku é meda unu. ¹⁹ Yudafɔ aku botsu Asia ɔmátó ba bubu unu. Ní nɔbwe ito laláhe ku á, teki amú kúráá ɔbéba bebláa fu, mía amúnɔyɔ abéblí mú. ²⁰ Ní ibówa alé kúráá á, ha ahá ání onutó abubli tsitsa oduá Yudafɔ asún agyípú amu bowun mí iwí, bréá bɔpu mí ya amú ansító. ²¹ Asun kua kule péá nɔkplón blí bréá nli Yudafɔ asún agyípú amu ansító gyí, ‘Mlídé mí asún gyí nde, tsúfé nohogyi ání awupú bélakúsú tsú afúlitɔ.’”

²² Iníá onumnyampɔ Felike yin aní Wíe ɔkpa ámu wankláán su á, olotu asún ámu híé. Ɖleblí ɔbé, “Ní isá akɔpú ɔhande Lisia ɔbá nfi á, nówun alá nómɔ asún ámu ɔnó.”

²³ Ɖlebláa isá akɔpú ɔhande ámu ɔbé, ogyóo Paulo iwí wankláán, ɔha mu otsia iwilwiito. Ɖhá mu aba ɔkpa abuki musu.

Paulo Felike Mva Mu Ka Drusila Ansító Lí

²⁴ Nke kpalobí ku ɔma a, Felike mu mu ka Drusila ání ogyi Yudayintse beba. Felike léha beyékpa Paulo ba, ɔlɔbɔtɔí tsú mu hógyi ání ɔbu Kristo Yesuto iwí súná amú. ²⁵ Táme bréá ɔdetɔí tsú yilébwé, iwisugyi pú Bulu asún ogyíké amú ibá ámu iwí á, ifú lekítá Felike. Mú su ɔlebláa Paulo ɔbé, “Ku yinki asa. Nenyá bré wankláán ku á, nélatí fú.” ²⁶ Bré ámu ɔnó fée Felike léki ɔkpa ání Paulo obódunká tɔku beha mu ɔnó. Mú su ibu nu bu unu á, alapina wa abí bayéti Paulo, mu munyɔ batáí.

²⁷ Nfinyɔ ɔma a, Felike lénatí. Porkio Festo lébetsiá mu obíasú. Iníá Felike déklé ɔbé, mu asún iwá Yudafɔ ámu ɔdwe su á, olesi Paulo wá obu natí.

25

Paulo Roma Owíe Ɖkpa Wá Yɔ

¹ Ɖmáso ogyípú Porkio Festo lébetsiá obíasú Kaesarea. Mú eke sáási a, ɔlɔdu yó Yerusalem. ² Inu Bulu igyi ahapú dehen pú Yudafɔ ahande aku bɔpu Paulo iwí asún yótswi mu ansító. ³ Bɔbwe agywun ání bóyɔwa obúun ɔkpatɔ, mó Paulo. Mú su bɔyókulí Festo be, ɔpú Paulo ba Yerusalem. ⁴ Táme Festo lébláa amú ɔbé, “Paulo da obu Kaesarea wúlutɔ dodo. Imówa ɔpá mí é néyinkí yó unu. ⁵ Mliha mli ahande amu aku abubuo mi yo unu, abuyebli tsitsa oduá alabwé.”

⁶ Festo létrá tsiá Yerusalem nkekwe ntée nke dú asa oleyinkí yó Kaesarea. Olowie unu á, ɔlɔwa bɔyópu Paulo ba, oletsia asún ámu ɔyi kehe. ⁷ Paulo lénya wíe unu alí, ahande amú botsu Yerusalem ba amu bekaífa mu, kla asún tsɔtsɔtsɔ dínká musu. Táme bumetalí nyá tɔtɔ púsúná ání asún ámu ibu mótó. ⁸ Mú Paulo léle mu ɔnó ɔbé,

* ^{24:6-7} Iní bu nwulú dada amu akotɔ: Anlóbwe agywun ání abópu aní onutó mbla gyi mu asún. Táme isá akɔpú ɔhande Lisia lópu mu túmi bɔhɔ mu lé aní ibitɔ. Mú ɔma a, ɔlebláa aní ɔbé, apú mu asún ba fu.

“Mmækútún Yudafo mbla kuku, ntée bwé tǎku pú ifin da Bulu ɔtswékpa amu ntée pú lalaha kuku é gyi Roma owíe dehen.”

⁹ Festo déklé ɔbée mu asún iwá Yudafo ámu ɔdwe. Mú su ɔlefíté Paulo ɔbée, “Fudeklé fée foyo Yerusalem, mí anyegyí fú asún unu?”

¹⁰ Paulo léle mú ɔnó ɔbée, “Roma Owíe Dehen asún ogyíkpa nli. Nfí ilehián ání bégyi mí asún. Fú onutó fuyin ání mmækúbwé Yudafo tǎtǎ. ¹¹ Ní natún mbla, ilehián lowu á, mmækútín ɔkpa mbée bumámǎ mí. Táme ní asún ánfí Yudafo bablí dínká mísú anfi ma mótó á, ɔhaa má ɔkpa ání ɔbópu mí wá amú ibitǎ. Mú su mú bupúvú mí asún ya Roma Owíe Dehen onutó ogyi mú.”

¹² Inu Festo mua mu ahande bɔyɔ abruwa wá. Mú ɔlebebláa Paulo ɔbée, “Fú onutó fée, Roma Owíe Dehen ogyí fú asún. Mú su abópu fú ya mu wá.”

Festo Agripa Paulo Iwí Asún Bláa

¹³ Nke ku ɔma a, Owíe Agripa mua Berenike beba Kaesarea. Beba beba Festo nwunkpa. ¹⁴ Betsiá unu wá ɔpá. Mú su Festo lébláa amú Paulo iwí asún. ɔbée, “Felike lówa oyin ɔku obu nfi, olesi mu wá náti. ¹⁵ Bréá nɔyɔ Yerusalem a, Bulu igyí ahapú dehen pú Yudafo ahande beba beblí asún tsɔtsɔtɔ dínká musu, bláa mi bee nháa mu ipón, abumǎ mu. ¹⁶ Táme nebláa amú mbée, ‘Ima aní Romafɔ amándiétó ání béha ɔku ipón, nkéti mua mu anyabá bafia gyi asún.’ ¹⁷ Mú su ekeá mía Yudafo ámu anilóbowie Kaesarea nfi á, mmesi wá obiátó. ɔyi kehe kótóó neha bɔyɔpu oyin ámu ba, netsiá asún ámusu. ¹⁸ Nkí mbée mu anyabá ámu bénya tsitsa ku tsú mu iwí, táme bumenya. ¹⁹ Mboún amú Bulusúm pú Yesu ɔkúvǎ alawú tsun, táme Paulo ɔbée, ɔtráa otsie nkpa iwí asún budebití. ²⁰ Mú su mmowun alíá nɔyɔ asún ámutǎ. Nefíté Paulo mbée, obótsulá abuyɔ Yerusalem, yégyi asún ámu unu. ²¹ Táme ɔleblí ɔbée, mudekléa mu asún iyó Roma Owíe Dehen ansító. Mú su neha bɔwa mu obu yofun bréá nɔpu mu sísi Roma Owíe Dehen.”

²² Mú Agripa lébláa Festo ɔbée, “Mí é ndeklé mbée nónu asún ánfí tsú mu onutó ɔnótó.” Festo lébláa mu ɔbée, “Ɔke néha bópu mu ba, ɔbele asún ámutǎ suna fú.”

Paulo Agripa Ansító Lú

²³ ɔyi kehe a, Agripa mua Berenike behíhíe iwí, isá akɔpó pú wúlu ahande bobuo amú ba. Festo léha bekpa Paulo ba unu. ²⁴ Mú ɔleblí ɔbée, “Owíe Agripa mua ahá ání bafia nfi fée, mlilawun oyin ánfí ɔlú? Yudafo ání bubu nfi pú Yerusalem fée bɔpu mu asún ba mi. Be, mehián ání ɔbétrǎ tsiá nkpa. ²⁵ Bréá nɔyɔ asún ámutǎ á, mmowun tǎá alabwé su bómo mu. Táme mu onutó ɔbée, mpúvú mu asún ya Roma Owíe Dehen. Mú su nabwé agywun mbée, néha bópu mu ya. ²⁶ Táme mmowun tsitsa kuku mu iwí ání nówanlín mántá musu bópu mu ya. Mú sǎ nakpá mu ba mli ansító ní, títriu fú Owíe Agripa. Ndekléa atéte asún ámutǎ, ɔtínéá ileyéyi a, mí anya asvanku wanlín sísi mu. ²⁷ Tsufé nawun ání uma aleá bópu obu ɔdipú sísi, bumɔwanlín tǎá alabwé mántá musu.”

26

Paulo Iwí Ɔnóle Agripa Ansító

¹ Mú Owíe Agripa lébláa Paulo ɔbée, “Nahá fú ɔkpa, kusu le fú ɔnó.” Paulo lótsu ibi fúá, lé mu ɔnó ɔbée,

² “Owíe Agripa, nawun ání ɔkláa lawá mí ogyá nli fú ansító, nde mí ɔnó le tsú asún ánfí Yudafo bakla dínká mísú anfi iwí. ³ Múá ibu ansigyí kórǎá gyí, fuyin Yudafo amándié pú tǎá butegyí mú iwí nwéen fée. Inu su kókoli, nya klun afunu mí ɔnó.

⁴ “Yudafo fée buyin mí tsiátó. Buyin alíá nɔpútsiá mí ɔmátó tsú mí nyebitǎ pú alíá nɔpútsiá Yerusalem wúluto. ⁵ Amú fée buyin mi dododo. Ní budeklé a, amú onutó bétalí bláa fu ání Farisiyin ngyi wankláán. Farisifo é butegyí Yudafo Bulusúm mbla ámusu wankláán dun ɔpasua kugyíku. ⁶ Tǎá swá nde nli nfi, fude mí asún gyí gyí, nde ɔkpa kí ání Bulu ɔbóbwe dínká mu asún ámutǎ ɔleka mú iwí ntam há aní anáin ámusu. ⁷ Aní abusuan dúanyo ámu fée bɔpu ansí dínká ntam anfisú ání ibéba mótó há amú. Mú sǎ bude Bulu

súm ekekegyíeke ní. Nanáin, ntam anfi sù Yudafo buɗe asún kláa dinká mísú ni. ⁸ Ntogyi sù mli Yudafo ánfí mú mlumétálí hógyi ání Bulu ɔbétalí kúsúá ahá tsú afúlitò?

⁹ “Teki mí óó nohogyiá nóbwe tógyítóá nétalí pútín Yesu Nasaretyin amu gyumagyihe ɔkpa. ¹⁰ Íni gyí tóá nóbwe Yerusalem ni. Bulu igyí ahapú dehen amu beha mí túmi beɛ, nkíta Bulu ahá ámu tswi obu. Ní bómò amú é á, mí é ntotsúlá mbéɛ bumóó amú. ¹¹ Netsiá yó Yudafo offiakpa kugyíkútò, ntehá butekítá amú, bítí amú isu, híé amú buteblí Yesu iwi abususu. Amú iwi ɔbló su ntedínká amúsú yó ɔmá bámbású yékítá amú, bítí amú isu.

Paulo Iklvntɔdamlí Iwi Asún
(Gyumagyihe 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Mú ɔkpa eke ɔku Bulu igyí ahapú dehen amu beha mí nɔyó Damasko wúlutò yóbwe ní. ¹³ Bréá nna ɔkpatò nɔyó á, Nanáin, ibwe fé ɔpa dóúanyɔtò, wanki ku lówankí tsú ɔsúsú wólí mísú. Iłowankí ðun owí. Iłowankí wólí mía mí aba ámúbú aníná ámusu. ¹⁴ Inu aní fée aniléɗiɗa. Nonu ɔme ku Hebrí ɔblítò ɔbéɛ, ‘Saulo, Saulo, ntogyi sù fódun mísú alí? Iwi tóí fudewa.’ ¹⁵ Múbú nefíté mbéɛ, ‘Owíé, fú ma ni?’ Múbú aní Wíé lébláa mí ɔbéɛ, ‘Mí Yesu ni. Mísú fudun ní. ¹⁶ Nabele iwi ɔwan súná fú, méni fóbwe mí osúmpú. Kusu, afuyebláa ahá tóá fawun tsu mí iwi nde, pú múá néle súná fú. ¹⁷ Nókò hɔ fú tsú ahá ámúbú nde fú wa sísí, bugyi fú onutó ahá Yudafo pú amúá bumegyí Yudafo ibitò. ¹⁸ Fóbwií amú ansí, bédali tsu oklúntò ba wankitò. Féle amú tsú Satan túmi así ba Bulu wá, méni obési amú lakpan kíé amú, fówun bénya otsiákpá ahá ámúbú Bulu latsun amú hógyisu bwé amú mu ahá amutò.’

Paulo Gyumagyihe Iwi Asún

¹⁹ “Nanáin Agripa, íni su nóbwe dínká ató ámúbú nowun itsú ɔsúsú ámusu. ²⁰ Gyankpapu a, nɔyɔ Damasko wúlutò. Mú ɔma a, nɔyɔ Yerusalem pú Yudea ɔmátó fée. Nɔyɔ ahá ámúbú bumegyí Yudafo ámu é wá. Neyébláa amú mbéɛ, busíi lakpan bwe, abudamli ba Bulu wá, abutsia tsiátó ání ilosuná ání badámli klvntò. ²¹ Íni sù Yudafo ámu bekítá mí bréá mbu Bulu ɔtswékpa inu beɛ bómò mí ní. ²² Táme Bulu dé mí kpa alu ɔɔfun nde. Mú sù nlií nfi nde, nde mli nyebí-ahande fée tóá nawun bláa ni. Asún ání Mose mva Bulu ɔnósú atáípu amu beblí beɛ ibéba mútò kén ndeblí. ²³ Beɛ, ‘Ilehián ání Kristo, (ɔhá ámúbú Bulu ladá mu ofúli amu) obówun iwɔsun wú, méni ɔbóbwe ɔha gyankpapu ání ɔbókusu tsú afúlitò. ɔbópu wanki ba Yudafo pú ahá ání bumegyí Yudafo é.’”

²⁴ Bréá Paulo léblí íni á, ɔmású ogyípu Festo lókpɔɔn wa Paulo ɔbéɛ, “Paulo, fú nwun layíntá! Fú ɔwulúbí ðubíðubí amu lahá fude gbedé lo.”

²⁵ Múbú Paulo lébláa mu ɔbéɛ, “Onumnyampu Festo, mmedé gbedé lo. ɔnɔkwali onutónutó nde mli bláa. ²⁶ Nanáin Agripa yin asún ánfí fée iwi. Nétalí bláa mu faan. Nahogyi ání megyi asun ɔháinhé igyi há mu, tsúfé bumɔbwe mú ɔháin. ²⁷ Nanáin Agripa, fɔhɔ Bulu ɔnósú atáípu asun wanlínhé amusu gyi? Nyin ání fɔhɔ músú gyí.”

²⁸ Inu Owíé Agripa lébláa Paulo ɔbéɛ, “Fahogyi fee fétalí dámlí mí bwé Okristoyin bré tinbí ánfítò?”

²⁹ Paulo lébláa mu ɔbéɛ, “Bré tinbí o, bré tsɔtsɔtsɔ o, mí mpái ání ndeɔ há Bulu gyí, fúa ahá ánfí mlidé mí asun blíhé nu nde ánfí fée mléba ɔbɔwe fé mí. Táme bumáwa mli ikan anfi mó.”

³⁰ Inu á, Owíé Agripa mva ɔmású ogyípu Festo pú Berenike mva ahá ámúbú butsie inu ámu fée ɔkúsú dáli. ³¹ Beyélí itsétó, amú wulewule buɗeblí beɛ, “Oyin ánfí mókúbwé tɔtɔá ilehián ha mu lowu ntée mu obuwa.” ³² Múbú Owíé Agripa lébláa Festo ɔbéɛ, “Teki ní oyin ánfí méblí ɔbéɛ, Roma owíé dehen kóún ogyí mu asún á, teki fétalí sí mu.”

27

Paulo Puya Roma Wúlutò

¹ Bréá beblí alí tá á, bekítá agywun beɛ, abótsun ɔpusu yó Italia ɔmátó. Bɔpu Paulo mva obu adípú akú é wá Romafò isá akɔpú ɔhande ɔkúá butetí mu Yulio ibitò. ɔhande anfi bu Roma Owíé Dehen Augusto isá akɔpú ɔpasuato. ² Anilówie ntsusu-yibi kúá itsú Adramitio fún, iyó ɔpu ɔnó awúlúá ibu Asia ɔmátó. Makedoniayin Aristarko, otsú Tesalonika amu é bu anitò. ³ ɔyi kehe a, anilélí Sidon ɔpu ɔnó. Isá akɔpú ɔhande Yulio lówun Paulo nwe,

ɔleha mu ɔɔɔ mu aba wá, méni béha mu atáá ibéhián mu. ⁴ Anilókusu tsú unu, afú lefia aní ɔpu amusu. Mú anilóyɔtsun Kipro ɔsulú awunso fún, tsúfé afú ámu medétsun unu mú. ⁵ Anilótsun ɔpusu yótsun Kilikia pú Pamfilia fúnú yówie Likia ɔsulú, Mira wúluta. ⁶ Isá akɔpú ɔhande amu lówun ntsusu-yibi kuá itsú Aleksandria wúluta iyó Italia ɔmátó, ɔlele aní wá mútó.

⁷ Anidín ɔpu amusu putɔ. Mú su anilégyí nke tsɔtsɔtsɔ ɔkpatɔ. Ilepian aní asa anilówie Knido. Afú ámu méha aní ɔkpa. Mú su anilópu yótsun mantáa Kreta ɔmá. Inu á, anilópokplí tsun Salmone wúlu ɔsaasí fún. Tsúfé afú medétsun unu mú. ⁸ Íniá anilótsun ɔpu ɔnó-ɔnó kúrúá ó á, ilepian aní asa anilóbowie ɔtinekuá butetí unu “Otsubúno Wankláán,” ibu mantáa Lasea wúluta.

⁹ Nke tsɔtsɔtsɔ lóɔtsun, nkeá butópókí ɔnó kúlí lakpansikíé é ulɔtsun. Nke ámutɔ é á, ɔpu amu ideɔ. Mú su músú tsun lówa ifú. Íni su Paulo lóɔtá kplá amú ɔbé, ¹⁰ “Mí awié, nawun ání ní anuméki wankláán aní ɔkpa ánfí natító a, abóhulú ató tsɔtsɔtsɔ. Megyí ató pú ntsusu-yibi ámu wule, aní onutónutó é abésin mútó.” ¹¹ Táme isá akɔpú ɔhande amu lóhɔ ntsusu-yibi ámutɔ ɔhande pú mu wie asún sí Paulo. ¹² Íniá otsubúno unu ima aleá abétsiá unu nyankputswiebi su á, amútó ahá tsɔtsɔtsɔ beblí be abénatí unu. Amú ansí dun ání abóyówie Foinike, igyi Kreta otsubúno, ibu owí ɔkplíwíekpá fún, tsíá unu nyankputswiebi amu.

Atsufú Kpɔnkpɔnti ɔpusu Tsóun

¹³ Inu afú kuá itsú gyɔpɔsu lówa tsóun brevu bi. Íni su ahá ámutɔ aku bosusúu ání amú agywun ámu békanáa. Mu su belatsú símpíá itehá ntsusu-yibi telí tsukule wá ntsusu-yibi ámutɔ, bɔputsun Kreta ɔpu ɔnó-ɔnó. ¹⁴ Táme unɔwa ɔpá kuku afú kpɔnkpɔnti ku lókusu tsú Kreta ifúnú. Afú ámu dá gyí “Binasu-owí-ɔdalíkpa-afú.” ¹⁵ Afú ámu lébefia aní. Íniá anumétalí sánkíá ntsusu-yibi ámu su á, anilési iwi há afú ámu, ulɔpu ntsusu-yibi ámu náti. ¹⁶ Ulɔpu mú srí yótsun mantáa ɔpu nsiné ɔsulú kuá butetí mú Kauda asi. Ulówa ɔnlun asa betalí tsú ɔklunbi ámutó butópólé ahá ání buɔe ntsu wie, isian ntsusu-yibi ámu ɔma amu wá yibi ámutɔ. ¹⁷ Inu ntsusu-yibi ámutɔ agyómá ayɔpú bebitiá ɔklunbi ámu wá ntsusu-yibi ámutɔ. Bɔpu ɔfé klí ntsusu-yibi ámu kínkíínkín, méni unéemáin. Benya ifú be afú ámu ibótsuan ntsusu-yibi ámu yówie Libia otsubúno osublúto. Mú su bele tati ání isian ntsusu-yibi ámusu, méni ntsusu-yibi ámu bénatí putɔ. Mú óó á, afú ámu lótsuan ntsusu-yibi ámu náti ɔwunlínú. ¹⁸ Mú ɔyi kehe a, afú ámu ɔnó lehié wá ɔnlun. Mú su bɔwa amú ató svráhé le wá ɔputɔ bi. ¹⁹ Ɔke sáásí a, bele ntsusu-yibi ámu iwi ntobí kugyíkuá amú ibi léda wá ɔpu amutɔ. ²⁰ Anitráa anumédé owí múa ntsrakpabi wúun nke tsɔtsɔtsɔ, afú ámu ɔnó é itráa bu ɔnlun. Mú su aní ansí metrá dinká tɔtɔsu dun lowu.

²¹ Nke tsɔtsɔtsɔ lɔtsun, ahá ámu butráa bumedé ató gyí. Inu Paulo lókusu líi amú féé ansító, bláa amú ɔbé, “Mí awié, teki ní mlílónu mí ɔme, anuménatí Kreta otsubúno a, teki anumókú befiá ipian, hólí aní ató alí. ²² Táme séi á, mbláa mli amlunu. Mliwa klun, tsúfé anito ɔkuku móowu, ntsusu-yibi ánfí wule obéyintá. ²³ Ígye onyé á, mí Buluá ntosúm lówa mu ɔbɔpu mí wá. ²⁴ Ɔlebláa mí ɔbé, ‘Paulo, mánya ifú. Ibwébwéébwé á, félí Roma Owíe Dehen ansító. Bulu lawá awítale há fú. Mú su alahɔ ahá ánfí fúa amúnɔ mluná ánfí féé nkpa.’ ²⁵ Mú su mí awié, mlunya klun, tsúfé mí ansí dun ání Bulu ɔbéha ibéba mútó fé alí mu ɔbɔpu labébláa mí. ²⁶ Táme ibwébwéébwé á, afú ámu ibéda aní ya ɔpu nsiné ɔsulú kusu.”

²⁷ Eke dúanasí onyé á, afú ámu bu músú ide anida yáa nsiné unu ɔpá butetí mú Adriasu. Mú ɔyínsiné á, ntsusu-yibi ámutɔ agyómá ayɔpú bosusúu ání anilatá ɔsulú tu tá. ²⁸ Mú su bɔpu ɔfé kápú ɔpu amu oklú ki. Benya ayabi lafakule advanyo (120). Bré kpalobí ɔma betrá kapú mú ki a, benya ayabi adukwebá (90). ²⁹ Ifú lekítá ntsusu-yibito agyómá ayɔpú ámu ání abódu abutású. Mú su beda asímpí ání butópókítá ntsusu-yibi líi ana kéké síán mú ɔma, sí mú wá ɔpu amutɔ. Bokokóli Bulu be ɔyí ikée amú. ³⁰ Agyómá ayɔpú amu aku bekleá bésrí dalí ntsusu-yibi ámutɔ. Mú su beki ansí lé ɔklun kusubi ámu dínká ɔpu amusu híéé, fé símpí ámu buɔepusíán ɔklun ámu ɔnósú. ³¹ Táme Paulo lébláa isá akɔpú ámu pú amú

ɔhande ɔbée, “Ní ntsusu-yibi ámvto agyómá ayɔpú bumetsiá mótó á, mliméenyá nkpa.”
³² Mú sv isá akɔpú amv beka ɔklɔn kusubi ámv ɔfé tun, há afú lɔtsvan mú náti.

³³ Ɔyi íbá beke a, Paulo lóbwií ipa há amú fée ɔbée, bugyií ató. Ɖleblí ɔbée, “Kwasieda anyɔ sóón ní, atogyihe medínká mli ɔwólí. Mlimókúgyi tɔtɔtɔ. ³⁴ Nobwií ipa há mli, mli gyi ató ngya, méni mlimóowu. Mlito ɔkuku nwunsu-imi kule kóráá móɔfwi.” ³⁵ Paulo lótoí tá á, ɔlele bodobodo ipín, dá Bulu ipán amú fée ansító, ɔlemaín kv wá gyí bi. ³⁶ Inu anito okugyiáku lówa klɔn gyi ató. ³⁷ Aní ahá lafanyɔ aduesienó-sie (276) bu ntsusu-yibi ámvto. ³⁸ Bréá amú fée begyi ató alíá bétalí á, bele ayó amúú ibv ntsusu-yibi ámvto ámv fée wá ɔpvtɔ, há ntsusu-yibi ámv leta odwin.

Ntsusu-yibi Ámv Bwiebwíe

³⁹ Bréá ɔyi deké a, agyómá ayɔpú ámv bowun aní ɔpv amv bámbi lowie ɔsulúv kusu, táme bumebi osubúnɔ oduá igyi. Inu bɔbwe agywun beɛ békán ntsusu-yibi ámv ya unv. ⁴⁰ Mú sv bekakáá símpi ámv tuntin wa ɔpvtɔ. Besankí ntsusu-yibi ámv mpai é. Múv botsu tati yílé amúú isian ntsusu-yibi ámv ansító ámv fúá, fía afú ámv, bɔpv bɔyó ɔpv ɔnó. ⁴¹ Táme ntsusu-yibi ámv lɔyódu njesisu, sin unv, ɔpv amv leda wólí ɔklɔn amv ɔma máín-máín mú.

⁴² Isá akɔpú ámv bɔbwe agywun beɛ bómv obu adipú ámv fée, méni ɔkuku méɛpití dali, srí. ⁴³ Táme amú ɔhande léklé aní ɔbóhɔ Paulo nkpa. Mú sv ɔmecha amú ɔkpa aní bumóo obu adipú ámv. Táme ɔlebláa amú ɔbée, ɔhagyíɔha aní ɔbétalí á, otúu wie ɔpv amvto, ɔpiti dali. ⁴⁴ Ɖma a, ɔleha atráhe amv é bɔdv dínká ntsusu-yibi ámv afunsu yówie ogbémgbesu. Amú fée begyi mbla ámvsv, bɔyɔ ogbémgbesu unv.

28

Malta Wúluto Asún

¹ Aní fée anilédká ogbémgbes amvsv. Ɖma asa anilébi aní ɔpv nsiné ɔsulúv kvá butetí mú Malta ni. ² Nyankpv détswíe, sv atsalí bu unv. Táme unv atsiápú amv begyi aní buale dódá ogyá ɔpv ɔnó unv há aní, aní fée anilétsiá mú asi. ³ Paulo lékpa ngyayibí ɔbée amvsvwa ogyá ámvto. Sáa ibe bu mótó. Ogyá ámv okunkúu sv ibe ámv lótswi yi Paulo ɔbiweto. ⁴ Bréá unv atsiápú amv bowun aní iwɔ ámv yí mv a, bebláa aba beɛ, “Ahá ɔmɔpú oyin ánfí gyí. Ibv mótó aní aladálí ɔpv amvto, táme aní ɔkpi amúú ɔtebití isv ámv médekle ɔbée otsiá nkpa.” ⁵ Inu Paulo lówunáa ibi, iwɔ ámv lékpa wíe ogyá, táme tɔto móbwe Paulo. ⁶ Amú fée besi bulí budekí. Buki beɛ Paulo obópunya, ntée ɔbétun wu. Táme bréá belí wá ɔpá tɔto méba a, beladamlí amú agywun blí beɛ, “Ɖkpi ɔku ɔhá ánfí gyí.”

⁷ Ɖhande ɔku bu ɔsulúv kv ɔpv nsiné unv. Mu dá gyí Publio. Ɖlɔhɔ aní atúu, kpá aní ya mu wóyító, anilétsiá mu wá nkensá kéké. ⁸ Alí bré ámvto á, owísó lakítá ɔhande amv mu sv, mu iwito latú; ɔda. Paulo léyekí mu, ɔlɔpv ibi dínká msv bó mpái há mu, iwí lówa mu ɔnlín. ⁹ Mú ɔma a, bɔpv alɔpvá bubv ɔsulúv amvsv fée ba, Paulo létsa amú ilo. ¹⁰ Anilétsiá unv tsra asa, unvfo ámv bɔwa aní numnyam, kíe aní ató tsɔtsɔtsɔ. Bréá anidénatí á, bɔpv atóá íbéhíán aní ɔkpatɔ fée sí aní ɔkpa.

Roma Wúluto Yɔ

¹¹ Anilóyɔ ɔpv ɔnó yótsu ntsusu-yibi kvá ulatsiá unv nyankpotswíebi amv fée. Itsú Aleksandria wúluto. Besré atabí akvá bugyi ikpi yi ntsusu-yibi ámv ansító. ¹² Aniléyelí ɔpv nsiné ɔsulúv kv osubúnɔ, butetí mú Sirakus, anilétsiá unv nkensá. ¹³ Tsú unv á, anilóbomlí tsun bowie wúlu yílé kvá butetí mú Regiosv. Mú ɔyi kehe a, afú kv lówa tsóun bi tsu ayasi fún. Nkenyó ɔma a, anilóyowie osubúnɔ kvá butetí mú Puteoli. ¹⁴ Aniléfia ahógyipv aku unv. Bokokóli aní beɛ, atsiá amú wá nkensíénó. Anilókvsú tsú unv á, anilóyɔ Roma wúluto. ¹⁵ Apíó aní bubv Roma wúluto bonu aní abá. Mú sv amótó aku beba íbíá ogyíkpá, butetí unv Apia. Aku é beba ɔtnekvá butetí unv Afóó Ɖswúkpá Asa, ibv ɔkpatɔ befia aní. Bréá Paulo lówun amú á, mu ansí legyi, ɔleɔda Bulu ipán.

Bulu Asún Ɖkanda Roma Wúluto

¹⁶ Bréá anilóyowie Roma wúlutá á, Roma aban léha Paulo okpa ání obétalí yétsiá otínéá odeklé, táme isá okopú oku obógyo mu iwí brégyíbré.

¹⁷ Eke sáási a, Paulo létí Yudafó ahandeá bubu unu fée fia. Múú òlebláa amú òbée, “Mí apió, ibu mótáá mməpu lalahe kukukuku gyi mí omátófo, mmeyintá aní anáin amándíe kuku é. Táme aní ahande ání bubu Yerusalem bekitá mí ya Romafó. ¹⁸ Bəyó mí asúntó á, teki bekleá bési mí, tsúfé bomowun tsitsa kuku mí iwí asa beə bumóó mí. ¹⁹ Táme Yudafó ámu bumotsulá ání busíi mi. Amú bwehé su nəkulí okpa mbée, Roma Owíe Dehen onutó ogyíi mí asún. Megyí beə mbu mí omá iwí asvansu. ²⁰ Mú su natí mli fia ni. Tsúfé òhá ámúú Israelfó bude mu okpa kí amu sù nda ikan anfitó.”

²¹ Amú é bebláa Paulo beə, “Animókúhə əwólú kuku tsú Yudea omátó tsú fú iwí. Aní apió Yudafó ámutə okuku é mókútsú unu bebláa aní asun laláhe kuku tsú fú iwí. ²² Táme ha aní abí fú agywun. Tsúfé aniyin ání ahá buteblí asun laláhe tsú Bulusúm əpasua ánfí fúbu mótó ánfí iwí otínegyíotíné.”

²³ Mú su mva Yudafó ámu behiə ekeá bəfia. Eke ámu lófən a, Yudafó tsətsəətsə beba befia Paulo wóyí unu. Paulo lótoí kplá amú. Òləpu Mose Mbla pú Bulu ənósú atəipú amu asun wanlínhé lé Bulu iwíegyí ámu iwí asúntó súná amú tsú nyanki pən owí. Òləbə mbódí ání obédamlí amú abuhə Yesu Kristo iwí asún ámusu gyi. ²⁴ Amótó aku bohogyi, táme aku bumohogyi. ²⁵ Amú wulewule amu ənó məbwe kule, bəwa asún ámu prú bi. Táme Paulo létrá bláa amú asun kua kule asa bedasáin. Òlebláa amú òbée, “Əhe Wankíhé lébláa mli anáin ənəkwalí amu tsən Bulu ənósú ətəipú Yesaiasu. Òbée,

²⁶ ‘Yə ahá ánfí wá afuyəbláa amú fəe,

Bónu lánú, táme bumóonu mú así.

Béki láki, táme buméebi mú.

²⁷ Tsúfé kluntə bu amú odwin.

Batíla asu, bun ansíbi é.

Ní megyí alí á, teki bówun ató

bónu asún,

amú agywun bóbwií.

Bédamlí ba mí wá,

nétsa amú ilo.’ ”

²⁸⁻²⁹ Paulo lómə mu asún ənó òbée, “Mú su ndekléa mlibí ání Bulu nkpahóə asún ámu lawíe ahá ání bumegyí Yudafó é wá dodo. Amú mú bóhə asún ámu.”* ³⁰ Paulo létsiá unu nfinyə kéké. Oletsíá mu onutó obu háhətə. Oletsíá hə afóó ání beba besináa mu fée.

³¹ Òləwa klən dá Bulu iwíegyí ámu iwí asún əkan, olosuná aní Wíe Yesu Kristo iwí asún é ahá fée ansító. Əhaa métin mu okpa.

* ^{28:28-29} Mútó yée 29 bu nwulú dada amu akotə: Bréá Paulo léblí asún ánfí tá á, Yudafó ámu bəkusú náti, amú wulewule buna bude asún ámu nwéen gyí.

Ɔwɔlɔ́ Paulo Lɔ́wanlín Sísí Romafɔ

¹ Mí Yesu Kristo osúmbi Paulo dé ɔwɔlɔ́ ánfí wanlín sísí mli Romafɔ. Bulu létí mí ɔbée, mbóbwe mu sumbí ɔyɔpú. Ɖléle mí yáí ání néda mu asun wankláán ámu ɔkan.

² Bulu léhie asun wankláán ánfí yáí tsun mu ɔnósú atɔ́púsvu dodoodo, bɔwanlín mú wá mu asun wanlínhé amvɔ́. ³ Asun wankláán ámu ɔlɔ́tɔ́i tsú mu Bi, ogyi aní Wíe Yesu Kristo ɔwi. Anyánkɔ́púsa ɔkpasu á, ɔlɛlun Owíe Dawid abusuantɔ́. ⁴ Bulu léle súná ání lélé mu Bi ní. Ɖlɔ́tsun Ɖhe Wankíhé túmitɔ́ kúsúba mu tsú afúlitɔ́. Mɔgyí aní Wíe Yesu Kristo. ⁵ Ina musu Bulu lawá awítɔ́le lé mí mu sumbí ɔyɔpú, méni nékpa ɔmá bámbásúfɔ́ bóhɔ́ mu gyi, nú mu ɔme. ⁶ Mli Romafɔ́ ánfí Bulu latí ɔbée, mli bóbwe Yesu Kristo klé é mli bu mótɔ́.

⁷ Ínu sv mí Paulo nde ɔwɔlɔ́ ánfí wanlín sísí mliá mli bu Roma féé. Bulu lahíé dwé mli, tí mli, pú mli bwé mu ahá. Nde aní Sí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo kokóli mbée, bɔgyí mli buale, abuha mli iwilwii.

Paulo Bulu Ipánda

⁸ Gyankpapu a, nna Yesu Kristosu nde mí Bulu ipán da mli ɔ okugyí ɔko nwunsu. Tsúfé mli Kristo hógyi sv mli dá de ɔyítɔ́ féé. ⁹ Napú mí klun féé nde Bulu súm tsun mu Bi Yesu ɔwi asun wankláán ɔkan ámúú ndeda ámusu. Obégyi mí adánsie ání ntekáin mli su brégyíbréá nde mpáí bɔ. ¹⁰ Ntetsiá kokóli mu ekekegyíeke mbée, ɔtsúla finki ɔkpa ha mí, antali besunáa mli nke ánfítɔ́. ¹¹ Tsúfé ɔdin mí ɔwólíá mía mli nyɔ abéfiá, méni nébeha mli nya Ɖhe Wankíhé atokiehé ání ɔbówa mli ɔwunlín. ¹² Múá ndeblí gyí, ní nebá mli wá á, mí hógyi bówa mli ɔwunlín, mli klé é ɔbówa mí ɔwunlín.

¹³ Mí apíó, ndekléá neha mli bi ání nabwébwéébwé agywun ání nébesunáa mli, táme tɔku de mí ɔkpa tíin bɔfun nde. Ndekléá néba unu bɔtɔ́i kplá ahá, méni bóhɔ́ Yesu gyi, fé alíá nahá ahá bahɔ́ mu gyi ɔmá bámbátɔ́. ¹⁴ Ínu gyí tóá ilehián ání nóbwe ahá féé tɔ́ nu. Ilehián ání nóbwe mú Griikifɔ́ pú ɔblíu bámbá ablípú, atansipú pú aha mimláhe féé tɔ́. ¹⁵ Ínu sv mí ansí lapé ání nébláa mli ahá ání mli bu Roma wúlutɔ́ é asun wankláán ámu.

Bulu Asun Wankláán Ámu Túmi

¹⁶ Bulu asun wankláán ámu uma mí péli. Tsúfé múgyí Bulu túmi ání ɔdepuhɔ́ ɔhagyíɔha ání ɔlɔ́hɔ́ Kristo gyi nkpa ní. Yudafɔ́ gyánkɔ́pá, asa ahá ání bumegyí Yudafɔ́ bubuo. ¹⁷ Tsúfé asun wankláán ámvɔ́ Bulu léle alíá ɔtɔ́bwé ɔha yilé ɔbwepú súná. Mú ɔsú-así féé ulí hógyisu. Ínu Bulu asun wanlínhé amu leblí ní. “Ɖhá ání mu hógyi sv Bulu latsú mu ání mu asún da ɔkpa obénya nkpa.”

Lakpan Ɖbwepú Ɖhagyíɔha Gyí Bulu Ansítɔ́

¹⁸ Bulu léle mu ɔbló súná tsú ɔsúsú. Olenya ɔbló ahá ání butamanyá mu ifú, bude lalahe bwe, bapú amú owuntɔ́lun bude Bulu asún ání igyi ɔnɔkwali ɔkpa tíin. ¹⁹ Bulu ɔbébití amú ɔsu. Tsúfé tóá ilehián ání bébi tsú Bulu ɔwi ida amú ansítɔ́ dodo. Bulu onutó léle mú ɔwan súná ámu. ²⁰ Ibo mótɔ́ ání ɔhaa tamawun Bulu túmiá itamatá pú alíá ogyi. Táme tsú bréá Bulu lóbwe ɔyí ɔpá á, Bulu tsiátɔ́ meɔjaín. Tsúfé mu atɔ́ bwehé lele mú súná wankláán ání ahá bétalí wun mú, púbi mu. Ínu sv ɔhaa má ɔnɔ́ kuku lé. ²¹ Buyin Bulu, táme bumɔwa mu numnyam ání iletsiá mu, bumɔpu ipán kuku é há mu. Mboún tóá uma así bótɔgywún tsu Bulu ɔwi. Butamatráa nu mu asún ámu así. Basin oklúntɔ́. ²² Butekí amú ɔwi beɛ betun ansí, táme bemimlía. ²³ Basí Bulu ɔkiankpapu amu tswi, yó bude ikpi ání buma nkpa súm. Bɔpwe amú, ntée sré amú fé nyankpusa ání otowú, ntée mbubwi, ntée mbwi pú awɔ́ aku.

²⁴ Ínu sv Bulu ladámlí ɔma há amú, basí bude atɔ́ laláheá budeklé tsu amú kluntɔ́ bwe, amúá amú aba bude ɔwi supáa. ²⁵ Butamatráa hɔ́ Bulu ɔnɔkwali amusu gyi. Asún ání uma mótɔ́ mboún budehógyi. Ínu sv bayó bude Bulu atɔ́ bwehé mboún súm, sí atɔ́ féé Ɖbwepú ámu onutó. Kanfú letsíá mu bré féé! Amen.

²⁶ Amú bwehé ánfí sv Bulu lédamlí ɔma há amú, buna bude hakpanla bwe. Amú atsi kúráá besi ayin wá di, fé alíá ida yáí, amú wolewole buda aba wá. ²⁷ Alí kén ayin é besi atsi

wá di fé alíá butábwé mú yáí, buda aba wá ní. Hakpanla anfi bwe su Bulu lébití amó isu ání lekanáa ha amó, bude mú wúun ni.

²⁸ Íniá bakíná Bulu bi su á, Bulu ladámlí oma há amó, bude asukpan susúu, bude tóá uma aleá oha obóbwe bwe. ²⁹ Lalahé sóón bu amótó. Iku gyí; lakpanbwe, opotsuawa, olu, ónsípe, ahámò, mblíkpee, ahámlé, agywun laláhe bwe pú ahátsí. ³⁰ Ahá onótin, Bulu asónkiná, atómábú, iwítsú, iwí adábi da. Lakpan okpagyáa, akwípúsu kusólí. ³¹ Butamagywun, butamagyi amó asun blíhésu. Butamadwé ahá, butamawun ahá nwe. ³² Íniá buyin ání Bulu mbla ámu losuná ání oha ání otsiá atsiábi anfi odu obówu óó á, megyí iní anfi nkule budebwe. Butráa bude lalahé abwepú é ateto-onlun wa dínká músú.

2

Bulu Tamaki Oha Ansító

¹ Iní su fúá futsie fude fú aba ilá le, fuma onó kuku lé Bulu ansító. Tsúfé fude aku ilá le, táme fude mú odu kén bwe. Mú su ní fude amó ilá le á, iwí pón fúdeha. ² Anyin ání Bulu obéha ahá ání bude iní odu bwe ipón. Anyin é ání mu asún da okpa. ³ Mú su ní fúde ahá ilá le lakpan ání fú onutó fúdebwe su á, bi ání Bulu é obéha fú ipón. Fuméetalí kólí dali mu ibi. Ntée fumeyín alí? ⁴ Bulu lalé mu yilé pú mu awitole owan súná fú, alanyá klun há fú, táme fumobu mu. Ntée fumeyín ání alíá fédamlí kluntò yínkí ba mu wá su alalé mu awitole súná fú? ⁵ Táme kluntò bu fu odwin, asuto bu fu onlun. Mú su isutòbití ání ida gyo fú ekeá Bulu Onakwalipu obégyi asún itráa démoní tsía. ⁶ Bulu obéka ohagyíoha ikò mu bwehé onó. ⁷ Aku bapú ansi dínká ání bénya numnyam, idayilé pú nkpa ání itamatá. Mú su banyá klun bude yilé bwe ekekegyíeke. Amó Bulu obéha nkpa ání itamatá ní. ⁸ Táme akvá bubu ónsípe, bakíná onakwali amu pú yilébwe, bubuo lalahé mú á, Bulu obópu obló gyi amó asún, bití amó isu wankláán. ⁹ Asun wunhe múa iwíwosin béba lalahé abwepú féésú. Ibégyankpá tú Yudafó, asa íbótu ahá ání bumegyí Yudafó. ¹⁰ Táme Bulu obówa yilé abwepú numnyam, há amó iwílwii, trá ha amó aye. Obégyankpá há Yudafó, asa íbótu ahá ání bumegyí Yudafó. ¹¹ Tsúfé Bulu tegyi asún onakwalisu, otamakí ohaa ansító.

¹² Ahá ámú bumeyín Mose Mbla ámu, bude lakpan bwe ámu óó bófwí. Táme Bulu móopu mbla ámu gyi amó asún. Ahá ámú buyin mbla ámu asa bude lakpan bwe ámu mú á, Bulu obélí mbla ámusu há amó ipón. ¹³ Tsúfé megyí ahá ání buyin Mose Mbla ámu asún da okpa Bulu ansító. Mboún ahá ání butegyi músú. ¹⁴ Ibo mótóá ahá ámú bumegyí Yudafó bumeyín Mose Mbla ámu. Táme ní amó onutó bude mbla ámusu gyí a, buedesuná ání buyin yilé múa lalahé amó kluntò. ¹⁵ Amó bwehé anfi desuná ání Bulu lówanlín mbla ámu dínká amó klunsv. Amó klun de adánsie gyí ání lélé buyin mú. Tsúfé bré kutò á, amó agywun tehá amó ipón, bré kutò é á, itehá amó asu. ¹⁶ Alí kén íbéba eke ámú Bulu obótson Yesu Kristosu gyi tóá ahá babwé njáinto iwí asún ní. Alí Kristo iwí asun wankláán ámú nde mú okan da ámu idesuná ní.

Yudafó Pú Mose Mbla

¹⁷ Fú fée Yudayin fugyi, fú ansí dun Mose Mbla ámusu, fúdepu ibi sí kántó fée Bulu mu bi fúgyi. ¹⁸ Fuyin Bulu apé, tsúfé fakásí Mose Mbla ámu. Mú su fuyin tóá ibu alé. ¹⁹ Futekí fú iwí ansibi abwepú okpapú, fúgyi fé okandíe há ahá ání bumeyín Bulu, basin okluntò. ²⁰ Fú fée fugyi aha mimláhe ansi otínpu. Fétalí súná ahá ání bumeyín olala tóá ibu alé. Tsúfé fatsúlá fée Mose Mbla ámu su fabí tógyító, fabí onakwali kugyíku é. ²¹ Táme íniá fúde ahá yilé suná á, ntogyi su fumóosuná fú iwí mú? Fude okan da bláa ahá fée bumáwi ató, táme fú onutó fudewi? ²² Fée bumáto mbua, táme fude mbua to? Fée bumásu sum ikpi, táme futowí okpiasi ató. ²³ Futotsú iwí Mose Mbla ámu su, táme futepán músú. Iní su fude Bulu kpáí. ²⁴ Bulu asun wanlínhé amu léblí obéé, “Mlí Yudafó bwehé su ahá ání bumegyí Yudafó bude Bulu iwí asun laláhe blí.”

²⁵ Ní mlidé Bulu mbla ámusu gyí á, mlí ketétin bu labi. Táme ní mlitamagyi músú á, mlígyí fé ahá ání bumetun keté. ²⁶ Ní oku métin keté, ode Mose Mbla ámusu gyí a, ogyi fé keté otínpu Bulu ansító. ²⁷ Mlí Yudafó mlíyin mbla ámu, tsúfé bəwanlín mú tswí mlí, betin mlí keté é, táme mlitepán Mose Mbla ámusu. Mú su oha ání ometun keté kúráá, táme

ɔde mbla ámusu gyí ɔbéle mli ulá. ²⁸ Tsúfɛ megyí keté ɔ́tɔ́npu gyí Yudayin onutó. Ketétɔ́n onutónutó bu unv. Megyí ɔ́yulúsv ketétɔ́n keke. ²⁹ Ní ɔku gyí Yudayin onutónutó á, mu kluntɔ́ tósúná. Ketétɔ́n onutó itsú kluntɔ́. Bulu ɔ́jé ámu tɔ́bwé mú, megyí mbla ámú bɔwanlín tswi amusu gyí. ɔ́há ání Bulu ɔ́jé ámu iletun mu keté á, Bulu onutó tékánfɔ mu, megyí nyankpɔsa.

3

¹ Múmú labi mɔmu Yudafɔ bubu dun ahá ání bumegyí Yudafɔ? Ntée labi mɔmu ketétɔ́n bu? ² Ibo mútá labi ámu ihíe itsɔ! Gyankpapu gyí, Bulu lópu mu klonsu asún wá Yudafɔ ibitɔ. ³ Ibo mútá ání amútó aku bumɔhɔ Bulu asún ámusu gyi. Táme amú tsiátó anfi odu ibétalí há Bulu obési tóá ɔ́lehie ání ɔ́bɔ́bwe lóó? ⁴ Ekekeke! Megyí ali ígyi! Ní afunupu ahá fée bugyi óó á, Bulu mú á, ɔ́nɔkwalɔpu ogyi. Igyi fé alhá Owíe Dawid lébláa Bulu ɔ́bé, “Ní fɔtótí á, ahá bublí bɛe fú asún igyi ɔ́nɔkwali.

Ní begyi fú asún é á, bublí bɛe fú asún da ɔkpa.”

⁵ Ní anu tsiátó laláhe lalé Bulu tsiátó wankláán súná á, múmú ní ɔde anu isv bití anu tsiátó laláhe sv á, nkáli abéblí? Abéblí aniaa, Bulu má ɔkpa bití anu isv? (Nyankpɔsa asun blíhé ndéblí á.) ⁶ Ekekeke! Ima mútá ali. Ní Bulu asún meda ɔkpa á, nkáli obégyi ɔ́yító ahá fée asún?

⁷ ɔku ɔ́bɛ́fíté ɔ́bé, ní mí ɔ́nɔkwalmáwá lalé súná ání Bulu bu ɔ́nɔkwali, ulatsú mu dá fúá á, múmú ntɔ́ sú Bulu ɔ́bétrá ha mí pón ɔ́bé lalahie ɔ́bwepú ngyi? ⁸ Ní igyi ali á, múmú ntɔ́ sú anuméblí aniaa, “Mliha abwe lakpan, fówun Bulu tsiátó wankláán ulun ɔwan?” Fé ali ámúú aku buɔde mí ɔ́nɔ́ tun bɛe, nna ndéblí ámu. Bulu ɔ́béha amú ipón alhá ulékanáa.

ɔ́haa Mégyí Yilé ɔ́bwepú

⁹ Nkáli mɛe abéblí púmó mú ɔ́nɔ́? Mú sv anu Yudafɔ anidun ahá ámúú bumegyí Yudafɔ ámu lóó? Ekekeke! Anumódun amú ɔ́kpagyíɔ́kpasu. Nablí bɔtsun mbée, ikɔle Yudafɔ pú ahá ámúú bumegyí Yudafɔ ámu fée bugyi. Tsúfɛ lakpan lagyi amú féesú. ¹⁰ Bulu asún leblí ɔ́bé,

“ɔ́haa asún meda ɔkpa Bulu ansító. ɔ́bakúle kúráá méɔdali mútó.

¹¹ ɔ́haa tamanú Bulu asún asu;
ɔ́haa tamadúnká Bulu ɔkpa.

¹² Amú fée badámlí ɔ́ma há Bulu,
ámú fée bafwí.
Yilé ɔ́bwepú ɔ́kuku má unv. ɔ́bakúle kúráá méɔdali mútó.”

¹³ Bulu asún ámu létrá blí ɔ́bé,
“Butekle asukpan blí.
Butɔ́pú amú ɔ́nɔ́ mlé ahá.
Amú ɔ́nɔ́tɔ́ asun blíhé tɔ́mó fé iwɔ elín.”

¹⁴ Bulu asún ámu létrá blí ɔ́bé,
“Iwí pú asun-sunsín blí butegyí di.”

¹⁵ ɔ́letrá blí ɔ́bé,
“Ahámɔ ma amú ɔ́pá.

¹⁶ ɔ́tíngyíɔ́tíneá buna á, buɔde ahá yintá, buɔde ahá ipiantɔ́ wa.

¹⁷ Bumeyín ɔkpa ání itɔ́pú iwilwii ba.”

¹⁸ Bulu asún ámu ku é leblí ɔ́bé,
“Butamanyá Bulu ifú.”

¹⁹ Séi á, anyin ání asúngyíasún ání Mose Mbla ámu losuná á, ida ha Yudafɔ ámúú bɔpu mbla ámu há ámu. Mú sv ɔ́kuku méenya ɔkpa lé asvansu ɔ́nɔ́ bréá Bulu dé ahá fée asún gyí. ²⁰ Tsúfɛ Mose Mbla ámusu gyí méetalí há ɔ́ha ogyi asu Bulu ansító. Há mbla ámu itehá anitebí ání lakpan abwepú amgyí.

Alhá ɔ́ha Tegyi Asu Bulu Ansító

²¹ Séi á, Bulu lasúná ɔkpa ání ɔ́tɔ́tsun músú há ɔ́ha asu. Imená Mose Mbla ámusu gyísv. Táme Mose Mbla ámu pú Bulu ɔ́nɔ́sú atɔ́ipú amu asun wanlínhé léblí ɔkpa ámu iwí asún yáí. ²² ɔkpa ámu gyí ɔkpa ání Bulu tɔ́tsun há ɔ́ha asu mu ansító ní. Yesu Kristo hógyisu

Bulu tɔtsun hɔ ɔhagyɔha. Ma fɔgyi o, ma fɔmegyɔ o, nkɔnu fotsú o, nkɔnu fɔmotsú o, ɔhaa mɔtsun ɔtsan Bulu ansító. ²³ Tsúfɛ ahá fɛ́é babwé lakpan. Mú sv bahúli Bulu numnyam. ²⁴ Awɔtɔle Bulu lawá há anɔ. Mú sɔ nyankpɔsa obégyi asv mu ansító ní. Awɔtɔle anfi ina Kristo Yesusu. Múlɛka nyankpɔsa nwunsu ikɔ. ²⁵⁻²⁶ Anyánkɔ́pɔsa buɔe lakpan bwe tsú bré ɔpá, táme Bulu lénya klɔn há amú, ɔmɛbití amú isv. Séi á, Bulu labɔpu Yesu bó afɔɔɔ, pú mu obugya lé anɔ iwɔ mbusuo, méni abɔtsun mu hógysu nyá lakpansikíé. Bulu lóbwɛ mú alɔ púsúná áni mu asún da ɔkpa, méni ibósuná nke ánfɔ áni yilé ɔbwɛpú ogyi. Ototsú ahá áni bɔhɔ Yesu gyi áni amú asún da ɔkpa mu ansító.

²⁷ Séi mé, tɔkv bu unvá abɔtsu iwɔ músú? Tɔtɔ má unv. Ntogyi sɔ animéetalí tsú iwɔ? Mose Mbla ámu sv lóó? Ó-o! Anɔ hógysu sv animéetalí tsú iwɔ. ²⁸ Megyɔ atɔ wankláán ámúb Mose Mbla losuná anɔ bwe ámu sv anitegyi asv Bulu ansító. Ina Kristosv hógysu abégyi asv Bulu ansító. ²⁹ Yudaɔ nkule Bulu ógyi? Megyɔ ahá áni bumegyɔ Yudaɔ mú Bulu ogyi? Ee! Amú é amú Bulu ní. ³⁰ Bulu ɔkule pé bu unv. Mú sv ina hógysu olotsulá áni Yudaɔ asún da ɔkpa. Ina hógysu kénsú ɔlɔhɔ ahá ámúb bumegyɔ Yudaɔ ámu é áni amú asún da ɔkpa. ³¹ Mú sv ilehián áni abɔhɔ Yesu gyi, sí Mose Mbla ámuvsv hógysu lóó? Ekekeke! Megyɔ alɔ ígyi. Yesu hógysu téhá anitekítá mbla ámutɔ kínkíínkín.

4

Abraham Iwɔ Asún Lasúná Alá Hógysu Bv Labi

¹ Séi á, amansv anɔ Yudaɔ abéblí tsú anɔ náin Abraham iwɔ? Ntɔ olowun tsu Bulu aháhɔ asún ánfɔ iwɔ? ² Ní yilébwɛ sɔ Abraham légyɔ asv Bulu ansító á, múmú ɔbv tɔá ɔbɔpɔtsú iwɔ, táme megyɔ Bulu ansító. ³ Nkálɔ Bulu asv wanlínhé amv léblí? ɔleblí ɔbéé, “Abraham lóhɔ Bulu gyi. Mú sv Bulu lótsu mu áni mu asún da ɔkpa.” ⁴ Ní ɔkv ɔyɔ agyómá á, buteká mu ikɔ. Megyɔ atokiehé ikɔká ámu gyi. Igyi tɔá ilehián áni obénya tsú mu agyómá ɔtɔ. ⁵ Táme megyɔ ahá bwehé sv, mboún amú hógysu sɔ Bulu tɔtsú amú áni amú asún da ɔkpa. Tsúfɛ Bulu téhá lakpan abwɛpú áni bɔhɔ mu gyi butegyi asv mu ansító. ⁶ Owíé Dawid léblí oyúla asún ánfɔ kén dodo. ɔlɔtɔ́ tsú ahá áni Bulu mékɔ amú bwehé asa olotsu amú áni amú asún da ɔkpa iwɔ. ɔlɔwanlín mú wá Bulu asv ámutɔ ɔbéé,

⁷ “Bulu layúlá ahá áni alási amú lakpan kíé amú,
alagyóra amú!

⁸ Ahá ámúb Bulu lasí amú lakpan kíé amú, ɔméetrá kaín músú ámu bégyi ɔdwe!”

⁹ Keté atínpu nkule bú ɔdwegyɔ anfi Owíé Dawid dé mú iwɔ asún blí ánfɔ? Ó-o! Ahá ámúb bumɛtɔn keté ámu é bubv mútɔ. Kaín áni anɔlakla asvankv Bulu asv wanlínhé ámutɔ. Anɔ, “Abraham lóhɔ Bulu gyi. Mú sv Bulu lótsu mu áni mu asún da ɔkpa.” ¹⁰ Bré mɔmu Bulu lótsu mu áni mu asún da ɔkpa? ɔletɔn keté asa lóó? Ekekeke! Bulu lótsu mu áni mu asún da ɔkpa dodo. ¹¹ ɔma-ɔma asa ɔlebetɔn keté púhíe mu nsu. Ilosuná áni mu hógysu sɔ Bulu lótsu mu áni mu asún da ɔkpa. Inɔ sv ogyi fé ahá ámúb bumɛtɔn keté, táme bɔhɔ Bulu gyi, Bulu lótsu amú áni amú asún da ɔkpa ámu. Mú sv ogyi amú fɛ́é ɔsí ní. ¹² Ogyi keté atínpu amv é ɔsí. Tsúfɛ megyɔ amú ketétɔn sv, mboún amú Buluhógysu sv. Fé alɔ ámúb Abraham lóhɔ Bulu gyi asa betɔn mu keté ámu.

Tɔ́á Bulu Léhie Yáí Mu Ahógysu

¹³ Bulu léhie Abraham mva mu abí-aná áni ɔyítɔ fɛ́é ibóbwe amú klé. Megyɔ beɔ Abraham légyi Mose mblasv, sv Bulu léblí asún ánfɔ. Táme ínɔ ɔlɔhɔ Bulu gyi, Bulu é lótsu mu áni mu asún da ɔkpa mu ansító sv. ¹⁴ Ní ahá áni buɔe Mose Mbla ámutɔ obégyi Bulu atɔ á, múmú ɔha Bulu hógysu igyi kpaali. Bulu nhíhíé há ɔha é ma labi kuku. ¹⁵ Tsúfɛ Bulu ɔblɔ mbla ámu tetí. Táme ní mbla má unv á, mblatv é una unv.

¹⁶ Mú alɔ sv ina hógysu ahá bétalí nyá atɔ́á Bulu léhie yáí há amú. Atokiehé ámúb ɔbɔpɔhá Abraham abí-aná ámu ibéda amú ibi. Megyɔ ahá áni butegyi mblasv nkule bú, táme ahá áni bɔhɔ Bulu gyi fé Abraham é. Tsúfɛ Abraham gyi anɔ fɛ́é ɔsí. ¹⁷ Fé alɔ ámúb Bulu asv wanlínhé amv leblí ɔbéé, “Nápú fú bwé ɔmá tsɔtsɔtsɔ ɔsí ámu. Abraham gyi anɔ fɛ́é ɔsí Bulu ansító.” Tsúfɛ olohogyi áni Bulu téhá awupú nkpa, ɔtehá tɔ́á una unv yáí iteba mútɔ fé tɔ́á ibv unv yáí. ¹⁸ Bréá tɔtɔ má unvá Abraham ɔbɔpu mu ansí dínká músú

á, ɔlɔhɔ Bulu gyi ání ɔbɔbwe mu ɔmá tsɔtsɔtsɔ ɔsí alí ámúú ɔleblí yáí ámu. Bulu lébláa mu ɔbéé, “Fú abí-aná békleí fé ntsrakpabi.”¹⁹ Alí bré ámúú á, Abraham lahɔ nfi lafakule (100). Mú sv aladan tsun kwíúsú. Alí kén mu ka Sara é ɔkwíúpúni lawú, ɔméetrá kwí ní. Oyin íni fée, táme ɔmekpa mu hógýi ɔma.²⁰ Íni fée ɔma a, omegyí nwéen ɔbéé, itó ámúú Bulu léhie mu amu iméeba mútú. Mboún ɔlekitá mu hógýitɔ kínkíínkín, ɔlekanfú Bulu mú sv.²¹ Tsúfée ɔhié oyin ání Bulu ɔbétalí bwé itó ámúú alahíé há mu amu.²² Mu hógýi anfi sù Bulu léblí ɔbéé, mu asún da ɔkpa ní.²³ Megýí mu nkule sv bɔwanlín wá Bulu asún ámúú bée, “Bulu lótsu mu ání mu asún da ɔkpa.”²⁴ Aní é, aní sv bɔwanlín mú. Ní anúlɔhɔ Bulu gyi a, obótsu aní ání aní asún da ɔkpa. Mvgyí ɔhá ání ɔlɔkúsú aní Wíe Yesu tsú afúlítɔ.²⁵ Aní lakpan sù Bulu léha bele mu há bɔmɔ mu. Bulu lókusú mu tsú afúlítɔ, méni obótsu aní é ání aní asún da ɔkpa.

5

Isugýí Bulu Ansító

¹ Aní hógýi sù Bulu latsú mú ání aní asún da ɔkpa. Mú sv aní Wíe Yesu Kristo lalá ania Bulunyo nsiné.² Hógýi sv ɔkpa lafínkí há aní nya. Íniá aní Wíe Yesu sù Bulu awítɔle anfi laba anisv, anilapú hogýi nyá ɔlúkpá nya a, ihíé bu aní ɔdwe. Tsúfée anidín ansí ání abébenya mu numnyam amu kv.³ Ansí itráa de aní gyí ání anidé ipian wúun. Tsúfée ipian téhá anitowá nsi.⁴ Nsiwa téhá anitebí tsíá alá ilegyi Bulu ansí. Ní abí tsíá alá ilegyi mu ansí á, abédinká ansí musv.⁵ Ansí pudínká Bulusv mééha péli méekítá aní. Tsúfée Bulu lótsun ɔɣe Wankíhé amúú ɔlɔpohá aní ámusv pú mu ɔdwe wá aní kluntɔ.

⁶ Bréá anitráa anigyí lakpan abwepú, anumá ɔwɔnlín á, Kristo lóbowu há aní lalahe abwepú bréá Bulu onutó léhiɔtɔ.⁷ Ní ɔku asún da ɔkpa kúráá á, íbówa ɔnlun asa ɔku obótsulá wú há mu. Fíalí ɔha yilé mú á, ɔku ɔbówa klun wú há mu.⁸ Táme tóá ilosuná ání Bulu téhié dwé aní gyí, bréá anigyí lakpan abwepú á, ɔleha Kristo lóbowu há aní.⁹ Ina Yesu Kristo obugya amúú ilɔwulí así ámusv Bulu lési aní lakpan kíé aní, tsú aní ání aní asún da ɔkpa. Kristo sv ɔbéle aní kokooko. ɔméébití aní isv lakpan abwepú isv-ɔbitíké amv.¹⁰ Teki Bulu alupú anigyí. Táme tsún mu Bi ámu lowusv á, alabwé aní mu anyawíe kláklá. Íniá anilabwé mu anyawíe sv á, ɔbóhɔ aní nkpa kokooko. Tsúfée Kristo é bu nkpa.¹¹ Megýí mú wule. Múá itráa dun kúráá gyí, anidé ɔdwe gyí. Tsúfée aní Wíe Yesu Kristo lalá ania Bulunyo nsiné. Mú sv anilabwé Bulu anyawíe.

Adam Mva Kristo

¹² Adam nkule bwéhé sv lakpan léba ɔyítú. Mu lakpan ámu sù lowu léba ɔyítú. Íni sv lowu lénya túmi ɔhagyíɔhasv, tsúfée ahá fée babwé lakpan.¹³ Lakpan bu ɔyítú asa Bulu lópv mu mbla ba Mose. Táme bréá Bulu mókúpú mbla ámu ba mu a, olobun ansíbi lakpansv.¹⁴ Tsú Adam brésú bɔtv Mose brésú lowu legyi iwíe anyánpúsa féesú. Ibv mútú ání bumɔtv mbla kuku fé Adam, táme amú é bowu.

Akí alá Adam léklé ɔlian ɔmapv amv.¹⁵ Adam ná ɔtsan há Yesu Kristo. Tsúfée Bulu awítɔle amv megýí fé Adam lakpan ámu. Adam nkule lakpan sù ahá fée bowu. Táme Yesu Kristo nkule awítɔlewa sv Bulu laláwá awítɔle, pú mu atokiehé há ahá tsɔtsɔtsɔ. Mu atokiehé ámu ibv bíá dun lowu ámu.¹⁶ Tóá anyánpúsa benya tsú Bulu atokiehé ámúú una ɔtsan há tóá benya tsú Adam lakpan ámúú. Mu lakpan kule pé amv léha ɔhagyíɔha légyi pón Bulu ansító. Múlópv lowu ba, táme lakpan tsɔtsɔtsɔ ɔma a, Bulu atokiehé kule pé léha Bulu lótsu ahá fée ání amú asún da ɔkpa mu ansító.¹⁷ ɔbakúle lakpan sv lowu légyi iwíe ahásv. Táme alá Bulu lahíé wá awítɔle há ahá ibv wánwan. Alatsv Yesu Kristo nkulesv tsú aní ání aní asún da ɔkpa, ania munyo abégyi iwíe aní nkpatɔ fée.

¹⁸ Íni sv alí ámúú ɔbakúle lakpan sv Bulu léha ahá fée pón ámu a, alí kén ɔbakúle yilébwe sv Bulu lahá ahá fée bagyi asv mu ansító, alahá amú nkpa ání itamatá é ní.¹⁹ Alí ámúú una ɔbakúle asɔtɔ-ɔnlun sv ahá fée bemli lakpan abwepú ámu a, alí kén una ɔbakúle obú sv Bulu obótsu ahá tsɔtsɔtsɔ ání amú asún da ɔkpa ní.

²⁰ Bulu lóppu mbla ámu ba, ménì ahá bówun lakpan ání budevwe wankláán. Táme bréá lakpan dékléí á, Bulu awitọle é idekléí tsía. ²¹ Lakpan légyi ahásv, ileha ahá bowu. Alì kén Bulu lawá awitọle tsú ahá ání amó asón da ọkpa mu ansító ní. Ínì lahá ahá batsun anì Wíe Yesu Kristosu nyá nkpa ání itamatá.

6

Kristo Sv Anìbu Nkpa

¹ Nkálì abéblí séí? Ilehíán ání abóyo anì lakpanbwesv, ménì Bulu awitọle bómoní tsía? ² Ekekeke! Igyi fé anìlawú, mú sv lakpan ma túmi anìsv. Ntogyi sv abétrá tsíá bwé lakpan? ³ Bré ámúbú bọbọ anì asú ámu a, ania Kristo Yesunyọ anilóbwe kule. Mliyin mú alì? Alì bré ámútọ á, ania Kristonyọ lówu, ⁴ bopulá anì, tsúfé ania múnyo anìlabwé kule. Mú sv alì ámúbú anì Sí Onumnyampv amv lókusúa mu tsú afúlitọ ámu a, alì kén anì é abétsiá itsiá pọpwetọ ní.

⁵ Mú sv íniá ania múnyo anilóbwe kule mu lowutọ á, alì kén ania múnyo lóbwe kule mu kusú tsú afúlitọ é ní. ⁶ Mlìbì ání bréá beda Yesu mántá oyìkpalíhe amusu á, mva anì tsiátọ dada amv lówu, ménì anímétrá bwe lakpan nkpábi. ⁷ Tsúfé ní ọha owú á, ọtamatráa bwe lakpan. Lakpan má musv túmi. ⁸ Íniá ania múnyo anìlawú sv á, anìbu hógyi ání ania múnyo abétsiá nkpa. ⁹ Anìyin ání Bulu lókusúa Kristo tsú afúlitọ. Ọmétrá wu ekekeke. Lowu itráa ma musv túmi. ¹⁰ Yesu lówunáa wu ọtsáwule, ménì ọbéle lakpan ìv. Táme íniá otsie nkpa á, otsie ha Bulu. ¹¹ Mlì é mlìkì mlì ìwì ání mlìlawú há lakpan, amlìle mlì ìwì le mú túmi asì. Mlìtsia nkpa ha Bulu, tsúfé mlì Kristo Yesunyọ mlìlabwé kule.

¹² Ínì sv mlìmáha lakpan igyi mlì nyankpusa-oyí ání íbówu ánfìsv, ménì iméeha ọwólì laláhe igyi mlìsv, amlìbwe tóá ideklé. ¹³ Mlìmápv mlì nyankpusa-oyí ìwì atọ há lalahé bwe. Mboún mlìpv mlì ìwì féé ha Bulu, fé ahá ání alakúsúa amó tsú afúlitọ ba nkpatọ, ọpv mlì bwe tóá ida ọkpa. ¹⁴ Ima aléá lakpan ọbétrá gyi mlìsv, tsúfé séí mlìtráa mlìmá Mose Mbla ámu asì. Bulu awitọle asì mboún mlìbv.

Yilébwe Nkpábi Anìgyí

¹⁵ Ínì ọma a, amansv abéblí? Ibv aléá abétrá bwe lakpan séí ání ánimá mbla ámu asì, anìbu Bulu awitọle mboún asì? Ekekeke! ¹⁶ Mlìmégìyín ání ní mlèba ìwìasì há tọkv, mlìdé mú apé bwe, mlìdé mú sùm fé mlì wíe a, mlìlabwé mú nkpábi? Ní mlèba ìwìasì há lakpan á, múmú mlówu, táme ní mlèba ìwìasì há Bulu á, mlégìyì asv mu ansító. ¹⁷ Mlìlóbwe nkpábi há lakpan bré kutọ. Séí á, mlìlapú mlì klvñ féé họ atosunáhé amúbú bapóhá mlì ámu, mlìdé mú só gyí. Mú sv nde Bulu ipán da. ¹⁸ Bulu lahá mlìlagyi ìwì lé lakpan ìbitọ, mlìlabwé nkpábi há yilébwe. ¹⁹ Alìá íbóbwe mlónu asón ání asì, só napú nkpábi tsiátọ nde mlì suná. Bré kutọ á, mlìlóbwe mlì ìwì nkpábi há hakpan múa lalahé bwe. Alì kén ilehíán ání mlóbwe mlì ìwì nkpábi ha yilébwe, ménì mlófún yi ní.

²⁰ Bré ámúbú mlìgyí nkpábi há lakpanbwe ámu a, yilébwe má túmi mlìsv. ²¹ Labì mọmvo mlìlénya tsú lakpan ámúbú mlìlóbwe, nde ìbv mlì péli amútọ? Mú labì gyí lowu. ²² Táme séí mú á, Bulu lahá mlìlagyi ìwì lakpanbwe túmi asì. Mlìlamlì mu nkpábi. Labìá mlénya tsú mútọ gyí; mlétsiá tsiátọá ìlófún yi, nyá nkpa ání itamatá. ²³ Tsúfé lakpanbwe ìkọká gyí lowu, táme Bulu atokiehé gyí nkpa ání itamatá. Mú ọlọpvgyi anì buale tsun ania anì Wíe Kristo Yesu ìkulebwesv ní.

7

Mbla Ámu Itráa ma Túmi Akristofọsv

¹ Mì apíó, mlì féé mliyin Mose Mbla ámu. Mliyin ání bréá ọha tsie nkpa á, ọbv mbla asì. ² Fé ní ọtsì tsia okúlu, mu kulu amv mókúwú á, ọbv mu kulu amv asì. Táme ní mu kulu amv owú a, alagyi ìwì, okúlu wóyì mbla kọkv itráa medé mu. ³ Mú alì sv ní mu kulu amv mókúnýá wú, ọdálì mu ọma a, alatọ mbva. Táme ní mu kulu amv owú mú á, ọtráa ọma okúlu wóyì mbla asì. Mú sv ní ọláyétsiá oyin bámbá á, ọmókútọ mbva. ⁴ Mì apíó, alì kén igyi há mlì ní. Mlì é bréá mlìlọhọ Kristo gyi a, mlì múnyo mlìlówu. Mú sv mlìtráa mlìmá Mose Mbla asì. Séí á, mlìlabwé ọhá ámúbú Bulu lókusúa tsu afúlitọ ámu klé, ménì mlóbwe

yilé há Bulu. ⁵ Tsúfé bréá aníbu aní tsiátó dada amutó á, mbla ámu léha aní owóli laláhe legyi anísv. Mú sv anilóbwe tóá itópú lowu ba. ⁶ Táme séi mú á, Bulu lahá anilagyi iwí tsú mbla ámúú tekí aníbu mú así ámu íbitó. Ania Kristonyó lówu. Mú sv mbla ámu itráa ma túmi anísv. Anilagyi iwí, anidé Bulu súm tsun okpa pəpwe ání Ɖhe Wankíhé dé aní sunású. Megyí okpa ání mbla wánlínhé amu lósuná anísv.

Mbla Ámu Múa Lakpanbwe

⁷ Mú sv anidéblí aniaa, itó laláhe Mose Mbla ámu gyí? Ekekeke! Mbla ámu íbéha abébi tóá lakpan gyí. Tekí ní mbla ámu imeblí obéé, “Mápe ansí fú bá atósú” a, tekí mmebi tóá gyí ɔnsípe. ⁸ Ina alí mbla ánfí sv lakpan lénya okpa pú ɔnsípe kugyíku wá mító. Tsúfé ní mbla ámu má unv á, tekí lakpan má túmi mísú. ⁹ Mí onutó netsiá bré kutó, mmebi mbla ámu. Táme bréá nebebi mú á, nowun ání napán músú. Lakpan obwepó ngyi. Mú sv nówu. ¹⁰ Nowun ání mbla ámúú nkí mbéé, íbéha mí nkpa ámu lópu lowu ba mí. ¹¹ Tsúfé lakpan lénya okpa tsun mbla ámúsv mlé mí, mó mí.

¹² Tsiátó mbla ámu mú á, tsitsa kuku ma mú iwí. Mú nhíhé kugyíku lowankí, ida okpa, íbu alé é. ¹³ Mú sv idesuná ání Bulu mbla ánfí íbu alé ánfí lópu lowu ba mí? Ekekeke! Megyí alí ígyi. Lakpan lótsun itó wankláán ámúsv pú lowu ba mí. Ina mbla ámúsv lakpan léle iwí súná ání itépi ma alé.

Atóá Idekó Nyankpusato

¹⁴ Aniyin ání ɔhétó ató mbla ámu gyí, táme mí mú á, nyankpusa ngyi. Nabwé lakpan okpábi. ¹⁵ Mmetálí bí mí tsiátó, tsúfé megyí tóá ndeklé ntəbwé, tóá mmedéklé mboún ntəbwé. ¹⁶ Ní tóá mmedéklé ndebwe mú á, natsúlá ání Mose Mbla ámu íbu alé. ¹⁷ Idesuná ání megyí mí dé alí ató ánfí bwe. Mboún lakpan túmiá íbu músú téhá ntəbwé mú. ¹⁸ Nyin ání bré ánfí mbu mí tsiátó dada anfitó á, itó wankláán kuku má mító, tsúfé nyankpusa ngyi. Ntekleá nóbwe yilé, táme nakásián. ¹⁹ Mmedé yiléá ndeklé bwe. Lalahé amúú mmedékléá nóbwe ámu mboún ndebwe. ²⁰ Ní nde lalahé amúú mmedékléá nóbwe ámu bwe á, múmú idesuná ání megyí mí onutó dé mú bwe. Mboún lakpan túmi ámúú íbu mitó ámu dé mú bwe.

²¹ Mú sv nawun ání mbla ánfí lagyi músú. Ní ndekléá nóbwe yilé á, lalahé kóun ntəbwé. ²² Tsúfé nhíé ndekléá négyi Bulu mbla ámúsv tsú mí kluntó. ²³ Táme ntowun ání mbla ku dé mbla ámúú íbu mí kluntó ámu isá kó, gyi músú, bwé mí lakpan okpábi. Ulahá lakpan ámúú íbu mitó ámu ide mí bwehé kugyíkusv gyí. ²⁴ Kí ípian kpankpankpantiá mbu mótó! Ulapó mí íya lowutó. Ma obéle mí tsú mótó? ²⁵ Táme aní Wíe Yesu Kristo sv nde Bulu ípan da ání alalé mí!

Mí kluntó mú á, tekí ndekléá nóbwe Bulu mbla ámu okpábi. Táme tsiátó laláhe amúú íbu mitó ámu lahá nabwé lakpan okpábi mboún.

8

Nkpasiá Dínká Bulu Ɖhé Ámu Asónsú

¹ Íni sv séi á, Bulu méetrá ha ahá ání amúa Kristo Yesunyó babwé kule ípón. ² Tsúfé Kristo Yesu sv Ɖhe Wankíhé túmi ání itehá nkpa lahá anilagyi iwí tsú lakpanbwe múa lowu íbitó. ³ Mose Mbla ámu métalí lé aní tsú aní lakpantó. Tsúfé aní tsiátó dada amúú itehá anitəbwé lakpan ámu imeha animégyí mbla ámu atosunáhésv. Táme Bulu lótsun okpa pəpwesv hə aní. Ɖlowa mu Bi onutó lébá fé nyankpusa ání ɔtəbwé lakpan, táme mu mú ɔməbwe lakpan. Bulu lótsun mu lowusv mó aní tsiátó dada amúú lakpan legyi músú ámu. ⁴ Ɖləbwe mú alí, méni ní ambuo Ɖhe Wankíhé amu a, abétalí tsiá tsiátó wankláán ámúú tekí mbla ámu lósuná ámu, animéetrá tsiá aní tsiátó dada amu. ⁵ Tsúfé lalahé ahá ání tsiátó dada amúú itəbwé lakpan ide amúú gyí butəgywún. Táme ahá ání bubuo Ɖhe Wankíhé amu a, tóá Ɖhé ámu tekle butəgywún. ⁶ Ɖhá ání lakpan lagyi mu tsiátósv tenyá lowu tsú mótó. Táme ɔhá ání Ɖhe Wankíhé lagyi músú mú tenyá nkpa múa iwílwii. ⁷ Tsúfé ɔha ání lakpan lagyi mu tsiátósv tolú Bulu. Ɖtamagyi Bulu mblasv, tsúfé ɔméetalí gyi músú ekekeke. ⁸ Ahá ání lakpan lagyi amú tsiátósv buméetalí gyi Bulu ansí.

⁹ Táme Bulu Ɖɛ́ ɓu mlɛ́to lélé. Mú su mlumétrá tsiá mli tsiátó amóú lakpan legyi mósó ámu. Mlóbwe tóá Ɖɛ́ Wankíhé amu tekle. Ní ɔku má Kristo Ɖɛ́ ámu a, omegyí mu kle. ¹⁰ Ibo mótóá lakpan su mli nyankpusa-oyí ánfɛ obówu. Táme ní Kristo bu mlɛ́to á, mli ɔkláa bu nkpa. Tsúfɛ́ Bulu latsú mli ání mli asón da ɔkpa mu ansító. ¹¹ Bulu lókusúá Kristo tsú afúlitó lélé. Mú su ní mu Ɖɛ́ bu mlɛ́to á, múmú ɔbótsun Ɖɛ́ ámusu há mli nyankpusa-oyí amóú ibówu ámu nkpa pɔpwe.

¹² Íni su mí apió, imehián ání abétrá tsiá anɛ́ tsiátó dada amu, bwé tóá anɛ́ ɔwólɛ laláhe tekle. Mboún lehián ání abóbwe tóá Ɖɛ́ Wankíhé tekle. ¹³ Tsúfɛ́ ní mletsíá mli tsiátó dada amutó á, mlówu tsítsá. Táme ní mlɔtsun Bulu Ɖɛ́ ámusu kíná mli nyankpusa-oyí ámu apé bwe á, mlétsíá nkpa ání itamatá. ¹⁴ Tsúfɛ́ ahá ání bahá Bulu Ɖɛ́ de amú kpa gyí Bulu abí. ¹⁵ Megyí Ɖɛ́ ání íbɛ́ha mlóbwe nkpábi, tsíá nyá ifú Bulu lópwá mlɛ́to. Mboún Ɖɛ́ ámu lóbwe mli Bulu abí. Ɖɛ́ ámu su anɛ́tetálí su kpolí Bulu aníaa, “Abba, mí SÍ!” ¹⁶ Ɖɛ́ ámu totsúlá há anɛ́ ání lélé á, Bulu abí anɛ́gyí. ¹⁷ Ní Bulu abí anɛ́gyí á, múmú anɛ́gyí mu ató agyípó. Ania Kristonyɔ obégyi mu ató. Tsúfɛ́ ní awun Kristo ipian ámu ku á, múmú abénya mu numnyam amu é ku.

Numnyam Ání Abénya Ekekú

¹⁸ Ní nekɛ́ numnyam ání ida gyo anɛ́, Bulu ɔbéle súná anɛ́ á, ipian ánfɛ́ anɛ́dɛ́wúun bré ánfɛ́to imɔ́fon mú ɔ́tɛ́tɛ́ne. ¹⁹ Bulu ató bwehé fɛ́é ɓuhíé ɓude ɔkpa kí ha ekeá Bulu ɔbéle mu abí numnyam ɔwan. ²⁰ Tsúfɛ́ Bulu ató bwehé fɛ́é lasí ida keke. Megyí mú onutó apé igyi. Mboún mlóbwe mú alɛ́, íha mu ató bwehé fɛ́é iki ɔkpa ²¹ ání ekekú á, ɔbéha amú fɛ́é bégyi íwɛ́, ɓumétrá yintá ekekéke. Mu ató bwehé ámu íbénya mu abí íwɛ́gyí pú amú numnyam amu ku. ²² Anɛ́yin ání ɓɔtu nde á, Bulu ató bwehé fɛ́é ide íwɛ́sun wúun. Idekumí fɛ́ alíá ikwí todwín ɔtsɛ́. ²³ Megyí Bulu ató bwehé ámu nkɔle dékumí. Anɛ́ amóú alapú mu Ɖɛ́, igyi mu atokíhé gyankpapu wá anɛ́to ámu é anɛ́dekumí anɛ́ klɔntó. Anɛ́híé anɛ́tsie anɛ́gyó ekeá Bulu ɔbéha anɛ́ nyankpusa-oyí ánfɛ́ obégyi íwɛ́, ɔbóbwe anɛ́ mu abí. ²⁴ Tsúfɛ́ ɔkpakú anɛ́ su ɔlɔ́ho anɛ́ nkpa. ɓutamakí tóá fúɓu ɔkpa, tóá fuma ɔkpa ɓuteki. ²⁵ Ní anɛ́de tóá anumá ɔkpa kí a, anɛ́tenyá klɔn tsíá gyo mú.

²⁶ Ɖɛ́ Wankíhé amu tetsá anɛ́ anɛ́ pónɔ́. Tsúfɛ́ anɛ́mɛ́yín alíá abókulí Bulu ató, íbégyi mu ansí. Ɖɛ́ ámu onutó tɛ́híé kímí pókólí Bulu ató há anɛ́, ɔun alíá anɛ́ onutó abétalí. ²⁷ Bulu yin ɔhagyíha klɔntó asón. Mú su oyin mu Ɖɛ́ ámu agywun. Tsúfɛ́ Ɖɛ́ ámu tokókólí Bulu há mu ahá alíá Bulu onutó dé mú klé.

²⁸ Anɛ́yin ání Bulu tɛ́há tógyító tɔ́wá alé há mu adwɛ́pó. Amógyí ahá ání mu onutó ɔletɛ́ mu nhíhé ɔnó ní. ²⁹ Tsúfɛ́ ahá amóú Bulu yin yaí ámu a, amú ɔlele. Ahá amóú ɔlele ámu ɔletɛ́ ɔbéé, ɓubélian mu Bi ámu. Fówun mu Bi ámu ɔbóbwe ɔdéhen mu abí tsɔ́tsɔ́tsɔ́. ³⁰ Ahá amóú Bulu yin yaí dodo amu ɔletɛ́. Ahá amóú ɔletɛ́ ámu olotsu ání amú asón da ɔkpa mu ansító. Ahá amóú olotsu ání amú asón da ɔkpa ámu ɔlɔ́wa numnyam.

Yesu Bulu Ɖdwe Ɖwanle

³¹ Amansu anɛ́tráa anɛ́ɓu blí tsú íni íwɛ́? Ní Bulu bu anɛ́ wá á, ma ɔbétalí kúsú líí anɛ́su? Ɖhaa má inu! ³² Bulu mékiná mu onutó mu Bi ámu si há lowu anɛ́ fɛ́é nwunsu. Olesi mu há faan. Nkálí sù ɔmóɔpu ató tráhe fɛ́é tsíá mu Bi ámutó há anɛ́? ³³ Ma ɔbétalí ká asón dínká ahá amóú Bulu lalé ámusu? Bulu lóó? Ekekéke! Mgyí ɔhá ání alatsú anɛ́ ání anɛ́ asón da ɔkpa mu ansító. ³⁴ Ma ɔbétalí há anɛ́ ipón? Ɖhaa má inu! Tsúfɛ́ Kristo Yesu gyí ɔhá ání olobowu há anɛ́, Bulu lókusúá mu tsú afúlitó. Alayó ɔtsie Bulu gyɔ́pɛ́su, ɔde mu kokólí anɛ́ nwunsu. ³⁵ Ma ntée ntó ɔbétalí títi ania Kristonyɔ nsuné ɔdwɛ́to? Asun wunhe lóó, ntée ikplán? Ní ɓudin anɛ́su lóó, ntée akún? Yayá natí lóó, ntée lowu? ³⁶ Tsúfɛ́ ɓɔwanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó beɛ,
“Fú su ɓude anɛ́ mɔ ekekegyéke.

Bude anɛ́ kí fɛ́ akúfa ání ɓapú beya ɔmákpá.”

³⁷ Táme íni fɛ́étó a, ɔdwe amóú Kristo bu ha anɛ́ ámu su anɛ́lagyi ísu dáfá. ³⁸ Tsúfɛ́ nhíé nyin ání tɔ́to méetalí ká ɔdweá Bulu bu ha anɛ́to. Lowu o, nkpa o, Bulu-abɔ́pu o, túmi kugyíkúá ítráa de íwíé gyí ɔsúsú o, atóá íbu nu séi pú múá íbéba o. ³⁹ Tógyítóá íbu ɔsú pú

asɩ ntée ɔsulɔ́w ayasɩ kukukuku méetalí ká ɔdwe ámúbú Bulu ladwé anɩ tsun anɩ Wíe Kristo Yesusu ámvɔ́tɔ ekekekeke.

9

Ahá Ání Bulu Lalé

¹ Mía Kristonyɔ anɩlabwé kule. Mú sv ɔnɔkwali asún ndeblí séi. Ɔɣe Wankíhé dé mí kpa. Mú sv mí klɔn é de mí bláa ání mmedé afunu wa. ² Mí pɩ Israelfɔ sv asún ihíé de mí háan, ahumitiá umeká itin de mí. ³ Ní ibówa alá nénya ulwí, mía Kristonyɔ nsuné béyintá, méni bénya nkpa ání itamatá kúráá á, teki nɔ́pɩ iwɩ há. ⁴ Mí pɩ Israelfɔ gyí ahá ání Bulu léle púbwé mu abí. Amú ɔlele mu numnyam súná. Ɖleka ntam há amú, pú mu mbɩa wá amú ibɩtɔ. Olosuná amú ɔkpa ání bóptswe mu. Ɖlebláa amú tóá alahíé ání ɔbópuhá amú féé. ⁵ Amú léln tsu Israelfɔ anáin akpɔnkpɔntɩ ámvɔ́tɔ. Múá idɔn kúráá á, amótó Kristo amu lébelun ɔsulɔ́w anɩsv. Kanfú letsíá Kristo, (ɔhá ámúbú Bulu ladá mu ofúli amu), ogyi Bulu, ató féésú ogyípú amu bré féétó! Amen!

⁶ Inɩ imosuná ání Bulu asún ámúbú ɔleblí tswɩ amu uméeba mótó. Tsúfé megyí Israelfɔ ámu féé gyí Israelfɔ onutónutó. ⁷ Megyí Abraham abí féé gyí mu abí onutó. Tsúfé Bulu lébláa Abraham ɔbéé, “Isaktɔ fú abí-aná bédalu tsu.” ⁸ Inɩ lósuná ání megyí ahá ání botsú Abraham abí féétó gyí Bulu ahá. Abraham abí-aná ámúbú Bulu léhie há mu amu nkule gyí Bulu ahá. ⁹ Tsúfé tóá Bulu léhie Abraham gyí, “Néyinkí bá ofíéba sesebre. Néba a, fú ká Sara lakwí obiyímbi.”

¹⁰ Megyí inɩ wule. Rebeka lókwí atabí há anɩ náin Isak. ¹¹ Táme bréá ɔmɔkónyá kwí amú, abudan bi yilé ntée lalahɛbwe á, Bulu lébláa Rebeka amú iwɩ asún. Bulu lóbwe mú alɩ, méni ibósuná anɩ ání ɔkpa ámúbú ɔtɔtsɔn mósú hɔ ahá ámu umená anɩ bwéhésú. Mboún una mu nkule pé apé pú alíá ɔtelé mu ahásv. ¹² Asa Rebeka ɔbókwí nyebí ámu a, Bulu lébláa mu ɔbéé, “Ɖdéhen obósum ɔkusu.” ¹³ Fé alíá bɔwanlín wá Bulu asun wanlínhé amvɔ́tɔ beɛ, “Ntɔ́dwe Yakob dɔn Esau.”

¹⁴ Séi á, nkáli abéblí? Abéblí aníaa, Bulu asún meda ɔkpa lóó? Ekekekeke! ¹⁵ Tsúfé Bulu lébláa Mose ɔbéé, “Ahá ání nówun amú nwe á, amú nówun nwe. Amúá nahíéá négyi buale a, amú négyi buale.” ¹⁶ Mú sv megyí ɔha apé ntée mu nsiwa Bulu teki. Mboún mu onutó nwewúun igyi. ¹⁷ Bɔwanlín wá Bulu asun wanlínhé amvɔ́tɔ beɛ, Bulu lébláa Egyipte owíe Farao ɔbéé, “Atoku anyɔ ánfɩ sv neyaí fú iwíe, alíá nótson fɩsv lé mí túmi súná, pú alíá ɔyító ahá féé bónu mí dá, kanfú mí.” ¹⁸ Inɩ sv ní Bulu ɔhíé ání obówun ɔku nwe á, otowun mu nwe. Ní ɔhíé ání ɔbéha ɔku ɔbówa klɔntɔ odwin é á, ɔtehá mu ɔtɔwá klɔntɔ odwin.

Bulu Ɖblónya Pú Mu Ahá Nwewúun

¹⁹ Mlɩtɔ ɔku ɔbéfité ɔbéé, “Ní alɩ igyi ní mú á, ntogyi só Bulu dé nyankpɩsa ipón ha? Ma ɔbétalí tin Bulu ɔkpa?” ²⁰ Táme nde mlɩ fité mbéé, fúgyi ma ání féle Bulu ilá? Ɖlɔ ɔbétalí fité mu ɔpwepú ɔbéé, “Ntogyi sv fapwé mí alɩ?” ²¹ Alíagyíalíá igyi á, ató ɔpwepú tɔ́pú obón pwé tóá odeklé. Ɖbétalí pú obón ipin kule pwé nlonɔ́. Ɖbópu kule bwé ɔlɔ nu ntsu, kpá nsúó wá kuletɔ.

²² Alɩ kén igyi há Bulu ní. Ɖbu ɔkpa lé mu ɔbló súná, méni ahá bówun mu túmi. Táme ɔlehie nyá klɔn há ahá ámúbú olenya ɔbló amúsú amu. Teki ulɔfɩn ání ɔbéhi amú. ²³ Bulu bu ɔkpa lé mu numnyam kpɔnkpɔntɩ ámu ɔwan ahá ámúbú ɔlele yáí ání obówun amú nwe, ɔwa amú numnyam amusu. ²⁴ Anigyí ahá ámúbú ɔlele yáí ámu ni. Megyí Yudafo nkuletɔ ɔlele ahá. Ɖlele ahá ání bomegyí Yudafo aku é. ²⁵ Bulu léblí mu ɔnósú ɔtɔ́pú Hosea ɔwolútó ɔbéé,

“Néti ahá ámúbú teki bomegyí mí ahá ámu mí ahá.

Ahá ámúbú teki ntamakle amú asún ámu ɔbóbwe mí adwepú.

²⁶ Ɖtíné ámúbú teki nebláa amú mbéé, ‘Megyí mí ahá mlgyí’ ámu a, unɩfɔ néti mbéé, ‘Bulu Ɖkɩankpapu abí’ ní.”

²⁷ Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú Yesaia lókpɩlun bláa Israelfɔ ɔbéé, “Ní Israelfɔ bekléí fé ɔpu ɔnó sv kúráá á, amótó ahá kpalobí pé nóhɔ nkpa. ²⁸ Tsúfé ɔbɩsasv anɩ Wíe obégyi ɔyító ahá féé asún, búá mú wankláán.” ²⁹ Tsúfé Bulu ɔnósú ɔtɔ́pú Yesaia légyankpá wanlín wá Bulu

asun wanlínhé amuto obée, “Ní mí Wíe Bulu, túmi fée Owíe mési aní abí-aná aku yáí á, teki aní fée abéhu fé Sodom múa Gomorafó.”

Israelfó Bulu Máhogyi

³⁰ Nkálí anidéblí ngya? Anidéblí anaa, ahá ámúbú bumegyí Yudafó ámu buməbə mbódí kuku, asa Bulu léha amú asu! Hógyi sù benya mú. ³¹ Táme Israelfó ámúbú amú ansí lere, bude mbla ámusu gyí, Bulu əha amú asu ámu bumetalí. ³² Ntogyi su? Tsúfé bumere ansí pú hógyi dúnká mú. ləbwe amú fé mbla ámusu gyísu Bulu əbótsun ha amú asu. Ínu su bosutiín “Ibwi ámúbú itelé ahá dá” ámusu dida kpla. ³³ Ibwi ánti iwí asún bəwanlín wá Bulu asun wanlínhé amuto bee,
“Bulu obée, ‘Mlukí!

Ndepu Ibwi* tswi Sion wúluto.

Ahá bósutiín ibwi ámusu dida.

Péli méekitá əhagyíəha aní ələə mu gyi.’ ”

10

¹ Mí apíó, tóá ntekle mí kluntə, pú mpái aní ndeəbə gyí, Bulu əbóə mí ahá Israelfó. ² Nétalí gyi amú iwí adánsie mbée, amú ansí lahíé pé Bulusúm iwí, táme bumeyín əkpa aní bótsun mósú súm mu wankláán. ³ Tsúfé bumeyín əkpa aní Bulu tətsun mósú há ahá asu. Mú su beyurí iwí bude amú əkpa dunká, méni bėgyi asu Bulu ansító. Mú alí su bumeba iwiasí há əkpa ámúbú Bulu tətsun mósú há ahá asu ámu. ⁴ Ənəkwali amu gyí, Kristo lómo Mose Mbla ámu fée ənó. Mú su əhagyíəha aní ələə mu gyi obėgyi asu Bulu ansító.

Nkpaəə Bu Inu Há Əhagyíəha

⁵ Mose lówanlín tsú əhagyíəha aní əteki mbla ámu aní mósú Bulu əbótsun tsu mu aní mu asún da əkpa iwí obée, “Əhagyíəha aní otegyi mbla ámusu əbótsun mósú nyá nkpa.”

⁶ Táme hógyisú butətsun gyi asu Bulu ansító. Bulu asun wanlínhé amu léblí obée, “Máfíté iwí fee, ‘Ma əbóə yó əsúsú?’ ” (Fefíté alí á, ilosuná aní fógəpu Kristo tsúa əsúsú ba.)

⁷ Ntéé fíté iwí fee, “Ma əbəkplí yó əsulúb ayasi?” (Fefíté alí á, ilosuná aní fógəpu Kristo tsúa afúlitə ba.)

⁸ Mboún asún aní Bulu asun wanlínhé amu léblí gyí, “Bulu asún ámu ima ífó fú wá. Ibv fú ənótó, Ibv fú kluntə dodo.” Asún ámu gyí hógyi asún ámúbú anidéblí ámu nu.

⁹ Ní fobwíí ənó blí fee, “Yesu gyí aní Wíe,” fəpú fú klun fée hogyi aní Bulu lókusúa mu tsú afúlitə á, Bulu əbóə fu nkpa. ¹⁰ Tsúfé uklun əha təpúə Kristo gyi. Fówun Bulu obótsu mu aní mu asún da əkpa. Ənó é əha təpúə obée, Yesu gyí mu wie, méni Bulu əbóə mu nkpa.

¹¹ Alí kén Bulu asun wanlínhé amu léblí obée, “Péli méekitá əhagyíəha aní ələə mu gyi ekekeke” ní. ¹² Ínu su imefáhun aní Yudayin fugyi, ntée fumegyí Yudayin. Tsúfé owíe əkule pé así amú fée bəb. Əbópu mu yiləbwe gyi ahá aní bosu kpolí mu fée buale.

¹³ Alí kén Bulu asun wanlínhé amu léblí obée, “Əhagyíəha aní otosu kpolí aní Wíe obénya nkpa” ní.

¹⁴ Táme nkálí bétalí su kpolí əhá aní buməə mu gyi? Nkálí bétalí hə əhá aní buməkónú mu iwí asún gyí? Nkálí bónu mu iwí asún ní əhaa méda mú əkan súná amú? ¹⁵ Nkálí bétalí dá mú əkan súná amú, ní buməkúwá amú? Bulu asun wanlínhé amu léblí obée, “Ihíé bu akíle aní fówun aní əha əbá beda Bulu asun wankláán əkan!” ¹⁶ Táme megyí Israelfó fée lóə Bulu asun wankláán ámu. Tsúfé Bulu ənósú ətəipú Yesaia lówanlín wá mu əwolútó obée, “Mí Wíe, əhaa móə aní asun blíhé amusu gyi.” ¹⁷ Táme asun wankláán ámu téhá butohogyi. Ina Kristo asún ánti blísú ahá butonú mu asún. Mú nu sù ahá butəə mu gyi.

¹⁸ Mbée, bee nú bumənu asún ámu? Bonu! Tsúfé Bulu asun wanlínhé amu léblí obée, “Amú əme lawíé əyító fée,

ámú asún é lawíé tsútsúútsú.”

¹⁹ Ntráa fite. Israelfó bumənu mu asún asi? Múá Mose lébláa amú gyankpapu gyí,

“Bulu obée, ‘Nópu əmá aní bumegyí Israelfó wá mli ansipepe.

Nóyulá əmá mímláəe púwá mli əbló.’ ”

²⁰ Bré bámbátó a, Yesaia lówa klun bláa amú obée, “Bulu obée,

* 9:33 Ibwi ámu gyí Kristo.

'Ahá ání bumedé mí dunká lémentí mí.

Ahá ání bumefité mísú nele iwí òwan súná.' ”

²¹ Táme Israelfo ámu mú á, Bulu léblí amú iwí asún òbéé, “Íniá natéí ibitò bré fée ání nóho amú atúu ó á, butráa bude asotò-ònlun wa. Bumedé mí bu.”

11

Bulu Israelfo Nwewúun

¹ Nde mli fité mbée, mú sv Bulu lakíná mu onutó ahá léle? Ó-o! Mí onutó ánfí óó Israelyin ngyi. Abraham abí-anátó notsú. Benyamin abusuantò obí ngyi. ² Megyí bée Bulu lakíná mu onutó ahá amúbú òlele amú yáí ámu. Mlikaun alí amúbú Bulu asún wanlínhé amu léblí tswi òbéé, Bulu ònósú òtáíró Elia lékla Israelfo iwí asún súná Bulu amusu. ³ Òbéé, “Mí Wíé! Israelfo bamó fú ònósú atáíró fée. Babwíé fú afòdié-asubwi é fée. Ulasí mí nkukónú nkule. Budekléá bómò mí é.” ⁴ Bulu léha Elia mbuai òbéé, “Ó-o! Megyí fú nkule lásí. Tsúfé nalé ahá mpím-sienó (7,000) ání bumòkútswe òkpí Baal* kí há mí iwí.” ⁵ Alí ígyi nde nke ánfító é ní. Bulu lawá awitòle lé Israelfo kpalobí aku yáí. ⁶ Ní alawá awitòle lé aha aku á, múmú itráa megyí òha bwehé sv òbéle mu. Tsúfé ní ina ahá bwehésú mú á, teki mu awitòle amu ilesian.

⁷ Mú nkálí ilegyí? Israelfo ibi meda itó amúbú bepe ansí budedunká ámu. Amútó ahá kpalobí akvá Bulu léle yáí nkule ibi léda mú. Òleha atráhe bowa asotò-ònlun bréá òde ahá ti. ⁸ Bulu asún wanlínhé amu léblí òbéé, “Bulu léha òlelun amú òwólí. Mú sv bótú nde bumetálí pú amú ansíbi wun ató, pú amú asu é nú asún.” ⁹ Owíé Dawid é léblí òbéé, “Amú òdwe ogyíkpa íbwée mpósa abuda mótó. Íbwée agbláa, ikpa kita amú.

Íbwée ima, abusrei dida mótó, íbwe isubití ha amú.

¹⁰ Ansító iklún amú, méni buméetra wun ató.

Ha abutsia ipiantò bré fée.”

¹¹ Mú sv ntráa ndefité mbée, Yudafò basréi dida, buméetalí trá kusó? Ekkekéke! Amú lakpan sv Bulu lóhò ahá ání bumegyí Yudafò nkpa. Fówun ure amú ansí. ¹² Séi á, anyin ání Yudafò lakpan sù òmá fée banya atò wankláán. Amú dida lawá labi há ahá ání bumegyí Yudafò. Ní belányá nkpahóó mú á, múmú labi ání ahá ání bumegyí Yudafò bénya ima blító.

Ahá Ání Bumegyí Yudafò Nkpahóó

¹³ Ahá ání mlumégýí Yudafò, mli nde asún ánfí bláa ngya a. Kristo sumbí òyòpú ngyi. Òlòwa mí sumbí mli wá. Mí gymagyihe legyi mi ansí. ¹⁴ Fíalí nétalí há mí ahá Yudafò ansí bépe, fówun Bulu obénya òkpa hò amútó aku nkpa. ¹⁵ Bréá Bulu lédamlí òma há Yudafò á, òleha òmá atráhe fée bòbwe Bulu anyawíe. Ní igyi alí mú á, brégyíbréá Bulu òbòhò amú é á, íbòbwe fé afúli fée bakúsú tsú afúlito.

¹⁶ Ní belé tókutò gyankpapu há Bulu igyí a, múmú itó ámu fée igyi mu kle. Ní Bulu bó oyí nlín á, idesuná ání oyí ámu abámbi é igyi mu kle. ¹⁷ Bekpalí oyí bámbi pú bambá tsá músú. Yudafò gyí oyí ámu. Mli ahá ání mlumégýí Yudafò gyí bámbi bambá amúbú bapú betsa músú ámu, méni mlénýa oyí ámutò ntsu wankláán ámu kv. ¹⁸ Mú alí sv á, mlumákí mlíaa mli òn oyí ámu onutó abámbi amúbú Bulu lékpalí lé ámu. Mlumátsu iwí amú ansító, tsúfé oyí ámu nlín tamanu ntsu lé mlitò. Mli mboún tonu ntsu lé mótó pòdan.

¹⁹ Fíalí mli aku mléblí mlíaa, “Bekpalí abámbi amu, méni aní é abénya oyíkpa.” ²⁰ Ibo mótó alí. Itsú alíá Israelfo bumohogyi sù Bulu lékpalí amú tsítsá. Mli é mli hógyi sù Bulu lapú mli tsá músú. Mú sv mlumáha nwuntò iwa mli òdwe. Mlíha ifú ikta mli. ²¹ Tsúfé Israelfo amúbú bugyi oyí ámu onutó abámbi kóráá bòbwe lakpan, Bulu lébití amú isu, mú mli? ²² Séi á, mlilawun ání Bulu bu awitòle, táme mu asún bu ònlun. Òbu ònlun ahá ání badida hógyitasu. Táme alawá awitòle há mli. Òbòwa awitòle há mli ní mli ansí òn musu. Ní megyí alí á, òbébití mli isu mli é. ²³ Táme ní Yudafò amúbú besi mu hógyi amu beyinkí bòhò mu gyi a, Bulu òbélapú amú tsá oyí ámusu. Tsúfé òbu túmi ání obéyinkía amú tsá.

²⁴ Mli ahá amúbú mlumégýí Yudafò ámu mú á, oyí laláhe bámbi mlígyí, bəpu mli tsá oyí

* 11:4 Baal gyí òkpí òkvá ahá amúbú begyankpá tsíá òsulúv amusu asa Israelfo beba betsiá unu ámu bosúm.

ámúsv. Teki uma unu alí. Israelfọ mú á, oyi wankláán ámu onutọ abámbi bugyi, bekpali amú tsítsá. Mú sv amú yinkía yi mú yintisv mọ́wa onlun há Bulu.

Bulu Towun Ahá Fée Nwe

²⁵ Mí apió, asun ɣáínhé ku bu unvá ndekléá mlibí, méní mliméeki mli iwí aní mliétun ansí dubi. Asún ámu gyí, Yudafo ámu aku bubu asvto-onlun. Bówa asvto-onlun alu bafun bréá Bulu lahá ahá aní bumegyí Yudafo fée baba mu wá. ²⁶ Mú ɔma a, Bulu ɔbóhọ Yudafo fée nkpa. Bulu asún ámu léblí ɔbéε, “Sion wúlutọ Nkpa Ọhọpu amv ɔbélun tsu.

Ọbéba beha Yakob abí-aná fée bési lalahε bwε.

²⁷ Íni gyí ntam aní néka há amú bréá néle amú tsú amú lakpantọ ní.”

²⁸ Íniá Yudafo ámu bumọhọ asun wankláán ámu sv gyi sv á, be mlí Bulu alupó, méní ibówa labi há mli amú mlimégyí Yudafo ámu. Táme íniá bugyi ahá aní Bulu léle sv a, amú anáin sv otekle amú asún. ²⁹ Ní Bulu ɔlé ɔku ntée ɔpọ mu atokiehé há ɔku á, ɔtamatráa tse mu agywun. ³⁰ Bré kvto á, mli ánfí mlimégyí Yudafo ánfí mlimóbu Bulu. Táme séi á, Yudafo bumédé Bulu bu. Mú sv Bulu lawun mli nwe. ³¹ Alí kén Bulu ɔbéba bowun Yudafo amú bumédé mu bu ámu é nwe fé alí alawun mli nwe ní. ³² Tsúfé Bulu lótsu mú aní ahá fée bubu asvto-onlun, alí ibóbwe obówun amú fée nwe sv.

Mliha Akánfu Bulu

³³ Ọo, mliki Bulu awitọle wole! Mu nyánsa pọ mu asúnbi ma ɔka! Ma ɔbétalí bí mu ɔkpa pọ mu asúngyítọ? ³⁴ Bówanlín wá Bulu asun wanlínhé amvto beε, “Ma yín aní Wíε nwuntọ?”

Ma ɔbétalí súná mu asún? Ọhaa má unv.

³⁵ Ma lápọ tọku há mu, ɔde ɔkpa kíá ɔbélaka mu ikọ?”

³⁶ Bulu lóbwe tógyítọ. Mubú tógyítọ. Tógyítọ bu unv há mu. Kanfú ibwée mu kle bré féeétọ. Amen!

12

Tsiátọá Butọpúsum Bulu

¹ Íniá Bulu híε ɔde aní nwe wúun alí sv á, mí apió, nde mli kokóli mbée, mli pu mli iwí fée ha Bulu mli nkpatọ. Ibwée fé igyí ahatọ wankíhé ha mu. Íni gyí osum aní itsú klvntọ, ilegyi mu ansí ní. ² Mlimáha ɔsvlúbv anfvsv atsiábi igyi mli sv. Mliha Bulu ɔtse mli agywun, iha mli tsiátọ itse. Fówun mlétalí bí aní Bulu apé bu alé, ibv ɔdwe, ɔlɔfun.

³ Bulu agyómá amú alawá awitọle púhá mí ámu sv nde mli to okugyíku bláa mbée, ọhaa máki mu iwí dáfá alí agyi. Ọhagyíọha ɔbá ansí asi, ɔki aní ɔmọdun hógyi amú Bulu lapúhá mu amv. ⁴ Nyankpusa-oyí iwí atọ aní fée anigyí. Ntobí amvto kugyíku bu mú gyuma aní itegyí nyankpusa-oyí ámu sv. ⁵ Alí kén ibv mótọ aní anítsó, táme ania Kristonyọ anilabwé ɔsvlúbv ɔkule ni. Mú sv anigyí ntobí ɔtsan-ɔtsan aní anítsátsáa abasu, anilóbwe ɔsvlúbv ɔkule amv. ⁶ Bulu atokiehé amú ɔleha aní ámu ina ɔtsan-ɔtsan. Ilehían aní aní fée abọpu mu atokiehé ámu yó agyómá atọ amú ɔleha aní ámu ɔnó. Mú sv ní ɔku atokiehé gyí Bulu ɔnó asúnblí á, ɔhá ámu ɔbwée mú alí mu hógyi losuná mu. ⁷ Ní ɔku klé gyí mu aba ahógyipv bú a, ɔbú a amú. Ní ɔku klé gyí atọ suná á, osúna mú. ⁸ Ní ɔku klé gyí ahá atetọ-onlun wa á, ɔwá ahá atetọ-onlun. Ní ɔku é klé gyí atọ kie á, ɔlé iwto okie mú. Ní ɔku klé gyí ahá ɔnó lí á, ɔwáa nsi ɔbwe mú. Ní ɔku klé é gyí ahá nwe wúun a, ɔbwée mú ɔdweto.

⁹ Mli dwe ahá tsu mli klvntọ. Mlikisi lalahε kugyíku. Mlikita yilébweto kínkínkín.

¹⁰ Mliha mli ansí ipε mli aba Akristofọ dwesv, amlibu aba wankláán. ¹¹ Mlimáha mli nsiwa bwé atọ ɔnó iba asi. Mliha Ọhε Wankíhé amv ɔwa mli ɔwvnlín, amlisum aní Wíε. ¹² Mli ɔkpakí amv sv mli nya ansigyí, amlilu kínkín mli ipiantọ. Mlibọ mpái bré féeétọ. ¹³ Mlibva mli aba Bulu ahá aní bubu ikplántọ. Mliyiri iwí họ afọó.

¹⁴ Mliyula ahá aní budin mli sv. Mliyula amú, mlimálwí amú. ¹⁵ Ní aku bude ansigyí nya á, mli amónyọ mli nya ansigyí. Ní aku budesú é á, mli amónyọ mli sv. ¹⁶ Mli fée

mlɩtsia wankláán. Mlumátsu iwɩ. Mlɩpu iwɩ manta ahá ání ahá butamabú amó. Mlumáki mli iwɩ ání mlɩdɩn akɩ.

¹⁷ Ní ɔku ɔpó lalaha gyi mli á, mlumápu lalaha ká mu ikɔ. Mlibɔ mbódí amlɩbwe tóá ibu aléá ahá fée bótsulá dínká músú. ¹⁸ Alíagyíalíá igyi mli mú á, iwilwii itsía mli ɔhagyíɔha nsiné. ¹⁹ Mí apíó adwepú, mlumápu lalaha ká mli aba ikɔ. Mlɩsi tógyító ha Bulu. Tsúfé bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ bɛɛ, “Bulu ɔbéɛ, ‘Mí, mli Wíe téká ikɔ. Mí ɔbéka ahá akɔ amó lakpan su.’ ” ²⁰ Bulu asun wanlínhé létrá blí ɔbéɛ, “Ní akún de fú olupú á, ha mu ató gyi. Ní ɔmɛwóli de mu a, ha mu ntsu onu. Ní fɔbwé mú ali á, íbéha péli békítá mu ɔbétse.”* ²¹ Mlumáha lalaha igyi mli su, mboún mli bwe yilé púgyi lalahesu.

13

Iwiasibá Ha ɔmá Akpapó

¹ Ilehían ání ɔhagyíɔha ɔbéba iwiasɩ há ɔmá akpapó. Tsúfé Bulu téhá ɔmá akpapó túmi. ɔmá akpapó ɔkuku má unvá megyí Bulu léyaí mu. ² Íni su ní ɔku ɔkósú líí ɔmá akpapó ɔkusu á, alakósú líí Bulu túmisu. Mú su ɔhá ámu dé isubítí klé ha iwɩ. ³ Tsúfé ɔmá akpapó bumegyá yilé abwepú, lalaha abwepú bugya. Mú su ní fumedékleá fɩnyáa ɔmá akpapó ifú á, múmú bwe yilé abukanfu fú. ⁴ Bulu osúmbi ɔhagyíɔha ání bapú mu yáí ɔmá ɔnó gyi. Mli yilé su buɔe agyómá yɔ. Táme ní ɔku dé lalaha bwe á, múmú obénya amó ifú, tsúfé bubu ɔkpa bítí ahá isu. Bulu asúmbi bugyi, ɔleha amó ɔkpa ání bubítí lalaha abwepú isu ha mu. ⁵ Íni su ɔhagyíɔha ɔbá iwiasɩ ha ɔmá akpapó. Megyí bɛɛ buɔe ifú nya ání bébítí amó isu nkule su. Mboún amó klun dé amó bláa ɔbéɛ, ilehían ání bóbu amó.

⁶ Íni kén sù ilehían ání mléka tswitswi é ní. Bulu asúmbi ɔmá akpapó bugyi. Bapú amó bré fée buɔe ɔmású kí. ⁷ Mlika ikɔ kugyíkúá idun mli su. Mlika tswitswi múa lampóo. Obú ɔkpasu á, mlibu amó fée. Ní igyi kanfú é á, mli kanfu amó fée.

Abadwe

⁸ Mlumákitá ɔhaa ikɔ dun mli abadwe. Ní ɔku dé mu aba dwe á, ɔde mbla ámu féesú gyi. ⁹ Mose Mbla ámu léblí ɔbéɛ, “Mátɔ mbua.” “Mámɔ ɔha.” “Máwi ató.” “Mápe ansi fú ba atósú.” Íni pú mbla tráhe amu fée nwun gyi mbla kule ámuú ileblí ɔbéɛ, “Dwe fú bá fé fú iwɩ” ámu. ¹⁰ Ní ɔku dé mu ba dwe á, ɔmóɔpu lalaha gyi mu ekekekeke. Íni su ɔhá ání ɔɔɔdwe mu aba lagyi mbla ámu féesú.

¹¹ Mli onutó mliyin bré oduátó anibu. Bré lafun ání mlétsinkí, tsúfé anɩ nkpahóo lafun ta dun bré ámuú anilégyankpá hɔ Kristo gyi amu. ¹² Onyé detsúun, ɔyí lake ta. Mú su mliha asi oklúntɔ bwehé fée bwe, atsu anɩ ɔyi kehetɔ akótó tsan. ¹³ Mliha anɩ tsíátó ibwe fé ahá ání butsie wankitɔ. Mlumáha ayinta anɩ bré yetsiá ɔdwe ogyíkpa, anidé atɔ dedé gyi, anidé ntá núu bu. Anumáwa atsi múa ayin asún. Anumáwa ɔnsípe, anumátre kó. ¹⁴ Mboún mlɩpu anɩ Wíe Yesu Kristo tin mli iwɩ. Mlumátrá tsiá tsiátó dada amóú mli ɔwóli laláhe tekle amu.

14

Akristofɔ Ilále ɔkpa Laláhesu

¹ Mli hɔ mli aba Akristofá buma ɔwunlín hógýitɔ wa mlɩtɔ. Ní bɛɛ tɔku bu alé ntée ima ale a, mlumágyi amó nwéɛn. ² ɔku lóhogyi ání ɔbu ɔkpa gyi tógyító, táme ɔku é hógýi ɔnó ima ɔnlun. Mú su ɔtamagyi iye. ³ ɔkpa má unvá ɔhá ání otegyi tógyító ɔbéle ɔhá ání ɔtamagyi tɔku ulá. Ali kén ɔhá ání ɔtamagyi tɔku é ɔmále ɔhá ání otegyi tógyító ulá ní. Tsúfé Bulu lahɔ amó. ⁴ Fúgyí ma ání féha ɔku osúmbi pón? Mu wie nkule pé búu ɔkpa ání ɔbéblí ɔbéɛ, ɔtsie wankláán ntée ometsie wankláán. ɔbétalí tsiá wankláán, tsúfé Bulu ɔbétalí há mu obétsiá wankláán.

⁵ ɔku ɔbétalí blí ɔbéɛ, eke ku dun mú aba, ɔku é ɔbéblí ɔbéɛ nke ámu fée igyi kule. ɔhagyíɔha ɔyó mu kluntɔ wankláán, ɔtsu múa ibu alé. ⁶ Ní ɔku ɔlé eke ɔku ɔbéɛ igyi eke yilé á, ɔde músú gyi putsú Bulu fúá. Ní ɔku é tegyi tógyító á, ɔde mú gyi putsú anɩ Wíe fúá. Ní ɔku é tamagyi iye a, mu é ɔde mú kisi putsú anɩ Wíe fúá. Tsúfé amó fée butedá Bulu ipán

* 12:20 Igyi fé fakpá ogyá wóli mu ɔtántra.

mósú. ⁷ Anitɔ ɔhaa métsíe nkpa há mu iwɪ, anitɔ ɔkuku é móowu há mu iwɪ. ⁸ Ní anitsie nkpa á, anitsie ha anɪ Wíe. Awú é á, anɪlawú há mu. Mú su ní anɪlawú o, anitsie nkpa o, anɪ Wíe bú anɪ. ⁹ Tsúfɛ Kristo lówu, yínkí kúsú ba nkpatɔ, ménɪ ɔbóbwe akɪankpapu pú awupú fɛé Owíe. ¹⁰ Ínɪ su imehián ánɪ fɛha fú bá ipón ntée fɛkɪ fú bá ansítɔ kótíkótí. Tsúfɛ anɪ fɛé abéyélí Bulu ansítɔ, obégyi anitɔ okugyíɔku asún. ¹¹ Bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ beɛ, “Anɪ Wíe Bulu ɔbéɛ,
‘Nanyá mbu nkpa ánfɪ á,

ɔhagyíɔha ɔbéda akpawunu mí ansítɔ;
ɔhagyíɔha ɔbéle blí ɔbéɛ, Bulu ngyi.’ ”

¹² Mú su anitɔ okugyíɔku ɔbéle mu asún ɔnɔ Bulu ansítɔ.

Máha Fú Bá ɔdida Mu Hógyito

¹³ Mú su mliha asi aba ɪlá ɪɛ. Mboún abwée agywun ánɪ anumóɔbwe tɔtɔá ɪbéha anɪ bá ɔkuku méesréɪ ntée dɪda. ¹⁴ Séi ɪniá namlɪ Okristoyin su nabí ánɪ atogyiɛ kuku má unvá mu iwɪ metun. Táme ní Kristoyin ɔku lóhógyi ánɪ tɔku iwɪ metun a, múmú mu wá mú iwɪ metun. ¹⁵ Ní fútegyi tɔku, ɪde fú bá háan a, múmú fú bwehé medé ɔdwe suná. Máha fú atogyiɛ iha fú bá ánɪ Kristo lówu há mu ɔfwɪ. ¹⁶ Mú su máha tɔá fuyin ánɪ ɪbu alé ɪbwe tsítsa ahá ansítɔ. ¹⁷ Tsúfɛ Bulu iwíegyi ámu imegyí atogyiɛ ntée atonuhe asún, mboún yilébwe, iwilwii pú ansigyí ánɪ itsú ɔɣe Wankíhé amutɔ asún igyi. ¹⁸ ɔhagyíɔha ánɪ otosúm Kristo ɔkpa ánfɪsu á, mu asún tegyi Bulu ansí. Ahá é butobú mu.

¹⁹ Ínɪ su mliha anɪ ansí ɪpe tɔá ɪbópu iwilwii ba, ɪbówa apíó aba ɔwɔnlín hógyitɔsu brégyíbré. ²⁰ Májintá Bulu gyumagyiɛ fú atogyiɛ su. ɔkpa bu unvá abétalí gyi tógyítɔ, táme ní ɔku dé tɔá ɪbéha mu ba ɔbóbwe lakpan bwe mú á, ɪma ale. ²¹ Ní ɔku tamagyi iye ku, ntée nu ntá ntée bwé tɔá ɪbéha mu ba ɔbéɪda á, ɪbu alé. ²² Mú su tógyítɔá fohogyi tsu ntobí ánfɪ iwɪ á, ha mú ɪbwe fúá fú Bulunyo nsiné asún. Ní ɔku opúni medé mu tsíí mu bwehésú á, múmú ɔkláa lawá mu ogyá. ²³ Táme ní mu klun medí mu asɪ mu atogyiɛ ku gyí su, ogyi mú á, Bulu lahá mu ipón dodoodo. Tsúfɛ mu ató ámu gyí melí hógyisu. Tógyítɔá ɔha mópɪ hógyi bwé igyi lakpan.

15

Ahá Ansísú Ató Bwe

¹ ɪlehián ánɪ anɪ ahá ánɪ anɪ hógyi ɔnɔ bu ɔnlun abénya klun há ahá ánɪ amú hógyi ɔnɔ ɪma ɔnlun. Megyi tɔá ɪletsíá anɪ wɪle abóbwe. ² ɪlehián ánɪ anitɔ okugyíɔku ɔbóbwe tɔá ɪbu alé há mu ba, ménɪ ɪbéha mu ɔbédan hógyitɔ. ³ Tsúfɛ Kristo kóráá móbwe tɔá mu onutó otekle. Mu iwɪ asún bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ beɛ, “Asiabí ámutú besia fú ámu fɛé ɪlebedinká mísú.” ⁴ Asún kugyíkúvá bɔwanlín wá Bulu asun wanlínhé amutɔ tsú titutɪ a, bɔwanlín mú ánɪ ɪbósuná anɪ ató, wá anɪ atetɔ-ɔnlun, atomi ɪu kínkíínkín. Fówun abénya klun kɪ ɔkpa ha ató ámutú anɪ ansí dɪn músú ámu. ⁵ Bulu téhá ahá butenyá klun. Mutówá ahá atetɔ-ɔnlun. Nde mu kulí mbée, ɔhá amɪbwe kule, fé alíá Kristo Yesu lósuná anɪ. ⁶ Ínɪ ɔbéha mli fɛé mlópu ɔme kule kánfú Bulu, ogyi anɪ Wíe Yesu Kristo mu Sɪ ámu ni.

Ahá Ání Bɔmegyi Yudafɔ Asun Wankláán Bláa

⁷ Ínɪ su mliha aba atúu fé alíá Kristo lóhɔ mli, ménɪ ɪbówa Bulu numnyam. ⁸ Tsúfɛ nde mli bláa mbée, Kristo labwé Yudafɔ osúmpú, ménɪ ɪbósuná ánɪ Bulu obégyi mu tó ámutú ɔleɣe amú anáin amusu. ⁹ Kristo léba, ménɪ ahá ánɪ bɔmegyi Yudafɔ bétɪ Bulu ɪdayilé, nwe ámutú olowun amú ámu su. Fé alíá Bulu asun wanlínhé amu ɪleblí. Asún ámu gyí, “Anɪ Wíe Bulu, ɪnɪ su nówa fú numnyam ahá ánɪ bɔmegyi Yudafɔ ansítɔ.

Nówa ɪlu kánfú fú.”

¹⁰ Bulu asún ámu létrá blí ɔbéɛ,
“Mli ahá ánɪ mlimégyi Yudafɔ, mliá Bulu ahá mɪnya ansigyí!”

¹¹ Bétrá wanlín beɛ,
“Ahá ánɪ mlimégyi Yudafɔ fɛé, mlukanfu anɪ Wíe Bulu.

ɔmá fɛé abí, mlukanfu mu.”

¹² Bulu ɔnɔsú ɔtɔípó Yesaia é léblí tswɪ ɔbéɛ,

“Ɔha ɔku ɔbɛlun tsu anɩ nain Yisai* abí-anátó.
Mu obébegyi iwíe ahá aní bomegyí Yudafɔsu ní.
Mvsó bédunká ansí ní.”

¹³ Buluá buteki ɔkpa há ogyi. Nde mu kokóli mbée, ɔhá iwɩ lwii mli, ansí igyí mli amlhɔ mu gyi. Mu Ɖɛ Wankíhé ɔháa mli túmi, ménɩ mu ɔkpakú móɔkpon mli.

Tɔ́á Svá Paulo Léle Iwɩtɔ Wánlín Ató Alɩ

¹⁴ Mí apíó Akristofɔ, mí onutó nhíe nyin aní aha wankláán mligyí, mliabí asón tsɔtsɔtsɔ, mlétalí tóí kplá aba. ¹⁵ Táme nawá klɔn nhíe nde mli asón bláa ɔwolú ánfɩto pókáin mli. Tsúfé Bulu lawá awɩtɔle pú agyómá ánfɩ wá mí ɩbitɔ ɔbée mbwée. ¹⁶ Múgyí, mbóbwe Kristo Yesu osúmbi ahá aní bomegyí Yudafɔtɔ. Mú sv nde osum agyómá ánfɩ yɔ fé Bulu igyí ɔhapú. Nde ahá ámúbú bomegyí Yudafɔ ámu Bulu asun wankláán ámu bláa, ménɩ bémlí igyí aható aní Ɖɛ Wankíhé latin mú iwɩ, ilegɩ Bulu ansí. ¹⁷ Ínɩá mía Kristo Yesunyo anɩlabwé kule sv á, mbu ɔkpa tsú iwɩ agyómá ánfɩ ndeyɔ há Bulu ánfɩ sv. ¹⁸ Tsúfé mméetalí blí asvansu tsíá atóá Kristo latsun mí asun blíhé pú mí bwehésú bwé ahá aní bomegyí Yudafɔtɔ, ménɩ bóbu Bulu. ¹⁹ Ina ofúla múa osúna amúbú nɔbwe Bulu Ɖɛ ámu túmitɔ ámusu netalí dá Kristo asun wankláán ámu féé ɔkan, tsú Yerusalem alu yédalɩ Iliriko ɔsulósu. ²⁰ Tɔ́á ɩɩn mí klɔnsu bré féé, ndekléá nóbwe gyí, nénatí dá Bulu asun wankláán ámu ɔkan ntínéá bumɔkúnúá nú Kristo asón kɩ. Mmedékléá nótúá ɔku gymagɩhesu. ²¹ Tsúfé bɔwanlín wá Bulu asón ámutɔ bɛɛ,
“Ahá aní bumɔkúnú mu nka kɩ bówun mu,
áhá aní bumɔkúnú mu asón kɩ é bónu mó asɩ.”

Paulo Roma Ɖpasua Yésɩnɩá

²² Ínɩ láchá mmɔkúnúá ɔkpa ba mli wá bɔtv nde ní. ²³ Táme séi mú á, mí agyómá lamó ɔnó nfi fúnsú. Nfí tsɔtsɔtsɔ ní ndekléá néba mli wá beki mli. ²⁴ Mú sv nabwé agywun aní ní ndetsɔvɩn nɔyɔ Spania a, nótun kɩ mli. Agyi ɔdwe kpalobí á, mlilasí mí ɔkpa nayó unv. ²⁵ Séi á, nabwé agywun aní négyankpá yó Yerusalem, yóbúá Bulu ahá aní bubu unv. ²⁶ Tsúfé Akristofɔá bubu Makedonia pú Akaiia ɔsulósu bapú ɔdwe dúnká ató buɔɔpsísí Bulu ahá aní bugyi ahiánfɔ Yerusalem. ²⁷ Ibv amú ɔdwe aní bóbuá ahiánfɔ. Bawun aní ilehián aní bóbuá Yudafɔ é ká ɩkɔ. Tsúfé banyá Ɖɛtɔ́ ató, nú nkpahóo asón ámu tsú amú wá. Mú sv ilehián aní bódunká ɔyítɔ́ ató ku há amú é. ²⁸ Ní nɔpú kóba aní bɔtswɩtswɩ ha mí féé wá amú ɩbitɔ á, nóbɔtsun mli wá yó Spania. ²⁹ Nyin aní ní nebá á, nɔpu Kristo oyúla kponkponkponntɩ ba mli.

³⁰ Mí apíó adwepú, ndepv anɩ Wíe Yesu Kristo pú ɔdweá Bulu Ɖɛ lahá mli há mli aba kókóli mli mbée, mliú mí ɔma, amlɩbɔ mpá ha mi kínkínkín. ³¹ Mliɔ mpá mlíaa, Bulu ɔléé mí tsu Yudafɔ ámúbú bumɔhɔ mu gyi amv ɩbitɔ. Mliɔ ha mi, Bulu ahá aní bubu Yerusalem unv avɩhɔ ató ámúbú napú neya amú ámu. ³² Fówun ní Bulu lótsulá á, néba mli wá ansigyí kponkponkponntɩtɔ, beda ɔkpónú. ³³ Buluá ɔtɛhá iwɩlwii, otsíá mli féé wá. Amen!

16

Itsíáha

¹ Nde opio tsihé Foibe le súná mli. Kenkrea wúlutɔ ɔpasuatɔ ahande ɔbvápu ogyi. ² Mlihɔ mu anɩ Wíe Yesu dátó aliá ɩlekanáa aní Bulu ahá bóbwɛ, amlɩbua mu ɔkpagyíɔkpasu aliá odeklé. Tsúfé mu onutó alabúá ahá tsɔtsɔtsɔ, alabúá mi é.

³ Nehá Priska mua mu kulu Akwila féé tsiá. Mía amúnɩyo létsíá bwé anɩ Wíe Kristo Yesu agyómá. ⁴ Bɔpu amú iwɩ há aní bówu mí sv kúráá. Nde amú ipán da wankláán. Megyí mí nkule. Akristofɔá bomegyí Yudafɔ ɔpasua féé buɔɔ amú ipán da. ⁵ Nehá ɔpasua ámúbú betsiá fia amú wóyítɔ́ ámu é féé tsiá.

Nehá mí ɔdwepú Epaineto tsiá. Mvlegyankpá hɔ Kristo Asia ɔmátó féé ní. ⁶ Nehá Maria ámúbú olowun ipian mli sv ámu tsiá. ⁷ Nehá mí aba Yudafɔ Androniko mua Yunia tsiá.

* 15:12 Yisai lókwí Owíe Dawid aní ogyi Yesu Kristo mu nain.

Bawá mía amúnɔ obu kɪ. Bɔgyi Kristo sumbí ayɔpú ání obú bu amúsú. Begyankpá hɔ Kristo asa natá bɔhɔ.

⁸ Nehá mí pío ɔdwepú Kristotɔ Amplia tsiá. ⁹ Nehá anɪ Kristo agyómá ɔyɔbá Urbano mua mí nyáwíe kláklá Staki tsiá. ¹⁰ Nehá Apele amúb alalé súná wankláán ání alapú mu ɪwɪ há Kristo amv mua Aristobulo abusuanfɔ fée tsiá. ¹¹ Nehá mí bá Yudayin Herodion tsiá. Nehá Narkiso abusuanfɔ ání bɔgyi Akristofɔ tsiá.

¹² Nehá Trifaina mua Trifosa, bɔgyi atsi ámúb buɔe Kristo agyómátó kínkíínkín ámu tsiá. Nehá mí ɔdwepú tsíhé Persi, ɔɔe Kristo agyómá yɔ kínkíínkín ámu é tsiá. ¹³ Nehá Rufo mua mu yin ámúb mí é ntetɪ mu mí yín ámu tsiá. Rufo gyí anɪ Wíe agyómá ɔyɔpú ání alahɔ dá agyómá ámuɔɔ. ¹⁴ Nehá Asinkrito, Flegon, Herme, Patroba, Herma pú apío Akristofɔ ámúb bubu amú wá ámu fée tsiá. ¹⁵ Nehá Filologo, Yulia pú Nereo mua mu pio tsíhé pú Olimpa mua Bulu ahá ámúb bubu amú wá ámu fée tsiá.

¹⁶ Mlɪlata aba puta Bulu ɔdweɔɔ. Kristo ɔpasua ámu fée buɔe mlɪ tsiá ha.

Tóá Roma Ahógyipɔ Amv Bubwée

¹⁷ Apío, nokókólɪ mlɪ, mlɪkɪ wankláán, ménɪ mlétalí wun ahá ání bubu mlɪɔ, buɔe mlɪ dasáín. Alɪ ahá ámu butehá ahá buteɔɔɔda hógɪɔɔ. Amú atosunáhé tɔɔá mú ámúb nosuná mlɪ ámu mó. Mlɪkɪvɪla ɪwɪ le amúsú. ¹⁸ Tsúfée ahá ámu odu á, megyí anɪ Wíe Yesu Kristo buɔesúm. Amú ɔwólɪ laláhe buɔesúm. Bapú amú ɔnɔwankɪ pú ahákanfɔ buna buɔe ahá ání bumeyín ɔlala mlé. ¹⁹ Táme mlɪ mú á, ɔhagyíɔha lanú aliá mlɪlapú mlɪ ɪwɪ há Kristo. Mú sv ɪbu mɪ ɔdwe, ansí ɔe mí gyi wankláán mlɪ sv. Táme ndekléá mlɪtɪn ansí, amlɪbɪ tóá ɪbu alé. Mlɪmáwa ɪbɪ lalahɔɔ. ²⁰ Bulu téhá anɪ iwɪlwi. ɪmóɔwa ɔpá á, ɔbétsa Satansu mántá ɔsɔlúv tántáántán, mlélɪ musu.

Anɪ Wíe Yesu Kristo ogyí mlɪ buale, ɔlu mlɪ ɔma.

²¹ Mí bá agyómá ɔyɔpú Timoteo dé mlɪ tsiá ha. Alɪ mí aba Yudaɔɔ Lukio mua Yason pú Sosipatro é buɔe mlɪ tsiá ha ní.

²² Mí mlɪ pío Okristoyin Tertio ání nɔwanlín ɔwóló anfi há Paulo, nde mlɪ tsiá ha.

²³⁻²⁴ Mí wóyí mu wie Gaiο amúb ɔpasua ámúb butefia mu wóyító amv dé mlɪ tsiá ha. Erasto, ogyi wúlu kóbasu ɔkípɔ mua anɪ pío Kwartɔ é behá mlɪ tsiá.*

Paulo Bulu Kanfɔ

²⁵ Mlɪha akanfɔ anɪ Bulu! Mu ɔbétalí tsun Yesu Kristo asún amúb nablí ámusu há mlélɪ kínkíínkín hógɪɔɔ. ɔlɔpɔ ɔnɔkwali anfi nájín tsú ɔyí ɔpá. ²⁶ Séi mú á, alatsun mu ɔnósú atɔípú amv atɔ wanlínhésv lé mú ɔwan. Fé aliá Buluá ɔbu unv bré féeɔɔtó lahá ɔmá-ɔmá babí mú, ménɪ ahá fée bóhɔ mu gyi, bú mu.

²⁷ Bulu nkole gyí Bulu. Mu nkole búv nyánsa. Numnyam ání ulékanáa itsúvun anɪ Wíe Yesusu ɪtu mu bré féeɔɔtó. Amen!

* 16:23-24 Múótó yée 24 bu nwulú dada amv akotɔ: Anɪ Wíe Yesu Kristo ɔwáa awɪtɔle ha mlɪ fée. Amen!

Ɔwulɔ Gyankpapuá Paulo Lɔwanlín Sísí
Korintofɔ

¹ Mí Kristo Yesu sumbí ɔyɔpɔ Paulo ání Bulu létí mu apétó pú aní pío Sostene dé ɔwulɔ ánfí wanlín.

² Anidé mó wanlín sísí Bulu ɔpasua ání ibu Korinto wúlutɔ, Bulu lalé amó, bwé amó mu ahá. Amúa Kristo Yesu babwé kule, fé aní Wíe Yesu Kristo asúmpúá bubu ɔyító fée, Yesu Kristo gyí aní fée Owíe.

³ Aní Sí Bulu mua aní Wíe Yesu Kristo bugyí mli buale, abuha mli iwilwii.

Ania Kristo lkulebwetɔ Oyúla

⁴ Ntedá Bulu pán brégyíbré, alíá mli Kristo Yesu kulebwe su alawá awitɔle há mli. ⁵ Tsúfé mó su mlilanyá iwí tógyítótó. Múá idun gyí mli tói pú mli asúnbi féeótó. ⁶ Íni lasúná ání asún ámúbú anilébláa mli tsú Kristo iwí ámu bu mótó. ⁷ Íni su ɔhétó atokiehé kugyíku medé mli hián séi ánfí mlihié mli dé ekeá aní Wíe Yesu Kristo obótsu ɔsúsú ba bele iwí ɔwan ɔkpa kú anfi. ⁸ Mu onutó ɔbówa mli ɔwunlín yófɔn eke ámúbú ɔbésankí bá begyi aní asún ámu, méni asvansu méetsiá mli iwí. ⁹ Ɔnɔkwaliɔ Bulu gyí. Muletí mli ɔbée, mli mu Bi, ogyi aní Wíe Yesu Kristonyɔ mli bóbwe kule.

Ɔpasua Ámútɔ lkulemábwé

¹⁰ Apío, nɔpɔ aní Wíe Yesu Kristo kókóli mli ání mli fée mli bwee kule, méni mli mée dasáin. Mliha mli agywun ibwe kule mli asun blíhé kugyíkuɔ. ¹¹ Mí apío, tóá svá nde asún ánfí blí gyí, akvá botsú Kloe abusuantɔ babláa mi be, asún bubu mli nsiné. ¹² Beblí be, mli tɔ akú mli aa, “Paulo anibuo.” Abambá be, “Apolo anibuo.” Akú é be, “Petro, butetráa ti mu Kefa anibuo.” Akú é be, “Kristo anibuo.” ¹³ Nfíte mli, beye Kristotɔ? Paulo beda mántá oyikpalíhe amusu há mli, ntée mu dátó bɔbɔ mli asú?

¹⁴ Nedá Bulu ipán ání Gaiο mua Krispu ɔma a, mmetrá bɔ mli tɔ ɔkuku asú. ¹⁵ Mú su ɔhaa méetalí blí ɔbée, mí idátó nɔbɔ mu asú. ¹⁶ Ké! Nakáin, nɔbɔ Stefana mua mu wóyító ahá é asú. Amó ɔma a, mméekáin ání netrá bɔ ɔhaa asú. ¹⁷ Kristo mówa mí ahá asúbɔ. Mboún ɔbée, mbeda asun wankláán ámu ɔkan. Megyí ɔnɔwanki pú anyánkpusa agywun nɔpublí mó, tsúfé ní nɔpɔ mó blí mó á, túmi kokuuku umétrá tsiá Kristo oyikpalíhe amútɔ.

Bulu Túmi Pó Mu Nyánsa

¹⁸ Aní Wíe Yesu oyikpalíhesu lowu iwí asún ámu igyi mimlála há ahá ání budehi. Táme igyi Bulu túmi há aní ahá ání Bulu dé nkpa ání itamatá ha. ¹⁹ Tsúfé bɔwanlín wá Bulu asún ámútɔ be, “Néyintá anyansapu nyánsa.

Mmóɔhɔ amó agywun wankláán kuku.”

²⁰ Ní igyi alí á, mómú ntɔ onyansapu gyí? Ntɔ Mose mbla osunápú gyí? Ɔyí ánfítɔ nwéen agyípu mé? Ɔyító ansitín mé, imegyí mimlála Bulu ansító?

²¹ Bulu lópu mu onutó nyánsa bwé mó. Nyankpusa méetalí pú mu nyánsa bí mu ekekeke. Mú su alapú aní mimlála ɔkan amúbú anidéda ámu hɔ ahá ání bahɔ mu gyi nkpa.

²² Tsúfé osúna ání itsú Bulu wá Yudafo butekleá bɔpɔbí ání asún ámu bu mótó. Griikifo é á, nyánsa butekleá bɔpɔbí ání ibu mótó. ²³ Mú su ní adá ɔkan aniaa, beda Kristo mántá oyikpalíhesu á, itakúsú lí Yudafo, igyi mimlála ɔmá bámbásúfo é ansító. ²⁴ Táme ahá ání Bulu lalé, bugyi Yudafo pú Griikifo mó á, Kristo gyí Bulu túmi kɔnkpɔnti pú mu nyánsa há amó. ²⁵ Tsúfé Bulu mimlála igyi ansitínla dun nyankpusa nyánsa. Mu pón é kóráá dun nyankpusa ɔwunlín.

²⁶ Apío, mlikaun alíá mli gyí bréá Bulu létí mli. Ahá butamabú mli ɔdɔdɔ ání mli létun ansí. Mli ɔdɔdɔ mli mégyí iwí anyapú, ɔdɔdɔ é bumotsú abusan kpikplítɔ. ²⁷ Bulu léle ahá ání buma nyánsa ɔyí ánfítɔ, méni ɔbɔpu amó súpá atiansipu. Ɔlele ɔyí ánfítɔ apónpu é, méni ɔbɔpu amó wá awunlínpu pélitɔ. ²⁸ Ɔlele ahá ání obú ma amúsú, pú amó buma labi

kuku ɔyí ánfító, méni ɔbópu amú wá amú obú bu amúsú pélító. ²⁹ Ɖlɔbwe mú fée alí, méni ɔhaa móotsu iwí mu ansító. ³⁰ Bulu su mlia Kristo Yesunyɔ mlilabwé kule, alapú Kristo bwé aní nyánsa. Múlátsú aní aní aní asún da ɔkpa mu ansító, alabwé aní mu ahá. Alaho aní lé lakpan nkpábito, há anilagyi iwí. ³¹ Mú su fé alí Bulu asún ámu léblí á, “Ɖhagyíɔha aní ɔbée, mótsu iwí á, ɔpú tóá aní Wíe labwé tsu iwí.”

2

Kristo Da Mántá Oyikpalíhesu

¹ Mí apíó, bréa neba beda Bulu asun ɔaínhé amu ɔkan súná mli á, mmɔpu ɔnɔwanki ntée nyánsa kuku bebláa mli Bulu asún ámu. ² Tsúfé bréa mbu mli wá á, nɔbwe agywun aní nótóí tsú Yesu Kristo pú mu oyikpalíhesu lowu nkule iwí. ³ Bréa neba a, mí awútó yóyóyó. Ifú de mí, ndekpinkí. ⁴ Megyí mí nyánsa pú mí ɔnɔwanki nɔpudá asún ámu ɔkan súná mli. Mboún Ɖhé Wankíhé amu túmi léha asún ámu lɔwankí mli. ⁵ Ieaba alí, méni mlénya mli hógyi tsú Bulu túmito, megyí nyankpusa nyánsato.

Bulu Nyánsa

⁶ Táme ní nowíe ahá aní badan hógyi amuto wá á, ntɔpú Bulu nyánsa bláa amú asún amú. Megyí nde ɔyi kehetɔ nyánsa, ntée ɔyí ánfító isu agyípu aní béba bɔhólú amú túmi klé. ⁷ Nyánsa ánfí anidé mú iwí asún blí ánfí igyi nyánsa aní Bulu lópuháín asa ɔyí lebelun, aní ɔbópúwá aní numnyam. ⁸ Ɖyí ánfító otúmípu ɔkuku mébi nyánsa ánfí. Ní bebi mú á, teki bumeda aní Wíe Onumnyampu amu mántá oyikpalíhesu. ⁹ Táme fé alí bɔwanlín wá Bulu asún ámu á,

“Tóá ansíbi makówun kí, asu mókónú kí,
umakóba nyankpusa agywuntó é kí a,
mú Bulu lalá yáí há mu adwepó ní.”

¹⁰ Táme anilabí íni, tsúfé alalé mú súná aní tson mu Ɖhe Wankíhé amusu. Ɖhé ámu tokwí tógyítótó kí, ɔtelé Bulu asun ɔaínhéá ibo ɔtótótó kúráá súná aní. ¹¹ Ɖhaa tamawun mu ba nwuntó, nkéti mu onutó ɔhé. Alí kén Bulu Ɖhé ámu nkule tówun Bulu nwuntó ní. ¹² Aní mú á, Bulu lópu mu Ɖhé wá anitɔ, megyí ɔyí ánfító ɔhé bu anitɔ. Mboún Ɖhéá itsú Bulu wá, méni abétalí nú itó ámú Bulu lapúkíe aní faan amu asi.

¹³ Mú su megyí aní onutó nyánsa asún anidé mli bláa. Mboún asún aní itsú Ɖhé Wankíhé ámu wá. Mú anidépulé Ɖhéto ɔnɔkwali asún asi ní. ¹⁴ Ɖhá aní ɔma Ɖhé Wankíhé méetalí ho tóá itsú Bulu Ɖhé ámu wá, tsúfé igyi mimlála mu wá. Ɖhá aní Ɖhe Wankíhé bu mutó tónú asún aní Ɖhé ámu déblí asi. ¹⁵ Mutetalí tété tógyítótó nú mú asi. Táme mu mú á, ɔhaa méetalí tété mu asúntó, nú mu asi ekekeke. ¹⁶ Nkálí ibóbwe asa bétalí nú mú asi? Igyi fé alí Bulu asun wanlínhé amu léblí ɔbée,

“Ma ɔbétalí bí aní Wíe agywun?

Ma ɔbétalí súná mu asún?”

Táme Kristo agywun bu anitɔ. Mú su aní mú abétalí bí mu agywun.

3

Bulu Asúmpó

¹ Apíó, bréa neba mli wá á, mmetalí tóí mli ansító fé ahá aní Ɖhe Wankíhé bu amútó. Nebláa mli asún fé ahá aní amú agywun idun ɔyí ánfító atósú, bumakódan Kristotó. ² Nyópu-ntsu neha mli. Mmeha mli atogyihe onutó. Alí bré ámu á, mlímókófun atogyihe onutó gyí. ³ Tsúfé ɔyí ánfító tsiátó itráa bu mlitɔ. Mlídé aba lu, mlidétré. Ní mlídé íni bwe mé, imosuná aní mli agywun trá dun ɔyí ánfító atósú, mlígyí fé ɔmátófo? ⁴ Mlitɔ aku mlíaa, “Paulo mbuo.” Mlitɔ aku é mlíaa, “Apolo mbuo.” Mbée, íni medésuná aní mlígyí fé ɔmátófo?

⁵ Mbée, ma gyí Apolo, ntée ma gyí Paulo, sù mlidétré aní su? Bulu asúmpó keke anígyí, mlilatsun aní ibitɔ mlí mu ahógyipu. Anitɔ okugyíko légyi gyuma aní Bulu léha mu.

⁶ Mílódu, Apolo lówolí mú ntsu, táme Bulu léha mú uledan. ⁷ Megyí odupú múa ntsu ɔwolípó lóbwe tɔtɔ. Bulu nkule tóbwe, tsúfé mutéhá mú itedan. ⁸ Odupú múa ntsu ɔwolípó

fée bugyi kékée Bulu ansító, obéka okugyíaku ikó mu bwehé onó. ⁹ Agyúma ayópú mía Apolo anigyí há Bulu. Mligyí Bulu ndó, mligyí mu obu é ní.

¹⁰ Bulu lówa awitále há mí, bwé mí obu oyípu otiansipuv. Mú só nòpu abwi wá obu ámu ntswiasí, aha bambá betalí budepwe dínká mósó ní. Táme ohagyíoha okí wankláán obu ámu pwetó. ¹¹ Tsúfée ohaa méetalí wá ntswiasí bambá dun mú amúú ida yaí, igyi Yesu Kristo amv. ¹² Ní oku opú sika pepe o, sika futútú o, abwi ání ibu bíá o, nyí o, afitáa ntée ipí yi dínká ntswiasí ámuvs á, ¹³ obú ání kugyíku ibéluw ówan eke amúú Bulu obégyi aní asún ámu. Ogyá obópúsa mú kí beé, obówe mú wankláán. ¹⁴ Ní ogyá ámu mōhō obu ámu yíntá á, Bulu obéda mu ipán. ¹⁵ Táme ní obu ámu lóhō a, obéhié hūli ató. Bulu obóhō mu nkpa, táme obófuflu fé ohá ání alasrí dalí ogya plenplentó.

¹⁶ Mluméyín ání Bulu otswékpa mligyí, Bulu Ohé ámu tsie mlitó? ¹⁷ Ohagyíoha ání oleyintá mu otswékpa a, Bulu é obéyintá mu, tsúfée Bulu otswékpa lōwankí. Mu otswékpa amv gyí mlí á.

¹⁸ Ohaa mámlé mu iwí! Ní mlitó oku dé mu iwí ti otiansipuv nde oyi ánfito á, ilehián ání obóbwe mu iwí oha mimláhe, méni obóbwe otiansipuv onutó. ¹⁹ Tsúfée oyi ánfito ansítún igyi mimlála Bulu ansító. Fé aliá bōwanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó beé, “Otiansipuv agywun láláhe Bulu tōpókítá mu.” ²⁰ Bulu asun wanlínhé amv letrá blí obéé, “Bulu yin ání otiansipuv agywun itepí ma labi.” ²¹ Iní sv ohaa mápu ansí dínká ohaasv tsú iwí. Mlibó tógyító. ²² Paulo o, Apolo o, Petro o, oyi ánfí o, nkpa ntée lowu o, nde o, oke o, mlibó mú fée. ²³ Kristo bú mlí, Kristo é gyí Bulu klé.

4

Kristo Sumbí Ayópú

¹ Iní sv ohagyíoha otsú mú ání Kristo asúmbi keke mía Apolo anigyí, Bulu lapú mu asun ñáinhé amv agyúma wá aní ibitó. ² Tóá ihíé dehián gyí, ohá ání bapú agyúma wá mu ibitó obégyi onokwali. ³ Mí mú á, ní mlitó akv ntée aha bambá bude mí pón ha kúrää á, imegyí tótó mí ansító. Mí onutó ó mmakóhá iwí pón ntée asv. ⁴ Nyin mí kluntó, táme imosuná ání mí asún da okpa. Aní Wíe Yesu gyí mí asún ogyípu. ⁵ Iní sv mluákasi lé mlí aba ilá kpéfuv aní Wíe obáke amv. Mu obówankí wólí oklúntó atósó, lé aní agywun ówan, asa Bulu obékanfú ohagyíoha alá ilehián ní.

⁶ Mí apíó, mlí sv ndepu mía Apolo tsiátó súná mlí ató, méni mlónu mú amúú ahá butebli beé, “Mlumányankí tóá bōwanlín tswísv” ámu así, fówun mluóowun ohaa tsú iwí. ⁷ Ma lébláa fv obéé fudun oku? Ntó fubvá imegyí Bulu léha fú? Ní Bulu léha fú tógyító á, ntogyi sú fúde iwí tsu fé megyí ha beha fú?

⁸ Mlidékú ání mlilamwé! Mlilanyá iwí! Mlilawúna mlidé iwíe gyí. Mí sv mú á, tekí mlidé iwíe amv gyí lélé, méni ania mlynó abégyi iwíe amv. ⁹ Ide mí bwe fé Bulu lahá aní sumbí ayópú ánfí anilabwé oha agyápu fé ndoun bakpá bōyómō. Tsúfée anilamlí ató kihe há oyiú fée, Bulu-abòpu múa anyánkpúsa fée. ¹⁰ Kristo sú anilabwé aha mimláhe, mlí mú mlilatín ansí. Anigyí apónpu, mlí mú mlibu ówonlín. Ahá bude mlí bu, aní mú ohaa tamabú aní. Megyí alí mlidé aní kí ní? Ntée megyí alí? ¹¹ Bófuv séi á, akón múa omewóli de aní, atatidató anida. Bude aní atswé fulí, anumá odikpa. ¹² Aniteyírí iwí pú aní ibu yó agyúma púnýa aní ató hiánhe. Ní bōlwí aní á, anitoyúlá amú. Ní budín anísv é á, anitotomi. ¹³ Ní beblí aní iwí asun láláhe a, anitópú odwe lé mú onó. Bófuv séi á, anilabwé wúna, bude ipí pútsítsá anísv oyi ánfito.

¹⁴ Mmedé iní wanlín púsúpa mlí, mboún ndeputóí kplá mlí fé mí abí adwepó. ¹⁵ Tsúfée ní ahá mpím-dú (10,000) lósuná mlí Kristo iwí asún kúrää á, obakúle pé abí mligyí ohétó. Nóbwe mlí sí Kristo Yesutó bréá neda asun wankláán ámu okan súná mlí. ¹⁶ Mú sv nde mlí kokóli, mlíkasi mí tsiátó. ¹⁷ Iní sv nde Timoteo wa sísí mlí. Mí bí ní, ntódwé mu. Obv onokwali Kristotó. Mu obéba bekaín mlí tsiátó oduá nòpu mbuo Kristo, ndepusúná opasua kugyíkúvá ibu otínegyíotíné ní.

¹⁸ Mlitó akv bude iwí tsu. Bukí beé, fíali mmétrá ba mlí wá ekekeke. ¹⁹ Táme ní aní Wíe Yesu lótsulá á, imóowa opá kuku néba mlí wá beki beé, asún keke iwí atsupú ánfí

budeblí lóó, ntée lélé bubu Bulu túmi. ²⁰ Tsúfée megyí asun blíhé keke Bulu iwíegyi ámu igyi, mboún Bulu túmi. ²¹ Ní nebá mli wá á, ntó mpúba? Mpú mpli ba lóó, ntée odwe mba uklun lwífhé?

5

Mbvató Iwi Asón

¹ Bahíé bebláa mi beε, mliṭo aku bude atsi mba ayin asón wa. Omátófo kúráá bumede mú odu bwe. Mliṭo oku mú kúráá laswíi mu si mu ka, ² ibu mli ansigyí! Ima mli awireho. Péli medé mli, méni mlégya ohá ánfí odu lé mli opasuato. ³ Íniá mliumédé mí wúun ó á, mbu mliṭo ohétó. Nahá ohá ánfí ohu tsiátó anfi odu ipón dodoodo, fé mbu unu. ⁴ Mliṭi opasua ámu fia aní Wíe Yesu Kristo dátó. Nétsiá mliṭo ohétó, aní Wíe Yesu Kristo túmi é ibétsiá mliṭo. ⁵ Inu á, mliṭu mu wa obunsám ibiṭo, oyinta mu oyulúu, méni Bulu obóho mu oklára nkpa aní Wíe Yesu obáke amu.

⁶ Kpaali mlidé iwi tsu. Mliuméyín aní bodobodotu-afá kpalobí téhá bodobodo amu féé itotú? ⁷ Íni su mliile lalahε obwepú anfi mliṭo, méni mli iwi bétun fé bodobodoá bumowa afá mútó, tsúfée alí mlihié mliigyí ní. Megyí bodobodoá bumowa afá mútó, imotu butopúgyi Katsun Nke? Bamó aní Israelfosu Katsun Nketó Okúfabi, ogyi Kristo amu, lé aní nwunsu mbusuo há aní dodoodo. ⁸ Mú su mliha apu bodobodoá imotu, igyi iwitíun mba onokwalíwa gyi Katsun Nke ámu. Mliumáha apu bodobodoá ilatú, igyi tsiátó lalahε mba lakpan gyi mú.

⁹ Nowanlín wá owulú kuá nopusísí mliṭo mbée, mliumápu mbua atópú gyi mba. ¹⁰ Megyí oyító mbua atópú, onsipe awapú, awikplu ntée ikpi atswépu iwi asón neblí. Múmú teki mlédali oyí ánfíto asa mliumówa amú mba ní. ¹¹ Tóá nowanlín sísi mli gyí, mliumápu ohá aní obée Okristoyin mvgyi, táme otótó mbua ntée ohu onsipe, otatswe ikpi, otesiá mu aba, otobú ntá ntée otowí ató gyi mba. Mli ohá ámu nyo mliumáwa ibi gyi ató kúráá.

¹² Ntó só négyi ahá aní buma opasua ámutó asón? Megyí ahá aní bubu mútó, bude lakpan anfi odu bwe mboún asón lehián aní mlégyi? ¹³ Bulu obégyi ahá ámú buma opasua ámutó ámu mú asón. Táme bowanlín wá Bulu asun wanlínhé amutó beε, “Mli mú mligya lalahε obwepú le mliṭo.”

6

Bulu Ahá Wulewule Nsiné Asóngyi

¹ Ní mliṭo oku mba mu ba Okristoyin benyá á, ntogyi só mliṭowá klun puya omátófo asón ogyíkpa, mliṭamapú ya Bulu ahá abubli mú? ² Mliuméyín aní Bulu ahá obégyi oyító ahá féé asón? Ní mli obégyi oyító ahá asón á, mú ntogyi só mliuméetalí gyi mli wulewule nsiné asón? ³ Ntée mliuméyín aní aní obégyi Bulu-abopu é asón? Ntogyi só animéetalí gyi ekekegyíeke asón mú? ⁴ Ní asón idá mli nsiné á, ntogyi só mliṭopúya omátófo asón agyípu amú mli opasuafó butamabú ámu? ⁵ Nde asón anfi wanlín sísi púsopa mli. Mú su otiansipu okule kúráá má mli opasuato aní obéetalí gyi mu aba nsiné asón? ⁶ Ntogyi só ohogyipu obésamáa mu ba, mba idun kúráá pú mu yélu omátófo ansító?

⁷ Alí ámú asón ibu mli Akristofó wulewule nsiné ámu kúráá ilosuná aní mliṭagyi pón dodo. Ntogyi só mli bá opú ilá gyí mli, ntée osísi mli, mliuméesikíé? ⁸ Mli mboún latsun gyankpa mlidé mli aba sísi, mlidé lalahε pugyi mli aba? ⁹ Ntée mliuméyín aní aha lalahε bumóowie Bulu iwíegyi ámutó? Mliumámlé mli iwi. Ahá aní butowá atsi mba ayin asón, ikpi atswépu, mbua atópú, ayin aní butekle amú aba ayin, ¹⁰ awikplu, onsipe awapú, ntá abupú, ahá asiapú pú ahá asisípu buméenya ogyíkpa Bulu iwíegyi ámutó. ¹¹ Teki bré ámu a, alí mliṭo aku mliigyí ní. Táme Bulu labie mli ntsu, alabwé mli mu ahá. Alatsun mu Ohé ámu pú aní Wíe Yesu Kristosu tsú mli aní mli asón da okpa mu ansító.

Mli Oyulúu Pwá Bulu Numnyam

¹² Mliṭo oku obéetalí blí obée, “Mbu okpa bwé tótogyító.” Ee! Táme nde mli bláa mbée, “Megyí mú féé obówa labi.” Oku é obéblí obée, “Mbu okpa bwé tótogyító, táme mmécha tótó méegyí misu.” ¹³ Ibu mútótó oku obéetalí blí obée, “Atogyihe bu unu há ipu, ipu é bu

unu há atogyihe.” Ee! Táme mú fée ibéhi ekekó. Bulu móbwe nyankpusa há atsi móa ayin asún wa. Mboún aní Wíe bú aní ɔyulú, aní ɔyulú é bú aní Wíe. ¹⁴ Bulu lókusúa aní Wíe Yesu tsú afúlitɔ. Ɖópu mu túmi ámu kósúa aní é.

¹⁵ Ntée mluméyín mliaa, mli ɔyulú igyi Kristo nyankpusa-oyí ámu iwí ató? Mú nkálí sù mpúv Kristo ɔyulú yeda obu-ɔnó otsiápu ɔyulú? Itsúv misu! ¹⁶ Ntée mluméyín mliaa, ní ɔku ɔpú ibi da obu-ɔnó otsiápu a, mva munyo ɔyulú labwé kule? Tsúfée Bulu asun wanlínhé amu léblí ɔbéé, “Oyin ámu mva ɔtsi ámu babwé ɔyulú kule.” ¹⁷ Táme ní ɔku mva Kristo bɔbwé kule a, mva munyo babwé ikule ɔhétó é.

¹⁸ Mlumápleí atsi ntée ayintɔ. Lakpan kugyíkuá ɔha tɔbwé tamakúsú líí mu ɔyulúsu. Táme ní ɔku ɔwá atsi móa ayin asún mú á, alabwé lakpan aní ilakúsú líí mu onutó ɔyulúsu. ¹⁹ Ntée mluméyín mliaa, mli ɔyulú gyí Ɖhe Wankíhé amu ɔtswékpa obu? Bulu lópu mu há mli, otsie mlitɔ. Mú su megyí mlibú mli iwí. ²⁰ Ibíá kpékplékpé Bulu lóhɔ mli. Mú su mlipu mli ɔyulú wa Bulu numnyam.

7

Akúlu Mva Aká, Akpanku Pú Asurapu Atosunáhé

¹ Nayó asun fitéhé amú mliɔwanlín sísí mí ámutɔ kɪ a,

Ee! Ibu aléá oyin móɔpu ibi da ɔtsi. ² Táme mbvatɔ ladubi su oyingyioyin onyá mu onutó ɔká, ɔtsigyíɔtsi é onya mu onutó okúlu. ³ Ilehíán aní okúlu obégyi ɔkátsiá mbla féesú ha mu ka, ɔká é ɔbɔbwe mú ali ha mu kulu. ⁴ Megyí ɔtsi bú mu iwí, mu kulu bú mu. Alí megyí oyin é bú mu iwí, mu ka bú mu ni. ⁵ Mú su mliumákiná aba ɔdukpa ha, nkétɪ mli abanyó ámu mliɔlatsúlá aní mlétsiá nke kpalobí, ménɪ mlétsiá bó mpái, asa mlélayó aba wá. Mliɔlawun aba mú ɔma, ménɪ Ɖbunsám méetalí sɔ mli kɪ, ní mliuméetalí kítá iwí.

⁶ Ɖkpa ida aní mlóbwé mú ali, táme megyí ɔhíé igyi. ⁷ Mí nkule su mú á, tekɪ mlétsiá kpanku fée mí, táme ɔhagyíɔha bu móa Bulu lópukíé mu. Ɖmɔbwe aní fée kékéé. Ɖhagyíɔha mva mu kle.

⁸ Séí nde akpanku móa asurapu bláa mbéé, ní bótsulá tsíá mí atsiábi a, tekɪ ibu alé. ⁹ Táme ní mliuméetalí kítá iwí ntée gyi mli iwísu mú á, mlitsia akúlu móa aká, dun aní mlénatí dá tsun.

¹⁰ Táme akúlu móa aká awíé mú á, mbla ku bu unvá megyí mí, mboún aní Wíe Yesu lówa há amú. Ɖbéé, ɔká mákiná mu kulu. ¹¹ Táme ní ɔmáín mu kulusu a, ɔkíta iwí ntée oyínki yo mu kulu wá. Okúlu é mákiná mu ka.

¹² Mli aha tráhe mú á, mí onutó dé mli ínɪ bláa. Megyí aní Wíe Yesu dé mú blí. Ní ohógyipu yínhé tsíá ɔtsiá omegyí ohógyipu, táme ɔtsi ámu latsúlá aní mva munyo bétsiá á, ɔmákiná mu. ¹³ Ní ohógyipu tsíhé é tsíá oyin aní omegyí ohógyipu, táme alatsúlá aní mva munyo bétsiá á, mu é ɔmákiná mu. ¹⁴ Tsúfée ohógyipu tsíhé ámu su Bulu ɔbóhɔ mu kulu. Alí kén ohógyipu yínhé ámu su Bulu ɔbóhɔ mu ka é ní. Ní megyí ali á, Bulu móotsu amú abí aní amú asún da ɔkpa mu ansító, táme ínɪ su Bulu latsú amú aní amú asún da ɔkpa mu ansító. ¹⁵ Táme ní okúlu ntée ɔká aní omegyí ohógyipu dékléá obékiná mu tsiába ohógyipu a, ohógyipu amu osíi mu ɔnatɪ. Mbla kuku meklí mu, tsúfée Bulu létɪ aní ɔbéé, abétsiá iwilwiitɔ. ¹⁶ Ohógyipu tsíhé, fuyin ní fú ɔbóhɔ fú kúlu nkpa? Ntée ohógyipu yínhé, fuyin ní fú ɔbóhɔ fú ká nkpa?

Tsia Alá Fúgyi

¹⁷ Mú su ɔhagyíɔha ɔpúv tóá aní Wíe Yesu léha mu asa Bulu létɪ mu tsia. Múgyí tóá ntebláa ɔpasua kugyíku ní. ¹⁸ Ní ɔku létɪn keté asa Bulu létɪ mu a, ɔmálayínkí yébwé mú iwí tɔtɔtɔ. Ní ɔku é méttɪn keté asa Bulu létɪ mu é á, ɔmáyéttɪn. ¹⁹ Ketétɪn ntée ketémátɪn megyí tɔtɔ. Bulu mbla ámuvsu gyí mboún gyí asún. ²⁰ Ɖhagyíɔha ɔtsiá aliá ogyi asa Bulu létɪ mu. ²¹ Ɖkpábi fugyi asa Bulu létɪ fú? Imáhan fu. Táme ní ɔkpa ibá aní fégyi iwí á, kusv mósú. ²² Tsúfée ní ɔkpábi fugyi asa aní Wíe létɪ fú á, alahá fagyi iwí. Alí kén ɔhá aní otsie mu iwísu asa aní Wíe létɪ mu é gyí ɔkpábi séi há Kristo ni. ²³ Bulu lóhɔ mli ibíá kpékplékpéé. Ínɪ su mliumábwe mli iwí nkpábi há anyánkpúsa. ²⁴ Mí apíó, aliágyíalíá ɔhagyíɔha gyí asa Bulu létɪ mu a, ɔpúv mú ali tsia.

Mbitebí Múa Asurapu

²⁵ Mli mbitebíá mlumókótsía akúlu kí mó á, mma mbla kukvá itsú aní Wíe wá há mli. Táme aní Wíe mua mu nwewúun, alahá mí nyánsa ání mlétalí hɔ mi gyi. ²⁶ Asún ání nde há mli gyi, ɔyító lawá ɔnlun séi. Mó su nahogyiá ibu aléá ɔhagyíɔha obétsiá alíá otsie yaí. ²⁷ Ní fúbv ɔká á, mákiná mu. Ní kpanku fógyi é á, mátepi tsía. ²⁸ Táme ní fetsiá ɔká á, fvməkúbwé lakpan. Ní obitebíá ɔməkótsiá okúlu kí é otsiá a, ɔməkúbwé lakpan. Asun wunheá ibéba tekí ndetsu kósú akúlu múa akású. Mó su nde íni blí.

²⁹ Mí apió, múa ndeblí gyi, bré itinbí ilasí. Íni su tsú séi á, ɔhá ání ɔbv ɔká ɔbwée fé ɔhá ání ɔma. ³⁰ Ɔsun ígyi o, ɔdwe ígyi o, iwunya ígyi o, ɔbwée iwí fé asvansv medín musv. ³¹ Ahá ání bude ɔyí ánfito ató pubwé tɔkv bumápu amó ansí fée dínká músú. Tsúfé ɔyí ánfí pó mótó ató fée béba bɔtsun.

³² Mmedékléá asún iháan mli. Ɔhá ání ɔma ɔká tɔpú mu ansí dínká aní Wíe agyúmású, méní obégyi mu ansí. ³³ Táme ɔká mu wie mó tɔpú ansí dínká ɔyító atósú, méní obégyi mu ka ansí. ³⁴ Mó su mu agywun tɔbwé anyɔ. Alí kén ɔtsi kpanku é tesí mu iwí há aní Wíe, ɔyulúv múa ɔhétó fée, méní obégyi Bulu ansí ní. Táme okúlu mu wie mó tɔpú mu ansí dínká ɔyító atósú, méní obégyi mu kulu ansí.

³⁵ Mli yilé sv nde asún ánfí blí. Mmedé mli itin ka. Mboún ndekléá mlibwée tóá ida ɔkpa, amlsi mli iwí fée há aní Wíe Yesu.

³⁶ Ní oyin ɔfíté ɔtsisv, owun ání ɔméetalí kítá iwí, ɔtsi ámu é déklé ɔdan tsun a, ɔyékpáin mu. Megyí lakpan igyi. ³⁷ Táme ní ɔlábwé agywun ání ɔméetsiá mu, ɔbétalí kítá iwí tsía kpanku á, ɔbv ɔkpa bwé tóá odeklé. Ní ɔbétalí kítá iwí á, múmú ɔkíta iwí. Ibu alé dvn. ³⁸ Ibu aléá obétsiá ɔká, táme ní ometepí tsía a, ibu alé dvn.

³⁹ Mbla léklí ɔtsi ání ɔméekiná mu kulu yófun mu owuké. Táme ní oyin ámu owú á, ɔbv ɔkpa tsía oyin ání odeklé. Táme ilehián ání ɔhá ámu ɔbóbwe Okristoyin. ⁴⁰ Mí nkule sv mó á, ní otsie kpanku á, ansí bégyi mu dvn. Nyin ání Bulu Ɔhé ámuú ibu mitá ámu sú natálí nde mli asún ánfí bláa.

8

Ɔkpɔtɔ Atogyihe

¹ Mliha abli ɔkpɔtɔ-ató gyi iwí asún ámuú mliłwanlín sísí mí ámu.

Mliɔdeblí mliaa, “Aní fée anyin asún.” Ibu mótó, táme mlibi ání asúnbi tehá ɔha totsú iwí, ɔdwe é itehá ɔha tedan. ² Ní ɔkv ɔbéé, mvyin asún dvi a, ɔməkónyá bí tóá idehián. ³ Ɔhá ání ɔtɔdwé Bulu á, Bulu é yin mu.

⁴ Mó sv nkáli anidéblí tsú ɔkpɔtɔ ató gyi iwí? Aní fée anyin ání ɔkpi mégyí tɔtɔtɔ. Anyin ání Bulu ɔkule pé é bv unv, ɔkuku trá ɔma ɔtinetine. ⁵ Íniá ikpi múa túmi tsɔtsɔtsɔ bubv ɔsú múa así ó á, ⁶ aní mó anyin ání Bulu ɔkule pé bv unv. Mvgyí aní Sí, ɔsú múa así Ɔbwepú. Mu anitsie nkpa há. Aní Wíe ɔkule pé é bv unv. Mvgyí Yesu Kristo. Musv Bulu lótsun bwe tógyító. Mu kén sv anitsie nkpa ní.

⁷ Táme megyí Akristofɔ fée yín alí asún ánfí. Ikpísúm lamántá amó dodo. Íni sv ní begyi ɔkpɔtɔ-ató á, bude mó tsu ání basúm ɔkpi ámu ni. Mó sv ifin lada amú, tsúfé buməkúdan hógyitɔ. ⁸ Megyí tóá antegyí sú ania Bulunyɔ nsiné bówa alé. Ntɔ anulégyí o, ntɔ anumégyí o, tɔtɔ meyintá aní iwí.

⁹ Táme mliki wankláán ání ɔkpa ánfí mlibv gyi ɔkpɔtɔ-ató ánfí uméeha ɔhá ání ɔməkúdan hógyitɔ ɔméedida. ¹⁰ Ní ɔhá ání ɔməkúdan hógyitɔ owun fú ánfí fee fuyin asún, fude ató gyi ɔkpɔtɔ á, ibu alé? Múmú yéé fude mu atetɔ-ɔnlun wa fee, ogyíi ɔkpɔtɔ ató ánfí mu onutó oyin ání uma ale anfi ní o. ¹¹ Múmú fapú fú asúnbi mlé fú pío wá. Fahá fú pío ánfí ɔməkúdan hógyitɔ, Kristo lówu há mu anfi lafwí. ¹² Ní fɔpú ulá gyi fú pío Okristoyin ání ɔməkúdan hógyitɔ, fehá mu ɔbwé tóá oyin ání uma ale á, Kristo fapú ulá gyi a. ¹³ Mó sv ní tóá négyi ibéha mí pío Okristoyin ɔbóbwe lakpan á, mméetepí trá gyi iye ekekeke, méní uméeha mu ɔdida.

9

Sumbí ɔyɔpú Túmi Pó Mv Gyumagyihe

¹ Mlíki mlíaa mmetsie mí iwísv? Ntée megyí sumbí ɔyɔpú ngyi? Mmækówun aní Wíe Yesu kí? Megyí mí gyumagyihe sù mlíamlí aní Wíe klé nde? ² Ní mmegyí sumbí ɔyɔpú há aku á, mli mú mliyin aní sumbí ɔyɔpú ngyi. Tsúfé íniá mliyi Akristofō á, ilegyi adánsie aní aní Wíe sumbí ɔyɔpú ngyi.

³ Íni gyí tóá ntópulé mí iwí ɔnó súná ahá aní butelé mí ilá ní. ⁴ Mía Barnaba mú animágyi ató, nu ntsu? ⁵ Anumá ɔkpa tsía ohógyipv, kpá mv buo iwí, fé sumbí ayɔpú atráhe amv pú aní Wíe apíó múa Petro aná? ⁶ Ntée mía Barnabanyɔ mú ayóɔ agyómá kí aní iwísv? ⁷ Isá ɔkɔpú onutó téká iwí ikɔ? Ekekeke! ɔdɔtɔpɔ ɔmɔmv tamagyi mv ndɔtɔ-ató? Mbwi ɔyaípu ɔmɔmv tamagyi mv ɔbwi yáíhé?

⁸ Anyánkpósa agywun ndepublí íni? Yéé Mose Mbla óó íleblí alí á? ⁹ Tsúfé bɔwanlín wá Mose Mbla ámutɔ beɛ, “Butamawá ɔnantswieá ɔde ayó da ɔnó ikan.”* Fahogyi fɛɛ nnantswie iwí dé Bulu hián sù ɔleblí asún ánfi? ¹⁰ Megyí aní sù ɔde asún ánfi blí? Aní sù ɔde mú blí a. Bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ beɛ, “Íflé ɔwópɔ mv ató ɔkɔtípú fée bgyo tóá bénya tsú agyómá ámutú bayó ámutɔ.” ¹¹ Ní anílabláa mli asun wankláán ámu, igyi ɔhétó abíá aníladú wá mlítɔ á, aní mú anumá ɔkpa nyá aní ɔyító atohiánhe tsú mli wá? ¹² Ní aku bubv ɔkpa nyá ató tsú mli wá á, anumá ɔkpa dvn amó?

Táme anumótsu kuku lé íntɔ. Anílapú kluntɔ pisii hɔ tógyító, méní anumóɔpɔ tɔtɔtɔ tin Kristo asun wankláán ámu ɔkpa. ¹³ Mluméyín mlíaa, Bulu ɔtswékpa unv agyómá ayɔpú é bubv ogyíkpá unv? Ntée mluméyín aní afɔdiɛ-asubwi amv así asúmpú butegyí mú así ató? ¹⁴ Alí kén aní Wíe léhie aní mv asun wankláán ámu ɔkan adapú é bgyíí ató tsu ahá aní bude labi nya tsú asún ámutɔ wá ní.

¹⁵ Táme mí mú mmækópú alí ɔkpa ánfi mbv anfi nyá tɔtɔ tsú mli wá. Megyí beɛ ndekléá néfi mú así, sù nde asún ánfi wanlín sísí mli. Ibv mí aléá nówu, dvn aní nɔhulí itó ánfi nɔpɔtsú iwí ánfi. ¹⁶ Táme ní nde asun wankláán ámu ɔkan da a, imegyí tóá nɔpɔtsú iwí. Tsúfé ɔhíé igyi há mí. Bulu ɔbébutí mí isv ní mméda mú ɔkan. ¹⁷ Ní mí onutó léblí mbée nóbwe mú á, tekí Bulu ɔbéda mí ipán. Táme megyí mí onutó apétó nde mú bwe. ɔkpábi ngyi, Bulu lóbu mí ɔnɔkwalipv pú agyómá ánfi wá mí íbitɔ. ¹⁸ Íkɔká mɔmv nényá tsú mótó ngya? Mógyí néda asun wankláán ámu ɔkan, buméeka mí tɔtɔ. Tekí mbv ɔkpa púkle tɔku há mí iwí, táme mmóɔbwe mú alí.

¹⁹ Ntsie mí iwísv. Mma ɔhaa así, táme nabwé iwí ɔkpábi há ɔhagyíɔha, méní nékpa ahá tsɔtsɔtsɔ ba Kristo. ²⁰ Ntɔbwé iwí fé Yudayin ní mbv Yudafɔtɔ, méní nétalí nyá Yudafo ámu. Mma Mose mbla así, táme ntɔbwé iwí fé ahá aní bubv mú así, méní nétalí nyá amótó aku. ²¹ Alí kén ní mía ɔmátófoá buma Mose mbla así anuná á, ntɔbwé iwí fé amó, méní nétalí kpá amó ba Kristo ní. Íni medésuná aní mma Bulu mbla ámu así, tsúfé ntobú Kristo mbla ámu. ²² Ntɔbwé iwí fé ahá aní amó hógyi ɔnó ma ɔnlun, méní nétalí há amó bédan Kristotɔ. Ntedamlí iwí ɔkpa ɔtsan-ɔtsansv há ahá fée, méní nétalí kpá amótó aku ba Kristo.

²³ Asun wankláán ámu sù ntɔbwé íni fée, méní mí é nényá ogyíkpá mótó. ²⁴ Mlíkaun aní ní ahá busrí a, okugyíɔku teyírí iwí, táme ɔbakúle tégyi isv, butekíé mv ató? Mli é mliyi iwí sri, méní mlégyi isv, bécie mli ató. ²⁵ ɔsrí ɔtsiípu okugyíɔku tekítá iwí, méní ɔbésrí púhɔ idá aní itamatsiá yó. Táme aní mú anidé íni bwe, méní abóhɔ idá aní imóɔfwí ekekeke. ²⁶ Íni sv megyí kpaalí nsrí. Mí ansí dvn tɔkvsu. Ntamatswi atswé wá afútó. ²⁷ Ntesen ansító, bwé mí iwí ɔkpábi, méní ní nedá asún ámu ɔkan súná ahá ta á, Bulu méébláa mli ɔbéɛ, nabwé tsítsá.

10

Íkpísúm Iwí ɔláda

* 9:9 Deut. 25:4. Kí ató táanheá bv ifon XXX, (1 Ti. 5:18). Mú así gyí, “Butamalé ɔkwén pú íbi tsítsi ɔsulótɔ.”

¹ Mí apíó, ndekléá mlibí tóá Bulu lóbwe há aní anáin amv fée bímbí ámu. Òleha agyinde lobun amó féesú, òleha òpu pepe bunkpato lése, òlekpa amó fée tsun òpu amotò. ² Bulu lópu agyinde múa òpu amv bó amó fée asú, púsúná aní bogyi Mose abúopu. ³ Amó fée begyi òjéto atogyihe oloku òkule amv. ⁴ Bonu òjéto ntsu oloku òkule amv tsú butá amóú ilekpa amó ámu. Kristo gyí butá ámu ni. ⁵ Táme íni fée òma a, Bulu ansí megyi amó òdudò iwí, òlehi amó dimbí ámu sv uv.

⁶ Ntobí ánfí òleba amósú ánfí fée igyi atosuanhe há aní, méni amó lalahe amv odu bwe mée dinká aní òwòli, ⁷ ánumóosúm ikpi é fée amó. Tsúfée Bulu asun wanlínhé amv òleblí òbé, “Ahá ámu betsiá asi gyí ató, nu ntá, kúsú kóm.” ⁸ Mlumáwa atsi múa ayin asún fée alíá amótó aku bóbwe, òleha amótó mpím advanyò-sa (23,000) benya lowu ekewòle. ⁹ Mlumáha asò Kristo kí fée alí amóú amótó aku bóbwe, awò bodundun amó mó ámu. ¹⁰ Mlumále Bulu òl fée alíá amótó aku bóbwe, Bulu lópu òbòpu sísí, òlòbòmò amó.

¹¹ Ntobí ánfí òleba amósú fée igyi atosuanhe há aní. Bòwanlín mú tswí, púdá aní ahá ánfí òyí ònómòbí lató aní ánfí òlá.

¹² Mú sv ní fòkí fée fulí kínkínkín Kristo hógyitò á, kí wankláán, méni fuméedida. ¹³ Bì aní fú isókí amv mòtsun òtsan há aha tráhe klé. Ònòkwálupu Bulu gyí. Òmééha isókíá idun fu iba fusu. Táme ní fowíé isókítò á, Bulu obósuná fú òkpa aní fòtsun mósú tálí líí mú ònò, méni fédalí mótó.

¹⁴ Mú sv apíó adwepú, mlumáwa iwí ikpísúmtó ekekèkè. ¹⁵ Atiansupu mligyí. Mú sv mli onutò mligò asún ánfítò amlíkí. ¹⁶ Ní adá Bulu ipán, anu aní Wíe Yesu òpúnòbasí ewe ámu ntá á, imosuná aní ania Kristo obugya labwé kule? Ní abíá bodobodo amv é ye aba á, mú é imosuná aní ania mu òyulúv labwé kule? ¹⁷ Íniá aní tsó ó á, bodobodo ipin kule anitegyi. Mú sv aní fée anílabwé òyulúv kule fée bodobodo ipín ámu.

¹⁸ Mlipukí Israelfò, megyí ahá amóú butegyí afòdie-ató ámu tóbwé kule afòdie ámu bótó? ¹⁹ Mú sv nkálí mí asún ánfí desuná? Blí ndeblí mbée, ikpi ntée atogyihe amóú bapòhá amó igyí amv òbì labí? ²⁰ Ekekèkè! Tóá ndeblí gyí, ní akpíró behá ikpi igyí a, òje laláhe bòpuhá, megyí Bulu. Mú sv mmedékléá mliá òje laláhe mlóbwe kule. ²¹ Mluméetalí pú aní Wíe ewe tin ònò, láyòpu òje laláhe ewe é tin ònò. Mliá Kristo mluméetalí wá òbì gyí ató, mliá òje laláhe é amlíwa òbì gyí ató. ²² Ní abwé mú alí á, anímòwa Bulu òblò fée Israelfò? Ntée anikíá aníbu òwonlín dun Bulu?

²³ Ahá buteblí be, “Aníbu òkpa bwé tógyító.” Ìbu mótó alí, táme megyí mú fée bu labí. Fudeblí fée, “Aníbu òkpa bwé tógyító.” Táme megyí mú fée tóbúa aní. ²⁴ Mlumákí mli nkule klé, mboún mli kí mli aba é klé.

²⁵ Tóá mliwéé gyí, mliwí òbíasú iye kugyíku. Mlumáfíté mú iwí asvansu, mli klun é umáha mli pón. ²⁶ Tsúfée bòwanlín wá Bulu asún ámu be, “Bulu bú òyí múa mótó ató fée.”

²⁷ Ní òmátóyín òtí fú ató ogyíkpá, òletsíá fú á, fayó. Táme ní fòyó á, máfíté mú iwí asvansu, fú klun é umáha fú ipón. ²⁸ Táme ní òku òbláa fu òbé, “Òkpíto-ató igyí” á, alíá umééhan òhá ámu sv mágyi ató ámu. ²⁹ Megyí alíá òbéhan fu sv, mboún òhá ámu sv. Múò ntogyi sù tóá òku désusúu òbétin mí iwígyí òkpa?

³⁰ Ní ntedá Bulu ipán atogyihesu asa ntegyi mú á, ntogyi sù òku òbéle mí òlá ató ámu sv?

³¹ Mú sv ní fudegyí o, fudenúu o, bwe mú fée puwa Bulu numnyam. ³² Mlumáha mli tsiátó itin Yudafo pú Griikífo ntée Bulu òpasua ámu Kristo wá ba òkpa. ³³ Ntamakle mí nkule yilé. Tógyítóá ntóbwe á, ntóbò mbódí aní néha ahá ansí bégyi amó, méni Kristo òbòhò amó nkpa.

11

¹ Mlikasi mí tsiátó, fée alíá mí é nekasí Kristo klé.

Alíá Atsi Bópotsíá Òpasuato

² Mí apíó, ntekánfò mli, tsúfée mli ansí dun mísú. Mli débwe dínká Kristo atosunáhé amóú nòpuhá mli ámu sv. ³ Táme ndekléá mlinúu mú asi aní oyingyíoyin bu Kristo asi, òtsyíyíòtsi bu oyin asi, fée alíá Kristo é bu Bulu asi. ⁴ Íni sv oyingyíoyin aní obun ató

nwun asa ɔde mpáí bə ntée ɔde asún ání Bulu lapówá mú ɔnó blí médé Kristo bu. ⁵ Táme ɔtsigyíɔtsiá ɔmeklí nwun asa ɔde mpáí bə ntée ɔde asún ání Bulu lapówá mu ɔnó blí é médé mu kulu bu. Igyi fé alakpá nwun. ⁶ Ní ɔmɔɔpu ató klí nwun á, múmú ɔkpáa mú. Táme ní ɔtsi ɔkpá nwun, ibu mu péli a, ɔpúv ató klí músú. ⁷ Bulu lóbwe oyin fé mu iwi, pówá mu iwi numnyam. Mú sv mehián ání ɔbɔpu ató bun nwun asa obósum Bulu. Táme ɔtsi mú á, Bulu lóbwe mu pówá oyin numnyam. ⁸ Tsúfé oyin médalí tsu ɔtsiɔ, ɔtsi mboún lédalí tsu oyinto. ⁹ Megyí ɔtsi súb Bulu lópwe oyin, mboún oyin súb ɔlɔpwe ɔtsi. ¹⁰ Íni sv ilehián ání ɔtsi ɔbéklí nwun, púsúná ání ɔbu túmi asi, tsúfé Bulu-abɔpu bude mu kí. ¹¹ Íniá ania Kristonyɔ anilabwé kule sv á, ɔtsi léhián oyin, oyin é léhián ɔtsi. ¹² Tsúfé alí ámúb ɔtsi gyankpapu lédalí tsu oyinto ámu a, alí kén ɔtsi é lókwí oyin ní. Táme Bulu lóbwe tógyító.

¹³ Mli onutó mliɔ asún ánfito amlíki. Ibu aléá ɔtsi méeklí nwun asa ɔbóbɔ mpáí há Bulu? ¹⁴ Fé alá Bulu léle ɔyító á, uma aléá oyin obési mu imi ibówa iswí fé ɔtsi klé. ¹⁵ Imi títín igyi numnyam há ɔtsi, tsúfé Bulu lópu mú há mu fé nwun-abúntɔ. ¹⁶ Táme ní ɔku dé mú iwi nwéen gyí a, asún ání mbu blí gyí, mmotsulá dínká kukusu dun íni. Alí kén Bulu ɔpasua atráhe féé bumotsulá dínká músú ní.

Ɔpúnúasiɔ

(Mateo 26:26-29; Marko 14:22-25; Luka 22:14-20)

¹⁷ Mméekanfó mli asún ánfi nebá bebláa mli ánfi mútó. Tsúfé yilé kuku tamadáli tsu mli ifiáɔ. Lalahé kóun itetí há mli. ¹⁸ Gyankpapu a, babláa mi beɛ mlitamabwé kule ní ɔpasua ámu befia. Nahogyi ání asún ánfi ku bu mútó. ¹⁹ Lélé mú á, ilehián ání nwéengyí bétsiá mlitɔ, méni mlówun ɔnɔkwaliá ibu mútó. ²⁰ Táme beblí beɛ, ní mlefia a, megyí ɔpúnúasiɔ sv mlitefia. ²¹ Tsúfé mlitamagyɔ aba. Aku butegyí amú ató, butamahá aba. Mú sv aku butonu bu, aku é butsie akón. ²² Mli onutó mlumá wóyíá mlitegyi ató, nu ntá mútó? Ntée mlidékliá mlósvpáa Bulu ɔpasua ámu, amlíwa ahiánfɔ ámu péltɔ? Amansu mbli tsu íni iwi? Nkánfu mli? Íntɔ mú á, ekekeke, mméekanfó mli!

²³ Tsúfé tóá nosuán tsu aní Wíe wá kén nde mli bláa a. Aní Wíe Yesu léle bodobodo ipín onyé ámúb bele mu há ámu, ²⁴ ɔleda Bulu ipán, bíábíá mútó, blí ɔbéɛ, “Mí ɔyulúá ndepuhá mli ní. Mlitsia bwe íni pukau mísú.” ²⁵ Alí kén atogyihe amu ɔma a, olotsu ntá-ewe ámu, blí ɔbéɛ, “Ntá-ewe ánfi gyí mí obugya ání Bulu dépsí ntam pɔpwe amúb ibu mlia munyɔ nsuné ámusu ní. Brégyíbréá mlónu mú á, mlinu mú pukau mísú.”

²⁶ Tsúfé brégyíbréá mlidé bodobodo anfi gyí, nu ntá tsú ewe ánfito á, mlidé aní Wíe lowu ámu ɔkan da kpéfɔn bréá obéyinkí bá. ²⁷ Mú sv ɔhá ání obégyi alí bodobodo anfi, nu ntá tsú aní Wíe ewe ánfito mábú ɔkpasu á, alagyi aní Wíe ɔyulúv pú mu obugya amu iwi pón. ²⁸ Íni sv ilehián ání mlóɔ mli nwuntɔ wankláán, asa mlégyi bodobodo anfi, nu ntá-ewe ánfito. ²⁹ Tsúfé ní mlumóbu aní Wíe Kristo ɔyulúv, mlilégyí bodobodo amu, nu ntá ámu é dínká ifinsu á, Bulu ɔbéha mli ipón mú sv. ³⁰ Mú súb mlitɔ ahá tsɔtsɔtsɔ bapɔn, aku budelɔ, aku mú kóráá bawú ní. ³¹ Ní anitɔyɔ aní nwuntɔ wankláán asa a, tekí Bulu mééha aní pón. ³² Táme ní aní Wíe ɔlé aní ilá, bíti aní isv á, ɔmééha ania ɔyító ahá féé ipón kule.

³³ Íni sv mí apió, ní mleyéfiá ɔpúnú ámu asi á, mlitsia gyo aba. ³⁴ Ní akún de ɔku á, ogyí ató tsu wóyító asa ɔba, méni mli ifiá amu iméeti isubiti há mli. Mí onutó néba bebláa mli tóá mlíbwéé tsu asun tráhe amu iwi.

12

Ɔhe Wankíhé Atokiehé

¹ Séi á, apió, ndekliá néle Ɔhe Wankíhé atokiehé asún amó asi wankláán súná mli.

² Mliyin ání bréá mliɔyí ɔmátófɔ á, bosuná mli asunakpan, ileha mlilóɔ mlidé ikpiá butamatóí sum. ³ Mú sv ndekliá mlíbú múá itsú Bulu wá. Ɔhagyíɔha ání ɔdepu Ɔhe Wankíhé tóí méetalí lwí aní Wíe Yesu. Ɔhá ání Ɔhe Wankíhé dé mu kpa nkule ɔbétalí blí ɔbéɛ, “Yesu gyí mí Wíe.”

⁴ Bulu atokiehé ɔtsan-ɔtsan bu iwu, táme Ɖɛ Wankíhé amu kén teye mú fée. ⁵ Bulusúm agyómá igyi ɔtsan-ɔtsan, táme aní Wíe amu kén aní fée anidésu. ⁶ Ɖkpa ɔtsan-ɔtsansu Bulu tɔyó agyómá tsun aníwu, táme Bulu ámu kén dé mú fée bwe tsun aní féesó. ⁷ Bulu telé mu Ɖɛ ámu ɔwan tsun ɔkpa ɔkusv anito okugyíokvto, méní abópukpá aba. ⁸ Ɖɛ Wankíhé telhá ɔku tɔpó nyánsa tóí kplá ahá, ɔtelhá ɔku é telí asún. ⁹ Ɖtelhá ɔku telíé hɔ Bulu gyi, ɔtelhá ɔku é tetsá ahá iló. ¹⁰ Ɖɛ Wankíhé amu kén telhá ɔku túmi ɔtɔpúbwé ofúla, ɔtelhá ɔku é telí asún aní Bulu lópwá mu ɔnó. Ɖtelhá ɔku tetálí bí ɔɛá itsú Bulu wá pú mbá itsú ɔɛ laláhe wá. Ɖtelhá ɔku telí ɔblí bambá, ɔku é tonú mú asi. ¹¹ Ɖɛ Wankíhé amu nkule tóbwé íni fée, ɔteye atokiehé ánfí há ɔhagyíɔha ahá odeklé.

Ɖpasua Ámu Igyi Nyankpusa-oyí Ɖkule

¹² Nyankpusa-oyí iwí ató itsɔ, táme mú fée lóbwe nyankpusa amu. Alí kén igyi Kristo é ní. Mu ɔpasua ámu gyi mu nyankpusa-oyí ámu ní. ¹³ Anito aku anígyí Yudafo, aku Griikifo, aku nkpábi ntée adíhe, táme bɔpu Ɖɛ Wankíhé amu bó aní fée asú wá Kristo ɔyulúv kule amvto, Bulu lópu Ɖɛ ámu kén núná aní fée.

¹⁴ Táme mégyí toku kule lóbwe nyankpusa-oyí ámu, mboún iwí ató ɔtsan-ɔtsan. ¹⁵ Ní yabi ɔblí ɔbé, “Mma nyankpusa-oyí ámu iwí, tsúfé megyí ibi ngyi” á, ilosuná aní megyí nyankpusa-oyí ámu iwí ató ogyi? ¹⁶ Ní isv é ɔblí ɔbé, “Mma nyankpusa-oyí ámu iwí, tsúfé megyí nsíbi ngyi” á, ilosuná aní megyí nyankpusa-oyí ámu iwí ató ogyi? ¹⁷ Ní nsíbi nkule gyí nyankpusa-oyí ámu fée á, nkálí ɔbóbwe obónu asún? Ntée ní isv nkule gyí nyankpusa-oyí ámu fée á, nkálí ɔbóhɔ ató afú? ¹⁸ Táme Bulu lópu iwí ató tsɔtsɔtsɔ bwe nyankpusa-oyí ámu, ɔlɔpu kugyíku yi ɔtínéá odeklé. ¹⁹ Ní iwí ntobí ámu igyi toku kule a, nkálí nyankpusa-oyí ámu ibóbwe? ²⁰ Iwí ntobí ámu itsɔ mú, táme mú fée lóbwe nyankpusa-oyí ámu ní.

²¹ Mú sv nsíbi méetalí bláa ibi ɔbé, “Fuma labi há mí!” ekekeke. Nwun é méetalí bláa yabi ɔbé, “Fuma labi há mí!” ²² Ní aki a, iwí ató ámúb anidékú aniaa ilɔpɔn amu iwí téhian ní. ²³ Mú ámúb anidékúá obú ima músú ámu anitobú dun ní. Ɖtíné ámúb anitamakléá ahá buwúun amu é anitɔpú ató tin ní. ²⁴ Táme anitamapú ató tin aní iwí ntobí ámúb ibi akíle amu. Bulu lóbwe aní iwí ató ámu alí, méní abóbu mú ámúb ima numnyam amu, kí músú wankláán. ²⁵ Fówun ikulebwe bétsiá amútó, méní gyɔpi okpítá buna a, buna é lakpítá gyɔpi. ²⁶ Ní nyankpusa-oyí ámu iwí tɔku dé ɔsun wúun a, nyankpusa-oyí ámu fée towun mú. Ní bekánfú mótó kv é á, ansí tegyi nyankpusa amu.

²⁷ Yoo, ayó nkpá. Kristo ɔyulúv kule amu mlí fée mlígyí. Mlgyí mu ɔpasua ámu ní. Mlito okugyíokv gyí mu nyankpusa-oyí ámu iwí tɔku. ²⁸ Bulu léhíhé íni fée wá mu ɔpasua ámvto. Gyankpapu, sumbí ayɔpú. Nyɔɔsi, Bulu ɔnósú atáípu, saasi, ató asunápú. Mú ɔma a, ofúla abwepú. Amúá bubu ulɔtsá túmi, buale agyípu, ahande pú ɔblí bambá ablípu. ²⁹ Amú fée gyí sumbí ayɔpú? Ekekeke! Amú fée gyí Bulu ɔnósú atáípu, ntée ató asunápú, ntée ofúla abwepú? Iméeba mótó alí! ³⁰ Amú fée bu ulɔtsá atokiehé? Amú fée telí ɔblí bambá, ntée amú fée tetálí nú ɔblí bambá ámu asi? ³¹ Mlibɔ mbódí amludunka atokiehé ámvto múá idehian dun.

Nélasúná mlí ɔkpa aní idun íni tsia mótó.

13

Ɖdwe

¹ Ní ntetálí blí anyánkpúsa pú Bulu-abɔpu ɔblí fée, táme ntamadwé mí aba á, ngyi fé ɔkan ntée gbémgbléín aní bude mú da, idelín kóklókú. ² Ní mbu Bulu ɔnó asúnblí, Bulu asun ɛáinhé bí pú hógyi kpɔnkpɔntiá ntetálí púpúlí abu, táme mma mí bá iwí ɔdwe á, múmú mma labi kuku. ³ Ní nɔpú mí ató fée kíé ahíánfɔ, nɔpú mí iwí há mbée buwáa mí ogyá, táme mma mí bá iwí ɔdwe á, mma labi há ɔhaa.

⁴ Ahá ɔdwepú tenyá iklon, ɔbu awitole. Ɖma olu, ɔtamaká ɔnótó, ɔtamatsú iwí. ⁵ Otobú ató, ɔma ɔnsípe. Ɖtamakósí nyá ɔbló, ɔtamahɔ asún wá iwíto. ⁶ Ɖtamatsúlá asvkan, ɔnɔkwali otobuo. ⁷ Otenyá klun há tógyító, ɔtɔhɔ asúnsú gyi. Mu ansí tedínká asúnsú, ototomi é.

⁸ Ɔdwe mú itamatá, táme Bulu ɔnó asúnblí bómɔ ɔnó. Ɖblíu bábábá blí béka itin, asúnblí é íbéba bɔtsun. ⁹ Tsúfé anumókúnyá bí tógyító tá, anumókúnyá blí Bulu ɔnó asún é yi.

¹⁰ Táme ɔhétó atokiehé ánfí fée umɔfun. Ní múbá ulɔfun yi íbá á, íni fée bɔfwí.

¹¹ Igyi fé íni. Bréá ngyi kebi á, nɔtɔí fé kebi. Mí atɔ bwehé pú mí asun susúhe fée lɔbwe fé kebi. Táme séi ánfí nadan a, nasí nyebito bwehé ámu fée bwe. ¹² Séi á, anidé ató kí fulaa fé ogyásito anidé mú kí. Bré íku béba a, abówun mú wankláán. Séi á, aní atóbí mɔfun. Ɖma a, abéba bebí mú fé alíá Bulu yin aní.

¹³ Ɖnɔkwali a, atoku asa ánfí obétsiá ní. Hógyi, ɔkpakí pú ɔdwe, táme ɔdwe dun mú fée.

14

Ɖhe Wankíhé Atokiehé Bábábá

¹ Mlídunka ɔdwe ɔkpa, amlídunka ɔhétó atokiehé é. Múbá idun a, Bulu ɔnó asúnblí. ² Tsúfé ní ɔku dé ɔblíu bambá blí á, megyí anyánpɔsa ɔdebláa, Bulu ɔdebláa. Ɖhaa tamanú mú asi, tsúfé mu ɔhé dé asun ɔhainhé blí. ³ Táme ɔhá ání ɔde Bulu ɔnó asún blí mú á, ahá ɔdebláa, ɔdepubúa amú abudan hógyito. Ɖdepuwá amú ɔwunlín, ɔdepuwíí amú íklun é. ⁴ Ɖhá ání ɔde ɔblíu bambá blí nkule tényá ɔwunlín Bulusúmtó. Táme ɔhá ání ɔde Bulu ɔnó asún blí mú tɔwá ɔpasua ámu ɔwunlín.

⁵ Tekí ndekléá mlí fée mléblí ɔblíu bambá, táme ní mlíde Bulu ɔnó asún blí á, íbu mí alé dun. Tsúfé Bulu ɔnósú ɔtɔípú dun ɔblíu bambá ɔblípú. Nkétí ní ɔblíu bambá ɔblípú ámu tetálí lé mú asi, méni ɔpasua ámu bénya tɔku tsú mótó. ⁶ Mí apíó, ní naba mlí wá séi bebí ɔblíu bambá ku, mmele mú asi á, labi mɔmu íbówa há mlí? Táme ní neblí asún, nehá mlébi asún, ntée neblí asun lesúnáhé ku, ntée neblí Bulu ɔnó asún ku, ntée súná mlí ató á, íbówa labi há mlí dun.

⁷ Mlɔpukí itóá fedá mú itotsúlá, fé íkwe, ɔténté ntée ɔkpe aná. Ní fumeda mú itsula wankláán á, butamanú mú asi. ⁸ Ní klunsi ɔdapú mébi dá mú á, ɔhaa tamanú mú asi, dídá ató yó isá. ⁹ Alí kén ní mlíde ɔblíu ání ɔhaa méde mótó nu blí á, mlíde tɔí wá afútó ní. ¹⁰ Ɖblíu tsɔtsɔtɔ bu ɔyító. Kugyíku ulɔfun, íbu mú ablípú anulé. ¹¹ Táme ní ɔku dé ɔblíu ku blí, mí é mmedé mótó nu á, ntamanú mu asi, mu é ɔtamanú mí asi. ¹² Mú sv íniá mlíhé mlíde Ɖhe Wankíhé atokiehé ámu dunká á, mlíkuli múbá íbówa ɔpasua ámu ɔwunlín.

¹³ Íni sv ɔhá ání ɔteblí ɔblíu bambá ɔkúli Bulu mú asunu, méni ɔbetalí le mú asi súná mú anupú. ¹⁴ Tsúfé ní ndepu ɔblíu bambá bó mpái á, mí ɔhé dé mú bɔ, táme mmedé asún ání ndeblí asi nu. ¹⁵ Nkálí mee nóbwe? Nóbɔ mpái ɔhétó bré kutɔ, pú mí agywun é bó mú bré bábátó. Alí kén nówa íb ɔhétó, pú mí agywun wá mú bré kutɔ é ní. ¹⁶ Tsúfé ní fúde Bulu kanfú ɔhétó pé á, nkálí íbɔbwe ɔhá ání ɔmedé mú asi nu ɔbétsa fú? Nkálí bétsa fú Bulu ípán da ní bumede asún ání fudeblí asi nu? ¹⁷ Fíalí fúde Bulu ípán da wankláán, táme ítamawá fú bá ɔwunlín.

¹⁸ Nedá Bulu ípán ání nteblí ɔblíu bambá dun mlíto okugyíku. ¹⁹ Táme ní afia a, ntekleá néblí asún anu pé ání ɔhagyíha obónu mú asi, íbɔbúa amú é dún ání néblí asún mpím-dú (10,000) ɔblíu bábátó ání ɔhaa mónu mú asi.

²⁰ Mí apíó, mlímábwe agywun fé nyebí. Mlábwe íwí fé kebi-bɔbwe lakpanbwe, táme mlígywun fé ahande. ²¹ Bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ be,

“Nótɔí tsun afɔsú, bébláa mí ahá ɔblíu bambá.

Mú ó á, mí ahá bumóonu mí ɔme.” Aní Wíe léblí.

²² Íni sv ɔblíu bambá blí igyi osúna há ɔmátófo, megyí ahógyipu. Bulu ɔnó asún blí é igyi osúna há ahógyipu, megyi ɔmátófo.

²³ Ní ɔpasua ámu ífia, ɔhagyíha dé ɔblíu bambá blí, ɔha bambá pú ɔmátóyín bebá mlíto á, buméblí be, mlí nwun layintá? ²⁴ Táme ní mlí fée mlíde Bulu ɔnó asún blí, ɔmátófo ntée ahá ání butamanú mótó bebá mlíto á, amú onutó bóyo asún ámutɔ, nú íwasi ání babwé lakpan. ²⁵ Íbéha amú kluntɔ asún bélin ɔwan, béda akpawunu, kánfú Bulu be, “Lélé, Bulu bu mlíto.”

Ɖpasua Ámutɔ Nhíhé

²⁶ Mí apió, ní mlebá befia Bulu osúmkrpá, mlitō ōku tōwá ilu, ōku tosúná ató, ōku towun ató, ōku tēblí ōblí bábábá, ōku é tonú mú así á, bubwée mú puwa ōpasua ámu ōwunlín. ²⁷ Ní aku bēblí ōblí bábábá á, bubwée ahá abanyó. Ní butso kúrúá á, abasá. Bublí mú ikule-kule, méní ōku ōbéle mú así. ²⁸ Ní ōhaa má ofiakpa inwá ōbéle mú así mú á, bukpa ōnó bun, amú amú Bulu abutōi nklobítō. ²⁹ Bulu ōnósú atóipú abanyó ntée abasá butóí, atráhe abuyō amú asun blíhé amutō. ³⁰ Táme ní Bulu olé ató súná ōkúá otsie ofiakpa inu á, Bulu ōnósú ōtáipú ámu osíi tóí, ōhá ámu ōbli tóá alawun. ³¹ Mli fée mlétalí blí Bulu ōnó asún ámu ikule-kule, méní mli fée mlósuán tōku tsú mútō púwá iwí ōwunlín. ³² Bulu ōnósú atóipú amú bunyáa túmi ōhé ámú ide amú kpa amúsú, méní bótóí há amú aba ōkpa. ³³ Tsúfē Bulu asún lolwíí, omegýí basabasa.

³⁴ Ní ōpasua ámu ifia a, atsi bubwée díín. Buma ōkpa tóí. Bubá iwiasí fé alíá Mose Mbla léblí. ³⁵ Ní budekléá bónu asvankutō á, bufíte amú akúlu wóyító, tsúfē ibu péláá ōtsi ōbótóí ofiakpa.

³⁶ Mlilahogyi mliaa, mli wá Bulu asún ámu ilotsuá así? Ntée mli nkule látsō mú nu? ³⁷ Ní ōku dékíí aní Bulu ōnósú ōtáipú mgyi, ntée ōbu ōhétó atokiehé ku á, iwánkí mu aní aní Wíe onutó mbla ígyi ndewanlín sísi mli. ³⁸ Ní ōmōhō asún ánfi á, mli é mliumáhō mu asún.

³⁹ Mí apió, íni su mliprí aní mléblí Bulu ōnó asún, táme mliumábláa ōhaa mliaa, ōmáblí ōblí bambá. ⁴⁰ Mlibwe tógyító dunka mú ōkpasu wankláán, ifun.

15

Kristo Kusú tsú Afúlito

¹ Mí apió, séi á, nkáin mli asun wankláán ámú neda mú ōkan súná mli, mlilóhō músó gyí, mli hógyi ilí músó ámu. ² Asún ánfi ōbéha mli nkpa aní itamatá, ní lélé mlilóhō músó gyí nu. Táme ní mlekíná músó hogyi mú á, mli hógyi labwé kpaali!

³ Tsúfē asún aní ihíe dehián bōpuhá mí nōpuha mli ígyi. Múgyí, Kristo lóbowu aní lakpan su, fé alíá Bulu asun wanlínhé amú léblí. ⁴ Bopulá mu, Bulu lókusúá mu tsú afúlito éke sáásí fé alíá Bulu asun wanlínhé amú uleblí. ⁵ ōlele iwí ōwan súná Petro. Mú ōma a, ōlele iwí ōwan súná sumbí ayōpú dúanyō ámu fée. ⁶ Íni ōma a, ōlele iwí ōwan súná mu abúopu tsōtsōtsōá budun ahá lafanu (500) ōtsáwule. Amótó aku bawú, táme ōduduo butráa butsie nkpa. ⁷ ōlele iwí ōwan súná Yakobo é. ōma a, ōlele iwí ōwan súná sumbí ayōpú ámu fée.

⁸ Itráhe-tráhe a, ōlele iwí ōwan súná mí onutó ánfi nesin ōma ba anfi. ⁹ Tsúfē mígyí sumbí ayōpú ámutō ōkusv nu. Teki mmōfvn aní bēti mí sumbí ōyōpú kúrúá, tsúfē nedunká Bulu ōpasua ámusv. ¹⁰ Táme Bulu awitōle sō nde namlí alí. Mu awitōle amú imōbwe kpaali. Tsúfē nayó agyómá dvn amótó okugyíōku. Táme megyí mí ōwunlín nōpuýó mú. Mu awitōle amú dé mí kpa. ¹¹ Íni su ní mílétrá da asún ámu ōkan o, amú o, múá idehián gyí mlilóhō aní asún ámusv gyi.

Aní Kusú Tsú Afúlito

¹² Ní anitedá Bulu asún ámu ōkan aniaa, Bulu lókusúá Kristo tsú afúlito á, ntogyi sō mlitō aku mú bee, awupú bumóōkusú tsú afúlito? ¹³ Ní awupú bumóōkusú mú á, idesuná aní Bulu mókusúá Kristo é. ¹⁴ Ní Kristo mókusú tsú afúlito á, teki aní asun wankláán amú ōkanda igyi kpaali. Mli músó hogyi é igyi kpaali. ¹⁵ Ní Bulu tamakúsúá awupú mú á, múmú afunu anidéwa tin Bulu ōnó, blí aniaa alakúsúá Kristo tsú afúlito. Ní ōtamakúsúá awupú á, múmú asún ánfi uma mútō. ¹⁶ Ní ōmóōkusúá amú mú á, múmú ōmōkusúá Kristo é ní. ¹⁷ Ní ōmōkusúá Kristo a, múmú kpaali mlilahō mu gyi. Idesuná aní mlilasin lakpantō. ¹⁸ Múmú itráa desuná aní Kristo ahógyipvá bawú é bafwí. ¹⁹ Ní ōyí ánfitō nkpa nkulesó aní ansídun Kristosv mú á, múmú aní ulá bu nwe dvn ōhagyíōha.

²⁰ Táme ōnōkwaliá ida gyí, Bulu lakúsúá Kristo tsú afúlito. Kristo labwé ahá aní Bulu ōbókusúatō ogyankpapv. ²¹ Alí ámú lowu léba tsvn nyankpusasv ámu a, alí kén kusú tsú afúlito é uleba tsvn nyankpusasv ní. ²² Tsúfē alí ámú ahá butowú amúá Adam ikulebwe su ámu a, alí kén amúá Kristo ikulebwe sv amú fée bénya nkpa ní. ²³ Táme anitō okugyíōku

bu mu bré. Kristo Bulu légyankpá kúsúa tsu afúlitō. Ní Kristo oyínkí bá a, mu é ɔ̀bókúsúa mu ahá f́éé. ²⁴ Mú ɔ̀ma a, Kristo obégyi ɔ̀hétó túmi laláhe, iwíegyi pú túmiá ide ɔ̀yísó gyí f́éésú asa ɔ̀yi ɔ̀bómá ɔ̀nó. Mú ɔ̀ma a, obéyinkía iwíegyi ámu wá aní Sí Bulu ibitō. ²⁵ Tsúf́é ilehián aní Kristo obégyi iwíe kpéfún bréá alagyi mu alupó f́éésú, pú mu ayabi tsá amósú. ²⁶ Olupú tráhe aní ɔ̀béli gyí lowu. ²⁷ Tsúf́é Bulu asun wanlínhé amu ileblí ɔ̀bée, “Bulu lópu tógyító wá mu asi.” Ínu imosuná aní Bulu bu Kristo asi. ²⁸ Ní Kristo ogyi tógyítósú tá á, ɔ̀bópu iwí wá Bulu asi. Múléha mu túmi dínká tógyítósú, f́owun Bulu é obégyi tógyítóá ibu ɔ̀tínegyiótínésú.

²⁹ Ní Bulu ḿóókúsúa awupú á, ntogyi sù ahá bude asú b́o há ahá aní bawú? Ntogyi sù b́éha b́óbó amú asú há amú? ³⁰ Ntée ntogyi sù aní mú abópu aní nkpa pléi brégyíbré? ³¹ Mí apíó, nekáse, ntefia alowusu ekekegyíeke! Igyi t́óá ntɔ̀pótsú iwí aní mliha aní Wíe Kristo Yesu mlilabwé ikule. ³² Mú su kpaali ńokó Efesof́óá bugyi f́é mbwíkítá-ató? Ní Bulu ḿóókúsúa awupú mú a, “Múmmú mliha agyi, awí, anu, tsúf́é ɔ̀ke sesebre anilawú.” F́é alhá b́owanlín wá Bulu asún ámutō.

³³ Mlímáha ahá aní butebli asún ánfí odu abumle mli! Tsúf́é ahande bee, “Mba laláhe gyí teyintá ɔ̀ha.” ³⁴ Mlilabwe agywun wankláán, amlisi lakpan bwe. Tsúf́é mlitō aku butépi bumeyín Bulu. Nde asún ánfí wanlín sísí mli púsúpa mli.

Ɔ̀yulúv́a Abópukúsú Tsú Afúlitō

³⁵ Ɔ̀ku ɔ̀béfíté ɔ̀bée, “Nkálí Bulu ɔ̀bókúsúa awupú? Ɔ̀yulúv́ ḿommu b́ópukúsú?” ³⁶ Ɔ̀ha mimláhe! B́i aní ní fodú ató-abí á, itɔ̀pló asa itakwe. ³⁷ Megyí itóbí ámutú f́opuwá ɔ̀sulótó ámu gyí ɔ̀bán amú itɔ̀dan amu. ³⁸ Bulu tehá mú ɔ̀yulúv́ pɔ̀pwe aní mu onutó odeklé. Ɔ̀tehá ató-abí kugyíku mú ɔ̀yulúv́ ɔ̀tsan.

³⁹ Alí ámutú ató-abí ɔ̀tsan-ɔ̀tsan b́u inu ámu a, alí tógyító ɔ̀yulúv́ igyi ɔ̀tsan ní. Anyánkpúsa, mbwi, mbubwi pú ntsutso aye f́éétó okugyíaku ɔ̀yulúv́ ɔ̀tsan.

⁴⁰ Ɔ̀súsú-ató bu inu, ɔ̀sulúsv-ató é bu inu. Mú f́éé ibu ɔ̀yulúv́ ɔ̀tsan-ɔ̀tsan. Ɔ̀súsú klé numnyam ɔ̀tsan, ɔ̀sulúsv klé é numnyam ɔ̀tsan. ⁴¹ Owí numnyam igyi ɔ̀tsan há ɔ̀tsra. Ɔ̀tsra klé é igyi ɔ̀tsan há ntsrakpabi. Ɔ̀tsrakpabi kugyíku ná ɔ̀tsan, mú numnyam é ina ɔ̀tsan há mú bá.

⁴² Alí ibóbwe bréá Bulu ɔ̀bókúsúa awupú ní. Aní ɔ̀sulúsv-ɔ̀yulúv́ anfi itowú, pló ánfí ibótsun ɔ̀tsan há múá Bulu ɔ̀bókúsúa tsu afúlitō, tsúf́é mú mú imóowu ekekekeke. ⁴³ Aní ɔ̀yulúv́ anfi tɔ̀pɔ̀n bréá bopúlá mú, táme ní Bulu ɔ̀kúsúa mú á, itenyá ɔ̀wonlín, wá numnyam. ⁴⁴ Ɔ̀sulúsv-ɔ̀yulúv́ igyi séi, táme ní Bulu ɔ̀kúsúa mú á, ibóbwe ɔ̀hétó ɔ̀yulúv́. Tsúf́é alí ámutú ɔ̀sulúsv-ɔ̀yulúv́ bu inu ámu á, alí ɔ̀hétó klé é bu inu ní. ⁴⁵ Bulu asun wanlínhé amu lébláa aní ɔ̀bée, “Adam gyankpapu amu lóbwe ɔ̀kiankpapu.” Táme Adam tráhe, ogyi Kristo amu mú gyí Ɔ̀hétá ɔ̀tehá nkpa. ⁴⁶ Ɔ̀sulúsv-ɔ̀yulúv́ anitegyankpá nyá asa anitebenya ɔ̀hétó klé. ⁴⁷ Ɔ̀sulótó-ísv Bulu lópuwé nyankpusa gyankpapu, ogyi Adam amu. Kristo, amú obuo amu mú otsú ɔ̀súsú. ⁴⁸ Nyankpusa okugyíaku bu ɔ̀sulúsv-ɔ̀yulúv́ f́é Adam, táme aní ɔ̀súsú-ɔ̀yulúv́ mú bóbwe f́é Kristo klé. ⁴⁹ Alí ámutú anígyí f́é ɔ̀sulúsv Adam amu a, alí kén abóbwe f́é Kristo amú otsú ɔ̀súsú ámu é ekekú ní.

⁵⁰ Apíó, t́óá ndebli gyí, aní ɔ̀yulúv́ anfi igyi ɔ̀yulúv́ múa obugya anfi iméenya ogyíkpá Bulu iwíegyi ámutō. T́óá iteyintá iméetalí nyá ogyíkpá t́óá itamayintátó.

⁵¹ Táme mliyaa asu amlinu asun ɔ̀hínhé kvá Bulu lalé súná mí. Ɔ̀bée, megyí aní f́éé obówu, táme aní f́éé ɔ̀yulúv́ bétse. ⁵² Ní ɔ̀kpe tráhe if́úli pé á, aní f́éé abétse ɔ̀tsáwule pé. Bulu ɔ̀bókúsúa awupú ámu. Amú ɔ̀yulúv́ iméetrá yintá, ɔ̀bétse aní nkpa atsiápú é f́éé. ⁵³ Tsúf́é ilehián aní Bulu ɔ̀bétse aní ɔ̀yulúv́ anfi itowú pló ánfí, há aní ɔ̀yulúv́ itamawú, itamapló. ⁵⁴ Ní íbá mótó aní Bulu latse t́óá itowú, bwé mú t́óá itamawú, t́óá itɔ̀pló é lábwé t́óá itamapló á, unú Bulu asun wanlínhé anfi íbéba mótó ní. Ɔ̀bée, “Batú lowu asi plíplíplíplí. Isugyí onutó laba.”

⁵⁵ Bulu asun wanlínhé kv é lébli ɔ̀bée, “Óo lowu, nkónu f́ú ɔ̀kpe bu?

Nkónú f́ú isugyí bu?”

⁵⁶ Lakpan igyi ɔ̀kpe aní itómó, Mose mbla ámu é itehá lakpan túmi. ⁵⁷ Nkálí kúráá abókuku da Bulu ípán? Múláhá anilatsun aní Wíe Yesu Kristosu gyi asu.

⁵⁸ Mú sv apíó adwepú, mlilu kínkíínkín, mlumákpunkí. Mlisi mli iwí fée ha Bulu agyómá brégyíbré, tsúfé mliyin ání mli gyumagyihe móobwe kpaali.

16

Itswitswi Ha Yerusalem Ahiánfo

¹ Itswitswi ha Bulu ahá ání bubu Yerusalem asón ámu é á, mliwwe mó fé alí ámú nēbláa ɔpasua ámúú ibubu Galatia ɔmátó mbée bubwée mó ámu. ² Ɔhagyíha ɔkú mu kóba alíá otenyá ɔnó, ɔle ku yai Kwasiadagyíkwasieda. Mlumágyo mlíaa mbá asa amlitswitswi mú. ³ Ní nēbá á, nówanlín nwulú há ahá ání mli onutó mléle mlíaa, bupúvú ató ámu ya Yerusalemfo ámu, púlé amú súná amú. ⁴ Ní ibv aláá nóyo á, múmú bóbuo mi yó.

Paulo Ɔkpatu Nihíé

⁵ Ní nɔkúsú tsú Makedonia a, nēba mli wá, tsúfé ndekléá nótsun unv asa nēba. ⁶ Fíali nétsiá mli wá kpalobí. Fíali kóráá nétsiá unv nyankpɔ múa atsalí bré ámu fée, fówun mlilási mí ɔkpa nayó ɔtínegyíótínéá nóyo. ⁷ Séi mú á, mmedékléá nēba beka tsun mli wá kéke. Ní Bulu lótsulá á, nétsiá mli wá kpalobí.

⁸ Táme nétsiá Efeso nfi kpéfɔn Pentekoste eke ámu. ⁹ Tsúfé ɔkpa kpɔnkpɔnti lafínkí há mí ání nóyo agyómá ání ibówa labi. Ibv mútózá mí alupú tsɔtsɔtsɔ bubu nfi mú.

¹⁰ Ní Timoteo owíé mli wá á, mliwáha ifú ikita mu, tsúfé aní Wíe agyómá ámu kén ɔdeyo fé mí. ¹¹ Mliwáha ɔhaa ɔki mu ansító kótíkótí. Mlisi mu ɔkpa wankláán oyinki bɔtu mí, tsúfé ntsie ngyo mua aní apíó atráhe amv.

¹² Aní pío Apolo asón ámu a, nalí musu mbée, obúo apíó ámu ba mli wá, táme omedékléá ɔbéba séi. Ní onyá ɔkpa á, ɔbéba.

Asón Tráhe

¹³ Mlída iwísv, amlilu kínkíínkín mli hógyíto. Mlíwa klɔn, amlíwa iwí ɔwɔnlín. ¹⁴ Mlípu ɔdwe bwe mli tógyító.

¹⁵ Mí apíó, mliyin ání Stefana mua mu wóyító ahá gyí agyankpapuvá bedamlí klɔnto Akaia nsáuntɔ. Basí iwí há, buɔe Bulu ahá ámu súm. ¹⁶ Nokókólí mli, mliwá iwísv ha amúba ahá ání bēba betsiá amútó, bópu nsi yó agyómá ámu.

¹⁷ Ansí lagi mi ání Stefana mua Fortunato pú Akaiko baba mí wá. Tsúfé buɔe mli ɔbwekpá bwe. ¹⁸ Bawá mí ateto-ɔnlun wankláán, fé alí ámúú bowa mli ámu. Mlíbu ahá ání odu.

¹⁹ Ɔpasua ámúú ibv Asia amv fée buɔe mli tsiá ha. Akwila mua Priska pú ɔpasua ámúú ibv amú wóyító amv é behá mli tsiá wankláán aní Wíe idátó. ²⁰ Apíó aba ámu fée behá mli itsiá gyágyágyá.

Mlílata aba puta Kristo.

²¹ Mí Paulo onutó lapó mí ibi wanlín ín, ndepuhá mli tsiá.

²² Ní ɔku tamadwé aní Wíe Yesu a, ilwí dun musv!

Marana-ta! (Mú así gyí, “Aní Wíe, ba!”)

²³ Aní Wíe Yesu Kristo ogyíi mli buale.

²⁴ Ania aní Wíe Kristo Yesu ikulebwe sv ntehié dwé mli fée. Amen!

Ɔwɔlɔ Nyɔɔsiá Paulo Lɔwanlín Sísí
Korintofɔ

¹ Mí Paulo ání ina Bulu apétó nabwé Kristo Yesu sumbí ɔyɔpú mva aní pío Timoteo dé ɔwɔlɔ áñfi wanlín.

Anidé mú wanlín sísí Bulu ɔpasua ání ibv Korinto wúlutɔ pú Bulu ahá ání bubu Akaia ɔsulúsu fɛ́ɛ́.

² Aní Sísí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo bogyíi mli buale, abuha mli iwilwii.

Paulo Bulu Ipánda

³ Mliha akanfú Bulu. Mvgyí aní Wíe Yesu Kristo mu Si pú mu Bulu. Mvgyí aní Sísí otowun aní nwe pú aní Buluá otolwíí aní klɔn ɔkpagyíɔkpasu! ⁴ Otolwíí aní klɔn aní asɔn wunhe kugyíkɔtɔ, méní aní é abétalí pú klɔn lwiíhé ámúú anilanyá tsú mu wá ámu lwíí aní aba klɔn amú asɔn wunhetɔ. ⁵ Alí ámúú Kristo léhie wun ipian kpɔnkpɔɔnkpɔnti, aní é anidé mú ku wúun amu a, alí kén Bulu ná Kristosu ɔhíe ɔde aní klɔn lwíí ní. ⁶ Mú su ní anidé ipian wúun a, mli iwilwii pú mli nkpahóo su anidé mú wúun. Tsúfɛ́ Bulu dé aní klɔn lwíí, méní aní é abólwíí mli klɔn, fówun mlétalí nyá klɔn, tomi wun aní ipian ámu odu kén. ⁷ Ifú medé aní mli su, tsúfɛ́ anyin ání ania mlunyɔ dé ipian ámu wúun. Mú su Bulu obólwíí mli klɔn fé aní.

⁸ Apío, ibv aléá mlébi ání iwɔsun ámúú anilówun Asia ɔmátó ámu ɔnó lehie wá ɔnlun. Ilekke dɔn aní. Ifú lekitá aní, aníkí ání abówu kokooko. ⁹ Ɔnɔkwali asún, ulɔbwe aní fé bahá aní lowu ipón. Táme alíá anumɔɔpu ansí dínká aní iwisu, mboún Buluá ɔtɔkúsua awupúsú, su ileba alí. ¹⁰ Lélé mú á, ɔlele aní tsú lowutɔ. Anilahogyi ání obétsiá lé aní brégyíbré. ¹¹ Ɔbéle aní, tsúfɛ́ mlidé mpái bɔ aní nwunsu. Íni su ahá tsɔtsɔtsɔ bédá Bulu ipán aní nwunsu, tsúfɛ́ alawá awitɔle há aní, mpái ámúú ahá tsɔtsɔtsɔ budebo há aní ámu su.

Paulo Nnihíé Tse

¹² Abétalí pú ibi sí kántó aniaa aní klɔn mókóhá aní pón aní nkpatɔ, títriu ania mlunyɔ náttɔ. Megyí aní ɔsulúv anifisu nyánsa anilópu anidé aní agyómá yɔ, mboún Bulu awitɔle sù anilatalí lé iwitɔ anidé tógýítɔ bwe ɔnɔkwali su. ¹³⁻¹⁴ Tsúfɛ́ megyí asún ání mlíméetalí kla, nu mú así anitɔwánlín sísí mli. Ibv mútɔ́á mlímédé mú así nu yi, táme nahogyiá mlóbonu mú así wankláán ekekú. Fówun mli é mlétalí pú aní tsú iwí, fé alíá aní é abópu mli tsú iwí aní Wíe ɔbáke amu.

¹⁵ Mí ansí dín asún áñfisu. Mú su nɔbwe agywun ání néba mli wá, méní mlénýa oyúla anyɔ. ¹⁶ Múgyí, nótson mli wá yó Makedonia. Ní neyínkí é nélatson mli wá; fówun mlétalí sí mí ɔkpa, néyinkí ba Yudea ɔmátó. ¹⁷ Mléfité mliaa, ntogyi sù nalátse mí agywun. Ntée nabwé fé ɔyítɔ ahá ámúú buteblí beɛ, “Ee” latsé amú ɔnó beɛ “Ó-o” amutɔ ɔku? ¹⁸ Alí ámúú Bulu bu ɔnɔkwali, ɔtamawá afunu amu a, alí mí “Ee” igyi mí “Ee” ní. ¹⁹ Tsúfɛ́ Bulu mu Bi Yesu Kristo amu tamablí ɔbéɛ “Ee” latsé mú ɔbéɛ “Ó-o.” Mu mú á, “Ee” kóún ototsúlá. Mu iwí asún ɔkan mía Silas pú Timoteo aniléda súná mli ní. ²⁰ Tsúfɛ́ mutótsúlá “Ee” há Bulu nihíé kugyíku iteɔba mútɔ́. Mú sù akánfú Bulu tá á, aniteblí aniaa, “Amen!” ni. ²¹ Bulu téhá ania mlunyɔ anitetalí lí kínkíínkín ania Kristonyɔ ikulebwetɔ. Mvgyí ɔhá ání ɔleda aní ofúli. ²² Mu kén lópu Ɔɔɔ Wankíhé amu wá aní klɔntɔ, púhíe aní nsu; isuna ání mubú aní, ɔbóbwe tɔ́á ɔlehie há aní.

²³ Bulu ɔbíti mí isu ní megyí ɔnɔkwali nde mli bláa. Alíá mméeba bowun tsitsa kuku blí tsú mli iwí sù mmetrá bɔtsun unv. ²⁴ Anímédékléá ibóbwe fé anidé mli hie alíá mlópu mli hógýi yó agyómá. Mboún alíá ansí bégyi mli sù ania mlunyɔ anidé agyómá yɔ. Anyin ání mli hógýi su mlilí kínkíínkín dodo.

2

¹ Mú su nabwé agywun ání mméetrá ba bɔwa mli awirehɔ. ² Tsúfɛ́ ní neba bɔwa mli awirehɔ á, ma ɔbéha ansí bégyi mi dɔn mli ámúú nawá awirehɔ ámu? ³ Mú sù nɔwanlín

ɔwulɔ gyankpapu amu sísí mli ní. Fówun ní nebá á, mli ámbú mléha ansí bégyi mi ámu mluméela há awirehɔ mboún ikita mí. Tsúfé mí ansí dun mli féésú ání ní ansí de mí gyí a, mli é ansí bégyi mli. ⁴ Megyí ansigyí nɔpɔwánlín ɔwulɔ ámu. Asún ihíe de mí háan, ndesú asa nɔwanlín mú! Táme megyí alá néha mlégyi awirehɔ su nɔwanlín mú. Mboún alá mlébi ání ntehié dwé mli su.

Lakpansikíe

⁵ Ǫhá ámbú ɔlɔpu asún ba ɔpasua ámvɔ ámu mókópú ɔlala gyi mi. Ní bæe bukí mú á, ɔpasua ámu féé alapú asún gyí. (Mmedékléa nɔdɔn mú blí.) ⁶ Isubutí ámbú mli ɔdɔdɔ mlulébutí mu amu itso mu. ⁷ Ulafun ání mlésikíe mu, yíá mu klɔn ngya. Fówun asún móɔdɔn mu, iwí móowu mu. ⁸ Mú su nokókóli mli, mlile suna mu ání mlitráa mlíbu mu iwí ɔdwe. ⁹ Ndekléa nébi ní mlitegyi mí asún ámu féésú. Mú su nɔwanlín ɔwulɔ ámu ni. ¹⁰ Ní mlesíkíe ɔku á, mí é nasíkíe mu. Ní nesíkíe mu é á, mli sú nasíkíe mu Kristo idátó, ní ilehián ni, ¹¹ méni Ǫbunsám oméenya aní iwí ɔkpa, tsúfé anyin ikpa ání ɔtɔtsɔn músú féé.

Paulo Klɔn Médi Mu Asi

¹² Bréa neba Kristo asun wankláán ámu ɔkan ɔdakpá Troa wúluto á, nowun ání aní Wíe lafínkí ɔkpa há mí. ¹³ Táme mí klɔn médi mí asi, tsúfé mmɔtu mí pío Tito inu. Mú su neklá amú ká tsun yɔ Makedonia nsáunto.

Isugyí Kristo Idátó

¹⁴ Táme nde Bulu ipán da ání Kristo isugyí su alabwé aní ndoun, alakpá aní buo iwí, anidé mu isugyí amu nke gyí. Ní ayó ɔtínegyíɔtíné a, ɔtɔtsɔn anisu bláa ahá ámu Kristo asun wankláán ámu, fé alá ofobí fánfán tɔwá ɔfan yó tsútsúútsú. ¹⁵ Lélé mú á, Kristo gyí atɔ tɔhé, anigyí mú ɔfan ání idekusú há Bulu, há ahá ání bude nkpa nya pú amúá budefwi féé. ¹⁶ Itobon ahá ání budefwi, kpá amú ya lowuto, itɔwá ahá ání ɔde amú nkpa hɔɔ ɔfan, kpá amú ya nkpatɔ. Ma mee lófɔn ha gyuma ánfí odu yɔ? Ǫhaa má inu. ¹⁷ Aní mú anumégyí fé ahá ɔdɔdɔá bude Bulu asún ámu fe púkle kóba. Íniá Bulu lówa aní su á, aniteblí mú ɔnɔkwalsu fé Kristo asúmbi ání bulú Bulu ansító.

3

Bulu Ntam Pɔpwe Asúmpú

¹ Asún ánfí anidéblí ánfí itráa desuná ání anidé iwí kanfó súná mli lóó? Ntée ilehián ání abɔpu aní adánsie nwulú bá mli, ntée abɔhɔ mú tsú mli wá fé alá aku butɔbwé? ² Ekekeke! Mli onutó tsiátó gyí adánsie nwulúá bawánlín dínká aní klɔnsu, ɔhagyíɔha dé mú wúun kla, póbí ání anidé agyúmá wankláán yɔ. ³ Mligyí ɔwulúá Kristo lówanlín, ulɔtsɔn anisu ba. Táme megyí oyípe ɔlɔpɔwánlín mú, Bulu Ǫkiankpapu amu Ǫhé ɔlɔpɔwánlín mú. Megyí abwi pétéplé anyɔsu* é ɔlɔwanlín mú dínká, mboún anyánkpúsa klɔnsu.

⁴ Aníbu ɔkpa blí alí, tsúfé Kristo su aní ansí dun Bulusu. ⁵ Anyin ání anumófun ání abétalí bwé tɔtɔ aní onutó iwisu. Bulu sú anulófɔn ha tógyító bwe. ⁶ Múláhá anulabwé mu ntam pɔpwe amu asúmpú. Megyí ibi Bulu lópɔwánlín mú mú, mboún Ǫhe Wankíhé amu. Tsúfé mbla wanlínhé amu itɔpú lowu ba, táme Ǫhe Wankíhé klé amu mú itɔpú nkpa ba.

⁷ Mbla dada amúú Bulu lówanlín dínká abwi anyɔsu ámu ulɔpu lowu ba. Táme mú numnyam léha Mose ansító lehie wankí asa ɔlɔpɔba Israelfɔ. Bréa numnyam amu ɔnɔ ide asibá ó á, bumetalí ki mu ansító. ⁸ Íniá mbla wanlínhé amu lénya numnyam alí á, múmú Ǫhe Wankíhé amu gyumagyihe numnyam ibéhie dun mú! ⁹ Mbla wanlínhé amúú itehá anitegyi ipón ámu kúráá ibu numnyam. Múmú nkáli Ǫhe Wankíhé gyumagyihe amúú ihíe bu numnyam dun mú ámu ibɔbwé? Tsúfé itehá anitegyi asu Bulu ansító! ¹⁰ Múmú idesuná ání Bulu mbla dada amu itráa ma numnyam kúráá. Pɔpwe anfi numnyam lagyi músú. ¹¹ Tsúfé ní Mbla dada amúú imetsiá wá ɔpá ámu ibu numnyam alí á, múmú pɔpwe anfi ibétsiá bré féé ánfí klé ibéhie dun mú!

¹² Aní ansí dun ntam pɔpwe anfisú. Mú su aníbu ɔkpa tói faan. ¹³ Anumégyí fé Mose ání oletsiá pú tati bun nwun, méni Israelfɔ bumóowun mu ansító wankí, bréa mú ɔnɔ ide

* 3:3 Abwi pétéplé anyɔ amúú Bulu lówanlín mu Mbla dú dínká músú há Mose amu.

asibá. ¹⁴ Táme mú óó á, Bulu léha amú klwntɔ lówa odwin bɔfun nde. Mú sv ní bude Bulu mbla dada amu kláa amú ofiakpa a, butamanú mú asi, tsúfé tati ámu létin amú agywun. Tɔtɔ méetalí bwíí tati ámu lé amú agywunsu, nkéti amú Kristo babwé kule. ¹⁵ Bótu nde kúráá ní bude Mose mbla ámu kláa a, tati ámu itráa bun amú agywunsu. Mú sv butamanú mú asi. ¹⁶ Táme ní ɔha onyá dámlí klwntɔ ba aní Wíe wá pé, Kristo labwíí tati ámu lé mu agywunsu. ¹⁷ Aní Wíe amúb asún ánfí idetóí tsú mu iwí ámu gyí Ɔhé Wankíhé amu ní. Ɔtínegyíɔtínéá Ɔhé ámu ibu a, iwígyí tét síá inu. ¹⁸ Aní Wíe dé tati ámu bwíí lé aní fée ansító. Mú sù anidé mu numnyam amu le súná ní. Mu Ɔhé ámu lahá anidé mu lían, tsúfé mu numnyam amu itráa dewankí anitɔ tsía.

4

Ɔlótó Siadie

¹ Bulu lówun aní nwe pú agyómá ánfí wá aní ibitɔ. Mú sv abato tamawú aní. ² Anilakíná tóá ibu péli pú oklúntɔ ató fée. Animédé ahá mlé, animédé Bulu asún ámu é damlí bun. Mboún anidé ɔnɔkwali amu onutó blí púlé iwí súná ahá fée, iwanki amú aliá anígyí Bulu ansító. ³ Ní tɔku ibun asun wankláán amúb anidéblí ámu kúráá á, ahá amúb budefwí ámu nkule ibun há. ⁴ Ɔbunsám gyí ɔyí laláhe anísv ogyípú. Múlápú ató tin ahá ánfí butamaha Bulu gyi aní ansibi. Mú sù bumédé asun wankláán amúb igyí wanki amu asi nu ní. Wanki amu gyí Kristo. Múléhie lian Bulu numnyam ní. ⁵ Tsúfé animéná animédé aní onutó iwí asún ɔkan da. Yesu Kristo iwí asún ɔkan anidéda aniaa, mogyí aní Wíe. Tóá aniteblí tsú aní iwí gyí, Yesu sv anilabwé mli asúmpú. ⁶ Tsúfé Bulu amúb ɔleblí ɔbéé, “Wanki idáli tsu oklúntɔ!” ámu kén lahá mu wanki amu idewankí aní klwntɔ. Ilahá anilabí aní mu numnyam amu idewankí Yesu Kristo ansító.

⁷ Táme anígyí fé nló pwehé aní siadie bu mótó. Siadie ámu gyí wanki múa túmi ánfí idewankí aní klwntɔ. Idesuná aní túmi kpɔnkpɔnkpɔntí ánfí imotsú aní, Bulu wá itsú. ⁸ Bude aní háan ɔkpagyíɔkpasu, táme bumɔkótálí sá aní tin. Iwí de aní klí, táme umɔkúkɔn aní. ⁹ Budin anísv, táme Bulu mókúsí aní há. Butefun aní dá, táme Bulu sv animókówú. ¹⁰ Anilatsúlá ide aní ɔyulúv aní ipian brégyíbré, anidéwu fé Yesu, méni mu nkpa ámu ibélun ɔwan anitɔ. ¹¹ Yesu sùm sv aní nkpa atsiápú aní anitefia lowu brégyíbré. Aliá ibóbwe mu nkpa bélun ɔwan aní ɔyulúv aní idewu ánfítɔ sv. ¹² Iní désuná aní lowu dé aní laláa, mli é mlidé nkpa aní itamatá nya.

¹³ Táme aníbu músú anidé Bulu asún ámu ɔkan da. Tsúfé anilóhɔ mu gyi fé aliá Israel ulu ɔwapú ámu lówanlín wá Bulu asún ámutɔ ɔbéé, “Nɔhɔ Bulu gyi. Múlahá sù nde mú ɔkan da ní.” ¹⁴ Aníyin aní alí amúb Bulu lókúsá aní Wíe Yesu tsú afúlito ámu a, alí kén ɔbókúsá aní, ɔbékpa ania mlunɔ fée ba mu iwí wá ní. ¹⁵ Iní fée bówa labi há mli, méni ní Bulu híé ɔde awitole wa, kpá ahá ɔduduo ba Kristo wá á, béhie dá mu ipán, wá mu numnyam.

Hógyi Pwtsiá

¹⁶ Mú sv abato tamawú aní. Ibu mótóá aní ɔyulúv aní idewu mú, táme Bulu dé aní ɔkláa ɔwɔnlín wa ekekegyíeke. ¹⁷ Tsúfé iwɔsun kpalobí ánfí anidéwúun séi ánfí ibéha abénia numnyam kpɔnkpɔnkpɔntiá itamatá, idun iwɔsun ánfí. ¹⁸ Mú sv animédé iwɔsun ánfí anidéwúun aní bu. Múá nyankpusa ansibi tamawun ɔkpa anidékí. Tsúfé iwɔsun ánfí ibéba bɔtsun. Ansígyí amúb ibu ɔma, ibétsiá bré fée ámu ɔkpa anidékí.

5

¹ Aní ɔyulúv aní igyí fé kantankpa aní anitsie mótó. Ní bobwíé mú á, Bulu ɔbéha aní obu bámbá ɔsúsú. Múmú á, megyí nyankpusa léyi mú. Mu onutó léyi mú, imóobwie ekekeeke. ² Tsúfé séi kúráá ide aní ipian ɔsulúsv-ɔyulúv anítɔ. Anihíé anígyó ekeá ɔbɔpu aní ɔsúsú-ɔyulúv wá aní fé atadie. ³ Múmú animóɔbwe fé ɔhéá ima ɔyulúv, aniná yayá. ⁴ Ide aní ipian, anidékumí bré ánfí anitráa aníbu aní ɔyulúv dada anítɔ. Megyí beé anidékléá awú, adali ɔyulúv anítɔ. Mboún anidékléá Bulu ɔwáa aní ɔsúsú klé amúb

itamawú pló ámu, méni ibégyi mú ánfí itowú pló ánfísv. ⁵ Bulu onutó léla aní yáí há mú, ɔlɔpɔ ɔɲɛ Wankíhé amv wá anitɔ. Múgyí ibwiá ɔledunká mósó ní.

⁶ Mú sv anitɔwá klɔn brégyíbré. Ibv mótóá bré ánfí aníbv ɔsulúsv-ɔyulúv anfitɔ á, aníbv ifó aní Wíe wá. ⁷ Íni sv hógyi anilapó anitsie nkpa, megyí tóá ansíbi dewúun. ⁸ Ee! Anihíe anidé klɔn wa, tsúfé tóá anihíe anidédunká gyí abówa ifó ɔsulúsv-ɔyulúv anfi wá, ayetsiá aní Wíe wá. ⁹ Mú sv ní aníbv ɔsulúsv nfi o, ɔtɛne bambá o, tóá idɛn aní klɔnsv bré fée gyí, abóbwe tóá ibégyi aní Wíe ansí. ¹⁰ Tsúfé aní fée abéyélú Kristo ansító, obégyi anitɔ okugyíɔku asún, ká mv ikɔ aní ɔsulúsv-ɔyulúv anfi bwehé ɔnó. Yilé igyi o, lalaha igyi o.

Bulu Onyawíele

¹¹ Anihíe anyin ání ilehián ání abénya aní Wíe ifú. Mú sv anidétóí kplá ahá aníaa, amó é bunyáa mv ifú. Bulu híe oyin aní. Nahogyi ání mli é mliyin aní mli klɔntɔ. ¹² Megyí iwí anitráa anidétu súná mli. Mboún anidé mli ɔkpa suná, méni mlótsu iwí aní sv. Fówun ní ahá buɛ iwí tsu tóá ɔha tɔpú ansíbi wun sv, imegyí tóá ibv ɔha klɔntɔ sv á, mlénya kv bláa amó. ¹³ Tsúfé ní beɛ aní nwun layíntá kóráá á, Bulu asún igyi. Táme ní beɛ aní ansító da mú á, ida ha mli. ¹⁴ ɔdwe ámúú Kristo bv ha aní ámv dé aní kpa, tsúfé anílanú iwiasí ání mv nkule lówu há ahá fée. Mú sv mva ahá fée bawú. ¹⁵ Olowu há ahá fée lélé, méni ahá ání bénya nkpa pɔpwe amv bumétrá tsiá nkpa alí buɛklé. Mboún bétsiá nkpa há Kristo amúú olowu, Bulu lókusúa mv há amó ámv.

¹⁶ Íni sv anitráa anumédé ɔhaa kú fé alí ɔyító ahá buteki mv. Ibv mótóá bré ámv anulétsiá kú Kristo fé alí ɔyító ahá buteki mv, táme anitráa anumédé mv kú alí. ¹⁷ Mú sv ní ɔha mva Kristo bóbwe ikule a, alabwé ɔha pɔpwe. Mv tsiátó dada amv fée ilatsun. Mv tsiátó labwé pópwe! ¹⁸ Nkpa pɔpwe anfi itsú Bulu wá. Múlótsun Kristosv bwé aní ánfí anígyí mv alupó ánfí mv anyawíe. Alapú agyómá ánfí wá aní ibitɔ, ɔbée alée aha bambá é anyawíe ha mv. ¹⁹ Tsúfé Bulu lótsun Kristosv ɔde ɔyító ahá damlí bwé mv anyawíe. ɔtráa ɔmedé amó lakpan iwí akúnta bu há amó. Íni ɔlɔpɔwá aní ibitɔ ɔbée, abláa ahá ni.

²⁰ Kristo atsiámi anígyí, Bulu détoí tsun anísv há mli. Mú sv anilíí Kristo ɔlúkpá anidé mli kokóli aníaa, “Mliha Bulu ɔbwe mli mv anyawíe!” ²¹ Tsúfé Kristo móbwe lakpan kuku! Táme Bulu lópv mv bó afɔɛɛ aní lakpan sv, méni ɔbótsun anía mɔnyɔ ikulebwe sv tsú aní ání aní asún da ɔkpa mv ansító.

6

¹ Aní Bulunyo anidé agyómá yo. Mú sv anidé mli kokóli aníaa, mli máha Bulu awitɔle amó mli lanyá ámv ibwe kpaalí. ² Tsúfé Bulu léblí mv asun wanlínhé amv ɔbée,

“Bréá mí bré lɔfɔn ání nówun ahá nwe a,
nonu mli ɔme.

Mí nkpa ɔhóke amv ilɔfɔn é á, negyi mli buale.”

Mlunu! Bré ámv láfɔn a. Nɛ gyí mli nkpa ɔhóke amv ni!

³ Animédékléá abétin ɔhaa aní Wíe wá ba ɔkpa, méni ɔhaa méenya asvansv blí tsú aní agyómá ánfí iwí. ⁴ Mboún aní bwehé féeétó a, anitelé súná ání Bulu asúmbi anígyí ɔnɔkwalsv. Anitotomi aní iwísv, aní ikplán pú aní asun wunhe kugyíku étó. ⁵ Bepítí aní ató, wá aní obu, bekpa bun anísv dá aní. Anilóyo agyómá ání idɔn aní. Nkekú anitamadídi, nkekú é anitetsiá akón. ⁶ Anilótsun aní tsiátósv lé súná ání ifin kuku má aní iwí. Aníyin asún, anítenyá iklɔn. Aníbv awitɔle, ɔɲɛ Wankíhé amv tsie anitɔ. Anitehíe dwé ahá é tsú aní klɔntɔ. ⁷ Anitedá Bulu asún ámv ɔkan ɔnɔkwalsv pú Bulu túmitɔ. Yilébwe gyí isá-akɔtáá anidépukó ahá, anidéputin aní iwí é. ⁸ Aku butobú aní, aku é butósúpa aní. Aku butekánfú aní, aku é butɔkpóí aní. Aní asún da ɔkpa, táme buɛ aní bu afunupv. ⁹ Fé anumégyí tɔtɔ ahá ansító, táme ahá anígyí. Fówun aní fɛe anidéwu ní, táme kú, aníbv nkpa. Butesian aní mɔ, táme anitedáli mótó. ¹⁰ Aníbv iwísv, táme Kristo sv aníbv ansigyító. Ahiánfɔ anígyí, táme anilaha ahá bamlí iwí anyapú. Anímá tɔtɔ, táme aníbv tógyító Kristo sv.

¹¹ Korintofō! Anitehié nyá mli iwí ansigyí, lé iwíto bláa mli asún. ¹² Anitamakúlá iwí mli su, táme mli mó mlidé iwí kulá anisv. ¹³ Nde mli asún bláa fé mí onutó abí. Mli é mliumápu asvansv nǵáin aní.

Omátófō Puyi Mba

¹⁴ Mli omátófō mliumágyi mba. Nkáli yilé múa lalahe bétalí tsíá tsukvle? Nkáli wanki múa oklún é bóbwe kvle? ¹⁵ Kristo mva Ōbunsám* bétalí bwé agywun kvle? Ekekeke! Nkáli ohógyipv mva ohá aní oma hógyi bóbwe kvle? ¹⁶ Nkáli bótswē okpí Bulu otswékpa? Tsúfé anigyí Bulu Ōkiankparv amv otswékpa ni. Igyi fé alíá bōwanlín wá Bulu asún ámvto beε,
“Bulu obéε, ‘Nétsiá mí ahátō,
mía amónyo abénatí.

Nóbwe amú Bulu,
amú é bóbwe mí ahá.’ ”

¹⁷ Bōwanlín wá Bulu asún ámvto é beε,
“Aní Wíε Bulu obéε,
‘Mlidali amótó, amliumain iwí le amósú.’ ”
Betrá wanlín wá Bulu asún ámvto beε,
“Mliumáwa ibi lalaheto,
mí anho mli.”

¹⁸ Betrá wanlín wá Bulu asún ámvto beε,
“Bulu obéε, ‘Nóbwe mli Sí,
mli é mlóbwe mí abí.’
Alí aní Wíε Otúmípu déblí ní.”

7

¹ Mí apíó adwepó, Bulu lahié ntobíá igyi alí yái aní. Mó sv mliha afwí ibi le tógyítóá ibókpoí aní oylólv pú aní oklāa féétó. Mliha anya Bulu ifú, méní ibéha aní iwí bétin, ifin kuku méétrá tsíá aní iwí.

Paulo Ansigyí

² Kókoli, mliumákulá iwí anisv! Animókúpú lalahe gyi ohaa. Animókúyíntá ohaa, animókúsísi ohaa é. ³ Megyí ipón nde mli ha súb nde asún ánfí blí. Tsúfé nablí bōtsvn mbéε, anitekli mli asún. Lowutō o, nkpatō o, animéetan mli sv ekekeke. ⁴ Ntetálí bla mli mí klvntō asún, nde iwí é tsu mli sv wanklāán. Aní ipian féé oma a, mli lawá mí ateto-onlvn. Ansigyí kponkponv kv labólá mí klvntō.

⁵ Tsúfé bréá anulówie Makedonia a, animénya okpa dá okpónó. Atsvn nfi asún, ayínkí nfi itré. Mó sv ifú letsíá aní ayeto. ⁶ Táme Buluá otolwíí ahá amúú iwí lawú amú iklvn amv lékpa Tito ba aní, púlvwíí aní iklvn. ⁷ Megyí mv ibá amv nkvlé léha iklvn lolwíí aní, mboún asún aní olpotsúa unv ba é. Ōleblāa aní obéε, mlihié mlidékléá mlówun mli. Alíá asún ámv lahan mli, mli lanú iwiasí aní mli mébi bwé pú alíá mli lahié tsúlá dínká mí klésu, sv ansí letrá gyi mli tsíá.

⁸ Tsúfé ní mí ovló ámvto asún lehan mli kórāá á, mí mó iméhan mli. Ibv móttóá ilehan mli bré kvto, tsúfé nowun aní ileha awireho lékitá mli kpalobí. ⁹ Ansí de mí gyí séi. Megyí alíá ilōwa mli awireho sv. Mboún alíá awirehōsú amv ilahá mli ladámli klvntō sv. Tsúfé mli awirehōsú anfi odu Bulu tekli ni. Mó sv mí asún ámv imeyintá tōtō tsú mli iwí.

¹⁰ Tsúfé awirehōsúá igyi Bulu apé tōpú klvntōdamli bá. Itehá anitenyá nkpa. Mó odu bv osvn, táme ima osvn. Ōyító awirehōsú mó á, lowu itōpóba. ¹¹ Mliki tóá awirehōsúá igyi Bulu apé latí há mli! Ilahá mli latsú iku lé asún ámvto, mlidésuná aní mli asún da okpa sv oblv é de mli. Ilatí mli opúni, ilahá mlihié mlidékléá mlówun mli, mli latsúlá dínká mí klésu. Mlihié mlidédunká aní mlébití lalahe obwepó ámv sv. Lélé, mli lalé súná aní mli mégyi pón asún ánfito.

¹² Nōwanlín ovló sísi mli, táme megyí ahá anfi sv. Megyí ohá amúú olōbwe ilá, ntée ohá amúú olōpv ilá gyí mv amv sv. Alíá néle súná mli Bulu ansító aní mli latsúlá dínká mí klésu mboún sv. ¹³ Iní lahié wá aní ateto-onlvn.

* 6:15 Paulo létí Ōbunsám obéε, ‘Belial.’

Múá ɔ̀vɔn kúráá á, ansí legyi anɔ́, bréá anɔ́lówun ání mli fée mlilahá ansí de Tito gyí, tsúfée mlilahá ɔ́klɔn ladí mu asi. ¹⁴ Ní nekanfó mli mu ansító kúráá á, mli méha péli mekítá mí. Alí á múbú asún á múbú anulébláa mli á mu fée igyi ɔ̀nɔkwali amu a, alí kanfó á múbú nekanfó mli mu ansító á mu é laba mútót ní. ¹⁵ Ní Tito ɔ̀káín alíá mli fée mliteyaa asu há mu, hɔ́ mu asun blíhé, pú alíá mletenyá ifú kpínkí mu ansító á, ɔ̀tetraa nya mli ɔ̀wɔ ɔ̀dwe tsía. ¹⁶ Ansí ihíé de mí gyí ání nétalí pú ansí dínká mli su ɔ̀kpagyíokpasu.

8

Akristofó Atókie

¹ Apíó, anidékléá mlibú awitoleá Bulu lawá há ɔ̀pasua á múbú bubu Makedonia ɔ̀mátót á mu. ² Ínɔ́á bubu ipian múa asun wunhe tsɔ̀tsɔ̀tsɔ̀tɔ́ kúráá á, bɔ̀pɔ́ amú ohian futútúúútú lé amú awitole kpɔ̀nkɔ̀pɔ̀nkɔ̀ntɔ́ súná ansigyísú tsun amú atokiehétót. ³ Néblí mbéé, bekie atót dun alíá bétalí kúráá, tsú amú klɔ̀ntɔ́. ⁴ Betsiá kúlí anɔ́ ɔ̀kpa bɛɛ, ahá amú é abunya ɔ̀kpa wa awitole ha Bulu ahá ání bubu Yerusalem. Fówun amú é amú ibi bówie osum agyómá ánfítót. ⁵ Bɔ̀bwe dun alíá anɔ́lósusúu. Gyankpapu a, besi amú ɔ̀wɔ há anɔ́ Wíé, belasí amú ɔ̀wɔ há anɔ́ Bulu apétót. ⁶ Mú su anilahá Tito á múbú olegyankpá beha mlilówa nsi á mu aniaa, ɔ̀traa yinki beha amlíwa nsi mɔ́ mli awitole agyómá á mu ɔ̀nót wankláán. ⁷ Mlilafun ɔ̀kpagyíokpasu, tsúfée mli ihíé mlibu hógyi, mliyin tɔ́í, mlilétun ansí. Tɔ̀tɔ́ tamakpɔ̀n mli, mlitehíé dwé anɔ́ é. Ndekléá mlibótɔ́ mbódí awitole agyómá ánfí étót dun ɔ̀hagyíoha.

⁸ Mmedé mli hie mbéé, mlibwée mú. Mboún ndepu mli ɔ̀dwe kápú akvá budepri ání amú é bóbvá. ⁹ Tsúfée mliyin alíá anɔ́ Wíé Yesu Kristo lódwé ahá, wá awitole. ɔ̀wɔ onyapú ogyi teki, táme anɔ́ su ɔ̀lɔ̀bwe ɔ̀wɔ ohíáni, ménɔ́ abótun mu ohian á musu bwé ɔ̀wɔ anyapú.

¹⁰ Mí agywun gyí, ní mlómó agyómá á múbú mliléfi asú ofíku á mu ɔ̀nót á, ɔ̀bówa labi há mli. Tsúfée mligyí ɔ̀pasua gyankpapu ání mlilóbwe agywun á mu, mli kén léfi mú asi. ¹¹ Mliwuna bwe mú mɔ́ ɔ̀nót. Mlile ɔ̀klɔntɔ́ bwe mú, fé alíá mliléfi mú asi. Mlikie mú mli ɔ̀wɔnlín ɔ̀nót, ménɔ́ ibékanáa agywun á múbú mlilóbwe á mu. ¹² Ní ihíé igyi mli apéá mléha á, mlikie tótá mlibu. Mútegyi Bulu ansí, megýí múa mli má.

¹³ Megýí bɛɛ, anidékléá abéha ɔ̀wɔ bólwíí aku, ɔ̀wɔ ɔ̀klu mli mú; mboún alíá ɔ̀wɔ bólwíí mliá amúnɔ́ fée kékéé. ¹⁴ Séi mlibu atót tsɔ̀tsɔ́á mlétalí póbóa amú. Mú mú ní ɔ̀wá alé há amú, ɔ̀wɔ lekli mli é á, amú é bétalí búa mli, ménɔ́ mliá amúnɔ́ fée mlénɔ́ kékéé. ¹⁵ Mlikaun ání Bulu asun wanlínhé amú léblí ɔ̀bée, “ɔ̀há á múbú ɔ̀lekpa tsɔ̀tsɔ̀tsɔ́ á mu ménɔ́ mú dubi. ɔ̀há á múbú ɔ̀lekpa kpalobí á mu é klé lɔ̀fun mu.”

Tito Mva Mu Aba

¹⁶ Adá Bulu ipán ání alahá Tito é latsúlá dínká mli klésu fé mí. ¹⁷ Bréá anɔ́lówá mu aniaa ɔ̀bá mli wá á, olotsulá. Mu onutót óó, ɔ̀wɔ mu ɔ̀dwe ání ɔ̀bétrá ba ɔ̀wɔ. ¹⁸ Anidé mva opíó ɔ̀ku wa sísí mli. ɔ̀pasua á mu fée bude mu kanfó, asun wankláán á mu ɔ̀kan da su. ¹⁹ Makedonia ɔ̀pasua á mu fée léle mu ání ania munɔ́ anátí ki, ahɔ́ atokiehé á mu ya Yerusalem. Anidé atót ánfí bwe pówá anɔ́ Wíé numnyam, ménɔ́ ibósuná ání anɔ́ onutót latsú dínká ɔ̀wɔ ání abóbwe mú.

²⁰ Anidé anɔ́ ɔ̀wɔ kú wankláán, ménɔ́ ɔ̀haa mééle anɔ́ ɔ̀lá, tsú alíá anɔ́lópɔ́ anidé atokiehé á musu kú. ²¹ Tótá anidésusúu gyí, alíá abóbwe múá ɔ̀da ɔ̀kpa Bulu mva anyánkɔ̀púsa fée ansító.

²² Ínɔ́ su anɔ́lapú anɔ́ apíó á mu tɔ́ ɔ̀ku mántá Tito anású. Anɔ́lasɔ́ mu kɔ́, anɔ́lawun ání ɔ̀híé ɔ̀bu nsi. Alahɔ́ mli gyi séi. Mú su ɔ̀híé odekléá ɔ̀bétsa anɔ́ agyómá á mu ɔ̀. ²³ Ní ɔ̀ku léfíté musu á, mlibla mu mliáa, mía munɔ́ dé agyómá ɔ̀ púsúm mli. Makedonia ɔ̀pasua lówa apíó atráhe á múbú mva amúnɔ́ bebá á mu. Ínɔ́ désuná ání Kristo bude numnyam wa. ²⁴ Mú su mlile mli ɔ̀dwe suna amú. Isuna ɔ̀pasua á mu fée ání mli su anɔ́bu ɔ̀kpa tsú ɔ̀wɔ.

9

*Akristofó*á Buma Tótɔ́ Bvá

¹ Imehián ání nówanlín mli ɔ̀wɔlú tsú alíá mlidé Bulu ahá ání bubu Yerusalem búá ɔ̀wɔ. ² Tsúfée nyin ání mli ihíé mlidékléá mlóbúá amú. Nagyí mli ɔ̀wɔ adánsie súná amú mbéé, tsú

ofíku ɔpá Akristofɔá bubu Akaia ɔsulɔsu beda iwɔsu yáí ání bóbuá. Mli nsiwa lahá ogyá ku lawíé amó ɔdɔdɔtɔ. Mú sv amó é bafi mú asi. ³ Táme nde apíó ánfí wa sísí mli, isuna ání megyí kpaali negyi mli iwí adánsie súná amó. Mlida iwɔsu, fé aliá nebláa mli yáí, amlíka mli tswitswi féé. ⁴ Tsúfé ní Makedonia Akristofɔ ámutɔ aku bobuo mli ba unu, bowun ání mlumókúdá iwɔsu fé aliá nebláa amó á, abósvpáa amó ansító, táme mlósvpáa dun mli. ⁵ Mú sv nabwé agywun ání néha Tito mua mu aba ámu abugyankpa ba mli wá, iha amlidunka tóá mliléhié ání mléha yáí. Táme mliha mú tsú mli kluntɔ, megyí ɔhíé igyi.

⁶ Mlikaun ání ɔhá ání odú kpalobí á, kpalobí ɔtɔkpótí, táme ɔhá ání odú tsɔtsɔ tɔkpótí tsɔtsɔ. ⁷ Mlito okugyíɔku ɔháa múa ɔbétalí tsu mu kluntɔ. Imábwe ɔhíé, tsúfé ɔhá ání ɔtɔpú ɔdwe kíé ató asún Bulu tekle. ⁸ Bulu tɛhá mli tóá mlidéhíán brégyíbré, dun aliá ilehián mli. Mú sv mlénya tóá ide mli hián brégyíbré. Ibófun mli sian, mlópubwé yilé há aha bambá. ⁹ Fé aliá bɔwanlín wá Bulu asún ámutɔ beé, “Bulu ɔha telé iwɔtɔ kíé ahiánfɔ ató.

Mu yilébwe tamatá.”

¹⁰ Bulu tɛhá adɔtɔpu ató-abí butodú, ɔtɛhá ahá atogyihe. Mligyí fé amó. ɔbéha mli ató-abíá mlópu iku kíé ahá, atogyihe tsɔtsɔtsɔ bédali tsu mli yilébwe ámutɔ. ¹¹ ɔbéhie yúlá mli ɔkpagyíɔkpasu, méní mlówa awítale há ahá brégyíbré. Íní ibéha ahá ámu béda Bulu ipán, ató ámutó mlilapútsun anisu há amó ámu sv. ¹² Tsúfé atoku anyɔ ɔbédali tsu mli atɔ hahé ánfítɔ. Megyí ató ámutó mlilapúhá Bulu ahá ámutó ató de amó hián, bubu Yerusalem amu nkule, mboún ibéha ahá tsɔtsɔtsɔ béhie dá Bulu ipán. ¹³ Tsúfé ní mlehá amó á, ibéha békánfú Bulu. Ibósuná ání lélé mlidé Kristo asun wankláán ámutó mlilóhɔ amusu gyí, mlidé awítale é wa há amúa aha bambá. ¹⁴ Béhie káín mli, bó mpái há mli, tsú awítale kpɔnkpɔntí ámutó Bulu lapúhá mli ámu sv. ¹⁵ Adá Bulu ipán há mu atokiehé ánfí idun blí ánfí!

10

Paulo Gyumagyihe ɔnóle

¹ Ibo mútɔá mlito aku mliteblí mlihaa, ní mbu mli wá á, mí asún lolwíí, táme ntɔwánlín mí nwóló túmisu. Táme mí Paulo nde mli kokóli mbéé, mlipúkí aliá Kristo asún lolwíí, ɔleba iwiasu. ² Mlito aku budeblí beé, mí bwehé lalian ɔyító ahá. Mú sv ní netrá ba unu á, nawun ání ilehián ání mí ansító bówa ɔnlun. Kókoli, mlumáha ampu tsiátó anfi odu ba unu. ³ Ibo mútɔá ɔyí ánfítɔ anibu, táme megyí ɔyí anfitɔ agywun anidépukó isá. ⁴⁻⁵ Megyí ɔyító akɔtɔ anidépukó. Bulu akɔtɔá ibu túmi anidépubwíé okpikplikpa kugyíkuá itákúsó líí Bulusu. Anitɔpúyíntá afunu asún kugyíkuá ahá butɔpútsú iwí, itɛhá amó butamabí Bulu. Anitɔpúdámlí agywun laláhe kugyíku, há itobú Kristo. ⁶ Ní mli aha tráhe amu mlilapú iwí há Kristo, mlidé mu asúnsú gyí a, abébití ahá ámutó bude asɔtɔ-ɔnlun wa ámu é asu.

⁷ Mlíki ɔnɔkwali ámutó ida mli ansító ámu. Ní mlidékíá Kristo bú mli á, múmú mlíki mú wankláán, amlíbi ání mubú aní é. ⁸ Ní nde iwí tsu túmi ámutó aní Wíe lapúhá aní ámu sv dubi a, ima mí péli. Tsúfé ɔlɔpuhá aní ɔbéé, apúbua mli amlidan. Megyí ɔbéé, apúyinta mli. ⁹ Imábwe mli fé nde nwóló wanlín, pówá mli ifú. ¹⁰ Tsúfé aku beé, “Mákpá Paulo. Mu asun wanlínhé bu odwin, ɔtɔpúhíé ahá. Táme ní mu onutó ɔbu aní wá á, lolwíí, mu asun blíhé é ima ibíál!” ¹¹ Iwánki ahá ámu ání asún ání anitɔwánlín sísí ahá kén anitɔbwé ní anibu amó wá ní.

¹² Lélé mú á, amendí anigyíá abópu iwí kápú ahá ánfí bude iwí kanfó ánfí? Amó wolewule dépu iwí kápú aba, bude ansí pudínká abasu. Mimlá igyi amó. ¹³ Aní mú anumóotsu iwí dáfá, mboún ɔkpa ámutó Bulu léhie há aní ámu ɔnó abótsu iwí fun. Múgyí agyúma ání anilabwé bɔtu mli ní. ¹⁴ Anilégyankpá pú Kristo asun wankláán ámu ba mli. Mú sv ní anidé mli asún bláa a, anumókótí dáfá. ¹⁵ Animédépu ɔhaa agyúma é tsú iwí. Mboún anidé ɔkpa kí ání mli hógyi bédan. Agyúma ámutó anidéyo mlito ámu é ibékíé tsía. ¹⁶ Múmu abétalí dáfá mli yéda asun wankláán ámu ɔkan ɔmá bambá ésó, méní umóobwe fé anilapú ɔtínéá ɔku lagyankpá yó agyúma tsú iwí.

¹⁷ Táme Bulu asun wanlínhé amu léblí òbée, “Òhagýíṣha ání òbée, mótsu iwí á, òpú tṣá aní Wíe labwé tsu iwí.” ¹⁸ Tsúfè ní Bulu òkánfú fú gyí asún, iwí kanfú mú kpaalu ígyi.

11

Paulo Mva Sumbí Ayəpó Afunupu

¹ Mlunya klun, amlinu mí mimlála kpalobí ánfí así! Kókoli, mlunya klun ha mi. ² Mmesi mli tswi fé aliá Bulu tamasi mli tswi. Tsúfè mligyí fé obitebíá omeyín oyin, napú mli há oyin òkule, ogyi Kristo. ³ Táme alí ámúbú iwə ámu lópu mu alape mlé Hawa amu á, ifú de mí ání òku òbémlé mli, mli ansí bédunkí ònəkwalíwa pú òdwe wankíhé amúbú mliwu ha Kristo amusu. ⁴ Tsúfè nyin ání ní òku òbá beda Yesu bámbá òku iwí asún òkan súná mli, imegyí əmvamúbú aniléda mu iwí asún òkan súná mli ámu a, mlókəsí hogyi. Ní mlenyá òḡé bámbá kvá ina ətsan há múámúbú mlilégyankpá nyá ámu é á, mlóhə mú gyí. Alí kén ní mlonú asun bambá ání ina ətsan há múámúbú anilébláa mli ámu é á, mlókəsí hə músó gyí nu!

⁵ Mmedéhogýiá ahá ánfí bude iwí ti “Sumbí ayəpó akpənkpənti” ánfí budun mi əkpa əkukusu. ⁶ Ní mmeyín tóí kúráá á, nyin asún ání ndeblí. Nahogýiá anilahá asún ánfíto ilawánkí mli əkpagýíəkpasu.

⁷ Íniá nəpu iwiasibá pú obú há mli bréá neda Bulu asun wankláán ámu òkan súná mli, mməhə mli tətə su yéé tsitsa nəbwe á? ⁸ Əpasua bámbá ató nəswí, púbá bəyə agyúamá há mli. Mú su nətali súm mli, mməhə mli tətə nu. ⁹ Bréá mbu mli wá, iwí lekli mí á, mmesi ipian tswi mlitə əkukusu. Mboún apíó ámúbú bətsu Makedonia ba amu léha mí mí atohiánhe. Íni su mmesi ipian dínká mlitə əkukusu, mméesi dínká é. ¹⁰ Íniá ònəkwalí nenyá ndeblí tsú Kristo iwí mú á, əhaa méetalí ká mí itin òbée, mmápu asún ánfí tsú iwí Akaia əsulósu féé. ¹¹ Ntogyi su? Ntamadwé mli lóó? Ekekeke! Bulu yin ání ntədwé mli!

¹² Nóbwe mí agyúamá fé aliá nde mú bwe dodo. Nóbwe mú pútin amú əkpa, ní bude iwí tsu bəe, gyuma kule ania amúnyə anidəbwe. ¹³ Afunupu bugyi. Bapina bwe iwí fé Kristo sumbí ayəpó, buna bude mli mlé. ¹⁴ Táme uma wánwan! Tsúfè òbunsám kúráá təkí ansí bwé iwí fé Bulu-əbəpu wankíhé! ¹⁵ Mú su uma wánwan ání mu asúmpú anfi é bapina bwe iwí fé yilé abwepú. Amú ònəmə béle amú bwehé kugýíku əwan.

Paulo Asun Wunhe

¹⁶ Ntráa nde mli bláa mbée, əhaa mábu mí əha mimláhe. Táme ní mlidé mí bu alí óó á, mlitsú mú alí, mí é anya əkpa tsú iwí kpalobí. ¹⁷ Aní Wíe tamatóí alí, táme nabwé iwí fé əha mimláhe. ¹⁸ Ahá tsətsətsə butotsú iwí fé əyító ahá, su mí é nótsu iwí. ¹⁹ Ee á, íniá mlíaa atiansipu mligyí óó á, mlitotsúlá há aha mimláhe. ²⁰ Tsúfè ní òku òpú mli bwé nkpábi kúráá á, mlitotsúlá. Ní òpú mli nyá iwí, ogyi iwíe mlisu, obú mli təku odu, ədá mli isutə kúráá á, mlitotsúlá há mu. ²¹ Mli mma ansító-ənlín. Ee, natsúlá. Mí klé ma unu.

Táme tógýitáá òku labwé ədepətsú iwí á, mí é nətali pú mí klé tsú iwí. (Táme nahogýi ání igyi mimlála.) ²² Ní bəe Hebrifó búgyi á, mí é Hebriyin ngyi. Ní Israelfó é bugyi á, Israelyin mí é ngyi. Ní bəe bətsú Abraham abí-anátó a, unu mí é notsú ní. ²³ Bəe Kristo asúmpú bugyi? Mblí mú mimlásu, ndun amú! Nayíru iwí yó agyúamá dun amú. Nadí obu dun amú. Badá mí dun amú. Nesian wu bré tsətsətsə. ²⁴ Yudafó banwén mí mpli tsé advasa-kwebá (39) tse nu kéké. ²⁵ Romafó é bapítí mí ató tse sa kéké. Bəda mí abwi ətsáwulə. Tse sa kéké ntsusu-yibi labun mi, nasin ntsutso ekewóle owító. ²⁶ Mí əkpa tsətsətsə tutó á, nafá ntsu akpənkpənti, natsun ogyo atswapú ibitə dáli. Natsun əmá bámbásófo pú aní pi Yudafó féé ibitə dáli. Natsun awúlusu pú adimbísú, nafá əpu. Natsun ahá ámúbú bude amú iwí ti bəe, Akristofó ámu aná féé ibitə dáli. ²⁷ Nayó agyúamá kpékplé, ilapíán mí ki. Ntamadídí nkekú. Ntetsiá akún múa əmewóli, nteklí ònó, ntedí atsali, náti yayá aná féé. ²⁸ Íni féé əma a, tṣá idun mí klunsu, ntəgywín mú iwí ekekegyíəke gyí əpasua ámu féé aléwa. ²⁹ Ma lópu, mmotsu kuku lé mu asúntó? Ma bəkpa wá lakpantə, unəwa mí əbló.

³⁰ Ní bəe ntsú iwí á, ntobíá itehá mí hógýi teba así nópuətsú iwí. ³¹ Bulu, ogyí aní Wíe Yesu mu Si, əlekanáa kanfú bré féétó ámu yin ání mmedé afunu wa. ³² Owíe dehen Areta

léha mu òmàsú òkípú léyete mi Damasko wúlu ònó, òkita mí. ³³Táme bəpu mí wá lakpátó, lé mí tsun ikwitò, kplí mí yi buntíí àní bəpwe wá wúlu amu òma, nesrí sí mu.

12

Paulo Atowunhe Pú Mu Atò Lesúnáhé

¹ Ilehíán àní nótsu iwí, táme tətətətə uma iwitsútó. Táme mbli atóá nowun pú tóá aní Wíe lalé súná mí. ² Nfí dúana (14) ní, bəwan mi ya òsúsú saasitə. (Mí nyankpusa-oyí lóyo unu o, mí òkláa o, mméetalí bí. Bulu nkule yín.) ³⁻⁴ Fé alíá nakóblí á, bəwan mi ya Paradiso. (Mí nyankpusa-oyí lóyo unu o, mí òkláa o, mméetalí bí. Bulu nkule yín.) Nonu asún àní uma blító, òhaa é má òkpa blí mú. ⁵ Nétalí pú itó ámúú nowun amu tsú iwí, táme mmóəpu mí atə bwehé tsú iwí. Ntobíá itehá mí əwunlín ònó təba así ntəpótsú iwí. ⁶ Ní mbéé nótsu iwí kúráá á, mmóotsu iwí fé òha mimláhe, tsúfé nébli ònəkwali. Táme mmóəbwe. Mmedékléá òhaa òkú mi dafa alíá mí tsiátó gyí, ntéé asún ámúú nəpuba amu.

⁷ Alíá mmóəpu ntobí ànfi ibu ifú, ibu wánwan, Bulu lalé súná mí ànfi tsú iwí su á, ələpu owu ku wá mí awútó, igyi Əbunsám-əbəpu. Itedá wə mí, méni mmóotsu iwí. ⁸ Nakókóli aní Wíe Yesu tse sa kéké mbéé, əlé itó ámu mító. ⁹ Táme asún àní ətebláa mi brégyíbré gyí, “Mí awitəle pé gyí tóá fehián. Tsúfé òhá àní mu əwunlín ònó laba asitə mí túmi tēhié ln əwan.” Íni su ibu mi ansigyí àní nópu tóá itehá mí əwunlín ònó təba así tsú iwí, méni Kristo túmi ámu íbēhie bun misu. ¹⁰ Kristo su ansí bégýi mi brégyíbré. Ní mí əwunlín ònó iba así, bude mí sia, mbu ikplántə, budin mísú, ntéé iwí de mí əsun, tsúfé ní mí əwunlín ònó iba así á, mú ntelányá əwunlín ní.

Korinto Əpasua Iwí Asún

¹¹ Nabwé iwí fé òha mimláhe, táme mliláhá ulaba alí. Teki ilehián àní mléblí asun wankláán tsú mí iwí. Tsúfé ibu mútóá mme gyí tətə, táme ndun “sumbí ayəpú akpənkpənti” ànfi mú. ¹² Bréá mbu mli wá á, notomi bwé tóá ibu wánwan pú osúna mba ofúla ətsan-ətsan, púsúná mli àní lélé sumbí əyəpú ngýi. ¹³ Ntə dé mli háan? Tóá nəbwe mlitə, mməbwe əpasua bámbátó gyí, mmesi iwí tswi mli su. Kókoli, mli sikie mí!

¹⁴ Séi á, otse saasi ndəbweá néba mli wá á. Mméeba besi iwí tswi mli su, tsúfé mmedé tətə fité tsú mli wá. Mli onutó ndehián. Kébi tamatsú mu si wá akənkə, mu si tótsú mu wá akənkə. ¹⁵ Ibu mi ədweá néyintá tógyítóá mbu mli su, sí mí iwí féé kúráá há mli. Íni nde mli dwe dibi alí á, ntogyi su ədweá mli mú mli bu há mísú dedunkí?

¹⁶ Fíali mlilawun àní lélé, mmeba besi iwí tswi mli su, táme mlidéblí mli aa, nofwifwí ansí. Ndepu ató tsun mli omuá wá mli ònó. ¹⁷ Əkpa əməmsu? Nətsun ahá ámúú nəwa mli wá ámu tə òksu sísi mli lóó? ¹⁸ Bréá nokokóli Tito, nəwa mba aní pío Okristoyin amu mli wá mé, olebasisí mli? Ekekeke! Tsúfé agywun kule mía mnyə anidəpubwé toku kule.

¹⁹ Fíali mlidé mú tsu bré ànfitə féé mli aa, anidətóí póká iwí lé. Megýi alí igyi. Akristofò anigyí, anidətóí Bulu ansító. Mí adwepú, anidé tógyító bwe púwá mli əwunlín. ²⁰ Tsúfé ifú de mí àní néba mlumétsíe wankláán. Mú su mí asun blíhé bəwə mli asutə. Fíali nóbətə utré, ənsipe, əbló, olu, ahásia, ahá iwí asúnblí, iwitsú pú abasuda mlitə. ²¹ Nhíé nde ifú nya àní ní nebá unu á, mí Bulu əbétrá ba mi así mli su. Nósu, tsúfé mlitə aku mlumókúsí mli lakpan dada amu bwe, dámlí klontə sí mbvatə, hakpanla pú əwólí laláhe amu.

13

Ikla Pú Oláda

¹ Otse saasi nebá mli wá á. Bulu asún leblí əbéé, “Asa mléha əku ipón á, mli nu adansífo abanyó ntéé abasá ònó.” ² Bréá nēba mli wá otse nyəəsi a, nēda ahá ámúú bude lakpan bwe ámu féé olá. Ntráa nde amúá aha tráhe féé olá da, tsúfé ní nebá unu á, néhie bití amú isu. ³ Tsúfé mlidékléá mlébi àní lélé Kristo détəi tsun misu. Kristo əwunlín ònó məkúba así mlitə. Mu túmi é ihíe tsə mlitə. ⁴ Ibu mútóá mu oyikpalíhesu lowu ilosuná àní alapən, táme séi á, otsie nkpa Bulu túmitə. Bréá ania mnyə anilóbwe kule a, anilópən, táme séi ania mnyə anitsie nkpa Bulu túmitə. Mú anidəpukpá mli ní.

⁵ Mliyo mli nwuntō ki beε, ahógyipu onutó mligyí? Mlikapu mli iwí ki beε, lélé Kristo Yesu bu mli? Mlilawun ání obu mli? Ní mlumókówun mu mli múb á, mómúb megyí ahógyipu onutó mligyí. ⁶ Nahogyiá mléba bebi ání Kristo ahógyipu onutó anigyí. ⁷ Anidé Bulu kokóli aniaa, mlímátrá bwe lalahe koku. Megyí aliá ibósuná ání anigyí Kristo ahógyipu onutó su. Táme ní ahá budekú beε megyí Kristo ahógyipu onutó anigyí ó á, ohá mli múb amlibwe tóá ida okpa. ⁸ Tsúfé aní múb anuméetalí kúsú líi onokwali asún ámusu, dun ání abéha múb ibóyo nkpa wole. ⁹ Ní aní múb aní owonlín onó laba asi, mli klé ulawá onlin á, ansí bégyi aní. Tóá anidé Bulu kulí gyí, ohá amlilalu kinkíinkín, amludan Kristo hógyito. ¹⁰ Íni só nagyankpá nde owolúb ání wanlín sísí mli, asa amba unv ní. Méni ní nebá á, mmóobotsu ibi mli. Tsúfé ndekléá nópυ túmi ámúb aní Wíε lapóhá mí ámu búa mli amludan. Mmóopyíntá mli.

¹¹ Apíó, itráhe a, ansí igyí mli. Mlibo mbódí amlulu kinkíinkín, amludan Kristo hógyito. Mliwa aba owonlín. Mli agywun ibwé kule, amlitsia iwilwiitō, méni Bulu ámúb otodwé aní, otchá aní iwilwii amu obétsiá mli bré féé. Nehá mli itsiá gyágyáágyá.

¹² Mliha aba itsiá, amlilata aba puta odwesu.

Bulu ahá ámúb bobu nfi ámu féé behá mli itsiá gyágyáágyá.

¹³ Aní Wíε Yesu Kristo bualegyí, Bulu odwe pó Oje Wankíhé kulebwe itsiá mli féésú.

Ɔwɔlɔ́a Paulo Lɔ́wanlín Sísí Galatiafɔ

¹ Mí sumbí ɔyɔpú Paulo dé ɔwɔlɔ́ ánfí wanlín. Megyí anyánkpúsa ntée ɔhaa lówa mí. Yesu Kristo mva aní Sí Bulu ámbú ɔlɔkɔsúa mu tsú afúlító ámu lówa mí. ² Nde mú wanlín sísí ɔpasua ání ibu Galatia ɔsulúsu fée. Mía Akristofɔ́a bubu nfi fée anidé mli itsiá ha ania,

³ “Aní Sí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo bɔgyí mli buale, abuha mli iwilwii.”

⁴ Yesu anfi lési iwí há bɔmɔ mu aní lakpan su, méni ɔbéle aní tsú ɔyí laláhe anfitɔ; fɛ alí ámbú aní Sí Bulu léhie yáí ámu. ⁵ Akánfu Bulu bré fée. Amen!

Asun Wankláán Kuku Má Ínɔ Ɔma

⁶ Mli Galatiafɔ, mli iwí lawá mí ifú ání mlilawúna yinkí Bulu ɔma. Bulu lótsun Kristo awitɔlesu tí mli ɔbéle, mlibóbwe mu ahá. Mliki alíá mlilawúna mlidé asun bambá hɔ́ mlíaa, múgyí asun wankláán ámu. ⁷ Táme una ɔtsan há asun wankláán ámu. Aha aku dékléa béyintá mli agywun, abutse Kristo asun wankláán ámu. ⁸ Táme ní aní, ntée Bulu-ɔbɔpu ɔku kúráa lótsu ɔsúsú bá, beda asun wankláán bambá ku ɔkan súná mli, una ɔtsan há mú ámbú anilébláa mli ámu a, Bulu ɔlwí mu. ⁹ Nakú blí asún ánfí, táme ntráa nde mli bláa mbée, ní ɔku ɔbá beda Bulu asun wankláán bambá ku ɔkan súná mli, una ɔtsan há mú ámbú anilébláa mli ámu a, Bulu ɔlwí mu.

¹⁰ Megyí bee, ndekléa ahá budwée mí. Ó-o! Bulu mboún ndekléa ɔdwée mí. Ní ntráa ndekléa ahá budwée mí á, tekí mmegyí Kristo osúmbi.

Paulo Sumbí Ɔyɔpú Bwe

¹¹ Mí apíó, ndekléa iwánki mli ání Bulu asun wankláán ámbú nde mú ɔkan da ámu imotsú nyankpúsa agywuntɔ. ¹² Megyí ɔhaa wá notsúa mú, ntée ɔku lósuná mí. Yesu Kristo onutó léle mú súná mí.

¹³ Tsúfɛ mlilanú mí tsiátó asún, alíá ngyi bréa mbuo Yudafɔ-osum ámu, pú alíá nehie dínká Bulu ɔpasua ámusu, nɔbɔ mbódíá nehí amú fée. ¹⁴ Nɔhɔ gyankpa mí abatɔ Yudafɔ-osum ámutɔ, pú alíá nɔwa nsi gyi mí anáin amándíé kugyíkusu.

¹⁵ Táme Bulu lówa awitɔle há mí. Ɔlele mí yáí tsú bréa mbu mí yín iwitɔ, ɔleti mí ɔbéle, nyó mu agyómá. ¹⁶ Ɔlele mu Bi ámu súná mí, méni néda mu iwí asun wankláán ɔkan ahá ání bumegyí Yudafɔ́a. Mmɔyɔ ɔhaa wá mbée, osúna mí asún alí bré ámutɔ. ¹⁷ Mmɔyɔ Yerusalem mbée, noyówun Kristo sumbí ayɔpú ámbú bubu unu asa neba amu é. Mboún nenatí laa yó Arabia ɔsulúsu, neyinkí ba Damasko wúlutɔ. ¹⁸ Yesu léle iwí súná mí, mú ofi-saasitɔ á, nɔyɔ Yerusalem yówun sumbí ɔyɔpú Kefa ání butetráa tí mu Petro, netsiá mu wá nke dúanu (15). ¹⁹ Mmetrá wun sumbí ɔyɔpú ɔkuku dɔn aní Wíe Yesu mu gyama Yakobo.

²⁰ Ɔnɔkwali asún ndewanlín sísí mli. Bulu yin ání mmedé afunu wa.

²¹ Mú ɔma a, nɔyɔ Siria pú Kilikia ɔsulúsu. ²² Alí bré ámutɔ á, Akristofɔ ɔpasua ámbú ibubu Yudea ɔsulúsu ámu bumákúnyá bí mí. ²³ Múá budenu tsú mí iwí fée gyí, ahá budebli bee, “Oyin ámbú ɔdin anisu ámu ná ɔde hógyi amú anidé mú asún blí, ɔde aní itin ka ámu kén ɔkan da.” ²⁴ Ina mí su bekanfú Bulu.

2

Paulo Mva Sumbí Ayɔpú Atráhe Amu

¹ Nfí dúana ɔma a, mía Barnaba anilékpá Tito buo iwí, yínki yó Yerusalem. ² Bulu léle súná mí ání nyó unu, sú nɔyɔ. Alíá mí agyómá móɔbwe kpaali su á, negyankpá lé asúntó súná ɔpasua ahande amu nkule itsétó. Nebláa amú asun wankláán ámbú nna nde mú ɔkan da ahá ání bumegyí Yudafɔ́a ámu. Botsulá dínká mósú. ³ Ibu mútɔ́ ání Griikiyin Tito amú anilékpá buo iwí ámu gyí, táme bumehie mu bee, ɔtín keté. ⁴ Ibu mútɔ́a Akristofɔ afunupu akvá beki ansí bowie anitɔ bekleá ɔtín keté. Tsúfɛ bodunká ání béyintá iwisutsiá amú Kristo Yesu lahá aní ámu; abubwe aní amlí nkpábi ha Yudafɔ́a mbla ámu. ⁵ Táme

anumési iwɪ há amú kpalobí kúráá, méni ɔnɔkwaliá ibu asɔn wankláán ámvɔ iméetse ha mli.

⁶ Ɔpasua ahande amúú bubu unv ámu bumebháa mi asvansv beɛ, mpótsia asún wankláán ámúú ndeblí ámvɔ. (Íniá nde amú ti ahande kúráá á, megyí beɛ, amú hande amv ibu mi labi, tsúfé Bulu mú tamakí ɔhaa ansító.) ⁷ Táme ahande amv bowun áni Bulu lópu asɔn wankláán ámv há mí ɔbéɛ, ndáa mú ɔkan ahá áni bumegyí Yudafɔtɔ,* fé alíá ɔlɔpvhá Petro é ɔbéɛ, ɔdáa mú ɔkan Yudafɔtɔ. ⁸ Tsúfé Bulu léha Kefa áni butetráa ti mv Petro túmi, ogyi mv sumbí ɔyɔpú Yudafɔtɔ. Mv kén láhá mí túmi, ngvi mv sumbí ɔyɔpú ahá áni bumegyí Yudafɔtɔ é ní. ⁹ Inu á, ilɔwankí Yakobo mua Petro pú Yohane amúú bvhíé bugyi ɔpasua ámv ɔtan ámv áni Bulu lápú alí agyú má ánfí kíé mí. Mú sv bɔwa mía Barnaba ibi, púsúná áni anilabwé kule. Botsulá áni mía Barnaba ayó agyú má ahá áni bumegyí Yudafɔtɔ, amú é abvyɔ agyú má Yudafɔtɔ. ¹⁰ Múá bodunká tsú aní wá gyí, akáun amúú ahá áni buma tɔtɔsv. Mú kén gyí tóá ndekléá nóbwe é ní.

Paulo Iyunwa Wá Petro

¹¹ Táme bréá Petro léba Antiokia wúlutɔ á, nɔwa iyin wá mv ahá ansító, tsúfé tóá ɔlɔbwe itépi ma ale. ¹² Bréá ɔleba a, mua ahógyipvá bumegyí Yudafɔ butɔwá ibi gyi ató, táme Yudafɔ aku benya tsú Yakobo wá ba pé, ɔlebutí iwɪ lé ahá ámvɔ, tsúfé ɔde ahógyipv amúú beɛ butín keté ámv ifú nya. ¹³ Íniá ndeblí á, Yudafɔ atráhe amv é bubuo Petro apinabwebí ánfí. Barnaba óó léyinkí yó obuo amú. ¹⁴ Nowun áni amú bwehé ámv imekanáa ɔnɔkwaliá ibu asɔn wankláán ámvɔ. Mú sv nebláa Petro ahá ámv féé ansító mbéɛ, “Petro, Yudayin fugyi, táme fomédé Yudafɔ amándiésú gyí. Ɖmátófɔ amándiésú fudegyí. Ntogyi sù fude ahá ámvú bumegyí Yudafɔ ámv hie féɛ, bubwéɛ Yudafɔ amándié áni fakíná?”

Hógyisú Bulu Tɔtsɔn Hɔ Yudafɔ Pú Ɖmá Bámbásúfɔ Nkpa

¹⁵ Yudafɔ lókwú mía fɔnyɔ. Megyí ahá ámvú bumegyí Yudafɔ, bumeyín Bulu mbla ámvɔ atsu. ¹⁶ Táme aní Yudafɔ Akristofɔ ámv mú aniyin áni megyí Mose mbla ámvsv gyí sv Bulu totsú ɔha áni mv asún da ɔkpa mv ansító, nkéti Yesu Kristo hógyi. Mú sv anulaho mv gyi, méni Bulu ɔbótson mv hógyi amsv há aní asv ní. Tsúfé ní mbla ámvsv gyí sv mú á, teki ɔhaa méegyí asv Bulu ansító. ¹⁷ Anidédunká áni Bulu ɔtsún aní Kristo hógyisv, otsu aní aní asún da ɔkpa mv ansító. Táme ní Yudafɔ aku bude aní mbóún kí lakpan abwepú á, múmú imosuná áni asokpan Kristo dé aní suná a? Ekekeke! ¹⁸ Ní nakíná Mose mbla ámv, láyó nde músú gyí a, múmú ilosuná áni itɔ laláhe nɔyɔ ndebwe á. ¹⁹ Tsúfé Mose mbla ámv ilosuná áni nawú. Ileha negyi iwɪ, méni nétsiá nkpa pɔpwe há Bulu. Mía Kristonyɔ beda mántá oyikpalíhesv ɔhétɔ. ²⁰ Mú sv ntsie nkpa séi, táme megyí mí onutó tsie nkpa ɔsulúv anfisv. Kristo, ogyi Bulu mv Bi ámv tsie mitɔ. Múlódwe mí, bowu há mí. Mv hógyi sù ntsie nkpa. ²¹ Mú sv mmedé Bulu awítɔle amv kiná. Tsúfé ní Mose mbla ámv sù ɔha obégyi asv Bulu ansító á, múmú kpaali Kristo lówu!

3

Mbla Ámvsv Gyí Ntéɛ Kristo Hógyi

¹ Óo Galatiafɔ aha mimláhe! Ma lálé mli ansí alí? Megyí mli onutó ansító behie lé súná mli alíá beda Yesu Kristo mántá oyikpalíhesv, mó mv? ² Nfíte mli asɔn kua kule. Mose Mbla ámvsv gyí léha mlilénya Ɖhe Wankíhé amv lóó, ntée asɔn wankláán ámvú mlulónu, mlidé músú hógyi amv sv? ³ Aha mimláhe mlulókuku mlígyí alí á? Íniá mlilópu Ɖhe Wankíhé amv tsúa mli Kristotɔtsiá así mé, mli onutó túmi mlíaa mlópumó mú ɔnó ngya? ⁴ Kpaali sù mlilówun ipian ámv féé asɔn wankláán ámv sv? Megyí kpaali sv! ⁵ Ntráa fíte mli. Mli Mose mbla ámvsv gyí sù Bulu lapú Ɖhe Wankíhé ámv há mli, ɔde ofúla é bwe mlitɔ? Ekekeke! Alíá mlilónu asɔn wankláán ámv, hɔ músú gyí sù ɔlɔpvhá mli.

⁶ Mlɔpukí aní náin Abraham. Ibu Bulu asɔn wanlínhé amv áni, “Abraham lóhɔ Bulu gyi. Mú sv Bulu lótsu mv áni mv asún da ɔkpa.” ⁷ Mú sv ilehián áni mlébiá ahá ámvú

* 2:7 Ahá áni bumegyí Yudafɔ támatun keté. Yudafɔ gyí keté atínpu.

bɔhɔ Bulu gyi amu gyí Abraham abí onutó ní. ⁸ Bulu ason wanlínhé amu léblí yáí ání Bulu ɔbótson ahá á múbú bumegyí Yudafɔ ámu hógýisu, tsú amó ání amó asón da ɔkpa. Íni sù Bulu lébláa Abraham ason wankláán ámu dodoodo ɔbéé, “Fúsú nótson yulá ɔsulúsu ahá f́́é.” ⁹ Abraham lóhɔ Bulu gyi. Mú sv Bulu lóyulá mu. Mú sv séi ání á, Bulu ɔbópu oyúla amóú ɔlɔpuyúlá Abraham amu yúlá ahá ání bahɔ Kristo gyi.

¹⁰ Táme ilwú dun ahá ání amó ansí dun Mose mbla ámusu gyísv. Tsúf́́é bɔwanlín wá Bulu asón ámutɔ beé, “Bulu lalwíí ɔhagyíɔha ání omegyí mbla á múbú bɔwanlín wá Bulu mbla ɔwolótɔ ámu f́́ésú.” ¹¹ Séi á, ulawánkí ání ɔhaa má unvá mu mbla ámusu gyí sv Bulu obótso mu ání mu asón da ɔkpa. Tsúf́́é Bulu ason wanlínhé amu léblí ɔbéé, “ɔhá ání mu hógýi sv Bulu latsú mu ání mu asón da ɔkpa obénya nkpa.” ¹² Mbla ámusu gyí mená hógýisu, táme Bulu ason wanlínhé amu léblí ɔbéé, “ɔhagyíɔha ání otegyi mbla ámusu ɔbótson músú nyá nkpa.”

¹³ Táme aní sù Kristo lémlí ɔha lwíh́́é bréá beda mu mántá oyikpalíhe amusu. Mú sv ɔlele aní tsú ilwú á múbú mbla ámu létí há aní ámu asi. Tsúf́́é Bulu ason wanlínhé ámu léblí ɔbéé, “ilwú dun ɔhagyíɔha ání beda mántá oyísú.” ¹⁴ Kristo lówu, méní Bulu ɔbópu oyúla amóú ɔlehie há Abraham amu kén yúlá ahá ání bumegyí Yudafɔ, méní abótson aní Kristo Yesu hógýisu nyá ɔhe Wankíhé amóú ɔlehie ámu.

Mbla Ámu Pó Bulu Nhíhé

¹⁵ Mí apíó, mpúv nde tsiátɔ asón kv flo asón ání ha mli. Alí á múú ɔha ɔdínká ibwi mu asónsú ɔbéé, ɔku ogyíí mu ató, ɔhaa má ɔkpa tse mú, ntée lé kv mótɔ ámu a, alí igyi ntam amóú Bulu léka há Abraham amu é ní. ¹⁶ Aní náin Abraham mua mu nanyɔ Bulu léka ntam há. Alí asón ání imosuná ání mu aná tsɔtsɔtsɔ, mboún mu na ɔkule pé. Mu na ámu gyí Kristo a. ¹⁷ Asón ání ndeblí gyí, Bulu léka ntam há aní náin Abraham, ɔledínká ibwi músú púsúná ání obégyi músú. Mbla á múbú ɔlɔwa há Mose nfí lafana advasa (430) ɔma amu méetalí ká ntam amóú ɔledínká ibwi músú ámutɔ, ntée tse mú ekekekeke. ¹⁸ Tsúf́́é ní mbla ámusu gyí sv ɔha ibi béda agyapadié á múbú Bulu léhie yáí ámu a, múmú megyí he Bulu léhie mú yáí Abraham. Táme ɔnɔkwali amu gyí, kie ɔlɔpokíé mu.

¹⁹ Mómú labi mɔmu mbla ámu bu? Bulu lópu mú é mántá músú, méní ibósuná ahá tóá lakpan gyí. Táme ɔlɔwa mbla ámu ání ibétsiá alí yófun bréá Abraham mu na ámu ɔbéba. Múgyí mu ató ogyípú ní. ɔlɔpu mbla ámu há mu abɔpu bɔpu bɔwa Mose ibitɔ. Múlóbwe Bulu múa Israelfɔ nsuné ɔlapú ní. ²⁰ Nsuné ɔlapú tamalíí há ɔbakúle, táme ɔbakúle Bulu gyí.

Labiá Mbla Ámu Ibv

²¹ Bulu mbla ámu ulokusú líí mu nhíhé á múbú ɔlehie yáí ámusu? Ekekekeke! Ní mbla kv ibétalí há aní nkpa ání itamatá á, tekí abétalí gyí asu Bulu ansítɔ, ní anilégyí músú. ²² Táme Bulu ason wanlínhé amu ileblí ání lakpan lagyi ɔyítɔ ahá f́́ésú plíplíplíplí. Mú sv ató á múbú Bulu léhie yáí ámu igyi Kristo ahógýipu klé.

²³ Táme asa Yesu Kristo hógýi lébá ɔyítɔ á, mbla ámu ileklí aní fé obu adípú. ɔhaa ménya mu iwí, bɔfun bréá Bulu lébele Kristo hógýi ɔwan. ²⁴ Mú sv mbla ámu lóbwe anisu ɔkípu bɔfun bréá Kristo léba, méní Bulu obótso aní ání aní asón da ɔkpa mu ansítɔ, tsúv aní Kristo hógýisu. ²⁵ Íniá Kristo hógýi laba sv á, imehián ání mbla ámu ɔbétrá bwe anisu ɔkípu.

²⁶ Tsúf́́é mli Kristo Yesu hógýi sv mli f́́é mlilabwé Bulu abí. ²⁷ Mli ahá ání mlia Yesu Kristo mlilabwé kule tsun asúbɔsv mlilatsú mu tsiátɔ f́́é. ²⁸ Mú sv Yudayin ntée Griikiyin trá ɔma unv. ɔkpábi ntée ɔdíhie, ɔtsi ntée oyin trá ɔma unv. Tsúf́́é mli f́́é mlilabwé kule mlia Kristo Yesunyɔ ikulebwetɔ. ²⁹ Íniá mlilabwé Kristo klé sv á, mlilabwé Abraham abí-aná onutó, pó mu ató agyípú. Íni sv itó á múbú Bulu léhie yáí Abraham amu igyi mli klé.

4

¹ Mlyɔ asón ánífitɔ kv. Ní ɔha owú, sí mu agyapadié yáí mu abí bréá bumɔkúdan a, bugyi fé nkpábi. Ibv mútɔá amóú amó sí ató f́́é, ² táme ilehián ání béba iwiasí há amóú ɔkípu alí yófun nfí oduá amó sí lósuná ání bwhɔ, asa abɔpu ató ámu wa amó ibitɔ. ³ Alí aní é

anigyí asa Kristo léba ni. Anulóbbwe nkpábi há ɔɣé, ntée túmiá ide ɔyi ánfisv gyí. ⁴ Táme bréá bré ámv onutó lɔfvn a, Bulu lówa mv Bi sísí, ɔha tshé lókwú mv wá mbla ámv asi. ⁵ Bulu lówa mv ání ɔbá bɔhɔ aní ahá ámvú anigyí nkpábi há Mose mbla ámv tsu nkpábito, méní ɔbóbwe aní mv abí onutó.

⁶ Bulu lódunká ání obósuná ání mlilabwé mv abí. Mú sù ɔɔpɔ mv Bi ámv ɔɣé wá aní ikluntɔ ní. ɔɣé ámv téhá anitokpólí mv aniaa, “Abba, mí Sí!” ní. ⁷ Mú sv opió, futráa fume gyí ɔkpábi, mboún Bulu mv bi. Íniá mv bi fugyi sv á, mv ató féé igyi fú klé.

Galatiafɔ Iwɪ Ipián

⁸ Bréá mlumókónyá bí Bulu á, mlilóbwe nkpábi há ikpiá bumegyí tɔtɔ. ⁹ Táme séi mlilabí Bulu, ntée néblí mbée, alabí mlí. Ntogyi sù mlidékléá mléyinkí yósum túmi ánfí uma labi kukuvku? Ntogyi sù mlétrá yinkí yóbwe amú nkpábi fé bré ámv? ¹⁰ Mlidé amándíé kv bwe nke kutɔ, tsra kutɔ, bré kutɔ pú nfí kutɔ. ¹¹ Mlí bwehé ánfí sv ifú bu mitɔ. Ide mí bwe fé ipian ámvú ndewúun mlí sv ámv féé íbóbwe kpaali.

¹² Mí apió, nokókóli mlí, nabwé mí iwɪ fé mlí. Ntráa mma mbla kuku asi. Mú sv mlitsia mí atsiábi. Megyí bée mbée, mlilapú lalahe kuku gyi mí, sù nde íni blí. ¹³ Mlilakáín ání iwɪ ma mí ɔnlun asa neba unv beda Bulu asvn wankláán ámv ɔkan eke gyankpapu? ¹⁴ Ísókí kɔnkpɔnti mí ilo ámv lóbwe há mlí, táme mú óó á, mlumóbu mí tɔkv. Mboún mlilóhɔ mlí fé Bulu-ɔbɔpɔ, ntée Kristo Yesu onutó kúráá. ¹⁵ Ansí lehié gyi aní alí bré ámvɔtɔ! Ntɔ lébá? Mí onutó nowun ání ní mlétalí á, tekí mlilólótí mlí ansíbi wá mí alí bré ámvɔtɔ. Mú ntɔ dé mlí séi? ¹⁶ Alí ámvú nde mlí ɔnɔkwali bláa amv sv namlí mlí olupú?

¹⁷ Ahá ámvú budekléá mligyí Yudafo mblasv ámv buma mlí iwɪ agywun wankláán kuku. Tóá budeklé gyí bémain mlí lé mísú, méní mlékle amú asún. ¹⁸ Ibv aláá ahá bódunká ání mlidwée amú, agywun wankláán ɔkpasv. Megyí bréá mbv mlí wá wule. ¹⁹ Mí abí adwepú! Iwɪ trá ide mí ɔsin há mlí, fé ɔtsiá ikwú de mv dwiín. Nkétí mlilanyá Kristo tsiátó mlíto asa iwɪ bési mí ɔsin. ²⁰ Ihié de mí háan ha mlí. Ní mí nkole sv mú á, tekí mbv mlí wá séi, méní nétse mí tóitɔ.

Hagar Mva Sara Nfántóhún

²¹ Nfíte mlí ahá ámvú mlidékléá mlóbvo Mose mbla ámv. Mlumónu asún ání ileblí asi? ²² Bɔwanlín wá Bulu asún ámvɔtɔ bée, Abraham lókwú abi yinhé anyɔ. ɔkule mv yin gyí ɔkpábi, onyɔɔsv mv yin gyí ɔdíhie. ²³ ɔkpábi amv lókwú mv bi keke, táme ɔdíhie ámv mú á, Bulu léhie mv yáí ání méha mv obí asa ɔlɔkwú. ²⁴ Mliha anu asún ánfí así tsun ɔkpa ánfisv. Atsi abanyó ánfí bulú há ntam anyɔ ání Bulu léka. Hagar líí há Sinaibsv klé, tsúfé nkpábi mv abí bugyi. ²⁵ Sinaibu ámv bu Arabia ɔmátó. Iwɪ há nde Yerusalem wúlu. Yerusalem pú mútɔ ahá féé bugyi nkpábi, Mbla ámv sv. ²⁶ Sara mú gyí ɔdíhie, ɔlú há ɔsúsó Yerusalem. Mvgyí aní yín ní. ²⁷ Tsúfé Bulu asún wanlínhé amv léblí ɔbée, “ɔtsi mákwípú, nya ansigyí!

ɔtsiá ikwú mɔkúdwíín mv kí, kplvn, afusvra okitikíti ansigyísú. Tsúfé ɔtsi ámvú mv kulu lési mv tswi amv obénva abí tsɔtsɔtsɔ, dvn ɔmvamú mv kulu da mv wá ekekegyíeke ámv.”

²⁸ Mí apió, séi á, mlilabwé Bulu ahá tsun mv tóá ɔlehie yáísú; fé aláá ɔlehie yáí asa bɔkwí Isak. ²⁹ Alí bré ámvɔtɔ á, obí ámvú bɔkwí mv keke, ogyi Ismael amv lédunká Isak amú bɔkwí mv ɔɣe Wankíhé túmitɔ ámvsv. Alí kén igyi há aní nde ní. ³⁰ Táme nkáli Bulu asvn wanlínhé amv léblí? ɔbée, “Gya ɔkpábi amv mva mv bi, tsúfé megyí ɔkpábi mv bi ámv mva ɔdíhie mv bi ámv obégyi amú sí ató.” ³¹ Mú sv apió, megyí ɔkpábi amv abí anigyí. ɔdíhie ámv abí anigyí.

5

Mlíki Mlí Iwigyísv

¹ Aní iwígyí sv Kristo lahá anilagyi iwɪ! Mú sv mlilu kínkíínkín. Mlumátrá tsulá abubwe mlí nkpábi ha mbla ámv.

² Mlinu! Mí Paulo dé mlí bláa ání ní mlesí iwɪ há, betun mlí keté a, ilosuná ání tó ámvú Kristo lóbwe ámv uma mlí labi kuku. ³ Ntráa nde mlí ɔlá da mbée, ɔhagyíɔha ání ɔleha

betun mu keté á, ilehián ání obégyi Mose mbla ámu féesú. ⁴ Nde mli bláa mbée, mli ahá ámúbú mlidé mbla ámusu gyí, méni Bulu obótsu mli ání mli asún da ɔkpa mu ansító ámu mlulamáin iwí lé Kristosu. Bulu awitɔle amu ulatswi mli pan. ⁵ Aní mú aní ansí dín ání Bulu obótsu aní ání aní asún da ɔkpa mu ansító. Íni gyí tóá anidé ɔkpa kí tsun Ɖɛ Wankíhé amúbú ɔde agyómá yɔ anitɔ, tsun aní hógyisu ámusu ní. ⁶ Tsúfé ní ania Kristo Yesu anigyí kule a, ketétún ntée ketémátun mehián. Múá idehián gyí anibv hógyiá itehá anitɔdwé Bulu pú aní aba.

⁷ Teki mlidé mbódí bɔ asa. Ma kóún latin mli ɔkpa ɔbée, mlumátrá buo ɔnɔkwali amu? ⁸ Megyí Bulu bwehé igyi, tsúfé muléle mli. ⁹ Mlikaun ání bodobodotu-afá kpalobí téhá bodobodo amu fée itotú. ¹⁰ Aní Wíe lahá nahogyi, ání mlumétrá hɔ ɔha bambá atosunáhé dún mí nkule klé. Bulu ɔbébití ɔhá ámúbú ɔde mli agywun damlí ámu isu.

¹¹ Mí apió, ní ntráa nde ɔkan da blí mbée, ilehián ání ahá butún keté á, múmú ntogyi sù Yudafo butráa budún mísú? Múmú ní nde Kristo oyikpalíhesu lowu ámu é ɔkan da á, yée ɔhaa méedunká mísú o. ¹² Mí su mú á, teki ahá ámúbú bude mli háan bee, ilehián ání mlétun keté ámu bawúna flo amú iwí.

¹³ Mí apió, Bulu léle mli ɔbée, mlibégyi iwí. Táme mlumátsun mli iwígyí amusu láyótsu mli tsiátó dada amu. Mboún mlupu ɔdwe sum mli aba, ¹⁴ tsúfé Mose mbla ámu fée ulí mbla kule pé ámúbú ideblí ɔbée, “Dwe fú bá fé fú iwí.” ámusu. ¹⁵ Táme ní mlilabwé mli iwí fé mbwikítá-atɔ, mlidé aba fíni, mlidé aba lalá a, múmú mliki wankláán; ní megyí alí mléhu aba.

Tsiátó Dada Pú Ɖɛtɔ Atsiábi

¹⁶ Mú su nde mli bláa mbée, mliha Ɖɛ Wankíhé amu ɔkpa mli. Múmú mlumóɔbwe tóá mli tsiátó dada tekle. ¹⁷ Tsúfé tóá aní tsiátó dada tekle ihíe na ɔtsan há tóá Ɖɛ Wankíhé amu tekle. Tóá Ɖɛ Wankíhé amu tekle é ihíe na ɔtsan há tóá aní tsiátó dada tekle. Atoku anyɔ ánfí ulɔkusú líi abasu, méni mlumóɔbwe tóá mlitekcle. ¹⁸ Ní Ɖɛ Wankíhé amu dé mli kpa á, múmú mlumá Mose mbla ámu asi.

¹⁹ Tsiátó dada bwehé telun ɔwan. Múgyí; atsi múa ayin asúnwa, agywun laláhe bwe, ifintotsiá, ²⁰ ikpitswée, afátópleí, olu, itré, fú nkule klé dunká, ɔblókpán, ɔnsipe, aba asumánú, iwímaín lé fú abasu, ²¹ ɔkabágyáa, ntábu, pléikpada pú múá ilelian íni aná. Mú aná iwí asún nde mli bláa, fé alá nebláa mli yaí. Mbée, ahá ání butɔbwé íni odu buméenyá Bulu iwígyí ámutɔ agyapadi kuku.

²² Táme ní Ɖɛ Wankíhé amu dé aní kpa á, mú abi swiehé ání ibétsiá anitɔ gyí, ɔdwe, ansigyí, iwílwii, iklunya, awitɔle, yilébwe, ɔnɔkwali, ²³ ilwii pú iwísgyí. Mbla kukukuku má unvá iletin alí ntobí ánfí ɔkpa. ²⁴ Ahá ání bugyi Kristo klé bamó amú tsiátó dada pú amú ɔwólí laláhe Kristo Yesu oyikpalíhe amusu. ²⁵ Ɖɛ Wankíhé amu lahá aní nkpa pɔpwe. Mú su mliha agyi mu asónsú. ²⁶ Anumátsu iwí súná aba, ntée wá aba ɔbló, ntée pé ansí aba atósú.

6

Iku Tsu Lé Aba Asúntó

¹ Mí apió, ní mlitɔ ɔku ɔbwé lakpan ku á, mli ahá ámúbú Ɖɛ Wankíhé de mli kpa ámu mlunya klun tɔi kpla mu putɔ. Táme mliki mli iwí wankláán, méni mli é mluméedida isóki amu odutɔ. ² Mlitsu iku le mli aba asúntó. Ní mlidé mú bwe alí á, mlidé Kristo mbla ámusu gyí ní. ³ Ní ɔku dé mu iwí kí ɔbée mɔfun tógyítótó, táme omegyí tɔtɔ a, ɔde mu iwí mlé. ⁴ Mlikapu mli onutó tsiátó kí. Ní ibv alé á, múmú mlétalí pú ibi sí kántó mli bwehé su, mlumóɔpu kápú ɔha bambá klé. ⁵ Tsúfé anitɔ okugyíɔku ɔbósura mu onutó atɔ soráhé.

⁶ Bulu asún ámu akasípú buyée atɔ wankláán ání bubu iku ha amú asunápú.

⁷ Mlumámlé mli iwí. Ɖhaa tamamlé Bulu. Ɖhagyíɔha ɔbókpótí tóá olodu. ⁸ Ní ɔku lódu tsiátó laláhe wá mu kluntɔ á, lowu ɔbókpótí tsú mútó. Táme ní ɔleha Ɖɛ Wankíhé amu lódu tsiátó wankláán wá mu kluntɔ á, ɔbókpótí nkpa ání itamatá tsú mútó. ⁹ Mú su yilébwe mákpɔn aní, tsúfé ní abato mowu aní á, abókpótí nkpa ání itamatá mú brétó. ¹⁰ Mú su brégyíbréa anyá mú iwí ɔkpa á, mliha abwe yilé ha ɔhagyíɔha, títriu aní apió ahógyipu.

Itsiáha Pú ɔláda

¹¹ Mlíki atɔ wanlínhé akpɔnkpɔntiá napú mí onutó ɔbɔ wánlín sísí mli! ¹² Ahá á múbú budedunká ání bégyi asu ahá ansító ámu líí mli sɔ bɛɛ, mliháa abɔtun mli keté ní. Megyí tɔtɔ sɔ bɔde ínɔ bwe. Alíá Yuda fɔ bɔmɛɛdunká amósó bɛɛ, bɔdeblí bɛɛ Kristo oyikpalíhesu lowu ámu pésú ɔha ɔbɔtsun nya nkpa. ¹³ Keté atínpu amu onutó óó butamagyi Mose mbla ámu sɔ. Táme bɔdekléá mli tɔn keté, mɛni bóputsu íwɔ súná amú aba ání bahá mli tɔn keté. ¹⁴ Mí mú á, umába mútɔ ání nótsu íwɔ ɔyí ánfɔ tɔtɔtɔ sɔ, dun aní Wíe Yesu Kristo oyikpalíhesu lowu ámu. Tsúfé mu lowu ámu sɔ ɔyító tsiá itráa ma mí labi, mí é mma labi kuku há mú. ¹⁵ Ketétún ntée ketémátin megyí tɔtɔ. Múá idehián gyí ɔha obémlí ɔha pɔpwe. ¹⁶ Iwilwii múa nwewúun itú ahá á múbú bɔde mbla ánfɔ gyí amu, pú ahá ání bɔhíé bugyi Bulu ahá!*

¹⁷ Asa nékpa mí asún opulu á, mbláa mli. Mli tɔ ɔhaa mátrá wa mí tɔ. Tsúfé mí íwɔ apɔná ánfɔ idesuná ání Yesu ɔkpábi ngyi.

¹⁸ Mí apíó, aní Wíe Yesu Kristo ogyíi mli bɔuale. Amen!

---

* 6:16 Ahá ání bɔhíé bugyi Bulu ahá gyí Israel pɔpwe amu ni.

Ɔwulóá Paulo Lówanlín Sísí Efesofō

Itsiáha

¹ Mí Paulo ání Bulu apé sv nabwé Kristo Yesu sumbí ɔyɔpú, dé ɔwuló ánfí wanlín sísí mli Bulu ahá ání mlilahɔ Kristo Yesu gyi, mlia munyɔ mlilabwé kule, mlibu Efeso wúluto. Nde mli itsiá ha.

² Aní Sí Bulu mua aní Wíe Yesu Kristo bogyíi mli buale, abuha mli iwilwii.

Ɔsúsú Oyúla Ání Anibu Kristoto

³ Mliha akanfu aní Wíe Yesu Kristo mu Si pú mu Bulu. Tsúfé tsun ania Kristonyɔ ikulebwetó á, alapú ɔhétó atóá ibékpa aní fée yúlá aní tsú ɔsúsú. ⁴ Asa Bulu lóbwe ɔyí á, ɔlele aní bwé mu kle tsun ania Kristonyɔ kulebwesv, ání abwée ahá ání amú iwí letun, ifin kuku má aní iwí mu ansító.

⁵ Ínǎ Bulu tɔdwé aní sv á, ɔlɔbwe agywun yáí ɔbée, mɔpv aní bwé mu abí tsun Yesu Kristosu. Ínǎ gyi tóá olekle, igyi mu apé ní. ⁶ Mliha akanfu Bulu, mu awitɔle anfi íbu numnyam, ɔlɔwa tsun mu Bi ɔdwepúsú há aní faan anfi sv. ⁷ Ɔlɔpv mu Bi ámu obugya ká aní nwunsv ikɔ, sí aní lakpan kíe aní. Awitɔle anfi Bulu léhie wá há aní anfi íbu ifú dɔbi. ⁸ Mu nyánsa pú mu asún-asunu lalé mú fée ɔwan súná aní tsun ɔkpa tsɔtsɔtsɔsv.

⁹ Alahá anilabí mu asun ɣáinhé ání ɔlekiklí yáí dodoodo ɔbée, móbwe tsun Kristosu. ¹⁰ Mu asun ɣáinhé amv gyí, ní bré ámu ifun a, móbwe mu atɔ bwehéá íbu ɔsú múa asi fée kule, pówá aní Wíe Kristo asi.

¹¹ Bulu tɛhá mu nwuntɔ asún pú mu apé tɛba mútɔ brégyíbré. Mu onutó léle aní ɔbée abwée mu abí tsun ania Kristonyɔ ikulebwetɔ. Tsúfé alí ɔlɔbwe agywun yáí dodoodo ní. ¹² Ɔlele aní agyankpapv ámúú aní ansí dín Kristosu ámu ɔbée, abékanfú mu numnyam.

¹³ Alí ilegyi ha mli é ní. Bré ámúú mlilónu ɔnɔkwali asún, igyi asun wankláán ámúú ulɔhɔ mli nkpa ámu, hɔ mósú gyi ɔpá mlia Kristonyɔ mlilóbwe kule. Bulu lópv mu Ɖɣe Wankíhé amv hie mli nsu, púsúná ání mubú mli, fé alí ámúú ɔlehie yáí ɔbée móbwe ámu.

¹⁴ Ɖɣe Wankíhé amv gyí ntswiasíá idesuná ání aní íbi béda agyapadié ámúú Bulu léla yáí há mu abí ámu ní. Idesuná ání alaká aní nwunsv ikɔ, pówá mu numnyam.

Paulo Mpaí

¹⁵ Mú alí sv, tsú bréá nonu ání mlilahɔ aní Wíe Yesu gyi, pú alíá mlitɔdwé Bulu ahá fée á, ¹⁶ mmɔkósí Bulu ipán da mli nwunsv. Ní nde mpái bɔ á, ntekáín mlisv. ¹⁷ Ntokókóli aní Wíe Yesu Kristo Bulu, numnyam Ɖsí ámu mbée, ɔhá mu Ɖɣé ámu ɔha mli nyánsa. Ie mu ɔwan súná mli, méní mlébi mu wankláán. ¹⁸ Ntɔkúli mu mbée, obwíi mli ansí, amliwun atɔ wankláán ámúú ɔbée, mlibéki ɔkpa ha ámu, méní mlébi ání ató ámúú ɔlelayáí há mu ahá ámu ihíe bu bíá. ¹⁹ Ɖhá amlíbi ání mu túmi dún túmi kugyíkv há aní ahógyipv. Mu túmi ánfí ɔma a, kuku má unv. ²⁰ Mú kén ɔlele súná bréá ɔlɔkɔsúá Kristo tsú afúlito, pú mu yéyáí mu gyɔpísv ɔsúsú unv ní. ²¹ Inú Kristo dé iwíe gyí awíe fée, túmi kugyíkv, ɔɣe laláhe pú ɔmásúgyí túmi féesú ní. Mu dibia dún dibia kugyíkvá íbu nu séi pú ɔyí ámúú íbéba amvɔ. ²² Bulu lópv tógyító wá mu asi, ɔlɔpv mu bwé tógyító nwun há mu ɔpasua. ²³ Ɖpasua ámu gyí Kristo ɔyulúv. Kristo wá ɔpasua ámu tenyá túmi kugyíkv tsú. Mvtehá tógyító tɔwá alé yi ɔtínegyíɔtíné.

2

Tsú Nkpa Dadatɔ Ba Pópwetɔ

¹ Asa mlilémlí Akristofó á, asvɔtɔ-ɔnlun múa lakpanbwe sv mligyí ɔhétó aha wuhé. ² Alí bré ámvɔ á, mlilétsiá ɔmátófv atsiábi. Mlilóbuo ɔɣe laláhe fée owíe Ɖbunsám. Mvgyí ɔɣe laláhe ání ide agyómá yɔ ahá ámúú butamabú Bulu ámvɔ ní. ³ Lélé mú á, aní fée anilétsiá amú atsiábi, bwé lalahéá aní ɔwólí léklé. Anilóbuo tóá aní ɔyulúv pú aní agywun létsiá súná aní. Tsiátó anfi sù tɛkí Bulu ɔbébití aní isv fé aha atráhe ní.

⁴⁻⁵ Táme íniá Bulu nwewúun itsò, òtèhíé dwé aní su á, òlòtsun ania Kristonyò ikulebwesu há aní nkpa, bré ámúbú anígyí aha wuhé Bulu ansító aní lakpan su ámv. Mu awitòle sù òlòhò aní nkpa. ⁶ Ania Kristo Yesunyò ikulebwe ánfí su Bulu lakúsúa ania munyò tsú lowutò, alahá aní otsiákpá Kristo wá. Ania munyò abégyí iwíe òsòsù. ⁷ Bulu léle mu awitòle kpònkpònkpòntí ánfí súná aní tsun Kristo Yesusu, méní ahá aní bétrá lun fée bówun aní mu awitòle lomóní òvùn tógyítò. ⁸ Bulu awitòle pú mli Kristo hógyisu Bulu lótsun hò mli nkpa. Íni motsú mli, Bulu atokiehé igyi. ⁹ Megyí mli bwehé wankláán kòku su, méní mlitò òkòku móòpòv ibi sí kántò. ¹⁰ Bulu lábwe aní alí ánfí anígyí. Alabwé aní aha pòpwe tsun ania Kristo Yesunyò ikulebwesu, méní abóbwe yilé aní mu onutò òlela yáí há aní òbéé abwée.

Kristo ikulebwe

¹¹ Mó su mlíkàun aní teki òmátòfò mligyí. Bré ámv a, Yudafo butetí mli bee, “Ahá aní bumetun keté,” bótetí amú iwí keté atínpu. (Táme ketétíun amu ó á, nyankpusa òyulòsu pú ibi ònò atò igyi.) ¹² Mlíkaun aní alí bré ámvò á, mlíméyín Kristo. Afòò mligyí. Mlímégyí Yudafo òkpagyíòkpasu. Mlímá ogyíkpá Bulu nhíhíé ámúbú òleka mú iwí ntam há Yudafo ámvò. Múá idvùn kóráá á, mli ansí medín tòtòsu, mlíméyín mu é. ¹³ Táme séi á, mli Kristo Yesunyò mlilabwé kule. Íni su Kristo latsun mu obugya amúbú òletseí wólí há ania mlunyò ámvu, kpá mli ahá ánfí teki mlibv ifò ánfí ba Bulu wá. ¹⁴ Tsúfé Kristo onutò lapú iwílwii wá Yudafo pú òmá bámbásúfò nsuné, bwé aní afonka anyò ámv fée kule. Alalé olu ámúbú ulòbwe buntíi wá aní nsuné ámv. ¹⁵ Òleka Yudafo mbla pú amú amándíétò, méní afonka anyò amú bóbwe òpasua pòpwe kule mutò. Fówun muv amúnnyò bóbwe kule, iwílwii bétsiá amú nsuné. ¹⁶ Òlòtsun mu oyikpalíhesu lowu ámvu lé olu lé amú nsuné. Oyikpalíhe amvu òlòtsun tsuwi amúa Bulunyò ònò ntsu. ¹⁷ Bréá Kristo lébá a, òleka Bulu iwílwii asón ámv òkan há ahá fée. Mli òmátòfò aní mli Bulunyò nsuné bu ifò pú Yudafo aní amúa Bulunyò nsuné ma ifò féeétò. ¹⁸ Kristo su òkpa latíi há aní afonka anyò ámv fée. Òje Wankíhé ámv su abétalí ba aní Sí Bulu ansító.

¹⁹ Íni su mlítráa mlímégyí afòò. Mli Bulu ahá mlilabwé kule, mligyí Bulu wóyí abí. ²⁰ Mligyí fè obuá bayi. Yesu sumbí ayòpú ámv pú Bulu ònòsú atòipú amu gyí mú nkpa. Kristo Yesu onutò gyí obu ámv òtan. ²¹ Mu su obu ámv itsa aba hógyitò. Mutéhá mú itomóní bwé Bulu òtswékpa obu wankíhé. ²² Íniá mli Kristonyò mlilabwé kule su á, òde mli Yudafo ámv pòtsá abasu, òde obu aní Bulu obétsiá mútò òjéétò yíi.

3

Paulo Òmá Bámbásúfò Bulu Asón Bláa

¹ Mí Paulo nda obu Kristo Yesu asun wankláán ámúbú nde òkan da mli ahá aní mlímégyí Yudafo ámv su. ² Nyin aní mlilanú awitòleá Bulu lówa há mí, pú agyómá ánfí wá mí ibitò òbéé, mbwée, iwa labi ha mli. ³ Bulu léle mu asun ñáinhé ámúbú òlekiklí yáí ámv òwan súná mí. Mú nawánlín kútúklú á. ⁴ Ní mlekla òwulò ánfí a, ibòwankí mli aní nanú Kristo iwí asun ñáinhé amu asi. ⁵ Tsú òyí òpá á, Bulu mókòlé asun ñáinhé anfi súná nyankpusa òkòku. Táme séi ánfí á, alabele mú òwan tsun mu òje ámvu súná ahá ámúbú alalé, bugyi mu sumbí ayòpú pú mu ònòsú atòipú wankíhé amu. ⁶ Mu asun ñáinhé amu gyí, Bulu layúlá òmá bámbásúfò é fé Yudafo, tsun mu asun wankláán ámvu. Amúa Yudafo bamlí òlepe òkuletò atò agyípu, alabwé amúa Yudafo kule. Mú su babwé òyulòv kule. Amú é bénya atò ámúbú Bulu léhie aní òbéha Yudafo tsun Kristo Yesusu ámv ku.

⁷ Ina Bulu awitòle pú mu túmísv òlòbwe mí mu asun wankláán ámv osúmpú. ⁸ Ibv mútòá kebikusv ngyi Bulu ahá féeétò. Táme Bulu lówa awitòle há mí òbéé, ndáa Kristo oyúla amúbú idvùn blí ámv iwí òkan ha ahá aní bumegyí Yudafo. ⁹ Mlólòwa mí òbéé, nháa anyánpòsa fée abubi alíá òdepu mu asun ñáinhé amu yó agyómá. Mlólòbwe òsò múa asi, òlòpòv mu asún ánfí ñáín tsú òyí òpá. ¹⁰ Òlòbwe mú alí, méní òbòtsun mu òpasua ámvu lé mu nyánsa òtsan-òtsan súná òje laláhe awíe pú atúmipvá búbv òtínéá bude iwíe gyí fée. ¹¹ Íni gyí tóá Bulu léhíhe yáí asa òlele òyí ní. Alahá mú ulaba mútò séi tsun aní Wíe Kristo Yesusu. ¹² Íniá anilahò mu gyi, ania munyò anilabwé kule su á, abétalí wá klun yó

mu ansító faan, anuméetrá nya ifú. ¹³ Mú sv nde ipa bwií há mli mbéé, mli máha abatò iwu mli, iwiasin ánfí ndewúun ha mli ánfí sv, tsúfé íbówa labi há mli.

Kristo ɔdwe

¹⁴ Íni sv mí akpawunu iyi asi, nde aní Sí ámu kokóli. ¹⁵ Mvto abusan kugyíkúvá íbu ɔsú móa asi lelun tsu. ¹⁶ Mubúv oyúla akpɔnkpɔnti há mu abí. Mú sv nde mu kokóli mbéé, mu ɔhɛ ámu ɔhíe wa mli ɔkláa ɔwunlín tsu mu oyúla kpɔnkpɔnti atokiehé ámvto, ¹⁷ Kristo ɔtsun mli hógyisu tsia mli klvntò brégyíbré. Nde mu kulí mbéé, ɔhá amlile nlin yɔ ɔtótó, Buludwe pú mli abadwetò, amlilu kínkíínkín. ¹⁸ Fówun mli Bulu ahá atráhe mlétalí bí aní Kristo ɔdwe lehié móní, lehié téí, ihíé bu íswí, lehié fúá, lehié wíé ɔtótó. ¹⁹ Ntráa nde mu kokóli mbéé, ɔhá amlibi Kristo ɔdwe ámvú nyankpusa ɔkuku méetalí nú mú asi yi amv. Fówun mli tsiátó bóbwe fé Bulu klé.

²⁰ Íni Bulu túmi de agyómá yɔ anitò sv á, ɔtetalí bwé ató há aní dun alíá anitókólí mu, ntée anitosúsu. ²¹ Íni sv mliha akanfu Bulu. Anyánpúsa ílínvto féé bukánfu mu ató akpɔnkpɔnti ámvú ɔdebwe Kristo Yesu pú ɔpasua ámvto ámu sv, tsú séi yófun bréá itamatá. Amen!

4

Ania Kristonyɔ ikulebwe

¹ Íni sv mí ánfí nda obu aní Wíé agyómá yɔ sv ánfí nde ipa bwií há mli mbéé, mlitsia tsiátó oduá ilekanáa alíá Bulu léle mli ɔbéé, mlibétsiá. ² Mliba iwiasí, amlilwii. Mlinya klvntò ha aba, amlidwe aba. ³ ɔhɛ Wankíhé amv lahá mlilabwé kule. Mú sv mlibò mbódí amlitsia iwilwiitò, méní ikulebwe ámv íbétsiá mlitò yó. ⁴ ɔyulúv kule iwí ntobí aní féé anigyí. ɔhɛ Wankíhé kule pé bu ínv. Alí kén Bulu léle aní féé ɔbéé, abéki toku kule pé ɔkpa ní. ⁵ Owíé ɔkule; hógyi kule; asúbò kule. ⁶ Bulu ɔkule. Mvgyí aní féé ɔsí. Mvdé aní féésú gyí, ɔde agyómá yɔ tsun aní féésú, otsie aní féétó.

⁷ Kristo lówa awítale ye atokiehé há aní féé ɔbéé, apúyɔ mu agyómá, ⁸ fé alíá bəwanlín wá Bulu asún ámvto beé,

“Bréá ɔlɔyɔ ɔsúsú á,

ɔlekpa ndoun buo iwí,

kíé ahá ató.”

⁹ Ní bəwanlín wá Bulu asún ámvto beé, “ɔlɔyɔ ɔsúsú” á, idesuná aní Kristo légyankpá kplí wíé ɔsulótò. ¹⁰ Mómú idesuná aní ɔhá ámvú ɔlekplí wíé ɔsulótò ámv kén lóyɔ ɔsúsú, ɔtínéá ílɔfúá dun ní, méní ɔbóbúlá ɔsú móa asi féé, há mú ífun. ¹¹ Kristo onutó lóbwe anitò aku mu sumbí ayɔpú. Aku Bulu ɔnósú atóipú. Aku mu asun wankláán ámv ɔkan adapú. Aku é akpapú pú asunápú. ¹² Kristo léle amú alí, méní Bulu ahá bétalí yó mu agyómá, púwá Kristo ɔyulúv ikule; ígyi mu ɔpasua ámv ɔwunlín, ¹³ méní aní féé abóbwe kule hógyitò, bí Bulu mu Bi ámv. Fówun abédan, fun ɔkpagyíɔkpasu fé Kristo. ¹⁴ Íni sv anuméetrá bwe fé nyebíá ahá aní amú ɔnó bu ɔdwe bétalí pú amú atosunáhé pəpwe kugyíku bemlé, fé alíá ntsu tedá ɔklvntò ya ɔtínegyíɔtínéá ideklé. ¹⁵ Mboún mliha abláa aba ɔnəkwali asún ámv ɔdwetò, méní abédan tógyítótó, bwé fé Kristo, ogyi ɔpasua ámv nwun. ¹⁶ Ina musu ɔyulúv, igyi ɔpasua ámv ɔtínegyíɔtíné itsa aba, ide aba wankláán. Ní nyankpusa-oyí iwí ntobí ámv féé ide mú agyómá yɔ wankláán á, Kristo tehá mú itedan ɔdwetò.

Nkpa Dada Múa Pópwe

¹⁷ Mú sv nde mli ɔlá da aní Wíé idátó mbéé, mli mátrá tsiá fé ahá aní bumeyín Bulu. Itóá móɔwa labi há amú iwí butəgywún. ¹⁸ Amú nwuntò lóklun. Mú sv buma nkpa pəpwe amúv itsú Bulu wá ámv, tsúfé bumeyín tətò. Iklvntò bu amú odwin. ¹⁹ Lalahəbwe tamawá amú péli, butekle hakpanla kugyíku bwe. Butəbwé lalahə kugyíku, butamatálí kítá iwí.

²⁰ Táme mli mú á, megyí tsiátó anfi odu mlilékasí tsú Kristo iwí. ²¹ Nyin aní mlilanú Yesu iwí asún, basúná mli ɔnəkwaliá íbu mvto é. ²² Mú sv mlisi mli tsiátó dada amúv mlilétsiá ámv. Mli ɔwólí lalahə lémlé mli alí bré ámvto, íleha mli tsiátó leyintá. ²³ Mliha Bulu ɔbwe mli klvntò pú mli agywun pópwe. ²⁴ Mlitsia tsiátó pəpweá igyi Bulu atsiábi, mú iwí letun, ina dínká ɔnəkwali ɔkpa ámvsv.

²⁵ Mú su mlitɔ okugyíɔku ɔmátrá wa afunu. Ɔhagyíɔha ɔbláa mu ba Okristoyin ɔnɔkwali. Tsúfɛ anɪ fɛ́ɛ anɪgyí nyankpɔsa-oyí ɔkule amv iwɪ ató. ²⁶ Ɖbló ikítá mli á, mlumáha mú iha amlibwe lakpan. Imátsiá mlitɔ yófun owi tahé. ²⁷ Mlumátepi há Ɖbunsám ɔkpa ɔmle mli, amlibwe lakpan. ²⁸ Owikplu mátrá wi ató. Ɖpóv mu ibi yɔ agyómá, méni obénya tɔku kpá mu iwɪ, nyá iku é há ahá ání buma kuku. ²⁹ Mlumáha asvɪ laláhe kuku idali tsu mli ɔnó. Mboún múá ibóbuá ɔha, ibóbwe yilé, wá labi, wá mú anupú ɔwvnlín. ³⁰ Mlumábwe tóá ibéhan Ɖɣe Wankíhé amv. Tsúfɛ mu Bulu lópvɪhe mli nsu, púsúná ání mvbú mli, móhɔ mli nkpa eke ámu ni. ³¹ Mlile ɔnsɪpekpan, olu pú ɔblókpán, itré, isia pú lakpan kugyíku agywun le mlitɔ. ³² Mboún mliwa awitɔle ha aba. Mliwun aba nwe, amlisi lakpan kie aba fé alɪ ámúú Kristo sv Bulu lési mli klé kíé mli ámu.

5

Akristofó Atsiábi

¹ Ínɪá Bulu abí ání ɔtehié dwé mlɪgyí sv á, mlitsia mu atsiábi. ² Mliwɛ aba ɔkpagyíɔkpasu, fé alɪá Kristo lódwɛ anɪ, tsúlá bɔmɔ mu anɪ sv. Ɖlɔpv mu iwɪ bwé atɔ hahé pú afɔdiɛ-abɔtɔá ibv ɔfan fánfáánfán há Bulu, ilegyi mu ansí.

³ Bulu latin mli iwɪ. Mú sv mlumáwa atsi múa ayin asún, wá hakpan, ntée ɔnsɪpe. ⁴ Mú ɔma a, uma aleá mléblí asún ání ibv péli pú múá uma anulé, ntée wá ɔplɔikpan. Mboún mlida Bulu ipán brégyíbré. ⁵ Iwánkɪ mli ání mbva ɔtɔpú, ɔhakpan ntée ɔnsɪpe ɔwapú ɔkuku méenya ogyíkpá Kristo mva Bulu iwígyí ámutɔ. (Tsúfɛ ɔnsɪpe ɔwapú gyí fé ɔkpi ɔtswépv).

⁶ Mlumáha ɔkpa ɔhaa ɔpóv asún ání uma labi kuku mlé mli. Tsúfɛ tsiátó laláhe anfi odu sú Bulu tenyá ɔbló bíti ahá ání bubv asutɔ-ɔnlun isv ní. ⁷ Mú sv mlumápv amú gyi mba. ⁸ Bré ámu a, oklúntɔ mlitsie mlidé lakpan bwe, táme séi á, mli a ni Wíenyɔ mlilabwé ikule. Mú sv mlitsie wankitɔ. Ínɪ sv mli tsiátó isúna ání mlitsie wankitɔ. ⁹ Tsúfɛ ɔhá ání ɔbv wankitɔ tɔbwé yilé. Mu asún da ɔkpa, ɔbv ɔnɔkwali. ¹⁰ Mú sv mlibɔ mbódí amlikasɪ tóá Bulu tekle. ¹¹ Mlumágyi mba. Labi kuku uma mútɔ. Mboún mlile amú bwéhé ɔwan. ¹² Ihíé bv péli ání bébli ntobíá ahá butɔbwé ɣáinto iwɪ asún kúráá. ¹³ Táme ní itɔ wankíhé iwánkí wólí tóá ibv oklúntɔsv á, itemlí itowunhe. ¹⁴ Tsúfɛ atɔ wankíhé telé tógyító ɔwan. Mú sú bɛblí bɛɛ,
“Ɖdidípó, tsinki.

Kusu tsu afúlitɔ,
Kristo ɔwankɪ wuli fósú.” ni.

¹⁵ Ínɪ sv mlíkɪ mli tsiátó wankláán. Mlumátsiá nkpa fé aha mimláhe, mboún mlitsia fé atiansɪpv. ¹⁶ Ní mlenyá bréá mlópvbwé itɔ wankláán á, mlumáyintá mú. Tsúfɛ lalahɛbwe lamóní alɪ bré ánfítɔ. ¹⁷ Mú sv mlumábwe mimlála. Mboún mlibɔ mbódí amlibɪ tóá anɪ Wíe tekle, amlibwe mú.

¹⁸ Mlumánu ntá bú, tsúfɛ iteyíntá ɔha. Mboún mliha Ɖɣé Wankíhé amv ɔbvla mli brégyíbré. ¹⁹ Mlɪpv Bulu asún wá ulv, amlɪwa ulv Ɖɣe Wankíhé lópvwá mli kluntɔ pvɔtɔi kpla aba; amlɪwa ulv é tsu mli kluntɔ kanfo anɪ Wíe. ²⁰ Mlida anɪ Sí Bulu ipán tógyítótó brégyíbré, anɪ Wíe Yesu Kristo idátó.

Akristofó Akúlu Múá Aká Tsiátó

²¹ Mliɔba iwiasɪ ha aba fé alɪá mliteba iwiasɪ há Kristo.

²² Ɖtsɪ, ba iwiasɪ ha fú kúlu fé alɪá futeba iwiasɪ há Kristo. ²³ Tsúfɛ okúlu bv túmi mu kasu, fé alɪá Kristo bv túmi ɔpasua ámvsv. Ɖpasua ámu gyí mu ɔyulób, Kristo amv onutó gyí mú Ɖlepú. ²⁴ Alɪ ámúú ɔpasua ámu teba iwiasɪ há Kristo amv a, alí kén ɔká é ɔbá iwiasɪ ha mu kulu tógyítótó ni.

²⁵ Akúlu, mlidwe mli aká fé alɪ ámúú Kristo lódwɛ ɔpasua ámu, tsúlá bɔmɔ mu mú sv ámu. ²⁶ Kristo lótsulá bɔmɔ mu pútɪn ɔpasua ámu iwɪ há Bulu. Olebie ɔpasua ámu ntsu, pú mu asún ámu gyóra mú iwɪ. ²⁷ Omekleá ifin pú asvansu bétsiá ɔpasua ámu iwɪ, ntée mú ɔtɪnekv ibókpvkpúv tɪá, méni ibówa mu onutó ámu akíle fé obitebí, ɔbékpa mu ba mu iwɪ wá. ²⁸ Alɪ kén lehíán ání oyin ɔbódwe mu ka fé mu iwɪ ní. Oyin ání ɔtɔdwé mu ka tɔdwé mu onutó iwɪ. ²⁹ Tsúfɛ ɔhaa tamalú mu iwɪ, bulá ɔtebulá mu iwɪ, kɪ mu iwɪsv wankláán

fé alía Kristo é tǒbwé há ɔpasua ámu. ³⁰ Tsúfé aní fée anígyí Kristo ɔyúlúw íwí ntobí. ³¹ Fé alía bǔwanlín wá Bulu asón ámutǒ bée, “Íní sv oyin ɔbénatí sí mu sí muv mu yin, yémantá mu kasv. Fówun amó abanyó ámu bóbwe ɔyúlúw kule” ní. ³² Ɖnǒkwali, Bulu asón ñáínhé anfito bu odwin. Ndekí mbée, Kristo muv ɔpasua ámu íwí asón igyi. ³³ Mli é mli asón igyi. Mú sv ntráa nde mli bláa mbée, oyinyíoyin ɔdwée mu ka fé mu onutó íwí, ɔtsi é obu mu kulu.

6

Abí Múa Akwípú

¹ Abí, mli aní Wíenyǒ mliabwé kule. Mú sv mlibu mli akwípú. Tsúfé múgyí tǒá ida ɔkpa aní mlóbwe ní. ² Íní gyí mbla ámutǒ gyankpapwá ɔlehie oyúla mántá mósú ní. “Bu fú sí múa fú yín, ³ méni íbówa alé há fú. Fówun fédan fulí nwun fú nkpa ánfito.”

⁴ Abí así, mli mátsiá wá mli abí ɔbló. Mboún mliyai amó, amlisuna amó ató alía aní Wíe tekle.

Nkpábi Pú Amó Awíe

⁵ Nkpábi, mlibu mli awíe. Mliya amó ifú, amlibu amó tsu mli kluntǒ fé alía mli tobú Kristo. ⁶ Mli mábwe yilé amó ansító alía békánfú mli sv. Táme fé Kristo nkpábi a, mli bwe ató tsu mli kluntǒ fé alía Bulu tekle. ⁷ Mli íwíwí yǒ agyómá ansigyísú ha amó, fé Kristo mli dé mú yǒ há, megyí nyankpusa. ⁸ Mli dinka ansí aní aní Wíe ɔbéká ɔhagyíɔha íkǒ, ito wankláán kugyíkúá ɔlóbwe sv. Ní ɔkpábi fugyi o, futsie fú íwísv o.

⁹ Awíe, mli é mli kíta mli nkpábi wankláán, fé alía nablí bǔtsun. Mli mábwe amó kpóunkpóun. Mli kaun aní mli amúnǒ fée owíe ámu bu ɔsúsú. Mu mú ɔtamakí ɔhaa ansító.

Bulu Akǒtǒ

¹⁰ Mí asón tráhe-tráhe gyí, apíó, mli tsun ania aní Wíenyǒ íkulebwe sv amliha mu ɔwa mli ɔwónlín tsu mu túmi kpǒnkpǒnti ámutǒ. ¹¹ Mli dída ísá-akǒtǒ féeá Bulu lahá mli ɔbée, mli púko ɔbunsám, méni mlétalí líí mu ɔmle ámu ɔnó. ¹² Tsúfé megyí ania anyánpúsa dékǒ. Mboún ania ɔhétǒ túmi laláhe, atúmipv pú ɔhe laláheá bǔbǔ ɔyí klúnhe anfito pú ɔtíngyíɔtíné dékǒ. ¹³ Mú sv mli dída Bulu akǒtǒ ámu fée, méni ekeá laláhe kv ifwíe mli tǒ á, mli méesrí, mlétalí líí mú ɔnó, trá nya ɔhé wá ɔwónlín líí kínkínkín.

¹⁴ Mú sv mli kǔsv, amlída íwísv. Ɖnǒkwaliwa íbwée ɔféá íkli mli osiésó. Yilé bwe íbwe mli kántǒ-atíntǒ. ¹⁵ Íwísvda há íwíwíwí asun wankláán ámutǒ kítá pú mú blí íbwée mli ísátǒ ntukuta. ¹⁶ Íní fée ɔma a, mli kíta Kristo hógyi ámutǒ brégyíbré. Íbwée mli atíntǒá mlǒputin mli íwí, méni ɔbunsám mbun pínpín ámú idetsún ámutǒ kuku ímǒwǒ mli. ¹⁷ Mli pǔ Bulu nkpahǒ amv bwe mli kǔtpa. Mli kíta Bulu asón ámutǒ, íbwe mli ísátǒ ɔdayí aní Ɖhe Wankíhé amv tchá mli. ¹⁸ Mli ha Bulu Ɖhǒ ámu ɔkpa mli, amlí bǔ mpái brégyíbré. Mli kǔlí Bulu, ɔtsa mli ɔkpagyíkpasv. Mú sv mli dinka ansí íwísv. Mli mási mpái bǔ há Bulu ahá fée. ¹⁹ Mli bǔ mpái ha mi. Ní nobwíí ɔnó á, Bulu ɔpúsv mu asón ámu wa mí ɔnó; ɔha mí antali wa klun bli asun ñáínhé amó íbǔ mu asun wankláán ámutǒ ámu fée. ²⁰ Asón ámu íwí sumbí ɔyǒpú ngyi. Mú ɔkanda sú nda obu ní. Mli bǔ mpái mli aa, Bulu ɔhá mí antali wa klun bli mú alía ílehían.

Íklá

²¹ Osúmí ɔnǒkwali pǔ aní pío ɔdwepú Tihiko gyí aní Wíe agyómá ámutǒ. Ɖbébláa mli mí íwí asón fée, méni mlébi alía ngyi pú tǒá ndebwe. ²² Íní kóun sv nde mu wa mli wá ní. Ndekí mbée, ɔbébláa mli alía tógyítǒ íde mósú yǒ nfi. Ɖtǒi kpla mli pǔwa mli ɔwónlín.

²³ Ɖsí Bulu muv aní Wíe Yesu Kristo bǔháa mli ahógypv amv fée íwíwíwí. Bǔháa amlítsia dwe aba, mli ansí ídinka Bulusu bré fée. ²⁴ Ogyíí ahá aní bǔtamasi aní Wíe Yesu Kristo dwe fée bǔale.

Ɔwulúá Paulo Lówanlín Sísí
Filipifó

Itsiáha

¹ Mí Paulo pú aní pío Timoteo aní anigyí Kristo Yesu asúmpú dé ɔwulú anfi wanlín sísí mli Bulu ahá aní mlibu Filipi wúlutɔ, mlia Yesu Kristo mlilabwé kule. Mlia mli ɔpasua ahande pú amó abvápu fée anidé mú wanlín sísí.

² Aní Sí Bulu mua aní Wíe Yesu Kristo bogyíi mli buale, abuha mli iwilwii.

Paulo Atókolí Pú Ipánda

³ Ntedá mí Bulu ipán ní nekáin mliɔ brégyíbré. ⁴ Brégyíbréá nde mpái bɔ há mli fée á, ansí tegyi mi. ⁵ Tsúfě tsú ekeá mlilótsɔ asun wankláán ámu nu á, mlidé aní tsa anidé mú ɔkan da bɔtu nde. ⁶ Nyin aní Bulu ámuó olefi agyómá wankláán ámu así mlitɔ ámu kén ɔbóyo mósú alu yófun Kristo Yesu ɔbáke amu. ⁷ Ulekanáa aní nósusúu mli fée iwí alí, tsúfě ntehié dwé mli. Íniá nda obu, ntee ndekɔ asun wankláán ámu nwunɔ, mlilíí mí ɔma a, aní fée Bulu dé buale gyí. ⁸ Bulu yin aní ntosúsu mli iwí, ntehié dwé mli fě alíá Kristo Yesu tɔdwé mli.

⁹ Nde Bulu kokóli mbée, ɔhá amlidwe aba dun alí, amlitun ansí, nú asún ámu é así wankláán, ¹⁰ méní mlébi tóá ihíe ibu alé, amlitsia nkpa aní mú iwí letin, ɔlala uma mú iwí, alu yófun ekeá Kristo ɔbélaba. ¹¹ Yesu Kristo ɔháa mu yilébwe ibula mlitɔ fě alíá oyí toswíe abí, ipu numnyam múa kanfú ha Bulu.

Paulo Ikantɔdi Léha Bulu Asún Lekléí

¹² Mí apío, ilehián aní mlébi aní ikplán anfi ulatú mí anfi lahá asun wankláán ámu lakléí tsía. ¹³ Tsúfě ɔhagyíɔha aní ɔbu nfi, pú isá akɔpúá butogyo owíe wóyí aná fée babí aní Kristo-búo su nda ikantɔ. ¹⁴ Mí ikantɔdi su apío tsɔtsɔtsɔ bapú ansí dínká aní Wíesu. Buhíe bude klun wa dá asun wankláán ámu ɔkan, ifú medé amó.

¹⁵ Ibu mótóá mí iwí olu pú mí iwí ahin sù aku bude Kristo iwí asún ámu ɔkan da. Táme amó aku é balé kluntɔ bude mú bwe. ¹⁶ Alí ahá anfi budepu mí iwí ɔdwe dá asun wankláán ámu ɔkan. Tsúfě buyin aní Bulu lópu mí ba nfi aní mbéprí mu asún ámu nwun. ¹⁷ Ahá ámuó bumede Kristo iwí asún ámu ɔkan da tsú amó kluntɔ ámu mú á, amó nkule inya su bude mú bwe. Nda ikantɔ su budekléá béyintá mí iwí tsía.

¹⁸ Táme umede mí han, ní yilé sù bude mú bwe o, lalahe su o. Múá ide mí hián gyí, banyá bude Kristo asún ámu ɔkan da ni. Íni sù ansí ihíe de mí gyí ní. ¹⁹ Tsúfě nyin aní mli mpái pú Yesu Kristo Ɖhé ámu ɔbékpa mí, nédalí ikplán anfitɔ. ²⁰ Nhíe nyin, mbu hógyi aní mmóɔbwe tóá ibéha péli békítá mí. Mboún nétrá wa iwí ɔwunlín, méní ní lowu ígyi o, nkpa ígyi o, mí tsiátó fée íbówa Kristo numnyam. ²¹ Tsúfě ní ntsie nkpa á, ntsie ha Kristo. Ní nowú é á, íbówa mi labi dun. ²² Táme ní ntráa ntsie ɔyító á, négyi gyuma aní íbówa labi há mí. Íni su mmowúun múa nlé. ²³ Nagyígyáa, táme ibu mi aléá néyétsiá Kristo wá mboún. Móbu alé dun. ²⁴ Táme mli su ibu aléá nétsiá nkpa. ²⁵ Nyin alí. Mú su nétsiá mli wá abóyo agyómá ámu, méní mlédan, nya ansigyí mli Kristo hógyi su. ²⁶ Múmú bréá neyínkí bá mli wá á, mlénya ɔkpa kánfú Kristo Yesu, itó ámuó alabwé há mí ámu su.

²⁷ Tóá idehián séi gyí, mliha mli tsiátó ikana Kristo asun wankláán ámu. Múmú ní nebá mli wá ó, mmeba ó, nónu aní mlilí kínkíínkín ikulebwetɔ; mlidé hógyi amóó ibu asun wankláán ámutɔ ámu é nwun prí. ²⁸ Mlímánya ahá aní bókusó líí mliɔ ifú ɔkpa ɔkukusu. Mli ikunwa íbówe osúna há amó aní Bulu onutó ɔbéhi amó fée, táme ɔbóhɔ mli mú nkpa. ²⁹ Tsúfě megýí Kristo hógyi nkule sù Bulu lópuhá mli. Mboún alíá mlówun ipian há mu é. ³⁰ Isá ámuó mlilówun aní ndekɔ ámu kén mlidékɔ á. Mú kéntó ntráa mbu ni.

¹ Mlia Kristonyo mlilabwé kule. Mú su alawá mli atetə-ənlun. Mu ədwe lalwíí mli klun. Mlia mu Ɔhɛ́ ámu kolebwe su alahá mlia mli aba mlilabwé kule, mlidé iku tsu lé mli aba asóntó, mlidé aba nwe wúun. ² Mú su mlubwe kule, amlitsula dwe aba tsu mli kluntə. Mlibwe agywun kule, amliyə agyómá wa abatə puha mí ansigyí ifun. ³ Mlumábwe awonsípú. Mlumátsu iwí. Mboún mliba iwiasí, amlitsu mú ání mli aba budon mli. ⁴ Mlumádunká mli nkole klé. Mlidunka mli aba é klé. ⁵ Mliha mli agywun ibwe fé Kristo Yesu klé.

⁶ Íniá əlɛlian Bulu əkpagyíəkpasu ó á,
əməbwe agywun ání obótsu mu iwí ání mva Bulu bugyi kékéɛ.

⁷ Mboún olesi mu tógyító əmagyáa,
bwé mu iwí osúmpú.
Bəkwíí mu fé alíá bəkwíí əhagyíəha.

⁸ Mu nyankpusabwetó á, əlɛba iwiasí.
Olobu ató alu wú oyikpalíhesu,
fé lalahɛ əbwepú.

⁹ Íni su Bulu lótsu mu fúbá ya əsúsúbsú,
há mu dá ání idon adá féé,

¹⁰ méní ntobíá bubu əsú múa así
pú əsulúv ayasí bédá akpawunu há mu;

¹¹ əhagyíəha əbéle blí ání “Yesu Kristo gyí Owíe!”
púwá aní Sí Bulu numnyam.

Mliwankí Fé Ntsrakpabi

¹² Íni su apíó adwepú, alí ámúú mlitobú mí bré ámúú mbu mli wá ámu a, íniá mma mli wá ó á, mlubə mbódí amlubwe mú alí. Mlipu ifú múa kpunkí yə mli nkpahəw agyómá ámu mə ənó. ¹³ Tsúfé Bulu onutó dé agyómá yə mlitə. Alahá mlilatsúlá mlidé mu apé múa tóá otekle bwe.

¹⁴ Mlumátoí ntée gyi tógyítóá mlóbwe iwí nwéen, ¹⁵ méní əlala méetsiá mli iwí; mli iwí bétin, fé Bulu ahá bré ánfí mlitsie lakpan kugyíku abwepú əyí ánfítə. Mliwankí fé ntsrakpabi amú ansító. ¹⁶ Mliyə músú amlubla ahá asún ámúú itehá nkpa ámu, méní mli su nétalí pú ibí sí kántó ekeá aní Wíe Kristo əbélabá, ání mí mbódí ntée mí gymagyihɛ məbwe kpaali.

¹⁷ Táme ní ibéba mótó ání bópú mí obugya wólí así fé ntá mli hógyi iwí afədiɛ pú Bulu agyómá ání mlidéyəsú kúráá á, ibówa mí ədwe. Ansí bégýi mía mlinyə féé. ¹⁸ Mú su iwá mli ədwe, ansí igyi aní féé.

Timoteo Mva Epafrodito

¹⁹ Ní aní Wíe Yesu lótsulá á, imóowa əpá nówa Timoteo mli wá. Ní oyínkí bebláa mi ání mlitsie wankláán á, ansí bégýi mi. ²⁰ Mma əhá ání olotsu iku lé mli asóntó dvn mu. ²¹ Tsúfé atráhe amv féé bude amú onutó klé kí, megyí Yesu Kristo klé. ²² Táme mliyín alíá Timoteo lagyi mu iwí adánsie wankláán. Alatsá mí anuladá asun wankláán ámu əkan fé obí múa əsí. ²³ Mú su nde əkpa kí ání ní nenyá wun tóá ibéba misu nfi pé á, nówa mu mli wá. ²⁴ Nahogyiá aní Wíe əbékpa mí, imóowa əpá mí onutó néba mli wá.

²⁵ Táme nəbwe agywun ání nélayínkíá Epafrodito sísí mli. Aní pío ání mía mnyə anidé agyómá yə, anidékə asun wankláán ámu nwunsu. Mgyí mli bí ání mlilówa mliaa, əbá beki misu ní. ²⁶ Tsúfé əde mlisu káin dubi. Ihíé de mu háan, tsúfé mlilónu mu ilo. ²⁷ Lélé mú á, alaló sian wu, táme Bulu lówun mu nwe. Megyí mu nkule, mía mnyə féé, méní awrɛhə móədon mi kitá. ²⁸ Mú su nhíé ndekléá nókəsí wá mu mli wá, méní ní mlieláwun mu a, ansí bégýi mli. Mí é mí asun susúhesu békala kúká. ²⁹ Mlihiɛ pu ansigyí hə mu fé mli bá Okristoyin, amlipu obú ha mva ahá ání bugyi fé mu. ³⁰ Tsúfé olesi mu nkpa há Kristo agyómá ámu. Olekle owu mótó bréá əlú mli dátó, mu nkule əde tógyítóá teki ní mlubu nfi mlóbwe há mí bwe.

3

Yesu Lówu Hó Aní Nkpa

¹ Itráhe a, mí apíó, aní Wíe sv mlyná ansigyí. Imòkòkpòn mí aní nétrá wanlín ason kua kole anfi sísí mli. Igyi asún aní ibékpa mli é. ² Mlíki aha laláhe anfi bugyi fé akíai anfi wankláán. Lalahe abwepó bugyi, bude ahá háan bæe butíun keté kpaalu. ³ Tsúfé aní ahá ámúú anitòpó Òje Wankíhé sùm Bulu ámu gyí keté atínpu onutó ní. Mú sv abétalí tsú iwí itó ámúú Kristo Yesu labwé há aní ámu sv. Anitamapó ansí dínká tóá nyankpusa lapó ibi bwésú. ⁴ Mí onutó óó mbu òkpa pú ansí dínká mú anású. Ní òku òbéé, mbu òkpa pú ansí dínká mósú á, mí mbóun búu òkpa pú ansí dínká mósú òun. ⁵ Tsúfé bəkwí mí, tun mí keté eke kwésí. Israelyin ngyi. Benyamin abusuantə notsú. Mú sv Hebriyin onutónutó ngyi. Mose mbla ámusu gyí òkpasu é á, Farisiyin ngyi. ⁶ Nəhiə wá nsi, dínká Kristo ɔpasua ámusu. Negyi Mose mbla ámusu wankláán, ɔlala metsiá mí iwí. ⁷ Táme ntobí anfi bré ámu ntekiá ibu mí labi anfi féé á, Kristo sv nde itráa megyí mí tətə. ⁸ Múá idun mú kúráá gyí, ní nəpókí alá nəpúbí mí Wíe Kristo Yesu a, nawun aní ibu labi òun tógyító. Nawun aní nahúli ntobí anfi ntekiá ibu mí labi anfi féé, alá Kristo ɔbéda mí ibi sv. ⁹ Íni sv íniá mbu mu wá sv á, megyí Mose mbla ámusu gyí ɔbéha négyi asu Bulu ansító. Kristosv hógyi mbóun ɔbéha négyi asu Bulu ansító. ¹⁰ Mí agywun gyí, ndekléá nébi Kristo pú túmi ámúú Bulu lópukúsúa mu tsú afúlitə ámu tsía. Ndekléá nówun ipian fé alá Kristo lówun ipian wú, ¹¹ méni òkpagyíòkpasu á, mí é Bulu ɔbókusúa mí tsú afúlitə!

Srí Búo Kristo

¹² Mmedéblí mbéé, mí ibi lada ntobí anfi féé ntéé Bulu labwé mí nafun. Ntráa nde nsi wa alá ibóbwe mí ibi béda tó ámu sv ámúú Kristo Yesu ibi lada mí ámu. ¹³⁻¹⁴ Mí apíó, mmedéblí mbéé, mí ibi lada mú. Nde mú ámúú idetsúun amusu táan. Múá ida mí ansító òkpa nya. Mí ansí lapé, méni nénya siadiə ámúú Bulu ɔbótsun Kristo Yesusu tí mí nóyo mu wá ɔsúsú ámu. ¹⁵ Ilehíán aní aní ahá ámúú aniladan hógyitə ámu féé abóhə alí asún anfi. Ní iku mówankí mli á, Bulu ɔbówankí mútə súná mli. ¹⁶ Táme mliha akita ɔnəkwali ámúú Bulu lasúná aní ámutə.

¹⁷ Mí apíó, mlíkasi mí tsiátó. Mlíkasí ató tsu ahá ámúú bakási aní tsiátó ámu wá. ¹⁸ Tsúfé ntetsiá bla mli asún anfi. Napú ntsú ntráa nde mli bláa mbéé, ahá tsətsətsə tsiátó losuná aní Kristo oyikpalíhesu lowu ámu alupó bugyi. ¹⁹ Ahá anfi béhi. Amó apu gyí amú Bulu. Amú numnyam é gyí péli. ɔsulúsu ató iwí pé butosúsu. ²⁰ Táme aní mú á, ɔsúsú gyí aní otsiákpá. ɔtíné ámúú anidé aní ɔhópú, ogyi aní Wíe Yesu Kristo òkpa kí aní obótsu ba amu. ²¹ Mubúu túmi, otegyi tógyítósú. Mu ɔbéba betse aní ɔyulúw wuhé anfi, bwé mú fé mu numnyam ɔyulúw amu.

4

¹ Íni sv apíó adwepó, ntədwé mli. Idun mí ɔwólí aní nówun mli, tsúfé mli sv ansí de mí gyí, nénya ipánda é! Mí adwepó, alí ilehián aní mlélú kínkín mli Kristo hógyitə ní.

Tóá Búbwéé

² Nde mí apíó tsihé Euodia muə Sintike kokóli aní bunúu aba asi, tsúfé aní Wíe abúopu bugyi. ³ Mí agyómáyəbá onutó, nde fú é kókoli mbéé, futóí kpla amú abubwe kole. Tsúfé bawá nsi tsá mía Klement pú atráhe amu aniladá asun wankláán ámu òkan. Bulu lawánlín amú adá wá nkpa aní itamatá atsiápó ɔwulótó.

⁴ Mlihiə nya ansigyí aní Wíe sv brégyíbré! Ntráa nde mli bláa mbéé, mlihiə nya ansigyí!

⁵ Mliha ɔhagyíɔha owun aní mlólówií. Aní Wíe íbábi lafun. ⁶ Tətə umáhan mli. Mbóun kugyíkúá igyi á, mliə mpái kokoli Bulu dínká mósú, amlida mu ipán. ⁷ Méni Bulu ɔbéha mli iwílwii aní idun blí, íbékpa mli klun pú mli agywun, mliə Kristo Yesu ikulebwetə.

⁸ Itráhe a, mí apíó, mlipu mli agywun dínká tóá igyi ɔnəkwali, tóá íbétí obú, tóá ida òkpa, tóá mú iwí letun, tóá itegyí ahá ansí pú tóá ahá békánfósú. Mligywun tóá ibu alé, ahá butekánfú aná iwí. ⁹ Mliyo mósú amlipu ntobí anfi nasúná mli anfi, múá mlólónu tsú mí wá pú múa mlólówun mí nəbwe féé wa mli tsiátó, méni Bulu ámúú ɔtehá iwílwii amu ɔbékpa mli.

Ipánda

¹⁰ Bulu lahá ansí ihé de mí gyí, tsúfé mlíatráa kaín mísó. Nawun ání mlímókúsí mí iwí gywún, táme talí mlímétalí lé mú súná. ¹¹ Mmedé asún ánfí blí púsúná ání mbu ikplántó, tsúfé nakásí, nabí alíá tśá mbu íbófón mí, ní mbu óó, mma óó! ¹² Nasúan alíá nóptsíá ní mbu óó, mma óó. Nabí alíá tsiátó kugyíkútóá mbu íbégyi mí ansí. Ní ntsie akón o, namwé o, mbu o, mma o. ¹³ Ntétalí bwé tógyító, tsúfé Kristo tówá mí ówunlín.

¹⁴ Mú alí óó á, íbu aléá mlíatsú íku lé mí íkplán anfitó. ¹⁵ Mú óma a, Filipifō, mlíyin ání bréá nótso mlí Yesu Kristo iwí asun wankláán ámu bláa, nedalí Makedonia ómátó á, mlí ópasua ánfí nkule dé mí buá, mlídé mí ató sísí ní. ¹⁶ Bréá ntráa mbu Tesalonika wúluto kóráá, iwí lékplan mí á, mlílétsíá sísí mí. ¹⁷ Megyí bee nde tóku kulí tsú mlí wá. Mboún ndekléá mlínyá tóku dúnka awítale amúb mlídéwa há mí ámusu. ¹⁸ Mí íbí lada tógyítóá mlílóphá Epafrodito mlíaa ópúu ba mí. Itsó kóráá dubí. Mú su nanyá tógyítóá íbéhián mí. Itó ánfí mlílabwé ánfí igyí fé mlílahá Bulu igyí ání íbu ófan fánfáánfán, ílagyi mu ansí. ¹⁹ Mí Bulu óbéha mlí tógyítóá íde mlí hián tsú mu numnyam ató tsótsótsóá íbu ania Kristo Yesunyó íkulebweto. ²⁰ Numnyam íbwéé aní Sí Bulu klé bré féé. Amen!

Íklá

²¹ Nehá Bulu ahá ání bugyi Kristo Yesu klé féé itsiá. Apíóá bubu mí wá nfi é behá mlí itsiá. ²² Bulu ahá atráheá bubu mí wá nfi féé bude mlí itsiá ha. Títriu amóá botsú Roma owíe dehen wóyító.

²³ Aní Wíe Yesu Kristo ogyí mlí buale.

Ɔwɔlɔ́ Paulo Lɔ́wanlín Sísí Kolosefɔ

Itsíáha

¹⁻² Mí Paulo ání Bulu apé su nabwé Yesu Kristo sumbí ɔyɔpú pú aní pío Timoteo dé ɔwɔlɔ́ ánfí wanlín.

Anidépvisísí aní apíóá bɔgyi Bulu ahá, bubu Kolose wúluto, bubu ɔnɔkwali há Kristo Yesu, mva amónyɔ é babwé kole.

Aní Sí Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo bɔgyíí mli buale, abuha mli iwilwii.

Ipánda Mpáí

³ Anitedá aní Wíe Yesu Kristo mu Si Bulu ipán brégyíbréá anidé mpáí bɔ mli nwunsv. ⁴ Tsúfɛ anılanú ání mlilóhɔ Kristo Yesu gyi, mlibu ɔdwe é há Bulu ahá fɛé. ⁵ Mludé ɔkpa kí ha tóá bapóyáí há mli ɔsúsú; fɛ alíá mliyin tsú bréá mlilégyankpá nu ɔnɔkwali asún ámbú igyi Bulu asun wankláán ámu. ⁶ Asun wankláán ámu kén dékléí wá ɔyító, ide ahá tsiátó tsée ɔtíneyíɔtíné; fɛ alíá iletse mli tsú ekeá mlilónu mú, mlilébi ání lélé Bulu tegyi ahá buale. ⁷ Aní osúmba ɔdwepú Epafra gyi ɔhá ání ɔlɔpu asun wankláán ámu ba mli. Yesu Kristo osúmbi ɔnɔkwaliɔpu ogyi, ɔde mli buá aní ɔfansu.* ⁸ Mléléba bebláa aní ɔdweá Ɖye Wankíhé amu lapówá mlito.

⁹ Mú su animókúsí mpáí bɔ mli nwunsv tsú ekeá anilónu mli iwí asún ánfí. Anidé Bulu kokóli aniaa, ɔháa amlibi mu apé kugyíku wankláán. Ɖháa mu Ɖye Wankíhé amu ɔha mli nyánsa múa asún asunu fɛé, ¹⁰ méní mlétalí tsíá tsiátóá íbówa aní Wíe numnyam, amligyí mu ansí ɔkpagyíɔkpasu. Ɖháa amlibwe yilé brégyíbré, trá bi Bulu tsia. ¹¹⁻¹² Ania ɔháa mu túmiá mú ɔnɔ bu ɔnlun iwa mli ɔwɔnlín, amlitali tomi, nya klɔn, pu ansigyí da aní Sí Bulu ipán. Móláhá mlilafon ání mlia mu ahá mlénya agyapadié ámbú alalá yáí mu iwíegyí wankíhéto ámu iku. ¹³ Tsúfɛ mlalé aní tsú ɔhá ámbú ɔde oklúnsu gyí amu túmi asi, pú aní ba mu Bi ɔdwepú ámu iwíegyí amuto. ¹⁴ Mu Bi ánfisu ɔlɔtsun hɔ aní, alási aní lakpan kíe aní ní.

Kristo Dɔn Tógyító

¹⁵ Ɖhaa tamawun Bulu, Kristoto ɔlelin ɔwan. Ɖbu inu asa Bulu lóbwe tógyító, ɔdɔn Bulu ito bwehé kugyíku. ¹⁶ Musú Bulu lótsun bwe tógyítóá íbu ɔsú múa asi. Múá butowun pú múá butamawun fɛé, ɔhétó awíe, ɔmásúgyí túmi, atúmipu, pú isu agyípu fɛé. Musú Bulu lótsun bwe ɔyí fɛé, púwá mu numnyam. ¹⁷ Ɖbu inu asa tógyító lefi asi. Musú ató ámu fɛé ide agyú má yɔ wá abato. ¹⁸ Mvgyí nwun há mu nyankpɔsa-oyí, igyi ɔpasua ámu, ɔde mú nkpa ha. Mlégyankpá kusú tsú afúlito, ogyi tógyító nkpa ogyápu. ¹⁹ Tsúfɛ íbu Bulu ɔdwe ání mu tsiátó fɛé bétsiá mu Bi ámuto. ²⁰ Musú Bulu lótsun yinkía tógyító ba mu iwí wá. Ɖlɔtsun mu obugya ámbú ulɔwulí asi bréá beda mu mántá oyikpalíhe amusu pú iwilwii wá mva tógyító nsuné. Múá íbu ɔsúsú pú múá íbu ɔsulósu fɛé.

²¹ Teki mli é mlilédamlí ɔma há Bulu, mli gyí mu alupó mli asún susúhe pú mli bwehé laláhe sv. ²² Táme séi á, itráa megyí alí. Kristo lóbwe nyankpɔsa, olowu. Bulu lótsun mu oyikpalíhesu lowu ámu sv lá mlia mɔnyɔ nsuné. Mú su ifin pú asvansu má mli iwí, ɔbékpa mli ba mu ansító. ²³ Táme ilehián ání mlóhɔ asúnsú ánfí gyi, lí kínkíínkín. Mlumáha abutse mli agywun le itó ámbú mludé mú ɔkpa kí, asun wankláán ámu lapóba mli ámu sv. Asun wankláán ánfí osúmpú mí Paulo ngyi ní. Asún ánfí ɔkan budeda ɔyító fɛé é ní.

²⁴ Íbu mli ansigyí ání nde ipian wúun mli sv. Tsúfɛ nde iwíwɔsin ámbú Kristo lówun sian amu kv wúun ha mu ɔpasua, igyi mu nyankpɔsa-oyí ámu. ²⁵ Bulu lópu mu asún wankláán ámu wá mí íbto, ání ndáa mú fɛé ɔkan suna mli, ampvsum ɔpasua ámu. ²⁶ Ɖlɔpu asún ánfí nájín bímbí ɔpá, táme alalé mú ɔwan súná mu ahá séi. ²⁷ Íbu Bulu ɔdwe ání ɔbéle mú ɔwan súná mlá mlímégyí Yudafɔ. Asun nájínhé amu gyí, Kristo tsie mlito. Íbu íbíá, íbu

* 1:7 Mli ɔfansu bu nwulú dada amu akuto.

numnyam é. Múdésuná ání abénya mu numnyam amu iku ní. ²⁸ Mu iwí asún anidé ahá fée bláa, anidé amú olá da, pú nyánsa ámúbú Bulu lahá aní ámu súná amú ató; méni bófun, abékpa amú ba Bulu, amóba Kristo ikulebwetó. ²⁹ Inu su nahíé ndeprí, pu Kristo túmi ámúbú ibu mito ámu yó agyómá ní.

2

¹ Ndekléa mlibú iprí ání ndeprí owonlínso, mlia wpasua ámúbú ibu Laodikea pú ahá ámúbú bumakúwun mi ki amu fée nwunsu. ² Nde mú bwe pówá amú owonlín, abubwe kule, dwe aba, nu asún asi wankláán, méni bónu Bulu asún ñáínhé amúbú igyi Kristo amu fée asi. ³ Kristotó Bulu lópu mu atonyahéa igyi mu nyánsa pú mu asúnbi fée wá.

⁴ Nde mli asún ánfí bláa, méni ohaa móowu asún ání ibu anulé kuku bemlé mli. ⁵ Ibu mótóá mbu ifó mli wá, táme ntosúsu mli iwí brégyíbré. Ansí é ide mí gyí ání mlitsie wankláán, mlilí kínkíínkín Kristosu hógyitó. ⁶ Iníá mlilahó Kristo Yesu gyi ání mugyí mli Wíe su á, mlyo músú mlia mnyo amlibwe kule. ⁷ Mli é mlihe lu kínkíínkín Kristo hógyitó, amlunya owonlín tsu mlia mnyo ikulebwetó. Mlyo músú amlihó mu iwí asún ámúbú bude mli suná, igyi onokwali amu, fé alíá oyí nlín tóyó otótótó, yódúnká ntsu há mú itedan, amluda Bulu ipán é brégyíbré.

⁸ Mlumáha okpa ohaa omle mli, pu mu ansítún móa afunu asún ání igyi amándíéa anyánpósa bowa kuku, itsú oñé ntée túmiá ide oyí ánfisú gyí, imotsú Kristo wá beha amlumli mu nkpábi. ⁹ Tsúfé Kristotó Bulu tsiátó onutónutó ámu fée ibu nyankpósa okpasu. ¹⁰ Iníá mlia Kristonyo mlulabwé kule su mlulafun. Mugyí oha ání obu túmi oñétó atúmipw pú isu agyípu féesó.

¹¹ Mlia mnyo ikulebwe su aladínkí mli tsiátó dada amu lé mliwu fé alí ámúbú butetin keté, dínkí awuli lé músú ámu. ¹² Bréa bóbó mli asú á, bopulá mli tsiátó dada amu fé alíá bopulá Kristo; Bulu lókúsóa mli ba nkpató fé alíá olókúsóa Kristo, tsúfé mlilóhogyi ání Bulu bu túmi kósóa mu tsú afúlitó. ¹³ Teki mli lakpan pú mli tsiátó dada amúbú bumakúdínkí lé mliwu ámu su mlilówu fé oha ání omakútín keté. Táme séi á, Bulu lakúsóa ania Kristonyo ba nkpa pwpwetó, alási aní lakpan fée kíe aní. ¹⁴ Oledunkí asún ámúbú bowanlín wá Mose mblató, ide aní ulá le ámu lé anisú, yéda mú mántá Kristo oyikpalíhe amusu. ¹⁵ Bulu lóswí oñétó atúmipw pú isu agyípu túmi, olekitá amú ndoun, lé amú owan, wá amú pélitó, bré olegyi amúsú Kristo oyikpalíhe amusu.

¹⁶ Mú su mlumáha ohaa ole mli ulá mli atogyihe, mli atonuhe, nkegyí, otsra pwpwe nke, ntée Yudafó okpónó odaké aná su. ¹⁷ Yiyí keke iní fée igyi há ató ámúbú íbéba amu onutó. Mú onutónutó ámu lélin owan Kristotó. ¹⁸ Mlumáha okpa ohaa omle mli amliba iwiasu sum Bulu-abowu, amlihwli ipán ání Bulu léhie yáí mli. Ní obéé alawun taku tsú mú iwí kóráá pó á, oytó ansítún láchá mu ode iwí tsu. ¹⁹ Oha ánfí odu lamáín iwí lé Kristo amúbú ógyi wpasua ámu nwun ámusu. Tsúfé wpasua ámwto aní fée anulétsa abasu, Kristo amúbú ogyi nwun ámu dé aní owonlín wa, méni abédan alíá Bulu déklé.

²⁰ Mlia Kristonyo lówu. Mú su mlitráa mlu má oytó túmi kuku asi. Ntogyi sù mlitráa mlidé mbla ánfí anásó gyí? ²¹ Beé, “Mágyi iní. Mápú ibi da iní, mátsu iní é!” ²² Ní bopó ntobí ánfí fée bwé ató tá á, iteyíntá. Anyánpósa onutó mbla pú amú atosunáhé igyi. ²³ Anidé mbla ánfí kí fée tóá nyánsa bu mótó, íbéha abówa alé Bulu ansító, abéba iwiasu há mu, wá iwí osun aniaa íbéha abébi gyi iwísu. Táme iní aná fée iméetalí há animéegyí iwísu.

3

Nkpa Pwpwe Tsiá

¹ Mú su ní Bulu lakúsóa mlia Kristonyo ba nkpa pwpwetó á, mlidunka atóá ibu osúsú, otíné ámúbú Kristo tsie Bulu gyowisú ámu. ² Mliha agywun unv ató iwí, megyí osulósu klé. ³ Tsúfé mlilawú, Bulu lapú mlia Kristonyo nkpa onutó ñáín mwto. ⁴ Ekeá obéle Kristo amúbú ogyi mli nkpa onutó ámu owan súná oyí á, eke ámu kén obéle mlia mnyo owan mu numnyamto ní.

Tsiátó Dada Múa Pópwe

⁵ Mú sv mlumō tsiátó dada amúb ibu mlitō ámu. Mógyí; atsi múa ayin asónwa, ifintotsiá, òwólí laláhe móa pélula. Òyí ánfítō atō wankláán umápe mli ansí, tsúfé ònsípe igyi fé òkpísúm. ⁶ Ntóbí ánfí odu abwepúsú Bulu tehíé nyá òbló ní. ⁷ Mú aná mlitòbwé bréá mligyí òmátófō ní.

⁸ Séi gyí bréá mléle òbló, òblókpán, olu, abakpói, asòkpan blí aná lé mlitō ní. ⁹ Mlumáwa afunu súná aba, tsúfé mlilasí mli tsiátó dada amu pú mú bwehé féé. ¹⁰ Mlilalátsú tsiátó pópwe. Bulu gyí mú òbwepú, òde mú bwe pópwe lian mu iwí bré ánfí mlidé mu bí ánfí. ¹¹ Tsiátó pópwe anfi mú á, imefáhun ání Griikiyin ntéé Yudayin fugyi. Fetin keté ntéé fometin, òkpótópu ntéé okudasíyin, òkpábi ntéé òdíhie fúgyi. Kristo gyí tógyító, òbu amó féétó.

¹² Mú sv íniá Bulu lalé mli póbwé mu ahá ání amó iwí latin pú mu adwepú á, mliha nwewúun, awitòlewa, iwiasbá, ilwíí pú klunya itsia mlitō. ¹³ Mlunya iklun ha aba. Ní òku mu ba benya á, mli sikie aba fé alíá Kristo lési mli klé kíé mli. ¹⁴ Múá idun a, òdwe tóbwé aní féé ikule. Ibwéé mli tati didáhé. ¹⁵ Mliha Kristo iwilwii igyí mli klonsu, tsúfé mótó Bulu latí mli bowa; mliha mu nyankpusa-oyí ámu mlilabwé kule ni. Mliha mu ipán é brégyíbré. ¹⁶ Mliha Kristo asón ámu ihie bula mli kluntō, iha mli nyánsa. Mliputoi kpla aba, suna aba ató. Mliwa Israelfō ilu, òsankuusu ilu pú òjéétó ilu mli kluntō poutsu Bulu fua, puda aní Sí Bulu ipán. ¹⁷ Mli atō bwehé pú mli asun blíhé féé ibwéé aní Wíe Yesu idátó, amlipv ipán ha aní Sí Bulu tsun musv.

Akristofō Tsiátó

¹⁸ Aká, mliha iwiasí ha mli akúlu alíá ilékanáa ha ahá ání bogyi Kristo klé.

¹⁹ Akúlu, mli é mlidwe mli aká. Mlumábwe amó kpóunkpóun.

²⁰ Abí, mlibu mli akwípu, tsúfé mú Bulu tekle ni.

²¹ Akwípu, mlumáwa mli abí òbló, méní iwí móowu amó.

²² Nkpábi, mlibu mli òsulósv awíe tógyítóá mlóbwetō. Mliha amó ansí igyi mli iwí brégyíbré, megyí amó ansító wule. Mlibwe mú tsú kluntō, tsúfé mlitobu aní Wíe. ²³ Mlibwe tógyító tsu mli kluntō, fé aní Wíe mlidé mú bwe há, megyí anyánkpósa. ²⁴ Mlikaun ání aní Wíe ibitō mlénya mli ikóká ání alalá yáí mu abí. Tsúfé Kristo gyí Owíe ání mlidésun. ²⁵ Táme ní fóbwé tóá ima ale a, òbeka fú ikó, tsúfé òtamaki òhaa ansító.

4

¹ Nkpábi awíe, mli pu tóá ibu alé, igyi ònòkwali kpa mli nkpábi, tsúfé mli é mlibu Owíe òsúsó.

² Mli kta mpaibótó. Mli dinka ansí iwísv, ipánda é itsia mli kluntō. ³ Mlibo mpái ha aní é. Bulu ofínki òkpa ha aní atali da Kristo iwí asun òainhé amu òkan. Mú sv nda obu ní. ⁴ Mlibo mpái mli aa, ndáa mú òkan wankláán, alíá ilehián.

⁵ Mliki mli nátitō òmátófōtō. Ní òkpa ifínki há mli á, mlumáyintá mó. ⁶ Mli itóí iwa anulé, iwa labi, méní mlétalí lé òhagyíòha asun fitéhé ònó wankláán.

Ikla

⁷ Ania opió òdwepú Tihiko dé aní Wíe agyómá yò. Osúmpú ònòkwali pu ogyi. Òbébláa mli alíá mí iwí gyí féé. ⁸ Nawá mu mli wá mbéé, òbébláa mli alíá aní iwí gyí, òwa mli atetō-ònlun. ⁹ Mva aní pío òdwepú ònòkwali pu Onesimo, ogyi mli pi amu òbéba bebla mli asón ání ilaba nfi féé.

¹⁰ Aristarko, mí bá ání mía munyò anida obu òhá mli itsiá. Alí kén Marko, ogyi Barnaba mu pio ámu é òhá mli itsiá ní. Mliho Marko òfóó wankláán, ní òlòtsun ba mli wá fé alíá nebláa mli yáí. ¹¹ Opíó Yesu, butetráa ti mu Yusto é òhá mli itsiá. Ahá abasá ánfí pé gyí Yudafóá mía amónyò anidé Bulu iwíegyi ámu iwí agyómá yò ní. Amó tékítá klun wá mí iwitō ní.

¹² Epafra, otsú mli wá, ogyi Kristo Yesu osúmbi amu é òhá mli itsiá. Òtehíé bō mpái há mli ání Bulu òwáa mli òwunlín, òha amlifon, amlitali bwe Bulu apé kugyíku. ¹³ Nétalí gyí

mu iwɪ adánsɪe ání dhié dde agyómá yɔ mlɪa Akristofǽá bɔbɔ Laodikea pú Hierapoli ɪdátó.

¹⁴ Anɪ ədwepú Luka, ogyi ɪlɔ ətsapú mva Dema behá mli itsiá.

¹⁵ Nehá anɪ apíó Laodikeafǽ ámu itsiá. Nehá Nunfa mva əpasua ámuú ɪbɔ mu wóyító amu é itsiá. ¹⁶ Ní mlekla əwolú ánfɪ súná əpasua ámu tá á, mlɪpɔsɪsɪ Laodikeafǽ é. Mlikla amú klé ámuú nɔpɔsɪsɪ amú ámu é. ¹⁷ Mlɪbla Arkipo mlɪaa, əmó agyómá ámuú Bulu lópwá mu ɪbɪtɔ ámu ənó wankláán.

¹⁸ Mí Paulo, onutónutó lawá ɪbɪ əwolú ánfɪ asɪ. Mlɪmátan ání nda obu. Bulu ogyíi mli bualɛ.

Ɔwulɔ Gyankpapuá Paulo Lówanlín Sísí Tesalonikafɔ

¹ Mí Paulo, mía Silwano pú Timoteo dé ɔwulɔ ánfí wanlín sísí ɔpasua ání ígyi aní Sí Bulu mua aní Wíe Yesu Kristo klé, ibu Tesalonika wúlutɔ.
Aní Sí Bulu mua aní Wíe Yesu Kristo bɔgyíí mli buale, abuha mli iwilwii.

Tesalonikafɔ Hógyi

² Ní anidé mpáí bɔ há mli brégyíbré á, anitedá Bulu ipán mli fée nwunsv. ³ Anitetsiá káín aní Sí Bulu mli hógyi gyumagyihe. Alíá mlidé mbódí bɔ dwé aba, pú alíá mlilatomi há mli ansí dun aní Wíe Yesu Kristoso kinkíínkín. ⁴ Apíó, anyin ání Bulu tɔdwé mli, alalé mli púbwé mu kle. ⁵ Tsúfée megyí ɔnó keke anilópu bebláa mli asun wankláán ámu. Mboún mlulówun Ɔhɛ Wankíhé amu túmi é. Íni léha mlilébi wankláán ání asún ámu igyi ɔnɔkwali. Mlulówun tsiátɔ oduá anilópuksiá mlitɔ é, alíá ibóbua mli sv. ⁶ Mlilékasí ania aní Wíe tsiátɔ. Tsúfée asún ámu sv mlulówun iwɔɔsv tsɔtsɔɔtsɔ, táme mlilópu ansigyí ání itsú Ɔhɛ Wankíhé wá hɔ mú. ⁷ Mú sv uléha ahógyipú bɔbɔ Makedonia ɔsulúsv pú Akaia ɔmátó fée beki mli bwehé, buo mú. ⁸ Tsúfée megyí Makedonia pú Akaia wule aní Wíe asún ámu leklei tsú mli wá yó. Mboún mli Bulu hógyi asún é lakléi yó ɔtíngyíɔtíné. Mú sv asvansu má unvá abétrá blí tsú mú iw. ⁹ Tsúfée amú onutó bude alíá mlilópukitá aní bréá aniléba mli wá blí. Alíá mlilési ikpi súm ba mlidé Bulu Ɔkiankpapu Ɔnɔkwali pu amu mboún súm. ¹⁰ Pú alíá mligyó bréá Bulu mu Bi Yesu ámúb ɔlɔkusú tsu afúlito ámu ɔbélatsú ɔsúsú bá. Mɔgyí ɔhá ání ɔde aní le tsú Bulu ɔbló ámúb íbá ámutɔ ní.

2

Paulo Tsiátɔ Tesalonika Wúlutɔ

¹ Apíó, mli onutó mliyin ání aní mli wá bá mɔbwe kpaali. ² Mliyin alíá bɔwa aní amumuyɔ, súpá aní Filipi wúlutɔ asa aniléba mli wá. Mliyin ání aku bumotsulá, behie kúsú líí anísv; táme aní Bulu lówa aní ɔwɔnlín, anilébláa mli asun wankláán ámu. ³ Tsúfée megyí afunu asún anidéblí. Mú sv nde mli kokóli. Megyí agywun laláhe kuku ígyi, anumédé mli mlé é. ⁴ Bulu lóhɔ anísv gyi, ɔlɔpu mu asun wankláán ámu wá aní ibitɔ. Mú anidéblí ní! Megyí anyánkpusa ansítɔ anidékú blí mú, Bulu yin aní kluntɔ. ⁵ Mlihié mliyin ání megyí ɔnó dédé anilópu ba mli. Anuméba bɔwa afunu kuku é súná mli, púnýá tɔku tsú mli wá. Bulu gyí aní ɔdansiyin. ⁶ Anumódunká kanfó tsú nyankpusa ɔkuku, mli, ntée ɔha bambá wá. Kristo sumbí ayɔpú anigyí. Mú sv tekí anísv ɔkpa sí iwí tswí mli sv, ⁷ táme anilólwií há mli, kí mli fé alíá abí-oyín tekí mu onutó abísú. ⁸ Anitehié klé mli asún. Mú sv megyí Bulu asun wankláán ámu nkule anilópu ba mli, mboún anilési aní iwí é há mli, tsúfée mlilamlí aní adwepó. ⁹ Apíó, yée mlékaín agyómá ání anilóyɔ ɔpa múa onyé púnýá tɔá ilehián aní? Alíá anuméesi ipian tswí mli sv bréá anidé Bulu asun wankláán ámu ɔkan da súná mli sù anilóbwe mú alí.

¹⁰ Mli ahógyipú amu pú Bulu gyí aní adansífo alíá anilópuksiá mlitɔ. Aní iwí letun, aní asún da ɔkpa, ɔlala é metsiá aní iwí. ¹¹ Mliyin ání anilékpá mlitɔ okugyíɔku fé alíá abí-ɔsí tekpá mu abí. ¹² Anilówa mli atetɔ-ɔnlun, lwíí mli klun, tóí kplá mli aniaa, mlitsiá tsiátɔá ilegyi Bulu ansí. Mólétí mli ɔbéé, mlíbénya mu iwíegyi pú mu numnyam amu iku.

¹³ Tɔá svá anitedá mu ipán brégyíbré é gyí, bréá anilópu mu asún ámu ba mli á, mlumótsu mú ání nyankpusa wá itsú. Mboún mlulóhɔ mú ání lélé, itsú Bulu wá; tsúfée mú Bulu dépuýɔ agyómá mli ahógyipú amutɔ ní. ¹⁴ Apíó, mlilamlí fé Bulu ɔpasua ání ibɔbɔ Yudea ɔmátó, bɔgyi Kristo Yesu klé amu. Mlulówun ipian mli pi ibitɔ, fé alí ámúb amú é bowun ipian amú pi Yudafɔ ibitɔ ámu. ¹⁵ Yudafɔ lómɔ Bulu ɔnósú atɔípú pú aní Wíe Yesu. Amú kén lagya aní lé ɔmá ámutɔ. Butamakle ahá asún, butamagyi Bulu ansí. ¹⁶ Bɔkusú líí anísv ká aní itin beé, anumábla ahá ání bumegyí Yudafɔ nkpahóɔ asún ámu, Bulu ɔhɔ amú nkpa. Íni bwe lahá amú lakpan labiayi. Mú sv ilahá Bulu lanyá ɔbló, ɔbébití amú isv.

Paulo Lékléá Ɖbélayéki Tesalonikafɔ

¹⁷ Apíó, anilénatí mli wá ɔpá anumókósi mliɔv kaín. Mú sv anihíe anidé ɔkpa dunká ání abéla bowun mli ansító, tsúfɛ anidé mliɔv kaín dɔbi. ¹⁸ Anulékléá abélaba mli wá. Mí Paulo onutó ó nabwé agywun ání néyinkí bá unv ita tsefuni, táme Ɖbunsám méha ɔkpa. ¹⁹ Ma sù aní ansí dún? Megyí mli sv ansí de aní gyí ání abénya ɔkpa tsú iwí aní Wíe Yesu ansító bréá ɔbéba? ²⁰ Lélé mú á, mligyí aní numnyam pú aní ansigyí.

3

Timoteo Tesalonika Yɔ

¹ Mú sv bréá anumébi alíá mli tsiátó igyi, ide aní háan a, anilóbwe agywun aniaa, aní mú abétsiá Atene wúluto, ² awa aní pió Timoteo, ogyi aní Bulu agyómáyɔbá Kristo asun wankláán ámv ɔkandato sisi mli, ɔbɔwa mli ɔwunlín. Ɖtɔi kpla mli amlulu kinkíinkín hógyito, ³ méní mliɔ ɔkoku méeyinkí ɔma asun wunhe anfi sv. Mli onutó mliyin ání igyi tóá ida yaí há aní Akristofɔ dodo. ⁴ Tsúfɛ bréá aníbv mli wá á, anilébláa mli ání bédunká mliɔv. Lélé bedunká mliɔv fé alíá mliyin. ⁵ Iní sv bréá netsiá mmetsiá á, nɔwa Timoteo mli wá mbée, ɔbéki alíá mliɔv hógyi amutɔ. Tsúfɛ ibétalí ba ání Ɖbunsám laso mli ki, há aní gymagyihe labwé kpaali.

⁶ Timoteo layínki pú asun wankláán tsúa mli wá ba aní séi, tsú mli hógyi pú mli abadwe iwí. Alabláa aní ɔbéɛ, mli é mliɔv anísv kaín dɔbi. Mliɔvkléá mlówun aní, fé alí ámvú aní é anidékléá abówun mli ámv. ⁷ Mú sv apíó, mli hógyi lawá aní atetɔ-ɔnlun, aní ipian pú aní asun wunhe féétó; ⁸ tsúfɛ mliɔv aní Wíe hógyito kinkíinkín. Mú sv aní klun ládi aní asi. ⁹ Ipán mɔmv abókoku da Bulu mli sv, ansíá ide aní gyí mv ansító sv? ¹⁰ Anitehíe bó mpái kókóli Bulu ɔpa múa onyé aniaa, ɔhá ayinki bowun mli, méní abósuná mli tóá ibéha mli hógyi bófun.

¹¹ Aní Sí Bulu onutó mva aní Wíe Yesu bvfínki ɔkpa ha aní aba mli wá. ¹² Aní Wíe ɔhá mli apíó aba pú ahá féé dwe ɔnó iwa ɔnlun, fé alí ámvú anitɔdwé mli ámv. ¹³ Ɖwá mli ɔwunlín, méní aní Sí Bulu omóowun ɔlala mli iwí, ifin koku é méetsiá mli iwí mv ansító, aní Wíe Yesu mva mv ahá féé ɔbáke amv.

4

Tsiátóá Ilegyi Bulu Ansí

¹ Apíó, itráhe a, anilósuná mli tsiátó, méní Bulu ansí bégyi mli iwí. Lélé mú á, alí mli tsiátó gyí ní. Séi á, anihíe anidé mli kokóli aní Wíe Yesu dátó aniaa, mliɔv wé mú dvn alí. ² Tsúfɛ mliyin mbla ámvú anilówa há mli aní Wíe Yesu idátó ámv. ³ Bulu dékléá mliháa mli iwí itun. Mú sv mliɔwáwa atsi múa ayin asón. ⁴ Mliɔv okugyíɔkv ɔbí alíá ɔbékitá iwí, iwíɔvun pú obú ɔkpasu. ⁵ Imábwe ɔwólí laláhe ɔkpasu, fé alíá ahá ání bumeyín Bulu butɔbwé. ⁶ Mliɔv ɔkoku másisií mv ba, swí mv mu ka. Tsúfɛ aní Wíe ɔbébití ahá ání butɔbwé mú odu sv. Anidé mli ɔlá da, fé alíá anilókv bláa mli yaí. ⁷ Tsúfɛ Bulu méti aní ɔbéɛ, abá bɔto mbua; mboún ɔbéɛ, ifin koku mátsiá aní iwí. ⁸ Mú sv ɔhagyíɔha ání omegyí atosunáhé anfi sv á, megyí nyankpusa omédébu. Mboún Bulu ámvú ɔlɔpv mv Ɖhe Wankíhé há mli ámv.

⁹ Imehián ání abówanlín asvansv tsú mli aba akristofɔ dwe iwí sisi mli. Tsúfɛ Bulu onutó lasúná mli alíá mliɔv wé mli aba dodo. ¹⁰ Ɖnɔkwali a, mliɔv apíó ahógyipú bɔv Makedonia ɔmátó féé dwe dodo. Mú sv apíó, anidé ipa bwií há mli aniaa, mliɔv dwe aba dvn alí. ¹¹ Mliɔv dinka iwísv ání mlétsiá tsiátó wankláán. Mliɔv mli ibi yó agyómá púki mli iwísv, fé alíá anilébláa mli, ¹² méní mliá ahá ání bumegyí ahógyipú mlétsiá wankláán, mliɔv mliɔv pú ansí dínká ɔhaasv.

Aní Wíe Yesu Yinkí Bá

¹³ Apíó, anidéklé aniaa mliɔv ɔnɔkwali ání ibv Akristofɔá bawú iwí, méní mliɔv méetsiá gyi awírehɔ fé ahá ání ámvú ansí medín tɔtɔsv. ¹⁴ Anilóhogyi ání Yesu lówu kúsú tsú afúlitɔ. Alí kén anilóhogyi ání Bulu ɔbékpa ahá ámvú bɔhɔ mv gyi asa bowu ámv ba ni.

¹⁵ Aní Wíe onutó atosunáhé anidé mli suná séi á. Aní ahá ání anítráa anitsie nkpa asa aní Wíe ɔbáke ibófun a, anuméegyá awupú ámv nkpa yéfia mv. ¹⁶ Tsúfɛ aní Wíe ɔbókplón

túmísv, Bulu-ɔbɔpu dehen ɔbéle ɔnɔ, bófulí Bulu ɔkpe é bréá aní Wíe onutó dékplí tsú ɔsús ɔbá. Ahógyipvá bawú bégyankpá kúsú. ¹⁷ Mv ɔma a, aní akiankparv é fée abóyótv amú nwulótáatɔ, aní fée abéyefia aní Wíe afútó. Tsú eke ámv a, abétsiá aní Wíe wá bré fée. ¹⁸ Mú sv mlípu asún ánfí kita íklon wa aba iwíto.

5

Iwísvda Gyo Aní Wíe Ibá

¹ Apíó, imehián ání abówanlín bré pú ekeá asún ánfí íbéba sísí mli. ² Tsúfée mli onutó mliyin ání aní Wíe ɔbáke amv íbéba bofwie aníto, fé alíá owikplu teba onyé. ³ Bréá ahá bæe, “Owí latá, asún latá” á, alí bré ámutɔ béhi ní. Ibófwie amótó fé alíá íkwí tekan ɔtsí ɔtsáwvle pé. ɔhaa méedali mótó. ⁴ Táme apíó, mli mó mliyin asún ánfí. Mú sv mliumétsíe oklúntɔ, méní eke ámv méeba bofwie mli to fé owikplu. ⁵ Wankí mba ɔyi kehetɔ abí mli fée mli gyí. Megyí onyé ntée oklúntɔ abí aní gyí. ⁶ Mú sv mliha agyo, animádídi fé aha bambá. Mliha adínka ansí iwísv, akí iwísv wankláán. ⁷ Onyé, adídípú butedídi. Onyé, nta abupú é butóbú ntá. ⁸ Táme aní mó á, wankíto abí aní gyí. Mú sv mliha agyi iwísv. Mliha Kristo hógyi pú aní abadwe íbwe kántó-atíntɔ tin aní kántó. Mv ɔkpakú ání ɔbóhɔ aní nkpa íbwée kvvpa ání íbun aní nwun. ⁹ Megyí alíá Bulu obénya ɔbló wa aní, bítí aní ísv sù ɔlele aní. Mboún alíá ɔbótsun aní Wíe Yesu Kristosv hɔ aní nkpa sv. ¹⁰ Kristo lówu há aní, méní mv bábi a, ní anílawú o, aníbv nkpa o, anía mnyɔ abétsiá. ¹¹ Mli pu asún ánfí kita klon wa aba iwíto, puwa aba ɔwunlín, fé alíá mli dé mó bwe dodo.

íklá

¹² Apíó, abwíí ipa há mli, mli bu mli ɔnɔ alíupúá buhié bude agyómá yɔ mli to, bude mli aní Wíe tsiátó suná. ¹³ Gyoma ámv budegyí amv sv mli hie bu amú, amli dwe amú. Iwilwii itsiá mli a mli aba nsné.

¹⁴ Apíó, anidé mli ɔlá da aníaa, mli to kpla awuliyɔpú. Mli wa afúpú ateto-ɔnlun. Mli bu amúá bapɔn, amli nya klun ha ɔhagyíɔha. ¹⁵ Mli kí ání ɔhaa móɔpu lalahé ká mv ba íkɔ. Mboún mli bwe yilé há aba pú ahá fée.

¹⁶ Ansí igyí mli, ¹⁷ amli bɔ mpái brégyíbré. ¹⁸ Mli da Bulu ípán tógyítótó. Múgyí tóá Bulu dédunká tsú mli wá mli nkpatɔ, bré ánfí mli Kristo Yesunyɔ mli labwé íkole aní ní.

¹⁹ Mli mákiná tóá ɔhe Wankíhé amv tekle bwe.* ²⁰ Mli mábu Bulu ɔnɔsú atóipú asún ámv tɔkv odu. ²¹ Mli ɔ tógyító kí, amli kíta múbá íbv alétó kínkínkín. ²² Mli kina lalahé kugyíku.

²³ Bulu téhá aní íwilwii. ɔtín mli íwí ɔkpagyíɔkpasv. ɔkí mli nyankpvasa-oyí, mli ɔhé pú mli ɔklásv tsú lalahé kugyíkɔ, méní ɔlala méetsiá mli íwí aní Wíe Yesu Kristo ɔbáke amv. ²⁴ Bulu létí mli. ɔnɔkwálpu ogyi, ɔbóbwe mó.

²⁵ Apíó, mli bɔ mpái ha aní é.

²⁶ Ahá ahógyipv amv fée itsiá gyágyágyá. Mli lata aba putá ɔdwesv.

²⁷ Nde mli bláa aní Wíe ídátó mbée, mli kila ɔwulú ánfí suna ahógyipv amv fée.

²⁸ Aní Wíe Yesu Kristo ogyí mli buale.

* 5:19 Ntée Mli mádu ɔhe Wankíhé ogyá ámv.

Ɔwulɔ Nyɔɔsiá Paulo Lɔwanlín Sísi
Tesalonikafɔ

¹ Mí Paulo pú Silwano mua Timoteo dé ɔwulɔ ánfɔ wanlín sísi ɔpasua ání ibu Tesalonika wúlutɔ, mligyí anɔ Sí Bulu mua anɔ Wíe Yesu Kristo klé.

² Anɔ Sí Bulu mua anɔ Wíe Yesu Kristo bɔgyí mli buale, abuha mli iwilwii.

Ipánda

³ Apíó, ilehián ání abéda Bulu ipán mli nwunsv brégyíbré. Tsúfé mludédáan hógyito tsía. Ɖdweá mlibu ha aba é demoní tsía. ⁴ Mú sv anitɔpɔ mli tsú iwɔ Bulu ɔpasua kugyíku ansítɔ; mli nsiwa pú hógyiá ibu mlitɔ, budun mlisu, isóki dé mli tv, mlilatomi sv.

⁵ Íni déle súná ání Bulu asóngyí da ɔkpa. Tsúfé obótsu mli ání mlilafon ha mu iwíegyí ámúú mlidé ipian wúun mú sv ámúú yɔ. ⁶ Ɖnɔkwaliɔ Bulu gyí. Ɖbéka ahá ámúú bude mli iwɔsintɔ wa ámu ako. ⁷ Ɖbéha iwɔ bólwií ania mli ání mlidé iwɔsun wúun, eke ámúú anɔ Wíe Yesu ɔbékplí tsú ɔsúsú bele iwɔ ɔwan mua mu abɔpu atúmipɔ amu. ⁸ Ogya plenplento ɔbéba bebití ahá ámúú bumeyín Bulu* ámu sv. Tsúfé butamapú anɔ Wíe Yesu iwɔ asun wankláán ámu bwé tɔtɔ. ⁹ Amú isubití gyí, amúba anɔ Wíenyɔ nsiné bówa ífɔ, mu túmi mɔɔwankí wólí amúsú, obéyintá amú bré féétɔ. ¹⁰ Isubití ánfɔ íbéba eke ámúú ɔbéba, Bulu ɔbówa mu numnyam aha wankíhé ansítɔ. Ifú békítá ahógyipɔ. Mli é mlétsiá amútɔ, tsúfé mlilóhɔ mu iwɔ adánsie ámúú anilégyí suná mli ámúsv gyi.

¹¹ Mú sv anitɔbɔ mpái há mli aniaa, Bulu ɔhá amlifon nkpa ámúú ɔletɔ mli ɔbé, mlibétsiá ámúú. Mu túmi iháa amlitali bwe yilé ání mlidékléá mlóbwe, pumɔ mli hógyi agyúamá ɔnɔ. ¹² Ní mletálí bwé íni á, mli sv ahá bópu numnyam há anɔ Wíe Yesu, mu é ɔbówa mli numnyam; fé alí ámúú anɔ Sí Bulu mua anɔ Wíe Yesu Kristo awitɔle gyí ámu.

2

Yesu Mua Mblasu Mágyípó Amu

¹⁻² Mí apíó, nobwíí ipa há mli. Anɔ Wíe Yesu Kristo íbá, pú alíá abóbwe kule yéfiá mu asún ání mlilanú imákɔsí kpinkí mli klɔn, ntée iha opúni itsii mli. Ní aku beɛ, Ɖhe Wankíhé lalé súná amú lóó, ntée ibu anɔ asun blíhé ntée anɔ ɔwulɔ kutɔ ání anɔ Wíe ɔbáke amu laba dodo kúráá á, mlumáhogyi. ³ Mlumáha ɔhaa ɔmle mli ɔkpagyíɔkpasu. Eke kpɔnkpɔntɔ ánfɔ iméeba, nkéti ahá bakúsú líí Bulusu, ɔhá ámúú ɔtamagyi Bulu mblasu, ɔbéhi ámu lalun ɔwan asa. ⁴ Obótsu iwɔ fúá, kúsú líí Bulu, ikpi pú tógyítá anyánkpúsa butosúmsú, blí ání ɔdun amú féé. Obéyetsiá Bulu ɔtswékpa unv kúráá, blí ɔbé muggyí Bulu.

⁵ Mlumókókáín ání ntebláa mli asún ánfɔ bréá mbu mli wá? ⁶ Mliyín tóá ide mu ɔkpa tíin dodo. Nkéti mu ɔwanlebí lafon. ⁷ Tsúfé Bulu mblasumágyi túmi ánfɔ ide agyúamá yɔ nǎintɔ dododo, táme ɔku dé mú ɔkpa tíin. Mú sv nkéti ɔhá ámu ladáli unv. ⁸ Inú mblasu mágyípɔ amu ɔbélnun ɔwan ní. Táme anɔ Wíe Yesu oyínkí ba a, mu ɔnótɔ afú keke íbómɔ mu, mu numnyam é íbówankí wólí musv yíntá mu. ⁹ Ní mblasu mágyípɔ anɔ ɔlun ɔwan á, ɔbópu Satan afunu túmi kpɔnkpɔntɔ bwé osúna pú ofúla. ¹⁰ Ɖbótsun owuntɔlun ɔkpa ɔtsan-ɔtsansu mlé ahá ámúú Bulu ɔbéhi amú ámu. Bulu ɔbéhi amú, tsúfé bumekle ɔnɔkwali amu asún, méni Bulu ɔbóhɔ amú nkpa. ¹¹ Íni sv Bulu ɔbópu afunu ɔhéá mú ɔnɔ bu ɔnlun wá amútɔ, méni bóhɔ afunu asónsú gyi. ¹² Ɖbéha ahá ánfɔ bumɔhɔ ɔnɔkwali amúsv gyi, butekle lakpan bwe ánfɔ féé ipón.

Mli Nkpahóɔ Sv Bulu Léle Mli

¹³ Apíóá anɔ Wíe tɔdwé, ilehián ání abéda Bulu ipán mli nwunsv brégyíbré. Tsúfé tsú bréá ɔyí lelun ɔpá Bulu léle mli ání ɔbótsun mu Ɖhé ámu pú mu ɔnɔkwali asún ámúú mlilahogyi amúsv tun mli iwɔ, púhɔ mli nkpa. ¹⁴ Íni sù ɔlɔtsun asun wankláán ámúú

* 1:8 Bumeyín Bulu, tsúfé bumebi mu.

anilébláa mli ámvu tɪ mli ɔbéɛ, mlibétsiá anɪ Wíe Yesu Kristo numnyam amvɔ ní. ¹⁵ Mú sv apíó, mlulu kinkíínkín, amlíkɪta ɔnɔkwali amúb anilósuná mli ámvɔ, múbá anilébláa mli pú múbá anilówanlín sísí mli fée.

¹⁶⁻¹⁷ Anɪ Wíe Yesu Kristo onutó mva anɪ Sí Buluá ɔtɔdwé anɪ, alawá awɪtɔle wá anɪ atetɔ-ɔnlun ání umóɔmɔ ɔnó ekekeɛke, anidé itɔ wankláán ɔkpa kí, ɔwáa mli ɔwunlín mli asun blíhé pú mli bwehé kugyíkɔtɔ.

3

Mpáɔ

¹ Utráhe-tráhe a, apíó, mlibɔ mpái ha anɪ. Anɪ Wíe asún ámv ɪkɔsɪ kleɪ. Ahá abvɔvɔ obú hɔ mú fé alɪ ámvú mli é mlólóhɔ mú ámv. ² Mlibɔ mpái, Bulu ɔle anɪ tsu awuntɔlɔnpɔ pú aha laláhe ɪbɪtɔ. Tsúfé megyí ahá fée lóhɔ anɪ Wíe gyi.

³ Táme anɪ Wíe bu ɔnɔkwali. ɔbówa mli ɔwunlín, hɔ mli lé laláhe ɔbwepú ámv ɪbɪtɔ. ⁴ Anɪ Wíe lahá anilahogyi ání mlidé ntobí ámvú anilósuná mli ámv fée bwe, mli méesi bwe é.

⁵ ɔkpáa mli, amlunu ɔdweá Bulu bu asɪ yɔ ɔtótótótó, ɔha amlitomi fé Kristo.

Tsiátó Wankláán

⁶ Apíó, anidé mli ɔlá da anɪ Wíe Yesu Kristo ɪdátó anɪaa, mli mápv Akristofɔ ámvú buna budetsɔvɔn, butamakle agyómá, bumedé atosunáhé amúb anilósuná mli ámvsv gyí wa mba. ⁷ Mli onutó mliyin ání ilehián ání mlétsiá anɪ atsiábi. Tsúfé anumówa ɔwɔlɪyɔ, náti tsuntsun bréa anɪv mli wá. ⁸ Anumégyi ató ɔhaa wá, kíná mú ɪkɔ ka. Mboún anilóyɔ agyómá ɔpa múbá onyé kinkíínkín, méni anuméesi ipian tswi mlitɔ ɔkukvukvusu. ⁹ Megyí bɛɛ, anímá ɔkpa bláa mli anɪaa, mli kú anɪsv, súb anilóbwe mú alɪ. Mboún anilóbwe mú súná mli, méni mli é mlóbwe mú odu. ¹⁰ Bréa anɪv mli wá kúráá á, anilówa mbla há mli anɪaa, “ɔhá ání ɔmɔyɔ agyómá mágyi ató.”

¹¹ Anɪlanú ání mlitɔ aku butsie kpaalɪ, bumedé agyómá kukvuku yɔ. Okéngyé buna budewa tsun. ¹² Anidé amú ɔlá da anɪ Wíe Yesu Kristo ɪdátó anɪaa, busíi náti tsun, abvyɔ agyómá nya amú atogyihe.

¹³ Táme apíó, mli mú á, yilébwe umáta mli ɔhé. ¹⁴ Ní ɔku mégyi asún ání anɪlawánlín sísí mli ánísv á, mli kɪ mv wankláán. Mli mɔnyɔ mli mágyi mba, méni péli békítá mv.

¹⁵ Táme mli málu mv, mboún mlitɔ kpla mv fé mli pío.

ɪklá

¹⁶ Iwilwii Owíe amv onutó ɔhá mli iwilwii bré fée tó ɔkpagyíɔkpasu. Anɪ Wíe otsiá mli fée wá.

¹⁷ Mí Paulo onutó lapú mí ɪbɪ wanlín ɪni. Mí dá ání ntɔwánlín wá mí nwuló fée asɪ, púsúná ání itsú mí onutó wá ní.

¹⁸ Anɪ Wíe Yesu Kristo ogyíi mli fée bvale.

ᾠωλό Gyankpapvá Paulo Lówanlín Sísí Timoteo

Itsiáha

¹⁻² Mí Paulo ání aní Nkpa ᾠόρῃ Bulu mua Kristo Yesuá aní ansí dun musu lóbwε mí sumbí ᾠόρῃ, dé ᾠωλό άνφι wanlín sísí fú Timoteo ání fúgyi mí bí onutó Yesu hóggyi amotó. Aní Sí Bulu mua aní Wíε Kristo Yesu bogyíi fu buale, abuwun fu nwe ha fú iwilwii.

Afunu Atosunáhé

³ Bréá ndenatí nᾠyó Makedonia nsáunto á, nεbláa fu mbée, futsía Efeso ᾠmátó, afuka ahá ámúú bude afunu ató suná ámu itin. ⁴ Mú ᾠma a, da amú ᾠlá abusi bré yintá há ᾠtewa pú anáin ulínto kláa tíntíúntín. Nwεngyí keke itᾠpóba. Itamahá ahá abutsia nkpa Bulu hóggyito. ⁵ Tóá svá aniaa fukáa amú itin gyí, aliá Okristoyin okugyíᾠku ᾠbódwe mu ba, mu klun méεha mu ipón, obénya agywun wankláán múa hóggyi onutó. ⁶ Aku bumobuo ali ᾠkpa άνφι. Mú sv bafwí yó bude asún ání uma asi blí. ⁷ Budekléá bóbwe Mose mbla asunápú, táme bumede itó ámúú budesuná ámu asi nu. Ide amú bwe fé buyin mú, táme bumeyín mú.

⁸ Anyin ání mbla ámu bu alé, ní bᾠpósúná ató ᾠkpa wankláánsú. ⁹ Táme iwánki aní ání megyí yilé abwepú sv Bulu lówa mbla ámu. Mboún ahá ání butamagyi músú, ahá ání amú asutó bu amú ᾠnlin, ahá ání butamanyá mu ifú, lakpan abwepú, ahá ání amú iwí métun, ahá ání butᾠkpóí Bulu, ahá ání butᾠmó amú akwíupú pú aha bambá, ¹⁰ mbua atᾠpú, ayin ání butekle amú aba ayin pú atsiá butekle amú aba atsi, anyánkpúsa ibiá agyíupú, afunupu, ahá ání beká ntam butamagyi músú pú tsiátóá imekanáa atosunáhé wankláán ámúú ¹¹ Bulu Onumnyampu, ikanfú gyi mu kle amu lópohá mí ᾠbée, ndáa mú ᾠkan amu.

Bulu Paulo Bvaleyí

¹² Nedá aní Wíε Kristo Yesu ipán ání alawá mí ᾠwunlín, bú mí ᾠnᾠkwaliῃ ᾠbée, nyóᾠ agyúamá άνφι pusu mu. ¹³ Teki míteblí mu iwí asun laláhe, ntedínká mu ahásv, súpá amú ní. Táme olowun mi nwe, tsúfé mmᾠho mu gyi ali bré ámuto, mmeyín tóá ndεbwe é. ¹⁴ Óo, hie ki aliá ᾠhié ᾠbu awitole! ᾠleha mí nenyá mu hóggyi pú mua mí abadweá ibu ania Kristonyᾠ ikulebweto. ¹⁵ Asún άνφι ibu mútó, ilehián ání ᾠhagyíᾠha ᾠbóho músú gyi. Múgyí, Kristo Yesu léba ᾠyító bele lakpan abwepú. Mígyí amútó ᾠlaláhe nu. ¹⁶ Táme íni sv Bulu lówun mi nwe, há Kristo Yesu léle mí άνφι ngyi lakpan ᾠbwepú kᾠnkpᾠᾠnkpᾠnti άνφι ní. Méni ᾠhagyíᾠha ᾠbébi ání Bulu tehíε nyá klun há ᾠhá ání ᾠbéba bᾠho mu gyi, nyá nkpa ání itamatá. ¹⁷ Mliha awa Bulu numnyam, akanfu mu aniaa, “Fúgyí Owíεá fú iwíegyí tamamó ᾠó. Bulu ᾠkokónú ᾠkule, butamapú ansíbi wun fu. Fubu unv bré féé, futamawú! Amen.”

¹⁸ Mí bí Timoteo, ató ámúú Bulu léle súná tsú fú iwí ámu sú nde mbla άνφι wa há fú. Pu asún άνφι yᾠ agyúamá, afupuko atosunáhé wankláán ámu nwunsv. ¹⁹ Kita fú hóggyito. Bwe tóá fuyin fú kluntó άνí ibu alé, tsúfé aku babwé tóá buyin ání uma ale. Mú sv ilahá amú hóggyi lawú. ²⁰ Amútó aku gyí Himeneo mua Aleksandro. Napú amú wá ᾠbunsám ibito. ᾠbíti amú isv, méni bébiá mehián ání fébli Bulu iwí abususu.

2

Bulusúm Mbla

¹ Itóá ndedunká ání mligyánkpa bwe gyí, mlíkokolí Bulu ahá féé nwunsv, amlbᾠ mpái ha amú. Mlíkulí Bulu ató há amú, amlida mu ipán ᾠhagyíᾠha nwunsv. ² Ilehián ání mlóbwε mú ali há awíε pú ahande é, méni asutó bólwií aní, abétsiá iwilwiito, atali sum Bulu ᾠkpagyíᾠkpasv. ³ Íni búv alé, aní Nkpa ᾠóρῃ Bulu tekle ni. ⁴ Tsúfé odekléá ᾠbóho ahá féé nkpa, méni bébi ᾠnᾠkwali amu. ⁵ Bulu ᾠkokónú ᾠkule bu unv. Nsuné ᾠlapú ᾠkule pé é bu Bulu mua anyánkpúsa nsiné. Múgyí Kristo Yesu, ogyi nyankpúsa amu. ⁶ Mulési mu nkpa há púho ahá féé nkpa. Asún άνφι Bulu lópohá ᾠyí féé mú bré wankláántó ni.

⁷ Ɖnɔkwali nde mli bláa, mmedé afunu wa. Íni só Bulu léle mí ɔbéé, mbwée mu asún ɔkan ɔdapú, mu sumbí ɔyɔpú pú osunápú ha ahá ání bomegyi Yudafɔ, mí ambla amú ɔnɔkwali asún tsú Yesusu hógyi iwí ní.

⁸ Ndekléá ɔpasua kugyíkɔtɔ á, ayin ání amú iwí letin butsúu ibi fua bɔ mpái. Ɖbló ntée nwéengyí mátsiá amótɔ. ⁹ Atsi ámu é budída tati ɔkpa wankláánsú. Amú atɔ didáhé máwo ansíbi. Bumádɔn imi bwe, wá sika atɔ, didá atatiá ibi ibiá dɔbi. ¹⁰ Atsiá bee butenyá Bulu ifú bubwée yilé. Mú ɔbéha bɔwa akíle ni. ¹¹ Ilehian ání bétsiá asi díín, ba iwiasí súan atɔ. ¹² Mmɔkúhá atsi ɔkpa mbée, busúna ayin atɔ, ntée bɔgyí ayinsu. Mboún butsiá díín. ¹³ Tsúfé Adam Bulu légyankpá bwé asa ɔɔbwe Hawa. ¹⁴ Megyí Adam é Satan lémlé, mboún Hawa ɔlemlé, ɔɔkɔsú líí Bulu mbasú. ¹⁵ Táme Bulu ɔbóhɔ ɔtsi nkpa tsun ikwísu.* Ní ɔletalí kítá mu hógyi pú mu abadweto, ɔleha mu iwí letin, oletsíá nkpa é wankláán.

3

Ɖpasua Ɖhande Bwe

¹ Asún ání bu mótɔ. Ní ɔha ɔbwé agywun ání móbwe ɔpasua ɔhande a, alakle agyómá wankláán. ² Imehian ání ɔlala bétsiá ɔpasua ɔhande iwí. Ɖbwée ɔka ɔkule ɔtsiápu, mu agywuntɔ da, otegyi iwísu, obú bu musu, ɔtɔhɔ afɔɔ, ɔtosúná atɔ é wankláán. ³ Ɖmábwe nta ɔbɔpú ntée ɔhá ání ɔbu iyin. Ɖbwée ɔhá ání ɔleba iwiasí, mu asún lolwií. Ɖmábwe ɔtrépu, ɔmábwe kɔba ɔdwepu. ⁴ Ɖbwée ɔhá ání ɔteki mu wóyísú wankláán, mu abí beba iwiasí, butobú mu ɔkpagyíɔkpasu. ⁵ Tsúfé ní ɔha méyín mu wóyísú kí wankláán á, nkáli ɔbétalí kí Bulu ɔpasua ámusu? ⁶ Ɖmábwe ɔhá ání ɔledamli kluntɔ mɔkúwá ɔpá. Ní megyí ali á, ibéha mu obótsu iwí, Bulu ɔbébití mu isu fé Ɖbunsám. ⁷ Íni féé ɔma a, ilehian ání ahá ání buma ɔpasua ámutɔ kúráá bétí mu idayilé. Ní megyí ali á, ɔbékpa wíé Ɖbunsám yibitɔ súpá.

Ɖpasua Ɖhande Ɖbuápu

⁸ Ɖpasua ɔhande ɔbuápu é ɔbwée ɔhá ání obú bu musu, ɔma nnonyo, ɔtamabú ntá, ɔma sika ɔnsípe. ⁹ Ilehian ání ɔbékitá hógyi asún ámutɔ ulalin ɔwan ámutɔ wankláán, mu klɔn é méetrá ha mu ipón. ¹⁰ Mligyankpa pu agyómá iku wa mu ibitɔ, pɔsɔ mu kí bee ɔlala ma mu iwí, asa amlíha mu ɔbwe ɔpasua ɔhande ɔbuápu. ¹¹ Ali kén mu ka* é ɔbwée ɔtsiá obú bu musu, ɔtamablí ahá iwí asun laláhe, otegyi iwísu, ɔbu ɔnɔkwali tógyítótɔ ni. ¹² Ɖpasua ɔhande ɔbuápu ɔbwée ɔka ɔkule ɔtsiápu, ɔtetalí kí mu abí pú mu wóyísú wankláán. ¹³ Ahá butobú ɔpasua ɔhande ɔbuápu ání ɔtɔyó mu agyómá wankláán. Itéhá mu ɔtetalí tóí tsú mu hógyiá ɔbu Kristo Yesutɔ.

Asun Ɖainhé Kpɔnkpɔnkpɔnti

¹⁴ Nde ɔwuló ání wanlín sísí fú, táme ndun ansí ání nókɔsí ba unu. ¹⁵ Mómú ní nde ɔpá wa kúráá á, ɔwuló ání ibéha fébi tsiátɔ oduá ilehian ání ɔha obétsiá Bulu wóyí, igyi Bulu Ɖkiankparu ɔpasua ámutɔ. Ɖpasua ámu gyí ɔtan pú ntswiasí kpékplékpée há ɔnɔkwali asún ámu ni. ¹⁶ Ɖnɔkwali, aní Bulusúm iwí asún ámutɔ ulalin ɔwan ámu lómoní. Múgyí, Kristo† léle mu iwí súná fé nyankpusa.

Ɖɔɔ Wankíhé léle mu suná ání yilé ɔbwepu ogyi.

Bulu-abɔpu bowun mu,

ahá beda mu asún ɔkan súná ɔmá féé.

Ɖyítɔ ahá bɔhɔ mu gyi,

Bulu lótsu mu ya ɔsúsú numnyamtɔ.

4

Afunu Atɔ Asunápú

* 2:15 Tsun ikwísu, ntée Tsun mu abi kwíhésu. Idesuná ání Tsun obíá ɔtsi ámu ɔbókwiísu, ntée tsun Yesu ikwísu. * 3:11 Mu ka ntée ɔpasua ɔhande ɔbuápu tsíhé † 3:16 Bulu bu nwuló dada amú akɔtɔ.

¹ Ɔɛ Wankíhé amv lahíé lé blí ɔbée, bré tráhe amvɔ á, akv bési Kristosu hógyi. Béyaa asv nú afunu ɔɛ asún pú ɔɛ laláhe atosunáhé. ² Apinabwebí abwepú afunu ató asunápú anfi bugyi. Amú klvn tamatráa ha amú ipón.* ³ Amódé ahá hie beɛ, bukísi atogyihe kv, bumátsiá aká múa akúlu é ní. Táme Bulu onutó lóbwe atogyihe amv, ání ahógyipvá babí ɔɔkwali amv budáa mv ipán, abugyi. ⁴ Tógyítá Bulu léle bv alé. Mú sv uma alé abékisi kvkv. Ilehían ání abóhɔ kugyíkv, dá mv ipán. ⁵ Tsúfé Bulu asún pú mpái ámvú anlabó wólí atogyihe amvsu ámv lahá mú lamlí Bulu klé.

Kristo Osúmpó Wankláán

⁶ Ní ɔpú asún anfi tswi apió ámv ansító á, fóbwe Kristo Yesu osúmbi wankláán ání bapú hógyi amvɔ asún, pú atosunáhé wankláán ámv bólá fú, fude mótó. ⁷ Májaa asv nú atsi dehen ɔɛ pú múa imotsú Bulu iwí. Mboún hie fú iwí, afvsum Bulu wankláán. ⁸ Tsúfé ní fude nyankpusa ɔyulúv anfi hie á, labi kpalobí kv bv mótó. Táme ní ɔpú Bulusúm híé fú iwí á, ibv alé dvn. Tsúfé oyúla bv mótó há aní séi anfi antsie nkpa, pú nkpa ámvú ibéba amvɔ. ⁹ Asún anfi bv mótó, ilehián ání abóhɔ mú. ¹⁰ (Nkpa anfi sú anidé iwí laláa yɔ agyúamá ɔwɔnlínsú), aní ansí dvn Bulu Ɔkiankparv, ogyi ahá fée Ɔlepú, títriu ahógyipv anfisv ní.

¹¹ Suna amú ató anfi, afvha amú abugyi músú. ¹² Máha ɔhaa obu fú kebi. Mboún fú tóitɔ, fú nkpatiátó, fú ahádwe, fú Bulu hógyi pú fú iwítún ibwée atosuanhe ha amú. ¹³ Ní mlefia a, bɔ mbódí afutsia kla Bulu asún suna amú. Da asún ámv ɔkan, afvsuna amú ató alu yófvn bréá néba. ¹⁴ Mákiná Bulu atokiehé ámvú ɔlɔpvhá fú tsvn mv ɔnósú atóipúsv, bréá ɔpasua ahande bɔpv ibi dínká fúsú amv. ¹⁵ Tsia bwe íni aná, afvsi iwí ha mú, méni ahá bówun ání fúde nkpa yɔ. ¹⁶ Tsia kv fú tsiátó pú atosunáhé amv. Tomi bwe mú ali, méni fóhɔ fúa asún ámv anupó nkpa.

5

Tóá Abóbwe Há Ahógyipv

¹ Mákplvn wa oyin dehen. Mboún tɔi bla mv asún fé fú sí. Kita nyasubi ámv fé alíá fékítá fú apio yinhé. ² Kita atsi dehen amv fé fú yín, afvkita mbitebí ámv é fé fú apio tsihé. Máwa amú mba.

³ Ɔpasua ámv bukí asvrapvá bvhié bvma ɔbvápvsu. ⁴ Táme ní ɔsvrapv ɔkv bv abí ntée aná á, ha amú abubi tóá ilehián ání bégyankpá bwé há amú akwípú ntée amú aná Bulusúm ɔkpasv, pvka amú akɔ. Múgyí amúsú kv, tsúfé mútegyi Bulu ansí ní. ⁵ Ɔsvrapvá ɔhíé ɔma ɔhaa tɔpú ansí dínká Bulusv, tsíá bɔ mpái ɔpa onyé, kúlí Bulu tóá ide mv hián. ⁶ Ɔsvrapvá mv kle gyí nkpagyí kotóó mú lawú asa ɔna ɔyító. ⁷ Bla ɔpasua ámv asún anfi, méni ɔhaa mééblí ɔsvrapv ɔkvkv iwí asvn laláhe. ⁸ Ní ɔkv mékv mv abusuanfɔsv, títriu mv wóyító ahásu á, múmú aladámli ɔma há hógyi amv. Íni sv mv lakpan dvn ɔhá ání ɔmɔhɔ Bulu gyi.

⁹ Ɔsvrapv oduá mv idá bétsiá asvrapv adá ɔwólótó gyí, ɔsvrapvá alahɔ tsú nfi aduesie púya, ɔlɔwa ɔɔkwali há mv kulu.* ¹⁰ Ɔbwée ɔhá ání ahá buyin ání ɔlɔbwe yilé, fé abísúkv, afóhɔ, olosúm Bulu ahá,† ɔtɔbúa ahá ání bude iwɔsvn wúun, ɔlɔbwe agyúamá wankláán kugyíkv.

¹¹ Mávánlín asvrapvá buməkódan adá wá ɔwóló ámvɔ, tsúfé ní amú ɔwólí ihá amú bɔbwé agywun ání bélatiá akúlu a, buméétrá talí súm Kristo ɔɔkwalisv. ¹² Íni ibéha bégyi pón, tsúfé batún amú ntam ání beka há Bulu. ¹³ Ɔma a, btebí ɔwólɔyɔ wa, yíntá bré náti kí ahá wóyító. Megyí ɔwólɔyɔ wule, butemlí ahá iwí asún ablípú, náti wá ɔnó ahá asúntó, blí asún ání imehián ání bébli. ¹⁴ Íni sv ndekléá asvrapv amú buməkódan amv bvwína tsia akúlu kwu abí, abvkv amú wóyísú, méni bumééha aní alupú‡ ɔkpa abubli aní iwí asvn laláhe kvkv. ¹⁵ Nde asún anfi blí, tsúfé asvrapv akv badámli yó bubuo Ɔbvnsám

* 4:2 Amú klvn labwé fé tóá bapú dátɔ wá ogyá, lé tó mú. * 5:9 Ɔsvrapvá ɔməkúkíná okúlu kv. † 5:10 olosúm Bulu ahá ntée ɔtɔfwí ahógyipv ayabiasí. ‡ 5:14 Ntée olupú

dodo. ¹⁶ Ní Okristoyintse ɔku bu asurapu mu abusuantɔ á, ɔkú amósu. Ɖmási amú tswi ɔpasua ámu, méni ɔpasua ámu bénya ɔkpa ki amúá buma ɔhaasu.

¹⁷ Ilehían áni ɔpasua ámu béka ɔpasua ahandeá bude amú kpa akɔ wankláán, wá amú numnyam. Títriu amúá butɔbɔ mbódí Bulu asún ámu ɔkanda pú mó suná iwi. ¹⁸ Tsúfé Bulu asun wanlínhé amu ileblí ɔbéé, “Butamawá ɔnantswieá ɔde ayó da ɔnó ikan.”[§] Uletrá blí ɔbéé, “Agyómá ɔyɔpú buteká iko.” ¹⁹ Ní ɔku ɔdá ɔpasua ɔhande asún súná fú á, máho mó, nkéti fanú mó tsú ahá abanyó-abasá ɔnó asa. ²⁰ Wa iyun wa ɔhande ámu ɔde lalaha bwe ámu ɔpasua ámu ansító, méni atráhe bénya ifú.

²¹ Nlí Bulu mu Kristo Yesu pú Bulu-abɔpu áni alalé ansító, nde fú hie mbéé, fugyí asún ánfisu wankláán. Mákí ɔhaa ansító ntée fúti fítátɔ ki. ²² Mákósi tsía yáí ɔha ɔpasua ɔhande. Máwa ibi ɔha bambá lalahewetɔ. Ha fú iwi itun brégyíbré.

²³ Fú ɔmété ɔlɔ ámu su mátsiá nu ntsu wule, tsia nu ntá kpalobí-kpalobí.

²⁴ Aku lakpan meɲáin. Mó su butɔkósi wun mó bítí amú isu. Aku klé é leɲáin, ɔma asa itelun ɔwan. ²⁵ Alí kén yilébwe tamanjáin ní. Ní umákósi lun ɔwan kóráá á, itebelun ɔwan ɔma.

6

¹ Ilehían áni nkpábiá bubu ɔpasua ámutɔ béhie bú amú awíe, méni ɔhaa móɔkpɔí Bulu mu aní atosunáhé amu. ² Ilehían áni amúá amú awíe bubu ɔpasua ámutɔ bóbu amú awíe amu dun. Séi kóráá ilehían áni bóbu amú dun ni, tsúfé ahógyipu bgyi, butɔdwé amú é.

Afunu Atosunáhé Pú Atonyahé Onutó

Íni aná gyí tóá fvsúna amú, afɔwa amú ateto-ɔnlun abubwe ní. ³ Ní ɔku lósuná ato laláhe ku, mó aní Wíe Yesu Kristo asun blíhé pú Bulusúm atosunáhé amu umená á, ⁴ idesuná áni ɔhá ámu dé iwi tsu. Omeyín tɔtɔ, nwéenkpangyí labúlá mutɔ. Múá itedáli tsu mútɔ gyí ɔnsípe, itré, isia pú agywun laláhe. ⁵ Asún áni imedehían iwi nwéen ahá áni odu butenátí gyí. Amú agywun lawú, butamablí ɔnɔkwali. Amú odu butosúsu áni Bulusúm igyi ɔkpa kuá fótson músú nyá iwi.

⁶ Labi kpɔnkpɔnti bu Bulusúmtó ní tóá anibu yaí legyi aní ansí. ⁷ Tsúfé anumópu tɔtɔ ba ɔyítɔ, anuméetalí pú tɔtɔtɔ é náti. ⁸ Mó su ní anibu atogyihe pú ato didáhé a, mliha mó kpán igyi aní ansí. ⁹ Ahá áni butekleá bunyáa ató á, ibwébwéébwé butekpá wíe ɔsókí pú ayibitɔ. Amú mimlála tekpá amú yówie iwiasun múa lalahetɔ, hí amú. ¹⁰ Tsúfé kóbadwe tópu lalaha kugyíku ba. Mó ɔma aku bagya alu, bafwí dalí hógyi amutɔ, ilahá amú bude awireho tsɔtsɔtɔsɔ gyí ni.

Paulo Asún Tráhe

¹¹ Timoteo, fú mó á, Bulu ɔha fugyi. Mó su ha íni aná iwa ífó fú wá. Hie fú iwi, afubwe tóá ida ɔkpa. Bɔ mbódí afɔha yilébwe, Bulusúm, hógyi, ɔdwe, klonya pú iwiasibá itsía fótɔ. ¹² Kɔ hógyi ikó wankláán ámu. Fú ibi béda nkpa ámu itamatá, Bulu obékie aní mó ɔma amu. Nkpa áni sù Bulu létí fú ní. Mó su fobwí ɔnó ahá tsɔtsɔtɔsɔ ansító, gyi fú hógyi iwi adánsie ní. ¹³ Nlí Bulu, ogyi tógyítɔ nkpa Ɖhapú mu Kristo Yesuá olegyi iwi adánsie wankláán Pontio Pilato ansító, nde fú hie, ¹⁴ mbéé, fukíta mbla áni féétɔ wankláán. Mási mútɔ kpéfun ekeá aní Wíe Yesu Kristo ɔbéle iwi ɔwan. ¹⁵ Bulu ɔkukónú ɔkule amu ilehían áni abékanfú. Mu nkule pé gyí Otúmípu, awíe féétɔ Owíe. Mu ɔbéle Kristo súná bré wankláán ámu mu onutó ɔlehie yáí ámutɔ. ¹⁶ Mu nkule pé tamawú, otsie ɔwankíkpá áni ɔhaa tamatálí kpúkpé mánta mu. Ɖhaa mókúwun mu ki, ɔhaa móowun mu é ekekeke. Mu kle gyí obú móa túmi bré féé! Amen!

¹⁷ Bla ɔyí ánfítɔ iwi anyapú fee, bumátsu iwi. Bumápu ansí dínká kóba aní iméetsiá yó ánfisu. Mboún bupúv ansí dínka Bulusu. Mutéhá aní tógyítɔá abópu nyá ansigyí ɔyí ánfítɔ. ¹⁸ Bla amú fee, bupúv amú kóba bwe yilé, amú yilébwe imoni. Busánki ibitɔ abukie ató. ¹⁹ Ní bude íni bwe á, bude atonyahé yaí há bré ámu ɔmu. Amú ibi béda nkpa onutó ámu.

§ 5:18 Deut. 25:4. Mú asi gyí, “Butamalé ɔkwén pú ibi tsítsi ɔsulótɔ.”

²⁰ Timoteo, kítá itó ámbú Bulu lahá fú ámv wankláán. Asún ání uma así, imosuná Bulusúm mádali fú ɔnó. Máwa ɪwɪ mimlá nwéengyí ání itamasúná Bulusúmtó. Aku butɔwá afunu bæ, asúnbi igyi. ²¹ Tsúfé aku batsɔn mósú sí Kristosɔ hógyi.
Bulu ogyí mli bualɛ.

ᾠωλό Νυϋασιά Paulo Λόwanλίν Σίσί
Timoteo

¹ Μί Paulo μύ ά, Bulu άπέ sv ngvi Kristo Yesu sumbí ρυαρό. ᾠowa mí ρβέε, nyéda nkpa άμού ρλεηε tsun Kristo Yesusu άmu ρkan.

² Μίδέ ᾠωλό άnfi wanλίν σίσί fú, mí bí ρdweπό Timoteo. Aní Sí Bulu mva aní Wíe Kristo Yesu buwúun fu nwe, abvgvi fu buale ha fú iwilwii.

Ipánda Pú Ateto-ρnlun Wa

³ Nedá Bulu ipán. Mu ndepv klun άní imedé mí ipón ha súm, fé mí anáin. Timoteo, ní nde mpái bρ ρpa múa onyé ά, ntekáin fúsú brégyíbré. ⁴ Ní nekáin ntsúá felun bréá ndenatí sí fúsú a, ntekleá nówun fu, ménu ansigyí bóbula mító. ⁵ Ntekáin hógviá fubu ρnρkwalisu. Hógvi anfi odu légyankpá tsíá fú ná Loito ní. Uletrá tsíá fú yín Eunike étó. Nahogyiá mú odu bu futu ní. ⁶ Iní sv nde fú kaín άní fuháa Bulu atokiehé άμού ρleha fú bré άμού nρpu ibi dínká fúsú άmu ρnó iwa ogyá tsíá mútó. ⁷ Tsúfé Bulu méha aní ρηéá abópuvyá ifú, mboún múá itehá aní túmi, ρdwe pó iwisugvi.

⁸ Μύ sv máha aní Wíe asún άmu blí iwa fú péli. Máha mí obudi é iwa fú péli. Mboún wa klun Bulu túmito, afutsula wun iwρsun άní ilehián asun wankláán άmu sv. ⁹ Bulu lóho aní nkpa. ᾠeti aní ρβέε, abémlí mu aha wankíhé. Megyí tρto anilóbwe sv. Mboún igyi tóá mu onutó ρlbwe agywun άní ρbóbwe asa ρyi lebelun. ᾠbéε, ρbówa awitρle há aní, dwé aní tsun ania Kristo Yesunyo ikρlebwesu. ¹⁰ Táme séi ά, Bulu lalé mu awitρle amu ρwan tsun aní ᾠhόpu Kristo Yesu ibásu. Muléyintá lowu túmi, ρlele nkpa άní itamatá ρwan súná aní tsun asun wankláán άmusu.

¹¹ Bulu layái mí mu asun wankláán άmu ρkan ρdapú, mú sumbí ρυαρό pó mú osunápu. ¹² Μό sú nde iwρsun άnfi odu wúun ni. Táme mmedé péli nya, tsúfé nyin ρhá άní nahogyi. Nyin άní ρbétalí gyo itó άμού ρlρpuwá mí ibitρ άmu iwí alu yófun mu ρbáke. ¹³ Kita ρnρkwali asún άμού nosuná fú άmutρ. Yo músú afuhρ Kristo gyi tsia. Dwe fú aba, tsúfé fúa Kristo Yesunyo mlilabwé kule. ¹⁴ ᾠηe Wankíhé άμού ρbu anitρ άmu ρtsáa fú, afutali gyo itρ wankláán άμού ρleha fú άmu iwí.

¹⁵ Fuyin άní ahá άμού bubu Asia, Figelo múa Hermogene bubu amútó amu féé banatí sí mí. ¹⁶ Aní Wíe owúun Onesiforo wóyító ahá nwe, tsúfé mulétsiá wá mí ansigyí. Omenya mí obudi péli. ¹⁷ Bréá ρleba Roma wúluto ά, olodunká mí kpéfun bréá olowun ni. ¹⁸ Aní Wíe owúun mu nwe mu ρbáke amu! Fuyin alíá ρlbvúá mi nkpa tsρtsρtsρsu Efeso wúluto.

2

Isá ᾠkρpú Wankláán

¹ Iní sv mí bí, ha Bulu awitρle άμού ρlρpuwá Kristo Yesusu άmu iwa fú ρwunλín. ² Pu asún άμού neblí, fonu ahá tsρtsρtsρ ansító άmu wa ahá άní bubu ρnρkwali ibitρ, ménu amú é bétalí súná aha bambá.

³ Tomi afowun iwρsun άμού anidéwúun amu, fé Kristo Yesu isá ᾠkρpú wankláán. ⁴ Isá ᾠkρpú ρkuku tamatráa ki ρma, tsúfé odekléá obégyi mu ρhande ansí. ⁵ Alí kén ρsrí otsiípu ρkuku tamanyá isugvi atokiehé, nkéti alagvi ρsrí amu mblasu ní. ⁶ ᾠdρtρpuá ρbu nsi tégyankpá dá ato pρpwe ρnó. ⁷ Gywun asún άnfi nabláa fú άnfi iwí. Aní Wíe é ρbéha fónu mú féé asi.

⁸ Kain Yesu Kristo, Owíe Dawid mu na άmusu. Mu Bulu lókusúa tsu afúlitρ. Múgyí asun wankláán άμού ndeblí άmu ni. ⁹ Asún άnfi sú nde iwρsun wúun, bawá mí ikan fé lalahe ρbweπό ní. Táme bumρkúwá Bulu asún άmu mú ikan. ¹⁰ Ahá άμού Bulu lalé άmu sv natomi ρkpagyíρkpasu nde iwρsun wúun, ménu Bulu ρbótsun Kristo Yesusu hρ amú nkpa, amú ibi béda numnyam άμού itamatá άmu. ¹¹ Asún άnfi bu mútó.

“Ní ania munyo awú ά,
ania munyo obétsiá nkpa.

¹² Ní atomi wun iwρsun ά,

anra munyo abégyi iwíe.
 Ní akíná mu a,
 mu é obékiná aní.
¹³ Ní anumá onokwali a,
 mu mú á, onokwalipu ogyi,
 tsúfé otamatú atsunó tswi, lápú mu odandu tsú mú ekekeeke.”

Agyómá Oyopúá Olegyi Bulu Ansí

¹⁴ Tsia kaun amú asún ánfí. Tɔi kpla amú Bulu ansító fɛɛ, bumátsiá tré asúnsú. Labi kuku uma mótó, tsúfé mú odu abwepú butehí. ¹⁵ Bɔ mbódí afuhɔ idá Bulu ansító, fé agyómá oyopúá mu agyómá ma mu péli, otosúná onokwali asún ámu wankláán. ¹⁶ Asún ání ima asi, imosuná Bulusúm mádali fú onó, tsúfé itehá oha mua Bulunyo nsiné tɔwá ifó. ¹⁷ Alí ámúbú ɔlɔ tekléi ámu a, alí asún ánfí ablípú asún é tekléi ní. Amú aku gyí Himeneo mua Fileto. ¹⁸ Bafwí dali onokwali okpa ámusu yó budeblí beɛ, kusú tsú afúlitɔ laba bɔtsun, bude aku hógýi yintá. ¹⁹ Táme ntswiasí ámúbú Bulu lówa há hógýi amu ulí kínkínkín. Asún ání bɔwanlín dínká ntswiasí ámusu gyí, “Aní Wíe yin ahá ání bugyi mu kle.” Nyɔɔsi é gyí, “Oɔhagyíɔha ání otetí mu iwí ɔbée Okristoyin a, osíi lalahe bwe.”

²⁰ Megyí sika pepe múa sika futútú ató pé tetsiá wóyí yilétó. Oyí múa isi ató é tetsiá unu. Butobú iku dun ku. ²¹ Ní oku ɔlé mu iwí lé lalahɛbwetɔ á, Bulu telé mú yáí. Alabwé oha ání alasi iwí há, ɔbu labi, mu Wie Bulu ɔbɔpu mu gyi gyuma wankláán kugyíku. ²² Iní su le fú iwí tsu nyasubi múa mbitebí mbagyítɔ. Fówun fúa ahá ámúbú butɔpú iklun wankíhé kpólí Bulu ámu ansí bédinká yilébwe, hógýi, ɔdwe pú iwílwíisv. ²³ Le fú iwí tsu nwéengyí ání uma labi, itɔ wankláán kuku méedali tsu mótótó, tsúfé fuyin ání itré pé itetí. ²⁴ Ima aleá aní Wíe osúmpú ɔbóbwe ɔtrépu. Mboun ilehián ání ɔbówa awitɔle há oɔhagyíɔha, ɔbóbwe osunápu wankláán, otenyá klun há ahá ání amú asún bu onlun. ²⁵ Ilehián ání obénya klun tóí kplá ahá ání butókúsú líí Bulu asún ámusu. Fíali Bulu obówun amú nwe, há amú bédamlí kluntɔ, bí onokwali amu, ²⁶ iha amú ansí iba asi. Fíali ibéha amú bédali tsu ɔbunsám amúbú ɔbée bugyíi mu asúnsú, abubwe mu apé ámu ayibitɔ.

3

Nke Tráhe Amutɔ Asún

¹ Táme mí bí Timoteo, bi ání ɔyító bówa onlun nke tráhe amutɔ. ² Tsúfé ahá bóbwe awonsípú, bóbwe kóba adwepú. Bóhɔ amú iwísv gyi, bótsu iwí, bésia ahá, bumóonu amú akwípu asún, buméeyi ahá aye, amú iwí méetun, ³ bumóɔdwe ahá, buméesi asún kíé, bóbwe ahá iwí asún ablípú, buméetalí gyi iwísv, bóbwe awuntɔlɔpu, bumóɔdwe itɔ wankláán kuku. ⁴ Béle ahá há, bumóosusúu asún iwí, béki amú iwíá budun oɔhagyíɔha, bódwe ɔyító ansigyí sí Bulu. ⁵ Bóbwe iwí fé Bulu budesúm, táme békiná mu túmi. Le iwí le ahá ánfí odutɔ. ⁶ Amú odu butebítíwíé ahá wóyító, dámlí atsiá amú ansító ma onlun agywun. Atsi ámu odu á, lakpan lamli amú atɔ svráhé, ɔwólí laláhe labúlá amótó. ⁷ Butekleá bónu oɔhagyíɔha atosunáhé, táme buméetalí bí onokwali amu ekekeeke. ⁸ Alí ámúbú Yane mua Yambre bókúsú líí aní náin Mosesu ámu a, alí ahá ánfí é bakúsú líí onokwali asún ámusu ní. Amú agywun lawú. Hógýitɔ é á, buma ɔlíkpá. ⁹ Táme bumóɔyo nkpá dun alí, tsúfé amú mimlá bélin ɔwan, oɔhagyíɔha obówun. Alí uléba Yane mua Yambresu ní.

Paulo Asún Tráhe

¹⁰ Timoteo, fú mú fuyin mí atosunáhé féé, mí tsiátó, tóá okpa ngya, mí hógýi, mí iklunya, mí ahá iwí ɔdwe pú alíá notomi wun ipian, ¹¹ alíá ahá bédinká mísú pú mí asun wunhe. Múá uléba misv Antiokia, Ikonion pú Listra ɔmátó. Notomi, aní Wíe léle mí tsú mú féétó. ¹² Léle mú á, oɔhagyíɔha ání odekléá obóbúo aní Wíe Kristo Yesu, ɔbwée Bulu apé á, ahá butedínká musv. ¹³ Táme aha laláhe pú ahá asisípu mú á, bóyo amú lalahɛbwesv dun alí. Bénatí mlé ahá, ahá é bémlé amú. ¹⁴ Táme fú mú á, kítá fú onokwali amúbú fakási, fú onutó fahɔ mósó gyí amutɔ kínkínkín, tsúfé fuyin ahá ámúbú bosuná fú ató ámu wankláán. ¹⁵ Tsú fú nyebitɔ ɔpá febi Bulu asun wanlínhé amu. Mú ɔbétalí há fú nyánsa fópɔhɔ Kristo Yesu

gyi ni. Mú su Bulu ɔ́bóhɔ́ fú nkpa é ní. ¹⁶ Bulu asun wanlínhé ámu féé itsú Bulu onutó wá. Ibo aláá bópusúná ɔ́ha, púkíná asún há ɔ́ha, pútswíí ɔ́ha, púbólá ɔ́ha, íbéha yilébwe bémantá mu, ¹⁷ méni íbéla Bulu ɔ́ha bwé wankláán, ɔ́bófon ha gyumagyihe wankláán kugyíku.

4

¹ Nlí Bulu mva Kristo Yesuá ɔ́béba begyi akiankparu pú awupú asún, obébegyi iwíe ansító, nde fú ɔ́lá da mbéé, ² fudáa Bulu asún ámu ɔ́kan. Ní fúbu ɔ́kpa o, fuma ɔ́kpa o, mási mú blí. Nya klɔn afotswii amú. Kina asún ha amú. Wa amú atetɔ-ɔnlɔn, afusuna amú atosunáhé wankláán ámu. ³ Tsúfée bré ku íbá, ahá bumétrá ya asu nú atosunáhé wankláán ámu. Bɔ́bwe tóá iletsiá amú, nátí dúnká ató asunápú oduá bósuná amú tóá budekléá bónu. ⁴ Békiná ɔ́nɔkwali asún ámu yóbuo ɔ́te. ⁵ Táme fú mú á, ha fú ansí íba así ɔ́kpagyíɔ́kpasu. Tomi afowun iwɔ́ɔsun. Blí asun wankláán ámu wankláán, afɔ́bwe agyú má ámu Bulu léha fú ámu mɔ́ ɔ́nó.

⁶ Mí mú á, bré lafun ání bópu mí obugya wólí así féé ntá há Bulu féé afɔ́die-abɔ́tɔ́. Mí lowu lafun. ⁷ Nakó ikó wankláán ámu tá. Natsíí ɔ́srú amu é tá. Nakítá hógyi amɔ́tɔ́ kínkínkín. ⁸ Séi á, tóá ida gyo mí gyi usugyí atokiehéá Bulu tɔ́púhá ahá ání babwé yilé, aní Wíe Yesu, ogyi asún ogyípú ɔ́nɔkwali pu amu ɔ́bópuhá mí eke yilé ámu obéyinkí ba amu. Táme megyí mí nkule ɔ́bóbwe íni há. ɔ́béha ahá ámu bude mu yinkí bá ɔ́kpa kú amu é féé.

Paulo Onutó Iwí Asún

⁹ Bɔ́ mbódí afukɔ́si ba mí wá, ¹⁰ tsúfée ɔ́yító ató de Dema ansigyí wa. Mú su alayínkí mí ɔ́ma, nátí ɔ́yó Tesalonika wúlutɔ́. Kreske ɔ́yó Galatia, Tito é ɔ́yó Dalmatia. ¹¹ Luka nkule bu mí wá nfi. Mú su ní febá á, kpa Marko buo iwí, tsúfée ɔ́tetsá mí agyú má yɔ́. ¹² Nawá Tihiko sí sí Efeso. ¹³ Tsu mí ligá pú mí nwulú ámu nesi tswí Karpó wá Troa wúlutɔ́ ámu ba mi. Mátan nwulú ámu idin nwulú-kpákpású amu ésú.

¹⁴ Kɔ́ɔbri ató ɔ́bwe pú Aleksandro lópu lalahé ku gyi mi. Ilehán mi wankláán. Aní Wíe ɔ́béka mu ikɔ́. ¹⁵ Kí fú iwí wankláán musu, tsúfée ɔ́ɔ́kusú líí aní asun blíhé féésú.

¹⁶ Bréá ahande beha beé nlée mí ɔ́nó á, ɔ́haa mélí mí ɔ́ma. Amú féé besrí sí mí. Bulu osíkie amú. ¹⁷ Táme aní Wíe lélí mí ɔ́ma, ɔ́lɔ́wa mí ɔ́wunlín. Mú su netalí bláa amú asún ání nde féé, méni ahá ání bumegyí Yudafɔ́ féé bónu. Alí Bulu lópu lé mí tsú lowutɔ́ ní. ¹⁸ Aní Wíe ɔ́béle mí tsú lalahé kugyíku tɔ́. ɔ́békpa mí putɔ́ alu yówie mu ɔ́súsú iwíegyi ámu tɔ́. Numnyam íbwée mu kle bré féétɔ́. Amen.

Ikla

¹⁹ Nehá Priska mva mu kulu Akwila pú Onesiforo wóyító ahá féé itsiá. ²⁰ Erasto lésin Korinto wúlutɔ́, Trofimo é délɔ́. Mú su nesi mu yáí Mileto wúlutɔ́. ²¹ Bɔ́ mbódí afuba asa atsálí bí ífon. Eyubulo mva Pude, Lino mva Klaudia pú apíó ámu féé behá fú itsiá.

²² Aní Wíe ɔ́kpáa mlí, ogyi mlí buale.

Ɔwulúá Paulo Lówanlín Sísí
Tito

Itsíáha

¹ Mí Bulu osúmbi Paulo, ngyi Yesu Kristo sumbí ɔyɔpú dé ɔwulú ánfí wanlín.

Bulu léle mí ɔbéé, mbeha ahá á múú alalé ámu abutra nya hógyi tsiá. Mí ansuna amú abubu ɔnɔkwaliá íbéha amú bétsiá tsiátóá ilegyi mu ansí. ² Fówun íha amú abudinka ansí nkpa ání itamatású. Bulu tamawá afunu! Muléhié mú yáí asa ɔyí lɛbɛlun. ³ Aní Nkpa Ɖhópu Bulu léle mu asún ánfí ɔwan mu onutó brétó, ɔlɔpuwá mí íbitɔ ɔbéé, ndáa mú ɔkan.

⁴ Nde ɔwulú ánfí wanlín sísí fú Tito, ání fúgyi mí bí onutó Kristo hógyi amutɔ.

Aní Sí Bulu mua aní Ɖhópu Kristo Yesu bugyíí fú buale, abuha fú iwilwii!

Tito Gyumagyihe Kreta

⁵ Tóá suá nesi fú yáí Kreta ɔmátó gyí alíá fómɔ aní agyú má ɔnó unu, yáí ɔpasua ahande wúlugyíwúlusu fɛ alíá nɛbláa fú. ⁶ Imehián ání ɔlala bétsiá ɔpasua ɔhande íwi. Ɖbwéé ɔká ɔkule otsíapu, mu abí bugyi ahógyipɔ. Bubúu ató; bumábwe nyebí laláhe. ⁷ Íniá Bulu agyú má ɔpasua ɔhande amu déki su á, ɔlala mátsiá mu íwi. Ɖmábwe ɔhá ání ɔtamaho ahá asún, ntéé ɔtɔkósí nyá ɔbló, ntéé ɔtɔbú ntá, ntéé otekle íkó ntéé ɔbu sika ɔnsípe. ⁸ Mboún ɔbwéé ɔhá ání ɔtɔhɔ afóó, ɔtɔbwé yilé, ɔbu nyánsa, mu asún da ɔkpa, mu íwi létun, otegyi íwisu. ⁹ Ɖbwéé ɔhá ání asún á múú bosuná mu amu íbu mótó. Ílehián ání ɔbékitá mótó kínkíínkín, méní ɔbétalí há ahá bóbuo atosunáhé wankláán ámu, tálí gyi ahá ání bégyi atosunáhé amu nwéen éso.

¹⁰ Tóá suá nde íni blí gyí, ahá tsɔtsɔtsɔ bakúsú líí atosunáhé wankláán ámu, bude asún ání uma labi pumlé ahá. Títriu ketétún mbiasu agyípu amu dé íni bwe ní. ¹¹ Ílehián ání mléka amú itin, tsúfɛ bude atóá imehián ání bosunátó. Íni lahá abusuan tsɔtsɔtsɔ bafwí ɔkpa. Bude mú bwe é pódúnká sika ɔkpa laláhesu tsú ahá wá. ¹² Kretafɔ ámu onutó yébi ɔhapú ɔku kóráá léblí ɔbéé, “Afunupu, mbwikítá-atɔ, apotsuapu pú awuliyɔpú Kretafɔ bugyi.” ¹³ Ɖnɔkwali asún ánfí gyí. Mú su kina ha amú kínkíínkín, méní amú Kristo hógyi ɔnó bówa ɔnlun. ¹⁴ Abusi Yudafɔ ɔte nu, si ahá á múú bakíná ɔnɔkwali amu atosunáhé éso gyí. ¹⁵ Ɖhá ání mu íwi létun Bulu ansító á, tógyító íwi létun ha mu. Táme tɔtɔ íwi métnu ha lalahé ɔbweputá ɔtamaho Yesu gyi. Lélé mú á, mu agywun layíntá, mu klun é ílasí mu ípón ha su ɔtamabí yilé ntéé lalahé. ¹⁶ Butɔpú ɔnó blí beɛ buyin Bulu, táme amú bwehé losuná ání bumeyín mu. Bubu Bulu nyányáa, butamabú mu, butamatálí bwé itɔ wankláán kukvuku é.

2

Atosunáhé Wankláán

¹ Táme fú mú á, suna amú tóá ílekanáa atosunáhé wankláán ámu. ² Suna ayin dehen amu abugyi íwisu, abubwe ahá ání obú bu amúsú, butegyi íwisu. Buhíe kita amú hógyito kínkíínkín. Budwéé ahá wankláán, abuhie tomi. ³ Suna atsi dehen é abutsia tsiátóá ílekanáa Bulu osúmpú. Bumábwe ahá íwi asún ablípú, ntéé ntakpan anúpu. Mboún busúna tóá íbu alé. ⁴ Amú atosunáhé íha mbitebí ámu abudwe amú akúlu pú amú abí. ⁵ Bugyíí íwisu, abuha amú íwi itin. Bubwéé atsiá buteki amú wóyísú wankláán, butɔbwé yilé, butobú amú akúlu, méní ɔhaa móɔkpóí Bulu asún ámu.

⁶ Tɔi kpala nyasubi é abugyi íwisu tógyítóá bóbwetɔ. ⁷ Fú onutó é bó mbódí afule tsiátó wankláán suna, fú bwehé kugyíkutɔ. Ha fú ansí ípe, afusuna ɔnɔkwali asún ámu tsu fú kluntɔ. ⁸ Suna ɔnɔkwali amu, méní ɔhaa méetalí kusú líí fú atosunáhésu. Fówun péli békitá fú alupú, ní bumenya ɔlala blí tsú aní íwi.

⁹ Suna nkpábi é abubu amú awíe ɔkpagyíɔkpasu. Bubwéé tógyító igyi amú awíe amu ansí. Bumátsiá lé amú asún ɔnó. ¹⁰ Bumáwi amú awíe, mboún buwáa ɔnɔkwali ha amú tógyítótó, méní amú bwehé béha ahá ansí bégyi aní nkpa Ɖhópu Bulu atosunáhé amu íwi.

¹¹ Tsúfè Bulu lalé mu awitòle òwan. Múgyí, odekléá òbóhò anyánkprósa fée nkpa. ¹² Mu awitòle amu ulasúná ání ilehián ání abési lalahe bwe, sí aní òwólí laláhe òmagyáa, gyi iwísu, bwé yilé, aní asún igyi mu ansí òyí ánfítò. ¹³ Bré ánfí anudé òkpa kí há eke yilé ámúb Bulu Òkprònkpròntí, ogyi aní Òhòpú Yesu Kristo òbéle mu numnyam òwan ánfí. ¹⁴ Múlòtsulá bómò mu aní su, méní òbéle aní tsú lakpan kugyíkútò. Òtín aní iwí, pú aní bwe mu onutó ahá, aní ansí ípe yilébwesu.

¹⁵ Suna íní aná, afútòí kpla amú abugyi músú. Fubu òkpa wá iyun wá amú, ní bumedébi bwé. Máha òhaa òkí fú ansító kótíkótí.

3

Okristoyin Tsiátó

¹ Tsia kain amú abuba iwíasi ha òmá akpapú, abugyi ahande mblasu, abubu amú. Bukí ání bóbwe tóá igyi yilé brégyíbré. ² Bumáblí òhaa iwí asun laláhe, bumágyi nwéen é. Mboún bubwée ahá ání bolwíí, abuba iwíasi ha òhagyíòha. ³ Tsúfè bré ámu a, aha mimláhe aní é anigyí. Asutò lówa aní ònlun. Anulófwi, mlí nkprábi há òwólí laláhe pú atóá itowá òha ansigyí. Anuléyintá bré súsulaláhe múa tóá ide aní ansí pe iwí. Ahá bolu aní, aní é anulólu amú. ⁴ Táme aní nkpa Òhòpú Bulu léle mu awitòle pú òdweá òbu ha aní òwan. ⁵ Òlele aní, támé megyí yilé kuku anulóbwe su, mboún mu nwewúun su. Òlòtsun Òje Wankíhé amusu fwí aní lakpan lé anisu, òlelakwíí aní, há aní nkpa pòpwe. ⁶ Òlòtsun aní Òhòpú Yesu Kristosu, tséí Òje Wankíhé amu wólí anisu. ⁷ Òlóbwe aní alí, méní òbówa awitòle há aní, tsú mú ání aní asún da òkpa, fówun aní ibi béda nkpa ání itamatá ámúb anidé mú òkpa kí amu. ⁸ Asún ánfí bu mútò.

Yiri iwí afusuna mú wankláán, méní ahá ámúb amú ansí òn Bulusu ámu bétsiá bwé yilé brégyíbré. Múgyí tóá ibi alé, ibówa labi há òhagyíòha ní. ⁹ Mápú iwí wá mimlá nwéengyí, anáin ulíntò kláa, pú mbla ámu iwí itrétó. Labi ma mútò kugyíkútò. ¹⁰ Tòí kpla òhá ání òtetí itré wá ahá nsiné tse nyò pé. Mú òma a, si mu asún. ¹¹ Bì ání òhá ámu odu nwuntò bu oklún. Oyín ání lalahe mudébwé. Alahá mu iwí pón dodo.

Paulo Asún Tráhe

¹² Nenyá wá Artema ntée Tihiko fú wá pé, bò mbódí afubòtu mí Nikopoli wúlutò, tsúfè nabwé agywun ání nétsiá unu atsalí bí. ¹³ Bò mbódí afusi mbla osunápú Sena muva Apolo òkpa wankláán. Tòtò umáhián amú òkpatò. ¹⁴ Ha aní pí amu é abubi alíá butòbúa aba agyúmá yò wankláán, méní bétalí kí ahá ání buma tòtòsu. Fówun bumóòbwe ahá ání amú iwí mówa labi.

¹⁵ Ahá ámúb bubu mí wá nfí ámu fée behá fú itsiá. Ahá ahógyipu amúb butòdwé aní ámu itsiá.

Bulu ogyí mlí fée buale.

ᾠωολύά Paulo Lówanlín Sísí Filemon

Itsiáha

¹⁻² Mí Paulo ání nda obu Kristo Yesu su pú aní pío Timoteo dé ᾠωολύ ání wanlín. Anidé mú wanlín sísí fú aní pío ᾠδωepú, fúgyi aní agyómáyobá Filemon, fúa aní pío tsíhé Apia mua aní agyómáyobá ání ogyi isá ᾠkápú Arkipo mua Kristo ᾠpasua ámúbú butefia fú wóyító amu fée. ³ Aní Sí Bulu mua aní Wíe Yesu Kristo bogyí mli buale, abuha mli iwilwii.

Filemon ᾠdwe Pú Mu Hógyi

⁴ Opío Filemon, ntedá Bulu ipán fú nwunsv brégyíbréá nde mpái bə. ⁵ Tsúfé ndenu alía fude Bulu ahá fée dwe, fúde aní Wíe Yesu hógyito kínkíínkín. ⁶ Nde Bulu kokóli mbée, ᾠháa afutali bla ahá fú hógyi iwí asún, méní íbēha fónu ito wankláán ání anulanyá Kristo búoto asi. ⁷ Mí pío, ᾠdweá fúbu lahá ansí de mí onutó oó gyí, ilawá mí ateto-ᾠnlun. Tsúfé fú awitole lahá Bulu ahá klun ladí amú asi.

Paulo Ipabwií Onesimo Nwunsv

⁸⁻⁹ Íni sv nétalí wá klun kúlí fú ató. Teki mbu ᾠkpa híe fú mbée, fubwée tóá ilehián Kristo sv. Táme ᾠdwe ámúbú mbu ha fú ámu sv ndekléá nókulí fú mboun. Mú sv tsu mú ání mí oyin dehen Paulo, ngyi fú nyáwíe Yesu sv, séi nda obu dé fú kulí. ¹⁰ Nde fú kokóli mbée, fuwúun mí bíá nda obu asa nakwíi mu, ogyi Onesimo nwe. ¹¹ Mu dá ámu asi gyí ᾠbu labi. Teki ᾠmowa labi há fú bréá ᾠlesrí sí fú, táme séi mú ᾠbu labi há mía funyo.

¹² Ntᾠdwe mu tsú mí klunto, táme nde mu yinkía sísí fú. ¹³ Teki ndekléá néha mu otsia fú otsiákpá mí wá nfi, ᾠtsa mí bré ání nda obu Bulu asun wankláán ámu ᾠkan da sv ání. ¹⁴ Táme mmedékléá nóbwe tᾠto tsun fú ᾠma. Mmedékléá néhie fú é. Ndekléá itsu fú klunto.

¹⁵ Tsu mú fεε, Onesimo lésrí sí fú bré itinbító, méní ᾠbéla betsiá fú wá bré fée. ¹⁶ ᾠtráa omegyí ᾠkpábi. Alamlí opío ᾠdwepú onutónutó há mí. Múá idun a, falányá ᾠkpábi pú opío dun mi séi.

¹⁷ Mú sv ní fuyin ání fú bá gyí mí á, múmú kpla mu wa iwito fé alía fóbwe mí. ¹⁸ Ní ᾠlᾠpu ulá kv gyi fu, ntée ᾠde fú ikᾠ kv á, bu mú tswi mi. ¹⁹ Mí Paulo onutó lapú mí íbi wanlín íni, “Néka fú.” (Ima aleá nébli mbée, fú onutó ámu oó á, mílᾠho fu nkpa.) ²⁰ Íni sv mí pío ᾠdwepú, aní Wíe sv wa labi ha mi. Ha klun idi mí asi Kristo sv.

²¹ Nyin ání fónu mí ᾠme bwé dínká tᾠá nawánlínso. Nyin ání fóbwe mú dun alí kóráá. ²² Mú ᾠma a, bə mbódí afula ᾠdikpa yai mí, tsúfé nde ᾠkpa kíá Bulu ᾠbᾠso fu ᾠno, néba mli wá.

Ikla

²³ Epafra ání mía munyo anida obu Kristo Yesu sv ᾠhá fú itsiá. ²⁴ Alí kén mí agyómáyobá Marko mua Aristarko pú Dema mua Luka é behá fú itsiá ní.

²⁵ Aní Wíe Yesu ogyíi mli buale.

ᾠωυλόά Βωwanlín Sísí
Hebrifó

Bulu Asún Ina Mu Bi Ámυsv

¹ Bím-bí ámu a, Bulu lótsun okpa otsan-otsansu tói kplá aní anáin bré tsatsotsotsó tsun mu onósú atóipósv. ² Táme séi ánfí oyí íbá bómá onó ánfí mú á, alatói kplá aní tsun mu Bi ámυsv. Mυgyí ohá aní Bulu léle aní ógyi mu ató ní. Mu Bi ánfísv olotsun bwe tógyító. ³ Mυsv Bulu Okpónkpónti numnyam tówánkí tsun. Mυgyí ohá aní oléhe lian Bulu, ode mu asún ámύύ íbu túmi ámu poki tógyítósú ni. Bréá oləgyuráa aní tá á, oletsíá osósú Bulu Otúmípu amu gyəpísv.

Bulu Mu Bi Ámu Lófύά Dun

⁴ Bulu lótsu mu Bi ámu fúá dun Bulu-abəpu féé. Alí kén oléha mu dá dun amó ní. Íni lósuná aní odun amó féé. ⁵ Tsúfé Bulu mókúbláa mu abəpu amutə okukukukú kí obéé, “Mí Bί gyí fú, nde nabwé fú Sί.” Ntéé bláa amótó okukú obéé, “Nóbwe fú Sί, fú é fóbwe mí Bί.”

⁶ Íni əma asa Bulu obówa mu Bití ámu sísí oyító á, oléblí obéé, “Mí abəpu féé busúm mu.”

⁷ Tóá oléblí tsú mu abəpu amu mó íwi gyí, “Nabwé mí abəpu fé afú.* Nabwé mí asúmpú fé ogya plənplən.”

⁸ Táme olébláa mu Bi ámu mú obéé, “Óo Bulu, fú iwíegyí méeta ekekekeke! Yilébwe gyí fú iwíegyí akənfra.

⁹ Yilébwe futekle. Futekísí lalahé féé. Mú sv mí, fú Wíe Bulu nalé fú, dá fú ofúli. Napó ansigyí wá fútó dun fú aba.”

¹⁰ Bulu asun wanlínhé amu létrá blí obéé, “Mí Wíé, fúlówa osulúv ntswiasí bréá febí oyí asi. Fú onutó íbi fəpυbwé osósú.

¹¹ Mú féé bófwi, táme fú mú fétsiá bré féé. Mú féé bóbwe dáda fé tatida.

¹² Fókuntá mú fé tati. Fétse mú fé atadié.

Táme fú mú futamatse. Fú nkpa móəmə onó ekekekeke.”

¹³ Bulu mébláa mu abəpu okukú obéé, “Tsia mí gyəpísv, yófun bréá nópu fú alupú bwé fú ayabi oyíkpa.” fé alíá olébláa mu Bi ámu.

¹⁴ Ntə mēe Bulu-abəpu bugyi? Megyí ohé bugyi, Bulu tówá butəbúa ahá aní obóhə amó nkpa?

2

Nkpahóə Kpənkpəənkpənti

* 1:7 afú ntéé ohé. Ohé múa afú ləlian aba Griiki oblíto.

¹ Ịni su ilehián ání abékítá ọ̀nọ̀kwalı́ asún ámú́ anlanú́ ámú́to kínkíínkín, méni uméedali aní ibi. ² Tsúfẹ́ mbala ámú́ Bulu lówa há aní anáin tson mu abọ̀pusu ámu igyi ọ̀nọ̀kwalı́. Ịni su ahá ámú́ bọ̀wa asúto-ọ̀nlin, bumegyí mósú́ ámu benya isubití ání ida ọ̀kpa. ³ Nkálí aní mú abétalí srí isubití ámu, ní akíná nkpahóó kponkpọ̀nkpọ̀ntí ánfí? Aní Wíe onutó légyankpá blí mú asún. Ahá ámú́ bonu mú ámu é begyi mú iwí adánsíe súná aní bẹe, ibu móto. ⁴ Bulu onutó é lóbwe ofúla pú osúna ọ̀tsan-ọ̀tsan mu túmito, ọ̀leha ahá mu Ọ̀je Wankíhé atokiehé bréá iletsiá mu, púdínká ibwí mósú́ ání ọ̀nọ̀kwalı́ igyi.

*Nkpa*hóó Ọ̀kpa Osunápú

⁵ Bulu mópu ọ̀yí ámú́ ibá, anidé mú iwí asún blí ámu wá mu abọ̀pu ibito ọ̀bée, bvgyi mósú́. ⁶ Mboún fé alíá ọ̀ku lówanlín wá Bulu asún ámú́to ọ̀tneku ọ̀bée, “Óo Bulu, ntọ nyankpusa gyí, sù fú ansí idin musu alí?

Ntọ nyankpusa gyí, su fúteki musu?

⁷ Bré itinbí kutọ pé feba mu así dun fú abọ̀pu.

Fọ̀pu numnyam pú obú dínká musu,

⁸ feha mu ọ̀de ató féesú gyí.”

Ní Bulu asún ánfí déblí ọ̀bée, “Ató fée” á, idesuná ání tọto mesian ání ọ̀medé mósú́ gyí. Séi ánfí á, anumókónyá wun ání ọ̀de ató féesú gyí. ⁹ Táme anilawun Yesu. Bulu léba mu así dun mu abọ̀pu bré itinbí kutọ. Awitọle Bulu lówa bwé mú alí, tsúfẹ́ ọ̀leha Yesu lówu ọ̀hagyíọ̀ha nwunsu. Anilabí ání séi á, Bulu lapú numnyam pú obú dínká musu, iwíwun ámú́ olowun, wú ámu su. ¹⁰ Bulu, ató fée Ọ̀lepu pú mósú́ Ọ̀kípu amu ọ̀békpa mu abí tsotsọ̀tsọ̀ ba mu numnyamto. Mú su ibu aléá ọ̀lọ̀tsun Yesu amú́ ogyi amú Nkpa Ọ̀họ̀pu amu lowusu há mu ọ̀lọ̀fun, méni ọ̀bóhọ́ amú nkpa.

¹¹ Yesu amú́ ọ̀tọ̀gyóraa ahá lé amú lakpantọ́ ámu mva ahá ámú́ alagyóra amu fée babwé Ọ̀sí ọ̀kule abí. Mú su uma mu péli ání ọ̀bétí amú ọ̀bée mu apíó. ¹² Ọ̀lebláa Bulu ọ̀bée,

“Néklá fú bwehé súná mí apíó.

Nékanfú fú aní ofiakpa.”

¹³ Ọ̀leblí bré bámbátó é ọ̀bée, “Nọ̀pu ansí dínká Bulusu.” Ọ̀letrá blí ọ̀bée, “Kí, mía abí ámú́ Bulu lapúhá mí ámu líí á.”

¹⁴ Ịnía anyánkpósa abí ámú́ Bulu lópuhá mu amu bvgyi su á, ọ̀lóbwe mu iwí nyankpusa fé amú́, méni ọ̀bọ̀tsun mu lowusu swíí Ọ̀bunsám túmi, yíntá mu. ¹⁵ Ọ̀kpa ánfí pésú ọ̀bétalí tson há ahá ámú́ benya lowu ifú, su bọ̀bwe nkpaábi amú nkpatọ́ fée ámu bégyi iwí ní. ¹⁶ Tsúfẹ́ ida yaí ání megyí Bulu-abọ̀pu nkpa ọ̀hókpa ọ̀leba, mboún Abraham abí-aná. ¹⁷ Ịni su ilehián ání ọ̀bélian mu apíó tógyítótó, méni ọ̀bó́bwe amú igyi ọ̀hapú dehen ání obówun ahá nwe, wá ọ̀nọ̀kwalı́ Bulu ansító. Fówun ọ̀bétalí bó amú lakpan iwí afọ̀die há Bulu, obésikíé amú. ¹⁸ Bọ̀sọ́ mu kí, mu onutó é ọ̀lọ̀tsun iwíwun. Mú su ọ̀bétalí gyí ahá ání butọ̀sọ́ amú kí é buale.

3

Yesu Dun Mose

¹ Ịni su apíó aba ání Bulu latí mlí wá ọ̀sọ̀sú ayọ̀pótó, mlípu ansí dunka Yesusu. Mvgyi Bulu sumbí ọ̀yọ̀pú pú mu igyi ọ̀hapú dehen amú́ anidé mu iwí asún blí ámu ni. ² Ọ̀lwa ọ̀nọ̀kwalı́ há Bulu, Bulu léle mu ọ̀bée, ọ̀bọ̀yọ́ mu agyúma fé alí ámú́ Mose lówa ọ̀nọ̀kwalı́ há Bulu, Bulu lópu mu wóyí fée wá mu ibito ámu. ³ Táme obú bu Yesusu dun Mose, fé alíá butobú wóyí oyípu dun wóyí ámu. ⁴ Wóyígyíwóyí á, ọ̀ha léyi mú, táme ató fée ọ̀bwepu gyí Bulu. ⁵ Mose lóbwe osúmpú ọ̀nọ̀kwalı́púá ọ̀de Bulu wóyísú kí. Ọ̀lebláa amú asún ání Bulu ọ̀bétalí ekekó. ⁶ Táme Kristo lóbwe obí ọ̀nọ̀kwalı́púá ọ̀de Bulu wóyísú kí. Bulu wóyító abí anígyí, ní anilówa klun kítá mu ọ̀kpakító kínkíínkín yófun mú ọ̀nómaké.

Bulu Ahá Béda Ọ̀kpónú

⁷ Mú su ibu Bulu asún ámú́to ání Ọ̀je Wankíhé léblí ọ̀bée,

“Nde, ní mlonú Bulu ọ̀me a,

⁸ mlumáwa asúto-ọ̀nlin, fé alíá mlí anáin Israelfọ́

bəbwe bréá bəksú líí Bulusu,
sə mu ki dimbí ámusu.

⁹ Inú mli anáin bəso mi ki ni.

Ibu mótóá bowun mí bwehé nfí advana (40) kéké.

¹⁰ Inu su nanya əbló wa amú, blí mbéé,

‘Bətədáli mí əma brégyíbré,
kíná mí asónsú gyí.’

¹¹ Mú su nanya əbló ká ntam mbéé,

‘Ní bówie mí əkpónú ədakpá unu fíín! Néká nətún!’ ”

¹² Mí apió, mliki wankláán ání mliə əkuku méenya klun laláhe ání itamahə Bulu gyi, méni uméeha mu ədalí Bulu əkiankparu amu əma. ¹³ Mboún mliə kpla aba ekekegyíekéá əyí leke, beti mú “Nde,” fé alíá Bulu asun wanlínhé anfi ideblí. Fówun lakpan méemlé mliə əkuku, há mu əwa asətə-ənlun. ¹⁴ Tsúfé ní akítá aní hógyitə kínkíínkín, fé bré ámú ənilótə hógyi amu yófun mú ənómə a, ania Kristonyə abékan, bwé toku kule.

¹⁵ Fé alíá Bulu asun wanlínhé amu léblí. Əbéé,

“Nde, ní mlonú Bulu əme a,
mlumáwa asətə-ənlun, fé alíá mli anáin Israelfə
bəksú líí Bulusu.”

¹⁶ Aməndi lónu Bulu asun blíhé, táme bəksú líí musu? Megyí ahá ámú Mose lékpa tsú Egipte əsolúsu ámu féé? ¹⁷ Aməndi Bulu lénya əbló wá nfí advana (40) kéké? Megyí amú kén lóbwe lakpan, bowu sin dimbísú unu ní? ¹⁸ Aməndi Bulu léka ntam há əbéé, “Ní bówie mí əkpónú ədakpá unu fíín! Néká nətún?” Megyí ahá ámú bəksú líí musu ámu? ¹⁹ Mómú ilawánkí aní ání amú Bulu máhógyi sú buməyə əsolúsu amusu yéda əkpónú.

4

¹ Nnihíé ámú Bulu lóbwe əbéé, mópə mu əkpónú ədakpá há aní ámu itráa da. Mú su mliha aki wankláán, méni uméeba ání mliə əku oméenya unu yó. ² Tsúfé beda asun wankláán ámu əkan súná aní, fé amú, táme buməhə asún ámusu gyi. Mú su uməwa labi há amú. ³ Tsúfé aní ahá ámú ənilahə mósú gyi amu obówie mu əkpónú ədakpá unu. Ahá amú bumóəhə mósú gyi amu mú á, Bulu léblí tswí əbéé,

“Nenya əbló, ká ntam mbéé,

‘Ní bówie mí əkpónú ədakpá unu fíín! Néká nətún!’ ”

Ibu mótó ání Bulu léhíhé əkpónú ədakpá unu yái tsú bréá əlele əyí əpá. ⁴ Tsúfé bəwanlín eke síénósí amu iwí asún wá Bulu asun ámútə beé, “Eke síénósí a, Bulu léda əkpónú tsú mu gyumagyihe fféé.” ⁵ Fé alíá anlanú bətsun a, Bulu əbéé, “Ní bówie mí əkpónú ədakpá unu fíín! Néká nətún!” ⁶ Inu désuná ání aku mú bówie unu. Táme ahá ámú begyankpá nú asun wankláán ámu bumenya unu yó, tsúfé bumobu mu. ⁷ Inu su Bulu létrá hie eke bábábá, əletí mú “Nde.” Nfí tsətsəətsə əma a, ələtsun Owíe Dawidsu tóí tsú alí eke ánfí iwí, fé alíá ibu Bulu asún ámútə əbéé,

“Nde, ní mlonú Bulu əme a,
mlumáwa asətə-ənlun.”

⁸ Ní amú əkparú Yosua léha beda əkpónú á, teki Bulu métrá hie eke bábábá. ⁹ Inu su əkpónú ədaké kvá ina ətsan ida gyo Bulu ahá, fé alíá Bulu léda əkpónú eke síénósí amu. ¹⁰ Tsúfé əhá ání olowie əkpónú ədakpá unu é ladá əkpónú tsú mu é mu gyumagyihe kugyíkətə, fé alí ámú Bulu léda əkpónú tsú mu kle kugyíkətə ámu. ¹¹ Mú su mliha abə mbódí awie əkpónú ədakpá unu, méni anitə əkuku méesin əkpatə fé alí ámú Israelfə ámu bəwa asətə-ənlun, besin əkpatə ámu.

¹² Tsúfé Bulu asún ámu ibu nkpa, itəyó agyómá. Ibu ogyá dun ədayí iya anyə kugyíku. Itéká əha alí yówie mu əkláa pú mú əhə offiakpa, mu ntsakpá pú mu awú nfətsə. Itegyí aní agywun pú tóá anitekə tsú aní kluntə asún. ¹³ Tətsətsə tamarjáín Bulu! Tógyító da yayá mu ansító. Mu abóyóbu aní tsiátó akúnta kugyíku súná ní.

Ani Bulu Igyí Əhapó Dehen

¹⁴ Anibv igyi dhapú dehen kpónkpònti ání aladá fá ósúsú yó òbu Bulu wá. Mvgyí mv Bi Yesu. Íni sv mliha akita Yesu anfi anidé mv iwí adánsi gyí anfitò kínkínkín. Anumádunkí ansí mvsv. ¹⁵ Tsúfè mv mú omegyí dhá ání omóonu aní así ní anumétálí gyí iwísv. Ogyi dhá ání bósò mv kí òkpagyíòkpasv fé aní, táme òmòbwe lakpan ekekèkè. ¹⁶ Íni sv mliha awa klòn, ayò Awitòlèpv Bulu obíá así. Fówun obówun aní nwe, wá awitòlè, kpá aní aní ohíánke.

5

¹ Lé butélé igyi dhapú dehen okugyíòku tsú mv aba anyánkòsàtò, òtelíí amò nwun Bulu ansítò. Òtòhò atò hahé pú lakpan afòdiè-abòtò tsú amú wá, pùhá Bulu igyi. ² Mv onutò é òtamátálí gyi iwísv bré tsòtsòtsòtò. Mú sv otenyá klòn há ahá ání bómeyín òlala pú amúbá bafwí òkpa. ³ Mú sv ilehián ání òbòbò afòdiè há mv onutò lakpan, fé alíá òtòbò há mv ahá. ⁴ Dhàa tamawá mv iwí numnyam òbèè, Bulu igyi dhapú dehen mvgyi. Mboún Bulu tétí dhà, bwé mv mv igyi dhapú dehen, fé alíá òlòbwe Aaron.

⁵ Alí kén Kristo onutò é mówa iwí numnyam ání Bulu igyi dhapú dehen mvgyi ní. Mboún Bulu lébláa mv òbèè,
“Mí Bì gyí fò.

Nde nabwé fò Sí.”

⁶ Bòwanlín wá Bulu asún ámv òtìnekv é bæè, Bulu òbèè,
“Bulu igyi dhapú fúgyi bré féétò,
fé Melkisedek.”

⁷ Bréá Yesu tsie nkpa òsulúv anfisv á, òlòpv kokóli múbà isú bó mpái, kplún kùklúkùv, pú mv atò kulíhé tswí Bulu ání òbétálí hò mv nkpa ansítò. Mv iwiasibá sum Bulu sv Bulu lónu mv mpái. ⁸ Ibv mòtòá Bulu mv Bi ogyi mú, táme òlòtsv iwíòsvntò asa òletálí bí alíá Bulubu ihíè igyi. ⁹ Íniá òlòbwe tógýtòá Bulu lówa mv bwe sv á, olemlí òkpa ání ahá ání butobú mv féé bòtsv músú nyá nkpahòv ání itamatá. ¹⁰ Bulu léle mv súná ání ogyi mv igyi dhapú dehen, fé alíá òleyáí Melkisedek.

Mlumási Hógyi Amutò

¹¹ Mv asún tsòtsòtsòtò abéblí tsú Melkisedek asún ánv iwí. Táme mú asilè súná mli ibówa ònlv. Tsúfè séi á, mlitráa mli médé asún así nu ósasv. ¹² Teki bófvn alí bré ánfítò á, mlulamí asunápò, táme mlilétrá hián dhá ání obòsuná mli atò gyankpapvú ibv Bulu asún ámvutò. Múgyí, mli léhián atosunáhéá òlòpòn fé nyópv-ntsv. Megyí múbá ibv ònlv fé atò wihé ntée atogyihè onutò. ¹³ Táme kebi bòbwe tónyópú. Omeyín tóá gyí yilébwe. ¹⁴ Dhànde tégyi tóá ibv ònlv, tsúfè alatsvntsvn ntobítò kí, alakásí bí yilé múbà lalahè.

6

¹ Mú sv mli mátrá bitía aní ayabi ya òma. Mliha akasi múbá ibéha aní abóyò nkpa, así Kristo iwí atosunáhé gyankpapv amutò plá laplá. Mehián ání abétrá suná atò tsú Bulu hógyi pú klòntòdamlí tsú bwehéá itetí lowu iwí, ² atosunáhé tsú asúbò, ibv pvdínká òhasv,* afúlikusú pú Bulu asóngyí eke tráhe amv iwí. ³ Ní Bulu lótsulá á, mómú múbá ibéha abóyò nkpa sòv abòsuná mli nya.

⁴ Ní ahá ání bawun Bulu wankí amv kí, badá ósúsú atokiehé ònò kí, banyá Dhe Wankíhé amv é kí, ⁵ badá Bulu asún ámvú ibv alé ámv pú bré ámvú ibéba amutò túmi ònò kí, ⁶ mú òma bedida hógyitò á, butamatálí trá damlí klòntò. Tsúfè amú onutò ámv trá bude Bulu mv Bi ámv da mántá oyikpalíhesv, tsú mú líi bæè, ahá bóbweè mv ahinlá ní.

⁷ Anyánkòpòsa akv bvgyi fé òsulúv itonu ntsuá nyankpv détswíè wólí músú, atò tòwá alé, wá labi há ahá ámv sv ámvú bòdò mú ámv. Bulu toyúlá alí ahá ánví odu. ⁸ Táme akv é bvgyi fé òsulúv ání tvnkpa múbà awu aná tòkwe músú, butamawá labi. Ní bómekí wankláán á, Bulu òbólwí amú, wá amú ogyá.

* 6:2 ibv pvdínká òhasv igyi amándíè ání òpasua ahànde butòbweè púwá ahá ání balé há gyuma kv gyí òpasua ámvutò òwvnlín, ntée pútsá ahá òlò, ntée púkùlì Bulu Dhe Wankíhé há amú.

⁹ Táme apíó adwepó, ní nde íni blí ó á, opúni medé mí tsií. Tsúfè nyin ání mliḍé ató wankláán bwe, idesuná ání Bulu lahó mli nkpa. ¹⁰ Tsúfè tóá ida okpa Bulu tóbwé. Ìméetan mli gymagyihe pú odwéá mlilalé súná mu tsú mu ahátsatò, mlitráa mlibu músú. ¹¹ Nhié ndeklé mbéé, mlitò okugyíokv obówa iwí owonlín, bwé mú yófon mú onómò, fówun itó ámúb mli ansí dun músú ámu íbéba mótó há mli. ¹² Mmedékléá mli mlí òhétó awuliyópó. Mboún mlikasi ahá ámúb amó hógyi pú amó iklunya sv amó ibi béda itó ámúb Bulu léhie yáí ámu.

Bulu Lédunká Ibwi Tóá Òlehie Yáísú

¹³ Bréá Bulu léka ntam há Abraham a, ohaa má unvá odun mu Bulu. Mú sv mu onutó iwí olópuká ntam. ¹⁴ Òbéé, “Nekáse, néhie yúlá fú. Néha fú abí-aná békéí tsòtsòtsò!” ¹⁵ Abraham lénya klun. Mú sv olenya itó ámúb Bulu léka ntam obéé méha mu amv. ¹⁶ Ní okv obéka ntam a, ohá ání odun mu idá otópuká ntam amv. Isuna ání nwéengyi koku má mu ntam amv iwí. ¹⁷ Íni sv bréá Bulu dékléá obósuná ahá ámúb òlehie tó ámu há ámu ání òméetse mu agywun ekekéke á, oletanv mu iwí. ¹⁸ Bulu tamawá afunu! Mu tó ámúb òlehie yáí ámu, pú ntam amv igyi atoku anyò ání iméetse ekekéke. Íni sv aní ahá ámúb anulasrí tanv mu amv anibv tóá abópówá iwí owonlín, akita tó ámúb anidé okpa kí amvto kínkíínkín. ¹⁹ Aní okpakú anfi lakítá aní yáí fé alíá otan tekítá obu líí. Aní okpakú anfi tekpá aní, anitòtsun tati ámúb isian osúsú Òwankíkpatò Òwankíkpa obu-onò ámvtò wíé mótó. ²⁰ Aní sv Yesu lagyankpá yó obv obu ámvtò unv dodo. Alamlí igyi ohapú dehen ání obv unv bré fféétó há aní fé Melkisedek.

7

Bulu Igyí Ohapú Melkisedek

¹ Melkisedek anfi á, owíe ogyi Salem. Òlóbwe osúsúsú Bulu amv igyi ohapú. Eke okv Abraham lóyókò awíe abaná aku isá, gyí amúsú. Bréá oleyinkí obá á, olefia Melkisedek. Melkisedek lóyulá mu. ² Abraham léye atóá olenya tsú isá ámvtò idú, olòpv idúsí há Melkisedek. Idá anfi así gyí, “Yilébwé Owíe.” Mu idá kule é gyí “Iwilwii Owíe,” tsúfè Salem así gyí, “Iwilwii.” ³ Bulu asón meblí asvansv tsú Melkisedek akwíípó ntée mu ilíntò, mu kwí ntée mu lowu iwí. Òlehan Bulu mu Bi ámu. Bulu igyi ohapú ógyi bré fféétó.

⁴ Mlíki alíá Melkisedek gyí oha kponkponkronti okv. Aní náin Abraham kúráá léye mu atóá olenya tsú isátó idú, pú iku kule há mu. ⁵ Mose Mbla léha Lewi abí-aná, bugyi igyi ahapú ámu okpa ání buhóò ató yéé idútó kule tsu amú ahá Israelfó wá. Ibv mótó ání Abraham abí-aná amú é bugyi. ⁶ Melkisedek anfi mótsú Lewi abí-anátó, táme olòhò Abraham ató yéé idútó kule, yúlá Abraham mboún ámúb Bulu léka ntam há ámu. ⁷ Nwéengyi ma mú iwí ání ohá ání otoyúlá dun omváb budevulá. ⁸ Yudafo igyi ahapú ámúb butòhò Israelfó ató idútó kule amv butowú, táme olòhò Abraham atóyetò idúsí anfi mú trá otsie nkpa fé alíá Bulu asvnan wanlínhé amv déblí. ⁹ Ní anumóowa afunu a, abétalí blí aníaa, bré ámúb Abraham lópv mu ató idútó kule há mu amv a, Lewi abusuan ámúb butòhò Israelfó ató idútó kule amv é beka mú tsun Abrahamsv. ¹⁰ Tsúfè Lewi bv mu nain Abraham iwíto, bumókúnýá kwíí mu asa mu nain lópv mu ató idútó kule há Melkisedek.

¹¹ Ibv mótó ání Mose mbla ámu léblí ání Bulu igyi ahapú butsúu Lewi abusuantò. Ní bétalí há oha obófon a, tekí Bulu métrá le mu igyi ohapú bámbá ání ogyi fé Melkisedek, omotsú Aaron abusuantò. ¹² Ní betse igyi ahapúle mbla ámu a, múmú ilehián ání bétse Mose mbla ámu é. ¹³ Tsúfè aní Wíe anfi anidé mu iwí asón blí anfi otsú abusuan bámbátó. Abusuan ánfítò ohaa mókúsúm afòdié-asubwi amvsu kí. ¹⁴ Ohagyíoha yin ání Yuda abusuantò aní Wíe anfi otsú. Mose méti abusuan anfi idá bréá òde abusuan oduá bóbwe Bulu igyi ahapú iwí asón blí.

Bulu Igyí Ohapú Bambá Ání Ogyi Fé Melkisedek

¹⁵ Bulu mbla anfi tsée latráa wankí aní tsíá, tsúfè igyi ohapú bámbá labelé iwí owan fé Melkisedek. ¹⁶ Mbla dada amv ilosuná ání Lewifó nkule obwéé igyi ahapú, táme megyí bée mu anáin botsú Lewifóto sù olóbwe igyi ohapú. Mboún mu nkpa ání imóowò onò ekekéke túmitò óna olóbwe igyi ohapú. ¹⁷ Tsúfè bówanlín wá Bulu asón ámvtò bée, “Bulu

igyí ðhapú fúgyi bré féeétó, fé Melkisedek.”¹⁸ Idesuná ání balé igyíha mbla dada amu ibwi, tsúfé umowa ogyá, umowa labi é. ¹⁹ Tsúfé Mose mbla ámu métalí bwé tətəətə ifun. Séi á, Bulu lapú aní ðkpakí wankláán ání idun mbla dada amu yáí mú otsiákpá. Múá ibékpá aní mantáa Bulu.

²⁰ Bulu léka Yesu iwí ntam ání ðbóbwe mu igyí ðhapú bré féeétó. Ìmeka igyí ðhapú bámbá ðkukukuku iwí ntam. ²¹ Yesu iwí ntam ání ðleka bréá ðəbwe mu igyí ðhapú gyí, “Mí Bulu, naká mí iwí ntam ání igyí ðhapú fúgyi bré féeétó. Mméelatse mí agywun!”

²² Ina ntam anfi sv Yesu labəbwe əma əlípú há Bulu nhíhé ání ihíé bu alé dun nhíhé dada amu.

²³ Bulu igyí ahapú ámúú betsiá nhíhé dada amu ənó ámu buhíé butəə, tsúfé butowú sí agyúamá ámu tswi. ²⁴ Yesu mú bu unv bré féeétó. Mú sv mu Bulu igyíha mómə ənó ekekeke. ²⁵ Mú sv ətetáí hə ahá ání butətsun musv ba Bulu wá féeé nkpa plíplíplí. Tsúfé otsie Bulu wá, əde mu kokóli amú nwunsv bré féeétó.

²⁶ Yesu gyí Bulu igyí ðhapú dehen onutó ání anidéhíán ni. Mu iwí letun, tsitsa kuku uma mu iwí. Lalahé kukukuku é uma mutə. Bulu léle mu lé lakpan abwəpú ðkpasu, há mu otsiákpá fuáhé əsúsú. ²⁷ Imehián ání mu mú obégyankpá bó mu lakpan iwí afədie, fé igyí ahapú dehen atráhe amu. Amú mú betsiá bó há amú onutó lakpan ekekegyíeke, asa bəbə há ahá atráhe. Ətsáwule pé mu mú ələbə afədie há ahá féeé lakpan, bréá ələpu mu iwí bó afədie ahá féeé nwunsv. ²⁸ Mose mbla léha ahá ání bəpən bəbwe Bulu igyí ahapú dehen. Táme mbla ámu əma a, Bulu léka ntam lé mu Bi. Alahá mu Bi ámu labwé mu igyí ðhapú dehen ání ələfun bré féeétó.

8

Aní Igyí ðhapú Dehen

¹ Asún ání ndəblí féeé gyí, anibu Bulu igyí ðhapú dehen ání ógyi alí, otsie Bulu Otúmípu amu obíá gyəpısv əsúsú. ² Əde Bulu igyí ha əwankíkpatə əwankíkpa onutó ání ibv əsúsú unv. Mú mú á, Bulu onutó léyi mú, megyí nyankpısa.

³ Bulu igyí ðhapú dehen okugyíəku á, mu agyúamá gyí, əbəpu ahá ámu atə hahé pú amú afədie-abotó há Bulu. Inı sv ilehián ání anı Bulu igyí ðhapú dehen Kristo é obénya táá əbəpuhá Bulu. ⁴ Ní əsulúv anısv əbv a, tekı əməəbwe Bulu igyí ðhapú ekekeke. Tsúfé Bulu igyí ahapú onutó bubv unvá butehá Bulu igyí Mose mbla ənó. ⁵ Igyí ahapú amu butətswe Bulu igyí ðhakpá ání ilehan əsúsú tati-obu ámu. Inı sv Bulu léda Mose əlá bréá əbəbwe tati-obu ámu əbée, “Kı ání fəbwe tógyító fé obu ámúú nele súná fú ibsv unv ámu odu pépéépé.” ⁶ Táme Yesu igyíha agyúamá ámúú Bulu léha mu amu léhié fúá dun əsulúsv igyí ahapú dehen amu klé. Ntam pəpwe ámúú ibv anıa Bulu nsiné, Yesu gyí mú əma əlípú amu é ihíé bu alé dun ntam dada amu. Tsúfé əlehıe atoyiléá móbwe há anı wá mútó.

⁷ Ntam gyankpəpu amu uməfun. Ní uləfun a, tekı nyəəsi metrá hián. ⁸ Táme Bulu lówun ání anyákpısa buməbí bwé. Mú sv ələblí əbée, “Eke əku ibá. Mí mli Wíe dəblí.

Mía Israelfə pú Yudafo abéka ntam pəpwe.

⁹ Iməəbwe fé mú ámúú iletsiá mía amú anáin nsiné, bré ámúú nekıtá amú ibı, kpá amú dalı Egipte əsulúsv ámu.

Tsúfé bumegyí mí ntam amısv.

Inı sv nesi amú iwí há amú.

¹⁰ Ntam anfi obétsiá mía Israelfə nsiné eke ámu ni. Mí mli Wíe dəblí.

Nópu mí mbla wá amú nwuntə, nówanlín mú dínká amú klınsv.

Nóbwe amú Bulu, amú é bəbwe mí ahá.

¹¹ Amútó əkuku méetrá suná mu pio,

ntée mu ba obée,
 obú Bulu.
 Tsúfé amó fée bébi mí.
 Tsú nyebísú yófun ahandesu.

¹² Nési amó lakpan kíé amó.

Mméetrá kaín lalahéá babwésú.”

¹³ Ní aní Wíe dé ntam pəpwe iwí asún blí á, múmó ilosuná aní dada amu itráa ma labi mu ansító. Tóá iladan bwe dáda a, wu itowú.

9

Ɔsulósu Múa Ɔsúsú Bulusúm

¹ Bulusúm mbla letsíá Bulu ntam dada amuto. Bəbwe tati-obu aní bósum Bulu mútó Ɔsulósu nfi. ² Bəpu tati tin tati-obu ámu ɔnó, bəpu ikule é ká mútó. Beti obu gyankpapu amuto bee, Ɖwankíkpa. Ɖkandíe-oyí aní butonywé nkandíe bian mósú pú ɔpúnú aní bodobodoá bapúhá Bulu igyí idin mósú bu inu. ³ Obu nyɔɔsi amúú ibu tati nyɔɔsi amu ɔma amuto butetí, Ɖwankíkpa Ɖwankíkpa ni. ⁴ Sika pəpə afɔdiə-asubwi bu inu. Bulu Ntam-dáka aní bəpu sika pəpə píatá mú iwí fée é itsie inu. Butəwá ɔhíén ogyá afɔdiə-asubwi ámusu. Atoku asa búv Bulu Ntam-dáka ámuto. Múgyí, sika pəpə ɔlankabi aní atogyihe kvá beti mú mana bu mútó, Aaron oyi yíáhé amúú ɔlɔpí ámu pú abwi pétéplé anyɔ amúú Bulu lówanlín mu mbla dínká mósú ámu é bu mútó. ⁵ Bəbwe Kerubim anyɔá bubu numnyam, bugyi ntobí akvá bubu abámba dínká ntam-dáka ámu obuasusu. Amó fée betínkí amó abámba fia aba, ilobun dáka ámusu. Amó nsiné inu Bulu tesí ahá lakpan kíé amó ní. Táme megyí séi abéle asún ánfí asi.

⁶ Alí bela ntobí ámu yáí inu ní. Bulu igyí ahapú ámu butowíé obu gyankpapu, igyi Ɖwankíkpa amuto ekekegyíeke yóyo amó agyómá. ⁷ Bulu igyí ɔhapú dehen pé towíé obu nyɔɔsi, igyi Ɖwankíkpa Ɖwankíkpa amuto. Ɖtsáwule pé otowíé inu ofító. Ilehian aní ɔbópu ɔbwi obugya aní ɔbópúbó afɔdiə há Bulu mu onutó nwunsv pú ahá lakpan aní bəbwe, bumeyín sv ya inu. ⁸ Tóá Ɖhe Wankíhé amu désuná tsú ntobí ánfí iwí gyí, Ɖwankíkpa Ɖwankíkpa inu ɔkpa lefin wa amó bréá tati-obu ámu gyí amó Bulu ɔswékpa. ⁹ Íni igyi atosúánhe há nde ɔyi kehe. Idesuná aní ibu mútóá butəpú atə hahé pú afɔdiə-abótó há Bulu igyí, táme iméetalí há mú ɔhapú ámu klɔn isi mu ipón ha aní mu iwí latin tsú mu lakpantə. ¹⁰ Tsúfé ntobíá igyi, atogyihe, atonuhe pú amándíé aní nyankpusa təpúgyúra iwí keke mbla ámu losuná. Bulu lóbwe mbla ámu fée há nyankpusa, aní ɔkíta mútó bəfun bré ánfí alabwé ɔkpa pəpwe aní bópúbwé mú ánfí, animéetrá bwe dáda amu.

¹¹ Kristo labəbwe Bulu igyí ɔhapú dehen há atə wankláán amúú ɔlaba ámu. Mu tati-obu aní ɔbu mútó bu ɔsúsú. Inu tati-obu ámu dɔn ɔsulósu klé, ɔlɔfun dɔn mú é. Megyí nyankpusa lóbwe mú mú, imotsú ɔyí ánfíto é. ¹² Megyí atrukpa pú nnantswie yínhé obugya Kristo lópuya Ɖwankíkpa Ɖwankíkpa inu. Mu onutó obugya ɔlɔpuya inu, ɔlɔpuká aní nwunsv iko ɔtsáwule pé, anilénya nkpa aní itamatá. ¹³ Mose mbla ámu ɔnó á, akpaláa pú nnantswie obugya pú ɔnantswiebí aní bawá mu ogyá, alahɔ nsúó butowúnnya wólí ahá aní ifin lada amó, púgyúra amó. ¹⁴ Ní betalí bude mbwi obugya kúráá putin ahá iwí á, ntogyi sv Kristo obugya méetalí tin ahá iwí dɔn? Kristo lótsɔn Ɖhé amúú ibu inu bré fée ámusu, pú mu iwí lé mbusuo aní ɔlɔfun há Bulu. Mu obugya amu íbétun aní klɔntə tsú bwehéá íbékpa aní wá lowutə iwí, méni abéetalí súm Bulu Ɖkiankpapu amu.

¹⁵ Íni sv Kristo gyí ntam pəpwe aní ɔbu Bulu muv anyánkpusa nsiné ɔma ɔlípú, méni ahá amúú Bulu latí ámu bénya atə amúú itamayíntá, ɔlehie yáí há amó ámu. Tsúfé Kristo lowu ámu ilahá amó bagyi iwí tsú lakpan amúú bəbwe bré amúú bubu ntam gyankpapu amu asi ámuto.

¹⁶ Ní ɔku ɔwánlín nhíhé há mu atótó yéé tswi a, otowú asa itoyó agyómá. ¹⁷ Tsúfé nhíhé ámu uma labi bréá ɔhá ámu onutó tsie nkpa. Mu lowu ɔma itəwá labi. ¹⁸ Íni sɔ bəpu obugya sí Bulu ntam gyankpapu amu ésú asa ɔlɔyo agyómá ní. ¹⁹ Tsúfé bréá Mose lékla mbla ámu fée súná Israelfə tá á, ɔlɔpu ntsu fráa nnantswie pú akpaláa obugyatə, pú kufa iwí imi pəpə móa ífá kvá butetí mú Hisop wúnnya obugya fráhe amu wólí mbla

ᾠυλό άμυ πύ άhá άμυ φέέσύ. ²⁰ Μύβ ᾠεβλί ᾠβέε, “Obugya ání ndepvsi ntam ání Bulu laká há mlisu ní.” ²¹ Alí kén ᾠᾠpu obugya amv ku wúnya tati-obu πύ ntobí άμύβ butᾠpύtswe Bulu άμυ φέέσύ ní. ²² Lélé mú Bulu mbla άμυ ᾠνό á, abétalí blí aniaa, obugya butᾠpύgyúra tógyító. Ní bumᾠpu obugya lé mbusuo á, lakpansikíé tamaba.

Kristo Afᾠdie Télé Aní Tsú Lakpantᾠ

²³ Alí ilehián ání bóbwe amándíé áñfi πύgyúra ntobí áñfi ígyi fé ᾠsúsú klé amv ní. Táme ᾠsúsú klé amv ilehián afᾠdie ání ihíé dᾠn ᾠυλόsv klé anfi. ²⁴ Íñi só Kristo mówie tati-obuá nyankpusa lópu mv ibi bwé, ígyi fé ᾠsúsú klé amv odutᾠ ní. ᾠsúsú ᾠᾠyo yéluí Bulu ansító, ᾠde mv kokóli ha aní. ²⁵ ᾠmᾠpu mv iwí yóbᾠ afᾠdie tsenyo-tsesa, fé alí άμύβ Bulu ígyí ahapú dehen amv butᾠpύ mbwi obugya ya ᾠυλόsv ᾠwankíkpatᾠ ᾠwankíkpa íñv offígyíofí άμυ. ²⁶ Ní alí ígyi á, teki ilehián ání Kristo obétsiá wun iwíᾠsv wú tsé dú tsé lafa, tsú bréá ᾠyí lefi asi ᾠpá. Mboún alalé iwí ᾠwan ᾠyí ᾠnómᾠbí áñfi, πύ mv iwí bᾠbᾠ afᾠdie ᾠtsáwule pé πύlé áhá tsú amú lakpantᾠ. ²⁷ Igyí fé alíá ida yáí áñfi ᾠtsáwule pé ᾠha obówu. Mú ᾠma a, Bulu obégyi mv asún. ²⁸ Alí kén Kristo lópu mv iwí bó afᾠdie ᾠtsáwule pé, πύlé áhá tsᾠtsᾠtsᾠ tsú amú lakpantᾠ ní. Mú sv ní ᾠlé iwí ᾠwan otse nyᾠᾠsi a, imehián áñfi ᾠbétrá bwe totᾠ tsú lakpan iwí. Mboún áhá áñfi buhié butsie bugyo mv nkpa ᾠbá bᾠbᾠ.

10

¹ Alí άμύβ Mose mbla léle súná áñfi bupóha Bulu ígyí amv ilelian mú άμύβ ibéba amv keke. Mú onutó άμυ Kristo labᾠbwe á. Afᾠdie oloku ᾠkule amv betsiá bó há Bulu offígyíofí. Táme imetalí há áhá άμύβ buteᾠeᾠha ígyí amv abufun Bulu ansító. ² Ní iletalí tun amú iwí Bulu ansító ᾠtsáwule pé á, teki besi afᾠdie άμυ bᾠ, amú klun é ilesi amú ipón ha áñfi babwé lakpan. ³⁻⁴ Tsúfé nnantwie yínhé πύ atrukpa obugya méetalí lé nyankpusa tsú mv lakpantᾠ ekekekeke. Mboún ha itehá mv ᾠtekáín mv lakpansu offígyíofí. ⁵ Íñi sv bréá Kristo ᾠbá ᾠyító á, ᾠlebláa Bulu ᾠbέε, “Megyí atᾠ hahé múa afᾠdie fúdedunká.

Mboún ᾠyulúv fela yáí mí.

⁶ Fú ansí megyi mbwi tóhé

πύ lakpan afᾠdie iwí.

⁷ Μύβ neblí mbέε, ‘Mí Bulu, mí ní.

Ne bá bᾠbwe fú apé,

fé alíá bᾠwanlín mí iwí asún wá

fú asvn wanlínhé amvtᾠ.’ ”

⁸ Olegyankpá blí ᾠbέε, “Megyí afᾠdie múa atᾠ hahé, mbwi tóhé πύ lakpan afᾠdie fúdedunká. Fú ansí megyi mú iwí.” ᾠleblí alí, táme mbla ᾠkpasú ilehián áñfi bóbwe mú.

⁹ Μύβ ᾠletrá blí ᾠbέε, “Mí Bulu, mí ní. Ne bá bᾠbwe fú apé.” Mú sv Bulu lalé afᾠdie dada amv ibwi, πύ Kristo afᾠdie άμυ wá mú otsiákpá. ¹⁰ Yesu Kristo lóbwe Bulu apé, πύ mv iwí bó afᾠdie aní nwunsu ᾠtsáwule pé, há bré féé. Mú sv aní iwí latin.

¹¹ Igyí ᾠhapú okugyíᾠku telí bó afᾠdie oloku ᾠkule amv ekekegyíeke. Afᾠdie-abᾠtᾠ άμύβ otenyá πύbó mú tsé dú tsé lafa άμυ kén ᾠᾠpύbó mú ní. Táme afᾠdie áñfi méetalí lé áhá tsú amú lakpantᾠ ekekekeke. ¹² Kristo mú lénya bó lakpan iwí afᾠdie ᾠtsáwule pé άμυ a, ileta féé, oleyétsiá Bulu gyᾠpísv. ¹³ Tsú alí bré άmvtᾠ ᾠpá otsie íñv ogyo bréá Bulu ᾠbópu mv alupú bwé mv ayabi oyíkpa. ¹⁴ Mv afᾠdie kule pé άμυ ulahá áhá άμύβ Bulu lapú amú bwé mv kle amv bafun ha bré féé, ᾠlala kukvuku itráa ma amú iwí.

¹⁵ ᾠᾠe Wankíhé é légyi mú iwí adánsie súná aní. Olegyankpá blí ᾠbέε,

¹⁶ Aní Wíe ᾠbέε,

“Ntam anfi obétsiá mía amúnyᾠ nsuné,

bré άμύβ ibá άmvtᾠ ní.

Nópu mí mbla wá amú kluntᾠ,

wánlín mú wá amú nwuntᾠ.”

¹⁷ ᾠletrá blí ᾠbέε, “Mméetrá kaín amú lakpan πύ amú lalahesu ekekekeke.” ¹⁸ Mú sv ní Bulu lasí lakpan kíé á, múmú mú iwí afᾠdie kuku itráa medéhián ε.

Mlha Akpokpe Manta Bulu

¹⁹ Íni sv mí apíó, Yesu obugya amv sv anbu okpa wíé osúsú Ɖwankíkpató Ɖwankíkpa unv faan. ²⁰ Mu lowu ámv sv alafínkí tati ámvú bəpuká obu ámvto ámv há aní. Múgyí okpa pəpweá itehá aní nkpa ní. ²¹ Anbu Bulu igyí əhapú dehen kəpənkəpənkənti okvá əde Bulu ahásv kí. ²² Mú sv mliha apv iklvń aní ibv ənəkwali, pú hógýiá mú ənó bv ənlv kpvkpe manta Bulu. Tsúfé alapú Kristo obugya gyóra aní. Aní klvń méetrá ha aní pón, alapú ntsu wánkíhé é fwí aní iwí. ²³ Mliha akíta tó ámvú anidé mú iwí adánsie gyí, anidé mú okpa kí amvto kínkín, tsúfé Ɖnəkwaliəv Bulu gyí. Ɖbóbwe tóá əlehie aní móbwe há aní. ²⁴ Mliha aki alíá ibóbwe abówa aba əwvnlín, ədwe mva yiləbwetə. ²⁵ Mlumáha asi aní ofiakpa yə, fé alíá aku budəbwe. Mboún mliha atra wa aba əwvnlín tsía. Tsúfé mlidəwúun aní aní Wíé əbáke ámv ıdekpokpé bá.

²⁶ Mí apíó, lakpan iwí afədiə kuku itráa ma unv há aní, ní aki ansí bwé lakpan bréa anılabí ənəkwali amv. ²⁷ Mboún tóá ılasí gyí, abétsiá ifúsú gyo Bulu asún ogyíké pú ogyá kəpənkəpənkənti ámvú ibóhə Bulu alupú ámv. ²⁸ Ní ahá abanyó-abasá begyi okv iwí adánsie, aní alakíná Mose mbla ámvsv gyí a, butəmə mv. Butamawun mv nwe. ²⁹ Múmv ní okv oki Bulu mv Bi ámv ansító kótíkótí, omobu aní mv obugya amvú Bulu lópvsi mv ntamsv, ıdgyvraa mv iwí ámv bv ibíá, olesia Bulu awıtəle Ɖhə ámv mú á, mv ısvbití aní əbéhie nyá méeba kí. ³⁰ Tsúfé anyin aní Bulu léblí əbéə, “Mí, mli Wíé təká lalahe ıkə. Mí əbéka aha laláhe akə amú lakpan sv.” Ɖletrá blí əbéə, “Mí, mli Wíé obégyi mí ahá asún.” ³¹ Ibv ifú aní fékpa wíé Bulu Ɖkiankpapv amv agblátə.

³² Mlumátan bré ámvú Bulu wanki lówankí wólí mlısv ámvsv. Mlikavn aní alı bré ámvto á, mlılótsvń iwıəsvń tsətsəətsəə, táme mlılélí kínkíínkín. ³³ Betsiá síá mli, wá mli iwıəsvń ahá ansító. Bré kvto é á, mlılétsa ahá aní bvdə iwıəsvń ámv odu wúun. ³⁴ Mlılósú ha obu adıvú. Bréa ahá bəpv əwvnlín swí mli ató á, mlılési há amú ansıgyísú. Tsúfé mlyin aní mlıbv atóá ibv alé dvn mú, ibétsiá bré féétó. ³⁵ Mú sv ımákpəv mli. Mlikíta iwí, amlılu kínkín, tsúfé mlıbv ıkəká kəpənkəpənkənti Bulu wá. ³⁶ İlehián aní mlótomi, méni mlétalı bwé Bulu apé, fówun mlénya itó ámvú Bulu léhie yái há mli ámv. ³⁷ Tsúfé bəwanlín wá Bulu asvń wanlínhé amvto bəə, “Iméegyı nke kuku Bulu obówotií.

Ɖmóəwa əpá.

³⁸ Ahá aní amú hógýi sv Bulu latsú amú aní amú asún da okpa obétsiá nkpa. Táme ní amótó okv mówa klvń kítá iwí mv hógýitə, oleyinkí əma mú á, Bulu ansí méegyı mv iwí.”

³⁹ Táme anumégyí fé ahá aní badámlí əma há Bulu, bafwí. Mboún anıgyí ahá aní amú hógýi lahə amú nkpa.

11

Hógýi

¹ Hógýi gyí ansí pvđnká tóá fvməkúwun, táme fvdə mú okpa kısv. ² Ahá ámvú betsiá bímbí ámv hógýi sú Bulu ansí légyı amú iwí.

³ Anı hógýi sú anılébı aní asún Bulu léblí púlé əyí. Mú sv tóá ansıbı towun ledalı tsu tóá ansıbı tamawuntə.

⁴ Hógýitə Habel lópv mv atə hahé aní ibv alé dvn mv dehen Kain klé há Bulu igyí. Mu hógýi sv Bulu ansí legyi mva mv atə hahé ámv iwí, olotsu mv aní mv asún da okpa. Ibv mótóá olowu dododo, táme mv hógýi amv sv ətráa ədetəı bəfvń ndə.

⁵ Hógýi sv Enok mówu asa Bulu lótsu mv, əhaa mówun mv. Bulu asvń wanlínhé legyi mv iwí adánsie aní olegyi Bulu ansí asa olotsu mv náti. ⁶ Mlıkí, əhaa méetalí gyı Bulu ansí ní əməhə mv gyı. Tsúfé ilehián aní əhá aní əbéba Bulu wá obóhogyi aní Bulu bv unv, əteká ahá aní butodúnká mv ıkə.

⁷ Hógýitə Noa lónu asún aní Bulu lébláa mv tsú tóá ıməkúnyá ba iwí. Olobu Bulu, sré dáka kəpənkəpənkənti, púhə mva mv wóyıtó ahá nkpa, bréa ntsu ləbulá. Mu hógýi amv sú əyıtó ahá begyi pón, ələbwe əhá aní mv asún da okpa Bulu ansító.

⁸ Hógyi léha Abraham lóbu Bulu bréa Bulu lébláa mu obé, adáli mu omátó, oyo osulúv ání mu Bulu léhie há musv. Olenatí dáli mu omátó, omeyín otínéá oyó. ⁹ Hógyi léha olayóbwe afó osulúv amú Bulu léhie yáí há mu amusu. Tati-obuto oletsiá mu. Ali kén Isak mua Yakob ání Bulu léhie osulúv amu yáí há é betsiá tati-mbuto osulúv amusu ní. ¹⁰ Tsúfé Abraham létsiá tati-obuto, ogyo wúlu kponkpontí Bulu léda, imóobwie ekekeke.

¹¹ Hógyi léha Abraham mua mu ka Sara benya obí kwí. Ibo mótó ání badan tsun ikwísv, Sara é ménya ikwí. Abraham lóhogyi ání Bulu obégyi tóá alahíe yáí. ¹² Íni sv omá kén ání buma iklátó, butso fé ntsrakpabi ntée opu onó isi belin tsu Abraham ání aladan tsun ikwísvto.

¹³ Hógyito ahá ánfí féé bowu. Ibo mótóá amú ibi meda atóá Bulu léhie yáí há amú asa bowu. Táme bowun mú sísí, amú ansí légyi mú iwí. Botsu mú ání afó pú okpa atupó bugyi oyí ánfíto. ¹⁴ Ahá ání botsú mú alí budele súná ání bude omá ání ibóbwe amú onutó klé dunká. ¹⁵ Ní bude omá amú bedali tsu mótó ámu iwí susú a, teki bodunká okpa yínkí yó mu. ¹⁶ Táme osúsú omá ání ibi akíle dun mú amú bedali mótó ámusv amú ansí dun. Mú sv uma Bulu péli ání bétí mu bee, amú Bulu. Tsúfé alalá wúlu kponkpontí ku yáí há amú.

¹⁷ Hógyi léha Abraham lékitá mu bi Isak oyóbó afódie há Bulu bréa Bulu lósv mu ki. Ibo mótóá obí ánfí Bulu léhie mu ání obókwí ní, táme omotswe mú kpókpu. Olókusú pú mu bi okukúnú okole amu oyóbó afódie ámu. ¹⁸ Ibo mótóá alí bré ámvto á, Bulu labláa mu obé, “Fú bí Isak abí-aná obóbwe fú abí-aná ní.” ¹⁹ Táme Abraham lótsu mú ání Bulu obétalí tsínkí Isak. Lélé mú, okpa okusu á, olanyá Isak fé ohá ání Bulu lakúsóa tsu afúlitó.

²⁰ Hógyi léha Isak lóyulá mu atabí Yakob mua Esau. Mu ansí dun ání Bulu obóbwe tóá oléhie há amú ekekú.

²¹ Hógyito bréa Yakob obá bowu á, oloyulá Yosef abi anyo ámu, olobun mu oyi yíahésv súm Bulu.

²² Hógyito bréa Yosef obá bowu á, oleblí obé, Bulu obéle Israelfo tsú Egypte omátó. Mú sv oléda amú olá obé, bumási mu awú tswí mu.

²³ Hógyi léha bréa bkwí Mose a, bopu mu gáín tsra asa. Tsúfé bowun ání obu akíle. Mú sv bumenya owíe amu mbla ání olówa tswí ifú.

²⁴ Hógyi léha Mose lékiná ání bumátí mu Egypte owíe mu bi tsíhé mu bi bréa olédan.

²⁵ Olotsulá ání buwáa mua Bulu ahá iwísvto, dun ání obénya lakpanbwe iwí ansigyí bré itinbí. ²⁶ Olotsulá ání busúpa mu Kristo sv. Tsúfé íbéhie wá labi há mu dun ání obénya Egypte atonyahé féé. Mu ansí dun ikóá Bulu obéka mu ekekúsú.

²⁷ Hógyi léha Mose lenatí Egypte omátó, omenya owíe amu obló ifú. Mu ansí dun Bulu ání ohaa tamapó ansíbi wunsu. Mú sv olotomi, omeyinkí oma. ²⁸ Hógyi léha mu oléha Israelfo befi Katsun Nke gyí asi. Oléha amú bopu obugya kpá amú obu-onó, méní Bulu-obopvá otómó ahá omóopu ibi da amú bití.

²⁹ Hógyi léha Israelfo bōtsun opu Pepe amvto fé osulúv wulhesu búna. Táme bréa Egyptefo é bee abvtsun a, opu amu lékitá amú.

³⁰ Hógyi léha Israelfo benatí bómlí abuntí ání bopugyi iban wá Yeriko wúlu nkensiénó, ilobwie bun gbloo. ³¹ Hógyi léha obu-onó otsiápú Rahab mówu tsía ahá ání bumohó Bulu gyito. Tsúfé olóhó Israelfo ansí awakupu afó wankláán.

³² Ilehían ání nétrá wanlín ikv é? Bré mōtsó ání nōwanlín Gideon mua Barak pú Samson, Yefta mua Dawid, Samuel mua Bulu onósú atóipú amu hógyi iwí asún. ³³ Hógyi léha amú boko omá-omá gyi amúsú, bóbwe tóá ida okpa. Benya atóá Bulu léhie há amú, beha agyatá ndato leklí. ³⁴ Bodun ogyá kponkpontí, bumésin isá. Hógyi léha amúá bopon benya owpnlín, amú aku benya ikó túmi, gyi amú anyabású. ³⁵ Bulu létsinkí atsi aku afúli há amú. Ahá bepítí amú aku ató alu mó amú. Mú óó á, bumotsulá kíná Bulu. Ułwa amú odweá bómó amú dun ání báyinkí Bulu oma, méní Bulu obókusú amú, bénya nkpa ání ibi alé dun.

³⁶ Bóbwe amútó aku ahinlá, pítí amú mpli. Bowa amú aku ikan, pú amú tswí obu. ³⁷ Beda amútó aku abwi mó, pú sáa bóí akvto, aku é besin odayí onó. Amú aku é bedi akúfa múa

akpaláa nwulú-kpákpátó náti kí, aku bedi akún. Bedinká akusu, wá amó aku é iwiasintó.
³⁸ Teki megýí òyí ánfí odutó ahá ánfí bétsiá asa. Adimbító múa abusu benatí kí fé òkun abòpú, tsíá dí abwi alató múa mbótó.

³⁹ Amó hógýi sù Bulu ansí légyi amó féé iwí. Òkuku ibi meda tóá Bulu léhie yáí. ⁴⁰ Tsúfé atóá ibu alé, ibówa labi iwí Bulu lóbwe agywun yáí há ania amónyo féé. Mú su amó nkule buméetalí nyá mó, yófun bréá Bulu labwé ania amónyo féé anilafun mu ansító.

12

Ani Sí Bulu

¹ Anibu òðam anfi bòpu hógýi tsíá ánfí odu bómlí ani. Mú su mliha ani é atswi tógýitóá ide ani butía ya òma pú lakpan ání ilakíklí ani kínkíínkín tsalífwi, atomi tsii òsrú amóbú ida ani ansító ámu. ² Mliha apu ansí dinka Yesusu. Múgyí ani hógýi nfiasí pú mó ònómó. Íniá oyin ansigyí oduá ida gyo mu sv á, olotomi wun ipian oyikpalíhesu wú. Omobu kpóí ání bókpróí mu tótó, alayó otsie Bulu owíe obíá ámu gyòpísv.

³ Mlupki ipian ání olotomi wun lakpan abwepú ibitó, bréá bolu mu, wá mu iwiasintó, méni òhé méeta mli, mliméesi mu hógýi. ⁴ Iwíá mlidéprí le iwí lakpantó á, mlimókútálí prí yófun bréá mlési mli nkpa há. ⁵ Mlimátan itóí ání Bulu lótoí kplá mli ánfí mligyí mu abísú. Òbéé,
 “Mí bí, ní nebití fú isv á, máhó mú lalaha sv.
 Ní nòwá iyun wa fu á, máha mú ikpòn fu.

⁶ Tsúfé òhá ání ntòdwé á, mu ntòwá iyun wa.

Òhá ání nòpúbwé mí bí á, mu ntebití isv.”

⁷ Tomi wun ipian fé isv bude fú bití. Bulu dé mli isubití fé mu abí. Tsúfé obí òmòmu bu unvá mu sí tamabití mu isv? ⁸ Ní òmebití fú isv fé aliá òtòbwé mu abí féé á, idesuná ání megýí mu bi onutó fógýi, klétobi fugýi mu. ⁹ Ani òsolúbú anfisó así butebítí ani isv, anitobú amó é. Ntogyi sù anumóotsulá ba iwiasí há ani Sí Bulu òun amó, anya nkpa ání itamatá?
¹⁰ Bré itinbí pé ani òsolúsv así butòpóbítí ani isv aliá budeklé. Bulu mú á, aliá abówa alé sv òtebití ani isv, méni ani é ani iwí bétin fé mu. ¹¹ Ní bude ani isv bití á, itehan ani ali bré ámútó. Ansí tamagyí ani. Táme isubití ámu òma a, anitòbwé yilé, tsíá iwílwíitó.

Atosunáhé Pú Òláda

¹² Mú su mlimáha abató iwu mli, akpawunutó ikpunkí mli. Mliwa iwí òwònlín! ¹³ Mliha mli tsiátó iwa alé, méni abubúpu amu buméesin tsukule, mboún bénya lòtsá.

¹⁴ Mlibò mbódí amlíha iwílwíi itsia mli òhagyíòha nsiné. Mlitsia nkpa ání mú iwí letun, tsúfé òhá ání mu iwí métun móowun ani Wíe. ¹⁵ Mlíki ání mlitò òkukukuku móòhulí Bulu awitòle amu. Mlitò òkuku é mási asún wá mu kluntó, méni òmóòpu asún wá mli nsiné, iyinta mlitò aku. ¹⁶ Mlíki ání mlitò òkuku é móòbwe mu iwí mbua òtòpú, ntéé òhá ání òtamabú Bulu fé Esau. Mvlópu mu hande tse òtsáwule atogyihe. ¹⁷ Fé aliá mliyin yáí á, òma a, olobodunká obi dehen oyúla tsú mu sí wá, táme mu sí lékiná mu ha. Ibu mútóá òlehie su kokóli mu sí, táme omenya mútó òkpa.

¹⁸ Megýí ibvá mlétalí pu ibi da así mlilaba. Òtínéá oklún tuun pú afú kpònkpònkpònti bu, ogyá é idetsíí fé Sinaibu ámú Israelfó bòyo mú así bréá Bulu dépu mu mbla há amó ámu así mlilaba. ¹⁹ Inó bonu òkpe lòfulí kúklúbúkú, bonu òme kpònkpònkpònti ku lelun bláa amó asún, sv bokokóli bée itsia ali, bumedékléá betrá nu asvansu. ²⁰ Tsúfé bumetalí gyí mbla ámú Bulu lówa há amó òbéé, “Ní òbwi òku kóráá iwí ida ibu ámu a, budáa mu abwi mò” ámusu. ²¹ Tóá bowun unv lówa amó ifú. Mú su Mose óó léblí òbéé, “Ifú lahá mí ndekpunkí!”

²² Mli mú á, Sionbu así mlilaba. Bulu òkiankpapu amu wúlu yilé, igyi òsúsú Yerusalem pú Bulu-abòpu mpím-mpím ansí ogyíkpa mlilaba. ²³ Bulu bití ámu abí, bogyi ahá ámú bawánlín amó adá òsúsú ámu ofiákpa mlilaba. Bulu, ogyi ahá féé asún ogyípú amu wá mlilaba. Mlilaba ahá ámú Bulu latsú amó ání bafun amu akláa wá. ²⁴ Yesu wá mlilaba. Múgyí Bulu mua anyánkpósa nsiné ntam òma òlípó ni. Yesu obugya wúnnyáhe amú òlòpu yilé ba òun Habel obugya amu wá mlilaba.

²⁵ Mú sv mliki wankláán, méni mliuméekíná Bulu ámbú ɔde mli asún bláa amv. Tsúfé Israelfó ámbú bekiná asún áni ɔlɔwa Mose blí Sinaibu así nu ámv bumetalí sri sí isvbití ámv. Ní aní é akíná ɔhá áni ɔdetóí tsú ɔsúsú áni ɔme nu á, aní isvbití bódun amú klé. ²⁶ Bréá Bulu lótoí Sinaibusu á, mu ɔme léha ɔsulúv lekpunkí. Táme séi á, alahíé ɔbéé, “Nétrá kpunkí ɔsulúv ɔtsáwule, kpínkí ɔsúsú é tsía mótó.” ²⁷ “Nétrá kpunkí mú ɔtsáwule” anfi idesuná áni Bulu ɔbékpunkí atɔ bwehé ámv, lé mú unv. Tóá uméekpunkí ekekeke pé obésian.

²⁸ Mú sv mliha ada Bulu ipán. Tsúfé iwíegyi áni uméekpunkí abénya tsú mu wá. Mliha abu mu, anya mu ifú, méni abégyi mu ansí. ²⁹ Tsúfé lélé mú á, ogyá aní Bulu ámv gyí, ɔtɔhɔ ató plíplíplíplí.

13

Alíá Abégyi Bulu Ansí

¹ Mliki mli aba Akristofó dweto kínkíínkín. ² Mliumátan afɔ́hɔsv. Tsúfé móléha aku bɔhɔ Bulu-abɔpv afɔ́, imɔwankí amú ní. ³ Mlikaun obu adupúsú, fé mliá amúnycɔ dá obu. Mlikaun ahá áni bɔde iwɔsun wúunsu, fé mliá amúnycɔ dé iwɔsun ámv wúun.

⁴ Akúlu múa aká bvbúu aba amú abatsiátɔ. ɔkuku mádalí mu ba ɔma, tsúfé Bulu ɔbébití ahá áni buda ahá áni bumegyí amú akúlu ntée amú aká wá, pú mbva atɔpó féé isv.

⁵ Kóba asún umádvun mli ɔdwe wa. Tóá mlihu igyi mli ansí, tsúfé Bulu lablí ɔbéé, “Mméenatí sí mli, ntée kíná mli ekekekeke.” ⁶ Mú sv abétalí wá klvn blí aniaa, “Mí Wíe Bulu gyí mí ɔbvápv.

Mú sv tɔtɔ mɔ́ɔwa mí ifú.

Ntɔ nyankpusa ɔbétalí bwé mí?”

⁷ Mlikaun mli nkpá agyápv amúb begyankpá bláa mli Bulu asún ámvsv. Mliki alíá bɔpvtsiá, amlinya hógyi fé amú. ⁸ Alí ámbú Yesu Kristo gyí ígye ámv a, alí ógyi nde, alí kén obétsiá bré féé é ní. ⁹ Mú sv mliumáha atosunáhé ɔtsan-ɔtsan igyi mli ansí, ibitia mli le ɔkpa wankláán ámvsv. Ibv aléá mléha Bulu ɔbówa awitɔle há mli ɔjéto ɔwunlín, megyí atogyihe mbla, áni itamawá labi kuku há músú agyípvsv gyí.

¹⁰ Aníbv afɔ́die-asubwi kvá igyi ahapú ámbú beha Bulu igyi ɔsulúsv nfi ámv buma ɔkpa gyi músú ató. ¹¹ Bulu igyi ɔhapú dehen tɔpú mbwí obugya wíe ɔwankíkpáto ɔwankíkpá unv yóbo amú lakpan iwí afɔ́die, butɔpó aye amv mú ya mmuátse, yówa mú ogyá. ¹² Iní sú Yesu é lówu mmuátse, méni ɔbópv mu onutó obugya gyóra mu ahá, amú lakpan sv ní. ¹³ Mú sv mliha adalí yɔ mu wá mmuátse unv, abvkrɔi ania munycɔ. ¹⁴ Tsúfé anumá wúluá ibétsiá yó ɔsulúsv nfi. Anígyó wúlu amúb íbá ámv. ¹⁵ Mú sv mliha atsun Yesusv akanfu Bulu, íbwe afɔ́die áni anidépvhá mu ekekegyíeke. Múgyí ɔnótó asún áni anidépwhá aní Wíe numnyam ní. ¹⁶ Mliumátan awitɔlewasv. Mliye mli atótó ha aba, tsúfé mú aná gyí afɔ́dieá itegyí Bulu ansí ní.

¹⁷ Mlihu mli nkpá agyápv, amliba iwiasí ha amú. Tsúfé butamadá ɔkpúnú mli ɔklásokú sv. Buyin áni béyele alíá bɔpvki aní ɔklásv ɔnó Bulu ansító. Mliha amú abubwe amú agyómá ansigyísú, megyí nwesv. Ní megyí alí á, umɔ́wa labi kuku há mli.

¹⁸ Mlitsia bɔ mpái ha aní. Nyin áni aní klvn medé aní pón ha, táme anidékléá abétsiá tsiátó wankláán brégyíbré. ¹⁹ Nhíé ndekléá mlibóɔ mpái, Bulu ɔháa mí ansanki ba mli wá nkenyó ánfito kótóó.

Mpái Tráhe

²⁰⁻²¹ Iwilwii ɔhapú Bulu, ɔlɔkusúa aní Wíe Yesu Kristo tsú afúlito ámv ɔháa amlitalí bwe yilé kugyíkúá odeklé. Nde mu kokóli mbéé, ɔsúvun Yesu Kristosv ɔbwe tóá odeklé anito. Yesu gyí akúfa ɔkpa pú kɔnkpɔntiá Bulu lópv mu obugya ká ntam amúb íbv unv bré féé, mva mu akúfa, bvgi mu ahá amv nsiné ní. Numnyam íbwée mu kle yófun bréá itamatá! Amen.

íklá

²² Mí apíó, íbv mótóá ɔwulú kútúklú nawánlín sísí mli. Táme nobwíí ipa, mliyaa asv amlunu mótó asún áni ndepwhá mli ɔwunlín. ²³ Nde mli íbv ha áni balé aní pío Timoteo obu. Ní ɔlɔwa ɔsa bɔtv mí nfi mú á, nékpa mu abéba beki mli.

²⁴ Nchá mli nkpa agyápu pú Bulu ahá atráhe féé itsiá. Akristofó amúú bubu Italia omátó ámu é behá mli itsiá.

²⁵ Nde Bulu kokóli mbéé, owáa awitole ha mli féé! Amen!

Yakobo ጋግሪ

Itsiáha

¹ Mí Yakobo ání ngyi Bulu mva aní Wíe Yesu Kristo osúmbi dé ጋግሪ áñfi wanlín sísí mli Bulu ahá* ání mhladásáín wá ጋyító fée. Nde mli itsiá ha.

Ansigyínya Ikplánto

² Apíó aba, ní mlowíe ikplán múa asun wunhetó á, ansí ihíe gyi mli. ³ Tsúfée mliyin ání ní bəso mli hóggi ki a, itehá mli totomi tálí líí mli asun wunhe fée onó. ⁴ Ní mletálí tomi líí mú onó á, íbéha mlédan, wá alé, fún tóggi tótó. ⁵ Ní mlito oku léhián nyánsa á, okúli Bulu. ጋbéha mu faan. ጋmóowa mu pélito, tsúfée Bulu tərpu awitəle há ahá fée nyánsa. ⁶ Táme ní fókulí mu a, pu hóggi kulí mu. Másusúu fee omécha fú. Tsúfée ní fvmohogyi ání ጋbéha fú á, fvggi fé ጋpúa idá yó nkpa, uladá yó oma. ⁷⁻⁸ ጋhá ání oggi ali, mu agywun tamalíi tsukule omádinká ansí obée, ménya tətəotə tsú aní Wíe Bulu wá, tsúfée mu agywun igyi anyo.

Ohian Pú Iwinya

⁹ Ansí igyi Okristoyin ání oma tətə, tsúfée Bulu latsú mu fúá. ¹⁰ Ní Bulu ጋbá iwí onyapú é asi á, ansí igyi mu. Tsúfée mu nkpa bótson fé oyi ntswítswi. ¹¹ Ali ámúú owí onó iwá onlin, itó ifá, mú ntswítswi təbú kpákpáa; ifá ámu alé tetá ámu a, ali kén iwí onyapú déyo ጋdebá alu obówu ní.

Isóki

¹² Bulu toyúlá ጋhá ání ototomi ikplánto. Tsúfée ní ጋledali mútó á, Bulu ጋbéda mu ipán, há mu nkpa ání itamatá, igyi usugyi-ipa ámúú ጋlehiə obée, mópohá ahá ámúú butədwe mu amv. ¹³ Ní bəso oku ki a, ጋmáblí obée Bulu lásə mu ki, tsúfée ጋhaa méetalí sə Bulu ki obée, ጋbwée lakpan. Bulu é tamasə ጋhaa ki obée, ጋbwée lakpan. ¹⁴ Nyankpusa onutó ጋwóli laláhe témlé mu, bítía mu wá isókitə. ¹⁵ ጋwóli laláhe təkwií lakpan. Lakpan é igyi ጋhasu á, itəpú lowu ba.

¹⁶ Mú sv apíó adwepú, mli máha ጋhaa omle mli. ¹⁷ Atə wankláán pú atokiehé yilé kugyíku itsú osúsú. Itsú aní Sí Bulu, osúsú atə wankíhé ጋbwepú ámu wá. ጋtamatsə fé ጋpa múa onyé. ¹⁸ Mu apétó ጋəpu mu ጋnəkwali asún kwíi aní, méni abóbwe agyankpapu mu atə bwehé féeétó.

Asónnu Pú Músúgyí

¹⁹ Apíó adwepú, mlinu. Mlikəsi nu asún asi. Mli onó máwa əsa. Mli mákəsi nyá obló é. ²⁰ Tsúfée obló tamabwé tóá Bulu tekle. ²¹ Mú sv mli tsiátó laláhe kugyíku le mli nkpatə, amlisi lakpan bwe. Mboún mli ba iwiasí, amlihə Bulu asún ámúú aladú wá mlito ámu. Mú ጋbéha mli ጋkláa obénnya nkpa ní.

²² Mli bwe dinka Bulu asún ámusv, mli mábwe mú anupú keke. Ní mli bwe mú anupú keke a, iwí mli démlé. ²³ ጋhá ání onú Bulu asún, omegyi músú gyí fé ጋhá ání alakí mu iwí ahvhwétó. ²⁴ Onyánátí mú asi pé á, alatan alíá olowun mu iwí. ²⁵ Táme ጋhá ání ጋleyaa asu nú Kristo mbla ámúú uləfon, itehá anitegyi iwí ámu, ጋmetan músú, ጋde músú gyí a, Bulu obóyulá mu ጋkpagyíokpasu.

²⁶ ጋhagyíጋha ání obée mude Bulu süm, táme ጋtamakítá iwí mu tóitə á, ጋde iwí mlé. Mu Bulusüm igyi kpaali. ²⁷ Bulusüm oduá mú iwí letin, asvansv ma mú iwí, aní Sí Bulu tekle gyí, mléki awumbi múa asvrapusv amó ikplánto. Mléki ání oyi áñfitə lakpanbwe é imégyi mli sv.

2

Fitátə Futí Kí

* 1:1 Yakobo léti Bulu ahá obée, abusuan dúanyə ámu.

¹ Mí apíó, ní mlilahə numnyam Owíe Yesu Kristo gyi a, mlumáfutí fitátò kí. ²⁻³ Ní iwí onyapúá ɔ̀dídí tatiá ibu ibiá, ɔ̀lɔ̀wa sika ató pú ohíaniá ɔ̀dídí tatida beba mli Bulu osúmkpá a, mlumáha iwí onyapú ámu otsiákpá, bláa mu mliaa, obétsiá oyilékpá nfi; bláa ohíani ámu mú mliaa, otsiá asi ɔ̀tunekv unv, ntée odúnka ɔ̀tunekv lu. ⁴ Ní mlobú ahá amú iwinya sv á, mlumókópú agywun laláhe gyi asún ní?

⁵ Apíó adwepú, mliyaa asv amlunu. Bulu léle ɔ̀yí ánfítò ahíánfò ɔ̀béé, bunyáa hóggi ání mú ɔ̀nó bu ɔ̀nlun, abutsia mu iwíegyi ámutò, fé alí ámutú ɔ̀lehié yáí ɔ̀béé, mópohá ahá ámutú butɔ̀dwé mu amv. ⁶ Táme mli mú á, mliɔ̀kpóí ahíánfò. Nfíte mli, megyí iwí anyapú ánfí tesisi mli, tswín mli mánsu, sáma mli wúlu ahande wá ní? ⁷ Megyi amú dé Kristo idayilé ámutú idin mli sv ámu kpóí ní?

⁸ Bulu mbla ámu féé nwun, bəwanlín wá Bulu asun wanlínhé amutò gyí, “Dwe fú bá fé fú iwí.” Ní mlidé músú gyi lélé á, múmú mlidé itò wankláán bwe. ⁹ Táme ní mlófutí fitátò kí a, mlulabwé lakpan. Bulu mbla ámu lahá mli ipón. ¹⁰ Tsúfé fúá fegyi mbla ámu féésú, táme fepán kule pé á, fagyi pón ání fatón mbla ámu féé. ¹¹ Tsúfé Bulu léblí ɔ̀béé, “Máto mbua.” Mu kén léblí ɔ̀béé, “Mámə ɔ̀ha” é ní. Mú sv ní fvməkútó mbua, táme famó ɔ̀ha a, fvməkúkíná Bulu mbvasv gyí ní? ¹² Bulu ɔ̀bópv mbla ánfí itehá anitegyi iwí ánfí gyi ahá asún. Mú sv mli kí wankláán, mli asun blíhé pú mli bwehétó. ¹³ Tsúfé ɔ̀há ání ɔ̀tamawun ahá nwe á, Bulu omóowun mu nwe. Táme ní fwtowun ahá nwe á, Bulu obówun fv nwe mu asún ogyíké.

Hóggi Pú Bwehé

¹⁴ Apíó aba, ní ɔ̀kv ɔ̀béé, məhə Bulu gyi, táme mu bwehé mosuná alí á, labi məmv mu hóggi amv bu? Mú odu ibetalí há mu ɔ̀kláa obénya nkpa? ¹⁵⁻¹⁶ Ní fowun fú aba akv buma ató didáhé pú ɔ̀yí kehetò atogyihe, táme fvmeha amú, febláa amú ffe, “Nehá mli itsiá. Mlutsia wankláán. Bulu ɔ̀kpáa mli, ɔ̀ha mli tóá ide mli hián” a, labi məmv fú asun blíhé amv ɔ̀lɔ̀wa? ¹⁷ Alí hóggi igyi ní. Hóggi oduá yilébwe há fú bá uma mútò á, igyi hóggi wúhé.

¹⁸ ɔ̀kv ɔ̀betalí blí ɔ̀béé “Fubv hóggi. Mí é ntəbwé yilé.” Néle bláa mu mbéé, “Suna mí fú hóggi amú yilébwe uma mútò ámu. Mí é nósuná fú mí hóggi tsú mí yilébwetó.” ¹⁹ Fú hóggi desuná ání Bulu ɔ̀kule pé bu unv? Ibu alé! Táme bi ání ɔ̀he laláhe féé bohogyi alí. Mú sv butenyá mu ifú, kpínkí kpakpakpakpa. ²⁰ Fú ɔ̀ha mimláhe, fudekléa fówun ání hóggiá itamabwé yilé igyi hóggi kpaali? ²¹ Aní náin Abraham lóbwe yilé Bulu ansító, tsúfé olotsulá kpá mu bi Isak yáa pututò, teki ɔ̀yómə mu bó afɔ̀die há Bulu. ²² Mlulawun aliá nanáin Abraham hóggi pú mu bwehé lenatí? Mu bwehé sv mu hóggi ləfun. ²³ Alí Bulu asun wanlínhé anfi ileba mútò ní. ɔ̀béé, “Abraham lóhə Bulu gyi. Mú sú Bulu lóbu mu yilé ɔ̀wepú,” tí mu mu nyawie ni. ²⁴ Íni sv séi á, mli bi ání yilébwe téhá Bulu totsú ɔ̀ha ání mu asún da ɔ̀kpa mu ansító, megyí mu hóggi pé.

²⁵ Alí ileba ha obu-ɔ̀nó otsiápú Rahab é ní. Bulu lótsu mu ání mu asún da ɔ̀kpa, tsú tóá ɔ̀lɔ̀bwe sv. ɔ̀lɔ̀pv Yudafo akvá beba bude ansí wa kí mu ɔ̀mátó njáin, ɔ̀leha amú betse ɔ̀kpa srí.

²⁶ Alí ámutú ɔ̀hé ima ɔ̀hatò ógyi itowuhé ámu a, alí ní yilébwe memá hóggi sv é igyi hóggi wúhé ni.

3

ɔ̀dandu

¹ Mí apíó, mli féé mliabwé iwí ató asunápú. Tsúfé Bulu obégyi aní ató asunápú anfi asún kínkínkín. ² Aní féé anitepán brégyibré, táme ní ɔ̀kv tamapán mu tóitə á, múmú ɔ̀lɔ̀fun. ɔ̀betalí gyi mu iwísv ɔ̀kpagyi ɔ̀kpasv. ³ Apóki, dátəbi kv pé butəpúwá ɔ̀pənkə ɔ̀nó, púdámli mu, súná mu ɔ̀kpa pú tóá ɔ̀bwéé. Itehá otobú aní. ⁴ Mli kí ntsusu-yibiá idin ntsu ansító. Ilomoní, afú kpənkpənti tópv mú náti. Táme ɔ̀tabv pátáplábi kv tédámli mú, súná ɔ̀tínéá iyó. ⁵ Alí aní ɔ̀dandu é igyi ní. Igyi aní iwí itó túkúríibi kv. Táme itetalí blí asún akpənkpənti pútsú iwí.

Igyi fé ogya plənplənbi ání itəwá ipú yilé ogyá. ⁶ Igyi itə laláheá iteyintá ató féé aní iwí. Itəkpóí nyankpəsa, yintá mu nkpatiató féé. Isvbití ogyá ání itamaduntə ɔ̀dandu ogyá

ánfi tetsánkí tsú. ⁷ Nyankpɔsa tetáli bwé pututɔ-mbwɪ, mbubwɪ, awɔ pú ntsutso mbwɪ akugyíaku butemántá. ⁸ Táme ɔhaa mókótáli bwé ɔdandu ɔmanta kɪ. Itɔ laláhe ɔdandu gyí. Ɔtamatsiá díín. Elín ání itɔmó sóón bó mú. ⁹ Anitɔpú anɪ ɔdandu kánfó anɪ Wíe pú anɪ Sí Bulu. Mú kén anitɔpólwíí ahá nɪ. Táme Bulu onutó lóbwe nyankpɔsa fé mu iwɪ. ¹⁰ Ɔnó kule pé ámutɔ ikanfó móa ulwíí tedáli tsu. Mí apíó, ima alá íbéba alɪ. ¹¹ Ntsuá ibu anúle pú ntsuá ima anúle bétalí lun tsu ɔbón kuletɔ? ¹² Mángo oyí bétalí swíé kankaba? Ntée baflé oyí bétalí swíé mángo? Ekekεεke! Alí ntsuá ibu anúle méetalí lun tsu ɔbón ání mótó ntsu ma anúletɔ ní.

Nyánsa Ání Itsú Bulu Wá

¹³ Ní ɔku bu nyánsa móa asún asunu mlitɔ á, mómú ɔpúv mu tsiátó wankláán le mú suna tsun mu bwehé pú mu iwiasíba ání itsú mu nyánsatɔ. ¹⁴ Táme ní olu pú ɔnsípe tsiátó bu mutɔ á, mómú ɔmápv ibɪ sí kántó, blí ɔbéε mubu nyánsa. Ní ɔblí alɪ á, aláwá afunu dínká ɔɔkwali amusu. ¹⁵ Nyánsa ánífɪ odu motsú ɔsúsú. Itsú ɔyító ató ɔmagyáa, tsiátó laláhe, pú ɔhe laláhe wá. ¹⁶ Tsúfé ɔtíneyíótíné ání olu pú ɔnsípe bu a, aba asumánú pú lalahεbwe tétsiá unv. ¹⁷ Táme ɔhá ání mu nyánsa itsú ɔsúsú á, gyankpapv, mu iwɪ letɪn. Ololwíí, ɔtɔdwé ahá, ɔteba iwiasɪ. Otowun ahá nwe, ɔtɔbwé yilé. Ɔtamafútí fitátó kɪ, ɔtɔbwé ató tsú mu klɔntɔ. ¹⁸ Ahá nsuné ɔlapú todú iwílwíí itɔpú yilébwe ba.

4

Ɔyító Ató Dwe

¹ Ntɔ tétí ikó móa itré wá mli nsuné? Megyí ɔwólɪ laláhe ání ideklé igyi mli sv tɔpúba? ² Mliapú ɔnsípe mlidé ató klé, mliumédé mú nya. Ínɪ sv mlidé ahá mɔ. Mli ansí dεpe ahá atósó. Mú só mlidétré kó ní, táme mli ibɪ méeda mú kɪ. Tóá soá mliuményá gyí, mli tamakólí Bulu ɔha mli. ³ Ní mlókólí kúráá á, ɔtamahá mli, tsúfé agywun laláhe mli tɔpúkólí mu. Alíá mlɔpɔwá iwɪ ansigyí sv mlidé mu kvlí. ⁴ Mli adámli ɔma há Bulu. Mliuméyín ání ní mlidé ɔyító ató dwe á, mlidé Bulu lu? Ní fudeklé fεε fódwe ɔyító ató á, futɔbwé Bulu olupú. ⁵ Ntée mlidékú mli aa, kpaali Bulu asun wanlínhé amv ɪleblí ɔbéε, “Bulu tamatsúlá Ɔhé á múv ɔlɔpɔwá anitɔ ámusv?” ⁶ Ínɪ só ɔtɔpú awitɔle tsɔtsɔtsɔ kpá anɪ, fé alá Bulu asun wanlínhé amv ɪleblí ní. Ɔbéε, “Ɔtɔkúsó líí iwɪ atsupósó, táme ɔtɔpú awitɔle kpá iwiasɪ abápv.”

⁷ Mú sv ndε mli bláa mbéε, mli bá iwiasɪ ha Bulu. Mli kusu lu Ɔbunsámsú, ɔbésrí náti mli wá. ⁸ Mli kpɔkpε manta Bulu, Bulu é ɔbékɔkpε manta mli. Lakpan abwεpú, mli fwi ibɪ le lakpanbwεtɔ. Ahá ání mli agywun igyi anyɔ, mli ha mli klɔntɔ itɪn. ⁹ Mli sv, amlíha mli iwɪ iwa mli nwe, mli lakpan sv. Mli mósɪ ídámli isú, mli ansigyí imli péli. ¹⁰ Mli ba iwiasɪ Bulu ansító, ménɪ obótsu mli fúá.

Aba Iwɪ Asún Blí

¹¹ Apíó adwεpú, mliumátrá blí mli aba iwɪ asún. Mliumátrá tsii aba, kpóí aba. Ɔhagyí ɔha ání ɔlele mu ba ɪlá ntée gyi mu asún á, ilosuná ání ɔdeblí ɔbéε, Bulu mbla ámv uma alε. Ínɪ désuná ání alatsú mu iwɪ ání ɔdun mbla ámv. Ní ɔdun mbla ámv a, mómú ɔmedé Bulu mbla ámv bu. ¹² Bulu lówa mbla ámv. Mu pé ɔbétalí pú mú gyi anɪ asún. Mu pé ɔbétalí ho anɪ nkpa, ntée mó anɪ. Ní igyi alɪ mú á, fúgyí ma ání fégyi fú bá asún?

Ansí Pudínká Ɔkesv

¹³ Mli ya asv amlínu. Mli ahá á múv mli tεblí mli aa, “Nde ntée ɔke abóyɔ wúlu yilé kusu, yétsiá unv ofi ɔkule gyi íbíá nyá iwɪ” ámv. ¹⁴ Mbéε, mliyin ɔketɔ? Mliyin alíá mli nkɔtsiátó bóbwe? Mli gyí fé agyinde, itedáli dinká, táme itamawá ɔpá kuku, itɔfwí. ¹⁵ Mú sv tóá ílehián ání mléblí gyí, “Ní Bulu lótsulá há anɪ nkpa á, abóbwe ínɪ ntée ínɪ.” ¹⁶ Ní imegyí alɪ á, ilosuná ání mlidé iwɪ tsu, pú ibɪ sí kántó. Lakpan iwítsú ánífɪ odu gyí.

¹⁷ Mú sv ɔhá ání oyin itɔ wankláán, táme ɔtamabwé á, ɔde lakpan bwe.

5

Iwi Anyapó Asún

¹ Iwi anyapó, mlisu amlisura okitikíti, tsúfée ipian kpɔ̀nkpɔ̀nti ibá mlisu. ² Séi ánfí á, mli atonyahé fée lapló. Atéple bawí mli atati. ³ Mli sika ató é ilakpóí, wí nkanu. Mú nkanu ámu obégyi mli iwi adánsie, yíntá mli ɔ̀yulúv fée alíá ogyá teyíntá ató. Mlilakle ató tsɔ̀tsɔ̀tsɔ̀ yáí kpaali, bré ánfí ɔ̀yí ibá bɔ̀mɔ̀ ɔ̀nɔ̀ ánfí. ⁴ Mlikaun ání ahá ámúb mlilóbɔ̀ ipa, bɔ̀yɔ̀ agyúamá mli ndɔ̀tɔ̀, táme mlilékiná amó ikɔ̀ ka ámu isú lató Bulu, túmi fée Owíe amu. ⁵ Mlilatsiá ɔ̀sulúv anfisú, gyi nkpa mba ɔ̀dwe pówá nfɔ̀ fée nnantswie há mli ɔ̀mɔ̀ké. ⁶ Mlilahá ɔ̀há ání mu asún da ɔ̀kpa ipón, mó mu, ɔ̀mepriú iwi.

Iklunya Múa Mpáibɔ̀

⁷ Apíó aba, mlunya klun tsia gyo aní Wíe Yesu Kristo ibá. Mliki alíá ɔ̀dɔ̀tɔ̀pu tenyá klun tsíá gyo nyankpu gyankpapu múa tráhe, pú alíá otetsiá gyo bréá ɔ̀sulúv amu ibéha ato pɔ̀pwe bówie wóyí. ⁸⁻⁹ Mli é mlunya klun amlilu kínkín, tsúfée aní Wíe, ogyi asún ogyípú amu ibá lafun. Mú su mlumátsiá tóí mli abasu, méni ɔ̀méesha mli ipón.

¹⁰ Apíó, mli pu Bulu ɔ̀nɔ̀sú atáipú amúb beblí Bulu asún ámu bwe mli atosúanhe. Bowun asún tsɔ̀tsɔ̀tsɔ̀, táme benya klun. ¹¹ Mliki alíá anitobú amó. Itsú alíá botomi amó asun wunhetɔ̀ su. Mlikaun Hiob é iwi asúnsú. Alíá olotomi mu asun wunhetɔ̀. Íni su Bulu lóyulá mu mú ɔ̀ma. Lélé, Bulu bu awitɔ̀le. Otowun ahá nwe.

¹² Mí apíó, ndeklé mbée mlíbú wankláán ání mlumátánu ɔ̀súsú ntée ɔ̀sulúv, ntée ká tɔ̀tɔ̀tɔ̀. Mli “Iin!” ibwée “Iin!” mli “Ó-o!” é ibwée “Ó-o!” méni Bulu méeha mli pón.

¹³ Ní ɔ̀ku dé ipian wúun mlitɔ̀ á, okókoli Bulu. Ní ansí de ɔ̀ku gyí é á, ɔ̀wáa ulu kanfu Bulu. ¹⁴ Ní ɔ̀ku délɔ̀ mlitɔ̀ á, ɔ̀tí ɔ̀pasua ahande abuba bokokóli Bulu, abukpa mu ofobí aní Wíe idátɔ̀. ¹⁵ Ní bokókóli aní Wíe hógyito á, ɔ̀bétsa mu ulɔ̀, ɔ̀bókusú. Ní alabwé lakpan ku á, Bulu obési mú fée kíe mu. ¹⁶ Mú alí su mlile mli lakpan bli, amlíkokoli Bulu ha aba, méni ɔ̀bétsa mli ulɔ̀. ɔ̀há ání mu asún da ɔ̀kpa mpái tɔ̀wá ogyá. Itɔ̀yɔ̀ agyúamá wankláán. ¹⁷ Nyankpusa Elia é gyí fée mía funyɔ̀. Olokókoli Bulu kínkíínkín ání nyankpu mátswíe. Lélé imotswie nfinsa múa ifun. ¹⁸ ɔ̀lelakóli mu ání itswíe. Lélé nyankpu létií, ulaha ató lelawá alé ɔ̀sulúv.

¹⁹ Mí apíó, ní mlitɔ̀ ɔ̀ku ɔ̀dida hógyito á, ɔ̀ku ɔ̀sánkia mu ba. ²⁰ Mlibi ání ɔ̀há ámu lalé ɔ̀kláa tsú lowu ání tekí obówutɔ̀. Mú su Bulu obési mu lakpan tsɔ̀tsɔ̀tsɔ̀ kíe mu.

Bulu lókvsúba mu tsú afúlitò, wá mu numnyam. Mú sò mli ansídun Bulusu, mlidé tóá alahié òkpa kí ni.

²² Mlilagyi dinká ònàkwali amúú ibu Kristotò ámusu. Mú su mlilatun mli iwí há Bulu, mlidé aba dwe fée apíó. Megyí ansítò-òdwe mlidépuhá aba. Mliyo músú amlidwe aba wankláán tsu mli kluntò. ²³ Bulu lakwíí mli pópwe. Megyí nyankpusa ání oméetsiá nkpa wá òpású òlòtsun kwí mli. Mboún Bulu asún amúú ibu nkpa, ibu unu bré féeétó amusu òlòtsun kwí mli. ²⁴ Bòwanlín wá Bulu asún amutò beε, “Anyánkpúsa bugyi fée ifá. Amú numnyam é igyi fée ifá ntswítswi. Ifá towú, mú ntswítswi tóbú kpákpáa, ²⁵ táme aní Wíe asún ámu mú bu unu bré féeétó.” Asún ánfu gyí asun wankláán amúú mú òkan adapú beda súná mli ámu ni.

2

¹ Mú su mlile agywun laláhe kugyíku le mlitò. Mlumátrá mlé aba, ntée bwé apinabwebí. Mlumátrá pe ansí abasu, ntée tsii aba. ² Mlibwe mli iwí fée nyebí bóbwe, amliha Bulu asún amúú ìletun, tòtò mefráa mútò ámu idunka mli òwólú brégyíbré, fée alí amúú nyópu-ntsu tedínká nyebí òwólú amu. Méni íbéha mlédan, nyá nkpahòò tsú Bulu wá. ³ Mlilakápú aní Wíe amu kí, mlilawun ání òbu awítòle.

Akristofò Babwé Aha Pópwe Há Bulu

⁴ Mú su mlíkpuke ba aní Wíe Yesu Kristo wá. Mogyí nkpa Owíe ni. Kristo gyí fée ibwiá ahá bekiná mú ání uma labi, táme Bulu léle mú ání ibu labi mu ansítò. ⁵ Òhjetó asún neba beblí á. Mliba Bulu wá bré ánfu mlibu nkpa ánfu, òbwe mli fée abwiá òdepuyi obuá bótswe mu mútò. Òbwe mli mu igyi ahapú ání amú iwí létun, amlitsun Yesu Kristosu ha Bulu igyí amúú mu Òhje losusúu suná mli, itegyí mu ansí ámu. ⁶ Tsúfée bòwanlín wá Bulu asún amutò beε,

“Bulu òbéε, mliki, nalé ibwi ání ibu labi,
púbwé okonkísóbwi yáí Sion wúlutò.

Òhagyíòha ání òlòhò aní Wíe, ogyi okonkísóbwi ámusu gyi a,
péli méekítá mu ekekekeε.”

⁷ Ibwi ánfu híé ibu labi há mli ahá ání mlilòhò Kristo gyi. Táme há ahá ání bumóòhò Kristo gyi mú á, Bulu asún ámu ìleblí òbéε,

“Ibwi ánfu obu ayípu bekiná ní.

Táme múlébemlí ibwi ání ihíé bu labi òun mú fée ní.”

⁸ Asa é á,

“Ìni gyí ibwiá ahá bósutíin músú òida ní.”

Bósutíin músú, tsúfée bumegyí Bulu asún ámusu. Alí Bulu léhie yáí ání íbá ha amú ni.

⁹ Táme mli mú á, mli gyí òmá ání Bulu lalé. Owíe amu igyí ahapú. Òmá wankíhé ání Bulu lapú mli bwé mu onutò ahá ni. Múlálé mli tsú oklúntò pú mli ba mu òkandíe wánkíhé amu así òbéε, mlibéda ofúla amúú alabwé ámu iwí òkan. ¹⁰ Teki bré ámu a, megyí Bulu ahá mli gyí. Táme séi mú á, mlilabwé Bulu ahá. Bré ámu a, teki Bulu nwewúun uma mli su. Táme séi mú á, mu nwewúun laba mli su.

Bulu Nkpábi

¹¹ Apíó adwepú, nhíé nde mli òlá da. Afóò mli gyí, mli méetsiá òsolúu anfisú wá òpá. Mú su mlile iwí tsu nyankpusa òwólú laláhe amúú itòkò mli òkláa isá ámutò. ¹² Ìniá mli òmátòfò tsíe su á, mlitsia tsiátò wankláán, méni ní budebli beε mli tsiátò uma ale a, bówun mli yilébwe, fówun békanfú Bulu eke amúú òbéba beki amú gyumagyihe amu.

¹³ Aní Wíe Yesu su mlibu aban mva òhagyíòha ání bapú túmi wá mu ibitò. Mlibu òmá òkparú ání òde òmá ámu féeésú gyí. ¹⁴ Mlibu òmású akípu amúú òmá òkparú lalé òbéε, bubítu lakpan abwepú isu, abukanfu yilé abwepú ámu. ¹⁵ Mlibwe yilé puaka asun laláhe amúú aha mimláhe butebli mábí su tsú mli iwí ámu itin. Tsúfée òkpa ánfisú Bulu déklé òbéε, mlibwée mú ní. ¹⁶ Mlitsia nkpa fée ahá ání butsie iwí su, táme mli mápu mli iwí su tsíá ámu tin ansíbi bwé laláhe. Mboún mlitsia nkpa fée Bulu asúmpú. ¹⁷ Mlibu òhagyíòha, amlidwe mli aba ahógyipu. Mli nyá Bulu ifú, amlibu mli òmá òkparú.

Asúmpó Iwiasibá

¹⁸ Nkpábi, mlinya mli awíe ifú, amlipv obú ha amú. Megyí amúá bolwií, bubv awitɔle há mli nkule. Mlibu amúá bubv owuntɔlin mlisu é. ¹⁹ Ní ileba mótó ání behá mlowun iwɔsun kuku kpaali, táme Bulu sù mlotomi hɔ mú faan a, Bulu ansí bégyi mli iwi. ²⁰ Labi mɔmv ibv ní fatomi, badá fú fú lakpan sv? Kuku ima mótó. Táme ní fɔbwé yilé asa fotomi beda fú á, Bulu ansí tegyi fú iwi. ²¹ Asvun wunhe ánfí aná sv Bulu létí mli ní. Tsúfě mli sv Kristo onutó é lótomi tsun asvun wunhetɔ púbwé mfántóhún há mli, méní mli é mlótsun mósó. ²² Bɔwanlín wá Bulu asvun wanlínhé amvto beɛ, “Ɖmɔbwe lakpan kuku. Ɖmemlé ɔhaa é.” ²³ Besia mv, mv mú omesia ɔhaa. Bréá ɔde ipian wúun a, ɔmeká ɔhaasu, táme ɔlɔpv mv ansí dínká Bulu, asún ogyípú ɔnɔkwalpv amvsu. ²⁴ Yesu Kristo onutó lóhɔ aní lakpan fěé sùrá, beda mv mántá oyikpalíhe amvsu, méní abégyi iwi tsú aní lakpantɔ, tsíá nkpa há yilébwé. Tsúfě bɔwanlín wá Bulu asún ámvto beɛ, “Mv iwi nlo ámvto mlilénya mli ulɔtsá.” ²⁵ Tsúfě mligyí fě akúfa fwihé, fě alí ámvú bɔwanlín wá Bulu asúntó ámv. Táme séí mú á, mlulayínkí bá mlibuo Yesu, mli ɔklásv ɔkípv pú mv ɔkparú ámv.

3

Akúlu Múá Aká

¹ Atsi, mlibu mli akúlu alí kén, méní ní amótó aku bumɔhɔ Bulu asúnsú gyi kóráá, bowun mli tsiátó a, ibétse amú, megyí mli obétepi trá bláa amú asvansu. ² Tsúfě bóvwun mli tsiátó wankláán pú aliá mlitehíé bú ató. ³ Mli alé imátsu mli imi bwe, atati yilé didá ntée sika atóá ibv ibiá watɔ. ⁴ Mboún mliha mli alé itsu mli klvntɔ. Aléá itamayíntá gyi múá ibv alé, ilolwií. Mútehié gyi Bulu ansí ní. ⁵ Tsúfě alí kén bímbí ámv atsiá bɔpv amú iwi há Bulu, pú ansí dínká mvsv bobu amú akúlu, sv bɔwa akíle ní. ⁶ Alí kén Sara lóbu mv kulu, oletsíá tí mv ɔbéɛ, “Mí wíe” ní. Mv abí mligyí, ní mlɔbwé yilé, mli ménya tɔtɔ ifú.

⁷ Alí kén mli ayin é, ní mliha mli aká mlibv unv á, mlibi ání buma awútó ɔwvnlín fě mli. Mliwun amú nwe, amlipv obú ha amú. Tsúfě mliha amúnyɔ obénnya Bulu atokiehé ámvú igyi nkpa ámv. Mlikita mli aká tsun ɔkpa ánfísv, méní ní mlidé mpái bɔ á, tɔtɔ méetin mli ɔkpa.

Ipianwúun Yilébwé Sv

⁸ Itráhe-tráhe a, mli fěé mliha mli agywun ibwe kule. Mlisu ha aba, amlidwe mli aba Akristofɔ. Mliwun aba nwe, amliba iwiasí ha aba. ⁹ Mli mápv lalahe ká lalahe ikɔ. Ntée ní ahá besíá mli á, mli másia amú ká ikɔ. Mboún mliyula amú, tsúfě Bulu létí mli ání mlibóyulá ahá, méní obóyulá mli. ¹⁰ Bɔwanlín wá Bulu asún ámvto beɛ,

“Ní ɔku déklé ɔbéɛ, mv tsiátó iwá alé,
otsia ansigyító a,

múmó osí ahá iwi asvun laláhe blí,
osi afunu wa.

¹¹ Osí lalahe bwe, ɔbwée yilé.
Odúnka iwilwii, ogyáa mú ɔkpa.

¹² Tsúfě Bulu ansí bv yilé abwepúsú.
Ɖteyaa asv nú amú atɔ kulíhé.

Táme ɔtɔkúsú lí lalahe abwepúsú.”

¹³ Ma ɔbɔpv lalahe gyi mli, ní mli ansí upé yilébwesv? ¹⁴ Táme ní ileba ání mlidé ipianwúun yilébwé sv kóráá á, nwun lává mli olú. Opúni mátsii mli, mli mánya ɔhaa é ifú. ¹⁵ Mboún mlibi tsu mli klvntɔ ání Kristo gyí mli Wíe, mv iwi letun. Mli da iwísv, méní brégyíbré ní ɔku léfité hógyi ámvú ibv mlitɔ ámv iwi asún á, mlébi lé mú ɔnó wankláán. Táme mlinya klv, amliba iwiasí le mú ɔnó. ¹⁶ Mli klv máha mli pón tɔtɔ iwi, méní ní bude asvun laláhe blí tsú mli tsiátó wankláán ámvú mlilópv mlibuo Kristo amv iwi á, péli békítá amú. ¹⁷ Ní igyi Bulu apé ání fwúun ipian kóráá á, ibv aléá fówun ipian yilébwé sv, dvn ání fówun ipian lalahebwe sv. ¹⁸ Tsúfě Kristo é lówu ahá lakpan sv ɔtsáwule pé. Mv asún da ɔkpa, táme olowu há lakpan abwepú fěé, méní ɔbékpa mli ba Bulu wá. Bɔmɔ mv nyankpusa-oyí, táme Bulu lókusú mv Ɖhétó. ¹⁹ Ɖlɔtsun Ɖhétó ámvto yéda asún ámv

okan há afúli amúbú buda obu ámv. ²⁰ Afúli amv gyí, ahá amúbú bumobu Bulu asón, Bulu lénya klvn há amú bré amúbú aní náin Noa dé dáka kponkpəonkpənti sré ámv. Ahá ikwe pé lótsun ntsubulá ámvta nyá nkpa. ²¹ Ntsu ánfí lélú há asúbə. Alí amúbú ahá ámv bətsun ntsubulá ámvsv nyá nkpa ámv a, alí kén asúbə ánfí dé mli nkpa hóə ni. Megyí mli iwí ifin asúbə təfwí. Mboún igyi ipabwíí há Bulu ání mli klvn idí mli asi, umátrá ha mli pón. Asúbə ánfí lahə mli nkpa tsun Yesu Kristo kusú tsú afúlitə ámvsv. ²² Alayó əsúsú yétsiá Bulu gyəpısv séi. Bulu-abəpıv, əjətó awíe pú túmi kugyíku bəbv mu asi.

4

Nkpatsiá Há Bulu

¹ Kristo lówun iwəsin. Mú sv mluda iwısv mli é, amlıpv mu əkpa ámv alí kén. Tsúfé əhá ání owun iwəsin lalé mu iwí lé lakpantə. ² İni sv əmátrá ha əwólí laláhe igyi msv. Mboún əhá Bulu apébwe itsia mu klvntə mu nkpa ání ılasí əyí ánfıtə féé. ³ Asa mlilébemlí Akristofə á, mliléyintá bré tsətsətsə tsíá bwé tóá ahá ání bumeyín Bulu butekle bwe. Mú aná gyí; atsı mba ayin asónwa, ntábv, pléikpada mba ntakpan onúkpa yə pú ikpıtswée ání igyi mli akisítə. ⁴ Itobwíe əmátəfə ámv ənó ání séi mlıtráa mlımédəsri buo amú yóbwe lalahə. Mú sú butesiá mli ní. ⁵ Táme béle amú bwehé féé ənó Bulu ansítə. Mu əbá begyi akıanpıpv pú awupú féé asón ní. ⁶ Mú sú beyéda Bulu asón wankláán ámv okan há awupú ní. Amú lowu ámv igyi ısvá Bulu labítı amú əyılóv, fé alıá ətebítı əhagyíəha ısv. Beyéda Bulu asón ámv okan há amú, méni amú əkláa obénya nkpa fé alıá Bulu bv nkpa.

Bulu Atokiehé Kıtá Wankláán

⁷ Tógyítə ənómə lafun ta. Mú sv mlıkıta iwı, amlıha mli agywuntə ıdı, méni mlétalı bó mpái. ⁸ Múá ıdvn mú féé gyí, mlıdwe aba tsu mli klvntə. Tsúfé ədwe ánfı odu əbéha mlétalı sí ahá lakpan kíe amú ní. ⁹ Mlıpv ansıgyí hə mli aba Akristofə afəó, mlımáblı mlıaa ılakpən mli. ¹⁰ Bulu lakíe əhagyíəha atə ətsan-ətsan. Mú sv əhagyíəha əkıtá mu kletə wankláán, amlıpvkpa aba. ¹¹ Nı əkv klé gyí Bulu asónblı á, əblı asón ání ıtsú Bulu wá. Nı əkv klé gyí ahá sım á, əpúv əwvnlın amúbú Bulu lahá mu amv féé sım mu aba. İni əbéha ahá bėkanfú Bulu tsun Yesu Kristosv tógyítótə. Numnyam mba túmi igyi Bulu klé bré féétə. Amen.

Akristofə İpianwúun

¹² Mı apıó adwepú, mlımáha asvn wunhe kponkpəonkpənti ánfı budəpısv mli kı anfi ıbwıe mli ənó. Mlımáki mú ání asvn pəpwe dé mli tv. ¹³ Mlıha ansı mboún igyi mli ání mlıdé Kristo asvn wunhe amv kv wúun, méni ansı bətrá hıe gyí mli eke amúbú mu numnyam bėlın əwan ámv. ¹⁴ Nı ahá bude mli sia Kristo búo sv á, ıdesuná ání nwun lawá olú. Bulu Numnyam Əhe Wankíhe amv bv mlıtə. ¹⁵ Mlıtə əkvkv əmáwun asón ahámə, ntée owı, ntée lakpanbwe, ntée okéngyéwa sv. ¹⁶ Táme ní mlıgyí Akristofə sv mlıdé asón wúun a, umáwa mli péli. Mboún mlıkanfı Bulu ání Kristo ıdá đın mlısv.

¹⁷ Tsúfé bré lafun ání Bulu obégyi əhagyíəha asón. Obégyankpá gyi mu onutó ahá asón. Nı Bulu obéfi mú asi tsú anısv á, múmú nkáli ahá amúbú buməhə mu asvn wankláán ámvsv gyi amv klé bóbwe? ıbéhıe wá ifú. ¹⁸ Bəwanlın wá Bulu asúntə bəe,

“Nı ıbówa ənlın asa Bulu əbóhə yilé abwepú nkpa á,

múmú nkáli ıbégyi ha lakpan abwepú pú ahá ání butamabú Bulu é? Iméetepı wá alé há amú.”

¹⁹ Mú sv ahá amúbú igyi Bulu apé ání bvwúun asón ámv bvpúv amú iwı féé wa amú Əlepú ámv ıbitə, abokıta yilébwetə kınkíınkín. Otegyi mu asónsv brégyıbré.

5

Bulu Akúfasv Kı

¹ Séi á, ndeklé mbée, nótoı kplá mlıá mlıgyí ahande Kristo əpasuatə. Əpasua əhande mı é ngyi. Ntráa ngyi ıpian amúbú Yesu lówun amv iwı adánsıe ogyıpú. Mı é nényá mu numnyam amúbú ıbélın əwan ámv kv. ² Nde mli kokóli mbée, mlıki ahá amúbú Bulu lapówá

mli ibitɔ amusu wankláán fé akúfa ɔkparú. Imábwe mli fé bude mli hie, mboún mlibwe mó tsu mli kluntɔ alhá Bulu déklé. Megyí sika ɔnsípe su, mboún ɔdweá mlibu ha osum ámu su. ³ Mlimábwe ahá ámúú Bulu lapówá mli ibitɔ ámu kpóunkpóun. Mboún mlitsia tsiátɔ wankláán ání ibóbwe nfántúhún há amú, ⁴ ménɪ ekeá Kristo, ogyi akúfa akparú Owíe amu ɔbá á, ɔbéha mli isugyí-ɪpa ání ibu numnyam, iméekpa ekekeeke.

⁵ Nyasubi móa mbitebí, mli é mliɪv obú há mli ahande. Mli féé mliɪv iwiasibá kpa aba. Tsúfé bɔwanlín wá Bulu asún ámɪtɔ beɛ, “Bulu tɔkúsú líí iwɪ atsupúsú, táme ɔtɔwá awítɔle há ahá ání beba iwiasɪ.” ⁶ Mó su mliba iwiasɪ, amliɪv mli iwɪ wa Bulu túmi kpɔnkpɔɔnkpɔntɪ ámu asɪ, fówun obótsu mli fúá mu bré wankláántɔ. ⁷ Mliɪv mli asun wunhe féé wa Bulu ibitɔ, tsúfé ɔtɔgywín mli iwɪ.

⁸ Mlikita iwɪ, amliɪdinka ansí iwisu, tsúfé mli olupú, ogyi ɔbunsám ná odekpóun, odeki fé gyatá, ɔde ɔku dunká ɔkita wɪ. ⁹ Ínɪ su mlikita mli hógyitɔ kínkíínkín, amlitin mu ɔkpa. Mlibi ání mli aba Akristofɔ ání bubu ɔyítɔ féé bude ipian ání odu wúun. ¹⁰ Táme Bulu híé ɔbu awítɔle há mli tógyítótɔ. Mólátí mli ba mu numnyamtɔ tsun mlia Kristonyɔ ikolebwetɔ. Mu numnyam amu bu unv bré féétɔ. Ní mlowun ipian kpalóbí á, imóɔwa ɔpá mu onutɔ obótsu mli kúsú, há mléyinkí líí. ɔbówa mli ɔwunlín, há mléle nlín Kristotɔ. ¹¹ Mubó iwíegyí bré féétɔ. Amen!

iklá

¹² Silwano létsa mí nɔwanlín ɔwulú kútúklú ání sísí mli. Nyin ání opíó Okristoyin ogyi, ɔbu ɔnɔkwali. Ndekléá nówa mli ɔwunlín, mí angyi adánsɛ suna mli ání asún ání nabláa mli ɔwulú ánífitɔ féé idesuná ání ínɪ gyí Bulu awítɔle onutónutɔ ámu nɪ. Mlikita mótɔ kínkíínkín.

¹³ Mli apíó ahógyiɪv amúú bubu Babilon ɔpasuato behá mli itsiá. Mí bí Marko é ɔhá mli itsiá. ¹⁴ Mliɪv aba-ɔdwe ámúú ibu Akristofɔtɔ ámu ha aba itsiá brégyíbré. Nde Bulu kulí mbéɛ, ɔháa mli ahá ámúú mli gyí Akristofɔ ámu féé iwilwii.

Petro

Ἰωάννης Νυκασί

Itsiáha

¹ Mí Yesu Kristo osúmbi pú mu sumbí ὁγορῶ Simon Petro dé ἰωάννης ἀντί wanlín. Nde mó wanlín sísi mli fḗḗá mlilanyá hógýiá ibu labi fé aní klé, Bulu mva aní Ἰερό Yesu Kristo yilébwe lahá anulanyá ámu.

² Bulu ὁḗie gyi mli buale, ὁha mli iwilwii, tsúfé mlilabí mva aní Wíe Yesu Kristo tsía.

Bulu Ahá Tí Pó Tóá Odedunká

³ Ἰνιά anilabí Yesu wankláán sv á, Bulu lahá aní tógýitá abóputsiá nkpa aní itegyí mu ansí. Ἰleti aní mu onutó túmito ὁḗie, abénya mu numnyam pú mu yilébwe. ⁴ Mu túmi kṛonkṛonkṛonti ámu kén ὁḗpukíe aní ato yiléá ibu bíá. Mú ὁḗie yáí aní ὁḗpohá aní ní. Ἰḗie aní ὁḗie aní tsú ὁḗitó ὁḗli laláhe ámúb iteyintá nyankṛusa amotó, atsúon músó tsía mu atsiábi. ⁵ Ἰνιά Bulu labwé ἰni há mli sv á, mlitsun mli hógýisu amlibwe yilé ὁkpagýḗkpasv. Mlitsun mli yilébwe ámuvu amlibi asón. ⁶ Mlitsun mli asónbi ámuvu amligyí iwísv. Mlitsun mli iwísvgyí ámuvu amlíwa nsi. Mlitsun mli nsiwa ámuvu amlisum Bulu. ⁷ Mlitsun mli Bulusúm ámuvu amlíwa awitole. Mlitsun mli awitolewa ámuvu amlidwe mli aba Akristofó. ⁸ Ní ἰni aná dedán mlitá á, ibósuná aní mlilabí aní Wíe Yesu Kristo. Mu bi ámu désuná aní mlilawá labi, swíe abí ní. ⁹ Táme ní tsiátó anfi aná ima akutó á, butamawun yó tsútsú. Amú ansíbi labwíe. Batan aní Bulu lófwí amó lakpan dada amv lé amó iwí.

¹⁰ Mó sv mí apíó adwepó, mlisen ansító. Bulu létí ahá, ὁḗie akv há mu iwí. Mliha mli bwehé isuna aní lélé mlibu amótó. Ní mlidé ἰni bwe á, mlíméedida ekekeke. ¹¹ Ibá alí á, Bulu obéfinkí ὁkpa gbagyaa há mlówie aní Wíe pú aní Ἰερό Yesu Kristo iwígyí ámúb itamamó ὁḗ ámvtó.

¹² Mméesi mli asón anfi kaín. Ibu mótóá mliyin mó dodo. Mliu mli ὁḗkwali ámuvu kínkíínkín. ¹³ Ee, nawun aní ἰnιά nenya mbv nkpa anfi mó á, ibu alé aní nétsiá kaín mli asón anfi brégyíbré. ¹⁴ Tsúfé aní Wíe Yesu Kristo lahá mí nabí aní mí nke itráa mōtsó ὁsulóv anfisv. ¹⁵ Mó sv nótsun ὁkpagýḗkpasv há mlétsiá kaín músó mí ὁma.

Kristo Numnyam

¹⁶ Megýí nyánsa anilópsré ὁte ḗowa súná mli tsú aní Wíe Yesu Kristo túmi pú mu yinkí ba amv iwí. Mboún anilḗie pú aní ansíbi wun mu numnyam. ¹⁷ Tsúfé aní ansító aní Sí Bulu lópv obú móa numnyam kṛonkṛonkṛonti há Yesu, bréá Bulu Onumnyampv amv ὁme ledali tsu ὁsús ὁḗie, “ḗni gyí mí Bí ὁdwepúá olegýi mli ansí ní.” ¹⁸ Aní onutó lónu ὁme amv tsú ὁsús, bréá ania munyo anilí ibu wankíhé ámuvu.

¹⁹ Ἰni sv anulahíe wun aní asón ámúb Bulu ὁḗsús atóipó amv beblí tswí amv ihíe ibu mótó. Ibḗie wá alé há mli, ní mleyaa asv nú mó, gyi músó. Tsúfé amó asón ámu igýi fé ὁkandíeá idewankí oklúnto yófvn bréá ὁḗi ὁḗeke, bake ὁtsrakpabi amv ὁḗwankí mli klúnto. ²⁰ Iwánki mli aní megýí Bulu ὁḗsús atóipó amv onutó apé ḗpovánlín Bulu asón ámu. ²¹ Tsúfé megýí amó onutó lópv amó agywun blí Bulu ὁḗ asón tswí. Mboún ḗhe Wankíhé lébá amósú beblí asón aní Bulu déklé.

2

Afunu Ató Asunápó

¹ Bímí ámu a, Bulu ὁḗsús atóipó afunupv betsiá Bulu ahátó. Alí kén bétsiá mlitó ní. Bóbwe híeé pú amó onutó atosunáheá itómó ḗowa mlitó. Bókusú líí amó Wíe amúb ὁḗḗ amó ámuvu kóráá, pḗhí amó iwí. ² Ahá tsotsotsó bóbwo amó tsiátó laláhe pú pélula anfi. Amú sv ahá bókṛáí ὁḗkwali ὁkpa ámu. ³ Amó ὁnsípe sv békṛepṛee asón blí púswí mli kóba. Asón ogyípv Bulu léda iwísv ὁḗi ὁḗá aní ὁḗḗbití amó isv, hí amó.

⁴ Tsúfě Bulu mėsikíé mv abəpu amú bəbwe lakpan ámv kúráá. Ɔlɔwa amú ikan, tswi amú wá isubítí ogyá amú itamadun amu oklúklúklúkpa oklúntə. * Bétsiá unv yófun amú asún ogyíké. ⁵ Mliyin ání Bulu mékiná atitifo amú bumobu mv amu isubítí. Mboún ɔleha ntsu léme amú fěé. Noa mva ahá abasiénó pé lésián. Noa léda ɔkan bláa ahá ali bré ámvto ɔbéé, butsiá tsiátóá ilegýi Bulu ansí. ⁶ Ida mli ansító ání Bulu léha ogyá ləhə Sodom mva Gomora awúlu mli nsúó. Amú lakpan sv Bulu lébití amú isv, isuna tóá ibéba ahá ání butəkúsú líi mususu ekekú. ⁷ Táme Bulu léle yilé ɔwepú Lot mú ali bré ámvto. Ahá ámv tsiátó laláhe pú amú mblasumágyi letsia han mv. ⁸ Oletsia nú, oletsia wun amú bwehé laláhe ekekegyíeke, iletsia tó mv klvn. ⁹ Íni fěé ilosuná ání aní Wíe yin alíá ɔbéle yilé abwepú tsú isókito, pú alíá ɔbébití laláhe abwepú isv yófun ekeá obégyi amú asún. ¹⁰ Múá idvn a, ahá ánfí odu butamagyi iwísv, iwítsú bv amúótó, butamasúsu tətə iwí dvn hakpan ání amú ɔwólí laláhe tekle. Bulu ɔbéhe bití amú isv.

Ní bude anumnyampvá bubv ɔsúsú sia á, itamawá amú ifú. ¹¹ Bulu-abəpuá buhíé bubv túmi, bubv ɔwonlín kúráá butamasia anumnyampv anfi Bulu ansító. ¹² Afunu ató asunápú anfi bugyi fé pututə-mbwíá buma agywun. Butəkúwí amú keke, ahá butekítá amú, mó amú. Buteblí asvn laláhe tsú tóá bumonu mú así iwí. Amú lalahəbwe béhi amú fé pututə-mbwi. ¹³ Ali amú bahá ahá bude asún wun amv sv Bulu ɔbópu asvn wunhe ká amú akə. Butegyi ɔdwe nketə, tsúfě ansigyíla butəbwé. Butəbwé pélila, kpóí iwí, butowíe anito aní nkegyítə. Bude iwí mlé. ¹⁴ Tətə uma amú ansigyí dvn mbvatə. Butamasí laláhe bwe. Butemlé ahá ání amú hógyi melíi tsukule, há butəbwé lakpan. Bahíé bí ɔnsipe wa. Amú bwehé laláhe anfi sv, bugyówi ní! ¹⁵ Basí ɔkpa wankláán ámv tswi, yó bubuo Beor mv bi Bulu ɔnósú ɔtəípú Bileam bwehé laláhe. Ɔlɔdwe sika ání obénya tsú lalahəbwetə. ¹⁶ Mú sv Bulu léha mv afrímú lótoi wa mv, ileha olesi mv gbedéla amv bwe.

¹⁷ Afunu ató asunápú anfi buma labi kuvv. Bugyi fé ntsuá ilakpí ntée nyankpuá ilablá tuun, afú latsvan mú náti. Íni sv amú otsiákpá ání Bulu lalá yái amú gyí oklún tuuntə. ¹⁸ Butotsú iwí, ká ɔnótó, pú amú ɔwólí laláhe tun ɔnó, mlé ahá butelábwe lakpan ání besi bwe iməkúwá ɔpá. ¹⁹ Butehíé ahá beé, ní begyi amú atosunáhésu á, bégyi iwí. Táme amú onutó bugyi nkpábi há tsiátó laláhe. Tsúfě nyankpusa gyí ɔkpábi há tóá ide musu gyí. ²⁰ Ahá ání babí aní Wíe pú aní Ɔlepú Yesu Kristo, sí ɔyító ɔwólí laláheá iteyíntá nyankpusa bwe, beyinkí yébitíwíé mútó, igyi amúsú á, amú tsiátó teláyíntá dvn alíá igyi yái. ²¹ Ní bumetepí wun ɔkpa wankláán ámv kúráá á, tekí ibv alé há amú dvn ání bówun mú yínkí ɔma, sí mbla wankíhé amú ɔpvhá amú ámusu gyí. ²² Amú bwehé ánfí lahá yébi anfi laba mútó. “Kíai tékplái, lápú mv ɔdandu tsú” pú “Febie ɔprákuo ntsu alíagyíalíá á, ɔteláyébie ɔdiba.”

3

Aní Wíe Ɔbáke

¹ Mí apíó adwepú, íni gyí ɔwólú nyɔɔsiá ndəwanlín sísi mli ní. Ndepu nwólú anyə ánfí káin mli, méni mlógywíin mú iwí wankláán. ² Ndekléá mlíkáin asún amú Bulu ɔnósú atəípú wankíhé amv beblí yái ámusu. Mlíkaun aní Wíe, ogyi aní Ɔlepú Yesu Kristo mbla amú ɔlɔtsvn mv sumbí ayəpúsú wá há mli ámusu. ³⁻⁴ Gyankpapv a, ndekléá nékaín mli ání nke tráhe amvto á, ahinlá abwepú akv bóbuo amú onutó ɔwólí laláhe. Bóməsí mli, fíté mli beé, “Yéé Yesu léblí yái ɔbéé, mélayínkí bá a? Mú nkí mv mé? Tsú aní anáin lowu brésú ɔpá á, tətətə mókútse. Ali amú ilenya igyi ámv ni.” ⁵ Bakí ansí tan ání ɔnó Bulu lópúblí asún bímbí ámv, ɔsú mva así lelín, ɔsulób ledali tsu ntsutso. Ntsu é ɔlɔpubwé mú. ⁶ Ntsu kén ɔleha iləbulá yíntá bímbí ɔyí ámv. ⁷ Ɔnó ámv kén ɔletrá públí ání ɔsú mva así ánfí mú ibétsiá yófun ekeá obégyi ahá amú butamanyá mv ifú ámv asún, pú ogyá hí tógyító.

⁸ Táme apíó adwepú, mlumátan íni músú. Ekewóle igyi fé nfí-ɔpím, nfí-ɔpím é igyi fé ekewóle aní Wíe ansító. ⁹ Ahá bukí beé, Bulu tesi tsiá tóá alahíéá ɔbóbwesv. Megyí ali

* 2:4 Tataro butetí unv Griiki ɔblíto.

ígyi, mboún klun otenyá há mli; méni ðhagyíðha ðbédamlí klvntə sí lakpan bwe, tsúfé omedékléá ðhaa ðbófwi.

¹⁰Táme aní Wíe ðbáke amv ibófwie ahátə, fé aliá owikplu tofwíé ðhatə. Eke ámu a, ðsúsú bósura okitikíti kúklóklúb ña. Ogyá béñlaín ntobíá ðləpəbwe ðsú mba así féé. ðsulúb mba músú ató é féé bóhə plíplíplíplí. ¹¹Íniá lélé Bulu obéyintá ðyító ató féé ali á, tsiátó məmv ilehián ání mlóptsíá, ibégyi Bulu ansí? Ilehián ání mli iwí bétun, mlósúm Bulu. ¹²Mlitsia tsiátó anfi puki ðkpa ha Kristo ðbáke amv, amlíha mú ikəsi ba. Bulu ðbópu ogyá hí tógyító ðsúsú eke ámu. Mú okunkúu é ibéñlaín unv ató féé. ¹³Táme Bulu léhie ání ðbóbwe ðsú mba así pəpwe há aní. ðtíneá ahá ání amó asún da ðkpa bétsiá. Mú anígyó ní.

¹⁴Mú sv apíó adwepú, íniá mli gyó íni sv á, mli yiri iwí amlitsia tsiátóá mú iwí letun, ðlala méetsiá mli iwí Bulu ansító, méni iwílwii bétsiá mlia munyə nsiné. ¹⁵Mlumátan ání ahá nkpa hóó só aní Wíe dé uklun nya, fé aliá aní pío ðdwepú Paulo lópu nyansa ání Bulu léha mv wánlín asún anfi kén sísí mli. ¹⁶Asún anfi aná iwí ðlətəí tsú mv nwulú féétó ni. Táme mv asún ámu iku asinu bv ðnlun. Mú sv ahá ání butamakási tətə pú ahá ání amó hogyi melí tsukule butedámlí Paulo asún ámu, fé ali amó butedámlí Bulu asun wanlínhé bun amv. Mú ðbéha Bulu ðbéhi amó ní.

¹⁷Táme apíó adwepú, íniá mliyin mú ali sv á, nde mli ðlá da yái. Mludinka ansí iwísv, méni ahá anfi butamagyi mblasv anfi bumóəpu amó atosunáhé laláhe amv bemlé mli, amlidida. ¹⁸Mboún mliyə músú, méni aní Wíe pú aní ðlepú Yesu Kristo awitəle pú mv bi bómoní mlitə. Numnyam ibwée mv kle tsú séi púya bré féétó! Amen.

Yohane Ɔwólú Gyankpapu

Nkpa Asón

¹ Anidé Ɔwólú ánfí wanlín sísí mli tsú Asón ámbú itehá nkpa, ɪbu unv asa ɔyí lelun amv ɪwi. Aní onutó anilónu mv asón, pú ansíbi wun mv, kɪ mv, pú ɪbi da mv. ² Bulu léle Nkpa Ɖhapú ánfí ɔwan súná aní, anilówun mv. Anidé adánsɪe gyí, bláa mli aniaa, mutéhá nkpa ání itamatá ní. Mva Ɖsí ámv nyɔ bu unv yáí, asa alalé mv ɔwan súná aní. ³ Asón ání anilónu pú tóá anilówun anidé mli bláa, méni ania mlunyɔ abóbwe kule. Tsúfé ania Ɖsí ámv pú mv Bi Yesu Kristonyɔ gyí kule. ⁴ Anidé mú wanlín sísí mli, méni ania mlunyɔ ansigyí bófun.

Bulu Lówankí

⁵ Asón ání anilónu tsú mv Bi ámv wá, anidé mli bláa gyí, Bulu lówankí. Oklún kɔkɔkɔ má mutɔ. ⁶ Mú sv ní anidéblí aniaa, ania mɔnyɔ anidé mbagyí, táme antráa anuná oklúntɔ á, anidé afunu wá. Anumédébwé dínká ɔnɔkwali asón ámusv. ⁷ Táme ní anuná wankɪ amutɔ, fé ali ámbú mv onutó ɔna ámv a, ikulebwé bu ania aní aba nsiné. Mú sv mv Bi Yesu Kristo obugya amv tetun aní ɪwi tsú aní lakpanɔ.

⁸ Ní ablí aniaa, lakpan ma aní ɪwi á, anidé ɪwi mlé. Animá ɔnɔkwali. ⁹ Táme ní alé aní lakpan bláa Bulu á, obésikíe aní, tun aní ɪwi tsú lalahé féétó, tsúfé yilé ɔbwepú pú ɔnɔkwali pɔv ogyi. ¹⁰ Ní ablí aniaa, anumégyí lakpan abwepú á, anilawá mv afunutɔ. Idesuná ání anumóho mv asón ámv.

2

Aní Bvare Ogyípú

¹ Mí abí adwepú, nde asón ánfí wanlín sísí mli, méni mlumétrá bwe lakpan. Táme ní mlitɔ ɔkv ɔbwé lakpan á, anɪbu ɔhá ání otokókóli aní Sí ámv há aní. Mvgyí yilé ɔbwepú Yesu Kristo. ² Tsúfé mulówu, pú mv obugya lé aní nwunsv mbusuo. Megyí aní nkule pé lakpan, táme ɔyító ahá féé klé.

³ Ní anidé Bulu mblasv gyí a, mú ɔbéha abébi ání anilabí mv ni. ⁴ Ní ɔkv ɔblí ɔbéé, “Nyin Bulu,” táme ɔtamagyi mv mblasv á, ofunupv ogyi. Ɖna ɔnɔkwali. ⁵⁻⁶ Táme ní ɔkv tegyi Bulu mblasv á, idesuná ání mv Buludwe lɔfun. Tóá ɪbéha abébi ání kulebwé bu ania Bulu nsiné gyí, anɪsɪe nkpa fé Yesu Kristo.

Mbla Pɔpwe Amv

⁷ Apíó adwepú, megyí mbla pɔpwe kɔkv ndewanlín sísí mli. Mbla dada ámbú mliyin tsú bré ámbú mlilótɔ hógyi amv ni. Mbla dada anfi igyi asón ání mlilanú dodo. ⁸ Táme mbla pɔpwe igyi. Tsúfé Kristo tsiátó pú mli klé lalé mú súná ání mbla pɔpwe igyi. Oklún amv idetsún. Wankɪ amv onutó idewankí dodo.

⁹ Mú sv ɔhá ání ɔbéé, ɔna wankɪ amutɔ, táme ɔde mv ba Okristoyin lu á, idesuná ání ɔtráa ɔbu oklúntɔ. ¹⁰ Ɖhá ání ɔtɔdwé mv ba Okristoyin ná wankɪ amutɔ. Mú sv tɔtɔtɔ mééha mv ɔbwe lakpan. ¹¹ Táme ɔhá ání otolú mv ba Okristoyin mú tsie oklúntɔ. Ɖna oklúntɔ, sv omeyín ɔtínéá ɔyó, tsúfé oklún amv ɪlatin mv ansí.

¹² Mí abí adwepú, nde Ɔwólú ánfí wanlín sísí mli, tsúfé Yesu Kristo sv Bulu lasí mli lakpan kíe mli. ¹³ Mí así, nde Ɔwólú ánfí wanlín sísí mli, tsúfé mlilabí ɔhá ámbú ɔbu unv tsú ɔyí nfiasí ámv. Nyasubi, nde Ɔwólú ánfí wanlín sísí mli, tsúfé mlilagyi Ɖbunsámsú.

¹⁴ Mí abí adwepú, nde Ɔwólú ánfí wanlín sísí mli, tsúfé mlilabí Ɖsí ámv. Mí así, nde Ɔwólú ánfí wanlín sísí mli, tsúfé mlilabí ɔhá ámbú ɔbu unv asa Bulu lóbwe ɔyí ámv. Nyasubi, nde Ɔwólú ánfí wanlín sísí mli, tsúfé mli hógyi ɔnɔ bu ɔnlun, Bulu asón bu mlitɔ. Mlilagyi Ɖbunsámsú.

¹⁵ Mú sv nde mli féé bláa mbéé, mlímápv mli klun dínká ɔyí pú mútɔ atósú. Ní ɔkv dé ɔyí ánfí dwe á, ɔméetalí trá dwe aní Sí Bulu ε. ¹⁶ Ɖyító ató ámv ɪkv gyí, atɔ laláhéá itedínká ɔha ɔwólú; atóá ɔha towun, itedínká mv ɔwólú pú ntobíá ɔha tɔpótsú ɪwi. Íni ánfí odu

kukukuku imotsú aní Sí Bulu wá, òyí ánfító itsú. ¹⁷ Òyí ánfí pú mútò atóá itedínká òha òwóhí fée detsóun. Táme òhá ání òtòbwé tóá Bulu tekle obétsiá nkpa ání itamatá.

Kristo Alupó

¹⁸ Mí abí adwepú, bré tráhe ni. Mlúkan ání bebláa mlí bæ, Kristo olupú ámu òbéba. Séi ánfí á, Kristo alupú tsòtsòtsò baba. Íni désuná ání lélé bré tráhe ni. ¹⁹ Kristo alupú ánfí betsiá anító asa bedali. Ní lélé aní klé bugyi á, tekí besi tsiá anító. Amú anítódalí lósuná ání bomegyí aní apíó Kristotò. Mú sv bedali anító ní.

²⁰ Táme mlí mú á, Kristo lapú mu Òye Wankíhé amu wá mlító. Mú sv mlí fée mlílabí ònòkwali amu. ²¹ Megyí bæ mlíméyín ònòkwali amu, só nde asún ánfí wanlín sísí mlí. Mboún alíá mliyin ònòkwali amu, pú alí ámúú mliyin wankláán ání òtínéá ònòkwali amu bu a, afunu kukukuku ima inu ámu sv.

²² Ma gyí ofunupu kpònkpòntí ánfí? Múgyí òhá ání olekiná òbé, “Megyí Yesu gyí Kristo, (òhá ámúú Bulu ladá mu ofúli amu).” Idesuná ání alakíná Òsí Bulu mu Bi Yesu Kristo amu. Mú sv múgyí Kristo olupú ámu ni. ²³ Tsúfè òhá ání okíná Bulu mu Bi ámu lakíná mu Sì Bulu é ní. Táme òhá ání òlòhò mu Bi ámu lahò mu Sì ámu é.

²⁴ Mú sv mlíha asún ámúú mlílónu tsú bré ámúú mlílòtsò hógyi amu isin mlító. Tsúfè ní isin mlító á, múmú ikulébwe bétsiá mlíha Yesu pú Òsí Bulu nsuné. ²⁵ Íni gyí tóá Kristo léhie òbé méha aní, igyi nkpa ání itamatá ámu ni.

²⁶ Ahá ámúú budekéléá bémlé mlí ámu só nde asún ánfí wanlín sísí mlí. ²⁷ Mlí mú á, Òye Wankíhé ámúú Kristo lópuwá mlító ámu bu mlító. Mú sv imehián ání òhaa òbétrá suná mlí ató. Tsúfè Òye Wankíhé amu tosúná mlí tógyító. Mu atosunáhé é igyi ònòkwali onutó. Íni sv mlíkita tóá olosuná mlító, amlítsia Kristotò.

²⁸ Íni sv mí abí adwepú, mlítsia Kristotò. Fówun ní òbá á, péli méekutá aní, abétalí fia mu. ²⁹ Ní mliyin ání yilé òbwepú Yesu gyí á, múmú mlíbi ání yilé òbwepú Bulu mu bi okugyíòku gyí.

3

Bulu Abí

¹ Mlíki alíá aní Sí Bulu tehié dwé aní só butetí aní mu abí. Lélé á, mu abí anígyí. Táme tóá svá òyí ánfító ahá bomeyín aní gyí, bomeyín aní Sí Bulu. ² Mí apíó adwepú, séi á, Bulu ahá anígyí. Alíá abébemlí wòle òmòkúnýá lé súná aní. Táme aníyin ání Kristo òbá á, abélian mu, tsúfè abówun alíá ogyi. ³ Òhagyíòha ání òdun ansí ání mélian mu tehá mu iwí tetun, fé alíá mu iwí letun.

⁴ Òhagyíòha ání òtòbwé lakpan á, òdekusú líí Bulu mblasu. Tsúfè lakpan gyí Bulu mblasumágyi. ⁵ Mliyin ání Kristo léba òyító bele aní tsú aní lakpantò, támé mu mú òmòbwe lakpan kuku. ⁶ Íni sv òhá ání mu Kristo bude mbagyí tamatráa bwe lakpan. Mú sv òhagyíòha ání òtráa òde lakpan bwe mókòwun Kristo, òmòkúbí mu é.

⁷ Mí abí adwepú, mlímáha òhaa òmle mlí. Òhagyíòha ání òtòbwé yilé á, mu asún da òkpa Bulu ansító fé Yesu. ⁸ Táme Òbunsám mu bi, òhá ání òtráa òde lakpan bwe gyí. Tsúfè Òbunsám dé lakpan bwe tsú bréá òyí lefi así òpá. Bulu mu Bi Yesu Kristo léba òyító beyintá Òbunsám gymagyihe kugyíku.

⁹ Ahá ání babwé Bulu ahá butamatráa bwe lakpan, tsúfè Bulu tsiátó bu amútó. Mú sv buméetalí trá bwe lakpan. ¹⁰ Tóá abòpubí Bulu abí pú Òbunsám abí gyí, òhagyíòha ání òtamabwé yilé, ntée dwé mu ba mégyí Bulu mu bi.

Abadwe

¹¹ Asún ání mlílónu tsú bréá mlílémlí Akristofò gyí, adwée aba. ¹² Mlímbwé mlí iwí fé Kain. Òlòbwe Òbunsám mu bi, mó mu gyama. Ntò léha sù òlòmò mu? Òlòbwe itò laláhe, mu gyama mú lóbwe itò wankláán sv òlòmò mu.

¹³ Mí apíó Akristofò, umáwa mlí wánwan ní òyí ánfító ahá butolú mlí. ¹⁴ Aní mú aníyin ání anuladálí lowu así yó nkpa ání itamatátó, tsúfè anidé aní aba dwe. Òhá ání òtamadwé mu aba lasin lowutò. ¹⁵ Òhá ání otolú mu ba gyí ahá òmòpú. Mliyin ání ahá òmòpú òkuku má nkpa ání itamatá. ¹⁶ Alí ámúú Kristo lótsulá wú há aní ámu ulasúná aní alíá òdwe gyí.

Mú sv ilehián ání aní é abówu há aní aba alí kén. ¹⁷ Ní òkú bú ató, alawun ání kú de mu ba hián, táme omowun mu nwe há mu a, múmú òméetalí bí òbée, mutòdwé Bulu. ¹⁸ Mí abí adwepú, ní igyi alí á, mímápu ònòkpán dwé aba. Mboún mliha apu aní bwehé pú ònòkwali dwe aba.

klɔnwa Bulu Ansító

¹⁹ Ní anitòdwé aba alí á, mú abébi ání anibuo ònòkwali amu ni. Mú sv ní anilí Bulu ansító á, tòtò méehan aní. ²⁰ Ní aní klɔn ihá aní pón kóráá á, Bulu yin asón dɔn aní klɔn, oyin aní bwehé kugyíku. ²¹ Apíó adwepú, ní aní klɔn méha aní pón bréá anilí mu ansító á, ifú méekítá aní. ²² Bulu òbéha aní tóá anidé mu kulí, tsúfé anidé mu mblasu gyí, aní tsiátó é légyi mu ansí. ²³ Mbla ání Bulu lówa há aní gyí, ahóó mu Bi Yesu Kristo gyi, adwe aba fé alíá Yesu lébláa aní. ²⁴ Ohá ání òde Bulu mblasu gyí a, muv Bulu babwé kule. Bulu bú mu klɔntò. Tóá itosúná aní ání òbu aní klɔntò gyí Ohé Wankíhé amú òlòpohá aní ámu.

4

Ohé Wankíhé Pú Ohé Laláhe

¹ Apíó adwepú, mímáhò ahá fée ání beé, búbu Ohé Wankíhé amu asúnsú gyi. Mboún mlisò ohé ámúú búdepusúná ató ámu kí. Tsúfé Bulu ònósú atóipú afunupu tsòtsòtsò babúlá òyí ánfítò. ² Íni apúbí ání ohé ámu itsú Bulu wá ní. Ní òkú dé ató suná, òleblí òbée, Yesu Kristo lélin fé nyankpusa a, múmú mu atosunáhé amu itsú Bulu wá. ³ Táme ní òkú léblí òbée, Yesu mélin fé nyankpusa a, múmú Ohé Wankíhé amu ima mutò. Kristo olupú ohé ámúú mlilónuá beé, ibéba amu ni. Ila ba òyítò dodo.

⁴ Mí abí adwepú, Bulu ahá mlígyí. Mlilagyi Bulu ònósú atóipú afunupu amusu. Tsúfé Ohé ámúú ibu mlitò ámu bú ònlun dɔn múámúú ide òyí ánfítò ahásu gyí amu. ⁵ Yesu alupú ámu búmeyín Bulu. Íni sv amú atosunáhé fée igyi ahá ání búmeyín Bulu atosunáhé. Mú sv ahá ání búmeyín Bulu tóhò amú asúnsú gyi. ⁶ Aní mú á, Bulu ahá anígyí. Mú sv ohagyíoha ání oyin Bulu tóhò aní asúnsú gyi. Táme ohá ání omeyín Bulu tamahò aní asún. Íni anitòpúbí ònòkwali Ohé ámu pú afunu klé ni.

Bulu Gyí Òdwe

⁷ Mí adwepú, mliha adwe aba, tsúfé òdwe itsú Bulu wá. Ohagyíoha ání òtòdwé ahá a, Bulu mu bi ógyi, oyin Bulu. ⁸ Ohagyíoha ání òtamadwé ahá méyín Bulu, tsúfé Bulu gyí òdwe.* ⁹ Alíá Bulu léle mu òdwe súná aní gyí, òlòpu mu Bi òkúkúnú òkule amu sísí òyítò, méní abòtsun musu nyá nkpa ání itamatá. ¹⁰ Megyí alíá anitòdwé Bulu gyí Buludwe ònòkwalisu. Mboún alíá òlòdwe aní, pú mu Bi sísí aní, ání òbópu mu obugya le aní iwí mbusuo gyí òdwe.

¹¹ Apíó adwepú, íniá Bulu léhie dwé aní alí sv á, ilehián ání aní é abòdwe aba. ¹² Ohaa mókúhíé wun Bulu kí. Ní anidé aba dwe á, idesuná ání Bulu bú aní klɔntò. Mú sv mu òdwe lòfun anitò.

¹³ Bulu lapú Ohé Wankíhé amu há aní. Mú sv anilabí ání ania munyò anilabwé kule, òbu aní klɔntò. ¹⁴ Anilawun mú alí. Mú sv anidé adánsie gyí aniaa, aní Sí Bulu lówa mu Bi Yesu Kristo òbée, òbéle anyánkpósa fée tsu amú lakpantò. ¹⁵ Ohagyíoha ání olohogyi, òleblí òbée Yesu gyí Bulu mu Bi ámu a, Bulu bú mutò, mu é òbu Bulutò. ¹⁶ Mú sv anyin òdweá Bulu bú ha aní, anilóhò músú gyí.

Bulu gyí òdwe. Mú sv ní òkú tòdwé Bulu pú mu aba á, òbu Bulutò, Bulu é bú mutò. ¹⁷ Íni désuná ání Bulu òdwe lòfun anitò ní. Mú sv anuméenya péli mu asún ogyíké, tsúfé anilatsíá nkpa òyí ánfítò fé Yesu. ¹⁸ Ohá ání Bulu òdwe bú mutò tamanyá ifú. Mú sv ní anidé Bulu pú aní aba dwe á, anuméenya Bulu ifú. Tsúfé ahá ání buyin ání Bulu òbébití amú isv ténýá ifú. Íni sv ní òkú dé Bulu ifú nya á, ilosuná ání Bulu òdwe mòfun mutò.

¹⁹ Anitòdwé Bulu pú aní aba, tsúfé Bulu légyankpá dwé aní. ²⁰ Ní òkú léblí òbée “Ntòdwé Bulu,” táme otolú mu ba á, ofunupu ogyi. Tsúfé ohá ání otolú mu ba ání otowun, méetalí

* 4:8 Bulu gyí òdwe así gyí, òdwe itsú Bulu wá.

dwé Bulu ání òmàkòwun kí. ²¹ Mbla ání Yesu Kristo lówa há aní gyí, “Ọhá ání ọ̀təd̀wé Bulu ọ̀dwéé mu ba é.”

5

Tsiátó Laláhesugyí

¹ Ọhagyíọ́ha ání olohogyi ọ̀bée, Yesu gyí Kristo, (ọ́há ání Bulu ladá mu ofúli amu) a, Bulu mu Bi ógyi. Ní fútəd̀wé ọ̀kwípó a, fódwe mu bi é. ² Mú su ní anidé Bulu dwe, anidé mu mblasu gyí a, mú abópubí ání anidé mu abí dwe ní. ³ Ní anidé Bulu dwe á, abégyi mu mblasu. Mu mbla ámusu gyí é uma ọ̀nlun. ⁴ Tsúfẹ́ Bulu mu bi okugyíọ̀ku tetálí gyi tsiátó laláhesu. Aní hógyi anitọ̀púgyí músú. ⁵ Ma ọ̀bétalí gyi tsiátó laláhesu? Ọ́há ání olohogyi ání Yesu gyí Bulu mu Bi ámu nkule ọ̀bétalí gyi músú.

Yesu Kristo lwi Adánsiẹgyí

⁶ Yesu Kristo gyí ọ́há ání ọ̀lọtun ntsu múa obugyatọ́ ba. Megyí ntsu nkuletọ́ ọ̀lọtun. Ọ̀lọtun obugyatọ́ é. Ọ́je Wankíhé amu légyí asún ánfí iwí adánsiẹ, ání igyi ọ̀nọ̀kwali. Ọ́tamawá afunu. ⁷ Ató asa légyi Yesu iwí adánsiẹ. ⁸ Múgyí, Ọ́je Wankíhé, ntsu pú obugya. Ató asa ánfí fẹ́é leblí toku kule. ⁹ Ní ahá begyi adánsiẹ súná aní, anitohogyi a, múmú ilehián ání abóhọ́ Bulu klé dun. Tsúfẹ́ mu onutọ́ légyi mu Bi ámu iwí adánsiẹ. ¹⁰ Ọ́hagyíọ́ha ání ọ̀lọ́họ́ Bulu mu Bi ámu gyi lahọ́ Bulu adánsiẹ ánfísu gyi mu kluntọ́. Alí kén ọ́hagyíọ́ha ání ọ̀mọ́họ́ Bulu adánsiẹ ánfísu gyi dé mu afunutọ́ wa ní. Tsúfẹ́ ọ̀mọ́họ́ adánsiẹ ámbú Bulu légyi tsu mu Bi iwí ámusu gyi. ¹¹ Adánsiẹ ámu gyí, Bulu lapú nkpa ání itamatá há aní tsun mu Bi ámusu. ¹² Ọ́hagyíọ́ha ání ọ̀bu Bulu mu Bi ámu bu nkpa ání itamatá. Alí kén ọ́hagyíọ́ha ání ọ̀ma Bulu mu Bi ámu má nkpa ání itamatá ní.

Asún Tráhe

¹³ Mlilahọ́ Bulu mu Bi ámu gyi. Mú su nde ọ̀wulọ́ ánfí wanlín sísí mli, méní mlébi ání mlibu nkpa ání itamatá. ¹⁴ Tóá itehá anitọ́wá klun yó Bulu ansító gyí, akólí mu tógyítọ́á igyi mu apé á, otonú aní ọ̀me. ¹⁵ Ní anyin ání otonú aní ọ̀me a, múmú akólí mu tógyítọ́ á, anyin ání ọ̀béha aní.

¹⁶ Mú su ní ọ̀ku owun mu ba Okristoyin dé lakpan bwe á, ọ̀bọ́ mpáí ha mu. Bulu ọ̀béha mu nkpa. Ahá ání amú lakpan méekpa amú wá lowutọ́ asún ndeblí. Lakpan ku bu unvá itekpá ọ́há wá lowutọ́. Megyí ọ́há ání ọ̀bwé lakpan ámu odu mbéé mlibọ́ mpáí ha. ¹⁷ Lalahẹ́ kugyíku igyi lakpan, táme lakpan ku bu unvá itamakpá ọ́ha wá lowutọ́.

¹⁸ Anyin ání ọ́há ání alabwé Bulu mu bi ọ̀kuku tamatsiá bwé lakpan, tsúfẹ́ Bulu mu Bi ámu togyo mu iwí. Íní su Ọ̀bunsám tamatálí bwé mu tọ́tọ́.

¹⁹ Anyin ání Bulu ahá anigyí, táme Ọ̀bunsám dé ọ̀yító ahá fẹ́ésú gyí.

²⁰ Anyin ání Bulu mu Bi ámu laba. Alahá anılanú asún asi, méní abébi Bulu Ọ̀nọ̀kwali pu amu. Ania munyo anilabwé kule, ania mu Bi Yesu Kristo é anilabwé kule. Lélé á, mu nkule pé gyí Bulu Ọ̀nọ̀kwali pu pú nkpa ání itamatá ámu ni.

²¹ Mú su mí abí adwepú, mlíkí mli iwí wankláán ikpísúmsú.

Yohane ጋግሰኛ ገጽ 275

¹ Aní yín aní Bulu lalé, mí ጋpasua ጋhande Yohane dé ጋግሰኛ anfi wanlín sísí fúa fú abí. Ntጋdwé mli féé ጋጋkwali amጋጋ. Megyí mí nkule pé ጋጋdwé mli, táme ጋhagyíጋha aní oyin ጋጋkwali amጋ ፎ. ² Tsúfé ጋጋkwali amጋ bu anጋጋ, ibétsiá anጋጋ brégyíbré.

³ Aní Sí Bulu mva mu Bi Yesu Kristo bugyí aní buale. Bowúun aní nwe, abuha aní iwilwii, aní ahá ámúጋ anጋጋጋdwé aba ጋጋkwalisጋ ámu.

ጋጋkwali Múa ጋdwe

⁴ Ansí lehié gyi mi bréá nowun aní fú abí ámu aku buጋna ጋጋkwali ጋkpa ámuጋጋ, fé alí aní Sí Bulu lébláa aní. ⁵ Aní yín ጋdweጋጋ, mliha adwe aba. Megyí mbla ጋጋጋጋ ndewanlín sísí fú. Mbla ámúጋ anilébi tsú bré ámúጋ anilótsጋ hógyi amጋ ni. ⁶ Ní futጋdwé Bulu á, fégyi mu mblasጋ. Mbla aní anilébi tsú bréá anilótsጋ hógyi gyí, adwéé aba.

⁷ Ahá amléጋጋ tsጋጋጋጋጋጋ baba ጋyí anfitጋ. Budeblí bee Yesu Kristo méln fé nyankጋጋጋ. Ahá anfi gyí ahá amléጋጋ ጋጋ Kristo alupጋ ámu ni. ⁸ Mú su mliki wankláán, méni mli gyumagyihé mጋጋጋጋጋጋ kpaali, féki mlénya mli ikጋká féé.

⁹ ጋhagyíጋha aní ጋmedé Kristo atosunáhé amጋጋጋ, ጋጋጋጋጋጋጋጋ mú ጋma yጋ ጋde ጋጋ bambá suná á, mva Bulu buጋmegyí kule. Táme ጋhá aní ጋde Kristo atosunáhé amጋጋጋ á, mva aní Sí ጋጋ Mu Bi ámu féé bugyi kule. ¹⁰ Ní ጋku ጋbá mli wá, ጋmedé Kristo atosunáhé anfi suná á, mliጋháጋ mu wá mli wóyítጋ, mliጋátsulá mu itsiá. ¹¹ ጋhagyíጋha aní otsúlá mu itsiá latsá mu lakpan ámúጋ ጋdeጋጋጋ ámu bwe.

¹² Asún tsጋጋጋጋጋጋጋ bu unvá tekí nébláa mli, táme mmedékléá nówanlín mú sísí mli. Mboún nde ጋkpa kí aní néba mli wá, méni mía mliጋጋ abétsiá asi, atጋi nya ansigyí wankláán.

¹³ Fú ጋíó tsíhé ámúጋ Bulu lalé ámu abí behá fú itsiá.

Yohane Ɔwuló Saasi

¹ Mí ɔdweɔpú Gaiο, ntɔdwé fú ɔnɔkwali amvɔtɔ. Mí ɔpasua ɔhande Yohane dé ɔwulú ánfɔ wanlín sísí fú.

² Mí ɔdweɔpú, ndehógyiá iwɔ bu fu ɔnlɔn, tógyító é ina wankláán fɛ alíá fúde fú Bulu súm. ³ Ansí lehié gyi mi bréá apíó aku beba bebláa anɔ alíá fude Bulu mbla ámusu gyí, pú alíá fɔna ɔnɔkwali ɔkra ámusu. ⁴ Brégyíbréá nonú alíá mí abí Akristofɔ buna ɔnɔkwali ɔkra ámusu á, itehié wá mí ansigyí.

Gaiο Kanfú

⁵ Mí ɔdweɔpú, itɔ wankláán fúdebwe, fúde anɔ apíósú kí, títriu afɔó ámu. ⁶ Amótó aku baba bebláa anɔ ɔpasua ámu alíá fekɔ amúsú fɛé. Bɔ mbódí afusi amó ɔkra alíá íbégyi Bulu ansí é. ⁷ Tsúfɛ Kristo su búna. Bumédé tɔtɔ hɔɔ tsu ahá ání bumegyí Akristofɔ wá. ⁸ Ilehian ání abéki ahá ánfɔ odusu alɔ, fɛki anɔ amúnɔ abóbwe kule yó ɔnɔkwali agyúmá ámu.

Diotrefe mva Demetrio

⁹ Nawánlín ɔwulú ku sísí mli dodo, táme Diotrefe dékléá ɔbóbwe mu iwɔ ɔpasua ɔhande. Mú su ɔmedé anɔ pubwé tɔtɔ. ¹⁰ Ní nebá mli wá á, nébláa mli mu asun laláheá ɔdeblí tsú anɔ iwɔ. Múá ima ale kúráá gyí, ɔbéε, mvmóɔhɔ apíó ámu afɔó. Ɔde ahá é itin ka ɔbéε, bumáki amúsú, ɔde ahá ání beki amúsú é gyáa le ɔpasua ámvɔtɔ.

¹¹ Mí adweɔpú, mlimákasí mu bwehé laláhe anfi. Mboún mlikasí yilé abweɔpú ámu bwehé. Ɔhagyíɔha ání ɔtɔbwé yilé á, Bulu mu bi ógyi, táme ɔhá ání ɔtɔbwé laláhe mó méyín Bulu.

¹² Demetrio mú á, ɔhagyíɔha tetí mu idayilé. Mu tsiátó é idesuná ání ɔha wankláán ogyi. Mí é ntetí mu idayilé. Mliyín ání mí asun blíhé igyi ɔnɔkwali.

Ikla

¹³ Tekɔ asún tsɔtsɔɔtsɔ bu unvá nébláa fu, táme mmedékléá nówanlín mó sísí fú. ¹⁴ Nde ɔkra kí ání unɔɔwa ɔpá kúráá néba mli wá, abétsiá así tóí.

¹⁵ Bulu ɔháa fú iwílwii.

Fú anyawíε fɛé behá fú itsiá. Nehá anɔ anyawíε amvɔtɔ okugyíɔku é itsiá.

Yuda ᾠωλύ

Itsiáha

¹ Mí Yesu Kristo osúmbi Yuda, Yakobo mu pio dé ᾠωλύ áñfi wanlín sísí ahá ání aní Sí Bulu léti, ᾠᾠᾠwé amú, Yesu Kristo dé amúsú kú.*

² Nde Bulu kokóli mbéé, ᾠᾠe wun mli nwe, ᾠha mli iwilwii pú ᾠᾠwe.

Afunu Ató Asunápó

³ Apíó adwepú, teki nahíé bwé agywun ání nówanlín mli ᾠωλύ tsú nkpa ámúú Bulu lahᾠ mía mlynᾠ ámu iwí. Táme ilehián ání nówanlín kókóli mli, amlipri hógyi amúú Bulu lapúhá mu ahá ᾠtsáwule pé ámu nwun. ⁴ Tsúfé aha aku banjáin bowie mliᾠ. Ahá áñfi adá ida ᾠωλύᾠᾠᾠ dodo há isobití, tsúfé butamanyá Bulu ifú. Budebli béé, iná Bulu tesí aní lakpan kíé aní su á, abétalí tsíá tsiátó laláhe. Bakúsú líí aní Wíé pú aní ᾠkrapú Yesu Kristo ᾠkule pé ámuᾠ.

⁵ Mliyin asún áñfi féé dodo, táme ntráa kaun mli ání aní Wíé Bulu† lékpa mu ahá dálí Egyipte ᾠsolúsu, táme ᾠma a, ᾠᾠᾠᾠ amúá bumᾠᾠᾠ mu gyi féé tsálífwí. ⁶ Mlikaun ání Bulu-abᾠpu aku bumetsiá ᾠtínéá ᾠleha amú túmi ᾠbéé butsiá. Mú su Bulu léha bᾠwa amú ikan, butsie oklúntᾠ bugyo mu asún ogyíké kᾠᾠᾠᾠᾠᾠᾠ ámu. ⁷ Sodom múa Gomoraᾠᾠ pú nkuda ání ilekafia amú é betsiá wá atsi múa ayin asún. Alí kén Bulu léha ogyá ání itamadun lóho amú awúlu féé, púdá ahá féé ᾠlá ní.

⁸ Alí nkude akúnpu anfi é butokun nkude ni. Itehá amú butᾠbwé lakpan púkpóí amú iwí, butamanyá Bulu túmi ifú. Butebli abususu púkpóí ᾠᾠéá ibᾠ numnyam é. ⁹ Bulu-ᾠbᾠpu dehen Mikael kóráá mébli asun laláhe bréá muᾠ ᾠbunsám beprí Mose fúli. Tóá ᾠlebli gyí, “Bulu ᾠwáa iyun wa fu!” ¹⁰ Táme ahá áñfi mú butebli asun laláhe tsú tóá bumonu mú asi iwí. Amú bwéhé lelían mbwíá buma agywun. Múgyí tóá itehí amú é ní. ¹¹ Alí ahá ámu bugyówí! Tsúfé bapú Kain amúú ᾠᾠᾠᾠ mu gyama ámu ᾠkpa. Bakula sika yóᾠwe tóá Bileam lóᾠwe, bakúsú líí Bulusu fé Kora.‡ Mú su Bulu ᾠbéhi amú. ¹² Ahá áñfi butᾠpú ifin da ikulebwe atogyihe amú. Ní mli amúnyᾠ mlidé atógyí a, péli tamakítá amú. Akrapú bugyi, táme amú nkule klé buteki. Bugyi fé agyindeá itamatswie, afú totsvan mú náti. Bugyi fé nyíá itamaswíé ntéé bapúli mú, tú mú asi, ilawú plíplíplíplí. ¹³ Amú péliᾠ bu nyányáa fé ntsusu-afuá iteda bobun ogbémgbesu. Bugyi fé ntsrakpabiá una detsúᾠn nwulótáasu keke. Amú otsiákpá gyí oklún tuun ání Bulu lélayái há amú bré féétó.

¹⁴ Adam ᾠma ulíntᾠ sienósítᾠ obí Enok lébli amú iwí asún tswí. ᾠbéé, “Mliki, aní Wíé muᾠ mu abᾠpu wankíhé mpím afuní-afuní bebá. ¹⁵ ᾠbá begyi ᾠyító ahá féé asún, ᾠbiti ahá ání butamanyá mu ifú isu. Amú lalaheá babwé púkúsú líí muᾠ, pú mu iwí asun laláheá babli su!”

¹⁶ Ahá áñfi butótóí ahásu, lé ahá ulá, bwé lalahe kugyíkuá budeklé. Butotsú iwí, bun ahá kpantsapa, méni bénya tóá budeklé.

ᾠláda Pú Tóikplá

¹⁷ Táme apíó adwepú, mlikaun asún ání aní Wíé Yesu Kristo sumbí ayᾠpú ámu bebláa mliᾠ. ¹⁸ Bebláa mli béé, “Nke tráhe amutᾠ á, ahinlá abwepú béba. Bóbuo amú ᾠwólí laláhe.” ¹⁹ Bubᾠ mliᾠᾠ dodo. Amú dé mli nsiné yintá ní. Amú onutó agywun dé amú kpa, tsúfé ᾠᾠe Wankíhé amú má amútó. ²⁰ Táme apíó adwepú, mli mú á, mliᾠpwe mli tsiátó dinka mli hógyi wankíhé amúᾠ. Mliᾠᾠ mpái ᾠᾠe Wankíhé amú túmitᾠ. ²¹ Mliᾠtsia tsiátóá Bulu ᾠᾠwe lasúná mli, bré áñfi mliᾠgyó aní Wíé Yesu Kristo ání ᾠbéba bowun mli nwe, há mli nkpa ání itamatá áñfi.

* 1:1 Ntéé Bulu dé amúsú kú ha Kristo. † 1:5 Aní Wíé Yesu ntéé Yosua bu nwuló dada amú akutᾠ. ‡ 1:11 Kora lókúsú líí Mose muᾠ mu dehen Aaronsu.

²² Mlɔwun ahá ání asón ámu imedé amó wankí nwe. ²³ Mlɔpɔri aku le ogyá ámɔtɔ, pɔhɔ amó nkpa. Mlɔwun aku nwe ifúsó. Mlɔkɔ wankláán ání amó lalahɛ amu iméetsankí mli.

Bulu Kanfó Mpáí

²⁴ Mɔtéhá anitamadɔda. Mɔtélé lalahɛ lé anɔ ɔwɔ, kpá anɔ ba numnyam amó ɔbo bomlí mu amu asɔ ansigyító. ²⁵ Mɔ nkɔle gyí Bulu pó anɔ Ɔhóɔ. Numnyam, obú, ɔwɔnlín pó túmɔ itsúɔn anɔ Wíe Yesu Kristosu ɔtu mu. Tsú bréá ɔyí mɔkútsúa asɔ, bɔtu nde póya bré fée. Amen.

Atọ́a Bele Súná Yohane

¹ ́Ini gyí atọ́a Bulu léha Yesu Kristo léle súná mu asúmpú tsú tọ́a ibéba nke ánfito iwí ní. Yesu lówa Bulu-òbòpọ́ léba bele mú súná mu osúmbi Yohane. ² Yohane légyí tógyítọ́a olowun iwí adánsiẹ. Olegyi Bulu asún ámu pú asún ání Yesu Kristo lébláa mu fée iwí adánsiẹ ọ̀nọ̀kwaliṣu. ³ Bulu obóyulá ọ́há ání ọ̀tekla mu ọ̀nọ̀sú ọ̀tọ́ipọ́ asun wanlínhé anfi súná Kristo ọ́pasua ámu. Obóyulá ahá ání butonú asún ámu, gyi dinká mọ́sú é; tsúfẹ́ mú fée bábi lafun ta.

Kristo Ọ́pasua Asienó Ámu Itsiáha

⁴⁻⁵ Mí Yohane dé ọ̀wulọ́ anfi wanlín sísí Kristo ọ́pasua asienóá mlibu Asia ọ́mátọ́.

Ọ́há ámuọ́ oletsíá, ọ̀bu unu, ọ̀bélaba amu mua Ọ́hẹ́ asienó ání bulí mu owíe obíá ansítọ́ pú Yesu Kristo bugyíi mli buale, abuha mli iwilwii. Muggyí ọ̀dansiyin ọ̀nọ̀kwaliṣu, ogyankpapuá ọ̀lọ̀kusu tsú afúlitọ́, ọ̀yítọ́ awíe féesú ogyípú.

Mutọ́dwé aní, ọ̀lọ́pọ́ mu obugya ká aní nwunṣu ikọ́, sí aní lakpan kíe aní. ⁶ Alabwé aní mu iwíe ogyíkpá pú mu igyí ahapọ́ ání abósum mu Sí Bulu. Numnyam múa túmi ibwée mu kle bré fée! Amen.

⁷ Kí! Ọ́na nwulótáasu ọ́bá! Ọ́hagyíọ́ha obówun mu. Ahá ámuọ́ bọ́wọ́ mu pía amu kúraá bówun mu. Mu su ọ̀yítọ́ ahá fée bọ́su kúklókúú. Alí ibéba ní!

⁸ Aní Wíe Bulu léblí ọ̀bée, “Mígyí Alfa múa Omega. Otúmípu amúọ́ oletsíá, ọ̀bu unu, ọ̀bẹ́ba amu ní.”

Kristo Le Súná

⁹ Mí, mli pío Yohane ní. Mía mlinyọ́ dé ipian wúun Yesu pú Bulu iwíegyí ámu su, anidé iklon nya líi kínkín. Bulu asún ọ̀kanda pú Kristo iwí asúnblí su balé mí ya Patmo ọ́pọ́ nsuné ọ̀sulúṣu. ¹⁰ Eke ọ̀kúá igyi aní Wíe eke á, Bulu Ọ́hẹ́ léba miṣu. Nonu ọ́me ku, ulẹ́lin kúklókúú fẹ́ ọ̀kpe ọ́sáwule pé mí ọ́ma. ¹¹ Ọ́me amu ọ̀bée, “Wanlun tọ́a fudewúun wa ọ̀wulótọ́, afuṣpaya Kristo ọ́pasua asienó, bugyi Efeso, Smirna, Pergamo, Tiatira, Sardi, Filadelfia pú Laodikea.”

¹² Bréá nedamlí mbée anki ọ́há ání ọ́de mí asún bláa a, nowun sika pepe ọ̀kandíe-oyíá ibu abámbi asienó. ¹³ Ọ́ha ọ̀kúá ọ̀lelian Nyankpusa-Mu-Bi ámu líi ọ̀kandíe-oyí ámu nsiné. Ọ́lọ́wa ligá, ọ̀lọ́pọ́ sika pepe ọ́fẹ́ tsan mu kántọ́. ¹⁴ Mu nwun pú mu imi fée lofulí fẹ́ opuli mpútọ́ ntée ọ́hráda. Mu ansíbi aklambi é lówankí fẹ́ ogyá mpumpi. ¹⁵ Mu ayabi de ogyá kpa fẹ́ kọ́bri aní bafwí mú lé ogyátọ́ inunṣu. Mu ọ́me idetsulá fẹ́ ntsuá idekpa yi. ¹⁶ Ọ́de ntsrakpabi asienó mu gyọ́pito. Ọ́dayí iya anyọ́ kláklá ledali tsu mu ọ́nótọ́. Mu ansítọ́ ihíe dẹwankí fẹ́ ọ́pawí. ¹⁷ Bréá nowun mu a, nemlí bun mu ayabiasí fẹ́ ọ́ha wuhé, táme ọ̀lọ́pọ́ mu gyọ́pọ́ ibi dinká mísú, blí ọ̀bée, “Mánya ifú! Mígyí Ogyankpapu múa Ọ́tráhe amu ní. ¹⁸ Mígyí ọ̀kiankpapọ́ amúọ́ nowu ámu ní. Kí, mbu nkpa bré féeétọ́! Mbu túmi lowu múa afúlitọ́ṣu.

¹⁹ “Wanlun tọ́a fawun bọ́ṣun, múa idebá séi pú múa ibéba ọ́ma wa ọ̀wulọ́ ámutọ́. ²⁰ Ntsrakpabi asienó ámuọ́ fowun mí gyọ́pito pú sika pepe ọ̀kandíe-oyí abámbi asienó ámu asi ní. Ntsrakpabi asienó ámu igyi ọ́pasua asienó ámu abọ́pọ́. Ọ̀kandíe-oyí abámbi asienó ámu é gyí ọ́pasua asienó ámu.

2

Efeso Ọ́pasua Nkla

¹ “Wanlun asún anfi sisi Akristofọ́ ọ́pasua aní ibu Efeso wúlutọ́ ọ̀bọ́pọ́ fẹe,*

“Ọ́há ámuọ́ ọ́de ntsrakpabi asienó mu gyọ́pito, ọ́na sika pepe ọ̀kandíe-oyí abámbi asienó ámu nsuné ámu ọ̀bée: ² Nyin tọ́a fudebwe fée. Nawun alíá fuhíe fude agyómá yọ́, pú alíá

* ^{2:1} Ọ̀bọ́pọ́ anfi gyí Bulu-ọ̀bọ́pọ́á ọ́lú há ọ́pasua ámu ní. Ibu nfi múa 2:8, 12, 18; 3:1, 7, 14 étọ́.

fude nsi wa líí kínkín. Nyin ání futamakle aha laláhe asún. Fakápó ahá á múbú bude amó iwí ti Kristo sumbí ayọpó ámu, wun ání afunupu bgyi. ³ Fotomi wun ipian mí su, fómeyinkí ọma. ⁴ Táme asún kulẹ péá mbu fú iwí gyí, ọdwe itráa ma mía funyo ntée fúa fú aba nsuné fé gyankpapu amu. ⁵ Mú su kaun alíá tekí fgyi asa fadida. Damli klvntọ, afvlatsia fú atsiábi. Ní megyí alí á, néba befe fú ọkandíe-oyí ámu lé mú aba ọpasua atráhe amuto. ⁶ Táme toku kulẹá ibu alé fú iwí gyí, futamakle Nikolai abúọpu bwehé laláhe amu, fé alíá mí é ntamakle mú.

⁷ “Ọhá ání ọbu asu onúu asun ání Ọje Wankíhé amu dé ọpasua ámu bláa asi. Néha ọhá ání olegyi isu obégyi Paradiso ndobító oyí-abí á múbú itehá nkpa ámu.”

Smirna Ọpasua Nkla

⁸ Ọletrá bláa mí ọbée, “Wanlun asún ání sísí Akristofọ ọpasua ání ibu Smirna wúluto ọbọpu fẹe,

“Ọhá á múbú ogyi Ogyankpapu múa Ọtráhe, olowu lákúsú tsú afúlitọ ámu ọbée: ⁹ Nyin fú ipian wunhe pú ohian ání fudegyí, táme fubu ató! Nyin alíá ọpasua á múbú bude iwí kú bee, Yudafo búgyi ámu bude afunu wa dínká fúsú. Megyí Yudafo búgyi, Ọbunsám abúọpu ọpasua bgyi. ¹⁰ Máha ipian ání ibéba fusu iwa fú ifú. Nde fú bláa, Ọbunsám ọbéha békítá mlitọ aku tswi obu. Ọbósọ mlí kí. Bédinká fúsú nke dú. Ní lowutọ ígyi ó á, fú mú wa ọnkwali. Néha fú isvgyi-ipa, igyi nkpa ání itamatá.

¹¹ “Ọhá ání ọbu asu onúu asun ání Ọje Wankíhé amu dé ọpasua ámu bláa asi. Ọhagyíọha ání olegyi isu á, lowu nyọsı amu uméeda mu.”

Pergamo Ọpasua Nkla

¹² Ọletrá bláa mí ọbée, “Wanlun asún ání sísí Akristofọ ọpasua ání ibu Pergamo wúluto ọbọpu fẹe,

“Ọhá á múbú ọbu ọdayí iya anyọ kláklá ámu ọbée: ¹³ Nyin ání futsie ọtínéá Ọbunsám owíe obíá itsie, táme fude fú hógyito kínkíínkín. Bréá bọmọ mí adánsie ogyíró ọnkwaliwu Antipa mlí wá unu kóráá á, fumekpa mí ọma. ¹⁴ Táme mú ó á, mbu fú iwí asún kpalobí kv. Mlitọ aku bubuo Balaam á múbú olosuná Balak† alíá ọbóbwe Israelfọ bóbwe lakpan, ọleha amú betsiá wá atsi múa ayin asún, tsíá gyi ọkpítọ-ató ámu. ¹⁵ Alí kén aku bubu mlitọá bubuo Nikolai atosunáhé ni. ¹⁶ Mludamli klvntọ. Ní megyí alí nóbofwie mlitọ, pú mí ọnótọ ọdayí ámu kó amú.

¹⁷ “Ọhá ání ọbu asu onúu asún ání Ọje Wankíhé amu dé ọpasua ámu bláa asi.

“Ọhagyíọha ání olegyi isu obégyi atogyihe á múbú bọpujáín ámu kv. Nétrá ha okugyíọku ibwi futútúá bọwanlín idá pọpwe dínká músú. Mu nkule ọbẹbí dá ámu. Ọhaa méebi mú tsía mutọ.”

Tiatira Ọpasua Nkla

¹⁸ Ọletrá bláa mí ọbée, “Wanlun asún ání sísí Akristofọ ọpasua ání ibu Tiatira wúluto ọbọpu fẹe,

“Bulu mu Bi á múbú mu ansíbi igyi fé ogyá ọdandu, mu ayabiası igyi fé kọbri ání bapúwá ogyá, plíu mú iwí ámu ọbée: ¹⁹ Nyin fú bwehé féé. Nyin fú ahádwe, fú hógyi, fú osum agyómá pú fú nsiwa líí kínkín. Nyin ání fudebí bwé dvn gyankpapu amu. ²⁰ Táme asún ání mbu ha fú gyí, fahá ọtsi á múbú butetí mu Yesebel, ọde mu iwí ti ọbée, Bulu ọnósú ọtáíró amu dépu mu atosunáhé mlé mí asúmpú, bude atsi múa ayin asún wa, bude ọkpítọ-ató é gyí. ²¹ Naki mu ansítọ ání ọbédamli klvntọ bobuo Bulu, táme omedékléá obési mbvato. ²² Mú su néda mu, wá mu ilọ. Obówun ipian. Ní muv ahá á múbú bude mbva tọ ámu é bumesi, lé iwí lé mütó á, néha amú béhie wun ipian. ²³ Nómọ mu abúọpu amu. Akristofọ ọpasua féé bébí ání mígyí ọhá á múbú otowun ahá klvntọ pú amú nwuntọ asún ámu ni. Néka okugyíọku ikọ mu bwehé ọnó.

²⁴ “Táme mlí aha tráhe ání mlilasí mlíbu Tiatira wúluto, mlumóbuo ọtsi ámu atosunáhé á múbú bude mú ti ‘Ọbunsám asun ọjánhé’ amu mú á, mmọọpu atọ svráhé kvkv súra mlí.

²⁵ Táme mlíkita mí atosunáhé á múbú mlíbu amuto kínkíínkín yófun bréá néba. ²⁶ Néha

† 2:14 ínl bu Numeri 22–24tọ

ɔhá ání olegyi tógyítósú, ɔletalí bwé mí apé yófun ɔyí ɔnómoké túmi, obégyi ɔmá féesú. ²⁷⁻²⁸ Ɖbékpa amú owuntolinsu, bwiébwíe amú blúblúblú fé abua. Obénya túmi ámú mí Sí lópuhá mí ámu odu. Nópu mu bake ɔtsrakpabi há mu, púsúná ání alagyi isu. ‡

²⁹ “Ɖhá ání ɔbu asu onúu asún ání Ɖɣe Wankíhé amu dé ɔpasua ámu bláa asi.”

3

Sardis Ɖpasua Nkla

¹ Ɖletrá bláa mi ɔbé, “Wanlun asún ánfí sísí Akristofɔ ɔpasua ání ibu Sardis wúluto ɔbɔpu fɛɛ,

“Ɖhá ámúú ɔbu Bulu Ɖɣé asienó pú ntsrakpabi asienó ámu ɔbé: Nyin fú bwehé fée. Fubu idá ání fuki nkpa, táme fawú fúna. ² Mú su tsinki, afuwa fú atɔ tráhe amu ɔwunlín, tsúfé idekléa iwu. Nawun ání fú bwehé lesian mí Bulu ansító. ³ Mú su kan tɔ́a bosuná fú pú múa fonusu. Gyi mósú, afudamli kluntɔ. Táme ní fumetsinkí á, nóbofwie fú́tɔ fé owikplu, fúméesi bréa néba. ⁴ Táme aha aku bubu wúlu amutɔ́a bumókúkprói amú atadie.* Bówa atadie futútú, mía amúnyɔ abénatí, tsúfé bafun. ⁵ Néha ɔhá ání olegyi isu ɔbówa atadie futútú. Mméetsitsíi mu idá lé nkpa ɔwulú ámutɔ. Néblí mí Sí mu mu abɔpu ansító mbée, míbú mu.

⁶ “Ɖhá ání ɔbu asu onúu asun ání Ɖɣe Wankíhé amu dé ɔpasua ámu bláa asi.”

Filadelfia Ɖpasua Nkla

⁷ Ɖletrá bláa mi ɔbé, “Wanlun asún ánfí sísí Akristofɔ ɔpasua ání ibu Filadelfia wúluto ɔbɔpu fɛɛ,

“Ɖhá ámúú ɔlɔwankí, ɔtamawá afunu, ɔde Owíe Dawid sáafi, ofínkí ɔhaa tamatálí fin, ofin é ɔhaa tamatálí fínkí ámu ɔbé: ⁸ Nyin fú bwehé fée. Kí, nafínkí obu yáí há fú. Ɖhaa méetalí fin mú. Nyin ání fuma ɔwunlín, táme fagyi mí atosunáhésu, fúmekpa mí ɔma. ⁹ Ɖbunsám abúopu amúú buɔe afunu wa beɛ, Yudafo bugyi ámu a, néka amú híe béba beɔa akpawunu fú ayabiasí. Amú fée bébi ání ntɔdwé fú. ¹⁰ Fagyi mí asúnsú, fanyá klun lí kínkíínkín. Mú su néle fú lé ipian ámúú nópusɔ ɔyítɔ ahá fée kí amutɔ. ¹¹ Kí, nebá ní. Mú su kítá itɔ ámúú fúbu amutɔ kínkíínkín, méni ɔhaa móhɔ fú usugyí-ɔpa lé fú ibitɔ. ¹² Ɖhá ání olegyi isu á, nópu mu bwé mí Bulu ɔtswékpa obu ámu ɔtan. Ɖméetrá dalí un ekekeke. Nówanlín mí Bulu idá dínká musu. Nówanlín mí Bulu wúlu, igyi Yerusalem pɔpwe amu idá dínká musu. Wúlu ámúú ibékpí tsú ɔsúsú mí wá ba amu, nówanlín mí onutɔ idá pɔpwe amu é dínká musu.

¹³ “Ɖhá ání ɔbu asu onúu asun ání Ɖɣe Wankíhé amu dé ɔpasua ámu bláa asi.”

Laodikea Ɖpasua Nkla

¹⁴ Ɖletrá bla mi ɔbé, “Wanlun asún ánfí sísí Akristofɔ ɔpasua ání ibu Laodikea wúluto ɔbɔpu fɛɛ,

“Ɖhá ámúú butetí mu Amen, mu sú Bulu asún fée iteɔba mútɔ, ogyi ɔdansyin ɔnɔkwaliɔ, ɔtamawá afunu, ogyi Bulu atɔ bwehé fée nwun ámu ɔbé: ¹⁵ Nyin fú bwehé fée. Fumebli ogya, fúmolwií é. Ní febli ogya ntée folwií á, teki ibu alé. ¹⁶ Táme fugyi bwíánbwíán, fumebli ogya, fúmolwií é. Mú alí su nótu fú tsítsá. ¹⁷ Fɛɛ, atɔ onyapú fugyi, fúbu atɔ. Tɔtɔ méde fú hián, táme fuma tɔtɔ, fumeyín ání ohíani fúgyi. Fubu nwe, fú ansíbi labwíé, fúna yayá. ¹⁸ Mú su ndetɔ́i kplá fú mbée, pu kóba bɔhɔ sika pɛpɛá bafwí mú ogyátɔ mí wá. Mú ɔbéha fénya atɔ onutónutɔ ní. Ntráa nde fú bláa mbée, fubóhɔ atadie futútú, afuputin fú péli múa fú yayá ámu. Bɔhɔ afá da fú ansíbisu, méni fówun atɔ. ¹⁹ Ahá ání ntɔdwé á, amú ntɔwá iyin wa, bití amú isu. Mú su wa nsi, afudamli kluntɔ. ²⁰ Kí, nlií obu-ɔnɔ, nde agoo tswí. Ní ɔku lónu mí ɔme, olefínkí há mí á, nébitíwíé mu wá, mía munyɔ abówa ibi gyi atɔ. ²¹ Ɖhá ání olegyi isu á, néha mu obétsiá mí wá, mí owíe obíá ámusu. Alí kén mí é negyi isu, ntsie mí Sí wá mu owíe obíá ámusu ní.

²² “Ɖhá ání ɔbu asu onúu asun ání Ɖɣe Wankíhé amu dé ɔpasua ámu bláa asi.”

‡ 2:27-28 Israelfɔ lɔ 2:8-9 * 3:4 Bumókúkprói amú atadie asi gyí bumókúbwé lalahe.

4

ጋሥሥ Bulusúm

¹ Ini ጌma a, nelawun ató bámbá. Nowun ání obu lafínkí ጋሥሥ. Nelanú ጌme amóbu ilegyankpá bláa mi asún ámu. ጌme amu igyi fé ጋkpe. ጋlebláa mi ጋbée, “Du ba nfi, mí ansuna fú tóá ilehián ání ibéba íni ጌma.” ² Bulu ጋገé leba mísú ጋtsáwule pé. Múá nówun a, owíe obía ku tsie ጋሥሥ unu, ጋku tsie mísú. ³ ጋhá ámúú otsie mísú ámu iwí dé ogyá kpa fé abwi wankláán kvá igyi pépe múa futútú. Mú ጋtunekw é igyi fé nyankpwtáa, ide ogyá kpa bomlí owíe obía ámu fé ibwi wankláán kvá igyi fitáa bəbwe.* ⁴ Owíe-mbíá advanyo-na itsie bomlí owíe obía ámu. Ahande advanyo-na bəwa atadie futútú butsie mbíá ámusu, bubun sika pepe ipa. ⁵ Inu nyankpu lówa ibi fwi bi. Odekpíe, ጋpráda deputí dáli owíe obía ámutə. Ibia asienó ilú owíe obía ámu ansító, idetsií. Múgyí Bulu ጋገé asienó ámu ni. ⁶ Nowun gláasi ጋpu kvá mísú ide ogyá kpa fé atsufolibi, ida owíe obía ámu ansító.

Mbwi akvá buki nkpa ana, ansíbi iduadúa amú nkpa múa ጌma féé, bobomlí owíe obía ámu ጋbun nsiné unu. ⁷ Amútó ogyankpapu gyí fé gyatá. Onyጋጋsi gyí fé ጋnantswie yínhé. ጋsaasi ansító igyi fé nyankpusa, ጋnaasi é gyí fé oyitsu ání odefulí. ⁸ Okugyíጋku bu abámba asie, ansíbi iduadúa mútú múa mú ጌma féé. Bude ilu wa ጋpa onyé bəe, “Wanki, wanki, wanki gyí aní Wíe Bulu Otúmípu.

Mulétsiá, otsie, ጋbélaba.”

⁹ Mbwi ámu butəwá ilu ámu, pú numnyam, obú múa ipán há ጋhá ámúú otsie owíe obía ámusu, omóowu ekekeke ámu. Ní bəbwe mú ali á, ¹⁰ ahande advanyo-na ámu é bamlí bun ጋhá ámúú otsie owíe obíasú amu ansító súm mu. Mubúu unu bré féétó ni. Fówun babwí amú owíepa ámu tswi obía ámu ansító blí bəe,

¹¹ “Aní Wíe pú aní Bulu!

Fúlehián ání abópu obú, numnyam múa túmi há, tsúfé fúləbwe ató féé. Fəbwe tógyító fú apétó.

Mú féé ulaba mútú.”

5

Okúfabi Amu Létíí ጋwulú Ámu

¹ Ini ጌma a, nowun ání ጋhá ámúú otsie owíe obía ámusu ámu dé ጋwulú kúntáhé mu gyəpito. Bəwanlín ató dínká mú nkpa múa mú ጌma féé, bəpu okpin tan mú ጋnó tse sienó. ² Inu nowun Bulu-ጋbəpu otúmípu ጋkvá ጋdekplón fité ጋbée, “Ma ləfun ání ጋbémaín ató asienó ánfí, tíí ጋwulú ámu ጋnó?” ³ Bumenya ጋhaa ጋሥሥ ntée ጋsuləsu ntée ጋsuləbu ayasi ání ጋbétali tíí mú ጋnó, kla mú. ⁴ Inu su nehie su, tsúfé bumenya ጋhá ání ጋləfun, obétíí ጋwulú ámu ntée ጋbékla mú. ⁵ Inu ahande amutə ጋkule lébláa mi ጋbée, “Mátrá su. Ki, Yuda abusuantə Gyatá, ogyi Owíe Dawid mu na ámu lagiyi isu. ጋləfun ání ጋbémaín ató asienó ámu, tíí ጋwulú ámu ጋnó.”

⁶ Inu nowun Okúfabi ጋku. Ulehan ání bapú mu há igyí ki. ጋlú owíe obía ámu, akiankpapu ana ámu pú ahande advanyo-na ámu nsiné. ጋbu nsiebí asienó pú ansíbi asienó. Mu ansíbi asienó ámu gyí ጋገé asienó ání Bulu təwá sísi ጋsuləbu anfisú ጋtínegyíጋtíné ni. ⁷ Okúfabi amu lédali ba nkpa, ጋləbəጋጋ ጋwulú ámu lé ጋhá ámúú otsie owíe obíasú amu gyəpito. ⁸ Inu mbwi ámúú buki nkpa ana ámu pú ahande advanyo-na ámutə okugyíጋku lémlí bún Okúfabi amu ansító. Okugyíጋku dé ጋsankuo pú sika pepe blanwébi ání ጋhíén bə mú. Bulu ahá mpái gyí ጋhíén ánfí. ⁹ Akiankpapu ana ámu pú ahande advanyo-na ámu bude ilu pəpwe wa bəe, “Fúləfun ání fótəsu ጋwulú ámu,

máin ató asienó ámúú bəputan mú ጋnó ámu.

Tsúfé bəpu fú há igyí, fəpu fú obugya hə ahá há Bulu.

Fəhə ahá abusuangyíabusuan, ጋblígyíጋblí, ጋmágyíጋmá pú ጋsuləsu ahá ጋtsan-ጋtsan féétó.

¹⁰ Fayái fú iwíe ogyíkpá há amú, fabwé amú fú igyí ahapú ání bétsiá há aní Bulu ámu igyí. Bégíyi iwíe ጋsuləsu.”

* 4:3 Ibwi futútú ámu dá gyí ánfí yaspa. Pépe amu dá gyí kanelia. Fitáa bəbwe amu é dá gyí emerald.

¹¹ Nẹlẹkí, nonu Bulu-abọpọ tsọtsoọtso ọmẹ. Buhíé butso áńi buma iklátọ. Bobomlẹ owíe obíá ámu múa akiankparu amu pọ ahande advanyo-na ámu. ¹² Bọpọ ọmẹ kpọnkpọnkpọnti wá ilu bẹe,

“Okúfabi amóbọ bọpohá mu igyí ámu lófọn

ha túmi, iwinya múa

nyánsa pọ awútọ ọwọnlín,

idayilé múa numnyam pọ kanfó.”

¹³ Inu nonu atọá Bulu lóbwe fẹ́ẹ ọmẹ. Múa ibu ọsọ múa asi, ọsulọ ayasi pọ ọputọ fẹ́ẹ, bude ilu wa bẹe,

“Kanfó, idayilé, numnyam pọ túmi fẹ́ẹ

iletsiá ọhá amúbọ otsie owíe obíású amu

pọ Okúfabi amu bré fẹ́ẹ!”

¹⁴ Múbọ akiankparu ana ámu beblí bẹe, “Amen!” Inu ahande advanyo-na ámu bemlẹ bun súm Bulu mva Okúfabi amu.

6

Okpin Asienó Ámu Maín

¹ Mí ansítọ unu á, Okúfabi amu lémaín atọ asienó amúbọ bọputan ọwọlọ ámu ọnọ ámutọ kule. Inu nonuá akiankparu ana ámutọ ọkule léle ọnọ. Mu ọmẹ lelun fé ọpráda ọbẹe, “Ba!”

² Neki a, ọpọnkọ futútú ọku ní. Musu odinkápọ amu dé ita, bobun mu owíepa. Ọlọpọ ọpọnkọ ámu kpílẹ ba ọsulọsu fé isu ogyírúá ọtráa ọbá bọkọ isá tsọtsoọtso, ọtra gyi isu.

³ Bréá Okúfabi amu lémaín atọ nyọọsiá bọputan ọwọlọ ámu ọnọ á, nonuá akiankparu amutọ onyọọsi léblí ọbẹe, “Ba!” ⁴ Ọpọnkọ pẹpẹ ọku lédalẹ ba. Beha musu ọdinkápọ ọdayí iya anyọ túntín kv. Beha mu túmi áńi ọléé iwilwii le ọyítọ. Mú su isá lẹda ọtínegyiọtíné, ahá bọmọ aba.

⁵ Bréá Okúfabi amu lémaín atọ saasiá bọputan ọwọlọ ámu ọnọ á, nonuá akiankparu amutọ ọsaasi léblí ọbẹe, “Ba!” Neki a, ọpọnkọ bibi ọku ní. Musu ọdinkápọ amu dé skéelẹ.

⁶ Inu nonu ọmẹ kv lédalẹ tsu mbwí amúbọ butsie nkpa ana ámutọ ọbẹe, “Ayọ olónká kule ntéẹ unu olónká asa ibóbwe ekewúle ikóká.* Táme máyintá nfo múa wáun-nyí mú.”

⁷ Bréá Okúfabi amu lémaín atọ naasiá bọputan ọwọlọ ámu ọnọ á, nonuá akiankparu amutọ ọnaasi léblí ọbẹe, “Ba!” ⁸ Inu nowun ọpọnkọ ọkuá mu iwí igyi fé nsúó. Musu ọdinkápọ amu idá gyi Lowu. Afúlito é buo mu. Beha amú túmi áńi ní beye ọyítọ aku ana á, bumọọ iku kule. Bọpọ ọdayí iya anyọ múa akún, ilọ múa ọsulọsu mbwíkítá-atọ mọ amú.

⁹ Bréá Okúfabi amu lémaín atọ nuusiá bọputan mú ọnọ á, nowun Bulu asúntọ akítápọ amu ọkláa afọdẹ-asubwi amu ayasi. Bulu asún ámu iwí adánsiẹ gyi su bọmọ amú. ¹⁰ Inu bọsúrą okitikítẹ kúklókúú bẹe, “Óo! Bulu Otúmípu, fọ iwí lówankí, fúbọ ọnọkwali. Ọmenke fégyi ọsulọ anfisú ahá asún, fítẹ aní obugya tsú aní amọpọ ámu wá?” ¹¹ Mú ọma a, beha amú fẹ́ẹ ligá futútú, bebláa amú bẹe, butráa tsia kpalobí. Butsiá yófọn bréá bamó amú aba asúmpọ ahógyipọ amu é, amú ọdudọ láfọn asa.

¹² Bréá ndekí a, Okúfabi amu lémaín atọ siesiá bọputan ọwọlọ ámu ọnọ. Ọsulọ lekpunkí kúklókúú, owí lebi tuun fé tati bibi, ọtsra é lẹpẹ kọọ fé obugya. ¹³ Múbọ ntsrakpabi bekpakpáa bun ọsulọsu, fé afú kpọnkpọnkpọnti látun kpakpáa pọntọ-abíá imókọdan bun. ¹⁴ Nwulótáa lokuntá fé ọwọlọ, tsú mú náti. Abu múa ọpọ nsinẹ ọsulọ fẹ́ẹ lédalẹ mú otsiákpá. ¹⁵ Inu nowun áńi ọyítọ awíe pọ ahande pọ isá ọnọ alíúpọ pọ asikafọ pọ atúmipọ, nkpabi múa iwísu atsiápọ beyéjain abusu abwi alató pọ abwi mbótọ. ¹⁶ Bebláa abu múa abutá ámu bẹe, “Mlíkpa bun anisu, méni owíe obíású otsiápọ amu omóowun aní, Okúfabi amu ọmẹebúti aní isu! ¹⁷ Tsúfẹ amú ahá isubúti eke ámu láfọn. Ma ọbétalí líi mú ọnọ?”

7

Bulu Ahá Mpím Lafakule Advana-na (144,000)

* 6:6 Ilosuná áńi isá su atọ béhiẹ wá ibíá.

¹ Ịnụ ọma a, nowun Bulu-abọpụ ana, bulí gyí afunka ana ámu féesú. Bude afú afunka ana ámutọ kínkínkín, méní uméetrá tsun ọsulọsụ, ọpusu ntée oyí kuku. ² Ịnụ nowun ání Bulu-ọbọpụ bámbá dédalí tsu owí ọdalíkpa. Ọde Bulu Ọkiankpa atọá ọtọpọhíe mu ahá nsu. Mú ọlọsura okitikítí kúklókú kpólí abọpụ ana ámú Bulu léha amú túmí ọbée, bubéyintá ọsulọsụ múa ọpụ amu. ³ Bulu-ọbọpụ amu lébláa Bulu-abọpụ ana ámu ọbée, “Mlímáyintá ọsulọsụ ntée ọpụ ntée oyí kuku, yófun bréá nọpụ atọ híe mí Bulu asúmpú ọsukpí nsu asa.” ⁴ Ịnụ bekla ahá ámú bapú Bulu atọ híe amú nsu amu fée. Amú ọduduo bugyí ahá mpím lafakule advana-na (144,000). Amú fée botsú Israel abusuan dúanyo ámutọ. ⁵⁻⁸ Behie ahá mpím dúanyo (12,000) nsu abusuan ámu kugyíkuto. Abusuan ámu adá gyí, Yuda, Ruben, Gad, Asa, Naftali, Manase, Simeon, Lewi, Isakar, Sebulon, Yosef pú Benyamin.

Ọdọm Ání Botsú Ọmá-ọmátó

⁹ Ịnụ ọma a, nowun ọdọm kvá ọhaa méetalí kla amú. Botsú ọmágyíomá, abusuangy-íabusuan, ọsulọsụ ahá ọtsan-ọtsan pú ọblígyíoblíuto. Bulí owíe obía ámu pú Okúfabi amu ansító. Bọwa ligá futútúútú, bude mbláa. ¹⁰ Bọsura okitikítí kúklókú bée, “Ani Bulu ámú ọtsie owíe obíasú pú Okúfabi amu tóhọ ahá nkpa!” ¹¹ Ịnụ á, Bulu-abọpụ amu fée belí bómlí owíe obía ámu pú ahande advanyo-na ámu pú akiankpa ana ámu. Bemlí bun, pú ansító bun ọsulúto owíe obía ámu ansító, súm Bulu, ¹² blí bée, “Amen! Ikanfó, numnyam, nyansa, ipán, obú, túmí pú ọwunlín ibwée mu kle bré fée! Amen!”

¹³ Ịnụ ahande ámutọ ọkule léfité mí ọbée, “Amendí gyí ahá ánfí bọwa ligá futútúútú ánfí? Nkónú botsú?”

¹⁴ Mú nebláa mu mbée, “Ọhande, fú yín.”

Mú ọlebláa mí ọbée, “Ahá ánfí gyí ahá ání batsun ason wunhe kpọnkpọntí ámutọ dálí nı. Amú láfwi amú atadié Okúfabi amu obugyato, ılafúlí futútúútú ní. ¹⁵ Mú sù bulí Bulu owíe obía ámu ansító, bude mu súm ọpa-onyé mu ọtswékpa unu ní. Ọhá ámú ọtsie owíe obía ámusu é obétsiá amúto, bún amú. ¹⁶ Akón múa ọmewóli méetrá kítá amú, owí ntée ọpawí é uméetrá to amú. ¹⁷ Tsúfée Okúfabi amú ọlú Bulu owíe obía ámu asi ámu ọbóbwe amú ọkpapú. Obégya amú nkpa, kpá amú ya nkpa-ntsu ámu ọwíkpa, anı Wíe Bulu obétsisií amú ansí ntsú fée.”

8

Okpín Sienósí Ámu Maín

¹ Bréá Okúfabi amu lémaín atọ sienósíá bọputan ọsulú ámu ọnó á, ọsúsú lólúá fé dọnhwírı-fun. ² Ịnụ nowun Bulu-abọpụ asienó ámú bulí mu ansító ámu. Beha amúto okugyíọku ọkpe.

³ Bulu-ọbọpụ bámbá lébá belí afọdié-asubwi amu ansító. Ọde sika pepe blanwébi ání butọwá ọhíen ogyá múto. Beha mu ọhíen tsọtsọtsọ, ọlọpútsiá Bulu ahá mpáito, púyédinká sika pepe afọdié-asubwi amú iyi owíe obía ámu ansító ámusu. ⁴ Mu ọhíen ámu ogyási letsíá Bulu ahá ámu mpáito, kúsú tsú afọdié-asubwi ámusu yó Bulu ansító. ⁵ Ịnụ Bulu-ọbọpụ amu lótsu ọhíen blanwébi ámu, ọlele ogyá afọdié-asubwi ámusu wá múto, fun mú dá ọsulọsụ. Ịnụ nyankpụ lówa ibı fwı bı. Odekpíe, ọpráda deputí, ọme ọtsan-ọtsan delín kúklókú, ọsulọsụ é dekpunkí kpakpakpa.

Ikpe Asienó Ámu

⁶ Bulu-abọpụ asienó ámú bude ikpe asienó ámu é beda ıwısu há mú fulí.

⁷ Bulu-ọbọpụ gyankpa lófulí mu ọkpe. Mú botsu atsufołibi múa ogyá ání obugya lefráa mú, tswı mú wólí ọsulọsụ. Ní beye ọsulúto asa á, múto iku kule múa músú nyí pú músú ífá fée lóhọ plíplíplíplí.

⁸ Bulu-ọbọpụ nyọọsı lófulí mu ọkpe. Ịnụ bọtswı tọku fé ibı kpọnkpọntiá idehọ wá ọputọ, ọputọ yée asato ikule ledamlí obugya. ⁹ Ọputọ mbwıá bukı nkpa féeeto yée asato iku kule bowu, ntsusu ayibito yée asato iku kule é lobwiebwíe.

¹⁰ Ịnụ Bulu-ọbọpụ sáási lófulí mu ọkpe. Ọtsrakpabi kpọnkpọnkpọntı kvá ide ogyá tsií fé obia lékpa tsú ọsúsú beda ntsu tsunheá ibı ọyító féeeto ye asato iku kulesu. ¹¹ Ọtsrakpabi

amu dá gyí “Ọkitá.” Inu ntsu tsvnhe amvtoyéé asato iku kule lówa ọkitá dvn ọkpín. Mú ọkitá sv ahá tsotsọtsọá bonu mú bowu.

¹² Ọbọrv náásí lófólí mv kle. Iłwọ owí múa ọtsra pú ntsrakpabito yéé asato iku kule. Mú fée lodun. Inu sv ọyi kehe múa owi tahétó yéé asato iku kule é loklun.

¹³ Neki a, oyitsu ọku défulí, odesú kúklókúú ọbée, “Ahá ání bétsiá ọsulúv anfisv asa Bulu-ọbọrv asa atráhe amv bófulí amú nkpe amv bgyówí tsenyọ-tsesa!”

9

¹ Bulu-ọbọrv núúsí lófólí mv ọkpe. Nowun ání ọtsrakpabi lékpa tsú ọsúsú beda ọsulúsv, bọrv ilán klúklúúklúá uma ọka sáafi há mv. ² Múú olefinkí ilán klúklúúklú ámv ọnó, ogyási lédali mótó fé obuntọ. Ogyási amv ileha nsaintọ fée ilebi tuun. ³ Inu atsantsankv bedali tsu ogyási amvto ba ọsulúsv. Beha amú túmi beé busúra ahá fé nyankpukpíe. ⁴ Bebláa atsantsankv ámv beé, bumárv ọnó da ifá ntéy nyí kuku, dvn ahá ámvú Bulu nsuhieto medín amú ọsvkri amv. ⁵ Bumeha amú ọkpa ání bumóv amú, táme buhíe wa amú iwəsın tsra anu kéké. Amú iwəsın ámv ibwé fé alí nyankpukpíe-svrá tọhọ ọsın. ⁶ Ahá bódunká lowu nke ámvto, táme buméenya. Bóbọ mbódí ání bówu, táme bumóowu.

⁷ Atsantsankv ámv belian mpọnkọá bahíhíe amú há isá, tọku idun amú nwunsv fé sika pepẹ ipa. Bọwa anyánpọsa ansító. ⁸ Amú nwunsv-imi bu iswí fé ọtsi klé. Amú ayín é igyi fé gyatá klé. ⁹ Bọwa kántó atíntọ ání bọrv dátọ bwé. Ní budefulí á, amú ate totsúlá fé mpọnkọ múa keké tsotsọtsọá busrí bọyó isá. ¹⁰ Bubv odú, itəsúra fé nyankpukpíe. Beha amú túmi beé, bupúv amú odú ámv pilan ahá tsra anu kéké. ¹¹ Ilán klúklúúklúá uma ọka ọbọrv gyí amú owíe. Butetí mv Hebrifo ọblító beé, Abadon. Griiki ọblító é butetí mv beé, Apolion. Mú así gyí, “Atọ Oyintápú.”

¹² Asvn wunhe gyankpapv lámó ọnó á. Anyọ tráhe é ibá.

¹³ Bréá Bulu-ọbọrv síésí lófólí mv ọkpe a, nonu ọme kv lédali. Iłédali tsu sika pepẹ afọdié-asubwi ámv okonkí ana ámvto Bulu ansító unv. ¹⁴ Ide ọbọrv amúú ọlọfulí ọkpe amv bláa ọbée, “Sanki abọrv ana ámvú beklí mántá ntsu yílé Efrate ọnó ámv.” ¹⁵ Bulu léla amú yái há alí bré ánfí, ofí ánfí, ọtsra ánfí, eke ánfí pú dọnhwírí anfi ọbée, busámkv amú abuyọmọ ọyítọ ahátọ yéé asato iku kule fée. ¹⁶ Bebláa mí ání isá akọpú ámv ọdvdvọ bóbwe bliba lafanyọ (200,000,000), budin mpọnkọsv. ¹⁷ Nowun mpọnkọ pú amúsú adunkápú mí atowunhe amvto, bọwa kántó atíntọ. Aku klé lepe fé ogyá, aku klé lebi, aku é klé igyi batẹ-nfọ. Mpọnkọ ámv nwun igyi fé gyatá klé, ogyá múa ogyási pú atonkodu dédali amú ọnótó. ¹⁸ Alí asvn wunhe aku asa, igyi ogyá, ogyási pú atonkodu amv lédali tsu mpọnkọ ámv ọnó, ilọmọ ọyítọ ahátọ yéé asato iku kule. ¹⁹ Megyí amú ọnótó nkule asvn wunhe túmi tedáli tsu. Ibv amú odútó é, tsúfé amú odú igyi fé iwọ, Ibv nwun, itepílan ahá.

²⁰ Anyánpọsa amúú besian ọsulúsv, bumowu asvn wunhe amvto ámv fée bekiná bumedamlí kluntọ. Bumesi ọhe laláhe múa atunkuá bapú sika pepẹ, sika futútú, kọbri, abwi múa nyí aná bwé súm. Alí ọhe laláhe pú atunku anfi butamawun atọ, butamanú asún, butamanátí. ²¹ Alí kén bumedamlí kluntọ sí amú tsiátọ laláhe; igyi ahámọ, ọkpe, atsi múa ayin asúnwa múa owi ámv é bwe ní.

10

Bulu-ọbọrv Mva Ọwulú Túkúrííbi

¹ Inu nelawun Bulu-ọbọrv ọwunlínvú bambá ọkvá otsú ọsúsú. Agyinde lobomlí mv, nyankputáa ilan mv awunso. Mv ansító lówankí fé owí, mv ayabi igyi fé ọsọti ání ogyá bv mótó. ² Ọde ọwulú túkúrííbi kvá ọletéi mótó. Mv gyọri yabi iyi ọpusv, mv bina yabi é iyi ọsulúsv. ³ Ọlọkplón kúklókúú fé gyatá dékpoún, ọpráda asienó ámv lọputí. ⁴ Bréá ọpráda asienó ámv lọputí, mbée anwanlın asún ámvú ileblí ámv a, nonu ọme bámbá tsú ọsúsú. Ọme amv déblí ọbée, “Máwanlín asún ámvú ọpráda asienó ámv ilablí ámv. Pwva fú kpawunvto.”

⁵ Múú Bulu-ọbọrv amúú nowun, ọlí ọrv múa ọsulúsv ámv lótsu mv gyọri Ibv fúá yó ọsúsú. ⁶ Inu ọleka ọhá ámvú ọbv nkpa bré féeétó ámv ntam. Múlóbwe ọsú múa así, ọrv múa

mótó ató fée, ɔleblí ɔbée, “Buméetrá si tsiá! ⁷ Táme bréá Bulu-ɔbɔpu siénósí amu ɔbófulí mu ɔkpe a, alí bré ámutɔ Bulu asun nǎínhé amúú ɔlehiɛ yáí ɔbée, móbwe ámu íbéba mótó ní. Ibéba mótó fé alíá ɔlebláa mu asúmpú, bugyi mu ɔnósú atáípu amu.”

⁸ Inu ɔme amúú ide mí asún bláa tsú ɔsúsú ámu létrá bláa mi ɔbée, “Yɔhɔ ɔwulú amúú ílafínkí ámu le Bulu-ɔbɔpu amúú ɔlú ɔpu múa ɔsulósu ámu íbitɔ.”

⁹ Mú su nɔɔɔ Bulu-ɔbɔpu amu wá mbée, ɔpúú ɔwulóbi ámu ha mi. Múú ɔlebláa mi ɔbée, “Hɔ, afɔwi mú! Ibówa fú ɔdwe débídébí fé ɔkwén, táme uméekanáa fú iputɔ.”

¹⁰ Inu nɔhɔ ɔwulóbi ámu lé mu íbitɔ, nɔwi mú. Iłɔwa mí ɔdwe débídébí fé ɔkwén, táme imetepí kanáa mí iputɔ. ¹¹ Múú ɔletrá bláa mi ɔbée, “Ilehián ání félablí asún amúú íbéba ahá féesú ámu. Ibéba ɔmá fée, ɔblíú ɔtsan-ɔtsan ablípú pú awíe féesú, fé alí amúú Bulu lalé súná fú ámu!”

11

Adansífo Abanyó Ámu

¹ Iní ɔma a, beha mí oyíá butɔpúsusu ató. Múú Bulu-ɔbɔpu amu lébláa mi ɔbée, “Kusu afuyosusúu Bulu ɔtswékpa obu ámu pú afɔdie-asubwi amu, afɔkla unu asúmpú amu. ²⁻³ Táme másusúu nwunsínésú amu mú. Si unu tswi, tsúfé Bulu lasí unu há ahá ání bumegyí Yudafo. Alí ahá ání bétatsáa wúlu wankíhé amusu tsra advana-nyɔ (42), igyi nke ɔpím-ɔkule lafa-anyɔ aduesie (1,260). Néha mí adansífo abanyó bédídá akpekpe, há amú túmi, béblí mí asún ání nalé súná amú nke ámutɔ.”

⁴ Amúgyí nfo-nyí anyɔ pú ɔkandíe-nyí anyɔ amúú ilí Bulu, ogyi ɔyí féesú ogyípu amu ansító ní. ⁵ Ní ɔku ɔbwe agywun ání obépilán amú á, ogyá bédali amú ɔnó, hɔ mu mó. Alí ɔhá ání odekléá obépilán amú obówu ní. ⁶ Bulu adansífo ámu bubu túmiá bétalí há nyankpu omóotswie nkeá bópublí Bulu asún ámu fée. Bubu túmiá bétalí há ntsu kugyíku bédamlí obugya. Bétalí lé asun wunhe kugyíku é ba ɔsulósu brégyíbréá budeklé.

⁷ Ní adansífo ání beblí amú asún tá á, ɔbwikítá-atɔ amúú ɔtedáli tsu ulán klúklúúklúú uma ɔkatɔ ámu ɔbókɔ amú ísá, gyí amósú, mó amú. ⁸ Amú afúli bédí amú wúlu yilé brɔnusu. Butetí wúlu yilé ání beɛ, “Sodom múa Egipte.”* Inu beda amú Wíe Yesu mántá oyikpalíhesu, mó ní. ⁹ Ahá bótsu abusuangyíabusuan, ɔblígyíɔblí, ɔmágyíɔmá pú ɔsulósu ahá ɔtsan-ɔtsan féeɔ ba beki afúli amu nkensá múa ifun. Buméha ɔkpa abupula amú kúráá. ¹⁰ Bulu ɔnósú atáípu abanyó ání bawú su ansí bégýi ɔsulósu atsiápu. Bégýi nke kpɔnkpɔnti, kíe aba ató, tsúfé Bulu ɔnósú atáípu anfi bawá amú ipian kpɔnkpɔntitɔ ki. ¹¹ Táme nkensá múa ifun ámu ɔma a, Bulu léha ɔhé lelawíe amútó, belakúsú lí ayabisu. Mú su ifú lehiɛ kítá ahá ání bowun amú. ¹² Inu Bulu ɔnósú atáípu abanyó ámu bonu ɔme kpɔnkpɔnti ku tsú ɔsúsú, ílebláa amú ɔbée, “Mludu ba nfi!” Amú alupú ámu bulí bude amú kí, agyinde lotsu amú ya ɔsúsú. ¹³ ɔsulósu lékpunkí kpukpukpukpu alí bré ámutɔ kén. Ní beye wúlu amutɔ idú á, iku kule fée lobwie bun ɔsulótɔ gbloo. Ahá mpím-sienó (7,000) bowu ɔsulókpunkí ámutɔ. Ifú lehiɛ kítá atráhe amu. Mú su bɔwa ɔsúsú Bulu numnyam.

¹⁴ Asun wunhe nyɔɔsi latsun, saasi srí íbá á.

ɔkpe Sienósí

¹⁵ Múú Bulu-ɔbɔpu osienósí lófulí mu ɔkpe. Inu ɔme akpɔnkpɔnti lelun tsu ɔsúsú beɛ, “Séi á, ɔyító iwíegyí lamlí aní Wíe Bulu mva Kristo, (ɔhá ání Bulu ladá mu ofúli amu) klé. Obégýi iwíe bré fée!” ¹⁶ Inu ahande advanyɔ-na amúú butsie amú mbíású Bulu ansító ámu fée bobun, súm mu, ¹⁷ blí beɛ, “Aní Wíe Bulu Otúmípu, adá fú ipán.

Fúlétsiá, fúbu unu bré fée.

Tsúfé fapú fú túmi kpɔnkpɔnti ámu

fi fú iwíegyí asi!

¹⁸ ɔmá-ɔmá benya ɔblí,

bré lafun ání fú é fénya ɔblí.

* 11:8 Wúlu yilé ání dá onutó gyí Yerusalem. Bɔpukápu Sodom múa Egipte, tsúfé amú bwehé laláhe lehan aba.

Bré lafon ání fégyi awupú asún.

Bré lafon ání fóbwe yilé há fú asúmbi, bугyí fú ɔnósú atɔ́pó amu,
pó Bulu ahá ání butenyá fú ifú,
nyebí pó ahande fée.

Bré lafon ání féhí ahá ání bamó ahá ɔyító fée.”

¹⁹ Inu befinkí Bulu ɔswékpa kɔ̀nkpɔ̀nti ámuú ibu ɔsúsú ámu, bowun mu Ntam-dáka obu ámutɔ. Inu nyankpu lówa ibi fwi bi. Odekpíe, ɔpráda deputí, ɔme ɔtsan-ɔtsan lelun kúklókú, ɔsulúv lekpunkí; átsufolibíá igyi fé akwebi léhie kpá.

12

Ɔtsi Ámu Mva Búti Ámu

¹ Inu ɔsúna kɔ̀nkpɔ̀nti ku lédali ɔsúsú. Nowun ɔtsi ɔkuá ɔdidí owí, mu ayabi yí ɔtsrasu. Obun owíepa, ntsrakpabi dúanyɔ ipan músú. ² Ɔtsi ámu dé ɔmé, ikwí de mu dwíín, odekikíni, ɔde okitikítí ogyo obí ámu kwí.

³ Inu ɔsúna bámbá letrá dali ɔsúsú. Nowun búti kɔ̀nkpɔ̀nkpɔ̀nti ɔkuá ɔlepe, ɔbu nwun asienó pó nsiebí dú. Owíepa asienó bun nwun asienó ámuvsu. ⁴ Ní beye ntsrakpabi féétó aku asa á, butí ámu lópu mu odú kíkí mla iku kule, ɔlebutía mú kpá beda ɔsulúsu. Ɖlí ɔtsi ámuú ɔmé de mu dwíín ámu ansító, méní ɔtsi ámu onyá kwí pé á, obótsu mu bi ámu mé. ⁵ Ɔtsi ámu lókwí obiyímbi ání ɔbékpa ɔmá fée owuntɔlinsu. Botsu kebi ámu ya Bulu wá, yéyaí mu obiású. ⁶ Inu ɔtsi ámu lésrí yó dimbísú ɔtínéá Bulu léla yáí há mu. Békí musu nke ɔpím-ɔkule lafanyɔ aduesie (1,260).*

⁷ Inu, ɔsá leda ɔsúsú. Bulu-ɔbɔpu dehen Mikael mva mu aba abɔpu bɔkɔ búti ámu mva mu aba abɔpu. ⁸ Táme búti ámu mva mu abúopu bumetalí líí amú ɔnó, begya amú lé ɔsúsú inu. ⁹ Inu bekpa búti ámuú butetí mu iwɔ dada amu mva mu abɔpu beda ɔsulúsu. Mu butetráa ti Bulu olupú ntée Satan pó ɔyító ahá fée ɔmlépu ní.

¹⁰ Inu nonu ɔme kúklókú ku lelun ɔsúsú. Ilebli ɔbéé,
“Séi gyí bréá Bulu ɔbóhɔ mu ahá nkpa ní!

Bulu ɔbópu mu túmi gyi iwíe.

Mu Kristo, (ɔhá ámuú Bulu ladá mu ofúli amu) é ɔbéle mu túmi ɔwan.

Tsúfé bakpá ɔhá ámuú oletsíá lé aní Akristofɔ ilá ámu dá ɔsulúsu.

Ɖbunsám méetrá ka asún dínká aní apíósú,

aní Bulu ansító é.

¹¹ Bapú Okúfabi amu obugya pó mu iwí adánsie ámuú
begyi amu gyi musu.

Bumɔdwe amú iwí dɔbidɔbi,
su bumenya amú lowu kóráá ifú.

¹² Iní su ɔsúsú pó mlá mlíbu inu fée
mlunya ansigyí.

Táme ɔsulúv mva ɔpu,
mligyɔwí ní.

Ɖbunsám laba mlí wá ɔblósú,
tsúfé alawun ání mu nke trá mɔtsó.”

¹³ Bréá búti ámu lówwun ání bafin mu dá ɔsulúsu á, ɔlɔkusú kplá gya ɔtsi ámuú ɔlɔkwí obí ámu. ¹⁴ Táme beha ɔtsi ámu oyitsu kɔ̀nkpɔ̀nkpɔ̀nti abámba anyɔ, méní ɔbétalí fúlí sí búti ámu yó mu otsiákpá dimbísú inu. Bulu ɔbékí musu inu nfinsa mva ifun.† ¹⁵ Inu búti ámu léfen ntsu tsonhe dáli mu ɔnótó wólí ɔtsi ámu ɔma, méní ibékítá mu náti. ¹⁶ Táme ɔsulúv légyí ɔtsi ámu buale. Ntsu ámuú búti ámu léfen tsu mu ɔnótó ámu fée leme wíe ɔsulótɔ. ¹⁷ Inu búti ámu lénya ɔbló ɔtsi ámuvsu, pó mu ɔbló gya mu abí atráhesu. Amúgyí ahá ání butegyí Bulu mblasu, bude Yesu iwí adánsie gyí a. ¹⁸ Inu búti ámu lési ɔda ɔpu amu ɔnó.‡

* 12:6 Nke ɔpím ɔkule lafanyɔ aduesie (1,260) ánfí igyi nfinsa mva ifun. † 12:14 Nfinsa mva ifun igyi nke ɔpím ɔkule lafa-anyɔ aduesie (1,260). ‡ 12:18 Iní bu nwólú dada amu akɔtɔ: Inu nesi líí ɔpu amu ɔnó.

13

Mbwíkítá-atọ Anyọ Aku

¹ Ínı ọma a, nowun ání ọbwíkítá-atọ kpọnkpọntı ọku dédalı tsu ọpu amu ọba. Ọbu nwun asienó pú nsiebí dú. Owiepa bun nsiebí ámu kugyíkusu. Bọwanlín dá ání lẹkusu lí Bulusu dínká nwun ámu kugyíkusu. ² Ọbwi ámu gyí fẹ dundu, táme mu ayabi lomónı, mu akuti bu iswí fẹ osísré ayabi, mu ọnó é igyi fẹ gyatá ọnó. Bútı ámu lópu mu túmi, iwígyí pú ọwunlín ku há ọbwi ánfı. ³ Nowun ání ọlọ kpọnkpọntı ku idun ọbwi ámu nwun asienó ámu ọkulesu. Ọlọ ámu lómonı, ibétalı mó mu, táme ıleta, omowu. ılọwa ọyító ahá fẹ wánwan, bekplá buo mu. ⁴ Bosúm bútı ámu, tsúfẹ alapú mu túmi há ọbwi ámu. Bosúm ọbwi ámu é, fíté be, “Ma lófun ọbwi ánfı? Ma ọbétalı lí kó mu?”

⁵ Bulu léha ọbwi ámu ọkpa ání ọblı abususu akpọnkpọntı pukusu lu musu. Ọleha mu ọkpa ání ọbwee túmıla kugyíkúva odeklé tsra advana-nyọ (42), igyi nfinsa múa ifun ámu. ⁶ Ọbwi ámu lóbwií ọnó, blı abususu pókpóı Bulu mu dá pú ahá ámu búbu ọsúsú, igyi mu otsiákpá amu. ⁷ Bulu léha mu ọkpa ání ọkọ Bulu ahá, ogyi amúsú. Ọleha mu ọkpa ání ogyı iwíe abusuangyíabusuan, ọblıgyı ọblı, ọmágyı ọmá pú ọsulúsu ahá ọtsan-ọtsan fẹésú. ⁸ Ọyító ahá fẹé bósum ọbwi ámu. Ahá ání bumóosum mu gyí ahá ání bọwanlín amú adá wá Okúfabi amú bọpvhá igyi asa ọyí lebelun amu nkpa ọsulótó.

⁹ Ọhá ání ọbu asu ọnú. ¹⁰ Ọhá ání ida yaí ání békıtá mu ndoun isátó a, békıtá mu isátó, kpá mu nátı. Nı ida yaí ání ọku obésin ọdayı ọnó é á, ọdayı ọnó obésin. Ínı su Bulu ahá butómi, abulu kínkín amú hógyıtó.

¹¹ Inu netrá wun ọbwi ọku é lówa dalı ọsulótó. Ọbu nsiebí anyọ fẹ okúfabi, táme ọlọtı fẹ bútı. ¹² Ọbwi ánfı lí ọbwi gyankpapu amu ansıtó, ọlọyo mu agyómá kugyıku ọbwi gyankpapu amu túmitó. Ínı léha ọsulúsu atsiápú fẹé bosúm ọbwi gyankpapu amú ọlọ lédinká mu, ıleta, omowu ámu. ¹³ Ọbwi nyọsi amu lóbwe osúna akpọnkpọntı. Ọleha ogyá lekpa tsú ọsúsú beda, ahá fẹé bowun. ¹⁴ Ọlọpu osúna amú ọlóbwe ọbwi gyankpapu amu ansıtó ámu mlé ọyıtó ahá ọbée, bupwée ọkpi, ogyi fẹ ọbwi gyankpapu amú bọwọ mu ọdayı ıya anyọ, omowu, ọtráa otsie nkpa ámu. ¹⁵ Bulu léha ọbwi nyọsi anfi ọkpa ání ọwáa ọkpi ámu ọjé, fówun ibétalı tóı. Inu ọkpi ámu léha ọbée, bumóo ahá ání bumóosúm mu. ¹⁶ Ọleha ání buhíe ahá fẹé nsu, amú gyọpı ibısu ntée amú ọsukpi; nyebı ahande, ahıánfọ múa asikafọ, nkpábi múa ıwı agyıpú. ¹⁷ Ọhaa méetalı fẹ tọtọ ntée họ tọtọ, nkéti ọhá ání ọbwi ámu nsuhıetó, igyi mu idá ntée ibi ání ılí há mu idá dın musu.

¹⁸ Ínı léhıán nyánsa, méni fétalı nú ibi ámu asi. Ibi ámu ılí há ọbwi gyankpapu amu, igyi oyin ọku dá. Ibi ámu gyı lafasie aduesie-sie (666).

14

Okúfabi Amu Mva Mu Ahá

¹ Inu nelawun Okúfabi amu líı Sionbusu. Ahá mpım lafakule advana-na (144,000) bulı mu wá. Okúfabi amu mva mu Sı idá dın amú ọsukpi. ² Inu nonu ọme ku tsú ọsúsú fẹ ntsu lábúlá, idekpa yi, ntée ọpráda députı, ntée fẹ nsankuo tsọtsọtsọ budeda. ³ Bude ılu pọpwe ku wa owıe obıá ámu, akıankpapu ana ámu pú ahande advanyọ-na ámu ansıtó. Ọhaa má unvá ọbétalı súan ılu ámu ọsulúsu anfisı, nkéti ahá mpım lafakule advana-na (144,000) ámu Bulu lahọ amú nkpa tsú ọsulúsu ámu nkule pé. ⁴ Alı ahá ánfı gyı ahá ání amú ıwı letun, bumeyın ọtsı, butobuo Okúfabi amu ọtınegyıótınéá ọyó ní. Amú nwunsu ıkọ ọleka anyánpósa fẹétó, fẹ ató-abı gyankpapu há Bulu mva Okúfabi amu ni. ⁵ Butamawá afunu, ọlala kuku é uma amú ıwı.

Bulu-abọpu Abasá Asun Blıhé

⁶ Inu nelawun Bulu-abọpu ọkúva ọna afútó, ọde asun wankláán ámu ıbu nu bré fẹétó amu. Ọba bebláa ọyıtó ahá, abusuangyíabusuan, ọblıgyı ọblı ablıpú, ọmágyı ọmátó ahá pú ahá ọtsan-ọtsan. ⁷ Bulu-abọpu amu lóklpın blı ọbée, “Mınya Bulu ifú, amlıwa mu numnyam, tsúfẹ mu asúngyıbı lafun. Mısum mu. Mólóbwe ọsú múa asi, ọpu múa ntsu fẹé!”

⁸ Bulu-abɔɔpu onyɔɔsi é lóbuo mu, beblí ɔbéé, “Babilon labwíé. Wúlu yilé Babilon labwíé. Tsúfɛ́ Babilon lahá ɔmá-ɔmá banu mu mbuatɔ-ntá ání itehá Bulu ɔbló tɔkúsó!”

⁹ Bulu-abɔɔpu saasi é búo amó, ɔdeblí ɔbéé, “Ní ɔku lósum ɔbwi ámu mua mu ɔkpi ámu, há bɔɔpu amó nsuhíetɔ hie mu ɔsɔkpi ntée mu ibi nsu a, ¹⁰ alí ɔhá ámu obónu Bulu ɔbló-ntá, bumefráa mú asa betseí mú wá Bulu ɔbló-ewetɔ ní. Bulu ɔbɔɔpu ogyá múa atonkodu bíti mu isu, mu abɔɔpu wankíhé pú Okúfabi amu ansító. ¹¹ Amó isubiti ogyá ámu ogyási bókusú yó ɔsúsú bré fɛ́étó. Alí ahá ámu gyí ahá ámu bosúm ɔbwi ámu pú mu ɔkpi, ɔbwi ámu nsuhíetɔ din amúsú ámu ni. Iwí móolwíí amó ekekekeke.”

¹² Íni sù ilehián ání Bulu ahá bótomi líí kínkín, gyi Bulu mblasu, wá ɔnɔkwali há Yesu ni.

¹³ Inu nonu ɔme ku lótsu ɔsúsú ɔbéé, “Wanlun tswi fɛé, ‘Ansi bégyi ahá ání bówu ani Wíe agyúmató tsú séi púya!’ ”

Bulu ɔɔhé ámu ɔbéé, “Ee, ibu mótó. Ansi bégyi amó lélé. Béda ɔkpónú tsú amó ipian fɛ́étó, tsúfɛ́ amó bwehé wankláán bóbuo amó.”

Bulu Asúngyí Iwí Atowunhe

¹⁴ Inu neláki a, agyinde futútú ku ní. ɔha ɔkuá ogyi fé Nyankpusa-Mu-Bi ámu tsie agyinde ámusu. Obun sika pepe owiepa, ɔde tsini kláklá ku. ¹⁵ Inu Bulu-abɔɔpu ɔku é lédalí tsu ɔsúsú Bulu ɔswékpa unu ba. Múú ɔɔkplón bláa ɔhá ámuú otsie agyindesu ámu ɔbéé, “Pú fú ɔdayí ámu tun ató-abí, tsúfɛ́ ɔsulúsu ató-abí lapé yóí. Mú túbí lafun!” ¹⁶ Mú su ɔhá ámuú otsie agyindesu ámu létunkí mu tsini amu, tun ɔsulúsu ató-abí ámu fɛ́é.

¹⁷ Bulu-abɔɔpu ɔku é lédalí tsu ɔsúsú Bulu ɔswékpa obuto unu. Mu é ɔde tsini kláklá ku.

¹⁸ Múú Bulu-abɔɔpu ɔkuá ɔbu túmi ogyá ámusu é lédalí tsu afɔdie-asubwi ámu asi ba. ɔɔkplón bláa Bulu-abɔɔpu amúú ɔde tsini ámu ɔbéé, “Pú fú tsini amu ka wáun-abí ámu ɔkpítsa, tsúfɛ́ abí ámu ilapé.” ¹⁹ Mú su Bulu-abɔɔpu amu lótswi mu tsini amu káka ɔsulúsu wáun-abí ɔkpítsa fɛ́é, kpá wáun-abí ámu wá ɔtínéá butenyímé ntsu lé mótó. Íni ilí há Bulu ɔbló. ²⁰ Wúlu amu mmuátse benyímé wáun-abí ámu. Obugya lédalí mótó, idetsúvun waa fé ntsu tsunhe. Mú iswító bóbwé máli lafakule adukwe (180). Mú oklú é bóbwé ayabi anu.

15

Bulu-abɔɔpu Pú Asun Wunhe Asienó Tráhe

¹ Inu nowun osúna bámbá kuá ibu ifú, ibu wánwan ɔsúsú. Nowun ání Bulu-abɔɔpu asienó bude asun wunhe asienó ání Bulu ɔbɔɔpúbítí ahá isu asa ikluntɔ bólwií mu.

² Inu nowun ɔpu kuá igyi fé ahvhwé, ulɛpe fɛ́ ogyá. Nowun ání ahá bulú mú ɔnó, bude Bulu nsankuo. Alí ahá ánfí gyí ahá ání bakó gyi ɔbwi gyankpapu amu mua mu ɔkpi ámu pú nsuhíe-ibi ámuú ilí há mu dá ámusu ní. ³ Bude Bulu osúmbi Mose mua Okúfabi amu ilu wa beɛ,

“Aní Wíe Otúmípu,
fú bwehé bu ifú, ibu wánwan.
Fú bwehé fɛ́é igyi ɔnɔkwali, ida ɔkpa.
Owieá mu iwíegyi tamamó ɔnó.

⁴ Aní Wíe, ma oméenya fú ifú, wá fú numnyam?

Tsúfɛ́ fú nkule lówankí.
ɔma fɛ́é béba bosúm fú,
tsúfɛ́ falé fú yilébwe ɔwan.”

⁵ Íni ɔma a, nekí ɔsúsú, nowun ání Bulu ɔswékpa obu, igyi tati-obu ámuú itosúná ání Bulu bu amó wá ámu ɔnó iya. Nowun mótó ɔwankíkpa amu. ⁶ Nowun Bulu-abɔɔpu asienó amúú bɔɔpu asun wunhe kpɔnkpɔnti asienó bá amu. Bedalí tsu ɔwankíkpa unu. Bɔwa ɔhráda atadiéa ilówankí, ide ogyá kpa, bɔɔpu sika pepe ɔfé tsán. ⁷ Akiankpapu ana ámutɔ ɔkule léha Bulu-abɔɔpu asienó ámutɔ okugyíɔku sika blanwébi ání Buluá ɔbu unu bré fɛ́étó ɔbló ibɔ mú dédéde. ⁸ Bulu numnyam pú mu túmi leha ogyási lɔbulá Bulu ɔwankíkpa unu fɛ́é. ɔhaa métalí bítiwíé mótó, yófun bréá Bulu-abɔɔpu asienó ámu batséi asun wunhe asienó ámu fɛ́é wólí ɔsulúsu.

16

Bulu Ǫbló Ablanwébi

¹ Inu nonu ǵme kṛənkṛənti kvá iledali tsu Bulu Ǫwankíkpá unu. Ide abəpu asienó ámu bláa ǵbéé, “Mliyo, amliyetseí Bulu ǵbló ablanwébi asienó ámu wólí ǵsulósu.”

² Mú su ǵbəpu gyankpəpu lédalí tsu Bulu ǵtswékpa unu yetseí mu kle wólí ǵsulósu. Inu ahá ámú ǵbwi ámu nsvhíetə idin amósó, bude ǵkpi ámu sum ámu iwí létsitsíi nlo akṛənkṛənti, ide amú dwiín.

³ Ǫbəpu nyǵəsi létseí mu kle wá ǵpwtə. Ǫpu amu lémlí fé fúli obugya. Tógyítóá ǵbu ǵpu amwtə lówu.

⁴ Ǫbəpu sáási létseí mu kle wá ntsu tsvnhe pú abvnkpabi féétó. Mú féé ilemlí obugya.

⁵ Inu nonuá Bulu-ǵbəpú ǵteki ntsusu lébláa Bulu ǵbéé, “Óo Ǫwankípúá fúbu unu bré féé. Fú asún da ǵkpa áni fabítí amú isu ali. ⁶ Tsúfé bamó fú ǵnósú atǵípú pú fú ahá, tséi amú obugya wólí ǵsulósu. Mú só fahá bapú obugya há amú fəe, bunúu ni. Iní lékanáa ha amú ní.” ⁷ Inu nonu ǵme kvá iledali tsu afǵdiə-asubwi ámu asi ǵbéé, “Ee, aní Wíe Bulu Otúmípu, fú isvbití igyi ǵnəkwali, ida ǵkpa.”

⁸ Mú ǵbəpu náási létseí mu kle wólí owí. Mú su owí ǵnó ləwa ǵnlun, ileha mú ide ahá tə fé ogyá. ⁹ Owí ámu iletə okugyíǵku. Bulu búv túmi asvun wvnhe anfi féésú, táme bekiná bvmədamlí klvntə; púwá mu numnyam, mboún lwí bəlwí mu.

¹⁰ Onuusí létseí mu kle wólí ǵbwi ámu owíe obíású. Ǫbwi ámu iwíe ogyíkpá féé iloklun. Iwəsvn su mu abúopu amu bəwi amú ǵdandv. ¹¹ Táme bekiná bvmədamlí klvntə sí amú lalahə amu féé bwe. Mboún bəlwí ǵsúsú Bulu, iwəsvn ámú budewúun amu sv.

¹² Osiesí létseí mu kle wá ntsu yilé Efratetə. Ntsu ámu féé ilekpi lé mú ǵbúntó. Iní léla ǵkpa há awíeá bətsú owí ǵdalíkpa pú amú isá akəpú bétalí tsvun ba unu. ¹³ Inu nowun ǵhe laláhe asa akvá bgyi fé agyóngyo, bədalí tsu búttí ámu ǵnótó, ǵbwi ámu ǵnótó pú ǵnósú ǵtǵípú ofunupu amu ǵnótó. ¹⁴ Ǫhe laláhe anfi bvbv túmi bwé osúna akṛənkṛənti. Bətsvun ǵsulósu awíe féésú, méní békpa amú féé wá abatə, bəba bəkwə aní Wíe Bulu Otúmípu isá eke yilé ámú igyi mu asún ogyíkə amu.

¹⁵ Aní Wíe ǵbéé, “Kí, néba fé owikplu. Bulu obóyulá ǵhá áni ǵleda iwísv, alalá mu atadiə yái, méní ǵméenatí yayá, péli méekitá mu.”

¹⁶ Mú ǵhe laláhe amu bəkpa awíe amu yéfiə ǵtvnekvá bvtetí unu Hebrifə ǵblítə bəe, “Harmagedon.”*

¹⁷ Inu Bulu-ǵbəpu síénósi létseí mu kle wá afútó. Ǫme kúklókúú kv ledali tsu Bulu ǵtswékpa unu owíe obíá ámvto ǵbéé, “ilatá!” ¹⁸ Inu nyankpə lówa ibi fwí bi. Odekpíe, ǵpráda depvtí. Ǫme ǵtsan-ǵtsan ləlvn kúklókúú, ǵsulóv ləkpíki kṛíki kvá mú odu unəkwəba kí tsú bréá ahá belv ǵyító ǵpá. ¹⁹ Wúlu yilé Babilvntə léye asa. Awúlu yiléá ibv ǵyító féé ilobwiebwíe. Inu Bulu lékain Babilvntə lakpan féésú, ǵləpu mu ǵbló kṛənkṛənti ewetə-ntá ámu há mu olonu. ²⁰ Ǫpu nsvné ǵsulóv kugyíku lófwi, abv é féé ileŋə. ²¹ Atsvfolibi akṛənkṛəntiá mú odwintə bóbwe fé kílo aduenu (50) ləkpa tsú nwlótáasu beda ahásu. Atsvfolibi amu ǵnó ǵnlun sv bəlwí Bulu.

17

Obu-ǵnó Otsiápú Kṛənkṛənti Ámu

¹ Inu Bulu-abəpu abasíénó ámú bekitá ablanwébi ámvto ǵkvlé léba bebláa mī ǵbéé, “Ba, ansuna fú aliá bréá Bulu ǵbébití obu-ǵnó otsiápú kṛənkṛənti ámú otsie ntsu tsətsətsəsv ámu isv. ² Mva ǵyító awíe féé bató mbva. Ǫyító ahá féé banu mu mbvatə-ntá bú.”

³ Inu ǵhé ámu léba mīsv, Bulu-ǵbəpu amu lótsu mí ya dimbísú. Nowun ǵtsi ǵkvtí-átə pəpə ǵkvsu unu. Ǫbwi ámu bv nvnun asienó pú nsieví idú. Bəwanlín adá áni iletəsv lí Bulusu dínká mu iwí féé. ⁴ Ǫtsi ámu lówa atadiéá igyi faasi ntsu mva pəpə. Ǫləwa abutó wvlíhe ǵtsan-ǵtsan, ǵde sika pəpə owebi mu gyəpítə. Akísítə pú mu obu-ǵnótəsiá ifin ləbvlá mú dédéédé. ⁵ Bəwanlín idá kvá mú así ləŋain dínká mu ǵsvkpi bəe,

* 16:16 Harmagedon asl gyí, Megidobv. Bəkwə isá tsətsətsə ibv ánfísv.

“Wúlu yílé Babilon, obu-ónó atsiápú fée oyín. Ọsulúsv akisító fée owíe.” ⁶ Nowun ání ọtsi ámu lanu Bulu ahá obugya bú. Ahá ánfí bọmọ Yesu iwí adánsiẹgyí sv ní.

Bréá nowun mu a, ọnó lobwie mí. ⁷ Múú Bulu-ọbọpu amu léfité mí ọbée, “Ntogyi ọnó labwíé fú alí? Néle asun ọjainhéá ibu ọtsi ámu mua ọbwikítá-atọ amúú ọbu nwun asienó múa nsiebí dú ámu así súná fú. ⁸ Ọbwi ámuú fowun amu latsiá kí. Ọtráa ọma inu séi, ọbélaba. Táme imọ́owa ọpá ọbédalú tsu ilán klúklúúklú ámuú ima ọka ámutọ yó ọhíkpa. Ọsulúsv atsiápú amúú Bulu mọwanlín amú adá wá nkpa ọwulú ámutọ tsú bréá ọyí lefi ámu ọnó bóbwie amú, tsúfẹ bowun ání ọbwi ámuú oletsiá, ọtráa ọma inu ámu lalá bá.

⁹ “Ínu léhián nyánsa ání bóponú mú así. Nwun asienó ámu igyi abu asienó* ání ọtsi ámu dé iwíe gyí músú. ¹⁰ Nwun asienó ámu ulí há awíe asienó é. Abanú bawú bọtsun, osiesí tsie obiású séi á. Osienósí mókúnýá ba. Ọbá á, bré kpalobí ku pé obétsiá. ¹¹ Owíe okwesí gyí ọbwi ámuú oletsiá, ọtráa ọma inu séi ámu. Abasiénó ámutọ ọkule ogyi. Mu é ọbẹhí fẹ mu aba ámu.

¹² “Nsiebí dú ámuú fowun amu igyi awíe idú ání bumókúnýá tsíá obiású. Táme béyaí amú mbíású amú iwíe ogyíkpa. Amúa ọbwi ámu bégyi iwíe bré itinbí. ¹³ Amú fée bóbwe agywun kule, pú amú túmi há ọbwi ámu. ¹⁴ Amúa ọbwi ámu bókọ Okúfabi amu, táme Okúfabi amu obégyi amúú, tsúfẹ mugyí asító Ọsí pú awíeto Owíe ni. Mu abúọpu gyí ahá ámuú Bulu latí amú, lé amú, bubu ọnọkwali há mu amu.”

¹⁵ Inu Bulu-ọbọpu amu lébláa mi ọbée, “Ntsu tsọtsọtsọ ámuú fowun ání obu-ónó ọtsiápú ámu tsie músú ámu ulí há ọmá-ọmá pú ọblú ọtsan-ọtsantọ ahá. ¹⁶ Nsiebí dú ámuú fowun ọbwi ámu nwunsv ámu é ulí há awíe idú ání mua amúnýọ bégyi iwíe. Amú fée bólu obu-ónó ọtsiápú ámu, swíi mu atọ fée, lé mu yaya, wí mu aye, wá tráhe ogyá, ibóhọ plíplíplíplí. ¹⁷ Tsúfẹ Bulu lópu agywun ánfí wá amú fée nwuntọ, méni bóbwe mu apé. Amú fée bópu amú túmi há ọbwi ámu, yófun bréá Bulu asún ámu fée ibéba mótó.”

¹⁸ Inu Bulu-ọbọpu amu létrá bláa mi ọbée, “Ọtsi ámuú fowun atowunhe amutọ ámu gyí wúlu yíléá ide ọsulúsv awíe féesú gyí ni.”

18

Babilon Bwie

¹ Ínu ọma a, netrá wun Bulu-ọbọpu ọku é dékplí tsú ọsúsú ọbá. Ọbu túmi kponkponi. Mu numnyam dẹwankí wúlí ọsulúsv. ² Ọlọkplón kúklókúú ọbée, “Babilon labwíé! Wúlu yílé Babilon labwíé! Uamlí ọje laláhe ọtsan-ọtsan fée ọjainkpa. Ulabwé isia há mbubwi laláhe pú mbwikítá-atọ laláhe fée. ³ Tsúfẹ alapú mu mbuato-ntá ámu dá ọmá-ọmá fée ọnó. Mua ọyítọ awíe fée batọ mbua. Ibiá agyípu fée banyá iwí tsú nkpa ámuú olegyi amutọ.”

⁴ Inu nelanú ọme ku tsú ọsúsú ọbée,
“Mí abí, mlíle iwí le mutọ!
Mlumáwa ibi mu lakpan ámutọ,
méni mu asun wunhe amu ku méeba mlísv.

⁵ Tsúfẹ mu lakpan lawọ nwulótáa.
Mú sv Bulu lakáín músú.

⁶ Pú mu laláheá alapógyí fú ahá ka mu ikọ.
Pú mu bwehé ka mu ikọ tsenyọ-tsesa.

Ọlọpu nta kpekplé há ahá bonu.
Mú sv pú múá ibu ọnlun dún mú aku anyọ ha mu onu.

⁷ Alagyi ọdwe laláhe, tsú iwí dubi.
Mú sv pú iwíwun múa asun wunhe ka mu ikọ séi.

Ọtebláa mu iwí ọbée,
‘Owíe tsihé ngyi, ntsie mí obiású.
Megyí ọsurapu ngyi, mmọ́owa nwe ekekekeke!’

⁸ Mú sv asun wunheá igyi akún, isú pú lowu bótu mu ekewúle pé.
Bówa mu ogyá, ọbóhọ plíplíplíplí,
tsúfẹ Otúmípu aní Wíe Bulu gyí. Mudé mu isu bití.”

* 17:9 Abv asienó ánfísv Roma wúlu idin ní.

⁹ Ọsulọsu awíe amúu mva amúnyo bọto mbva, begyi ọdwe laláhe amu bówun mu ogyási, su kpisíi. ¹⁰ Mu ipian amúu odewúun amu ibówa amú ifú. Mú su bélu tsútsúútsú blí be, “Gyọwí ní! Babilon gyọwí ní! Wúlu kponkpọnkpon, nkáli su Bulu labítí fọ isu ọtsáwule pé alí?”

¹¹ Ọyító bíá agyípu bósu, gyi awirehọ, tsúfé ọhaa trá ọma inuá ọbọhọ amú ato fehé. ¹² Múlétíá họ sika pepe pú sika futútú ató, abwi wankláán pú abutó wulihẹ, ọhráda, ago, sríkí atati pú atati pepe, nyíá ibu ọfan, atóá bọpu súrúfó-ise bwé, múá bọpu nyíá ibu ibíá sré, pú múá bọpu kọóbri múá dátọ pú abwiá ihíe bu akíle aná fée bwé tsọtsọtsọ tsú amú wá. ¹³ Oletsíá họ amú píprí, ọhíén, ohuam, apuse, ntá, olif-nfọ, nfúó wankláán, ayó, nnantswie, akúfa, mponko, akeké, tsíá họ ahá nkpábi kúrúá.* ¹⁴ Bósu blí be, “Ntóbí amúu futekle amu fée ladáli fọ ibi. Ató amúu fútorúwá bite ámu fée lahúli fú. Fuméetrá wun mú ekekẹkẹ!” ¹⁵ Bíá agyípu amúu batsun musu nyá iwí ámu fée bélu ifúntó, tsúfé bude ifú nya aní bówun mu iwọsun ámu odu. Békí mu ipian ámu, su gyi awirehọ! ¹⁶ Béblí be, “Gyọwí ní! Wúlu yilé, gyọwí ní! Teki fuhíe fobu akíle. Atati futútú múa pepe pú ago futedídá. Sika pepe ató múa abutóá ide ogyá kpa srasrasra futówá. ¹⁷ Atonyahé tsọtsọtsọ anfi fée lahúli fú ọtsáwule pé!”

Ntsusu-yibi akanpú, mú ahande pú mótó agyómá ayọpú pú ibíá agyípu fée bówa ifó mu wá. ¹⁸ Ní bowun mu ogyási amu a, bósurá okitikítí be, “Wúlu mọmu lófún wúlu anfi ọyító fée?” ¹⁹ Békpa isi wá nwuntọ, gyi awirehọ, blí be, “Gyọwí ní. Wúlu yilé, gyọwí ní! Fọ nyatọ aní ntsusu ayibi awíe fée anlanya iwí tsú. Fọ iwísu ató fée lahí ọtsáwule pé!”

²⁰ Ọsúsú atsiápu fée, mlunya ansigyí. Bulu ahá, mu sumbí ayọpú pú mu ọnósú atóipú fée, mlunya ansigyí. Tsúfé Bulu lagi mu asón, bití mu isu, itó amúu alapúgyí mli ámu su.

²¹ Inu Bulu-ọbọpu ọwunlínpu ọku lótsu ibwi kponkpontí ku, tswi wa ọputọ. Múu ọleblí ọbée, “Alí Bulu ọbọpu ọblí bwíe wúlu yilé Babilon, ọhaa méetrá wun mú ekekẹkẹ ní. ²² Ọhaa méetrá nu ọsankuo adapú, ilu awapú, ọténite afulípu pú ikpe afulípu nka wúlu amuto ekekẹkẹ. Ibi ọnó agyómá kukukuku é uméetrá tsiá inu. Buméetrá kwe nfúó inu ekekẹkẹ. ²³ Ọkandíe kuku méetrá wankí wólí inu, ọhaa é méetrá nu okúlu múa ọká pọpwe ọme inu ekekẹkẹ. Tsúfé tekí mu ibíá agyípu gyí aha kponkpontí ọyító ní. Alapú mu atóla mlé ọyító ahá fée, há bafwí!

²⁴ “Babilon brọnsu Bulu ọnósú atóipú amu obugya ibun. Múlómọ Bulu ahá ọyító fée ní.”

19

¹ Inu fée ọma a, nonu ọme kúá igyi fé ọdọm aní budekplún kọklókúú ọsúsú. Budeblí be, “Halelúia!”* Aní Bulu tọhọ ahá nkpa. Mu nkule búb túmi múa numnyam, ² tsúfé mu isubítí igyi ọnọkwali, ida ọkpa. Alabítí okipú kponkpọnkpon amúu ọlọpu mu obu-ọnó tsiá yíntá ọyító ámu isu, alafíté mu asúmpú obugya tsú mu wá.” ³ Butráa budekplún kọklókúú be, “Halelúia! Wúlu amu ogyási lakúsú yó ọsúsú bré féeftó!” ⁴ Inu ahande advanyọ-na ámu pú akiankpapu ana ámu bemlí bun súm Bulu amúu otsie owíe obíá ámusu, blí be, “Amen! Halelúia!”

Okúfabi Amu Ọká Otsiáke

⁵ Inu ọme ku lelun tsú owíe obíá ámutọ ọbée, “Mli Bulu asúmpúá mlitenyá mu ifú, nyebí ahande fée, mlukanfu aní Bulu ámu!” ⁶ Mú ọma a, ọme tsọtsọtsọ lelun, fé ntsu búláhé détsún waa, ntée ọpráda depútí kọklókúú ọbée, “Halelúia! Aní Wíe Bulu Otúmípu amu dé iwíe gyí. ⁷ Mliha anya ansigyí, iwí isanki aní, awa mu numnyam! Tsúfé Okúfabi amu ọká otsiáke lafun. Mu ka ámu lahíhíe iwí tá.” ⁸ Beha mu ọkpa be, ọwáa ọhráda atadiéá ulowankí, ide ogyá kpa. (Ọhráda atadié anfi ulí há Bulu ahá yilébwe.)

⁹ Múu Bulu-ọbọpu amu lébláa mi ọbée, “Wanlun fẹe, ‘Bulu layúlá ahá aní alatí Okúfabi amu ọkátsiá nke ámu asi.’ ” Múu ọletrá bla mi ọbée, “Asón anfi igyi ọnọkwali, Bulu wá itsú.”

* 18:13 ahá nkpábi ntée anyánkpọsa-oyí múa akláa. * 19:1 Halelúia igyi Hebrifọ ọblí. Mú asi gyí, Kanfu aní Wíe Bulu!

¹⁰ Inu nemlí bun mu ayabito, mbée ansum mu, táme ɔlebláa mi ɔbée, “Mábwe! Tsúfé Bulu osúmbi ngyi fé fúa fú apíó ámbú mlidé Yesu iwí adánsie gyí amu. Sum Bulu nkule pé!

“Tsúfé ahá ámbú bude Yesu iwí adánsie gyí amu bubu Bulu ɔnósú asúnblí ɔhé.”†

Ɔpɔnkɔ Futútúsú Ɖdinkápú

¹¹ Inu múbá nówun a, ɔsúsú lafínkí. Neláki a, ɔpɔnkɔ futútú ɔku líí á! Musu ɔdinkápú amu idá gyí, “Yilé Ɖbwepú pú Ɖnɔkwaliɔ.” Otegyi asún, ɔtɔkó isá é ɔnɔkwaliɔ. ¹² Mu ansibi aklambi igyi fé ogya plenplen. Owiepa tsɔtsɔtsɔ ibun mu nwun. Ɖbu dá kuá bɔwanlín dínká musu, ɔhaa méyín mú tsía muto. ¹³ Ɖlɔwa ligá ání bɔwa mú obugyato. Mu idá gyí, “Bulu Asún.” ¹⁴ Ɖsúsú isá akɔpú budin mpɔnkɔ futútúsú. Bɔwa ɔhráda atadiéá ilɔwankí, ide ogyá kpa bubuo mu. ¹⁵ Ɖdayí iya anyɔ kláklááklá ku ledali tsu mu ɔnó. Mú ɔbɔpusáin ɔmá-ɔmá bun ni. Ɖbɔpu owuntɔlun kpá amú. Bulu Otúmípu amu ɔbló kpɔnkɔnti ámu ɔbɔpunyímé amú fé aliá butenyímé wáun-abí. ¹⁶ Idá ání bɔwanlín dínká ɔhá ámbú ɔdin ɔpɔnkɔ futútú ámu atadiesu pú mu obiánsú gyí, “Asító Ɖsí, Awieto Owie.”

¹⁷ Inu nowun Bulu-ɔbɔpu ɔku líí owító. Ɖlɔkplún kpolí mbubwi ání bua afító féé ɔbée, “Mliba! Mlibefia Bulu ɔpúnú kpɔnkɔnti ámbú alatswi ha mli ámu asi! ¹⁸ Méni mlégyi awie, isá ɔnó alípu, isá akɔpú akinkín, mpɔnkɔsu adinkápú pú amú mpɔnkɔ, ɔyító ahá, iwí agyípu, nkpábi, nyebí pú ahande féé aye.”

¹⁹ Inu nowun ání ɔbwikítá-atɔ amu mua ɔsulósu awie pú amú isá akɔpú féé bekpa aba bɔyókɔ ɔpɔnkɔ futútúsú ɔdinkápú amu mua mu isá akɔpú. ²⁰ Táme begyi ɔbwikítá-atɔ amusu, bekítá mua mu ɔnósú ɔtɔípu ámbú ɔtɔbwe osúna akpɔnkɔnti mu idátó ámu. Ofúla amu ɔlɔpumlé ahá ámbú ɔbwikítá-atɔ amu nsuhieto din amúsú, butosúm ɔkpi ámbú bɔpwe lian ɔbwi ámu ni. Bɔtswi ɔbwi ámu mua mu ɔnósú ɔtɔípu amu wá ogyá paati kpɔnkɔntiá ogyá múa atonkodu ihíé detsii mútótó. ²¹ Ɖpɔnkɔsu ɔdinkápú amu lópu ɔdayí iya anyɔ ámbú ilɔdali tsu mu ɔnó ámu mó isá akɔpú atráhe amu féé. Mbubwi amu begyi amú aye plíplíplíplí.

20

Bɔwa Ɖbunsám Ikan Nfí Ɖpím

¹ Inu nowun ání Bulu-ɔbɔpu ɔku lékplí tsú ɔsúsú. Ɖde ilán klúklúúklúá ima ɔka sáafi pú ikan kpɔnkɔnti ku. ² Ɖlekítá bótí, ogyi iwɔ dada amú butetí mu Ɖbunsám ntée Satan amu, ɔlɔwa mu ikan nfí ɔpím-ɔkule. ³ Ɖlɔtswi mu wá ilán klúklúúklú ámutɔ, fin mú, wá mú ɔnó sáafi, méni Ɖbunsám méetrá talí mlé ɔmá-ɔmá ámu. Nfí ɔpím ámu ɔma asa béle mu kpalobí.

⁴ Mú ɔma a, nowun awie-mbíá ku. Ahá ámbú bahá amú ɔkpa ání bégyi asún ámu butsie músú. Nowun aha aku ɔkláa. Amúgyí ahá ání betin amú Yesu iwí adánsiegyí pú Bulu asún ɔkanda só ní. Amú kén gyí ahá ámbú bumotsulá súm ɔbwikítá-atɔ amu ntée mu ɔkpi ámu, bumotsulá abupu mu nsuhieto dinka amú ɔsukpi ntée amú ibasv ní. Bulu léha amú betsinkí, amúa Kristo begyi iwíé nfí ɔpím-ɔkule amuto. ⁵ Amú Bulu légyankpá kúsúá tsú afúlito ní. (Awupú atráhe buméetsinkí, nkéti nfí ɔpím ámu ilatsun.) ⁶ Bulu lóyulá mu aha agyankpapu ámbú ɔlɔkúsúá tsu afúlito amu. Amú mú á, lowu nyɔɔsi amu ima amúsú túmi. Bóbwe igyí ahapú há Bulu mua Kristo, mua amúnyɔ bégyi iwíé nfí ɔpím-ɔkule amu.

Satansu Gyí

⁷ Nfí ɔpím ámu ɔma a, béle Satan obu. ⁸ Ɖbedali yémlé ɔmá-ɔmá ání bubu ɔyí afunka ana, igyi Gog múa Magog amu, méni ɔbékpa ahá tsɔtsɔtsɔá buma ikláto buo iwí ya isá. ⁹ Nowun ání benatí tsun ɔyító féé, káfía Bulu ahá pú amú wúlu yiléá Bulu tekle, táme ogyá lekpa tsú ɔsúsú behi amú akɔpú féé plíplíplíplí. ¹⁰ Inu bɔtswi Ɖbunsám ámbú ɔlemlé amú ámu wá obun ání ogyá múa atonkodu detsii mútótó plenplenplento. Mua ɔbwikítá-atɔ amu pú mu ɔnósú atɔípu afunupu amu bétsiá iwɔsinto ɔpa onyé bré féétó.

† 19:10 Ntée Ɖnɔkwali ámbú Yesu lébele ɔwan ámu téhá ahá butetáli blí Bulu asún ámu ni.

Asúngyí Tráhe

¹¹ Inu nowun owíe obíá futútú kpònkpònti kúá òku tsie mósú. Nwulótáa múa òsulúbu besrí sí mu, táme bumenya òhàínpká. ¹² Nowun awupú, nyebí ahande bulí owíe obíá ámu ansító. Bobwíí nwulótó tswi. Bobwíí nkpa òsulúbu ámu étó tswi. Inu bəpu tóá nwulúbu ámu ileblí tsú awupú ámu bwehé iwí gyi amó asún. ¹³ Ɖpu léle awupúá bubu mutə ba. Lowu mua afúlitə é bele amúá bubu amótó ba. Bulu légyi okugyíòku asún mu bwehé ònó. ¹⁴ Inu bətswi lowu mua afúlitə fée wá ogyá ání itamaduntə. Inu gyí lowu nyəəsí ni. ¹⁵ Bətswi òhagyíòha ání bumowun mu idá nkpa òsulúbu ámutə é wá ogyá ámutə.

21

Ɖsúsú Múa Ɖsulúbu Pəpwe

¹ Inu nowun òsúsú múa òsulúbu pəpwe, tsúfée òsúsú múa òsulúbu gyankpapu amu itráa ma inu. Ɖpu é itráa ma inu. ² Múú nowun wúlu wankíhé, igyi Yerusalem pəpwe amu, idekplí tsú Bulu wá òsúsú íbá. Bulu léhíhíe mú fée òtsiá bawá mu ató wankláán, oyéfia mu kulu. ³ Nonu òme kpònkpònti kúá ilelun tsu owíe obíá ámu así òbée, “Kí! Séi mú á, Bulu òtsiákpá laba anyánpúsatə. Obétsiá amótó, bóbwe mu ahá. Mu onutó obétsiá amótó, òbóbwe amó Bulu. ⁴ Obétsitsíi amó ntsú fée. Lowu ntée isú ntée ipian ntée asun wunhe kuku é iméetrá tsíá, tsúfée atə dada amu fée ilatsun.”

⁵ Múú owíe obíású òtsiápú amu léblí òbée, “Kí, nde tógyító bwe pəpwe.” Múú òlelabláa mi òbée, “Wanlun asún ánfí tswi, tsúfée mú fée íbu mótó, igyi ònəkwalí.” ⁶ Múú òletrá bla mi òbée “Nabwé mú fée tá. Mígyí Alfa múa Omega, Ogyankpapu múa Ɖtráhe. Néha òhá ání òmewúli de mu nkpa-ntsu, òméeska mú íkə. ⁷ Nópú oyúla anfi há òhá ání olegyi isu. Nóbwe mu Bulu, mu é òbóbwe mí bí. ⁸ Táme afúpúá beyinkí mí òma, ahá ání buməhə mi gyi, mbusuo abəpú, ahá aməpú, mbua atəpú, atə alapú, íkpi atswépu pú afunupu fée òtsiákpá gyi ogyá paati kpònkpònti, ogyá múa atonkodu ihíe detsíi mótó. Inu gyí lowu nyəəsí amu ni.”

Yerusalem Pəpwe

⁹ Inu Bulu-abəpu abasiénó ámutó bude ablanwé asienó ámutó asun wunhe asienó tráhe íbə mú ámutə òkule léba bebláa mi òbée, “Ba, ansuna fú òtsiá Okúfabi amu òbá betsiá.” ¹⁰ Inu òlekpa mí Ɖhétó ya íbu fúáhé kpònkpònkpònti kusu, olosuná mí Yerusalem wúlu wankíhéá idekplí tsú òsúsú Bulu wá íbá. ¹¹ Bulu numnyam dewankí wólí wúlu ámusu, ihíe dewankí húnánááná fée atsufofibi, ide ogyá kpa fée ahuhwéá mú ansító lowankí. ¹² Bəpwe buntíi trihe fúáhé ku bómlí mú, íbu aklun akpònkpònti dúanyə. Bulu-abəpu dúanyə bude aklun ámu ònó gyo. Bəwanlín Israel abusuan dúanyə ámu adá dínká aklun ámusu íkule-íkule. ¹³ Aklun asa bu owí òdalíkpa. Asa bu owí òkplíwíékpa, asa bu òsúsú, asa é bu ayasi. ¹⁴ Beyi buntíi amu dínká abwi yíléyílé dúanyəsu. Bəwanlín Okúfabi amu sumbí ayəpú amu adá dínká abwi ámusu íkule-íkule. ¹⁵ Bulu-òbəpu ámutó òde mí asún bláa amu dé sika pepé oyíá butəpúsúsu ató. Ɖbópúsúsu wúlu amu, mú abuntíi pú aklun ání ilobomlí mú fée. ¹⁶ Wúlu amu swító pú mú teító fée igyi kékée. Bréá olosusúu mú á, mú swító, mú teító pú mú fvató fée igyi máli Ɖpím-òkule lafana (1,400). ¹⁷ Inu olosusúu buntíi amu trítə é. Igyi ayabi lafanyə múa dúasie (216), nyankpusa atosusúhe ònó. ¹⁸ Abwíá igyi fée ahuhwé bəpupwé abuntíi amu. Bəpu sika pepéá tətə mefráa mú, igyi fée gláasi pwé wúlu amu. ¹⁹ Bəpu abwíá íbu bíá òtsan-òtsan dúanyə wá abuntíi amu ntswiasí. Abwi ámu adá gyí, yaspa, safiri, agate, emerad. ²⁰ Onik, kanelia, krisolit, beril, topas, krisopas, yasint pú ametiste. ²¹ Abutó wulíhe futútú wankláán dúanyə bəpúbwé aklun amu. Íklun amu kugyíku igyi butóbi futútú kule. Sika pepéá tətə mefráa mú, igyi fée gláasi bəpuwá abərun wúlu amutə. Fétalí kí tsun mótó.

²² Mmowun Bulu òtswékpa kuku wúlu amutə, tsúfée Bulu Otúmípu amu mua Okúfabi amu gyí Bulu òtswékpa inu. ²³ Wúlu amu imehián owí ntée òtsra wankí mótó, tsúfée Bulu numnyam təwánkí há mú, Okúfabi amu é gyí mú òkandíe. ²⁴ Ɖmá-òmá bənati wúlu amu wankitə. Ɖyítə awíe é bəpu amú numnyam ba mótó. ²⁵ Buméefin mú ònó aklun, tsúfée oklún ma inu. ²⁶ Ɖmá fée bəpu amú numnyam pú amó obú ba mú. ²⁷ Tógyítóá mú iwí

metun, mbusuo abọpú ntée afunupu bumóowie wúlu amvto, nkéti ahá á múbú bọwanlín amú adá wá Okúfabi amu nkpa ọwulótọ amu nkole.

22

Nkpa-ntsu Tsonhe

¹ Inu Bulu-ọbọpu amu losuná mí nkpa-ntsu á múbú ilọwankí fẹ ahọhwé ámu. Idetsúun tsu Bulu mua Okúfabi amu owíe obíá ámvto. ² Ntsu ámu ina brọnu yiléá ida wúlu amu nsiné. Nkpa-oyí ilú ntsu ámu agbemgbe anyọ ámusu, itoswíe abí ọtsan-ọtsan ọtsragyíọtsra. Itoswíe tsé dúanyọ ofi ọkuletọ. Mú afitáa é igyi afá há ọmá fẹétọ ahá. ³ Tógyítọá Bulu lalwíí mú méetsiá wúlu amvto.

Mboún Bulu mua Okúfabi amu owíe obíá obétsiá unu, mu asúmpú bósum mu. ⁴ Bówun mu ansító, mu idá é bédinká amú ọsokpi. ⁵ Owí méetrá ta unu ekekeke. Buméetrá hián ọkandíe ntée owí, tsúfẹ aní Wíe Bulu ọbówankí wúlí amúsú. Bégyi iwíe bré fẹé.

Yesu Iba

⁶ Inu Bulu-ọbọpu amu lébláa mi ọbée, “Asún ánfí bu mótọ, igyi ọnakwalí. Aní Wíe Bulu télé tọá íbẹba suná mu ọnósú atọírọ. Múláwá mu ọbọpu ọbée, ọbẹle tọá íbẹba nke ánfíto suna mu asúmpú.”

⁷ “Kí! Imọọwa ọpá néba! Ọwulọ ánfíto asún bẹba mótọ. Mú su Bulu obóyulá ọhá aní olegyi mú fẹésú!”

⁸ Mí Yohane lónu asún ánfí, nowun mú fẹé. Bréá nonu asún ánfí, nowun atọ ámu é á, nemlí bun Bulu-ọbọpu amú ọlele mú suná mí ámu ayabíto, mbée ansum mu. ⁹ Táme ọletrá bláa mi ọbée, “Mábwe! Tsúfẹ Bulu osúmbi ngyi fẹ fúa fú apíọ Bulu ọnósú atọírọ, pú ahá á múbú bégyi asún á múbú bọwanlín wá ọwulọ ánfíto ámusu. Sum Bulu nkole!” ¹⁰ Mú ọlebláa mí ọbée, “Mápu atọ lesúnáhé anfi nájín, tsúfẹ mú bábi lafun ta. ¹¹ Ha lalaha ọbwepọ ọyo mu lalahẹwesu. Ifintọ otsiá pú otsiá mu ifintọ, yilé ọbwepọ é ọkita mu yilébweto. Ọhá aní ọbée, mọpu mu iwí há Bulu osíi mu iwí ha Bulu.”

¹² Inu Yesu lébláa mi ọbée, “Kí, imọọwa ọpá néba! Nẹbá ikọ ọkakpá. Nẹka ọhagyíọha ikọ mu bwehé ọnó. ¹³ Mígyí Alfa múa Omega. Ogyankpapu mua Ọtráhe, asi Otsuápu pú ọnó Ọmọpú.

¹⁴ “Bulu obóyulá ahá aní bude amú atade fwi, méní bétalí nyá ọkpa tsun wúlu yilé á múbú íbá ámu ọnó wíe mótọ yégyi nkpa-oyí ámu abí. ¹⁵ Akíai obésin íban ámu ọma. Amú gyí; atọ alapú, mbua atọpú, ahá amọpú, ikpi atswépu pú ahá aní butekle afunu, butọwá mú é fẹé.

¹⁶ “Mí Yesu láwá mí ọbọpu mbée, ọbá bebláa fu asún ánfí, afupubla Akristofọ ọpasua ámu fẹé. Mígyí Owíe Dawid mu na, mu atọ ogyí pú pú Bake Ọtsrakpabi wankíhé amu ni.”

¹⁷ Inu Bulu Ọhẹ ámu pú ọká pọpwe amu beblí be, “Ba!”

Ọhagyíọha aní onú asún ánfí ọblí ọbée, “Ba!”

Ọhagyíọha aní ọmewólí de mu ọbá. Ọhagyíọha aní odeklé ọbá, Bulu okie mu nkpa-ntsu ámu.

Itráhe

¹⁸ Mí Yohane, nde ọhagyíọha ọlá da kpákpaákpá. Mbée, ní ọku lónu atọ lesúnáhé ọwulọ ánfíto asún, ọlọpu ku tsíá mótọ á, Bulu é ọbẹha asun wunhẹá íbu ọwulọ ánfíto íbẹba musu. ¹⁹ Ní ọku é léle tọku tsú ọwulọ ánfíto á, múmú Bulu é ọbẹle mu ogyíkpá aní íbu nkpa-oyí ámu pú wúlu wankíhé amú ọnọwanlín mú iwí asún wá ọwulọ ánfíto ámvto.

²⁰ Ọhá á múbú ọde ntobí ánfí iwí adánsie gyí ọnakwalísu ámu ọbée, “Ee! Imọọwa ọpá néba!”

Amen! Owíe Yesu, ba!

²¹ Aní Wíe Yesu ogyíi Bulu ahá buale!